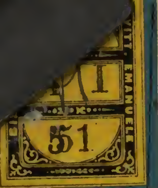
VITT. EMANUELE
I
51

DYNI MVXELLANI
I. V. DOCTORIS
CELEBERRIMI
COMMENTARIA.
In Regulas Iuris Pontificij.

Cum solitis Additionibus D. NICOL. BOERII Regij, Consiliarij, & Præsidis in Senatu Burdegalen. & aliorum.

Nunc primum recognita, & ab infinitis propè mendis, quibus vndique scatebant, repurgata: & in plurimis non solùm vocibus, sed etiam orationibus, quæ passim deficiebant in textu truncato, mutilo, & intelligibili redintegrata suæque claritati & in perfectioni restituta, multis vteribus exemplaribus collatis & excussis.

Repurgatis etiam aliquorum Additionibus, quæ piorum aures offendebant.

Cum locupletissimo Indice rerum omnium memorabilium.

VENETIIS, Ad signum Concordiæ. 1585.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI

DOMINO D. GVLIELMO DE CAMERACO Bituricen. Archiepiscopo, & Aquitanię Primati.

NICOLAVS BOERIVS IVRIS utriusque licentiatus, ac nepos tuus salutem plurimam dicit.

VOTIES, Reuerendissime Pater, memoria repeto cuiuscunque ordinis, & dignitatis viros qui in orbe cum laude & gloria versantur, toties tu mihi præcipuus videris, quem omnes in primis admirari, deinde colere & obseruare debeant. Nec est, quòd mihi quispiã iure succenseat, si te præ cæteris admirãdum excolendumque proposui. Nam præter innumeras virtutes, quibus per omnes ætatis gradus floruisti, constat te vnicum esse bonitatis & probitatis simulachrum. Optimorum tu doctissimus, tu idem Doctissimorum optimus es. Summa vir integritate, vita omnibus numeris bene instituta omnium consensu Optimi cognomentum es assecutus: quod olim Senatus Parisiensis Parlamenti annis xxx. consiliarÿ officium tibi à diuis Francorum principibus condonatũ exercuisti: non minus inter cæteros prudentia animi, & fidei integritate, quàm linguæ facundia spectatus es, & charus, & omnibus locis fidelis. His tandem tuis meritis Metropolitana & primitiali dignitate (licet profectò multò maiora meruisses) decorari meruisti. Siquidem naturæ & fortunæ bona in te cumulatim congesta conspiciuntur. Quid & si antiquissima familia procreatus, voluisti tamen inclyta virtute tua eam illustriorem, ac per cunctas Franciæ oras celebriorem reddere? qui post ea quàm

ad Bituricen. adipiscendæ dignitatis causa conuolasti, multos humanitate tua populus tibi deuinxisti. Quid referam quòd liberaliter apud eos per multos annos hucusque exceptum fuerit, vt omnes illius vrbis ciues ita deuinxeris, vt vel ob hoc plurimùm tibi debere fateantur. In tanta enim dignitate constitutus nihilò creuisse videris. Idem corporis cultus, idem incessus, conuersatio eadem, nisi inquantum vrgentia Archiepiscopalis dignitatis negotia impediunt. Tu ab inuidiæ, & liuoris labe adeò abhorres, vt nihil detestabilius & homine libero indignius ducas. Prospera cuiuscunque fortuna lætaris, doles aduersa omnibus bona & Optas & precaris. Neminem maleuolentia aut simultate criminatus. Multa prætereà præclarissima facinora egisti, quæ si commendare incessisset voluntas, non epistolicus, verùm oratorius character attentandus esset. Vt igitur meam erga te obseruantiam etiam posteris testatam relinquerem, & hæc Dyni de Muxello iurisconsulti excellentissimi Commentaria incorrecta compererim, dedi operam vt accuratè castigata, & additiones per me æditæ sub fælicissimo nomine tuo in medium publicarentur milleque exemplaribus impressoria arte formata in varias regiones circumferrētur. Quocūque enim peruenerint, mei erga te præcipui cultus, & meæ erga te beneuolentiæ testimonium ferent. Incolumem te, & mei mēmorem CHRISTI Domini clementia teneat. Vale.

INDEX

INDEX COPIOSISSIMVS IN COMMENTARIA D. DYNI MVXELLANI

In Regulas Iuris Pontificij,

Omnia quæ ſcitu digna ſunt, complectens cuius primus numerus paginam, mox ſequens notas arithmeticas marginales denotat.

ABſolutoria ab indebito exceptionem parit in altero 134.26
Abſolutoria in petitione hæreditatis lata exceptionem iudicatæ parit in rebus ſingularibus 137.38
Abſolutoria lata in ciuilis, rei iudicatæ exceptionem parit in criminali 134.25
Abſolutoria lata in prima cauſa, quando exceptionem pariat in ſecunda 134.29
Abſolutoria lata in vna cauſa, quando pariat exceptionem in altera 13946
Abſolutoria, quæ in prima petitione fertur, rei iudicatæ exceptionẽ non patitur. 128.10
Abſolutoria, quæ in rei vendicatione fertur, an pariat exceptionem rei iudicatæ in hypothecaria 318.42
Abſolutoria, quæ in dominio fertur, exceptionem rei iudicatæ in vſuſtuctu parere creditur 136.36
Abſolutoria lata in prima non parit exceptionem in ſecunda pag. 129.13
Abſolutus an ſit à peccato, cui remiſſa eſt reſtitutio 60.5
Abſolutus à fundi petitione, præſumitur abſolui à qualibet eius parte 197. 3
Abſolutio à petitione totius fundi, abſoluitur à qualibet eius parte 283.1
Acceptio perſonarum in iudicijs fugienda 94. 7.
Acceſſorium ſequitur naturam principalis 215.1
Acceſſorium qñ non ſequatur naturam principalis 216.2
Accuſator qñ ſit melioris conditionis q̃ accuſatus. 269.5.& 6
Actio arborũ furtim cæſarũ intendi põt contra abſolutũ ab actione ex locato 139.44
Actionum cumulatio quo caſu impediri poſsit ibid.45
Actio de partu cognoſcẽdo locũ nõ habet patre mortuo. 284.4
Actio de periculo contra ſerui venditorem data, non eſt ei contraria, quæ datur contra

emptorem 131.19.

Actio de euictione, an concedatur eo casu quo non fuit cautum 200.6

Actio hypothecaria, proponi nequit ꝑsonali proposita 133.23

Actio iniuriarum vniuersali etiam successori non permittitur 224.10

Actio negociorum gestorum pēdet ex voluntate ratum habentis 86.12

Actio, an competat contra ratum habentem, si delinquens damnatus satisfecerit 86.13 & 14.

Actio in rem transfertur translato dominio 205.18

Actio legis Aquiliȩ ad id, quod interest, dator 169. 1

Actio negociorum gestorum data cōtra ratum habentem, unde oriatur 82.10.

Actiones plures contrariæ non pñt simul proponi 130.14

Actiones quæ, & quando transeant ad hæredes 224. 11

Actione vna pendente non potest alia proponi 131.18

Actio turpis non intenditur aduersus eam, quæ vxor esse desijt 108. 4

Actio vna quando alteram non tollat 136. 35

Actio vtilis & directa non differunt in substātia 199.2.& 17

Actor an debeat credere actiones ei, qui dolo possidere desijt 200.7

Actore, & reo, pariter de suo iure probantibus vtri fauēdum sit 89. 1

Actori negator, quod reo non conceditur 188. 2

Actor reo iudicem suum auferre potest ibi. 4

Actoris conditio, an sit potior quàm rei, si iura vtriusq; sint obscura 90. 7

Actor litem contestando conditionem suam non reddit deteriorem 129.11

Actus idē, pęnæ & pręmij causa immediate esse neq̄t 162.16

Actu legato non potest iter adimi. 294. 2

Actus legitimi q̄ dicant. 232. 1

Actus legitimi diem recipiunt, & conditionem 235.12

Actus perfectus non vitiatur si deuenerit ad casum, a quo incipere nequiuit 284.6

Actus perfectus nullo casu superueniente tollitur 237.22

Aditio hæreditatis non potest esse conditionalis 233.4

Aequitas in iudicijs inter litigātes seruanda est 92. 1

Aequitas naturalis præferenda est rigori iuris 38.24

Aequitas quando rigori sit præferenda 229.4

Aestimatio conuenta communis & singularis non est interesse 166.21

Aestimatio communis & conuenta an sint diuersæ species interesse 162. 10

Aestimationem soluens, cum non possideat, an citra cessionem

nem habeat actionem in rem pag. 203.15
Aestimatio potest in condemnationem deduci 165.19
Aestimatio quando solui debeat, uel res ipsa restitui. 202. 12.13.& 14.
Aestimatio rei, an sit interesse, vel damni ęstimatio, vel etiā lucri 164.15.& 16
Aestimatio rei quare non sit interesse 162.9
Agere qui potest, excipere multò magis poterit 272.1
Agnata proximior tutelæ commodum sentire potest, onus eiusdē sentire nō pōt. 246.4
Alienatio bonorum pupilli contra formam iuris facta, & ipso iure nulla 266.1
Alternatiua affirmatiuè concepta in quo differat ab ea quæ negatiuè concipitur 277.5
Alternatiuæ partē alterā adimpleri non sufficit, vbi verba coniuncta non sunt ibid.6
Ambiguitas contra quē debeat interpretari 250.4
Animus ad delinquendum pręsumitur ex atrocitate delicti pag. 184.18
Appellationem interiectam, & litè pēdere, paria sunt. 129.12
Arbitramēta iniqua arbitrio boni viri sunt corrigenda. pag. 174.11
Arbitri libertas limitatur & restringitur ad id quod iure licet 175.13
Arbitrium iniquum nulla lege inuenitur fulcitum ibid.18
Argumentum de contractu ad vltimam voluntatem qualiter valeat 147.19

B

Beneficia principis quando ampliari debeāt, & quando restringi 176.3
Beneficium alicui specialiter indultum, non debet ab alijs trahi in exemplum 287.3
Beneficium cum cura impetratum ab eo qui non est legitimę ętatis, non confirmatur eidē accessione ætatis. 116.2
Beneficiū restitutionis personale minori cōcessum nō cōpetit fideiussoribus, licet ad eius transeat successores. 69.2.& 3
Beneficium personę concessum, quando cum persona extinguatur 70.4
Bona fides an possit hæredi eius qui mala fide possedit. 44.42
Bona fides an requiratur tempore contractus, traditionis & cōtinuatæ possessionis 42. 37.& 38
Bona fides in quibus non sufficiat ad præscribēdum. 39.28
Bona fides semper præsumatur, nisi mala adesse probetur. pag. 297.5
Bona pupilli an possit vsucapi. pag. 293.3
Bonifacius papa octauus quibus epithetis ab ipso Dyno insignitus 1.1
Bonus quilibet præsumitur, nisi cōtrarium probetur. 73.3.& 5

C

Calumniatus in prima accusatione, pręsumitur calumniari in secunda 72.1
Calumniatus per alium perinde puniri debet, ac si per se calumniam fecisset 282.4
Canonicus de manu prioris nō legitimè instituti præbendā recipiens, an possit agere ad eiusdem remotionem. 27.35. 36.& 38.
Captus ab hostibus possidere non potest, igitur nec præscribere 50.10
Casus fortuitus, in quibus præstetur contractibus 302.4
Causa in dubio impulsiua præsumitur, non finalis 108.6
Causa in reali, quando ultra expressum extendatur 136.34
Cautio de euictione, quando ei præstari debeat qui dolo possidere desijt 200.5
Citatus ad non suum iudicem comparere tenetur 170.3
Ciuilis & naturalis non ponunt differentias substantiales inter possessiones 55.27
Clandestinitas pręcedens non remouetur per uiolentiam superuenientem 55.26
Clausula speciails quando pręferatur generali 268.8
Cogitatio sola peccati pœnam non meretur iure ciuili 63.4
Collatio beneficij in primum facta derogat collationi factę in secundum 15.8
Collatio per episcopum facta institutio iuris est appellanda 17.13
Commodum afferre nō debet, quod in odium est introductum 260.4
Commodum quādo sentire debeat, qui tulit incommodum pag. 246.2.&3
Compensatio obstans uenditori, an posit opponi emptori. pag. 225.16
Compensatio quando in delictis locum habeat 270.7
Comprehendens aliud in se, nō est idem cum comprehenso. pag. 165.18
Compromissum factum in liberum, & seruum uitiatur propter adiectionem serui 207.3
Cōpromissum pęna adiecta factum an sit seruandum 174.8
Compromittentes, an posint petere reductionem ad arbitrium boni uiri, si promiserint se non petituros 173.6
Concesio generalis quæ continere soleat 296.4
Concessum alicui gratiosè, ab alijs in exemplum trahi non debet 286.1
Conclusio petitionis attendenda, magis quam ipsa petitio. pag. 133.24
Condemnatus non cogitur per hominem ante tempus lege concessum soluere condemnationem 109.4
Conditio non impleta quando imputetur. & cui 213.4.&5
Conditionem implere impeditus

ditus quando sibi præiudicet pag. 214.6
Conditio casualis quando pro impleta debeat haberi. pag. 215.7
Conditio mista quæ sit, & quando pro impleta habeatur ibidem 8.
Conditio pro impleta habetur, si per eum impleatur, cui impleri debet 282.1.2.& 3
Conditio quando pro impleta habeatur 271.4.& 5
Conditio conuenti melior est in re pari 90.5
Conditio impossibilis quando uitiet obligationem 79.10.11.& 12
Conditio potestatiua si non impleatur, quando non impleri imputetur 213.1.& 2
Conditio contractui adiecta, quandocunque impleatur ad tempus contractus & dispositionis trahitur 29.42
Conditio in testamentis quare retrotrahatur 234.10
Conductor possessionem locatori restituere cogitur ante omnia 280.5
Conferens beneficium quibus temporibus capax esse debeat, vt collatio valeat. 22.24.
Confessio facta in iudicio non potest retractari 141.3
Confessio extra iudicium emissa an etiam sine causa liget confitentem 142.4
Confessio in iure facta per errorem facti an ualeat. 94.1.& 8
Confessio quando contra confitentem recipiat interpretationem 251.6
Consensus maioris partis quando sufficiat, & quando singulorum requiratur 178. 3
Consilio dato quando quis teneatur: & quãdo non 263.5
Consilium dans alicui, quando ex eodem obligetur 231. 2
Consilium præstans alij ad delinquendum, quando de delicto teneatur ibid.3
Cõsentire creditur qui præsens rem suam obligari permittit pag. 218, 3
Cõsentit qui alium de iure suo patitur experiri 218. 4
Constitutio indefinitè loquens quando vniuersali æquipolleat, & quando non 37. 20
Constitutio generalis pontificis Romani non derogat specialibus statutis locorum. pag. 195. 15
Constitutio non extenditur ad non cogitata & quæ in facto alieno consistunt ibid.16
Consuetudo regionis in solutione pecuniæ attenditur maximè 210. 2
Contractus specialis quando deroget generali 195.14
Contractus ea sunt natura, ut semel initi non facilè possint reuocari 143.9
Contractus quando, & qui pœnitentia possint retractari. 143.10

Contractus ex conuentione legem accipiunt 300. 1
Contrahens cum minore nō potest eo inuito contractum rescindere 259.2
Cōtrahere nemo p̄sumitur sciēter super re impossibili 66. 7
Contrariorum alterum è medio tollitur, posito in esse altero 247. 5
Contrariornm quando eadem sit disciplina ibid.6.& 7
Cōtraria origine & effectu mutuò se tollunt 132.21
Contrariorum altero percepto, percipitur reliquum 31. 1
Conuentio tacita quando habeatur pro expressa 262. 13
Conuentus de pauperie si negat quadrupedem suum esse non potest conuictus eum pro noxa dare 125. 3
Copulatiuæ natura quæ sit, & quæ disiunctiuæ 278. 7
Corporalia specie differunt ab incorporalibus 20.19
Correctio iuris in dubio uitari debet 235. 11
Correctio mentalis, id est contritio requiritur, vt venia peccati concedatur 62.1
Correctio triplex est, & quæ definiatur earū quęlibet 63. 5
Creditor habens pignus prætorium an præferatur ei qui habet conuentionale 244. 15
Creditor quando creditori debeat præferri 351.8.& 9
Creditorum omnium quando ęqua sit conditio 245.18
Crimina non sunt pro infectis habenda, licet cōtra iuris formam sint facta 266. 2
Culpa non caret, qui rei non intellectæ se immiscet 121. 3
Culpa leuissima quādo debeatur ex contractus natura 301.3
Culpa quando & cui culpę pręponderet 278.8
Cumulatio actionum impeditur, cum ex eadem ad idem agitur 137.40
Cumulatio actionum quando admittenda, & quando reijcienda 128.9.& 17
Curialis etiam si prędia donare possit, vendere tamen eadem nequit 239. 4

D

Damnum quod quis sua culpa sentit, quando alij imputare possit 304. 4
Debens duo alternatiuè, vtrum volet poterit soluere 183.15
Debitor ad plura alternatiuè obligatus, eligere poterit q̃d soluere uelit 202. 11
Debitoris an sit electio in debito alternatiuo 276. 2
Debitorē se credens dominium pecuniæ transfert quam tradit, quam tamen condictione indebiti recuperabit 77. 6
Debitoris mora in multis est ipsi nociua 158. 1
Deceptus pro nolente est reputandus 172. 4
Decurio prędia publica nomine proprio sicut tollere nequit, sic nec alieno 272. 1

Dedu-

Deductũ in aliud, nõ est id ipsũ in quod deducitur 164.17
Definitionem eandem si qua habeant, eadem erunt in substantia 55. 28
Deijciens per alium ita teneatur, ac si per seipsum deiecisset 282. 2
Delictum patris quando noceat filio 151. 7
Delictum personæ non præiudicat ecclesiæ 288. 1
Delictum prælati uel collegij quando in damnum ecclesiæ possit redundare 289. 4
Delictum certum qualiter puniatur si delinquens sit incertus 184.19
Delictum qualiter causa proxima pœnæ & præmij esse putetur 263.17
Delictũ si nesciatur a quo commissum sit puniri debent omnes consortes 231. 4
Delinquentis absolutio an prosit mandanti uel ratum habenti 87.17.& 18
Delinquentium vno copiam soluente, an liberentur reliqui pag. 87.15
Denunciatio ad quid fieri soleat 186. 5
Denunciatio an debeat fieri scienti 186. 3
Deponens conuenire potest, ut depositarius de leui & leuissima tantùm culpa teneatur pag. 301. 5
Detentio illicita dicitur, cum quis instituitur a non habente potestatẽ instituẽdi 17.14
Dilatio cõcedẽdi debet reo quę conceditur actori 187. 1
Dilationes plures reo cõcedun-tur, quàm actori 90. 6
Disiunctiua alteram sui partem tantùm. ueram esse requirit. pag. 120. 1
Dispensatio illegitimè nati ad beneficia, restringitur ad vnicum beneficium 176. 2
Doloso nil dolosius 269. 4
Dolosus non præsumitur, qui quicquam iudicis mandato operatur 155. 1
Dolosus quando dicatur & in quibus, qui petit quod eum restituere oportet 155. 3
Dolus ex qualitate facti consideratur 98.15
Dolus, lata culpa & leuis quando ex natura contractus debeantur 300. 2
Dolus per coniecturas probari potest 199. 4
Dolus scienti & consentienti non fit, sicut nec iniuria pag. 172. 1
Dolus pręsumitur, in eo qui tabulas testamenti aperit ante iudicium defuncti 98.13
Dominij simplicis appellatione directum intelligitur pag. 34.11
Dominium directũ in rebus mobilibus per vsucapionem triennalem quæritur 33. 8
Dominium vtile, quanto tempore quęratur pręscriptionẽ inchoanti bona fide. & quanto ei

to ei qui mala fide 34. 9
Dominium non quæritur qnantiuis temporis præscriptione, si mala fides absit 35. 14
Dominium quæri potest sola ratihabitione 82.2
Dominium vtile an censeatur is habere, cui ceditur uel uenditur actio in rem 205. 18
Dominiũ nõ acquiritur sine possessionis apprehẽsione. 205.19
Dominus p̃sumit̃ ignorasse seruum militiã suscepisse. 227.2
Dominus quando & quatenus de contractu serui teneatur. pag. 239. 2
Donare præsumitur qui indebitum soluit 145.2
Donatio non iuducitur, si ab vtroque nulla subesse causa sciatur 142. 6
Donatio facta vltra quingentos aureos, non vitiatur nisi quaten⁹ modũ excedit 207.2
Donatio inter viuos irreuocabiliter tenens non reuocatur ob delictũ donantis sequens. pag. 24.27

E

Ecclesia quatenus ex dolo prælati possit obligari. pag. 288. 2
Ecclesiarum immobilia quanto temporis spatio præscribantur a priuato 36. 27
Ecclesiarum mobilia triennio vsucapiuntur ibid. 18
Effectus qui retractari nequeant pag. 267. 5
Electio canonica non uitiatur per confirmationẽ inutilem. pag. 206. 1
Electio semel facta non facilè est cassanda. 144.11
Electio sub conditione fieri nequit, sicut nec postulatio. pag. 232. 2
Eligendi ius an consumetur per electionem inutilem 237. 3
Eligens consilium mutare non potest in detrimentum electi 187. 1
Eligentes indignum scienter, an iure eligendi sint ipso iure priuati 236.1.&2
Emens a pupillo non caret culpa ideoq. pupillo obligatur, & non contrà 288. 3
Emens a pupillo sine tutoris authoritate censetur in mala fide 296. 1
Emens a prælato bona ecclesiæ citra debitam solennitatem, contra iura mercari dicitur. ibid.2
Emens ascriptitium sine gleba, mercatur contra iura: pag. 296. 3
Emens contra prohibitionem iuris, quando sit in mala fide. pag. 296. 4
Emens uina an possit petere acida, si eadem excepta fuerint. pag. 260. 5
Emphyteutam in possessionem inducere quis potest per se, non per alium 272. 2
Emptio & venditio, cùm sint actus legitimi, conditionem non recipiunt 233.16

Empt

Emptori cedit quicquid rei emptę accedit 245.1
Emptori potest opponi quicquid uenditori potest obijci. pag. 226.16
Enumeratio generalis specierũ an operetur idem quod specialis 194.11
Errans in eo quod publicè notũ est non excusatur 95.4
Errans in facto, & iure an sit in bona fide 43.40
Errans in iure non excusat 95.2
Errans in iure aut facto quando excusetur 100.18.19.& 20
Errans in ratihabitione nõ præiudicat sibi in suo iure 76.4
Error communis an impediat dominij translationem 77.5
Error facti concurrens cum errore iuris inducit bonæ fidei præsumptionem 43.41
Error proprij facti quando excuset 96.7
Error in iure excusat ubi de dãno uitando agitur ibid.9
Error quando in facto proprio toleretur 101.22
Error singularis nihil operatur in præiudicium ueritatis. pag. 26.33
Exactio unius quando non impediatur per exactionem alterius 294.5
Exactum semel an & quando iterum licitè exigatur. 293.1. & 3.
Exceptio an & quando de regula esse dicatur 8.13
Exceptio excõmunicationis an possit opponi successori singulari 225.13
Exceptio non numeratæ pecuniç quo casu biennio non excludatur 231.7
Exceptio rei iudicatæ ita rerum diuersitate impeditur, sicut & personarum 133.33
Exceptio dominij non excludit interdictũ recuperandæ possessionis 280.3
Exceptio quando obstet singulari successori, quæ obstabat prædecessori 222.5
Exceptionem non numeratæ pecuniæ intra biennium non opponens, obligatus efficaciter 230.6
Exceptionem iuris proponens, an censeatur tacitè confiteri. pag. 246.2.4.& 5
Exceptionem unam proponens an possit aliam postmodum opponere 124.1
Exceptione rei iudicatæ qui repellantur 136.37
Exceptiones contrariæ proponi nequeunt sine mẽdacio 126.5
Exceptionem contrariæ qualiter intelligendæ ibid.6
Exceptionem regulam impedire quando uerum sit 9.16
Exceptiones an possint opponi post tempus à iudice statutũ, & ante litis contestationem. pag. 111.9.10.& 13
Exceptiones quæ fideiussoribus cõpetant, & quæ non 226.18
Exceptiones plures an possint simul proponi 124.2

Excipiens de domino quando non audiatur ante restitutionem possessionis 279.2
Excipiens quando præsumatur confiteri 265.1.& 3.
Excōicatio præcessoris quando obijci possit successor. 225.14
Executor sententiæ iniustæ non tenet aliqua actione 156.3
Exhæredatio facta de filio nocet nepotibus, & posteris pag. 151.6
Exhæredatio legitimè facta de filio nepotem excludit. 150.2
Exigere non possum, etiam ab alio, quod semel exigi ab vno. pag. 289.3
Exorbitantia à iure communi ad ipsius iuris regulas debent restringi 175.1
Expensæ factæ mala fide in re aliena, domino rei cedunt. pag. 230.5
Expressio rei plus in processu operatur, quàm expressio causæ, 138.41

F

Facere per alium. & facere per se quando differant, pag. 282.5.
Facere potest quis per aliū quæ per seipsum potuit 274.1
Facere qui nequit per se, quando possit per aliū 273.4.& 5
Facimus futurū nō deteges cùm possit an teneatur 122.5
Facta contra ius non valere, in quibus verum sit 266.3.& 4
Factum illicite quando teneat pag. 268.7
Factum per alium an idem sit ac si per se factum esset 283.6
Faciendum quando impediat, quod factum tollit 284.2
Falsum & inofficiosum, an sint contraria 130.15
Fauor quādo ampliandus, odio restricto 105.3
Fauor publicus priuatorum præfertur utilitatibus ibid.4
Fauor publicus in maleficijs puniendus attendendus 105.5
Fauorem quando offerat quod in odium est inductū. 252.14
Fictio postliminij quando ad possessionem in facto consistentem extendatur 50.11
Fides non est seruanda ei qui prior fidem fregit 287.1
Filius an priuetur feudo ob paternum delictum 152.8
Filius actione emancipationem petere nequit, ex testamento autem petere poterit 299.3
Filius per vnde liberi, exclusus, per vnde legitimi, est admittendus ibid.5
Filius, cui concessa est peculij administratio libera in fraudem creditorum alienare nō potest 295.3
Filius damnati læsæ maiestatis infamatur ob delictum patris 155.6
Filius familias ob dignitatem sui iuris effectus, finita administratione, manet sui iuris pag. 107.1
Filiusfamiliàs, patre consentiente, causa mortis donare potest,

test, testari autem non potest pag. 238.2
Filius ob delictũ patris non est vllo pacto plectendus. 150.5
Filius qui hæreditatem paternam repudiauit, an possit ad eandem restitui. 190.5
Fructus quando à die moræ dicatur venire 159.3
Filius qui in patris testamento increpatur, in existimatione grauatur 304.4
Fraus qualiter fiat legi de contractu ad contractum. 309.9
Fraus legi potest fieri de nomine ad nomen, de tempore ad tempus, & de loco ad locum pag. 309.10
Fraus quando de persona ad personã legi dicatur fieri. 308.7
Fraus quibus modis fieri soleat legi ibid.
Furiosus per aliũ potest acquirere, licet non per se 273.3

G

Generi per speciem derogatur in legatis 191.1
Genus an quandoque deroget speciei 193.10
Genus quando restringatur per speciem aut contra 193.6
Gerenti negocia aliena sine mãdato an cõpetat actio. 122.6

H

Hæredis an sit electio in legatis alternatiuis. 277.3
Hæredi cõpetit ius excipiendi, qđ defuncto competit. 222.2
Hæreditas quæ semel aditione apprehensa est, repudiari non potest 145.12
Hæres adiens hæreditatem omnium rerum hæreditariarum acquirit dominium 21.25
Hæres an possit habere ratum quod nomine defuncti est gestum 80.13.& 15
Hæres eadem persona cum defuncto fingitur. 80.14
Hæres emphyteutæ qui desijt canonem soluere, an excusetur 103.4.& 5.
Hæres præsumitur ignorare factum defuncti 101.1
Hæres succedens in honore, succedit in onere 290.1
Hæreticorum bona ipso iure cõfiscantur ex tempore delicti commissi 36.16
Hæres vt institui quis queat quibus temporibus capax esse debeat 24.28
Hypotheca expressa quãdo præferatur tacitæ, & contrà 243.12.&. 13.

I

Ignorans quare possessionem quærere nequeat 50.12
ignorans per procuratorem potest quęrere possessionem pag. 51.13
ignorantiã allegans eius, quod publicè notum est, in lata culpa esse pręsumitur 99.17
ignorantiam iuris pretendens quando excusetur ibid.17
ignorantia facti etiam non noti publicè an excuset 96.5
ignorantia toleratur quandoque in facto proprio 96.6

igno-

Ignorantia iuris naturalis non excusat 100.21
ignorantia quando toleratur in persona successoris 102.5
ignorantia iuris an excuset eum qui de lucro captando certat pag. 97.10
ignorantia iuris an sit extra iudiciũ toleranda. ibid.11.& 12
ignorantia in iure nec pręsumitur nec toleratur 227.3
illustres per se litigare nequeũt, per procuratores poterunt. pag. 274.3
immunitas alicui concessa, non excusat reliquos quo minus ad munera teneantur 286.2
immutabilia quæ dicantur per naturam 74.7
impedimentum superueniens debitori quando eundem excuset 61.11
imperium merum, & iurisdictio sunt species adinuicem distinctæ 198.6
impetrans primus, in beneficio admitti debet, licet secundus impetrans priori literas præsentauerit 240.1
impetratio secunda quãdo priori sit præferenda 241.2.3.4.5.& 6
impetrans ius iniquum quando in eius læsionem retorqueri debeat 261.9
impossibilia iure dicuntur, quæ contra bonos mores esse censentur 253.2
impossibilitas superueniens nõ uitiat obligationem aut contractum 67.13
impubes an possit hęreditatem locupletem adire sine tutoris autoritate 260.5
incertitudo duplex in annulando relicto plus operatur quã unica 183.13
incorporalia possideri non dicuntur 47.3
indebiti soluti quando repetitio concedatur 143.7
indefinita quando vniuersali nõ æquipolleat 5.7
indefinita negatiuè prolata, uniuersali negatiuè æquipollet. ibidem 8.
infames in dignitatibus cum uiris integris non debent communicare 304.5
infamia nedum impedit, sed & remouet à dignitate. ibidem 6
infamia sola delatione citra sententiam non irrogatur. ibidem 7.
infamis an possit esse arbiter. ibidem 8
infamia duplex, iuris & facti, & quæ sit infamia iuris 303.1
infamia facti quæ dicatur, & qualiter contingat ibid.2
ingenuus sententia pronunciatus an perdat ius aureorum annullorum 261.10
inquisitio inchoata cessat, ordinario superueniente 285.7
institutio alicui tacitè uel ad cautelam facta quando ualeat 28.38.
institutio an uitietur per omissionem

sionem alicuius substantialium 27. 35
institutio à quo,& de quo fier debeat 11. 1
institutio quid sit 13.2.5.7.& 9
institutio quo differat ab inductione in possessionem 14.3
institutio corporalis dicitur, cùm quis in possessionē mittitur 14. 4
institutus, beneficij consequendi capax tribus temporibus esse debet 25.29
institutus in beneficio, ex cā sup uenie̅ti pōt eod.priuari ibi.30
institutio an vitietur, si post appareat eum, qui instituit, non potuisse iure instituere 26. 31.& 32
institutio hęredis tria requirit pag. 16.10
enstitutio hęredis non vitiatur. si postea testator.ius amittat testandi 22. 25
institutio hæredis, licet actus legitimus dicatur cōditionem tamen admittit 233.8.& 9
institutio hæredis potest pœnitentia cassari 145. 13
institutio hæredis principio inutilis non validatur successu temporis 117. 3
Institntio hæredis incapacis, nō firmatur ei facto capaci. ibidem 4.
institutio inualida dicitur, cum incapax instituitur 17.13
institutio. uarijs sumitur modis. 18.16
institutio quæ Canonica merito sit censenda 19.17
nstitutio non vitiatur si ex aliqua causa ius instituendi per datur
interdictum vnde vi & si non infamat iure existimationem tamen grauat 291. 5
interdictdm vnde vi proprietario conceditur & vsufructuario 52.19
interdictum vti possidetis. quibus concedi soleat 61.57
iuterdictum vti posidetis non nisi posidentis cōfertur 48.4
interesse propter moram debitoris qua actione petit posit pag. 160.5
interesse ob debitoris moram debitum. an sit multiplex vel vnicum 161. 6
interesse an differat a communi æstimatione ibid. 7
interesse ad personam, æstimatio autem ad rem refertur. ibidem.8
interesse quādo vnū, & quando multiplex sit cēsendū.166. 22
interesse conuentum quod dicatur ibidem 23
interesse per relationem ad æstimationem constituitur in esse 163.12
interesse peti potest actione legis Aquiliæ, sicut & damnum 165. 20
interpretatio fieri debet contra cum qui apertius loqui potuit 247.1.&2
interpretatio quare fiat pro locatore verba pferente 250.3

Interpretatio quando fieri debeat secūdum id quod est verisimilius 251. 5
interpretatio testamenti quando committatur hæredi. pag. 182. 11
interpretatio verborum contra proferentē fieri debet. 183.14
inutile initio quando validetur per decursum temporis. pag. 119.11
inuestitura dicitur confirmatio præcedentis concessionis. pag. 16.12
iter bifariam sumi potest. pag. 295. 3
iudæi die Sabbati nec conueniri possunt, nec conuenire. pag. 261.12
iudex an quandoque posit iurisdictionem denegare. pag. 112.12
iudex quando posit decernere in causa ad se non pertinente 171.4
iudex secularis non potest in causa clerici sententiam ferre 169.1
iudex sententiam, quam semel protulit, nunquam mutare poterit 140.1
iudex subditos tractare debet, veluti pater filios 89. 2
iudex tempus limitare potest, post quod excludetur litigator 111.11
iudicans malè per imperitiam quando sit in culpa 12. 1
iudicia an differant à contractibus 66.10
iudices inæqualitatem vitare debent in iudicijs & arbitrijs pag. 92.3
iudici qua in dubio parendum pag. 2157.7
iudicium vniuersale omnia includit particularia 135. 30
iura distincta an conferantur per institutionem, inuestituram, & misionem in possessionem 19. 18
iuramentū an reddat validum, quod alioqui erat fieri prohibitum 253.3
iuramentum in litem datur ob dolū, nō autē ob culpā. 363.13
iuramentum nō ligat quod contra bonos mores emissum est. pag. 252.1
iuramentum quādo robur præstet actui alioqui inualido. pag. 254.5
ius agendi mere personale in singularem successorem non transit sine cesione 223.7
ius personale in rem scriptam sine cesione transit in singularem successorem ibid.8
ius agendi quod defuncto competiit, hęredi cōpetit 222. 4
ius excipiendi ipso iure transit in singularem successorem. ibidem.5
ius agnationis pacto tolli nequit 114.16
ius an præcedat regulam, an verò contra 6.10
ius canonicum in prędcriptionibus videtur ęquius iure ciuili 38.23

Ius ciuile quid in peccatis accidat 63.6
Ius unum ciuile per aliud tolli potest 114.18
Ius testandi incognitum fuit iure naturali & gentium ibi.19

L

Legans quartam hæreditatis, quid legasse præsumatur 179.2
Legata quando debeantur, & quando inutilia reddantur. 290.2.& 5.
Legatarius quando eligere possit alterum ex alternatiuè legatis 277.4
Legato generi, quo casu per speciē non derogetur. 192.3. & 4
Legatum à principio inutile quando validetur tractu temporis 117.5
Legatō debiti purè factum creditori, non valet, in diem autem valet 284.6
Legatum de duabus statuis marmoreis, & item de omni marmore factum, qualiter intelligendum 192.5
Legatum factum capaci an adiuuatur, si secundo fiat incapaci 237.5
Legatum horti instructi qualiter debeat intelligi 193.9
Legatum nemo consequi potest ex testamento quod impugnauit 209.1
Legatum pupillæ factum si nupserit, non perit ea contrahente nulliter 237.4
Legatum quando impediatur per casum contingentem in persona alterius 213.3
Legatum sub conditione si ea pendente, exactum fuerit, nō poterit eadem eueniente iterum exigi 299.2
Legatum post annos, debetur post biennium 211.1
Legem implere non dicitur qui verba sequens, mentem non imitatur 306.1
Legis authoritas ad impossibile non potest quenquam obligare 65.5
Legis sententiam non seruans eadem pęna plectitur qua qui facit contra eiusdem sententiam & verba 306.2
Legitima filio in bonis paternis debita an auferri, vel saltem minui possit 113.15
Legis verba an offendere liceat sentētia seruata. 309.11. & 12
Lex Cornelia dolum requirit. pag. 98.14
Lex dubia vel obscura per quem declarari debeat 250.4
Lex vna aliam extenuare & penitus tollere potest 111.8
Libertas non petitur ex duabus causis simul 132.20
Libertas nomine alieno patronum in ius uocare potest, proprio non potest 273.6
Licere uemini debet per elium, quod non licet per seipsum. pag. 308.8
Ligatur quis facilius iure diuino quàm humano 62.3
Litigare in causis publicis potest

test quis perse, non autem per alium 274. 2
Litigare per se licet in accusatione populari, non autem per procuratorem ibid.3
Locator expellens colonum non soluentem pensionem, nõ põt ad pœnam conueniri 278. 2
Locuples effici nemo debet cũ alterius iniuria aut iactura. 228.2
Locupletari cum aliena iactura non debet qui causam non lucratiuam habet. 78. 8
Locutio pluralis an, & quando tria requirat 212. 3

M

Mala fides an tollat effectum præscriptionis inchoatæ 37. 21
Maleficia quando ad rigorem sit punienda 106. 6
Malitia est personæ eam committentis annexa 74. 8
Malus semel præsumitur malus semper 72. 2
Mandatum iudicis quando excuset mandatarium siue executorem 156.4
Mandatum mandati actionem inducit, ratihabitio negotiorum gestorũ, prohibitio mandati actionem impedit 85.9
Mandatum reuocare licet, & cõsilium mutare 189. 2
Maritus donans vxori quando fraudem faciat legi 307. 6
Maritus in dolo esse dicitur dotem petens, quam restituturus est 254.1
Maritus quando in casu restitutionis dotem petere possit. ibid.2
Marmore legato venit rudis materia marmoris 4. 6
Mater non debet filium exhæredare propter delictum patris eiusdem 149.1
Matrimonio vetito vetita sunt sponsalia 210.3.&5
Matrimonium legitimè contractum non dissoluitur ob furorem alterutri superuenientem 283. 1
Medicum se asserens, præsumitur in culpa, si peccet in cura. pag. 121.2
Medium quando trahatur ad extrema 219. 16
Mẽs legis seruari debet, si appareat verbis contraria 210.13
Militia missus ignominiosè qđ inde commodum censeatur reportare 262.15
Minimum an sit in obscuris accipiendum, an verò id quod verisimilius est 179. 3
Minimum accipiendum esse locum habet in contractibus, vltimis voluntatibus & delictis ibidem. 4
Minimum an sit in cõtractibus præstandum, an id, quod mediocre est 180.5.& 6
minimum præstari debere an verum sit in generibus. ibidem. 7
minimum in vltima voluntate attendendum quando sit uerum ibidem 8
minimum delictis est eligendum

dum 184. 17
inori quæstio de bonis ante statu lata non debet differri si probationes habeat in prõptu 259.3
Mora debitori damnosa multiplices,pducit effectus 156.1
Mora debitoris nocet in fructibus debitis 162.2
Mora debitori,nocet in interesse,quod peti potest 158. 4
Mora in causarum æstimatione nocet,& ex parte rei, & ex parte actoris 168. 26
Mora principalis nocet fideiussori 168.27
Morum malorum continuatio consistit in anima 74. 9
Mnlier quibus creditoribus io dote sit præferenda 245. 2,
Mutuans frumentum,vel uinũ vt his distractis pecunia habeatur,fraudem facit legi.303.4

N

NEgans scripturam suam, conuictus non potest allegare solutionem 125. 4
Necessitati non subest, quod in mera potestate est 134. 28
Necessitatis causa permissum trahi potest in consequentiã, vbi non est nominatum pro, hibitum 292. 4
Nepos ex filio exhęredato non potest testamentum aui dicere nullum 150. 3
Nepos quando ad querelam ex persona patris, & quando ex sua vocetur. ibid.4
Nisi dictio, quando affirmare dicatur, & quando negare pag. 59.2.& 3

O

OBligari an possit quis ad impossibile ratione vltime uoluntatis, uel contractus vigore 65.6
Obligari nemo potest ad id, quod natura, facto, vel iure est impossibile 64. 3
Obligatio debitoris non extenditur per casum cõtingẽtem in personam creditoris 104. 6
Obligatio naturalis nunquam contrahitur sine consensu pag. 66. 8
Obligatio an fiat inutilis per impossibilitatem ibid. 9
Obligatio occasione delicti contracta extinguitur, sicut & delictum morte serui 68.15
Obligatus ad impossibile nemo præsumitur 64.1
Obligatus quando difficultate excusetur 67.9
Obscuritas voluntatẽ inutilem reddit 182. 11
Occidens per alium, tenetur perinde ac si per se occideret pag. 282. 3
Occupãtis quę res cõcedãtur2.3
Occupantis cõditio in pari causa quando sit melior 249.4

P

PActnm an valeat,quòd quis teneatur de casu, extra naturam contractus 301.6
Pactum generale in contracti

ctibus quando operetur, & quando speciale ibid.7
Pactum de dolo non prestando an sit validum. 302. 8
Pactum de futura successione re probatur ipso iure 184. 17
Pactum de non petendo, natura lem obligationem ipso iure aufert 105. 2
Pactum de non agendo ad depositū an valeat, & an futurum dolum remittat 174. 7
Pactum de non reducendo ad arbitrium boni viri, est à iure reprobatum 174.10
Pactū in accessorijs obscurum an sit contra venditorem interpretandum 184.16
Pactum, quo filia paternæ hæreditati riuerentiat, an possit iuramenro validari 253. 4
Papa solus sacra profanare potest 236.2
Pater adulterum filiæ & occidere, & contumelijs afficere potest impunè 238. 1
Pater dicitur cōsentire qui permittit vt filius decurio creetur 217.2
Pater ex contractu filij minus tenetur, quàm filius 187.9
Pater fame compulsus filium vendere potest, aliàs nō. 291. 1
Pater non potest filinm à legítima petendo prohibere. pag. 110. 5
pater non tenetur gerenti negotia filij per simplicem ratihabitionem. 76.2
pater promittens filium se non exhæredaturum apposita et pœna, exhæredare poterit demeritum 174. 9
pater quando teneatur de contractu per filium inito 79.12
pater vel dominus quando ratihabitione teneatur ex contractu filij vel serui 78.10
pater vt pater administrare ꝓhibitus, non poterit idem vt curator 299. 1
peccatum non remittitur, nisi prius quod ablatum est restituatur 58. 1
permissa necessitati, an possint in argumentum trahi. 292. 3
petens totum an possit postea partem, petere 135.31
petitorium, & possessorium, an sit opposita, & electione tollantur 130. 16
pignus prætorium habentes an sint reliquis creditoribus præferendi 243.14
pluralis locutio geminat singularis significationem 117. 4
pœna quando ex stipulatione peti possit 260. 4
pœna ex nudo pacto peti non potest ibi.5.& 6
pœna pro delicto quo casu sit infligenda 222.5
pœna ex contractu debita transit in hæredes 225.13
pœna non infertur sine causa, licet aliquando sine culpa pag. 154.5
pœna iure non imponitur, ubi delictum non inuenitur pag. 153. 1

pœna

pœna infligitur, quandoq; nulla culpa præcedente ibid. 2
pœna nulla esse debet, vbi nullum delictum 59. 4
possessio auferri potest alterius facto 74.10
possessio ciuilis,& naturalis, ad præscriptionem est necessaria 55.29.& 34
possessio naturalis, sola ad præscriptionem non sufficit. pag. 53.40
possessio quare pedum positio appelletur 54.25
possessio vera, vel quasi qualiter,& quibus quærat. 20.20
possessio naturalis, an tantùm accidentaliter differat à ciuili 53.24
possessio per quid alicui quæratur 14. 6
possessio maximè clauium traditione confertur 20. 21
possessio vnius rei beneficialis accepta, an sufficiat pro reliquis rebus 21.42
possessio naturalis, an differat à possessione pro suo. pag. 52.18
possessio quæ necessaria sit, ad præscriptionem 51.14
possessiones duæ differētes specie reperiuntur, natoralis scilicet,& ciuili. ibi.15. & 20
possessionis defuncti continuatio in personam hæredis impeditur, si per aliū apprehendatur 46. 9
possessor clandestinus an excipere posit de iure dominij contea actorem 280. 4
possessor malę fidei, quāto tēpore posit præscribere. 32.7
possessor malæ fidei, qui uerè censeatur 31. 2
possessor bonæ fidei dicitur qui & fraude, & fraudis suspicione carere inuenitur. ibidem 4.
possessor, an dicatur malæ fidei, qui in facto errauit. pag. 42,38
possessor, an posit dici in bona fide qui errauit in iure. pag. 43. 39
possessori assimilatur, qui dolo desijsse posidere conuincitur. 84.8
posidens, quo discernatur ab eo qui dolo desijt posidere. pag. 200. 8
posidentis conditio, melior est in causa pari 268.1.& 2.
posidens. quando præferatur non posidentis ibid.3
posidens ciuiliter perdit ciuilem, si decem annos naturalem neglixerit 57. 32
posidentis conditio, quando melior esse præsumatur. pag. 243.11
posidere dolo qui desijt, an actionem in rem sine cesione habeat, si æstimationem soluerit 201. 9
posidere culpa desinens, quo differat ab eo, qui dolo desiit 204.16.&27
Posidere dolo desinens, perinde

de tenetur, atque si possideret 199.1
possidere qui dolo desijt, quo ad damnum suum possidere præsumitur 199.3
possidere eandem rem eadem possessionis specie duo nequeunt 51.16
posteriora prioribus derogant. pag. 73. 9
posteriora quãdo derogent prioribus 146.17
præceptũ iudicis illicitum quando sit contemendum 156. 5
præceptũ aut etiam authoritas neminem potest ad impossibile obligare 65.4
præscribere non potest qui fuit in mala fide tempore possessionis inochoatæ 32.5
præscriptio decem vel viginti annorum permittitur fauore possidentis bona fide 34.12
præscriptio impeditur mala fide superueniente 44. 43
præscriptio ad immobilia, vsucapio ad mobilia propriè referuntur 47.2
præscriptio non currit contra possidentem 56.31
præscriptio de iure canonico an requirat titulum cum bona fide 38.25. & 27
præscriptio sine possessione non potest præscribere 47. 1
præscriptio quãto tẽpore cõtra fiscum compleatur. 36. 17
præscriptio qua ratione non inchoetur, absente ciuilem retinente 57.33
præscriptio inchoata impeditur superueniente mala fide pag. 32.6.&13
præscriptio in corporalibus sine vera possessione, in incorporalibus autẽ sine quasi possessione non inchoatur. 48. 5
præses prouinciæ ad mortem damnare potest, deportare verò non potest 239.3
præsens & tacens quando non p̃sumatur consentire 219.5
præsides prouinciarũ quæ munera à subditis accipere possint 307.5
prelatus an teneatur ratum habere quod gestum est prædecessoris nomine 80.16
prælatus in dubio ecclesiæ præsumitur quæsiuisse ibid.17
prætor stipulationẽ prætoriam interpretari solet 252. 9
pretium commune uel conuentum non est interesse, licet in æstimationem interesse deducatur 167. 24
prior tempore in duabus dotibus, potior esse debet in iure pag. 144. 16
prior tempore quando potior dicatur in iure 241.7
priuatus quãdo licitè posit iudici resistere 157. 6
priuilegium quando extinguitur eo extincto cui cõcessum est 93. 5
priuilegium rebus concessum, transit ad successorem 71.6
priuilegium ciuitate vel loco concessum ad posteros transfertur

fertur 71. 7
priuilegium minori concessum finitur, ætate minori finita. pag. 107. 2
priuilegium finitur finita priuilegij causa ibidem 3
priuilegium pro cōditione personæ, cui conceditur, est restringendum 176. 4
priuilegium suum interpretari potest qui illud concessit. pag. 252.10
priuilegiū reale præfertur personali 245.17
priuilegium concessum vni litigatorum quando alteri prosit 93.4.& 5
priuilegium mariti ne condemnetur, eius personam sequitur 68. 1
procurator ꝑrsus reuocari potest, partim nō potest 230. 5
Procurator sua culpa dānatus, si pœnam soluat, sibi imputare debet 301.1
procurator vel negotiorum gestorū indebitum soluens, sibi imputet ibidem 2
prohibito aliquo prohibentur ea per quæ ad illud peruenitur. 210, 2
prohibito aliquo cēsentur etiā prohiberi ea, quę ex illo sequuntur 210.2
prohibentis quando sit melior conditio 247. 1
prohibere valēs læsionē an teneatur, si nō prohibuerit. 121. 4
romissor si ante diem moriatur, an pœna comittatur.
pag. 101.2
promissum malum dupliciter intelligi potest 274. 3
promittēs duo alternatiuè. vtrū volet soluere poterit. 276. 1
prmittens illicitum, non obligatur 275. 1
promittens decem dolo ductus, an teneatur ibidem 2
promittens impossibile de facto non obligatur 64. 2
promittens decem libres, si pecunia sit varia, de qua soluere teneatur 179. 1
promittens hominē mortuum; & si non dederit, decem promittit, an obligetur ad pœnam 67.14
pronuntiādi modus quādo duplex oriatur ex eadem causa pag. 138.43
pupilli factum quando citra tutoris autoritatē sit validum. pag. 260.6.&7
pupillus qui sine tutoris autoritate rem vendidit fidem emptori seruare non tenetur. pag. 287. 5
pupillus recuperans rem sine tutoris authoritate venditam, non debet pretiū lucrari cum iniuria emptoris. 229. 3
pupillus possessionem naturalem sine tutoris autoritate non potest alienere 53.23

Q

Qualitates possidendi contrariæ non concurrunt in eadem substantia. ibidem 1.

Quarta bonorũ debetur, si candem legare intendens dimidiam errore scripserit 196.1

R

RApiens virginem volẽtem an teneatur, & qua actione 172. 3

Ratam habens vulnerationem clerici non est ob id excommunicatus 75.1

Ratihabitio etiam in delictis locum habet 83.3

Ratihabitio nihil operatur in delictis, quæ per alium committi nequeunt 83.4

Ratihabitio qualiter dicatur retrotrahi 82.1

Ratihabitio an æquiparet mandato. 84.7

Ratihabitio quando dicatur retrotrahi 83. 5

Ratum habere nõ possum quod meo nomine nõ est gestũ.76.3

Ratum habens delictum quare eadem pœnà plectatur cum delinquente 87. 16

Regula an & quando sit iuris constituta 6. 9

Regula dicitur, quæ rem, quæ est, breuiter enarrare inuenitur 2.12

Regula & generalis esse, & omnia comprehendere debet. pag. 4.4

Regulæ officium quod sit. 7.11 & 15

Relatio interesse cõirer ad personam fieri potest 168.25

Relegatis illicitè bona non adimantur 268.7

Renũciare præsumitur qui tempus debitũ labi patitur 83.6

Rescissoria tollitur, iure offerendi sublato 115. 20

Rescriptum speciale derogat generali 196. 17

Reseruatio facta à legato an possit effectum sortiri finita legatione 28.40.41.& 43

Restitutio quando facta esse fingatur 60.7

Restitutio impossibilis nõ obligat, modo adsit restituẽdi uoluntas ibid. 8

Restituere quid sit ibi.6

Reuocatio generalis quid operetur, & q̃d specialis 146. 16

Rei quare fauorabiliores sint quàm actores 127. 8

Reo fauetur si de neutrius iure probetur 89.2.&3

Reo quod obest attenditur potiùs, quã quod prodest 91.8

Reus an audiri debeat probare volẽs ad se pertinere, si actor in ꝓbatione defecerit 189. 5

Reus & actor si sint in causa paris turpitudinis, reo potius fauendum est 90.4.& 9

Reus exceptiones dilatorias & declinatorias opponere põt.109.2

Reus exceptiones perẽptorias antè sentẽtiam opponere potest ibid. 3

Reus non potest per hominem impediri, quo minus pluribus possit exceptionibus vti. ibidem. 1

Reus in exceptione dicitur agere 127. 7

Reus ordinarium suum recusare non potest, actor vnum de plurib' eligere potest 188.3
Rigor iuris quandoque relaxatur ne contractus inutilis red datur 257. 8

S

SAcra necessitate cogente, alienari possunt 291.2
Sacrum semel effectum non debet ad vsus profanos transferri 235. 1
Scientia quando non sufficiat sine denunciatione 186. 4
Scientia an potius præsumatur, quàm ignorantia 227. 4
Scientia rei alienæ præcedēs in defunctó præsumitur continuasse in hærede ibi. 5
Scriptura si obscura inueniatur, quis ordo teneatur 220. 3
Sententia lata in petitorio an pariat exceptionem rei iudicatæ in possessorio 280.6.& 7
Sententia lata pro fideiussore quādo ꝓsit principali. 135.27
Sententia tempore feriarū neutra partium consentiente lata, est nulla 169.2
Sententia absolutoria in petitorio lata, an pariat rei iudicatæ exceptionem in possessorio 132. 22
Sententia à pluribus lata, valet in eo, in quo omnes consenserunt 196. 2
Sententia dubia à quo possit interpretationem recipere. pag. 251. 8
Sententia nulla nō firmatur tractu temporis 117. 3
Sententia interueniens quando minuat obligationē 172.5
Sententia contra minorem lata nulla est, si sine tutoris autoritate litigauit 259. 1
Sententia lata si nulla sit, á quo denuo ꝓferri poterit 141. 2
Sepulchrū iudicis præcepto destruens non tenetur actione sepulchri violati 156. 2
Seruitutis constitutio facta vno sociorum non consentiente, validatur accedente consensu 119.10
Seruitus in fundo communi nō pōt constitui citra omnium, ad quos pertinet consensum. pag. 177. 1
Seruitus aquæ ducendæ nō conceditur in eorū preiudicium, ad quos spectat ibi.2
Serui an in fauorē domini, sint torquendi 261.11
Seruus in contrahendo domini personam repræsentat 79. 11
Seruus quare ad vindicandā necē defuncti admittaī. 153. 3
Seruus quandoq; torquetur vt adulterium vxoris eruatur. pag. 154.4
Significatio propria attēditur, vbi quod verisimilius est non inuenitur 221.5
Socius ob delictū suum ad pœnam damnatus sibi & non societati imputabit 302.3
Socius quando socium impedire possit in re communi. pag. 248.2.& 3

Soluens

Soluens naturaliter debitum & ciuiliter indebitũ errore excusatur 95. 3
Solutum per debitorẽ quo casu reuocari possit 241.29.20.21
Solutio æstimationis habetur loco emptionis 201. 10
Soluta est species orationis distincta à coniuncta & desiuncta 278. 8
Soluuntur facilius, quæ ligãtur facilius 62. 2
Specialia generalib⁹ inesse, qualiter intelligendum 10. 17
Speciale illud dicitur, quod à gñalitate abstrahit 167.22
Specierum enumeratio qnando genus restringat ad enumeratas 193.7
Species quando dicantur enumeratæ gratia dubitationis tollendæ ibidem 8
Species an restringat genus in substitutionibus 194.12
Species, quæ de genere accipitur, sub genere non continetur 8.14
Spoliatus prius restitui debet quàm de proprietate quæratur 256. 4
Spõsalia inter minorem septem annorũ contracta an teneãt. pag. 116.1
Status rei præsens verus vel presumptus attenditur 72. 3
Statutum odiosum est meritò restringeudum 104.1
Statutum generale quando deroget speciali 36.19
Stipulatio iudicio sisti cõmittitur quanti ea res est 163. 14
Stipulatio seruitute quãdo corrũpatur pro indiuiso 284. 5
Stipulatio quæ fit de re sacra non firmatur eadem effecta profana 198.6
Stipulatio non committitur super pactione nuda ante litem contestatam 257.7
Stipulatio inutilis est si de vno respondeatur de duobus alternatiuè interrogãti 196. 4
Stipulatio redditur inutilis per diuersitatem qualitatis. ibidem.5
Substitutio specialis an deroget generali 194.13
Substitutus in honore hæreditatis, an succedat, si onere legatorum 290.3
Succedens in honore quãdo succedat in onere 290.2
Succedere qui nequit iure ciuili. alia via non debet admitti 299.2.& 4
Successor quando eodem iure vtatur, quo defunctus cui successit 224. 9
Successor eo iure vtitur, quo prædecessor 221.1.& 9
Successores qui dicãtur vniuersales, & q̃ singulares 222. 3

T

Tacens nec fateri, nec negare censetur 218.1
Tacens cõsentit, si contradicendo impedire poterat 216. 1
Tacens consentire videtur si de præiudicio vel eceptiones agatur 219. 4

Tacere

Tacere medium quoddam est inter consensum, & contradictionem 219.5
Taciturnitas consensum nō operatur, vbi de aliquo obligando tractatur 219. 3
Temporis tractu non roboratur qđ initiō nullū fuit. 118.7.& 9
Tempus ad appellandum à lege concessum non potest per hominem tolli 110.6
Tempus quantum concedatur ad appellationem prosequendam 113.14
Tempus longissimum habetur loco tituli 39.29
Tempus quod datur ad appellādum an possit per iudicem minui 113.14
Tempus non possessionis perdendæ modus 56.31
Testator non potest in primo testamento facere, quo minus ei liceat secundum condere 148.14
Testator an sic disponet valeat vt reuocare nequeat 195.14
Testamētum pupillare tollitur paterno sublato 108.5
Testamentum filijsfamiliàs non capit vires eo sui iuris effecto 118.8
Testamentum minus solenne dicens, an, si succumbat, possit eo sibi legatū petere 209. 2
Testamentum dicere falsum, inofficiosum, & minùs solenne differunt ibidem.3
Testamentum dicens inofficiosum, dicit testatorem non esse mente sanum 209.4
Testamentum secundum quando deroget primo, aut contrà 146.15
Testamētum posterius sic se habet ad prius, sicut lex posterior ad priorem 147.20
Testamenti uerba dubia à quo debeant interpretari 252.11 12.&13
Testamentnm primum quibus verbis reuocari soleat 148. 23
Testamētum posterius sic se habet ad prius, sicut stipulatio nouans ad nouatum 146. 18
Testamentum falsum dicere potest, qui aliquid consequutus est ab hærede 27. 37
Testes duo intelliguntur, cùm numerus incertus req. rit. 212.2
Tignum domui cōiunctum nō possidetur 48. 6
Titulus eadem ratione in vsusfructus præscriptione requiritur qua & in dominij. 41.34
Titulus an requiraaur cùm libertas contra seruitutem præscribitur 45.44
Titulus quare in præscriptione rerum corporalium requiratur, non autē incorporalium. pag. 40.31
Titulus & lōgæua possessio, quādo à præscribente allegari debeant ibid. 32
Titulus non requiritur in præscriptione tringinta vel quadraginta annorum, sicut nec bona fides 39. 26
Traditio rei an possit aliquid tran-

transferre, quod penes tradentem non fuerit 293.4
Transferre qui possint plus iuris quàm habeant ibid.5
Tutor à testatore datus per iudicem confirmatur 16.11
Tutor quando directa actione tutelæ teneatur 281. 1
Tutor suspectus ob publicã vtilitatem remouendus 106.7
Tutor præsumitur ignorare se tutorem datum esse 227. 1
Tutor suspectus accusari neq; tutela finita 184. 3
Tutor remotus, in dubio ob culpam, non ob dolum præsumitur 231. 2
Tutor nec suo nec alieno nomine rẽ pupilli põt emere. 272.2
Tutoris autoritas non præstatur sub conditione 233.5
Tutoris datio quæ fiat à iudice, conditionem non admittit ibid.3

V

Variare licet quandoq;, & sic cõsiliũ mutare. 190.3
Variatio quando & in quibus permittatur. ibid.4
Vendens rem meam suo nomine quando mihi ad pretium teneatur 65. 7
Vendens mancipium, mores & vitia eiusdem manifestare debet 185.2
Vendens rem alienam quãdam ad pretium teneatur 78. 9
Vendens hominem liberum volentem, non tenetur actione iniuriarum 172. 2
Vendens rem aliquam, id iuris ttansfert solùm, quod la eandem habet 293.1
Venditor actione ex empto emptori tenetur, qui seruitutẽ deberi à predio vendito non detexit 185. 1
Venditorẽ dolo ad vendendum inducens, in mala fide constituitur 32.3
Vẽdit. rei fit cũ onere suo. 227.2
Venditio si prohibeatur, traditio prohiberi censetur 210. 4.5.&6
Verba in iudicijs prolata cõtra proferentem an sint interpretanda 249. 7
Verba indefinita vniuersalibus sunt aliquando æquipollentia 4.5
Verisimilitudo ex quibus percipi posit 221.4
Verisimilius attendi debet, ubi verba sunt obscura 218. 1
Vicarius Episcopi beneficia nõ confert sine mandato speciali 295. 1.
Victoria vnius quando cæteris prosit 19.19
Violẽtia in dubio sine armis facta præsumitur 231.1
Violentum per se licet expellere, non per alium 276. 4
Vniuersitas quatenus ex facto priuati teneatur 288. 3
Voluntas prima quando præualeat vltimæ 166.21
Vuluntas dubia testatoris manet arbitrio hęredis 181.9
Voluntas vltima an reddatur inutilis

inutilis si inueniatur dubia. ibid 10.
Vsucapio triennalis, inducta est in fauorem possidentis.34.10
Vsucapio sine possessione inchoari nequit 48.7
Vsucapio iuterrumpitur si usucapiens possessione priuetur. ibid.8.
Vsurę non debentur, ni prius sors debeatur. 135.32
Vsusfructus iure communi potest possideri 41.35
Vsusfructus patri debitus in bonis filij aduentitijs, an possit ei auferri. 110.7
Vsusfructus qualiter, & quando præscribi possit 41.33
Vtile, quando per inutile vitietur 206.4 5.6.& 7
Vulnerans, animũ occidendi habuisse in dubio p̄sumit. 231.3

INDICIS FINIS.

REGVLARVM IVRIS PONTIFICII INDEX.

A

ACcessorium	215
Actus legitimi	232

B

BEneficium	11
Bona fides	297

C

CErtum est	301
Contra eum	249
Contractus	300
Cui licet	238
Cùm non stat	270
Cùm quid	299
Cùm quid prohibetur	210
Cùm quis	101
Cùm sint	89

D

DAmnum	202
Decet	106
Delictum	288
Dolo facit	254

E

EA quæ	169
Eum qui certus	185
Ex eo	209
Exceptionem	264

F

FRustrà	287
Factum legitimè	284

G

GEneri	191

I

IGnorantia	94
Imputari	212
In alternatiuis	276
In argumentum	291
Indultum	109
Infamibus	303
In generali	295

In iu-

In indicijs 92
In malis 275
In obscuris 179
In pari causa 268
In pænis 231
In re communi 247
Inspicimus 221
In toto 294
Is qui tacet 218
Is qui in ius 221

L

Locupletari 228

M

Mora 158
Mutare 189

N

Nemo potest ad 64
Nemo potest plus 294
Non debet 149
Non est in mora 256
Non est obligatorium 252
Non est sine 120
Non firmatur 116
Non licet 187
Non præstat 236
Nullus ex consilio 263
Nullus pluribus 124

O

Odia restringi 104

P

Peccati venia 62
Peccatum 58
Pluralis 211
Possessor 31
Potest quis 274
Plus semper 196
Præsumitur 226
Priuilegium 68
Pro possessore 199

Q

Quæ à iure 175
Quæ contra ius 266
Qui ad agendum 279
Qui contra iura 296
Qui per alium 282
Qui prior 240
Qui sentit 246
Qui tacet 216
Quod alicui 286
Quod alicui non licet 272
Quod ob gratiam 259
Quod omnes 177
Quod quis 255
Quod semel 140

R

Ratihabitionem 81
Rationi 290
Ratum 75

S 290

Scienti 281
Semel Deo 235
Semel malus 81
Sine culpa 153
Sine possessione 47
Vtile per inutile 206

FINIS.

DYNI MVXELLANI I. V. DOCTORIS, IN REGVLAS IVRIS PONTIFICII,

a PROOEMIVM. a

***

IN PROOEMIVM. ARG.

1 *Bonifacius Papa octauus quibus epithetis ab ipso Dyno insignitus.*
2 *Regula dicitur, quæ rem quæ est, breuiter enarrare inuenitur & nu. 12.*
3 *Occupanti quæ res concedantur.*
4 *Regula & generalis esse, & omnia cōpredendere debet.*
5 *Verba indefinita vniuersalib⁹ sunt aliq̃do æquipollētia.*
6 *Marmore legato venit rudis meteria marmoris.*
7 *Indefinita quando vniuersali non æquipolleat.*
8 *Indefinita negatiuè prolata, vniuersali negatiuæ æquipollet.*
9 *Regula an & quando sit iuris constitutiua.*
10 *Ius an præcedat regulam, an verò contrà.*
11 *Regulæ officium quod sit. & nu. 15.*
12 *Regula est coniunctio rationis.*
18 *Exceptio an & quando de regula esse dicatur.*
14 *Species, q̃ de genere accipitur, sub genere nō cōtinetur.*
16 *Exceptiones regulam impedire quando verum.*
17 *Specialia generalibus inesse, qualiter intelligendum.*

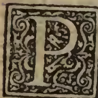

RAEMISSIS casibus singularibus, & eorum determinatione in præcedentibus titulis singulariter intellecta quia non est nouum, ut quod sparsim propositum est, ad regulam reducatur quæ compendiosa narratione omnia diffusè tradita comprehendat. ut ff. eo.l. j. & ad legem Aquil. l. si seruus b seruum. §. inquit.lex. b Ideo dominus noster sumus

a Prœmium est cousiderandum tāquàm causa finalis. no.Bal. in l.vt liberis. co..C. de col.j. ff.de hær. instit.vbi dicit illū text. de iure melio rem ad hoc, q̃ præfationes & procœmia probāt causam finalem. Nā ex verbis ꝓœmij colligitur mēs disponētis.ita dicit per illū text. Panor.in c.aduersus. de immun.eccle. & Bar.in l.ambitiosa.ff.d̃ decre.ab ord. fa. Bart.& Bal.in l.regula cū ibi āpost.ff.de iur. & fact. igno. b Adde, q̃ in legibus tradentibus regulam nihil superfluū esse debet. Bal. in l.Gallus. §. j.in iij. oppo-si.ff de libe.& posth. per tex. in d l.j.ff. de reg.iur.hic alleg.

a Adde. Breuitas enim commendatur. l. fi. §. j. C. de appel. & in l. fi. C. de donat. & facit, text. in l. j. in prin. ff. de off. præfect. prætο. & dicit glo in l. j. ff. quod met. cauſ. quòd gaudent breuitate moderni. intellige dummodo ex tali breuitate obſcuritas non inducatur, no. Bal. in d. l. fi. C. de appel. (quia, vt dicit Horat. Obſcurus fio, dum breuis eſſe laboro, & no. in proœm. ff. de verb. compédium. obſcuritas. n. reprobatur in l. ſi lega tario. §. fi. ff. de fideicommiſ. li liber. in l. ita fidei. ff. de iure fiſ.

Pontifex. videlicet Domi. Bonifacius † Papa viij. 1
lux mundi, regula morum, eccle. doctor, & patriæ honor, & Iuris illuminator, poſt præcedentes tractatus, poſuit titulum de Regulis Iuris, in quo ſub breuitate a verborum colligit ea quæ in alijs partibus iuris per verba plura & varia differuntur. a

¶ Cuius occaſione videnda ſunt quinq; communia omnium regularum: quia fortè per Gloſſatores iuris Canonici & Ciuilis confuſè vel minus plenè tractata reperiuntur, maximè in l. j. ff. eo. Primũ eſt, qualiter regula diffiniatur. Secundum, qualiter conſtituatur. Tertium, quæ ſit regulæ poteſtas. Quartum, quod ſit officium regulæ. Quintum, an exceptiones intelligantur eſſe de regula. ¶ † Cir- 2
ca primum dicendum eſt, quòd regula eſt, quæ rẽ, quæ eſt, breuiter enarrat, id eſt ius aliàs in varijs partibus iuris conſtitutum, breuiter recitat, ut patet ff. eo. l. j. in princ. b † Vt ecce ſingulariter conſtitutum b

b Videibi Bar. & Mod. Et quę differentia eſt inter generale, & regulare. Quia generale dicitur id quod infallibiliter eſt verũ. Reg. verò qd in aliquib. caſibus fallit, vt no. Card. Alex. in c. ſynodum. col. j. in fi. 37. di. q. vide text. cum ibi no. in c. venerabilem in prin. de elect. & tex. in c. quæro 6. q. j. vnde dicit Philoſ. 5. Et hic, quòd licet lex ſit regula, tamen debet eſſe plumbea, propter duritiem, cum lapides interdum non poſſint ſic dolari vt æquentur alijs quæ ſunt in ædificio. Imò valet plumbea regula, vt in illa recuruetur, & denuò redeat ad rectitudinem. Ita in lege eſt, occurunt. n. aliqui caſus particulares, in quibus legis rectitudo ſeruari non poteſt, in illa opus eſt flectere & incuruare regulam per diſpenſationem, refert & ſequitur Card. Alex. in c. regula iuris. Et lex. eſt quædam regula deriuatiua, & ducta à ratione recta ſecundum S. Thom in 1. 2. q. 90. artic. j. in 3. di. 12. de quo vide fratrem Oliuerium Maillardi in ſermone 47. Dominicæ paſſionis. in q. theologali. Et regula dicitur virga. j. q. 4. §. item peccato. Item ſumitur pro iure communi. 58. diſt. c. j. Item pro regula eccleſiaſtica. 67. diſt. c. quoniam, & j. q. 3. c. ſaluator. ver. alioquin. Sed an regula præſtet auctoritatem arguendi, ſicut lex, vide glo. quam faciunt ſingularem Bal. Lud. Bologn. in ſuis ſecundis. nouis interpret. in l. j. C. etiam ob chirog. pecun & Bal. in c. quòd ſicut. de elect. & facit glo. in rub. ad leg. Iul. de adult & in l. j. ff. de ſta. ho. & tex. ſ. in proœm. Item dicitur regula, eo quòd rectè regit, vel normam rectè viuendi tribuit, vt d. c. regula, & ibi Card. Alex. & c. multos in fi. 54. diſt. & vide Alb. de Roſate in dictionario ſuo. in litera, regula, & Io. And. hic plenè in glo. ordin. & Doct. Mod. inſuper Petr. de Anch.

a Adde quando licitum ſit piſcari in flumine publico, vel priuato. tex. Bar. & Ange. in l. iniuriarum. §. ſi quis. ff. de iniur. Ioan. Fabr. Chriſtoph. Porc. & Ang. & Aret. in §. flumina. inſtit. de rer. diuiſ. & Bart. in l. fi. de vſucap. Bald. in rub. ff. de rer. diuiſ. & in l. item lapilli. col. j. eod. tit. & glo. in l. ſi quiſquam. ff. de diuerſ. tempo. præſcri. & pulchrè Card. Alex. in c. j §. ſi quis. de manſor. de

a tantum eſt, vt piſces *a* occupantibus cedant. quia nullus in bonis ſunt. Item lapilli in littore maris inuenti, occupantibus cedunt, eadẽ ratione quòd nullius in bonis ſunt. Item aues eade ratione quòd

b nullius in bonis ſunt. Item feræ beſtiæ *b* quia nullius in bonis ſunt, occupãtibus conceduntur, vt ff. de rer. diuiſ. l. quædã. & de acq. poſ. l. 1. circa prin. & inſtitut. de rer. diuiſ. §. itẽ feræ. & ff. de acq. rer. do. l. 3. & l. naturalem. & ex his caſibus ſingulariter determinatis. & eandem rationem determinationis pertinentibus cõſtituitur regula generalis, illa uidelicet, Quod nullius in bonis eſt, id naturali ratione occupanti, cõceditur: ut ff. de acq. re. do. l. 3. in prin.

controuerſ. inueſt. & an aucupari & venari ſit promiſſum, vide p! Docto. ſ. alleg. & in l. diuus. ff. de ſeruit. ruſtic. præd. & Ange. Aretin. in. §. feræ. inſtitu. de re. diuiſ. ſed hodie ſecundũ Card. Alexan. in c. ius naturale. col. pen. j. diſt. de conſue. per quam tollerentur garen. videtur quod in garenna aliena capiens non faciat ſuum, ſed tenetur reſtituere domino, & hoc probat: quia ſi inhibitio facta fuiſſet per iudicem, maximè cum cauſæ cognitione, tunc capiens rem cœptam non facit ſuam. arg. l. qui fundum. §. qui ſciens. ff pro. emp. nam prohibitio iudicis impedit dominij tranſlationẽ, & fortiũ acquiſitionẽ. facit quod no. Inno. in c. fi. de accuſ. multo fortius lex cõſuetudinaria, quæ magis poteſt interdicere dominij tranſlationẽ: vt ff. de iurepat. l. ſi libertus. de agric. & cenſi. quemadmodum. & Bar. & Io. de Pla. in l. vna. de vena. ferarum. lib. 11. & ſingu. deciſ. parlamenti Gratianopo. Delphina. q. 2 28. & in addit. & quæ dixi in lib. conſue. Bituri §. 10. de conſue. prædiorum. quod no. perpetuò. itẽ no. licet. ratione lucri ceſſantis poſſint peti regulariter intereſſe. quod no. tu mercator pro te. vt l. 3. §. fi. cum ibi no. ff. de eo quod cer. loco. & per Dyn. in regula, mora ſua. j. eo. & Fel poſt Abb. in c. cum venerabilis. de excep. de quo latè Lud. Ro. l ſi cõſtante. §. fi. ff ſol. matr. & diffusè Bal. in l. vna. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt. & Bar.. Io. de Plat. in l. j. de colleg. ſillici. lib. 11. tamen hoc eſt verum, præterquam in piſcatore & venatore, a quibus non poteſt peti aliquod intereſſe ratione talis lucri ceſſantis. tex. eſt in l. quemadmodũ. §. idemq; Labeo & Proculus. ff. ad leg. Aquil. quẽ pro ſingulari ad hoc propoſitum allegat Lud. Rom. in ſuo ſing. 631. in ver. tu habuiſti. [& ratio] eſt in tex. quia incertum eſt an caperentur ab eis piſces, vel aues, ſeu volucres. Ideo non poteſt haberi ab eis ratio lucri illius ceſſantis. idẽ tenet Lud. Bolog. in ſuis primis nouis interpretat. in d. §. idemque Labeo Venatio & aucupatio quõ differant, vide Abb. in Cle. j. de ſtatu monach. & ad. no. ſ. in prin. vide Bar. in l. 3. ff. de acq. rer. do. & Ioan. de Plat. in l. quoſdam verſi. quid. Authen. de naut. lib. 11. & Ang. in conſi. 260. col. j.

b Adde ꝙ beſtiæ appellatione continetur ſolum fera non manſueta. niſi cõſuetudo regionis ſit in contrarium, vt not Bart. & ibi Alex. in addit. in l. j §.

bestias.sub §.remouet.ff.de postula. & Math.de Mar.in suis notab. & ibi uide an asinus contineatur. Et no ꝙ appellatione bestiarum comprehenduntur animalia terrestria tm̃,nec includuntur aues & pisces.ꝙ not.propter statuta, quæ dicunt,quod de bestijs & animalibus soluatur tantum pro gabella, quia si dicerent de animalibus, includerentur pisces & aues,secus si dicerent de bestijs, ut no. Cardin. Alexan.in cap. 6.di.35 per gl. ibi iuncto tex, Voluit etiã. & nunc allegare Mathes.sno. 96. incip. nc. unum mirabile. de quo per Fely. post Panor. in Procem. Decret.colũ.3. in gl.j. ubi meminit de Mat. Sed tu limita ut per Ro.sin. 427. incipit cõmunis doctrina & quod ibi ponit.

a Adde Bar, & Doct. in l.j. ff.eo. Albe. de Rosa. in opere suo statutorũ. in j. par.qõ.3. & dic per Pet. Ancha.& Doc. Mod.

b Adde Bart, in dispur. sua inci.per italiã. Bar.in l.si plurib. & ibi Bal. ff.de leg.2.& Iaco de Bello.in l.si necessarias.ff.de pign.act & Bar. in l.1 ff.eo. & in l.si ita. ff.de leg.2. dicit,ꝙ indefinita est qñ ponit᷑ terminus cõis sine aliquo signo. vt homo. & ibi vide de vniuersali & sing. & adde Io And.in c.vt circa.de elect.supra eo. super verbo: aliorum. & Bal. in l. 2 ff.de lib. & post. & ibi aliquid per Ang. & Lud. Bolog in l. si plures ff. de leg 3. in secundis interpret. & Bal. in l.fi.§. in computatione. C. de iure deliber.& in c. 1. de pace iura.fir.& Alex.in d. l. 3. de lib. & posthum. & Abbas Sicul. in capit. auditis.de præscrip. & Bar. in l. 1.§. sed & si certum ff. de ven. in poss. mit. Alb.de Rosa.in d.l. si pluribus. de lega.3. & in Dictionario suo.in uerbo, indefinita. & ibi Ioan. Bap.in add.& Pau. de Cast.in consil. 355. in antiquis.& pu

in prin.¶†Circa secundum,scilicet qualiter regula constituatur.Dicendũ est,ꝙ regula debet esse generalis & omnia comprehendere, q̃a cõstituitur per ea uerba quæ sui natura omnia comprehẽdunt:id est per signa vniuersalia affirmatiua, quæ affirmando omnia comprehendunt. vt patet.ff.eo.l.omnis diffinitio,& l.omnes actiones. & l.omnia ferè. & l. omnia quæcũque.Itẽ per signa negatiua, quæ vniuersaliter negãdo omnia excludũt: ut j.e. c.nullus pluribus.&c.nullus ex cõsi.ff.eo.l.nemo,& l.nullus. †Itẽ ꝑ uerba indefinita quæ iurista simpliciter dicit æquipollere uniuersalibus. *b* 18. dis.c. si Romanorũ.& c.quia circa de priuil.& ff.de off.pfect.vrb. l.1.§.cũ vrbẽ,& de leg.præst.l.1.generaliter.& C.de her.vẽ.l fi.ideo quasi omnes regulę ꝑ hũc titulũ traditæ (paucis duntaxat exceptis) tradũtur per signa indefinitæ,aliquãdo affirmatiua,aliquãdo negatiua.Tamẽ falsũ uidetur quòd indefinita ęquipollet uniuersali,etiã secũdũ iura:quia si lego alicui omne marmor,vniuersaliter videor legare & statuas marmoreas, & cæteras species de marmore factas. vt ff.de leg.3.l.hæres meus. §.1. & ff.de aur. & arg. leg.l. 1. †Et tamen si legetur marmor indefinitè, comprehẽditur in legato sola rudis marmoris materia,& non species de marmore facta:ut ff.de leg. 3.l.quæsitum.§.illud fortasse.Item si lana legetur indefinitè,

4 a 5 b 6

pulchrè Felyn.in d.c auditis,de præscri.col.33.versicu.gusta etiam, & Petr.de Aneh.hic in 5.col.& Dyn.in regula,[exceptionem obijciens.j.eo.& Bal. In consi. 171.lib.1.& per Philip.Fran.hic colum.2.& j.c.cum multis,nu.1.& ibi dixi in apost.in ver.indefinita.de rescrip.dixit etiam in apos.ad Panor. in c.fi.in ver. Oldra.de con.lepros notaui in l.si ita in apos.in Ver.indefinita.ff.de le.2.& in ap.ad Bar.post Alex. & alios in l. si pluribus, per istum alleg.colum.2. versic. quæro verum hoc sit verum, in ver. indefinita. ff. de leg. 2. not. Oldr. consi.cã. incip. in executione, & consi. 172. & alleg. 25.volu.4.

indefinite,lana tincta non continetur in legato.ut
a ff.de lega. 3. l. si cui in princ. *a* Et tamen si legetur
omnis lana uniuersaliter,etiam tincta cedit in le-
ga.vt ff.de aur. & arg.leg.l.pediculis. §. Labeo. er-
go falsum videtur,quòd indefinita æquipolleat vni
uersali. Et ideo inconuenienter uidentur regulæ
7 tradi per uerba indefinita.¶†Sed dicendum est, quod
quando non est eadem ratio,& conditio omnium
particularium in uniuerso comprehensorum inde
finita non æquipollet uniuersali affirmatiuè, ut in
præalleg.l.quæsitum.§.illud fortasse.& l.si cui.Sed
quando omnium particularium est eadem ratio&
conditio:tunc indefinita affirmatiuè prolata æqui
pollet uniuersali affirmatiuè, ut ecce si testator in
stituat plures hæredes,& postea indefinitè dicat,
damno hæredem 10. dare Titio, effectus damna-
tionis cõprehẽdit omnes uniuersaliter, quia eadẽ
est conditio omniũ,& eadẽ ratio possibilitatis dam
nandi eos,quia oẽs sunt hæredes, & oẽs percipiũt
b cõmodũ a defuncto.& ff.de leg. 2.l.si pluribus. *b* &
8 l.si ita relictũ.circa prin.& de leg.3.si plures.† Item
prolata negatiuè æquipollet uniuersali negatiuè,
ut

a Adde quid veniat appellatione lanæ. Bar in l.si cui. de leg.3. hic alleg.& in l. Pediculis.§. Labeo. ff.de auro & argen leg. & ibi Alex. in addi.,& ibi habes quid venit etiam in legato anno.lini & lanæ, & vide Bar.in l.5.in prin.de auro & arg.leg.& Bal.in rub. C.de verbo.signifi.

Dic etiam quòd huius app.venit etiam non separata à pellibus animalium mortuorum,& ipsa etiam pellis cui hæret, si propter lanam principaliter habeatur,non si adiuersó vt no.Bar.in l lana. & in alleg. l.si cui lana.ff de leg.3. Item venit sericum.l.1. C.quæ res ven.non possunt. Nec omitto vnum valde not.quod lana dicitur fructus industrialis, vt no. Bart.in l. & ex diuerso.ff.de rei vend.& in l.sequitur.§.lana. ff.de vsuc.& in §. si quis a nõ domino.per gl. inst.de rer.diuis.quod facit ad hoc quod lana cedat emptori bonæ fidei quòd non si esset fructus naturalis,secundum Bar.in d. §.lana.& in l.& ex diuerso, & not.Bald.in l.1.C.de vsu.& fructu leg.

b Adde quòd indefinita æquipollet vniuersali collectiuè, non autem distributiuè per text.in d.l.si pluribus.ff.de leg.2.sing secundum Bal.in sua Margarita in verbo,indefinita.ad hoc bene facit glos.1.in d.l.si pluribus, & fac.tex. in l.si ita relictum,in prin.ff.eo.& vide Alber. de Rosa. in l.de pupillo.§ qui nuntiat.ff.de oper.nou.nuntia.

vt ff.de rebus dubijs.l.si qui.§.vtrum is.in fi.cum er
go propositum sit legislatoris constituere regulam
de casibus eãdem rõnem determinationis habenti
bus.vt ff.eo.l.1.ibi.&(vt ait Sabinus)'quasi causę cõ
iunctione &c. & j̄.subijcietur.Relinquitur manife
stè,ꝙ regulæ conuenienter constituunt per verba ĩ
definita tam affirmatiua q̄ negatiua.¶Circa tertiũ
videlicet quæ sit potestas regulæ,hoc est vtrum re-
gula constituat ius de nouo,vel solum recitet aliàs
constitutum. †Videtur primò ꝙ nunquam consti- 9
tuat ius de nouo,vt ff.eo.l.1.*a* ibi,non,vt ex regula a
ius sumatur,sed vt ex iure,qđ est,regula fiat. Econ
tra videtur ꝙ constituat ius de nouo, quia regula
Catoniana de nouo cõstituit,*b* ꝙ illa legata quæ ab b
initio sunt inutilia rõne legantis tantum, vel legã
tis & legatarij,vel legatarij & eius à quo legatum ꝑ
standum relinquitur, vel ratione rei legatæ tantũ,
vel mixta ratione rei legatæ & ꝑsonæ legatarij, vel
legatarij tantum,tractu temporis non confirmant
ẽt si causa impedimenti remoueatur. vt ff.de regu
la Catoniana.l.1.in prin.& de leg.1.l. cætera.§.1.er
go regula cõstituit ius de nouo. Ad hoc respondẽt
Doct.satis subtiliter,& dicunt,ꝙ est cõsiderare tres
species casuum,Nam quidam sunt casus in canone
vel lege specialiter determinati,& in illis regula nõ
constituit ius,quia inuenit iam constitutum.Qui-
dam sunt casus excepti à legis determinatione, & ĩ
illis similiter regula non constituit ius,q̄a nõ clau
dũtur sub regulæ dispositione:vt j̄.subijcietur.Qui
dam sunt casus in quibus est eadẽ æquitas quę est
in casibus à iure determinatis:nec tamen reperiun
tur in iure positi, & in illis regula facit ius propter
identitatem rationis,quæ non patitur determina-
tionem casuum similium esse diuersam. vt ff.de in
iusto rupto testa.l.posthumus,de verbo.obli.l.à Ti
tio. ¶†Aptius autem dici posset, ꝙ aut constitutio 10
iuris præcedit traditionem regulæ, & regula de iu
re constituto quasi materiatum de materia produ
catur,& tunc propriè locum habet distinctio prędi
ctorum casuum : videlicet vt indeterminatis & ex-
ceptis

a Adde Bar. in d.l. 1 & ibi Doct. ff. eo.ti. & Alberic. de Ros. in d.opere statut. in 1. parte. & Ioan. And.& Pet.de Anch. hic & p Fel. post Abb. Sic.in c.qm̄ frequẽter. in pri. vt lite nõ cõt.

b Nota ꝙ regula Catoniana est regula iuris, quia ius de nouo cõstituitur. sed Ioã. And. tenet hic contrarium.ꝙ regula Caton. non sit regula iuris per rationem Dyn. sed Bart. cõcordat eos in l.1. col. 2.vers.his præmissis.ff.đ reg. Caton.& ad.le an reg. Caton. habeat locũ in legatis. inutilibus, & gl.in d. l.1. distinguit tres casus, sed Dyn. hic & in d. l. facit sex casus,de quib. vide per Bart. in d.l.1. col.3. & in l. cætera. §. 1. & ibi Docto. ff.đ leg.1. & quæ no. Dy in reg. non firmatur,in fi.infra eod. & ibi dico & Bat.in d.l.1. ff.eo.tit.

a Adde quia ratio legis ſeu etiam conſtitutionis eſt quæ regulat ipſam legem. ſeu conſtitutionem,l.quid dictum.ff de pact. in l.adigere.§ quamuis.ff de iure patron. ratio enim eſt ſicut anima & ſpiritus legis: verba autem ſunt ſicut corpus & ſuperficies. ſecundū Bal.in l.ſi quis ſeruo perſuaſerit,C.de fur. & in l.1.col.antepen.ff.ſol.mat. cum ſim.quæ refert Iaſ.in l.qui quadringenta. col.2. in fin.& col.3. in prin. ff. ad Trebel. b Adde hic gl. Pet. de Anch. & Mod.& Bar. in l.1.ff.eo.tit. Adde de hoc omnino Alex. in l.ſi quis ſic. ff. ſol.matri. c Adde quod officium regulę eſtq; ſufficie habere regulā pro ſe, donec probeſ de exceptione. l. ab ea parte. ff.de prob. & l.ſuus quoq; ver. puta.ff.de hæred. institu. in c.ad decimas. de reſtit.ſpo.& c.venerabilib.ver. poteſt quoque de ſenten.exc. in 6. nam pro regula ſemper eſt pronunciādum, niſi probet̄ exceptio, ſm.Bal.in c.1. col.3.de alien. iudi.mut,cauſa fac.& in l.ſi tutor.in fi. C. de ſer.pig. dat manumi.et potior eſt cauſa. pro quo facit regula, cū aduerſarius habeat neceſſe talle

ceptis non faciat ius. Sed in non determinatis,in quibus eſt ædam rō a æquitatis, faciat ſeu conſtituat ius.Sed vbi nō eſt ius conſtitutū ante regulæ traditionē,ſed inuenitur ſola ſimplex traditio regulæ, tunc ipſa regula eſt ius ſeu conſtitutio iuris,& ab alio nō, ſed à conſtituente procedit,& ita pōt intelligi pålleg.l.1.de reg.Caton. ¶Circa quartū.ſ. ꝙ ſit

11 offm̄ regulæ. † Dicūt Doc. quidam ꝙ offm̄ regulæ b eſt,coniungere plures rōnes caſuum,i.rōnem traditam in vno caſu,ad plures alios extendere,in quibus vertitur eadē æquitas. Tn̄ iſta expoſitio non vr̄ vera,quia cū tex.dicat.ff.eo.l.1. ꝙ regula eſt cōiunctio rōnis, & ſecundū opinionē præmiſſam non cōiungeret rōnes,ſed ius in vno caſu conſtitutum ad aliū extenderet,ſequit̄ ꝙ opi.illa Io.remota ſit à ꝓpria ſignificatione verborū tex. item ſecundū opi. Io.rōnem unius caſus,attribueret alteri,ꝙ tex.non intēdit,quia nihil de extenſione caſuū,ſed de coniūctione rōnis tractat. Item ſi de extenſione tractaret iam poneret de regula ius cōſtituente,qđ ſimiliter

12 vr̄ contra tex.† Et propterea dicendum eſt,ꝙ regula eſt coniunctio rationis,ideo quia de rōne pluriū caſuū eandem rationem habentium, unā numero generalem traditionem facit,& ſic quæ primo erāt plures numero rationes,ad unam,ex omnibus coniunctis procedentem reducuntur per regulam, & ideo propriè dicitur quod officiū regulę eſt rationes cōiungere,uerbi gratia. Statutū fuit primo in piſcibus, quod occupanti concederentur. Item ſtatutum fuit in auibus ꝙ occupanti concederentur, eadē ratione, quia nullius in bonis ſunt, & in feris beſtijs eadem ratione, quia nullius in bonis ſunt. Ex his omnibus ſequitur traditio regulę,quæ rationis prædictas omnes cōiungat. ſ.quod i nullius bo

c nis eſt, occupanti conceditur. c ¶Circa quintum &

tiam ostendere, dicit glos. not. in rubr. de reg iur. In 6. refert Iason in l. post d● tem, col. 16 ff. sol. matr.

a Exceptiones. Adde Ang. Are in §. sic itaque. colum. 3. de act. Insti. Alber. de Rosa. parte statutorum in 67. & Abb. Sicul. in c. quoniam frequenter, & ibi pulchrè Fely. in princi. vt lite non contest. & Bar. Bal. & Doct. in l. in his. ff. de legi. & an regu. comprehendat priuilegiatos casus, vel speciales: vide text. in l. fraudem. §. fin. ff. de testa. milit. Et not. ꝙ regula nō debet restringi per illa, quæ ponuntur gratia exépli: vt nota. in cap. 1. ne cleri. vel mon. & in l. ita vulneratus. §. illud. ff. ad legē Aquil. & not. Card. Alex. in capit.

vltimum fuerunt duæ opiniones contrariæ. Ioannes enim dicebat quòd † exceptiones a non sunt de regula, quia fiunt ad derogandum regulæ, vt ff. de regula Caton. l. 1. 2. responso. ergo oppositum, idest confirmationem regulæ non inducunt, igitur sub regula non comprehenduntur, quia magis intendunt ad oppositum, idest ad effectum regulæ, excludendum. arg. ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter. de condit. & demon. l. cum tale. §. fin. † Præterea species de genere excepta non continetur sub genere. ff. de po. sanctio legum, & de verb. obli. leg. doli clausula, de leg. 3. l. vxorem. §. fælicissimo, & l. seruis vrbanis. §. vlti. & de alim. leg. l. alimenta. §. basilicæ, & l. Stichus. Igitur casus excepti à regula non continentur sub regula. Placen. verò dixit quòd exceptio-

13
a
14

tus naturale, col. 2 1. dist. Item casus excepti à regula extenduntur ad omnes similes casus, vt not. glo in l. 1. ff. de condict. indeb. glo & Abb in c. cum dilecta. de confir. vti. vel inuti. & Abb. in c. fina. col 3 de re iud. & in c. fi. colum 3. vt lit. non contest. vide Anto. Corf. in suis singul. in litera, extensio. el. 1 qui plenè distinguit in hac materia. Et sufficit habere aliquam regulam pro se, & qui vult allegare fallaciam vel exceptionem, debet eam probare vt est extra. in illius quoque. versi. puto. ff. de hæredi. insti. & l. ab ea parte ff. de probat. eod. Item c. decimas de restitu. spol. suprà, eod. lib. & glo. sing. & ibi Ludo. Bolog. in secundis interpre. in Cle. si. de rest. Bald. in l. post dotem. ff sol. ma. & in l actor & in l. ampliorem. C. de appel. Alex. in addi. ad Bar. in l pr. §. marito. ff. de doli excep. & Barr. & ibi Alex. in l. non solum. §. sed & reprobare ff. de no. ope. nunc. Paul. de Cast. consi. 49. col. vlt. in antiq. & alias concordantias uide per Ias. satis plenè in l. qui se patris. col. 1. C. vnde lib. & Alexan. in consi. 12. colum. 3 in fi. lib. 2. & Abb. in cap. quoniam, de coniu. leprof. & Bart. & Ludo. Bolo. in secundis nouis interpre. in l. generaliter. § vxori. ff. de vsufru. lega. & Bart. in l. quæsitum. § denique. ff. de fundo instru. & instrum lega & Alex. in Addit. ad Bart. in l. nam quod liquidè §. fina. ff. de penu. leg. & per Petrum de Anchar & Docto. in c. qui ad agendum, supra de procu. eod. lib. & Barto. & Docto. in l actio. C. de transact. Ang. in l. 1. ff. eod. titu. Ioan. de Imol. in l. si ita legatum. ff. de leg. 1. dicit ꝙ nedum exceptio restringit regulam, sed per eam legatum restringitur, etiam si legatum annulletur. & tñ per illum tex probatur contrarium. Vide Alexandrum consil. 152 col. 2. ver. 2. probare videtur, & in pen. col. & omnino in consi. 106 in 3. col. lib. 5. Bald. in consi. 195. in fi 3 vol. & in consi. 163. & consi. 267. in fin. lib. 1. & Ang de Clauasio in sua, summa. in litera,

ceptiones continentur ſub regula, & pro eo videtur
facere. ff. eod. l. ſemper ſpecialia generalibus inſunt.
Item quòd per exceptiones dicitur regula confirma
ri, vt in auth. de non alie. §. vt autem, coll. 2. Ergo vi-
dentur exceptiones eſſe de parte regulę cum ad regn
læ confirmationem tendant. Mihi videtur ꝙ vtraque
opinio contineat veritatem, nã non ſunt de regula,
ideſt non diſponuntur ſecundũ regulam, imò quan-
tum ad eas regula perdit officium ſuum. ff. eo. l. 1. in
15 fi. † Quia cum officium regulæ ſit coniungere rõnes,
vt dictum eſt, & in his, ſcilicet exceptis, non contin-
gat, quia aliqua ratio ſuadet coniunctionem vitan-
dam, ut in regula, ꝙ nullius in bonis eſt, occupanti
conceditur, quod fallit in libero homine, & in re ſa-
cra, & multis ſimilibus, vt no. ff. de rer. diuiſ. l. j. in his
enim non poſſumus ſequi regulam communem. ut
ff. de legib. & ſenatuſconſ. l. in his, & l. ius ſingulare
& propterea non clauduntur ſub regula. Et ita cre-
dendum eſt intellexiſſe Io. Sed ſunt ſub regula, ideſt
ſub generalitate verborum in regulæ traditione ex-
preſſorum continentur, quia ſi regula eſt de homine
& exceptio debet eſſe de homine & non de aſino, ſeu
capra, ſeu alia ſpecie. Item ſi regula procedit de
actione reali, non rectè ſequitur exceptio in perſo-
nali, nec econtrà. Et ita veriſimile eſt intellexiſſe
16 Placen. Ad argu. Ioan. poteſt reſponderi † quòd ve-
rum eſt quòd exceptiones impediunt regulam, id
eſt impediunt eam coniungere caſus exceptos, ſed
oſtendunt eam firmam in alijs non exceptis, quia
vbi ſunt plura capitula, quorum effectus eſt diſtin-
ctus, ſi fiat detractio in quibuſdam, videtur cæte-
ra confirmari, ut ff. de teſt. milit. l. tribunus. §. ult.
Item uerum eſt quòd ſpecies excepta non eſt ſub
genere, & diſpenſatio eius non ſequitur ad diſpoſi-
tionem generis, ſed nihilominus eſt de genere, qua-
litate uerborũ inſpecta, ut ſ. dixi. Sicut ſi dicerem,
Omnis homo legit, præter Martinum qui dormit,
Martinus ſub homine continetur, ſed de eo aliud
a quàm de cæteris prædicatur. Ad argumenta a Pla-
17 cen. dicendũ quod uerum eſt † quod ſpecialia
gene-

in litera, alienatio §. 10. & an regula per exceptioné declaretur, vide Ludo. Ponta. de vrbe in conſi. 62. col. 2. & Iaſ. de Mayno. in §. æquè ver. capio gl. inſti. de act. & Alex. conſ. 125. col. 2. ver. prçterea, li. 2. & in l. fi. ff. ꝙ quiſq; iuris in alium ſtatuit, ipſe eodẽ iure vtatur, & hic per dominum Philip. Franchum de Perusio. co. 1. & per Ang. conſi. 239 & in conſ. 298 & Frãc. de Are. in conſi. 144. Adde vltra eum Bart. in l. gñali. §. vxori. & quod ibi po ſui in apoſt. ad ipsũ poſt Alex. & alios in ver. firmat regulã. ff. de vſuſtuc. le. & Ant. Cor. ſing ſuis i Ver. ſtatutũ, incip. no. vnũ dictũ.

a Nota quòd Placent. fuit primus qui vniverſitatem, inclyti. Caſtri Mõtiſpeſulani dioec. Mago. erexit, & iacet dormiens in cœmeterio diui

generalibus insunt, id est, sub generalibus comprehenduntur quantum ad uerba, sed non quantum ad dispositionem, quia subest aliqua ratio quæ nõ patitur ipsa secundum genus disponi.

IN REG. BENEFICIVM. ARG.

1 *Institutio à quo & de quo fieri debeat.*
2 *Institutio quid sit. & nu. 5. 7. 9.*
3 *Institutio quo differat ab inductione in possessionem.*
4 *Institutio corporalis dicitur cum quis in possessionem mittitur.*
6 *Possessio per quid alicui quæratur.*
8 *Collatio beneficij in primum facta derogat collationi factæ in secundum.*
10 *Institutio hæredis tria requirit.*
11 *Tutor à testatore datus per iudicem confirmatur.*
12 *Inuestitura dicitur confirmatio præcedentis concessionis.*
13 *Collatio per episcopum facta, institutio iuris est appellanda.*
14 *Detentio illicita dicitur, cum quis instituitur à non habente potestatem instituendi.*
15 *Institutio inualida dicitur cum incapax instituitur.*
16 *Institutio varijs sumitur modis.*
17 *Institutio quæ canonica meritò sit censenda.*
18 *Iura distincta, an conferatur per institutionem, inuestituram, & missionem possessionum.*
19 *Corporalia specie differunt ab incorporalibus.*
20 *Possessio vera uel quasi qualiter, & quibus quæratur.*
21 *Possessio maximè clauium traditione confertur.*
22 *Pos-*

Bartholomæi extra muros, in quo originem sumpsit, & in dicta uniuersitate incœpit iura ciuilia, & canonica sub conscriptis patribus & dominis Viues & Anch. Ray. vulgo appellato l. petit papæ utriusque iuris professoribus & tandem sub eisdem gradum in utroque iure baccalariatus adeptus sum. deinde hic Bituris me transtuli causa pestis, & in utroque iure licentiatus effectus sum. Et de ipso placentino facit mẽtioné Azo in sua summa. in pœmio. C. & in dicta uniuersitate legit Azo, & cõposuit ibi sũmas sup trib libris C. & insti. ut ipse refert in princ. d. sũmæ sup trib. lib. C. & placẽ fecit ibi. sup ipsis sũmis aliquas additiones. Et licet in ciuitatib. & nõ in castris studia generalia debeant esse. ut no gl Ioan. And. Abb. Sicul & Fely in prœmio Decret. & gl. Bar. & Io. de pla. l. una. C. de stud. lib. urb. Rom. lib. 11. fallit in Mõtepessulano propter insignẽ eius nobilitaté, ut dicit Bald. in d. prœem. Decr. colum. 6. post m. d. iõ de ipso castro feci mentionem, quia omne actum in nobili patria redundat ad gloriam illius. ex. est celebris. in l. si quis. in prin. & Saly. C. de natura lib.

Memini in l. mechanicos. nu. 2. in uer. ciuitatib. C. de excu. art. lib. 10. in addit. ad Iac. Rebuff. qui fuit pdicti Castri Mõtispessul. ciuis & ordinarius lector

22 *Poſſeſſio vnius rei beneficialis accepta, an ſufficiat pro reliquis rebus.*

23 *Hæres adiens hæreditatem, omnium rerum hæreditariarum acquirit dominium.*

24 *Conferens beneficium quibus temporibus capax eſſe debeat, ut collatio valeat.*

25 *Inſtitutio hæredis non vitiatur, ſi poſtea teſtator ius amittat teſtandi.*

26 *Inſtitutio non vitiatur ſi ex aliqua cauſa ius inſtituendi perdatur.*

27 *Donatio inter uiuos irreuocabiliter tenens non reuocatur ob dictum donantis ſequens.*

28 *Hæres ut inſtitui quis queat, quibus temporibus capax eſſe debeat.*

29 *Inſtitutus beneficij conſequendi capax tribus temporibus eſſe debet.*

30 *Inſtitutus in beneficio, ex cauſa ſuperuenienti poteſt eodem priuari.*

31 *Inſtitutio an uitietur, ſi poſt appareat eum, qui inſtituit, non potuiße iure inſtituere. & nu.32.*

33 *Error ſingularis operatur in præiudicium ueritatis.*

34 *Inſtitutio an uitietur per omiſſionem alicuius ſubſtantialium.*

35 *Canonicus de manu prioris non legitimè inſtitui præbendam recipiens, an poſſit agere ad eiuſdem remotionem. & nu. ſeq. & 38.*

37 *Teſtamentum falſum dicere poteſt, qui aliquid conſequutus eſt ab hærede.*

39 *Inſtitutio alicui tacitè uel ad cautelam facta quando ualeat.*

40 *Reſeruatio facta a legato an poſſit effectum ſortiri finita legatione. & nu. ſeq. & 43*

42 *Conditio contractui adiecta, quandocunque impleatur, ad tempus contractus & diſpoſitionis trahitur.*

BONIFACIVS VIII.

REGVLA PRIMA.

a BEneficium eccleſiaſticum non poteſt licite ſine canonica inſtitutione obtineri. a

a Obtineri. Nõ negat poſſideri. nã uidetur, ꝙ ex titulo minus canonico trãsferatur poſſeſſio beneficij. patet, qa poſſidens illud tãquã prædo ſi ſpolietur, datur ei reſtitutio. c. item cũ quis. c. in literis. ſupra de reſtit. ſpol. quandoq; titulus ipſo iure extinguitur in perſonã unius, q tamẽ poſſeſſionem retinet. c. licet Ep̃s. ſuprà eodem de præbend. quãdoq; ſentẽtia diſponit de poſſeſſione bñficij, reſeruato iudicio tituli, & ꝓprietatis. ſup. de cauſa poſſeſſionis & ꝓprietatis. c. cum ſuper. c. cũ eccleſia. ita tenet & exponit Petr. Anch. hic col. 1. item latè tenet Pan. in diſput. 4. incipiente Titius clericus. ſed cõmunis opin. Doctorũ eſt in cõtrariũ. Dic ꝙ opinio Anch. & Panor. uera eſt, reſpectu nõ præcedẽtis tituli. vn de

bitores, coloni, censuarij, & alij non possunt titulo saltem colorato possidendi, denegare solutionem, eique soluendo liberantur, quamuis non teneantur, nisi ex contractu prædecessorum per not. Bar. Alexan. in l. si urbana. ff. de condict. indeb. gl. c. nihil. per illum tex. verb. administrat. & ibi Compostella. de electio, Lapus alleg. 89. Carol. Rui. consi 150 num. 2 lib. 1. tetigi in annotat. ad Alexan. consi. 120. num. 7. lib. 1. & in annota. ad Deci. consi. 407. Sed respectu côtendétis de titulo vel possessione ipsius beneficij præcedit communis sententia & ita practicatur, & per triginta annos & vltra practicaui, & consului in Parlamento Parisiensi.

¶REGVLAE istius exemplum euidenter patet. intendit enim dicere † quod si aliqnis instituatur ab eo qui ius non habet instituendi. Item si institutio fiat de eo q. nô sit institutionis capax. Item si institutio fiat non seruata forma quę debet in institutionibus seruari, institutio videtur esse minus canonica: quia defectum habet eorum quæ sunt institutionis substantialia. Propterea ex institutione tali non potest *a* beneficium legitimè obtineri. a 1

¶Ad declarationem autem uerborũ regulæ *b* quęrendum est quid sit institutio. Item in quo differat ab b

a Adde q. verbum potest, positum cum negatione, importat necessitatem, vt l. non potest. ff. de fur. & no. hic Ioan. And & Phi. Franc. in 2. col. post prin. & Bar. in consi 97. col. 2.

Tu dic hoc verbum quando negatiua præcedit, secus autem si apponatur sine negatiua præcedente, vt per glo. in l. 1. in versi. dare potest, & ibi Mod. ff. de iurisd. omnium iudic. de quo omnino vide Ant. Cors. sing. suis in ver. potest. incip. verbum potest importat necessitatem.

b Adde ad istam regulam Ioannem Andream hic, & Pet. de Anch. & appellatione beneficij, omne beneficium comprehenditur, vt notat hic Ioan. And. & Doc. in c. de multa. de præb. & Car. Alex. in c. mitor. l. dist. in fi. & Abb. Sic. in consi. 47. vol. 2. & Spec. & ibi Io. And. in addit. in ti. de dispensa. §. videndũ restat. ver. sed nunquid nocet, & hoc large sumpto vocabulo de quo per Abb. in c. super Fel. in c. postulasti. col. 6. ver. circa gl. 2. sing. in tit. de coll. §. volẽs, in ver. beneficio. Et quo cognoscitur beneficium ecclesiasticũ, vide Fel. in reper. c. in nostra. col. 6 versi. restant multa. de rescrip. Et an pensio appellatione beneficij contineatur, vide Fel. in c. ad audientiã. el primo. de rescrip. post Abb. Sic. & Andi. Sic. Hug. Barb. satis ample. Et beneficium est beneuola actio gaudium tribuens capienti: vt inquit Senec. li. 1. de beneficijs, & Bal. in c. 1 & ibi Card. Alex. quib. mod. feu. amit. & vide Abb. in c. clericis, de vi. & ho. cle. & Bal. in sua Marga. in litera beneficium. & ibi vide quot modis dicatur. & Alex. cõsi. 12. in fi. col. 2. & no. quod licet beneficiũ sine legitimo tit. non possit obtineri, vt hic. & in c. j. §. ordinarij. de pacifi. poss. in pract. & in ti. de coll. §. sed & in sup. verbo titulo, tamen propter cõtumaciã absentis actor missus in possessionem ex secundo decreto acquirit possessionẽ, & potest beneficium præscribere per 10. annos inter præsentes, & 20. inter absentes. dum tamẽ habeat titulum saltem coloratum vt colligitur ex not. per gl. & Doct. in c. contingit, de dolo & contu. & Abb. Sic. in c. i in literis, de rest. spol. & no. hic Ioan. Andr. & in regula seq. in Mercu. & gl. et Docto. in c. vno de eo qui mittitur in pos- c

pos.

ab inuestitura & ab inductione in possessionem.
Item quæ dicatur canonica institutio. Subsequen-
ter quærenda erunt quędam ad materiam regulæ
pertinentia. De primo scribitur per dominium Ho
2 stiensem.† quòd institutio est intus statio, uel in-
tus positio. Quòd si uerum esset, iam superflua es-
set inuestitura & in possessionem inductio post in
stitutionem, quia quod haberet non posset ei ul-
terius conferri & prima collatione & eius effectu
perseuerante: ut ff. de uerb. obl. l. nemo rem suam.
& l. scire debemus. §. ult. † Item cum canones ex-
ponant

pos. cau. rei seru. supra eo. li. & glo. in d. ca. 1. de pacific. pos. super uerbo, trienninm. sed hodie per illum text. qui possedit per triennium habens coloratum titulum tam in petitorio quàm possessorio, non potest a quoquam etiã ratione iuris nouiter impetrati molestari: exceptis casibus ibi not. per glo. super uerbo, possideat. & in glo. beneficium. & glo. & Doct. in Clemen. 1. de sequestra. poss. & pprier. & in regula Cancellariæ. 33. & ibi fin. gl. Io. de Ana. in c. licet Hely. de Simon. & Fel. in c. plerunque. de rescrip. & in c. sicut, de re iu. col. 16. Et ideo dicunt Host. Car. But. Imo. Abb. & Fely. col. 2. i fi. in c. illud. de præsump. ꝙ clericus præsumitur rectè institutus qñ diuturno tépore tenuit ecclesiam, seu beneficium ut rector, quia superiores uisitantes sæpe ecclesias præsumuntur uidisse titulũ suum, nec tolerassent intrusum tanto tpe, ut no hic Pet. de Anch. col. 8. & Io. de Anan. post Abbat & in d. c. licet. Hely. & Felin. in d. c sicut. col. 15. versi. fallit. 3. & Domi. de Rota decis. 84 in antiq. tit. de probat. & qñ epus vel alius prælatus possit compellere beneficiatum ad ostendẽdum titulum beneficij, vide hic per glossam, & Petr. de Ancha. in 8. qõne. & Abb. & Felyn. in d. c. licet. Felyn col. 4 versi. extra gloss. quærunt. Bal. in consil. 67. lisi. 4. & in l. male agitur. C. de præscript. 30. an. & Andr. Barbat. in reper. rub. de fide instrumen col. 59. & Paul de Leazà. in repetit. cap. in literis. col. 3. versi. ad vlti. & ibi per Abbatem & Modernos. de restitut. spoliat. & Felin. in d. c. licet. ponit quinq; conclusiones cum suis fallen. Quid de eo qui habet in commendam beneficium, an dicatur habere titulum, uide Doctores in c. nemo: de elect. supra eo. lib. qui dicunt cõiter, ꝙ commenda est titulus canonicus. & notat Lud. Rom. in consi. eccle. quod est pulchrum in materia commendarum. & uide glo. singularem in d. cap. 1. de pacific. possess. super uer. tit. in Pragmatica sanct. Item not. quòd licet quis etiam non possit consequi beneficium nisi unico titu. ut c. ut qui duas, supra de elect. eo. lib. tamen potest se defendere ex plurib. titulis, ut not. Abb. in c. in nostra. de rescrip. & est text. celebris in cap. post electionem. & ibi Abb. de præben: & Abb. in c. cum olim. & ibi Felyn. in si. de re iud. & pulchra Fel. in repet. d. c. in nostra. col 2 uer. titulus multiplicatur ad cautelam in eo. benefic. unde dicit, ꝙ si quis dubitet de prima collatione sua impetret secundam, quia per hoc non inducitur renunciatio primæ, imò potest uti utraque ad defensionem suam. & uide Abbatem in c. cum olim. in 2. ad fi. de priuileg. & Fel. post Card in c. inter dilectos. col. 10. uersi. fallit. 3. de fide instrum. quod nota perpetuo. & uide gloss. in c. nullus pluribus. j. eo. tit. & quæ ibi dico post Dyn. in princip. facit quod no. Dyn. in sequenti fol. uersi. quod ex eo. & not. Abb. Sicul. in consi. 3. uolum. 2. & Bal. in consi. 7. tit. de elect. & ibi defuncto Geminiano.

copiosè

Copiosè quamuis sit de beneficio & illius appellatione tractatum in hac apostil. vide vltra hic allegat Card. in Cle. auditor. nu. 9. & ibi posui in apostil. in ver. comprehendit dignitates. de rescript. & in Clement. j. de præb. Gem. in cap. j. in princ. & ibi dixi in apostil. in versic. non est dignitas. suprà de eo qui mitt. in possess. caus. rei ser. & in ca. dudum. nume. 7. vbi etiam notaui versic. ecclesiæ cathedralis. s. de præbend. & dixi in apostil. ad Phi. Frãcis. in gra. nu. j. in versic. appellatione beneficij. s. de rescri. & in apostill. ad Panor. in c. nostra. in apostil. mea sub nomine Zachi. in vers. siue præbend. de rescrip. in anti. Et inquãtum do. Boerij dixit s. q͏ clericus præsumit recte institut⁹ quãdo diuturno tempore tenuit &c. hoc facit ad resolutioné q. an possess. beneficij cogatur per superiorem ostẽdere titulum suũ. de quo dixi in apost. ad Pano. post eũ, in c. licet Hely. n. 22. in versic. ad ostendẽdum. tit. de simon. & in c. accedẽs. nu. 3. in vers. ad ostendendum tit. de accu. dixi etiã in apost. & Gemin. in c. 1. nu. 7. in

ponant quòd ad aliũ pertineat institutio, videlicet ad episcopum: ut s. de hær. c. cum ex iniuncto. in fi. & ad aliũ pertineat in possessioné inductio, scilicet ad Archidiaconũ: ut s. de off. arch. c. ad hæc & c. ut nostrũ uidetur incõueniens dicere quòd in idẽ. q͏a cũ sint distincta officia illorum ad quos pertinẽte, distinctos debẽt habere effectus: quià discretorũ & distinctorũ distincta & discreta ratio esse debet: vt ff. de calũ. l. vlt. & C. de don. inter vir. & vx. l. si maritus. j. & de episc. & cleri. l. repetita. & de testa. l. consulta diualia. Sed excusari potest quòd intellexit de institutione quãtũ ad ius q͏d ex sola institutione acq͏ritur. Sed intus statio de facto per inductionem in possessionem subsequitur. † Et prçterea dici po 4
test quòd motus fuit ex eo quòd canones appellãt inductionem in possessionem institutionem corporalem: ut s. de off. archid. c. ad hæc. §. in quadam uerò. Et propterea potuit probabiliter dicere q͏d institutio esset intus positio, uel intus statio de facto, cum etiam sit in corporalem possessionem inductio, ut d. §. in quadam. Magister uerò Bernar. scribit s. de insti. c. autoritate † quòd institutio est ius canonicum in Ecclesia vel ecclesiastico beneficio tribuere. Inuestire est quasi possessionem illius iuris conferre. Posteà uerò subiungit, quòd instituere est spiritualis beneficij uel dignitatis corporalem possessionem tradere. Et in hoc videtur tradere contraria. Quia primò dicit per institutionẽ conferri ius, & post illam collationem iuris per subsequens factum: idest per inuestituram quæri quasi possessionem. per quod includit † quòd per 5
institutionem non acquiritur possessio. Et hoc est certum possessionem non quæri per solam institutionem, uel ex sola inuestitura, sed per inductionẽ in corporalem possessionẽ: vt s. de elect. c. cum

in

7.in ver.probare.tit. ff. de eo qui mittitur in poss. caus. rei ser. & in addi.ad Bald.in l.in ciuilem,in j.oppo C.de furt.& in Rota decis.65 & 679.in antiqs.

a ¶ Adde ꝙ multiplex est institutio, vna est proprie quæ sumitur pro translatione iuris non libera à superiore facta quando scilicet præsentatus per patronum instituitur. & istud ius instituendi transit in capitulum sede vacante. c. j.de inst. lib 6. Alia est institutio quæ capitur ꝓ collatione libera. de qua in c. ex frequenti b. c. titu. in antiq. Tertia est institutio authorizabilis, q̄ fit quo ad curam populi tâtum. vt si collatio bñficij spectat ad inferiorem pro cura populi nõ exempti, recurritur ad episcopum. vt in cap.j.de capel. monach. in 6. Alia ē institutio q̄ capitur pro inductione in possessionem: ista pertinet ad Archidiaconū de iure communi.cap. ad hęc. & c. vt nostrū. de offi. Archidiaco. Et sciae quod de iure com muni collatiua institutio tituli pertinet ad episc.gl,in c cum.venissent.eo.tit.in, anti. ita refert Petr.de Rauen in suo compendio iuris cano.tit.inst.col.4. & 5,

in cunctis.§.cum verò electus.& no.Host.in tit. de inst.& patet.ff.de acq.poss.l. cum hæredes. in prin. Sed credibile est quòd magister Bern.in prima diffinitione uel aliàs descriptione intellexit de institutione strictè sumpta, per quam tribuitur ius,& nõ possessio uel quasi illius iuris.In secunda intellexit
a de institutione largo modo sumpta *a*. Vel dicendum est, quòd in prima intellexit de institutione pertinente ad episcopum quę tribuit solum ius.In secunda intellexit de institutione ꝑtinente ad Arch.quæ tribuit possessionē uel quasi. Scribitur etiam per.Do.Host.in summa titu.de inst.in princ.
7 quòd † quidam dixerunt quòd institutio est ecclesię uel ecclesiastici beneficij collatio.quę diffinitio nõ videtur esse sufficiens; quia non ponit omnia substantialia institutionis. Non enim dicit quòd ex institutione quæratur ius in proprietate beneficij collat.Constat autem quòd per institutionem seu beneficij collationem quæritur ius proprietatis illi in quem beneficium confertur.Quod ex eo
8 patet † quòd post collatione factam in primum, facta in secundum nihil operatur. & est casus de
b præb.c.si tibi. *b* Et tamen si non esset per primam collationrm translatum ius in primum,potuisset per secundam collationem transferri in personam secundi. C. de rei vend. l. quoties.Sed credibile,est quòd qui prędictam diffinitionem induxit,intellexit

b ¶ Adde ꝙ in beneficiat s non requiritur traditio, vel quasi, vt acquiratur ius in beneficio, vt plenè not. Dyn. in regula, qui prior.j. eodem. & ibi dicam.quia primus præfertur secundo in beneficio, etiam si fuerit tradita possessio, vt tenet hic Dyn. per textum in capit. si tibi. de præbend. suprà eod.libro, & Ioan. Andr. ibi super verbo acquirat. dummodo collatio prima beneficij fuerit iure facta, vt est text.& exemplum in cap. illud.& cap. suggestum.de iure patronat ita tenent Ioan. Fabr. Bald. Salic. Paulus de castro.

ſtro.in l quoties.et ibi Iaſ.de May.in repetitione.colum.6. in quarta limitatione.C.de rei vendicatio. et Lud.Rom.conſi.298.colum. 2.veſicu. 3.videtur. caſus.quod not.pro limitatione l.quoties. C. de rei vendica. ¶ Adde quotuplex eſt inſtitutio in beneficijs, et quæ differentia ſit inter inſtitutionem. collationem, et inueſtituram, et quæ dicatur inueſtit. authorizabilis:et an ꝑ inueſtiturā transferatᷣ poſſeſſio vide tex. & doct.in c.cū illis.§.cum autem,eo. lib de præb. & plenè per Abb. poſt Io.Andr.in §. authoritate.ď inſt. et Fel. in c. auditis.col. 3.ver.inquantum. Abb. de reſcri.& gl in §.1. de annat. in verſi.inſtitutiones. in Pragm.& Bar. in rub.de cauſa poſſeſ.et ꝓpriet.col. 2.de inueſtitura.vide Bar.et Car. Alex.c.1.quid ſit inueſtitura verſi.no.et ibi vide per And. cōſi. in addit. ad Bal. ꝑ quæ fiat. inueſtit. ad de Inno, Abb. et Bald. in c.ex literis. ver.no. de cōſu.Archid.73. diſt.Hadriā.et ꝑ Alex.in l. 1. in fi. in prin. verſ vlterius quærit.ff de acquir.poſſ. & Pau.de Caſt.conſi.160. in antiq. qui alleg. hic Dyn. vide And.Barbat.in dicto cap. ex literis.de conſuet. & quæ dicam in 4. q. & ſeq.& Philip.Franc.hic col.j.& glo.in d.c.in princip.ſuper uer.inueſtitura de annat.in prin.Prag.Sanct. & ideo eſt,ꝙ inſtitutio de beneficio facta non tranſfert poſſeſſionē,niſi corporalis poſſeſſio tradatur, ut not. in c.cum Bertholdus

xit quòd ius per beneficii collationē transferatur,
& hoc aliqualiter indicant diffinitionis uerba. Et
tamē ſi omnia ſupradicta tolerabilia ſunt propter
probabilem authoritatem dicentium, clariùs po- 9
teſt dici quòd † inſtitutio, a eſt iuris alicuius bene a
ficij uerbalis collatio. inueſtiturà verò collationis
ſeu inſtitutionis cōfirmatio, ſeu declaratio, ꝑ quā
inducitur cōfirmatio. Miſsio in poſſeſsionē eſt pcedentiā.i.collationis, & inueſtituræ executio. qđ ꝑ
ſimilia patet. Nā in inſtitutione hr̄dis tria ſunt per
ordinē. † Primū eſt inſtitutio q̄ procedit ꝑ diſpoſi- 10
tionē uerbalē. Secundū eſt inſtitutionis irreuocabilis confirmatio, quę contingit per conſequens factum: id eſt per mortem. Tertium autem eſt inſtitutionis & confirmationis executio quę contingit
per aditionem hæreditatis & ſequens adminiculum: id eſt apprehenſionem poſſeſsionis; licet illa
non ſit neceſſaria ad acquiſitionem dominij rerū
hæreditariarū: ſed neceſſaria eſt ad acquiſitionem
poſſeſsionis. C.de teſta.l.omnium.ff.de acquir.poſ.
ſeſs. cùm heredes: in princ.de bon. poſſeſſ. l.j.& ij.
† Item in datione tutoris; datur enim aliquando 11
a teſtatore. ſecundò: datio illa verbalis confirmatur a iudice. vt patet ff. & C. de teſta. tute. & de con
fir.tu. Tertiò ſequitur decretum iudicis adminiſtrationē concedens. C.arbi.tu.l. fi. & in auht. vt hi qui
obl.ſe hab.res minorum. §. pe. colla.vj. Item patet
in feud. nam primo fit feudi conceſsio. † Secundo 12
inueſtitura quæ eſt præcedentis conceſsionis confirmatio. Tertio in poſſeſsionem inductio. quæ eſt
conceſsio-

dus, saluis limitationib. quas ibi ponit Fel. de re iudic. in antiquis, dat tamen iustam causam possidendi, & iustum titulum in prælatura vt per Bald in l. 3. C. de emancip. liber, & de materia orig. huius, scilicet quid sit institutio in beneficio vide Car. in clem. 1. in solu. 6 q. de supplen. neglig. prælat. Gemin. & Phi. Franc. in consi. in illis. 5. de præb.

concessionis, & inuestituræ realis executio, vt in ti-
a tulo, quid sit inuestitura. colla. 10. *a* Et licet prædi-
cta non sint similia quantum ad omnia, similia tamen sunt quātum ad ordinem successiuum. Et hęc vera sunt secundum absolutam & propriam significationem verborum. Sed in præsenti regula credēdum est, & dicēdum institutionem largo modo sumi, & pro omnibus supradictis modis poni. Cer-
13 tum est enim † quod collatio & inuestitura quæ fit per episcopum, institutio iuris appellatur, vt in præallegato c. cum ex iniuncto. suprà de hær. Item inductio possessionis quæ fit per archidiaconum, appellatur institutio corporalis, vt suprà, de offi. archid. c. ad hæc. c. vt nostrum. In quacunque enim prædictarum defectus interueniens reddit benefi-
14 cij receptionem vel retentionem illicitam. † Si. n. defectus est in institutione verbali, siue ex parte instituentis, vt quia is instituit qui de iure instituere non posit, illicita est detētio. verbi grā, vt quia
b institutio fiat per vicarium *b* episcopi. generalem, quem constat instituere non posse, nisi instituendi potestas specialiter fuerit ei concessa per episcopum, vt de offic. vic. cap. cum in generali. lib. 6. &
ita

a Vide ibi Bal. & Car. & Alex. & latius in pludiis feudorum, & maximè per Ias. & Decis. Parl. Gratianapol. Delph. n. q. 354 Adde tamen quod licet do. Dyn. hic videatur sentire inuestiturā ī feudo non sufficere sine Inductione in possessionem, limitabis hoc dictū, nisi possess. fuisset prius apud feudatarium, quia tuhc sola inuestitura etiā verbalis sufficeret, vt per Bal. in auth. defuncto. in prin. & ibi posui in additi. in verb. inuestitura. c. ad Tertul. & in l. 1. c. de rerum permut. quod tñ intelligo esse verum, si dominus sciebat tūc feudatariū possidere, vt notat Ang. in l. quædā. ff. de rei ven.

b Adde hic Dyn. in regula, in generali, & ibi Ioan. And. & Doc. ĵ. eo. & de multiplici natura vicariorū vide Abb. & pulchrè Fely. in c. postulasti. co. j. & 2. de rescript. glo. in titu. de collatio. §. ita tamen, in verb. vicario. in Prag. San. & Alex. in rubr. de off. eius cui. col 3 & 4. & Abb. in c. extirpandæ. §. qui verò. in 3 col. de præb. & Car. in Clemen. in q. 3. de off. vic. & Ioan. Franc. in suo eleganti tra. de potest. c. sede vacante, in 10. q. 2. partis. & ad not. hic per Dy. vide singulariter Card. Alexan. in c. perlectis. col. 5. in gl. super ver. iurgia. 25. distin. & ibi an videatur habere iurisdictionem ordin. vel delegatam. & Imo. in c. sua not. de offi. vic. & per Io. And. in addi. Spe. de off. vic. super rub. & Alex. in additi. ad Bar. in l. §. ab eo. ff. quis & à quo appell. & ibi etiam vide an appelletur de vicario ad episcopum, & latius in c. non putamus, sup. de consuetu. col. 3. lib. & ad not. hic per Dy. vide hic Ph. lip. Franc. col. 2. in fi.

De materia peculiari huius quęsiti, s. ꝙ vicarius episcopi non possit institucre, vide quod plenè notaui in addit.ad Phil. Franc.in c. cum general.s. alle, num.3.in versi. conferendi beneficia s. de off. vic. vbi dico quòd tamen potest instituere præsentatum à patrono ecclesiæ idoneum tex. est fin.in c.ex frequentibus. per istum alleg ad hoc dicit singul.Rom.in suo singul 605. incip. tu scis quòd fundatores. de quo per Card.in Cle.1. q.18. de offic. vicar.

ita debet intelligi suprà de institu. c. ex frequenti
bus, uel quia fiat per capitulum de beneficijs ad
collationem episcopi pertinentibus quam constat
non ualere etiam sede vacante *a* vt suprà de insti. a
c.1.eod.titu.† Item si institutio fiat de eo qui non 15
potest de iure institui : vt si instituatur lacius, b b
vel alius irregularis cui prohibetur de iure bene-
ficium conferre : vt s.de insti.c.2.idem erit si defe-
ctus fuerit in institutionis forma, ut quia fuit sub
conditione facta, cũ actus legitimi non suscipiant
cõditionem,neq; diem.vt infrà, eo.actus legitimi.
vt suprà de elect. c. in electionibus. lib. 6. Et per
hoc patet † quòd institutio largo modo hic sumi 16
tur : vt tam institutionem verbalem & inuestiturã
quæ ius tribuit,quàm inductionem in possessionẽ,
quæ

a Adde gl. & Doct. in cap. ijs,& in c.cum olim.&ibi Abba. & Fely. de maior. & obe. in gl.in tit. de coll.§. illi verò.ver. legatorũ. & in §. cui ter.versi.ecclesiasticus I Pra. sanct. & ad plenum vide Ioã. Frã. de Pauin. in d. tract. de potest.c sede vac.in 2.par.q 1.2.3.4.& 5.ibi in 5.q. ponit an arrẽdator seu firmarius possit præsentare,& alleg.Pau. de Cast. tenere ꝙ non in consi. 55. et ratione procuratorij,sed illud cõsilium cum difficultate potui reperire in antiq. & est 144.secundum verum nu.incip.venerabilis vir. pro quo facit tex. Abb & ibi de Bellenxinis in addit.in c.ex literis.de iure pat. & Abb.in sua dispu.incip. Augerio.col. 9 & Bal.singulariter in cons. 32. lib. 3. & ibi vide quando transeat ius patronatus cum vniuersitate & Fel.in c.causam.col.5.post prin.de præscrip.& gl.in l precibus.& ibi Doct C.de impu.& alijs substi.& Ioan. And.in c. 1.s.de iure pat.eo.lib.& Domi de Ro.decis.239. in antiq.tit.de iure pat. & Abb. Sic.in cons.54.lib.1.& Bal.in l.1.col.2.C.de bo liber.

b. Adde tex. & Doct. in c. ex literis.de transac.& tex.& Abb.Sic.in c.Io.versic. 3.art.col.1 de cle.coniug.& in c 2.de instit. Et an ex dispensatione epis. vel Papæ possit obtinere,vide Card.Alex.in c. si qui.in ult.no.22.dist.& Plenè in cap. placuit.eadem dist. col.3.vers.ad secundum.Et ibi videat clericus qui contraxit matrimonium,& vxor ante copulam vult intrare monasterium an possit clericus redire ad suum beneficium.adde gl.& Doct maximè Imo.post. Abb. in c.1. de cler.coniug. facit quod not. gloss.in cap.vno.s. eo. lib.in verbo, clericalis. de cler.coniug.& Ang. Aret.in quib.mod.ius.patr.pot.sol.in prin & Decis. Capell.Tolos.q.240.& quæ dixi in trac.de potest.& offi.deleg.in 1.q. col.antep.

Adde ad quæsita per do. Apost.1.an laicus ex dispensatione episcopi possit beneficium obtinere, & ego puto ꝙ in curatis non possit dispensare,in alijs verò non requiratur dispensatio. vt latè per Fed.de Sen.consi. 127,inc.casus talis est,quidam è canoni. & quis dicatur laicus,vide gl. in c.1.s. de procu.& in c. si iudex laicus,de iudi.& tex.in c.duo sunt genera.12.q.1.

quæ possessionem,& quasi concedit, comprehẽdat. a Et hoc ostẽditur necessario arg.posito casu quòd esset aliquis verbaliter institutus,& inuestitus re ipsa sine inductione in possessionẽ:& authoritate ꝓpria possessionẽ occupauerit, dicerẽ incũbere possessioni vt prædo,nõ ut iustus possessor.ff. de acquir. poss.l.si ex stipulatione.1.& 2.respõso. & l.nec ex ue
17 ra.C.eo.ti.†Canonica verò institutio appellatur, in qua omnia substãtialia validę institutionis largo modo sumptæ cõcurrunt,id est collatio,inuestitura,& in possessionẽ inductio,& decens personæ habilitas,tã ex parte cõferẽtis, quàm ex parte illius in quẽ collatio facta est,& solẽnis institutionis forma, sicut superioribus est ostẽsum.Sicut dicitur legitima tutoris datio, quãdo is dedit qui dare potuit is accipit cui fuerat dãdus, & is datur cuius dãdi facultas a erat & pro tribunali decretũ interponitur. vt ff.de cõfir.tut.l. naturali.§.si q̃ratur.¶Quęri autẽ potest circa materiã supradictam. Primò nũnquid institutio,inuestitura,& in possessionem inductio, sint distinctæ species,vel idem significantes.hoc autem declaratum est per superiora , & ideo superuacuum esset repetere.
18 ¶Secundò quæri posset cum sint species distinctæ propriè sumendo , vtrum distincta iura tribuantur per eas ? & dicendum est sicut in superioribus patet, quòd per institutionem verbalem tribuitur ius proprietatis,& per inuestituram declaratur,& confirmatur illius iuris collatio,vt dicto c.cum ex iniuncto. &c. inter cætera.de pręb.& per inductionem in possessionem tribuitur ius possessionis vel quasi & ius administrationis, vt dicto c.ad hæc c. vt nostrum . Posset autem aliquis dicere quòd inconueniens videtur quòd in eadem requæratur possessio & quasi possessio , cum possessio consistat in rebus corporalibus tãtum: vt ff.de acquir.possess.l.3. in prin. & de vsucap.sequitur.§.si uiam.eo.si possessio consistit in corporalibus:vt. ff.de seruit.l.pen.& si serui. vend. l.sicuti. §. Arist.& vti.possi de. l.fi.
19 † sic ergo corporalia & incorporalia sunt species oppositæ : & concurrentes

a Adde q̃ requiratur vt dicatur legitima tutoris datio. vide Bart.post Dyn.nunquid in d.§. si quæratur. hic alle. & Dy.fol. pręced. post principium. & Decis. Parlã.Grãnop. Delphin. q. 350. & Decisio. Capell. Thol. q. 36. & Cyn.Bar.Ioan. Fab. & Saly.in l.fi.§.omnem. C. de admini. tuto. & Ange. Are. in § tutores.instit.de tutelis,& quæ dixi in libr.consuetu.status iurium personarum.§.7.& in addi. Adde p̃dictis Bart. in l. legitimos.in fi. princ.& q̃d ibi posui in apostil. ad ipsum. in versic. utilia facere. ff. de le. tut.& in l. tut. ff. de admini. tut. Alex. omnino post Bar.l. prætor.ff. de oper. no. nunc. & consi.129. vol. j. & plenius p Bal.consil.31. inci. quæritur an curator, &c. volum.j.

circa eandem rem: vt Insti. de reb. corp. & incor. per tot. ff. de re. diuisi. l. 1. sic possessio, & quasi possessio videntur species oppositę, & non possent cōcurrerę in eandē rem. Sed dicendum est ꝙ in beneficijs est considerare ipsum ius beneficij, ꝙ est in corporale; & in eo dr̄ quæri quasi possess. Item est considerare res corporales, quæ sub iure beneficij continentur, & in illis dr̄ quæri vera possessio corporaliter instituto.

20 ¶ †Quæri posset tertio, quare est ꝙ per inuestituram factam per annulum, vel per librum aut baculum, non quæritur vera possessio, vel quasi possessio, cum per clauium traditionem quæratur possessio rerum quę sub clauibus constituuntur vel custodiuntur: vt ff. de cōtrah. emp. clauibus, & de acq. rer. do. l. qua ratione. §. item si quis, & ff. de acqui. possess. l. 1. §. si iusserim. Ratio est, †q a res sub custo 21 dia clauium constituuntur, & continentur, & ideo traditis clauibus sub quarum custodia sunt, ipsæ res traditæ a intelliguntur. Annullus verò & baculus seu liber nihil habet commune cum rebus quæ in beneficio continentur. Et ideo inuestitura p baculum facta, non intelligitur translata possessio: sicut et dici solet si tradatur vel legetur instr. in quo continet emptio prædij, vel alterius rei, ipsa res intelligitur

a Adde tex. gl. Ioan. Fab. Ang. Aret. & Christoph. por. & ibi Ias. in addi. in § si quis mer... insti. de rer. diuis. & Bar. & ibi Alex. in addi. in l. clauibus. hic alleg. & Bar. in l. cum pater. § pater pluribus. ff. de leg. 2. & Bal in l. 2. C. de verb. sig & per Pet. de Anch. in Cle. 1. sanè, & de ... & gl. in c. consuetu. recti feudi, col. 10. & Car. Alex. in c. ostiarius. 23. dist. & in c perlectis. 25. dist. col. 1 & gl. & Doc. maximè bald. in c. 2. de con sue. ver. non ꝙ & Alex. in l. 1. § si iusserim. hic alleg. & in l. possi ieri. in prin. col. 2 eod. tit. & ibi plenè vide, an et per traditionē instrumenti trāsferatur possessio. col 3. vers. fallit in casu l. 1. C. de don. & Dyn. & quę ibi dicā in regula, pro possessore. q. 7. infrà eod. & vide Bal in l. ab emp. col 3. ff. de pact. & in l. 2. C. de acqui. poss. & Bal. Angel. & Alex. in l. prædia. ff de acq. poss. & Angel. Aret. in § interdū instit. de rerū diuisio. Iuxta versum, ysus sine rei mutuatæ venditione, Clauibus & chartis mea si conditio scienter. Quamuis non aliter detur, possessio transit. vt no. gl in d. c. 2. de consue. & in d. c. 1. de consue. recti. feudi. & Adde Bar. in l. quædam mulier. ff. de rei vendica & Bal in auth. quas actiones. C. de san. eccl. & hic Philip. Franc. colum. 2. in princ. Et ad nota. hic per Dyn. ꝙ possess. beneficij non quæritur per traditionem annuli vel baculi, vide Alex. in l. 3. in princ. colum. 3 ff de acquir. poss. & Io. Fabr. Ang. Aret. post gl. Instit. de verb. oblig in prin. Dyn. sequitur Ioan. Andr in c. transmissa de elect. & ibi vide Mod. sed intelligitur concessa licentia intrandi autoritate propria. dictum est sing. in not. in d. c. 2. de consuet. de quo facit textum ibi Bal & Lud. Rom. in suis sing. fol 4 col. 4. vers. si. consuetudo est, & quō possessio beneficij probetur, vide Lud. de Rom. in consi. 339 in § 3. & in consi. 337. & Bald. in l. 1. C. de crimine expilat. hær. & l. 1. & ibi Alex. in addit.

In addit. C. de don. & ad omnia supradicta vide Paulum de Leaza. in repet. c. in literis. col. 5. per 1. quæro, & per Abb Sic. de rest. spol. & per ipsum Paulum in rubr. de cā possess. & propric. & domini de Rota decisio 402. in antiq. tit. de causa possess. & propriera. & Oldr. consi. 309. & Decisio. Parlam. Delph. 22.

Adde alleg & deducta per doct. cō apostillato. meum Panor pleniss in c. 2. & q ibi posui in apo. ad ipsum. in ver. claust. nn. 12. de consuet. dixi ī apostil. ad Lanfrā. de Oria. in cā. quoniam contra falsam. §. testiū deposi. nu. 96. circa fi. in ver pe. col. de pbat. Alex. omnino in l. 3. de poss. & Bartho Socin. consi. 137. inci. in conuersa, vers. 2. probaturi, & consi 131. inci. in præsenti. colum. 3. volu. 1. & dum alleg. Rom. sing suis fo. 4. voluit ali legare singu. 136. incip. consuetudo est.

telligitur tradita vel legata, quia iuris in re quæsiti probatio in instrumento cōtinetur. C. de don. l. 1. ff. de leg. 1. l. seruum filij. §. eum. & de lega. 3. q. chi-
22 rographum. ¶ †Huius autem cā quæri posset quarto si institutus verbo, & inuestitus annulo inducatē in possessionē rei unius, q̄ est in beneficio sibi collato nomine illius & aliarū, an intelligatur quæsita possessio illius tantum in qua inducitur corporaliter, uel illius & aliarum? vr̄ quæsita possessio omniū, quia iure cauetur q restituta una re hæreditaria, omnes restitutę intelliguntur, si ea mente restituantur ut effectus restitutionis trahantur ad oēs. ut ff. ad Trebellia. l. restituta, in prin. & quia totius fundi possesio transfertur, ēt si unum fundi angulum quis ingrediatur, ut ff. de acquir. poss. l. possidere.
a ri. §. quod aūt; sic ergo a quęsita poss. unius rei, quæ in iure beneficij continetur, omnium in eod. beneficio comprehensorum quæsita intelligūtur, tamē & si hoc æquitas suadet, ius scriptū contrarium di-
b cit, b † quia hæres quęrit dominium omnium rerū
23 hæreditariarū adeundo hæreditatē, & tamen non quærit possessionem alicuius rei, nisi eam corporaliter apprehendat, ut in d. l. cum hæredes, & si quis test. libe. esse l. 1. §. Scæuola. Ad l. autem restitutam, patet responsio: quia ibi loquitur de translatione dominij ad quam sufficit sola restit. uerbalis: ut in ea. l.

a Ergo. Vt ecclesiæ vel dignitatis, Petr. Ancha. hic in fi. & eo c. sine possessione. col 16 Ioan. Faber. l. 1. C. de emancipa. libero Panor. in indisputa. 4 Ioan. petr. de terra in lib. lib. de rej venalita.

Adde q idem tenet Spec. tit. de primo & secundo decreto. §. iam de effectu. in priu. & Ioan. And. hic & Philipp. Franchus, colum. 2. post prin. Sed Abb. Sicu. in c. cum aliquibus, col. 2. versicu. vlterius quæro. de regul. tenet contrarium per plures rationes quas ibi vide, & idem tenet Pau. de Leazar. in repet. c in literis, colum, 5. versic. modo quæro. de restitu spol. sed opin. Spec. & Dyn. sequitur Butr. in c. cum venissent ad fin. de restitu. spol. Bald. & Paul de Cast. in l. non mirum. ff de pign. actio. & And. in repet. l. si quis. §. differentia. ff. de acq. pos, & Ang. in l. cum vnus §. si de bon. auct. iudi. poss. & Bart. in l.

3.in prin.col 5.ff.de acq. pos.& ibi Ludo.;de Ro. & pulchrè Fely. in d.cap.cum aliquibus,colum.1.ver.inquanium,vsque ad fi.qui dicit ab ista parte non esse-cutum recedere vide Lud. de Rom in consi.337. & ista est communis opi. Adde Bart.in l.stipulationes non diuiduntur, col.7.vers.vtrum autem istud. ff.de verb.obli & do.de Rot.decis.277.tit.de testi.spo.in nouis, & decis. Parlamenti Delph. q.355.

a Adde hic glo. & Philip. Franc. colũ.2. post medium. & quando est defectus in cõferente qui nõ habebat potestatem conferendi, iudicatur possessio colorata vel non,vide Abb. in c.cũ nostris col.1.in prima regula,de conces. præb.& in cap.2.in prin. nec sed vacãte. Adde prædictis Bal.in rub. C. de condict. ob turpem causam,& in prin. & quod ibi posui in addit.ad ipsum,in vers. incapax ad officium. Ale.in l. fratres. ff.de pœn. & Car.in Cle.2. q.13. de æta. & qualita.

b Intelligendum est illud, dũmodo hoc vitium non incidat in crimẽ punibile, non rũpit testamẽtum prius legitimè factum sed tus si tale viciũ incideret i

ea.l.& l. 3. cod. tit.In proposito autem loquitur de acq.pos.quæ in facto cõsistit,licet ipsa acquisita ius dici posset:vt ff de acq. poss.l.1.§.si vir vxori.& l.peregrè.in prin.& ideo ad positionem vnius,non sequtur positio alterius, quod possibile est ab eo esse essentialiter separatum,vt C.de proba.l.non nudis.l. non epistolis,& l.neque natales,& l.ad probationẽ. Item ad l.possideri.§.quòd autem.respõdeo, quòd ibi non dicitur quòd acquiratur possessio aliarum rerum quæ erant intra fundum , & à fundo distinctæ, sed certarum partium fundi tantum, quæ acquisitæ parti erant continuatæ. ¶ †Quintò quæri 24
potest circa personas quibus temporibus conferẽs, a
a debet esse capax beneficij conferendi , & dicendũ videtur quòd sufficit eum esse capacem tempore collationis factæ,licet postea desinat ex quacunque causa, quia factum legitimè retractari non debet, licet postea casus eueniat à quo non potuit inchoari.j.c.c.factum legitimè, & ff.de acq.hæ.l.si seruum quis.§.vul.& de his qui sunt sui,vel alie.iu.l. patre. de reg.iuris.l.in ambiguis.§.non est nouum. † Et 25
quia iure cauetur,quòd si testator qui hæredem instituit,sine delicto suo & absq; facto suo perdiderit ius testandi,institutio propterea non vitiatur.vt ff. de testam.l.is cui,& de bon.poss.secundum tabu. l. 1.§.exigit prætor. §. si quis autem, ergo institutio de beneficio facta non vitiatur,licet instituens ius instituendi perdiderit, vt s.de elect. c.querelam, & de iur. patr. consultationibus, arg.ff.de offi.præto. l.Barbarius,& l.1.C.de testi.c.2.de præs.in 6.obstare tamen videtur ꝙ l. cauetur quòd si testator qui hæredem instituit , ius testandi perdiderit propter delictum suum vel propter factum suum,*b* quia se b
præbuit ad arrogandum, institutio vitiatur. vt ff. de iniusto & irri. testa.l.si quis filio exhæredato. §. irritum.

crimen punibile, vt l. 1. §. exigit, & ibi glo. sing. ff de bon. pos secundũ tab. & Io. de Imo in l. is cui. & ibi Franc. Aret. in 2. not. & latius in l. qui in potestate. §. 1. & l. sequent. ff. de testa & Io. And. c. quanquã. de vsur. 3. eo. lib. & Bar. in repetit. l. cunctos populos, circa fi. & Bal. in l. 1 in lect. C. de sacrosan. eccle. in 3. & in l. fi, eo pen. Ver. hic dubitatur. C. vnde legit.

irritum, & de bon. poss. secundum tabulas, l. qui ex liberis. §. testamento. & insti. quibus mod. testamẽ. infir. circa principium, & §. non tamen, ergo vitiari videtur institutio facta de beneficio. Sed responderi potest, quòd institutio beneficij tenuit: ita ꝙ per expressam instituentis volũtatem non potuit reuocari. a r. vt s. de præb. cap. inter cætera, & cod. ti

26 tu. c. si tibi absenti. in 6. †Et ideo ex quacunq; causa ius instituendi perdiderit, institutio præcedens non vitiatur, vt in auth. de tabel. §. penul. sed institutio hæredis non tenebat irreuocabiliter ante mortem testantis, cum semper esset volũtas ambulatoria & mutabilis vsq; ad mortem. cap. cum Mathæ, de celebr. miss. & C. de sacrosan. ecclesi. l. 1. ff. de iure codicil. l. diui. §. licet, & de leg. 1. l. si mihi & tibi. §. in legatis, & de leg. 3. l. si quis in princ. testamen. & de adimen. leg. l. 3. §. vlti. & de donat. inter virum & vxor. l. cum hic status. §. ait oratio, ideo si perdiderit testator potestatem testandi ex ea causa quæ originem sumat à delicto, idest culpa vel dolo testantis, institutio irritatur, ut in præalleg. §. irritum, & in §. non tamen, sed si ex ea causa perdiderit testamenti factionem quæ ex dolo, vel culpa testatoris *a* non sumat originem, institutio nõ vitiatur, vt in d. l. is cui. & in l. 1. §. exigit. & §. si q̃s nõ habent effectum irreuocabilẽ, quã ea quæ à principio aũt. Facilius enim reuocantur ea quæ à principio irre-

a Testatoris. Hæc distinctio quæ incipit. ꝗ. eo nu. 25. plausibilis est, & cõiter approbata, sed falsa. patet qa non solum manet testm̃ si testator posteà fiat inhabilis facto suo audabili secundũ istos, vt profes sione. Auth. Si qua mulier. C. de sacros. Eccl. sed ẽt facto suo culpabili, vt ob vitiũ prodigalitatis. l. Is cui lege. ff. de test. Et sic reiecta inepta & falsa distinctione, vera methodus est, facere regulam & fallentiam, & regula sit affirmatiua p reg. l. In ambig. non est no. ff eo. c. factũ legitimè. ꝗ. eo. & per text. in indiuiduo l. 1. §. si quis aũt, de bono. possess. scd̃m tabulas. Fallit qñ vna cum superuenienti inhabilitate bona ad alterius dispositionem vel dominium deuoluuntur, vt hic, in eo qui se dat in arrogationem, vel patitur sñiam, ex qua bona cõfiscantur. Et ita dẽt intelligi & restringi lex, si quis filio. §. irritum, ver. sed & si quis, de iniusto rupto testa. vt tunc procedat, qñ simul bona amittuntur, & probatur in l. Eius qui. §. 1. & in fi. de testam. Secus ergo si bona non publicantur, vt nouè dixi in authen. Si qua mulier. in fin. C. de sacrosanct. Eccles. in lectura mea Tubingensi, anno 1554. Et ita practicatur Galliæ in locis, vbi nõ est confiscatio, vt testamenta ante sententiã mortis facta maneant etiam in crimen

 læsæ

læsæ maiestatis. vt in Británia, & dixi in Consuetud. Pari. §. pen. quamuis per sententiam fiat intestabilis, vt nō possit reuocare prius testamentum, nec de nouo testarí, vt dixi in Consuet. Pari §. 113. Tum quia iam seruus pœnæ, tum ne perturbatus odio cognationis à qua non est redēptus, bona dispergat.

Non obstat lex prima. §. ex i. præt. in prin. de bono possess. scdm tabulas. quia debet intelligi quando incipitur à tempore vltimo. quia illud nō sufficit sed habilitas tempore testamenti requiritur & sufficit, vt probat tex. §. si quis autē. testam. eodē l. vt dixi ī d. Authen. si qua mulier, in fi.

irreuocabiliter tenent, ut patet, † quia donatio 27
inter uiuos quæ Irreuocabiliter tenuit à princ. non
reuocatur propter delictum sequens à donante cō
missum *a* vt C. de bon. damnat. l. si quis posthac. a
sed donatio causa mortis reuocatur ratione deli-
cti & condemnationis quę post delictum subsequi
tur. ff. de donat. causa mortis. l. si aliquis. ¶ Sextò
quæritur quibus temporibus debeat esse capax is,
qui in beneficio *b* instituitur? & uidetur † quòd b
ea ratione qua hæres institutus debet esse capax 28
tribus temporibus, scilicet testamenti, mortis te-
statoris, & aditionis hæreditatis. ff. de hęre. instit.
l si.

a Adde quando donatio vel venditio facta reuocetur pp delictum sequens incontinenti cōmissum. Cy. Bal & Sal. in l. si quis post hac. hic alleg. per Dy. & Bal. & Ang. in l. res vxo. C. de do. inter virum & vxo. Dyn. & pulchrè Bar. in l. post contractum. col. 2 ver. præsumo. ff. de don. vbi ponit præsumptiones, & Imo. in c. illo vos. de pign. & Specu. tit. de donat. §. 1. versi item pone aliquis, & ibi Ioan. Andr. in addit. & Spe. de accus. § sequitur, versi. quid post. & Bal. in l. pen. col. 9. ver. quidam timens ne fiscus. C. de execu rei iudi. & Cyn. & Doct. in l. fin C. ad leg. Iul. maiest & Pet. de Anch. in consi. 159. & Ang. Aret. in trac. suo Maleficiorū, in gl. ehe hai tradito la tua patria, in 6. q q. & Alb. de Gandino in tract. Maleficiorum. in tit. de ho. malefactorum. col. 2 ver. item pone, aliquis commisit. Et no. q prohibitus testari propter suum delictum vt vsurarius, vt c. quanquā de vsur. s. eo. ti. non potest codicillari, nec donare causa mortis, vt no. Doct. in d c. quanquam. & Bald. in consi. 162. lib. 1. & in l. 1. C. de sacrosan in 3. q. in fi. & Ioan. An. in addit. & Spec. tit. de instru. edi. §. compendiose. versi. latronibus. & paul. de Cast. consi. 311 in fi. in vol. antiq.

b Adde hic glo. & Philip Franc. col. 2. in fi & an maior septennio, licet minor 14 anno. possit esse capax canoniæ & præbendæ ī ecclesia cathe. uidetur q sic, vt no c super inordinata de præb. & in c. ex ratione, & in c. indecorum. de æta. & quali. & c. ex eo. de elec. s. eo. lib. & c. nullius, de temp. ordinand & in c. si eo tēpore, & ibi gl. de rescriptis, & hodie probat tex. in d. c. ex eo & gl. in c. statutum. §. 1 versic. canonicis, supra de rescriptis. eo. lib. & Imo. in d. c. super inordinata. dicit etiam q sine dispensatione. licet Hosti. Domin. Ant. Pet. de Anchar. & Abb ibi contrarium per illum textum tenēt, sed Fel. in c. ex insinuatione. in t. notabili. de simon. tenet primam opinionem: tamen per regulā Cancellariæ 17. videtur Papa statuere contrarium, vt dicit, q prouisiones aut concessiones siue mandata de prouidendo de canonicatibus & præb. in ecclesijs cathedralibus facta pro illis qui non excedunt 14. ann. nō valent, nisi sedes apostolica specialiter aliud concedat; Item q impetratio canonicatus in collegiata ecclesia

facta

facta pro minori 10. annis, non valet, nisi specialiter fiat mentio in impetratione. vnde dicit ibi glo. q ordinarius non potest dare canonicatum in ecclesia cathedrali minori 14 annis cum non possit dispensare contra illam regulā, maximè quia Papa reseruat sibi vt ibi vide, & ad prædicta vide text. & Docto. maximè Abb. in Clemen. in fin. de æta. & qualit. & vide ad quæ beneficia, vel dignitates possit minor promoueri. Card. Alex. multum amplè in c. de his, col. 2. post principium. 28. dist. & Domi. de Rot. decis. 324. tit. de rescrip. in nouis, & in decis. 203. & seq. in antiquis ti. de æta. & qualit. Fel. in ca. cum 20. col. vlt ante fi. de offic. deleg. Et an Papa pupillo coram se existenti conferendo dignitatē videatur secum dispēsare sup defectu ętatis, vide gl. in d. regula Cancel. quæ allegat aliqua consilia dom. Old. de Laud. quæ sunt à 335. vsq; ad finem. multū sing. ad .le Bal in l. fi. col. 2. ver. & ideo. C. sententiā rescin. non posse & in c 1 per quos fit inuestit. ęex gl & Doc. in c vno. de æta. & quali. supra eo. li. & in c. licet canon. de elec. & Cald. in consi. 1. tit. de rescrip. Quidam epis. conferendo inhabili beneficiū, an videatur cum eo dispensare, vide ibi. & Card. Alex. in c, ex pœnitentibus. l. dist, & qd no. Bar. Ang. de Peru. Raph. Fulg. & Io. de Imo. & Moder. in l. quidam consulebant. de re iud. vide Inno. in c. veniens, de filijs presbyter. & Abb. in c. diuersis fallacijs, de cler. coniug. & Ang. Aret. Instit. qui manumir. non possunt § idē iuris est, in §. seruus. qui dari tut. vel. cur. & Card. Alex. in c. 1. 44. dist. & c. apostolica. 56 dist. Et an es. p̄super ætate dispenset. vide Doct. supra in locis alleg. & glo. & Abb. in ca cum dilecti. de elec. & Spec. tit. de dispen. §. qualiter versi. dicunt quidam, & versi. nunquid ergo episcopus. & ad notata hic per Dyn. vide ipsum in regula, non firmatur. in princ. & Io. And. in c pen. de cler. ægrot. & ibi Doc. vbi habes de coadiutore. Et hic Pet. Philip Fran. col. 2, propter finem gl. in Prag. C, Sanct. de collat. §. cui tel. in verbo, ecclesiasticus.

l. si alienum. §. in extraneis, & institu. de hæ. qua. &
29 differ. §. in extraneis. †eadem ratione institutus debeat esse capax beneficij consequendi tribus temporibus, idest tempore institutionis & inuestitutæ, & tempore quo mittitur in corporalem possessionem: sed si medijs temporibus fuerit incapax, id est inter institutionem & inuestituram, vel inter inuestituram & missionem in possessionem, institutio non vitiatur, & ex quo tribus temporibus capax inueniretur, vt ff. de hęre. instituen. l. sed & si
30 in cōditione. § solemus. cum l. seruū meum. † sed si capax fuit in tribus temporibus, & post illa tria tempora incipiat esse non capax, si quidem ratione delicti sui, vt quia homicidium, vel aliud enorme delictum commisit, quod ipsum inhabilem ad
a beneficium *a* reddit, priuatur ex causa superuenienti, vt supra, de homicidio volun. & causa cap. sicut dignum, c. presbiterum, &c. cōtinebatur. Sed si propter alium defectum qui ex delicto non sumit originem:

a Adde quando beneficium dicatur vacare propter delictū & crimen. Fel. in c. si constiterit, col. 3. de accusationibus. & an beneficium possit conferri criminoso. vide amplè Fel. in cap. 2. col. 2. in princ. de rescrip.

a Adde hic Io. andr. in Mercuriali in regula, mota. & Abbas Sicul. in cap. consultationibus, de iure pat. & Iacius in c. cum dilecta, col. 5. & ibi Barb. & Fel. col. j. §. 2. ver. lex Barbarius. de rescrip. & vide Doctores in iuribus alleg. per Dy. & Lud. Bolog. in d. l. Barbarius, in primis interpre. & Angel. Aret. in §. sed cum aliquis. instit. de testa.

ginem. vt quia senio vel valitudine corporali impeditus sit vel alia causa simili, non priuabitur, sed dabitur alius coadiutor sibi vt s. in ti. de clerico ægro. lib. 6. ¶ †Septimò quæritur quid si credebatur instituentem instituendi habere ius cũ in veritate non haberet, an comperto errore institutio vitietur? & videtur vitiari debere, quia factũ illius qui credebatur esse tutor, & non erat, inutile est, vt ff. de reb. eorum quæ sub tute. l. qui neq; & de admini. tut. l. Titium. §. à matre, & de eo qui pro tut. si is qui. 31

†Ecõtrà videntur vitiari non debere de iure Canonico vel Ciuili, a quia tenuit ab initio propter errorem cõmunem qui pro veritate habetur. c. consultationibus, de iure patr. de suppel. leg. l. 3. §. fi. l. Labeo. insti. & de offi. præt. Barbarius Philippus, & C. de test. l. 1. & de sen. interlocu. om. iud. l. si arbiter. & instit. de test. §. sed cũ aliquis, & ideo licet postea detegatur veritas errori contraria, non vitiabitur institutio quę ab initio tenuit, vt j. eo. c. factum legitimè. Ad contraria dici potest quod ibi fuit †error singularis qui nihil operatur in præiudicium veritatis. ff. de acq. hær. l. cũ quidam. §. quod dr̃, & de supp. leg. l. Labeo. §. verum si ea. sed in consumptis fructibus ẽt singularis error facti vel iuris excusare debet de iure ciuili. vt ff. de petit. hæ. l. sed & si lege. §. scire. C. de rei vend. certum, sed secundum Theologos, qui dicunt quod veritate qñcunque comperta, vitiatur quod ab initio tenuit, si appareat cõtrarium veritati debet fortè in principali aliter iudicari, sed de fructibus idem. ¶ †Octauò quęritur an si in forma institutionis vnum de substantialibus omittatur, b & cætera obseruentur institutio vitietur? Et dicendum est quòd emissio cuiusq; substantialis vitiat. vt ff. de transac. l. cum 2. §. si prætor. & arg. de reb. cor. l. si pupillorum. §. si prętor. & 32 a 33 34 b

a Adde Alex. Pano, in c. nisi 3. num. 4. & qđ ibi posui in additi. in ver. ipso iure. de renũc. & in c. fi. nu. 2. vbi iterum notaui in add. in ver. ipso facto. de exces. præl. Fel. in c. inquisitionis. in pri. post Abb. & Io. de Anan. de accus. Cors. sing. suis in ver. testis, inci. clericus homicida. & Th. Ferrat. in suo tract. caut. 3. incip. c. non inconstitutionibus.

b Adde quando omissio formę solẽnitatis substãtialis, & omissio leuiũ vitiet actũ. gl. hic, & Philip. Franc. col. vlt. post princip. & Bar. in l. cũ hi. §. si prætor. ff. de transact. & in repet. l. 1. §. si plures. ff. de exercit. act. & Cy. in l. ignorare ff. de test. milit. & quæ not. Doct. in l. sciẽdum. ff. de verb. obig. &

ad

glo.ab Maria.col.16 & ibi Fel.col.3.in c. quoniã frequenter, vt lite nõ contest. ibi extendit Fel.apostillam domini Alex. in l. vniuersa. post Bart.C.de precibus Imper.offer.& ibi per ipsos reperies multas concordant.Doct. & Fel.in c. 1.col.2.de spon.& Lud.in suis secundis interpret.in l. ne in arbitris.§.sinautem. C.de arbitr.& magistrum Guid.de Monte Ferrat.in suo commento super pragma. Sanc.in 2.par.

ad municip.l.constitutionibus, licet omissio leuiũ
& non substãtialiũ nõ vitiet rem de qua agitur. vt
35 ff.de vent.inspic.l.1.in fin.¶ Nonò quæri posset, si
canonicus præbendam percipit de manu prioris q.
non erat legitimè institutus, an posteà possit pete-
re priorem ab administratione remoueri, tanq̃ nõ
legitimè institutum? & videtur ꝙ nõ, quia iure ca
uetur ꝙ si ego consequar legatum ab hærede insti-
tuto in testõ, ꝙ poteram refringere per querelam,
vel contratabulas, sciẽs me posse, ꝙ postea non pos
sum rumpere testamentum, quasi iuri meo renun
tiasse videar.ff.de inof. testa.l.si pars.§.fi.& l. nihil,
& de leg.præst.contra bo.po.pet.l.filium.§.omnib.
& de bo.libe.l.in seruitutem.§.si quis, per quod vi-
36 det† ꝙ si canonicus sciebat priorem non canonicè
institutũ, & præbendam de manu sua percepit: per
cipiendo vr̃ renunciasse iuri suo dicendi institutio
nem eius minus canonicam. Econtrà videtur, ꝙ ni
hilominus possit dice re priorem non canonicè in-
a stitutum, & petere eum remoueri, a quia si conse-
quor legatum ab hærede qui erat indignus, ex eo
quòd defuncti necem non vindicauit, nihilominus
possum posteà eum dicere indignum ad auferendã
sibi hęreditatem, vt ff.ad Sylla. l.penul.& arg. ff.de
37 probat.l.quidam. † Item si consequor legatum ab
hærede instituto in testamento falso vel minus so-
lenni, nihilominus possum postea dicere testamen
b tum falsum vel minus solenne b & consequenter
hæredi hæreditatem auferendi, vt ff. de his quibus
vt indignis.l.post legatum, sed ex præmissis arg.sol
uitur quæstio, quia si consequor legatum ab hære
de instituto in testamento, quòd poterã dicere in
officiosum, vel per contratab. rumpere, ideo ex-
cludor, quia pendebat ex facto meo rumpere, vel
non rumpere testamentum, vt in primis argu. sed

ubi

Adde prædictis Alex. in l. cum lex. ff. de fideiuss. & panor. in c. super quæstionũ. §. verum. nu 4 & quod ibi notaui in apost. ad eum in versi. præter. seu vltra. de offic. de legat.

a Adde ad hanc q. singulariter Domi. de Rot. Decis. 415. titu. de procurator. in nouis, vbi allegant Dyn. hic & vide text. in capit. ex ore. & ibi Abb. Sicul. de his quæ fiunt à ma. parte cap. vbi solum faciens reuerentiam alicui prælato, tanquam legitimè constituto, licet fortè non esset, videtur ipsum approbare.

b Adde Dy. plenè, & quæ ibi dico in regula ex eo. tit.

vbi consequor ab hærede indigno qui necem non vendicauit defuncti, vel quia filius putabatur, cum esset suppositus, vel quia institutus erat in testamēto falso, vel minus solenni; ideo non excludor, ꝙ ex facto meo non procedebat ꝙ hæres esset indignus, vel ꝙ esset filius, vel non filius. Item ꝙ testamentū esset falsum vel non falsum, solenne vel non solenne: & ideo non excludor vt in secundis argumentis: sic† ergo & in proposito dicendum est, ꝙ si 38
defectus institutionis factæ de priore nō pendebat ex facto canonici percipientis prębēdam de manu eius, *a* ꝙ non impediatur canonicus institutionem a
prioris minus canonicam dicere, vt d.l.pen.& l. quidam, & l. post legatū. sed si defectus institutionis pēdebat ex facto vel ex voluntate canonici, tunc si quidem sciebat eum nō canonicè institutum, vr̄ renunciasse iuri suo, vt d.l. si pars, & l. nihil. & l. filium. §. omnibus, sed si ignorabat, non vr̄ renunciasse, & ideo non excluditur, vt ff. de inoffi. test. l. mater. §. cęterum, & l. cum qui. & arg. ff. de acq. hære. l. nec his §. hæres, & l. si is apud quem. §. petant, &c. *b* ¶Quid b
enim de† institutione alicui ad cautelam facta? vel 39
tacite? vt cū sit collatum beneficium cuidam habili ad illud tenēdum, tacito fideiussore stante, vt fructus restituat legitimo, cum illud beneficium tenere non posset, an valeat? dic ꝙ non, per ea quæ dici possunt in l 2. de prob. latissimè per Doc. in hac regula beneficia. *c* ¶ †Decimò antè hæc tempora du- c
bitari consueuit, si apostolicæ sedis legatus, tem- 40
pore legationis suæ reseruauerit in aliqua ecclesia beneficium alicui conferendum, & executores deputauerit, & posteà finito legationis officio, beneficium vacauit, an executores possunt beneficium taliter reseruatum canonicè conferre, & consequenter possit per eum, cui confertur, licitè obtineri? & videbatur quod non, quasi authoritas reseruatoris expirasset hoc ipso, quod legationis officium expirasset, argu. de test. mili. si certarum. §. fi. & de iure codicil. l. conficiuntur. §. si miles, ad leg. Falcid. l. si post missionem, sicut i legibus illis finita militia

xepirat

a Adde. ꝙ idem tenet hic Ioan. Andr. & Philip Franc. col. vlti. circa mediū. & Bal. in l. quidam. ff. de probat. & ibi Flor. de sancto Petro.

b Quid enim. hæc clausula vsque ad versi. decimò, non habetur in libris antiquis manu scriptis: nec in primū impressis.

c Adde, quòd ista quęstio nō est domini Dy. sed potius additio magistri Petri Caponis, vel alterius, vt potes videre. circa quā dic, ꝙ nec profectò potest constitui, aut deputari, siue reseruari aliqua pensio ei qui non est capax beneficij, secūdum Abb in c. ad audientiam, in 2. de rescrip. in c. extirpandæ. §. si verò col. 2. de præb. & latius in c. conquerente. de eler. non resi. vbi exemplificat in episcopo qui non valens prouidere nepoti de cura

fo beneficio propter defectũ ætatis, cõtulit ipsum alteri, & sup fructibus deputat pensio nepoti. & hoc si sine causa. sed ex causa licita & honesta, vt pro bono pacis, vt cap nisi esset, de præben. vel vbi concurrũt merita, & de ipsis constat, de quo vide plenè per Fel. in d. c. ad audientiam. colum. 2. in 1. & 2. conclusionibus, & glo. in cap. 1. de collat. §. ordinat. super verbo. onus. fol. 16. in Pragm. Sanct.

expirat priuilegium: sic authoritas confirmationis codicillorum in militia facta. Item pro hoc erat efficax argumentum de iurisd. omn. iud. l. cum qui.
41 † Ecõtra videtur collationem valere, quia reseruatio collata erat in tempus quo vacare contigerit: & ideo quandocunque postea vacare contingat,
42 trahi videtur ad tẽpus reseruationis factæ: † quia si contraho sub conditione, vel obligando rem meam, vel disponendo diebus meis instituendo hæredẽ, vel sub conditione legando, & postea quandocunque existat conditio trahitur ad tempus con
a tractus & dispositionis retro factæ: *a* vt ff. de peric. & commod. rei vend. l. necessario. §. quòd si pendente, & qui potior. in pign. habeant. l. fi. de testament. milit. l. quod dicitur, & s. de offi. deleg. c. si super gratia. lib. 6. Sed hodie per constitutionem no-
b uam positam. s. de offi. lega. c. præsenti. *b* hæc du-
43 bitatio est remota, † quia reseruationis authoritas expirat officio legationis finito, & ideo beneficiũ quod postea vacat nõ potest conferri canonicè per executores, nec licite obtineri, ad argumentũ contrarium potest respõderi, quòd loquitur in eo qui contrahebat, & disponebat de rebus suis, & ideo euentus conditionis trahitur ad tempus depositionis, legatus autem nihil iuris habebat in vacaturis,
c sed solus Papa: *c* & ideo nihil ad rem Dyn.

Facit pro dicta origine. de quo hic quod not. Cardi. in Clem. 1. §. 1. q. 3 & 10 de supplen. neglig. prælat.

a Add quãdo conditio trahatur retro in contractibus & vltimis voluntatibus quantum ad legatũ, vide pulchrè Bart. & Imo. in l. si is q pro emptore. col. 19. versic. ad primam cum sing. ff. de vsuc. & Bald. in l. fi. § sed quia. a. communia de leg. Angel. & Imo in l. quæsitis. §. si mihi seruis. ff. de leg. 1. & Bald. in l. hæreditas. col. 1. ff. de hære. instit. & Dyn. in reg. quæ prior j. eo. post prin. & quæ ibi dico in addit. & Doct. j. seq. postil.

b Adde. ibi gloss. Domin. & Doct. & glo. in l. si certarum. §. fi. ff. de testamento militari, quod intellige etiam ante euentum successoris non poterit legatus cõferre beneficium finito legationis officio. secundùm Gulicl. de Cu. & Bald. in l. n. cũ nisse oportebit. col. 2. de offic. proconsul. & legati. licet secus sit in alijs officiarijs. qui poterunt regere, & administrare aduentum successoris vsque. vt in d. l. meminisse.

c Papa Et processus fulminatus ab eius executore perpetuat mandatum. Do. de sancto Gemini. Philip. Francus d. c. præsenti. Specula. de legato. §. 5. nu. 14. F. der. de Senis, consi. 297.

IN REG. POSSESSOR MALAE FIDEI.

Argumenta.

1 *Contrariorum altero percepto, percipitur reliquum.*

2 *Possessor malæ fidei quis verè censeatur.*

3 *Venditorem dolo ad vendendum inducens, in mala fide constituitur.*

4 *Possessor bonæ fidei dicitur, qui & fraude & fraudis suspicione carere inuenitur.*

5 *Præscribere non potest qui fuit in mala fide tempore possessionis inchoatæ.*

6 *Præscriptio inchoata impeditur superueniente mala fide. & nu. 13.*

7 *Possessor malæ fidei quanto tempore possit præscribere.*

8 *Dominium directum in rebus mobilibus per vsucapionem triennalem quæritur.*

9 *Dominium vtile quanto tempore quæratur præscriptionem inchoanti bona fide, & quanto ei qui mala fide.*

10 *Vsucapio triennalis inducta est in fauorem possidentis.*

11 *Dominij simplicis appellatione directum intelliguntur.*

12 *Præscriptio decem vel viginti annorum permittitur fauore possidentis bona fide.*

14 *Dominium non quæritur quantitatis temporis præscriptione, si mala fides adsit.*

16 *Ecclesiarum immobilia quanto temporis spacio præscribantur à priuato.*

16 *Hæreticorum bona ipso iure confiscantur ex tempore delicti commissi.*

17 *Præscriptio quanto tempore contra fiscum compleatur.*

18 *Ecclesiarum mobilia triennio vsucapiuntur.*

19 *Statutum generale quando deroget speciali.*

20 *Constitutio indefinitè loquens quando vniuersali æquipolleat & quando non.*

21 *Mala fides an tollat effectum præscriptionis inchoatæ.*

22 *Actus perfectus nullo casu superueniente tollitur.*

23 *Ius canonicum in præscriptionibus videtur æquius iure ciuili.*

24 *Aequitas naturalis præferenda est rigori iuris,*

25 *Præscriptio de iure canonico an requirat titulum cum bona fide, & num. 27.*

26 *Titulus non requiritur in præscriptione triginta uel quadraginta annorum, sicut nec bona fides.*

28 *Bona fides in quibus non sufficiat ad præscribendum.*

29 *Tempus longissimum habetur loco tituli.*

30 *Bona fides an requiratur in præscribendis rebus incorporalibus.*

31 *Titulus quare in præscriptione rerum corporalium requiratur, non*

autem

autem incorporalium.

32 *Titulus & longæua possessio quãdo à præscribente alle gari debeant.*

33 *Vsusfructus qualiter & quando præscribi possit.*

34 *Titulus eadem ratione in vsusfructus præscriptione re quiritur qua & in dominij.*

35 *Vsusfructus iure communi potest possideri.*

35 *Bona fides an requiratur tempore contractus, traditionis & continuatæ possessionis. & nu. seq.*

38 *Possessor an dicatur malæ fidei, qui in facto errauit.*

39 *Possessor an possit dici in bona fide qui errauit in iure.*

40 *Errans in facto & iure, an sit in bona fide.*

41 *Error facti concurrens cum errore iuris inducit bonæ fide præsumptionem.*

42 *Bona fides an prosit hæredis eius qui mala fide possedit.*

43 *Præscriptio impeditur mala fide superueniente.*

44 *Titulus an requiratur, cum libertas contra seruitutem præscribitur.*

REGVLA II.

POSSESOR *malæ fidei vllo tempore non præscribit.*

¶PRAEMITTENDVM est ad euidentiam istius regulæ. Quis dicatur malę fidei possessor qui præscribere non potest, & consequenter uidebitur quis sit bonæ fidei qui pręscribere potest:
1 quia † per intelligentiam vnius contrariorum, per cipitur alterius intellectus. vt ff. de accu. l. qui accusare. & de his qui sunt sui vel alie. iuris. l. 1. circa prin. & de præto. stipu. l. 1. §. stipulationum. & inst.
2 de tute. in princ. † Malę fidei autem possessor di-
a citur qui sciens contra canonum vel legum interdicta mercatur, vt ĩ. eo. c. qui conrra. & C. de agri. & censi. l. quemadmodum. in fi. lib. 11. Item ille qui emit contradicente domino. vt C. de rei ven. l. si fundum. nam qui spreta contradictione ad emptionẽ processit, pręsumitur fraudis particeps esse, & consequen ter bona fide carere. vt ff. quæ in fraud. cre. l. ait prætor. §. si quis particeps. & de leg. pręst. l. vi rilis.

a Adde quis dicatur malæ fidei possessor. Abb. in c. grauis, de resti. spo. glo Bart. & Doct. in l. ea di uerso. ff. de rei vend. & Cy. & Doct. in l. certum. C. de rei vendic. & Io. de Pla. in l. quemadmodum. versi. vlt. not. col. vlt. C. de agricol. & censi. in 11. gl. Ab. Sic. & Fely. in c. si diligenti, col. 3. & seq. ibi Bal. co. 2. versi. quære quæ sunt illa. de præscri. & Abb. in cap. fi. eod. tit. & Bar. in l. fundum. §. fundi. ff. de usucap. & Albe. de Rosa. in suo Dictio. ver. sine possessione. & per Doct. hic & Abb. Sicu. in consi. 76. vlt. dubio. col. vlt. vo. 1. & quomodo probetur mala fides Abb. in consil. 81. in 1. col. & Ang. cons. 160. & Hipp. d. Mar. §. I suo fin 14.

a Non præſcribit. Tu dic. ꝙ hæc regula non tantum procedit de iure canon. ſed imo etiam eſt intantũ vera, vt omnes l. quæ in oppoſitum diſponunt, puta l. omnes, & l. ſicut. cum ſi. quę dicunt pręſc. cum mala fide currere hodie ſint de iure cano. correctæ, prout tenet gl. Inn. Ant. Im. Pau. & alij mod. in c. fin. de præſcr. Bal. in l quibus diebus §. dominus. e. de cond. & demon. Ang. & Imo. in l ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſu. Gul. de Cu. in l. ſi quas actiones, nu. 2 & ibi poſui in apoſt. ad eum in ver. requiritur bona fides. C. de ſeru. & aqua. Panor. in c. peruenit. nu. 3. & ibi poſui in ap. ad ipsũ. in Ver. cũ mala fide de empt. & vendi. Matt. Matthesila. ſingul. ſuo 23. nor. quod omnes leges, & Alex. cõſi. 188. incip. viſo tit. quæſt. col. 13. verſi. venio ad ſecundum dubium. vol. 2. & conſi. 34. incip. viſo proceſſu cauſæ, colum. 1. volu. 3. quod eſt verum non ſolum in actionibus realibus, verum etiã in perſonalibus. prout tenent cõiter omnes Docto. in locis ſupra allega. reprob. opi. Bart. in l. ſequitur. ſuprà alleg de quo omnino per Tho. Ferra. in ſuo trac.

rilis. §. ſi adierit. † Item ille qui ad vendendum ven- 3
ditorem induxit dolo, dicitur malæ fidei poſſeſſor
C. de re. c. vend. l. ſi dolo. & l. dolus. Itẽ ille qui emit
ab eo quẽ ſciebat vendere nõ poſſe, vt à pupillo ſine
tutoris authoritate, vel falſo tutore, quẽ ſciebat tu
torẽ non eſſe, vt ff. de contrah. emp. l. qui à quolibet
& de publ. l. quæcunq; §. qui pupillo. † Bonæ fidei 4
verò econtrà dicitur qui fraude qualibet & fraudis
ſuſpicione caret, vt q̃ a emit vel alio titulo accepit
ab eo quem credebat dominũ eſſe, vel putauit eum
qui vendidit, ius vendẽdi habere, quia credebat eũ
eſſe tutorem vel procuratorem domini. ff. de verb.
ſig. l. bonæ fidei. Eſt ergo huius regulæ intellectus
duplex, & vterq; continet veritatem. Primus dicit † 5
ꝙ ille qui habuit malam fidem tempore poſſeſſio-
nis incohatæ & cõtinuatæ, nullo temporis tractu
ſeu temporis continuatione præſcribit, a etiam ſi a
centum annis vel vltra poſſeſſionem continuaret.
† Secũdus eſt intellectus, quod ſi poſſeſſor tempore 6
inchoatæ poſſesſionis habuit bonam fidem, & con
ſequenter præſcriptionem inchoauit, & poſteà tem
pore procedẽte ſuperuenit mala fides, impedietur
ꝓceſſus, & effectus pręſcriptionis inchoatæ, & ideo
illa verba, vllo tempore, determinare poſſunt præ-
cedentia & ſubſequentia, nam ſecundũ primum de
terminant ſequentia. Secundum vero ſecũdum de
terminant præcedentia. Sed opponitur ſecundum
primum, iure cauetur † ꝙ malæ fidei poſſeſſor præ 7
ſcribit ſaltem ſpatio trigĩta vel quadraginta an-
norum. vt C. de præſcript. trig. anno. l. omnes. Sed
ſciendum eſt quod hic legislator conſiderauit na-
turalem æquitatem diſpoſitioni diuinæ conueniẽ
tem, qua cauetur, quod cum alterius iactura locu-
pletari non decet, ius vero ciuile conſiderauit rigo
rem ex cõſtitutionibus hominum ſuadentibus ali-
quibus

telarum.c,37.incip.exp'oratum iuris est quod facit ad apost.seq.

a Adde dum dicit Dyn. hic pręscriptionem non esse contra ius naturale, quod idem tenent Io; And. hic & Pet. de Anch. & Philip. Franc. col. 2. Abb. Sic.in rub; de pręscrip. col 2. & glo.in c. ius naturale . & ibi Card. Alex. col. 2.post prin & Domi. 1. dist. dicentes ; ꝙ licet pręscriptio sit iniqua respectu priuatę vtilitatis: tñ æqua respectu publicæ: nec ideo seruanda, de quo vide pulchrè Fel. in d. rubr. col. 2. uersi. dú dicit Abb. &c. & quæ res non põt præscribi, & in quibus casibus non currit ꝑscripiio: & quæ personæ nõ possunt præscribere & contra quas non currit præscriptio, vide gl. ampliam in c. cum non liceat.de præscr. & spec.tit. de præscr. per totum. & Abb.in consi. 94.li. 1 & an possessor malæ fidei non possit pręscribere , & iura ciuilia in præscriptione sint correcta iure canonico. vltra Dy. Io. And.in 5. q. & Philip. Franc. hic col.2. & seq. vide Abb in consi.3.qõ. 14 vol. 2 & Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosanct. Doct.in c.si diligenti.& in c.vigilanti,. & c. fi.de præsc.& sing. Alex in consi.34.col.2.in prin. lib 3. & in consi. 119.col. 2. in prin vol 4. & Cy.& Doc in auth.malæ fidei,C de præscr. 10 uel 11. ann. Bar. Ang. & mod. in l,sequtur.§. si viam.& Alex.in Apostoli iai.& Bar.ff, de usucap. & Ang. in l.1.C.de præscri 30.ann & Bal in c. si quis per 30. & ibi Card. & Alex. si de feud.controuer. fuer. inter.dom. & agnatum.& Bal. latius in c. fi. de præscri. & Ang.in rep.l, 1.de iudic,& uide Bar, in l,hæc autem iura. ff de seruit. urb, præd.ubi opi.Bar.& in d.§.si uiam.reprobatur, uolendo ꝙ iura ciuila non sint correcta a iure canonico, ubi præscriptio causatur ex negligentia alterius sine aliqua possessione præscribentis. & ipsum Bar, reprehendit Bald, in consi.350.circa fi, lib.2.de quo uide Fel. in d. c,fi, de præscrip, qui enumerat plures Doct,conuersantes cum do Bar.tamen contra Bar.communior est opi, & ibi ponit quatuor declarationes & saluationes &c.

quibus publicis vtilitatibus procedentem , idest vt dominia rerum nõ essent omni tempore indistincta siue incerta, vt ff.de vsucap.l.1.: propter finem faciendi

a litibus imponendum: *a* vt.ff.pro Soc.l.fi.† nam

8 iure ciuili per vsucapionem trienij, quæ procedit in rebus mobilibus, & in qua requiritur titulus & bona fides, quæritur dominium directum: vt ff.de vsucap.l. 3. & de acquir. rerum domi.l. 1. Item in præscriptione 10. vel 20. annorum , quæ procedit

b *b* in immobilibus & in iuribus incorporalibus. vt C.de prescrip.long.temp. l.fi. & de vsufruct.l. corru-

b Adde an per vsucapioné vel præscriptioné quæratur dominiũ directũ aut vtile.gl.& Bar & Bal.Sal.in auth nisi tricennale. C.de bo.mater,glo. Io. Fab. & Ang. Are.Inst de vsuc.in prin & ibi Bal col.2.cũ seq,& gl. Bal & Sal.col.4 & 5. in l.traditionib.C de pact.& ibi Alex.col.2 & gl. in rub. ff. de diuer. & tempo. præsc,& in l,si quis diuturno, ff.si seruit.věd.& gl.in l.si quis. in verb.creditores.& Sal.C,de præsc,30.ann.Spec,tit.de præsc,in prin. Bar in l.3.de vsuc. & in l,Sticho,ff.de vsufr.lega.& latè Imo.in c,fi.col.24.de ꝑscr,& gl.& Ang. in auth, vt ecclesia Rom.in fi.Arch,in c.seruitiũ,18.q.2.& gl. in d,l,3. de vsucap. & Io. And,hic,& Marian.Soc,de Sen, in rub,de cau possess.& propr.versi,18.& Abb, in c,ad aures,& in rub,de præscrip vbi concluditur per doct, cõiter , ꝙ directum dominium non quæritur per præscr 20.vel 30.ann.& vide sing. Fely,in

d rub.de præscr. col, j. qui ponit regulam cum nouem fallentijs, & Alexand. consi. 88. col,3 in princ.versic.probauit.vol, 2 & Ioan.Petr.de Feriar.in forma lib.in actione reali.in verb.iure domini. & Bald.in authen.hoc ius porrectum, C.de sacrosanct.eccle.col.2.in princ.& Bald.in repet.l.fin.col.6.C, de præscr.& Christoph.porc.& ibi Ias.Instit.de usucap 9.prin.in glo.in verb. dominica. & Inn & Abb.Si cu. in c. cæterum. de iud.& Bar.in l. j.§.de nique. ff. de aqua plu. arcen. & ibi p Mod. a Adde Bar. in l. naturaliter in prin.co. 1, ff.de usuc.& text. glo. Cyn. Bar.Bal,& Ale, in l.fi. de edic. diui Had. tollen.& Bar,in l. fi. ff. de eo per quē fa. & Lud. Bologn.in d.l. fi, de ædict.diui Adr.tollen. in suis secūdis interpr.dicens illud procedere præterquā in materia feudali.nā sup est pscriptio ibi fauorabilis. & al leg. Bal. in c.1. §.si quis de mā sor,col.2.d con trouers. inuest. ver.opp.ista litera facit 8. & ibi idem tenet Bar, Alex. col. 1.& adde Angel.Aret. Institu. de usuc. in princ, col.pen. in fi.& Christ, Porcum super rub. eo tit. insti.&

ruptionem. & de seruitu. & aqua. l. penult. in qua requiritur similiter titulus & bona fides, quæritur dominium utile, cuius occasione datur utilis in rē ēt cōtra dominiū habentē directū:ut C.de præscrip. 30.ann.l.si quis emptionis. in prin. & ibi no. † Item 9
in præscript.30. ann. & ēt 40. si possidere bona fide inchoauerit, quæritur sola exceptio contra dominū:ut d.l.si quis emptionis.2.respo. adeò ꝙ mala fides post præscriptionē inchoatā superueniens,nihil præiudicat in aliquo prædictorū.C. de usuf. transf.l. una.§. hoc tātū. Ratio uerò diuersitatis prædictorū est, †quia usucapio triennij est inducta in fauorem 10
possidentis tantùm,& ideo per eam quæritur dominium, ideò quod nihil iuris remanet penes primū dominum:quod ex eo patet, quia lex dicit, ꝙ vsucap.& triennij quæritur dominium:ut d.l.3.de usu cap. & C. de pact. l. traditionibus. constat autem † ꝙ simplex dominij appellatio ad directum refer- 11
tur. ut ff. si ager uecti. emph. l. 1. & ideo fauor iste ampliatur. ut j. eod. cap. odia. præscriptio autem 30. annorum inducta est in odium negligentiū tantùm,non autem in fauorē malæ fidei possessorum: quia istis non fauent iura: ut hic. & C. de agric. & cens.l.quemadmodum. & ideo odium illud restringitur. ut d. c. odia. & l. cum quidam. ff. de libe. & posth. † In præscriptione autem 10. uel 20. annor. 12
uersatur fauor ex parte a possidentis bonā fidem a
habentis. odium uerò ex parte non petentis seu petere negligentis: & ideo in ea eligitur quædam media uia: quia ex ea parte qua dicitur in dicta in fauorem possessoris,quæritur utile dominium possessori. ex ea uerò quæ dicitur inducta in odium negligentis, facit dominium directum remanere penes ipsum negligentem, ratione cuius agere posset

actione

Ri.& Inn.in c.cæterum.de iudi.Et quæ dixit in §. 15. in gl.1.de consuet. feud.

a Adde quantum tempus requiratur in præscriptione rerum mobilium & immobilium ecclesiæ Rom. & aliarum etiam ecclesiarum vt possunt præscribi.Sal.in l.2.C.communia de vsuc col.2. & Alexan.consi 84.col.2.versic. dicimus.lib.1,& in consi.169.incip.viso themate.col. 1, versi. nam ad hoc lib.2 &

actione in rem directa contra alium possessorem, sed non contra eum qui præscripsit: ut d.l. si quis emptionis.& hæc procedunt iuxta prædictam regulam, odia restringi & fauores conuenit ampliari. De iure uero canonico in usucapione triennij, & præscr. 10. uel 20. ann. idem per omnia bona fides fuerit continuata usque ad finem extremi momenti completę præscriptionis,
13 † sed si mala fides superuenerit quandocunque, ante finem præscriptionis completæ, impeditur inchoatæ præscriptionis continuatio: & hoc uolunt dicere uerba regulæ, prout illa uerba, ullo tempore, determinant pręcedentia. Item uidetur hic casus de iure canonico,
14 † quòd nec dominium nec exceptio quęritur præscr.10.uel 20.uel 60. annor. uel etiam centum, uel etiam ullo temporis spatio, cum interuenit mala fides: & hoc intendit regula cū dicitur, ullo tempore determinando sequentia: & hæc uera sunt in rebus laicorum: in rebus uerò ecclesiarum, licet opiniones sint uariæ, uidetur tamen mihi
15 † quod res
a immobiles ecclesiarum a præscribantur à priuato, & ab alia ecclesia spatio quadraginta annorum: ut s. de pręscript. cap. 1. & 2. & in authen. colla.9. de eccle. talis. §. pro temporalibus. C. de sacrosanct. eccle. auth. quas actiones. Idem in bonis uacantibus, quę deferuntur ecclesijs, uel quæ fuerunt hæreticorum, uel alia causa de qua habetur exemplum.

text.Abb. & Fely. in c, ad aures.in prin. de præscr.& Fely. in c. ad audientiam,in versic. vlt. facias regulam. colū 8. eod.tit. & Bal. in conf.180.in fi. lib 3.& Rc. in conf. 59.col. 2 vers. vlt. præmitto. & Paul. de Cast. consi. 215.incip. viso pūcto.in nouis. col 1. & Ange. Are.& Bart. in §. res fisci. & ibi Ias.in addi. ad Porcū Inst. de vsucap. vbi hés. d: præscr. rerum ecclesiæ mobiliū.& per Bald. in l 2.C. ne rei do. vel templo. & per Docto.Mod. in c.fi. de præscri. 3.co.li.& Ang. de Peru in l.1. de an. excepti. Arch in §.quas C.de 50.qō.3 Bal.in c.vigilanti.col.pen. de præscr.& Abb.pulchrè post Cald. & Imo in c.1.col.6 de in integ. restit. Imo.latè in c.illud.col. 2. de præscri.& ibi Bal.in princ. & sal.in L vna.C.de usucap.transf.post prin. & Fel in c.de quarta.col.vlt. de præscrip.& Abb Sicu.in consi.98.col.vlt.lib.1 & decis Parlam.Gratianopol.Delph.q 6,cum seq usque ad 154.& in q.161.& ibi in addit & q.36.

Adde Bal.in l.sicut.in fi. & quod ibi posui in apost. ad ipsum in verb. rem immobilé. ubi citaui Domi.apost il.hic. car.in cle.2.§.irritum.q 3,de ele.do & Ias in auth.quas.actiones,in 1.versi.C.de sacrosan.ecel.& Paul. de Cast. consil. 48.aliàs 52.incip.in causa quæ vertitur.

C.de sacrosan.eccle.l. fi. supra de præscriptio. c. 2.
lib.6.& ratio est aperta : † quia bona hæreticorum 16
ipso iure ex tempore delicti intelliguntur commis-
sa seu confiscata, licet occupari non debeant ante,
q̃ sententia fuerit super crimen promulgata: vt.s̃.
de hære. c. cum secundum leges.lib.6. ff. de iure
fisc.l.1.§.an bona.& l.imperator.& ff.de pub.& ue
ctig.l.commissa.& C.ad leg.Iul.maiest.l.pen. & fi.
& C.vbi causæ fisca.l.1.† sed contra fiscum præscri 17
bitur minori tempore, *a* quia si possideretur cum ti- a
tulo, præscribitur eo tempore, quo præscriberetur
contra priuatum.vt ff de vsuca.l.quamuis.si sine ti-
tulo, siquidem velit possessor inchoare præscriptio
nem, ex eo tempore quo cœperunt vacare, præscri-
bit viginti annis: sed si ex eo tempore quo fuerunt
delata fisco, præscribitur quatuor annis.ff. de iur.
fis.l.j.§. diuus.& §. præscriptio.& de diuer.& tem.
præscri.l.inter quatuor.& l.in omnibus. C. de qua
drien.preſcri.l.1.& ibi no.† Res autem mobiles ec 18
clesiarum vsucapiuntur triennio.cum hoc reperia
tur iure ciuili determinatum. vt d.§. pro tempora
libus,& auth.quas actiones,nec huius contrarium
reperiatur inter canones determinatum : nisi ali-
quis disputando diceret, ꝙ contrarium videtur ca
ueri per cõstitutionem generalem, quæ statuit sim
pliciter quadraginta annos in rebus ecclesiarum.
† Sed ad illud respõdetur, ꝙ statutum generale nõ 19
derogat speciali, suprà de consti.c. 1.lib. 6. sed qui
sustinent opinionem auth.contrariam, dicunt ꝙ il
lud habet locum quando speciale & generale sta-
tuuntur eodem iure : hic *b* autem generale uide- b
tur de iure canonico ; speciale verò de iure ciuili.

quo

a Adde quanto tempore res fiscales præscribantur.vide Doct. in l.2.C. communia de vsucap. Ioan. Fabr. & Ange. Aret. in §.res fisci.instit.de vsucap.& Alex in d.consi. 84. lib.1.& Fely. in c. cum nobis col.5.& seq. & ibi Abb.d. rescrip & quando bona confiscata & delata præscribantur, vide Bald.in consi 308.ante fi.lib.3.& Paul. de Castr. consil. 205. in antiq: ordine meorum. sed numero, anti. est 312. & Io. de Pla. in l.iubemus. versic. qualiter. C. de fun.pat.lib.11. & in l. 1. versi. 3.no. de bo va can.libr. 10.& Chroph. Porc. in d.§. res fisc. & ibi Ias.I addit. vbi ponit 2.fallen.in § si verò expectet. de vsuc. instit. & decis.parlamenti Delphinas. q.406.in princ.

b Adde Ioã. And.& Domi. in c 1. de consue.s̃. eod. lib. & Bald. consi. 152.lib 3. & Iatins. in consil. 401. in 2. vol. & ibi vide qd in statutis. & Alex,cõsi.107. lib. 5. col 2 in prin vers con-firmat. & Ioã. de Imo. in l.si vero §. de viro.ff. sol. mat. & not. ꝙ constitutio gn̄alis nõ comprehendit ea quæ in spe statuere nõ posset.vt no.Lud.in cons.299.col.2 vers.2 & adde no. per Dy. & quæ ibi dico in reg.generi per speciem.fo.40.& Bal.& Doct.mod.in l.cohæredi.§. qui patiẽ. ff.de vulg.& pup.l.& ad no per Dyn.vide in §.1.col.pen.de præscrip.

a Adde, quod mala fides superueniens de iure canonico nocet præscribenti, ut hic. & no. Doct. in c. si diligenti. & c. vigilanti. e. fi. de præscr. secus de iure ciuili vt est tex. & ibi Cyn. Bal. & Ang. in l. vna. C. de vsucap. transfor. & Angel. Aret. Instit. de vsucap. in prin. col. 3 & ibi Christoph. Porc. & pulchrè Ias. in addit. ad eum. & Alexan. in addit. ad Bald. in d. l. vna. & per ipsum Bald. in l. super longi.

quo casu non potest in aliquo derogare. Sed nihil est, quia in d. c. 1. de constit. per summum Pontificē inducebatur constitutio generalis, & per alios consuetudo uel constitutio specialis, & tamen specialis generali derogat. Sed illud contingit per specialē permissionem summi Pontificis, aliàs lex generalis superueniens tolleret specialem præcedentem: ut ff. de sepul. uiola. l. 3. §. diuus. Sed adhuc uidetur

20 o mihi inhærendum primæ opinioni. †quia constitutio quæ loquit̄ indefinitè, nō æquipollet uniuersali, quando non est eadem ratio & conditio oīum particularium in uniuerso comprehensorum, ut ostensum est s. in prin. rub. constat autem aliam esse rationem, & conditionem mobilium, & immobilium, ergo constitutio prolata simpliciter reducitur ad distinctionem authē. Romana uerò ecclesia sola de iure communi gaudet præscriptione centū annorum, ut s. de prescri. c. 2. lib. 6. & in authen. ut

21 ecclesia Roma. colla. 3. †Secundò opponitur, quia uidetur quod licet mala fides ab initio interueniens impediat præscriptionem inchoari non tamen tollit effectum inchoatæ, quia quæ ab initio aliquid fieri impediūt, ex postfacto superuenientia nō tollunt iam factū, ut j. eod. factum legitimè. ff. eo. l. in

a ambiguis. §. non est nouum. Sed solutio a patet †quod

22 si factum est perfectum, casus superueniens qui ab initio impediret non tollit iam factum, vt in prædicta regula, factum legitimè, & in præalleg. §. non est nouum, sed ubi factum erat inchoatū & nō perfectū, casus superueniens qui ab initio impediret ī choari, impedit etiam perfici inchoatū. ita loquit̄ hic

col. 3. C. de præscrip. lōg. tēp. 10. vel 20 ann. & Bart in l naturaliter. ff. de vsucap. sed superuenientia, maximè fidei post cōpletam præscriptionē non nocet in foro conscientiæ: vt no. Abbas post Card. & Imol. in c. vigilanti. de præscrip. & Angel. Aret. de vsuca. in prin. col. 3. & Ioan. And. hic. Bald. in l eum quis. C. de iur. & fac. igno. & Petr. de Ancha. hic col. 22. versicu. quæro circa dubium, & vide Ludo. de Ro. in rubr. de arbit. 2. col. Imol. in c. fi. de præscr. Ange. in repet. l. 1. C de iudi. Bal. in d. c vigilāti, per plura iura, maximè per tex. meliorē, de iur. & gl. incognita secundū eum in l. 1. §. si eū l. seq. ff. d itin. actuq; priu. ibi, neque enim corrumpi aut mutari superueniente delicto potest, quod legitimè transactum est, vide Fel. in d c. vigilanti. col. vlt. versi. superuenientia. Et Abb. Sicu. in consi. 3. q. 1. & seq. vol. 2.

a Adde Cyn & Bal.in l.placuit. C.de iudi quæ alleg. hic Dyn.& vide Barto. & Docto.in l. 1. C.de legibus & plenè per Docto. post gl. in c.fin.de transac.per Spec.titu de leg §.dispensatio.versicu.notandum,cum seq.& Alexan in d.l placuit,& per Fel.in c.vigilanti.colum.4 versu.5.de præscr.& Bart.in l 1 ff.de vsucap.& Fel.in c.cum illorum,col.3.de sent.exc. & in c.2.col.1. de re iudica.

b Adde quãdo requiratur in præscr. titulus & bona fides. Docto.& maximè Felin. melius quam alibi in c. de 4. col.6. versi.sed ad cognoscendum. de præsc. vbi ponit plures doctrinas multipliciter limitatas, & glo. Abb. & Fel.in c. si diligenti. Ver. cæterum col 6.cũ seq.de præscri. Ioan. Fab. & Ange. Aret. Institu.de vsuca.in prin. & Bar.in l.Celsus. ff. de vsuc. & Alex.consi. 87.col.pen.ver. stante.lib.2.& in consil. 136. col.1.versi.vel etiam eo l. lib. & Bal. in repe. l. fi. C de præscrip. & Alex. cõsi.99 per totum lib. 4. vbi ponit quid de iure ciuili & canonico. & per Bald. in l. nullo iusto.C.de rei vend.& ibi vide Sal & Alex.consi.74. col.pen.versic.circa secundum lib.3.& Rom.consi 167 versicu.quo ad tertium, colum.2 & Alexan. consi.in prin lib.5 & in consi 141.in prin. eodem lib 10. & Alber.de Rosa, in Dictionario suo:in litera, præscr. versicu.an vna ecclesia, vbi ponit ꝙ ad complendam præscriptionem, quatuor requiruntur, scilicet continuatio, tempo-

hic prædicta solutio. probatur ff. de verb.oblig.l. si
sub vna.§.si quis,& l.pluribus.§.& si placeat, de ser
uitut.l.pro parte, & de seruitut.rusti.prædi.l.via.§.
quicunq; & plenè dr ĩ.eo.c.factum, per quod patet
† ꝙ ius canonicum rectius ꝓcedit circa tractatum 23
præscriptionũ q̃ ius ciuile, secundũ generales & cõ
munes regulas.Tertiò opponitur & vr̃ quod quan-
tumcunq; omni tempore interuenit bona fides prę
scriptio non possit procedere:constat.n.quod æqui
tas naturalis scripta, est, qua cauetur neminem cũ
alterius iactura locupletari debere:vt ff.eo.l.iure na
turæ,& de cõd.inde.nã hoc natura.& de institu.act.
l.si quis mancipium.§. Proculus.†Cum ergo rigor 24
iuris præscriptionem inducens simpliciter scriptus
reperiatur,præualere debet æquitas naturalis.C.de
iudic.l.placuit.& ff.depo.l.bona fides. Sed dicendũ
a est,ꝙ vbi reperitur æquitas scripta in genere,& ri a
gor cõtrarius in genere,pręualet æquitas:sed vbi re
peritur æquitas, scripta in genere, rigor in specie.
sicut est in proposito,quia æquitas generali natura
liter dictat neminem debere cum alterius detrimẽ
to locupletari:rigor verò dictat specialiter præscri-
ptiones procedere in alterius damnum,fauore bo-
næfidei possessoris, in odium negligentium,pręfer
tur rigor: quia in iure nostro generi per speciem
derogatur,vt ĩ. eo.generi.ff. eo.l. semper in iure.cũ
multis simi. † Quærendum est autem vtrũ de iure 25
canonico req̃ratur in p̃scr. titulus *b* & bona fides, b
vel an sufficiat bona fides tantum sine titulo, nã de
iure ciuili constat,ꝙ in vsuca. triennij & in præscri-

ptione

ris,

ris, seu possessionis, bona fides, iustus titulus verus siue præsumptus, & q res non sit uitiosa, sed præscriptibilis &c. & Alb. in d. l. Celsus, de vsucap. tex. & Sal. in l. fi. C. de vsucap. pro hærede. & glos. in cap. 1 & ibi Doct. de præscr s. eod. libr. & Ang. Aret & Ias. in §. sed iste, de actio. & Cepol. in cautela 105. & Ang. in l. in seruorum. C. in quibus caus. cessat longi tempo. præscrip. 10. & vide in seq. q. in princip. & in 5. q. & quæ ibi dico, & decis. Capellæ Tholos. decis. 74

ptione 10. vel 20. ann. requiritur ti. & non sufficeret bona fides. C. de rei vendi. l. nullo. & ff. de vsucap. l. Celsus, vel saltem error facti probabilis, qui titulo æquipollet, vt ff. pro empt. l. quod vulgò & vsucap. l. non solum. §. quod uulgò. & de iure dot. l. Proculus & de usucap. pro lega. l. pro legato & pro suo l. si ancillam. §. fi. & notari solet ad plenum in l. præal-
26 leg. Celsus. †In præscriptione autem 30. uel 40. ann. nec tit. nec bona fides requiritur, cum etiam fures præscribant 30. uel 40. annis, vt C. de præscript. 30. uel 40 ann. l. omnes, & hoc si agatur de præscribendis rebus priuatorum, sed si de rebus ecclesiarum tunc etiam in præscrip. 40. anno. titulus. & bona fides requiritur, sicut in præscriptione priuatorum spatio 10. uel 20. ann. ut C. de sacrosan. eccles. auth. quas actiones, & in auth. de eccle. titu. §. pro tem-
27 poralibus. †de iure uerò canonum, iure ueteri uidebatur requiri bona fides & titulus, licet in hac fuerint opinion. ut s. de præscrip. c. si diligenti, iure uero nouissimo distinguitur rationabiliter, quia in rebus ecclesiasticis quæ possint possideri iure cõmuni, nec præsumptio est contra possessores, suffi-
28 cit bona fides. †Sed in his quæ de iure communi nequeunt possideri, uel contra possessorem est præsumptio, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribẽdi, nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cuius con-
29 trarij memoria non existat, ut s. de præscrip. ca. 1. † Transcursus. n. temporis cuius contrarij memoria non existit loco tituli a habet, ut ff. de aq. pluu. arc. l. 1.

Adde Bal. in c. si col. & Ver. quis tamen vel let facere, de præscr. vbi ponit vnam cautelã per quam pôt præscribi cũ mala fide. & licet alias ponit Thom. Ferra in suo tractatu cautelarũ caute. 38. incip explorati iuris est.

a Adde glo & Abb. in c. super quibusdam. de verb. sig. & in c. quando, de consue. & glo. sing. Domi. & Dosio. moder. in c 1. de præscrip. supra eo. lib. Bald. in l. si arbiter. tam in antiqua, quã in noua lectura. ff. de proba. & Ioã. de Plat. in l. vsus aquæ. C. de aquæ l. lib. 11. Barto. & Doctores in l. 1. §. item Labeo. ff. de aqua pluuia arcenda. & Bald. in l. conuenticulam. colum. 5. C. de episco. & cler. & Innoc. in cap. quod per nouale, & c. ueniens, de verb. sig. & quod no. Abb in cap. super eo 1. de parochis. & pulchriè Fel. in c. causam. colum. 2. versic. signa theoricam. de præscr. & quæ dixi in q. 1. de præscr. & in q. 9. de consuetu. præd. in lib. consuetu. Biturigum. &

q ualiter probent non ſtare me noriam in contrarium vide Doct. ſuprà alle. Alex.in conſil 68.col.2.& in conſil 136.6 colum.verſi. ſed ad hæc. lib. 2.& ad prædicta vide Alex.conſi.6 colum j & in conſi 7.lib j. Spec & Ioan Andr. in titu de prob.§ j. verſicu.vlti.qualiter fiet probatio.& Old. conſi.253 & modus probandi præſcriptionem centum annor. vide per Abba. & Fel. in ca. cum nobis col. 4. poſt princ. verſ. vlterius. de præſcrip. & per Fel.in c.veniens. Io.2. de teſti.& Bal in aut. quas actio nes. col. vlt.C. de ſacroſan. ecclé.& Bar. conſi.289. col. 2.& Abb.Sic.in conſi 7. & côſi.18. vol. 2. & deci. Parla. Grano polis Delphinalis.q. 367 & ibi in addi. & Cepo. in conſi. 22. coll. 3. in prin. & Cald. in conſi. fin. ti. de conſuet.

l. 1. § fi. & l. 2. & l. fin. & de aqua quotidiana, & æſti-
ua. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ¶ † Item nunquid in 30
præſcribendis rebus incorporalibus ſit neceſſaria
bona fides, *a* & titulus, vel an ſufficiat bona fides? a
Et dicendum eſt etiam de iure ciuili, ꝙ ſufficiat bo
na fides, nec eſt opus probare titulum, vt ff. ſi ſer-
uit. vend. l. ſi quis diuturno. ¶ † Quare autem in præ- 31
ſcriptione rerum corporalium titulus requiratur,
& non in præſcriptione rerum incorporalium, ra-
tio eſt, quia vbi maius periculum imminet, ibi cau
tius eſt agendum, vt ff. de Carb. edict. l. 1. §. ſed & ſi
quis. Sed in præſcriptione rerum corporalium ma
ius periculum & præiudicium paratur, quia rei do
minium aufertur: ſed in præſcriptione ſeruitutis
non aufertur dominium rei ſed ſubijcitur res ſpe
ciei alicuius ſeruitutis debitæ præſcribenti. ¶ † Nũ 32
quid autem ſit opus ſaltem allegare titulum, & lon
gæuam quaſi poſſeſſionem probare? videtur quòd
ſic. *b* vt ff. de vſur. l. cum de in rem verſo ſed dicen- b
dum

Tu dic vt p̄ſcriptio tanti temporis cuius non ſit memoria, in ꝯtrium proberur. debet certus actus articulari. vt ponit multũ notabiliter Spec. in tit. de probatio. §. 1. ver. vlt quærit, & ſeq. & ver. quid teſtes, & ver. & not. & Flor. in l. ſeruitutes. col. 18. ff. de ſeruit.

a Adde Abb. in c. de quarta col. vlt. & ibi Fel colum. 15. & pen. de præſcrip. multum amplè. & an requiratur ſcientia aduerſarij, vide ibi & per Innoc in c. bonæ, el ſecundo. de poſtulat. prælat. & in c. conquerente. de offi. ordi. & Bal. in l. fi C. de præſcr. long. temp. & in l. 2. col. 1 C. de ſeruit. & aqua. & vide pulchrè Bal. Inſtit. de ſeru. §. 1 col 2. ver. ſed in dubium reuoco. & Per. de Ancha. in reg. ſequen. col. 13. verſi 9 opp. & Pau. de Caſt. conſi. 28 in nouis, & c. Dyn. in d. l. 1. in 3. q. C. de ſeru. & aqua. & Bar. in l. ſeruitutis. ff. de ſeruit. & Ang. Aret. in §. æquè ſi agat. colu. 6. verſi. quomodo autem probetur, & ibi Io, Fab. & Iaſ. May. inſtit de act. & Flor. de S. Petro in d. l. ſeruitutes, vbi ponit ſeptem ſpecialia in præſcrip. iuris incorporalis, & vide quæ dixi in. §. 5. de præſcrip. libro Conſuet. ad iſtam & ſeq. quæſtionem.

b Adde ꝙ hanc opi. tenet Inno. in c. cum dilectus, in fi. de conſuet. & gl. Bart. in l. ſeruitutes ff. de ſeruit. gl. & Bar to. in l. 1 §. denique. ff. de aqua plu. aren. & Ang. Aret. in §. æquè ſi agat. colum. 7 verſi. cautela eſt. Inſtit. de actio. per l. cum de in rem verſo, & tenet. Flor. in d. l. ſeruitutes, & Ioan. de Imo. in d. l. 1. §. de aqua plu. arcen. Bald. Ang. & Imo. in d. l. qui aliena. § 1 de acquir. hæred.

hæred. licet Vltramontani teneant cum Dyn. contrarium, & Ang. in repet certis annis. C. de pact. tñ alia est cõis opi, à qua non est recedendum, & tei Alex. in d.l. si certis annis, col. vlt. vers. non omitto. & Bar. in disputa. incip. mu lier habens. col. pen. versi. circa tertium, & Bal. in §.1. colum. pen. versi alterius quæritur. Instit. & Bar. in cõsi. 189. incip. primò quęritur, col. 2. qui allegat Dy. ita tenere non tamen hic, sed Alexa. in d.l. si certis annis. allegat Dy. in §. equè si agat. institu. de actio. & sic Dyn. est sibi contrarius vt patet, vide Alex. in consil. 108 in fi. lib. 2. & Sal. i l. si certis annis, & Felin. in cą. cũm, col. 3. ver. nihilominus. in c. de quarta. col. 15. versic. 2. fallit de rescri. Inno. & Abb. in c. si diligenti. eod. tit. But. & Ab. in c. peruenit. de censi. Bal. in l. cũ de in rem verso. in antiqua lect. ff. de vsur. & Ias. in §. prçiudiciales. col. 15. ver. & primò. Insti. de actio.

dum est, ꝙ non de iure ciuili vt dictum est. l. si quis diuturno, & de aqua pluu. arcen. l. 1. §. fi. & ad l. cum de in rem verso, respondendum erit quòd ibi agebatur de persona astringenda seu obligãda ad aliquam præstationem. Propterea est necessaria saltem tituli allegatio, cum ad obligationem personalem inducendã necessaria est causa vera vel præsumpta, vt ff. de doli excep. l. 2. §. circa. & de proba. l. cũ de indebito. §. fi. ratione prædicta, scilicet quia
33 vbi maius periculũ, &c. † Item nunquid in præscribẽdo vsumfructũ requiritur titulus, videtur quòd non, quia illud ius seruatur in præscribendo vsumfructum quod seruatur in alijs præscribendis seruitutibus. vt C. de præscri. long. temp. l. fi. econtrà videtur (& est verum de iure ciuili) ꝙ titulus requiratur, vsusfructus est dominij pars, vt ff. de fideiuss.
34 l. si à reo. §. si vero. ff. de vsufr. l. 4. † vnde qua ratione in præscriptione dominij requiritur titulus, vt d. l. nullo. & l. Celsus eadem ratione, & in præscriptione vsusfruc. & ad l. fi. de long. temp. præscript. dicentem idem seruandum esse in vsufruc. quod in cæteris seruitutibus, verum est quantum ad temporis limitationem, hoc est vt eodem tempore præscribatur quo & cæteræ seruitutes, non quantum ad alia, vt hic, & hoc de iure ciuili, sed secus de iu-
35 re canonico, † cum usus fructus a possideri possit a iure communi. ut ff. de acq. pos. l. naturaliter. & l. possessio.

a Adde Abb. in c. de quarta. col. 6. de præscr & Bar. in l. iusto errore non muiat. ff. de vsucap. & gl. & cy. in l. corruptionẽ & ibi Bal. C. de vsufr. & pulchrè Bal. in repet. l. fi. col. 19. cum seq. C. de præscri. long. temp. & Bal. ibi in lectura. col. vlt & Bal. insti. de seruit. §. 1. col. vlt. Io. Fab. & Ang. A ret. col. 7. post prin. & ibi Ias. Instit. de act. §. æquè si agat, & ibi vide qd de iuribus personalibus & spiritualibus & spirituali annexis, vt est ius patronatus, vt c. quando, de iudic. & per Bal. in l. 2. ver. quarto quarto si volo præscribere. C. de seruitu. quia prçscribuntur spatio 40. anno facit quod no. in c. consultationibus de iure patro & Roc. de Cur in tract. de iure patro.

Adde ꝙ vsufructuarius possideat, scilicet naturaliter vt no. Alex. post Bart.

&

& Doct in alleg.l.naturaliter. Bart. in l.si fur,in 1.not.ff.de vsur. & in l.1.in.ff. prin.versic. quæro extra gl & ibi posui in additi.ad ipsum.ff.de acq.posses.& in l. si quis,cum glo.in versi.tradatur. C de dona vbi dicitur, ꝙ per retentionem vsusfructus,possessio ciuilis in donatarium transfertur,ergo naturalis remanet donatio,& sic vsufructuario,& Alex. omnino in l.2 §.possessor.ff.qui satisd.coganteur.

possessio. & de vi & vi arma.l.3.§.vti frui. præscribi
poterit ēt sine tit.dum tamen bona fides accedat,vt
in præall.c.1.de præs.lib.6.vel transcursus temporis
à quo memoria non extet.†Item quærendum est v- 36
trū bona fides requiratur,etiam tēpore contractus,
& tempore traditionis & tempore continuatæ pos
sessionis. *a* Et dicendum est de iure ciuili ꝙ in titu. a
emptionis & vendit. requiritur bona fides,vel pro-
babilis error facti, qui bonæfidei præsumptionē in
ducat tempore cōtractus & tempore traditionis.in
cæteris verò requiritur tempore traditionis tantū:
vt ff.de vsuc.l.si is qui pro emptore.§.fi. & pro solu.
l.si existimans,& pro empto.l.2.in prin.† Sed de iu- 37
re canonico non requiritur bona fides tempore cō
tractus in his, quę de iure communi possunt possi-
deri, cum sine titulo præscribantur, vt dictum est :
sed tempore traditionis & continuatæ possessionis
vsq; in finem completæ pręscriptionis, vt patet per
verba regulæ:in his verò quæ nō possunt de iure cō
muni possideri,in quibus præscribendis requiritur
titulus, dicendum foret ꝙ bona fides non requirat
tēpore contractus & tempore traditionis & conti-
nuatæ possessionis in tit.emptionis,in cæteris verò
requiritur tempore contractus , & tēpore traditio-
nis & continuatæ possessionis,nisi post tempus con
tractus mala fide celebrati error facti probabilis in
terueniat qui malæ fidei præcedentis suspicionem
remoueat. †Item quærēdū est si possessor errauit in 38
facto. *b* vtrū dicatur malefidei vel bonę fidei posses- b
sor? & dicendū est ꝙ error facti probabilis prodest:
quia

a Adde an oī tpe contractus traditionis & possessionis continuatæ sic necessaria bona fides. Bar.in l.2. ff. pro empto. & Ang. Are.in institu.de rerum diuisio.§.si qs a nō dño. in 1. gl.& in §. actio nū col.2. ppe finē de actio.

b Adde ad istā & seq q. Abb. in c.si diligenti. col. 5. & in cap.de quarta. colū 2. & pulchrè ibi Felin. col. 7. vers. qñ in præscriptione. de pręscrip. & Christoph. Por. in institu.de usucap. in glo. error. & Ang. Aret. in §. nouissimè.col.2. eo. tit. Cyn. & Bal.in l. vendicationi C. pro empto. & Bal. in l. nullo.C.de rei uend. & Ludo. Rom. in suis sing. fo 3. incip.vlt. & Alex.consi. 73. col.pen.ver.vnde dictus.lib.2,& in consi. 46. pen. col. uer. & no lib.3. vbi dicit, ꝙ error iuris non causat bonam fidem quo ad præscriptionem etiam longi temp vt probat.glo. iuncto. tex. in c. apostolicæ, de donat.& tenet Dyn. hic in sequen. & clarius per Pau. de Cast.in l. Celsus. 2.colum,ff.de vsucap. & Barb. in c.pastoralis.de dona. & Abb.in cap.1.de his

quæ

quæ si à prælat. Vide Doct. in proxima postil alle. & Abb. Sicul. in consi. 19. vol. 2. de errore iuris. Ioan. de Imo. in consi 98. iuxta fin.

a Plene no. Sed gl. Bar. & omnes Doct. ibi & vbiq; in hoc errant, quia veritas est, quod in d. l. si vir vxori. denotarius etiam si nõ erret in iure, sed sciat. donationẽ non valere, tñ statim vsucapit, vel præscribit, vt est tex. in l. sed etsi constan te. de don. inter vir. & vxo. quæ ita debet intelligi, ut dixi in nouis intellec. & ratio est, quia donatarius nõ præscribit sibi, nisi in casu cõfirmãdæ donatiõis, puta morte donatarij. l. cum hic sta. in prin. de do. inter vir. & vxo. alias vsucapit donatori, vt simile in l. si alienam. l. qui alienam, de dona. cau. mor.

quia bonæfidei apertam præsumptionẽ inducit, vt ff. de vsuc. l. iusto errore. §. filius, & l. non solũ. §. quod
39 vulgò, & pro emp. l. quod vulgò. ¶ † Itẽ quæri potest, si errans in iure dicatur bonę fidei vel malæ fidei possessor? Et dicendum est quod licet quantum ad fructus perceptos, dicatur bonę fidei, in hoc. s. vt ad restitutionem eorũ non teneatur, vt ff. de petitio. hæred. l. sed & si lege. §. scire, tamen quantum ad præscriptionẽ, pro malæfidei possessore habetur. vt ff. de vsucap. l. si fur. §. 1. iuris. n. ignorantia in vsuc. non toleratur, vt ff. de vsucap. l. nunquã, in prin. & de iuris & facti
40 ignor. l. iuris ignorantia. ¶ † Item quærendum est si errauit in iure & in facto simul, vtrũ dicatur bonæ fidei vel malæ fidei possessor? & videtur primò quod bonæ fidei, quasi magis attendi debeat quod proficiat, quam quod noceat. argu. ff. de iure fisci. l. nõ intelligitur. §. si quis palam. Econtrà videtur quod malæfidei, quasi magis consideretur illa de pluribus causis simul concurrentibus, quæ nocet, quam quæ prodest. arg. ff. ex quibus caus. in possess. ea. l. Fulcinius. §. quid ergo si duas, & ad Syllan. l. si quis in graui. §. vlt. & l. qui posthumus. Sed dici potest quod bonæ fidei reputetur, & quod præscribere possit, vt probatur. ff.
a pro donat. l. si vir vxori, & ibi plenè nota. a † Ratio
41 autem est, quia error facti cum errore iuris cõcurrens, inducit bonæ fidei pręsumptionem, & eius oppositum remouet, sed in §. quid ergo si duas, & l. si quis in graui. § vlt. & l. qui posthumus, constabat de mala fide, & ideo per aliam causam concurrentem, quæ est de bona fide, nõ amouetur veritas malæ fidei de qua constat: cũ in incertis, non certis locus sit coniecturis, vt ff. de ver. obli. l. continuus. §. cum ita. aliás, si de mala fide non constaret, præsum
42 ptionẽ induceret. ¶ † Itẽ quæri posset si defunctus habuit malam fidem, & hæres bonam, vtrum bona fides

Adde an errans in iure & in facto simul, dicatur bonæ fidei possessor. Bar. in l. si vir. ff pro dona. & Bal. in l venditioni C. pro emp & in l nullo C. de rei vẽdi a. & Fel. in d. c. de quarta col 13. versi. limit. 5. & vide & ad istam qõnẽ. & præcedentes vide Ludo. Bolog. in l. cũ vir. de vsuc. in secũdis interpre. & in c. cum dilectus, de consue. in primis inter

fides hæredis prodesse debeat? Et econtrà si defunctus bonam fidem & hæres malam, an mala hæredis nocere debeat? & cum mala fides defuncti noceat hæredi, quia propter fictionem identitatis personæ, existimatur successor uitiorum & culpæ defuncti, ut ff. de diuer. & temp. præscrip. l. cum hæres, & de publi. l. si ego §. partus. uidetur quod bona prodesse debeat etiam accedens malæ, cum contrariorum eadem sit disciplina, & uidetur probari. ff. de publicia. l. eum qui. §. in hac actione, & pro empto. l. 2. §. si defunctus, sed uerbi regulæ huius quæstionem soluunt, *a* quia † quocunq; tempore mala a
la fides interueniat ante præscriptionem comple- 34
tam, impedit præscriptionem compleri, & propterea siue defunctus, siue hęres habeat malam fidem, sequitur ꝙ impediatur præscriptio. Posset tamen aliquis dicere de æquitate canonica, ꝙ si defunctus habuit malam fidem & hæres bonam, & uellet hæres à se præscriptionem inchoare, *b* ꝙ posset præ- b
scri-

pret. & Abb. Sicul in consi. 3. q. 19. vol 2.

a Soluunt. Sed loquuntur tantum de tempore malefidei, quia qualitas iuncta verbo (& idem de nomine verbali) intelligitur, secundum tẽpus verbi. l. delictis §. 1. ff. de noxal. actio. & sic solutio est, ꝙ hæres bonæfidei non impeditur iure canonico præscribere, prout aliàs de iure ciuili, & sic tam iure ciuili disponente, q̃ canonico non impediente, imò tacitè concedente. arg. c. ca 2 de op. no. nunc hæres longissimo tẽpore p̃scribit. & est veritas: quicquid Dy. hic dicat. Et ita q̃ Dy. Alex. cõs. 31. nu 7. lib. 5. ibi in annot. dixi. Phili. Corn. consi 276. litera O. lib. 3. Decius consi 303. nu. 6. vbi in anno a. dixi.

b Adde, ꝙ q̃ Dyn. hic tenet Abb. in c. si diligenti de præscrip. ꝙ imò mala fides defuncti impediat præscriptionem hæredis volentis eam de nouo inchoare, & tenet do Abb. in c. nihil. col. 3. eo. tit. Butr. in d. c. si diligenti. Imo in c. fi. col. 2. eo. tit. dicens, ꝙ iura allegata per Dyn. hic loquuntur in successore qui non causat ius à defuncto, vt prælatus, & tenet idem Bar. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. poss & Bal. in auth. ad hæc, versi. sed quid dicemus, de hæredi C. de vsu. col 4. Lud de Rom. in consi. 169. col 2. & in consi. 201. col. 2. & Abb. consi. 19. 2. vol. & in consi. 2. incip. uitar in præsenti. col. 23. q. 14. eo. vol. vbi dicit dictum Dy. procedere in terris ecclesiæ, non autem in terris imperij, vbi debet seruari ius ciuile, ex quo potest seruari sine peccato, & contra Dyn. tenet Alexan. in consi. 84. lib. 1. & in d. l. Pomponius. §. cum quis, col. 12. & in consi. 4 col. penul. 3. vol. & in consi. 38 eod. vol. & in consi. 231. col 3. eod. lib. sed opi. Dyn. tenet Barto. in l. cum hæres. ff de diuer & temp. præscrip. & in l. vitia. C. de acquir. poss. Imo. in c. illud. colum. 2. de præscrip. Ang. Aret. instit. de vsucap. §. sed tamen id. dicit, ꝙ licet possit hæres. inchoare ex persona sua, tamen tenetur exonerare animam defuncti, & idem Alex. in consi 50 1. vol. colum. 3. ver. quin imo. & opi. Dyn. sequitur Bald. in l. eum qui § in hac actione. ff. de public. & in l. nihil. C. de vsuca. Pro hærede. de quo late Maria. de Senis in rub. de causa pos. & proprie. in 3. tract. art 4 versic 6. competit publiciana, vbi probat, ꝙ etiam in terris imperij si hæres non vult vti adminiculo defuncti, præscribit

cum

cum bona fide: non obstante ꝙ probetur mala fides defuncti. sed Ange. in l. si ergo.§. partus. ff. de pub. act. dicit Dyn. procedere in terris ecclesiæ, &c. plura etiam circa materiam acumulat Alexand. in d. l. cum hæres. in additionibus ad Bart. & plenius in d. l. Pomponius. §. cum quis. col. 12 sed Fel. in d. c. si diligenti. col. 5. ver. contra opi. famosam Dyn. dicens, ꝙ pauci sunt qui recedát à prima

scribere; cum in præscriptionibus rerum quæ possideri possunt iure communi, titulus nõ requiratur. vt in d. c. 1. suprà de præscrip. li. 6. sicut dicitur de successore singulari volente a se prescriptionẽ inchoare: vt ff. de acqui. pos. l. Pomponius. §. cum quis. Sed rigor iuris ciuilis qui per malam fidem defunctis, malæfidei præsumptionem in hæredem transfundit, vt d. l. cum hæres. & in præallegato. §.
44 partus hoc non patit. † Vndecimò & ultimo quę
a ri potest, an in præscribenda libertate *a* contra seruitutẽ sit necessarius titulus? & dicendum est ꝙ non:

opi. qa cõ/or est contra Dy. sed secundum eũ opin. potest habere locum in duobus casibus. quos vide ibi per eum. & Alex. vbi s. & adde ad supra dicta Paul. de Cast. cõs. 259. in nouis & Al. lib 1. col. 3. in fi vers. 2. Cyn & Imol. l seq §. hæres. ff. de vsucap. & Alexand. consi. 3. colum vlti. in prin 5. vol. & in consi. 99. colum. 1. versic. & ideo. lib. 4. & Ange. in §. furtiuæ. Instit. de vsucap. & in §. sed iste. colum. 14. de actio. qui ponit. 12. limit. ad auth. malæ fidei. C. præscrip. long. temp. & ibi vide Cyn & Abb. & Fely. in c. de quarta. colum. 7. versic. si mirum. vbi ponunt ꝙ mala fides defuncti non nocet successori in beneficio, sicut nocet hæredi vniuersali quia non habet ius à defuncto sicut hæres. idem tenet glo. in regula, cum qui. j. eo. c. & Abb in c. cura. de iure patr. & sequitur Imol. in dict c. si de præscriptis. colum 3. vt s. dixi in princip. vide Christopho Por. & ibi Ias. in additio. in §. res fisci. institu. de vsuc. gloss. & Salic. in l. 2. C. de vsucap pro hærede. & Bart. Bald. in l. si ego. § partus. ff. de publi. & Ludo. Bolog. in l. tutor rerum. ff. de admini. tuto. in primis interpre. & Decis. Parla. Delphin. quæst 416. & Ioan. de Imol. consi. 44. colum. 2. versi. circa. secundum

Tu adde, ꝙ origi. dictum Dyn. est verum, vt plenè notat Paul. de Castr. in l. 4 §. hæres ff. de vsucap. licet ipse sibi contrarius tenuerit oppositum in l. si quis sub conditione. in fin. ff. de condit. institut. & in l. sequitur. § si viam. ff de vsucap. & consi. 190. incip hæreditas dictæ puellę quam etiam tenuit Rapha. Cuma. consi. 67. incip. statuto ciuitatis Vicentinæ. Sed contraria opinio est communior: vt dixit Domi apostil & Rom. consi. 13. incip. conclusionem prædictam Decis. vbi dicit opin. Dyn, hic esse falsam. Idem nec Alexand. consi. 4. incip videretur, inspectis his quæ in themate suprascripto proponuntur. col fin. vol. 2. & Domi. meus do. Ias. in l. Pomponius. §. si quis adminiculo. ff. de acquir poss.

a Adde Cyn. in l. 1. 3. q. C. de seruit. & aqua, & Ang. Are. in §. æquè si agat. col. vlti. vers. dixi de seruitute. de act. instit. & Bald. in § 1. col. 2. vers. sed in dubium reuoco Instit. de seruitu. vbi plenè distinguit inter libertatem seruitutis rusticæ & vrbanæ. idem Bar. in l 2, auth iura, ff. de seruit. vrb. præd. & vide Bar. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsu. & de libert. præscrib. cõtra ecclesiã, vide Inn. Imo. Abb. & Soci. in c. de quarta col. 14. versi. vtrum in præscribenda. de præscrip.

non:quia fauorabilibus est ius præscribendę libertati seruitutē, quàm contra libertatem præscribendi seruitutem : vt ff.de vsucap.l.sequitur.§.vlt. Cum igitur in præscribenda seruitute,non sit necessarius titulus. vt d.l. si quis diuturno.& suprà de præscri.c.1.moltominus erit necessarius in præscribenda libertate contraria seruituti. Item hoc est quasi expressum, ff. de seruit. vrb.præd.l.si ædes. in prin.& ibi nota.

IN REG. POSSESSIONE. ARG.

1 *Præscriptio sine possessione non potest procedere.*
2 *Præscriptio ad immobilia,vsucapio ad mobilia propriè referuntur.*
3 *Incorporalia possideri dicuntur.*
4 *Interdictum vti possidetis,non nisi possidenti confertur.*
5 *Præscriptio in corporalibus sine vera possessione, in incorporalibus autem sine quasi possessione non inchoatur.*
6 *Tignum domui coniunctum non possidetur.*
7 *Vsucapio sine possessione inchoari nequit.*
8 *Vsucapio interrumpitur,si vsucapiens possessione priuetur.*
9 *Possessionis defuncti continuatio in personam hæredis impeditur . si per alium apprehendatur.*
10 *Captus ab hostibus possidere non potest,igitur nec præscribere.*
11 *Fictio postliminij quando ad possessionem in facto consistentem extendatur.*
12 *Ignorans quare possessionem,quærere nequeat.*
13 *Ignorans per procuratorem potest quærere possessionem.*
14 *Possessio quæ necessaria sit ad præscriptionem.*
15 *Possessionis duæ differentes species reperiuntur,naturalis scilicet, & ciuilis.& nu.20.*
16 *Possidere eandem rem eadem possessionis specie duo nequeunt .*
17 *Interdictum vti possidetis quibus concedi soleat .*
18 *Possessio naturalis an differat à possessione pro suo .*
19 *Interdictum vnde vi proprietario conceditur & vsufructuario.*
21 *Qualitates possidendi contrariæ non concurrunt in eadem substantia.*
22 *Effectus idem producitur ab his quæ sunt eiusdem speciei.*
23 *Pupillus possessionem naturalem sine tutoris autoritate non potest alienare .*
24 *Possessio naturalis an tantum accidentaliter differat à ciuili.*
25 *Possessio quare pedum positio appelletur.*
26 *Clandestinitas præcedens nō remonetur per violentiā superuenientē.*
27 *Ciuilis & naturalis non ponunt differentias substantiales inter possessiones .*

Dif-

27 *Diffinitionem eandem si qua habeant, eadem erunt in substantia.*
29 *Possessio ciuilis & naturalis ad præscriptionẽ est necessaria. & nu. 33.*
30 *Possessio naturalis sola ad præscriptionem non sufficit.*
31 *Præscriptio non currit contra possidentem.*
Tempus non est possessionis perdendæ modus.
32 *Possidens ciuiliter perdit ciuilẽ, si decem annos naturalem neglexerit.*
33 *Præscriptio qua ratione non inchoetur, absente ciuilem retinente.*

REGVLA III.

SINE *possessione præscriptio non procedit.*

EXEMPLVM istius regulæ patet. Pone ꝙ
emi aliquam rem mobilem vel immobilem à quo
dam non domino, bona fide: non tamen possessio-
nẽ adeptus fui: modò dubitaur an vsucapiã vel pr̨e
1 scribam? † Respondetur ꝙ non, quia sine possessio-
ne præscriptio nõ procedit, possessione ciuili & na-
nurali simul vel saltem ciuili, nõ aũt naturali tm̃ si
alius ciuiliter possideret, vt ĩ. ostenditur, & hic præ
scriptio largè ponitur: vt tam vsucapionẽ triennij,
quam pr̨escriptionem 10. vel 20. annorum 30. vel
2 40. vel etiam magis longęuam contineat. † Licet
enim in vera & propria significatione, pr̨escriptio
ad immobilia, vsucapio verò ad mobilia referatur,
tamen legis latores promiscuè vtuntur istis uoca-
bulis, referendo communiter ad mobilia & immo
bilia. ut ff. de usuca. quasi per totum. titu. & maxi-
mè in l. 3. & ibi plenè not. Non procedit: id est,
inchoatur: licet aliquando inchoata mediante pos-
sessione, continuetur etiam sine possessione, ut in-
frà dicetur. Sed opponitur, & videtur ꝙ præscri-
3 ptio sine possessione procedat. † Certum est enim ꝙ
incorporalia non possidentur, vt ff. de acquir. poss.
l. 3. in prin. & de acq. rer. dom. l. seruu. §. incorpora-
les. & de vsucap. l. sequitur. §. si viam. & tamen præ-
scribuntur aliquando spatio 10. uel 20. ann. Ali-
quando spatio temporis cuius nõ extat memoria.
ut C. de seruit. & aqua. l. 1. & 2. de præscrip. long.
temp. l. ult. & ff. si ser. uen. l. si quis diuturno. & de
aqua plu. arc. l. 1 §. deniq; & l. 2. in princ. cum sim.
sed dic ꝙ in incorporalib. est quædam quasi posses-
a sio, *a* quæ illud operatur quod operatur uera pos-
sessio

a Adde an incorpalia quasi possideãtur, & proprius cõpetat interdictũ uti possidetis, sicut pro rebus corporalibus. gl. Barr. & Flo. in l seruitutes. & text glos. & Doct. in l. quoties. in 2. ff. de serui. & Abb. Sic. in c. cõquestus. de for cõpe. & per Ang. Aret. Instit. de rebus corp. & pulchrè p Cy. in prin. & Bal. col. 2. versi. expeditus fuit. & ibi Alex. in addit. in l. 2 C de seruit. & aqua. per Inno. & Ab. in c querelam. de ele. & Imo. in c. bonæ. in 2. de postu. pl. in c. in literis. de rest spol. & in c. peruenit. de censi. & in c. consultationibus. de iu. patro. & per Ab.

ſeſſio circa corporalia. quod patet.† Certum eſt, ꝙ 4
interdictum vti poſ. non datur alij ꝗ̃ poſſidenti. vt
ff. vti poſ. 1. l. §. interdictum. & tamẽ ſicut datur in
terdictum pro tuẽda vera poſſeſſione rei corpora-
lis immobilis: ita datur pro tuenda quaſi poſſeſſio
ne rerum incorporalium, quę de numero immobi-
lium reputatur. vt ff. ſi ſeruitus vindice. l. ſicuti. §.
Ariſto. & vti poſſidetis. l. finali.† ſicut ergo in corpo 5
ralibus non procedit præſcriptio ſine vera poſſeſ-
ſione ita in corporalibus non procedit ſine qua
ſi poſſeſſione: per quod oſtenditur hanc regulam
in omni genere poſſeſſionis verã eſſe. Item oppo-
nitur & videtur præſcriptionẽ ſine poſſeſſione pro
cedere, conſtat enim hęreditatem iacentem *a* non a
poſsideri. vt ff. ſi quis ex teſtamẽto lib. eſſe iuſſ. fuc.
l. 1. Scæuola. & tamen vſucapitur, vt ff. de vſuc. l. ce
pta. & l. nunquam. §. vacuum. & l. iuſto. §. nondum
aditæ.† Item conſtat tignum coniunctum domui b
nõ poſsideri *b* vt ff. de vſucap. l. eũ qui. & de acqui 6
poſſeſſ. l. qui vniuerſas in princip. & tamen vſucapi
tur ſi tẽpore iniunctionis pauci dies ſupererant ad
vſucapionẽ complendam, vt ff. de vſucap. l. rerum
mixturã. §. Labeo, ¶† Sed dicendum eſt, ꝙ ſine poſ- 7
ſeſſione *c* non poteſt inchoari. & ita loquitur regu c
la.

in c. cum eccleſia Sutrina. de cauſa poſ. & proprieт. Bald poſt gl. in regulariter. ff. de petit. hæred. & quæ dixi in lib. conſuet. Bituri. §. 24. in gl. 1. ante fi. de conſuet. feudi. Ita nota Comp. in t. t. de procur. §. 1. verſic. quid mihi. & in tit. de act. feu. peti. §. 2. & in tit. de propriet. §. 1. verſi. aliæ ſunt. & in tit. de reſtitu. ſpo. §. 2. & 3. & in tit. de empt. & vend. §. 1. verſi. ſed vſusfructus. & an competat pro incorporalib9 interdictũ vti poſſi. vide Bart. & Alex. il primo & ſi vti poſ. & omnino Pau. d Caſt. conſi. 5.

a Adde, ꝙ aduerſus hæreditatem iacentẽ, præſcribi non poteſt. vt l. ea quæ. & qd no. ibi gl. & Doct. C. de temp. in integ. reſt. & l. ſi ſeruus hære ditatem. ff. de ſtipul. ſeruo. & no. Cyn. in l. licet. C. de iure delib. & Bal in conſi. 14. in fi. lib. 1. & Bal. in d. l. licet. in vl. ti. q. & Alex. poſt Barto. & Bald in d. l. ea quæ. & Abb. Si cu. in c. d quarta. col. 2. & ibi Fel. col. 6. poſt prin. verſ. contra hęreditatem. de præſcr. vbi ponit regulam cum tribus fallent. & tenet Ang. in d. l. licet. & ibi Alex. ſed Spec. tit. de præſcrip. §. 1. verſi. item no. tenet cum Dyn. ꝙ præſcribitur hæreditas iacens. & Ant. in cap. cum non liceat. cod. tit. & Petr. de Anch. hic colum. 40. verſ. 6. oppo. & Alex. in conſi. 126 col. 1. verſi. non obſt.

b Nõ poſſideri. Sequeretur [ſi hoc eſſet verũ] ꝙ in ſuo à ſe poſſeſſo de ſua materia ædificãs perderet poſſeſſionẽ materiæ, qd eſt falsũ & ridiculũ. Sed dicendũ, ꝙ vt dominiũ, ita poſſeſſionẽ retinet, nõ tñ deinceps tãquã rei particularis ſe, ſed tãquã partis integralis rei cui incorporatũ eſt, quæ ſi eſt immobilis, iam qd incorporatũ eſt poſidet, nõ vt mobile, ſed vt immobile vel pars imobilis, vt. et ſatis. innuit tex. d. l. eũ qui, in fi. & dixi in nouis intellec. d. l. & l. q vniuerſas.

c Adde tex. gl. & doct. in l. ſine poſſeſſione. ff. de vſucapio. & Bald. in conſi. 14. col. 4. verſi. capio. 3. lib. 1.

a Adde Bar.pulchiè in l naturaliter.hic alleg.de interpret.præſcrip.glo. Abb. & Imo.in c.illud.de præſc.tex.& doct.in l.vt perfectus. C.de anna.excep.& gl. & Bald.& Sal.poſt Cyn.in l.cum notiſſimi §.imò C.de præſcri.30.anno.& per Spec.tit.de præſcr.& tit.de exec.& ſing.Fel.in d.c illud,per totum,& aliquid p Io.de Plat.in l.militaribus.verſi.item litis.C.de decur.li.10.& Deciſ.Parlā.Gratianopolis Delphinal. q. 316. & quæ dixi in §.1.in glo. 1.q. pen. de præſcr. lib. Conſuetu. Biturigum.

la. aliquando tamen inchoata mediante poſſeſsione cōtinuatur,& completur ſine poſſeſsione, & ita loquuntur contraria. Sed contra hanc ſolutionem eſt valde.ff.de vſucap.l.naturaliter. vbi dicitur, ꝙ
a perdita poſſeſsione interrūpitur vſucapio *a* & eius effectus,ergo non continuatur ſine poſſeſsione: ſed dici poſſet ꝙ illud habet locum quando interuenit interruptio naturalis, qua mediāte poſſeſſor poſſeſſione priuatur,quod nihil videtur: quia in caſibus ſupradictis poſſeſſor poſſeſsione priuatur. ſ.quādo iniungit tignū domui. vt l.qui vniuerſas. & l.eum qui.item quandoq; moritur.quia mors omnia ſoluit:vt in auth.de nupt.§.deinceps.propterea ſupra
8 dicta non videntur procedere.†Sed dici poteſt ꝙ in d.l.naturaliter, priuatur poſſeſſor poſſeſsione,actu & habitu:& ideo interrumpitur vſucapio.in prædictis autē caſibus.i.quando iniungit, & quando moritur:priuatur actu tm̄, & nō habitu:ſed certe imò ſi moritur,priuabitˉ actu & habitu. quia mors omnia ſoluit. Sed dicas ꝙ in hæredem qui eſt eadem ꝑſona fictione iuris.vt ff.de vſucap.l.hęres & in auth. de iureiu.à mori. præſt. eſt apta immediatè conti-
9 nuari,ſi non fuerit apprehenſa per alium,†Nam ſi per alium apprehenderetur,impediretur continuatio poſſeſsionis defuncti in perſonam hęredis.vt ff. de vſucapion.l.poſſeſsio teſtatoris.Et ideo ſi nō fuerit apprehenſa per alium,& apta ſit immediatè cō-
b tinuari, pro cōtinuata debet haberi. *b* argum. ff.de teſta.

a Adde quod Bart.in l.cū hæredes. in prin. ff de acqui poſ. dicit,quod non poteſt dici continuata, niſi apprehendatur, ſed bene quantum ad vſucapionem poſſeſſio defuncti dicitur eſſe continuata, vt tenet hic Dy per l.cum miles.ff. ex qb. cauſ. maior. idem Alex. in d.l.cum hæredes.colum.2. verſi. glo.ſuper verbo,non pertinet. vbi vide quando poſſeſſio in ſuo vel extraneo ſine apprehēſione trāſferatur, & vide Alex. in conſi. 37. col 3.verſi. ſaltem. lib. 1. & in conſi.84.lib.2.& in conſi.44.eod. vol. & an ſtatuta & conſuetūdines tranſferentes poſſeſsionem defuncti proximioribus hæredibus valeāt, vt eſt conſuetudo hic Biturig. vide per Alex.in d. l.cum hæredes, cauſa breuitatis.quia alias intendo plenius dicere in gl. meis ſuper conſuetudinibus Bituricenſium iam inceptis.& per Bald.in rubr.de cauſa poſſeſſ.& propt. col.2 prope finem verſi.quæro,ſtatuto Mediolani.

a Adde Bar. in l. cũ hæres §. in his & ibi Iud de Ro. & Alex. ff. de acquir. poss. vbi ponunt plures rationes quis postliminio circa recuperandam possessionem quã possidebat reuersus per se non fingit, & secus per filium. vide Bart. in l. si is qui pro emp ore circa secundã partẽ. ff. de usuca & Christoph. Pore. & Aug. Aret. § si. ab hostib. Inst q b. mo. ius patriæ pot sol. & Bar. in l nec utilẽ. ff. quib. ex cau. ma. in integ & Bal. in l. deniq;. eo. tit.

testa. l. filius familias. & in auth. vt exact. instan. dotis primæ. circa princip. Et est ratio quare vsucapio continuatur, possessore defuncto, vt in l. præallegata. patet. ex quibus causis maior. l. cũ miles. circa princip. & pro hærede. l. 2. §. filium. † Item opponitur, 19 quia constat captum ab hostibus nihil possidere, cum ab alio possideatur. ff. de acqui. possess. l. cum hæredes. §. in his. & tamen vsucapit. vt ff. de vsucap. l. iusto. §. vlt. Sed dicendum est, quòd non vsucapit per se: quia non possidet per se: tamen vsucapit per alium quem habebat in potestate tẽpore quo captus fuit. vnde si redeat postliminio, videtur omni tempore possessionem continuasse iuris postliminij fictione. a Et eiusdem fictionis virtute vsuca- a pionem continuãsse, & dominum per vsucapionẽ quæsiuisse. † sed vbi possideret per se, & capitur ab 20 hostibus, perditur possessio: & licet postea postliminio redeat, fictio postliminij non extenditur ad possessionem quæ in facto consistit: & consequenter nec ad vsucapionem, quę solet ex possessione procedere. supradicta probantur apertè. ff. de captiuis & postlim. reuer. l. in bello. §. factæ. & de vsucapion. l. si is qui pro emptore. & ibi plenè no. & arg. quib. ex cau. maio. l. sciendum. & l. denique. & l. nec vtilem. ¶ † Item opponitur, constat ignorantẽ pos 21 sessionem non quærere, cum animus sit de substantialibus quæ requiruntur in possessione quęrenda. b C. de acquir. poss. l. licet. & tamen præscribit: vt b ff.

b Adde q solus animus nõ sufficit sine corporis actu. ut l. licet. & ibi gl. Cy Bar. Bal. & Sali. hic per Dy. alle. & Docto. alleg. s. in præcedẽti fol. j. a post. alleg. scip. adde Bar. & an ignorans quærat possessioné nisi p filiũ uel seruũ. uide per Bart. & Alex. in l. 1. §. itẽ quærimus. ff. de acquir. possess. & per procuratorem, tutorem. & curatorem, uide per Alex. in l. j §. p procuratorẽ. ff eo. tit. & gl. Cyn. Bar. Bal. & Sali. in l. 1. C. de acquir. possess. & Ang. Aret. in §. itẽ nob. & §. si. Inst eo. tit. & Bar. & Im. in l. qui mihi donatum. ff. de donat & de neg. gest l si ego. vide Doct. sup. in locis allegatis.

Adde inquantum iste dicit posse quæri per procuratorem, dic q ét tradi & recipi potest per eum vt not. Bart. & Doct. in l. possessio §. 1. & l. si possessio. ff. de acquir. poss. & alleg. §. per procuratorem. & in l. certè. §. 1. in fi. ff. de precar. & in l. si rem. ff de vsucap. Bal. in l. si is qui pro emptore. in 7 q. prin. eo. tit. vbi dicit verum etiam in ficta, ut quia quis confitetur possidere procuratore meo. quod est contra Ange. in præalleg. § procuratorem. ut ibi per Alex. & in l. si is qui. de usucap. Bald. in c. 1. §. sed utrum. in tit. per quos fiat inuesti.

ff pro empto.l.2.§.Celsus.Respōdeo,& dico ꝙ ignorās nunquā quęrit possessionem per se, & hoc simpliciter verū est: tamen bene potest ignorans quærere ministerio filij vel serui quos habet in potesta
13 te:& ignorans vsucapere: vt in l.prælleg.† Item per procuratorē quærere potest possessionē ignorans: sed nō vsucapere, nisi postquā venit in notitiā domini.vt C.de acquiren. possess.l.1.& ff. de acqui.possess.l.1. §. per procuratorē.per negotiorum uerò gestorum qui caret mandato quæreret possessionē, & usucapere demū post ratihabitionem. ut ff. de acquir. possess.l. cōmunis.§.procurator. & de
14 neg.gest.l.si.ego.† Modò quærendū est quæ possessio sit necessaria ad præscriptionē, utrū ciuilis tantùm, uel naturalis tantùm, uel utraque simul? Ad cuius declarationē primò est quærendū utrū sint duæ possessiones specie differētes, uel una tantùm,
15 quę diuersificetur per accidentia.Ioannes dicit † ꝙ duæ sunt possessiones specie differentes, una ciuilis,& alia naturalis.Azo unam tantùm:scilicet naturalis,quæ diuersificatur per accidentia.Et glossatores iuris ciuilis in C. tenent opinionem Azonis. in ff.uerò,maximè in titulo,de acquirēda possessione.tenēt opinionē Ioanois. Pro quo argui & ostendi potest ꝙ sit duplex possessio, dicitur enim in l. quòd si possidens fundū naturaliter & ciuilis egrediatur de fundo,& peregrè uadat,ꝙ si,eo existēnte extra fundum alius ingreditur fundum. ingrediēs habet possessionem,& adhuc abscens possidet ut ff. de acquiren.possess.l.clam.possidere.§. qui ad nun-
16 dinas. † Cùm igitur impossibile sit duos eandē tē-
a eadem specie possessionis insolidū possidere. *a* ut in eodem tit. l. 3.§. è cōtrario.& de precario.l.duo. manifestum est,quòd duę sunt possessionis species. Item potest argui ex eodem §. qui dicit quòd ingressus fundum post priorem reuersum,nō admissum possidet ui & clam: sed uiolentia & clandestinitas duæ sunt qualitates contrarię. ergo cohærere non possunt eidē subiecto.ff. pro suo.l. ancillam. & pro empto.l.2.§.ult. si uerò cohærent diuersis: se-

a Ide an duo possint insolidum eādē rē possidere Bar. & Alex.in l. 3. §.è contrario. & gl. & Bar.in l.si ut certo.§. si duobus uehiculum.ff. commoda. & Alex. consi. 99. col. 8.uol 5. & intellige regulā, ꝙ duo insolidum non pñt possidere. intellige in dominio irreuocabiliter acqsito: secus si reuocabiliter. secundum Bal. & Ange.tex.in l. si pluribus ff. de leg 1. quod est singulare secūdum eos. uide ibi Imol. uers. circa pię dicta dubitatur. & uide Bart. in l. si is qui. ff. de usuca. & Alex. in d. §. si duobus in addit. ad Bart.

Adde quis dicatur ciuiliter possidere tantum. vel naturaliter tantum. glos.
a & Bart. in l.1.§.dijcitur.ff.de vi & vi arma.& in l. naturaliter. in princ.& ibi
Alex.ff.de acquir.poss.& dicam.inf.eod fo. in apostil.sequen.c. & an ei com-
petat interdictum vnde vi. vide glo.Bar.& Alex.in l. clam. possidere.§. qui ad
nundinas.ff.de acquir.poss.& in d.l.naturaliter.& Ang.Aret.in §.i.Insti.de vsu
ca.& Cy. Bald. & Sal. in l.licet.C.de acqu. poss. & per Ioã Fab.in §. pen.Instit. per quas person. nob. acquir.& Guido papa in suo tract. super statuto, si quis per literas.in glo.posses.

Adde ꝓ quę dicto in princ. huius apost. Iacob. Rebuff.in l.fi. nume.2.& quod ibi posui in apost.ad ipsum in ver. de corporali possessione. C. de fundis patr. li. 11. plenius per Alex. in l. 3.§. ex cõtrario. ff. de acquirend. poss. & quotu-plex sit posses-sio, not. Bal in authen defun-ctu. in 2. q. C. ad Tertul.

quitur † quòd diuersæ sint substantiæ siue species 17
possessionis. Preterea dicitur ff. de vi & vi arma. l.
1.§.deijcitur. quòd datur interdictum ei qui possi-
det naturaliter tantùm. a Item ei, qui possidet ciui- a
liter tantùm, quęlibet enim illarum possessionum,
vt ibi dicitur, sufficit ad interdictum vnde vi. Cum
igitur interdictum vnde vi, non detur nisi ratione
possessionis.vt in l. 1.§. interdictum autẽ hoc.ff.de
vi & vi arm.manifestũ est, ꝙ quælibet illarũ est verè
vna specie possessionis per se.† Itẽ ibidẽ dicitur, ꝙ 18
naturalis possessio & ꝓ suo ad interdictũ pertinet:
cùm igitur copula cadat inter diuersa, manifestum
est ꝙ specie differant naturalis possessio,& pro suo.
quare cùm idẽ sit pro suo possidere & ciuiliter pos-
sidere, secundũ omnes opiniones, apparet ulterius
ꝙ ciuilis & naturalis possessio sunt duę possessio
nes specie differentes.† Itẽ interdictum vnde vi da- 19
tur proprietario & usufructuario: ut ff. de vi & vi
arma.l.3.§.vnde vi.vterque ergo possidet: quia ali-
ter interdictũ non haberet: vt eo.tit.l.1.§.deijcitur.
in fi. cũ igitur non possint insolidũ eod.genere pos-
sessionis possidere,& vsufructuarius possideat natu
raliter: vt l.naturaliter.& l.possessio.ff.de acqui. pos
ses. certũ est, ꝙ proprietarius eod. genere possessio-
nis nõ possidet quo vsufructuarius: vt eo.§.econtra
rio.† quare cum possideat ciuiliter, apparet ꝙ ciui 20
lis & nsturalis possessio sunt duæ possessiones spe-
cie differẽtes.Itẽ si ponam proprietarium, & vsufru
ctuarium esse extra fundum & extra fundi conspe-
ctum, haberent ambo eandem possessionem ciuili-
ter. Sed si essent in fundo, ambo haberent eandem
naturaliter: & sic eadem qualitas possessionis esset
apud duos insolidũ, quod etiã Azo negat posse con
tingere. Necesse ergo habes ponere possessiones
plures, specie differentes, quibus eędem vel diuer-

a Adde Sol. in l. non ignorat. C. ad exhiben. & Alex. pulchrè in consi. 132. col. 3. versi nec volu. 2.

b Adde & dic quod aut loquimur in perdenda possessione, & pupillus qui habet intellectum potest eam perdere eo modo quo perderet eam maior. & sic sine tutoris authoritate: vt l. possessionem. & ibi Bart. & Alexan. ff. de acqui. poss. aut alie. & tunc aut loquimur in re propria, & nō potest alienando perdere sine tutoris authoritate, vt l. pupillus. hic allega. per Cyn. etiā quæcūque res sit. vt insti. quibus alie. licet §. nunc admonendi. & ibi ita dicit Ang. à tex. col. 2. aut est res alterna. & potest eam alienando perdere iste est casus in l. 2. §. si à pupillo. & ibi sing. Bart. ff. de vsuca. pro em pto. vbi eū vide. & Alex. in d. l. possessione. & Lud. Bologn. in suis secūdis interpretat. in l. magis puto. § si æs alienū. ff. de rebus eorum, & Cepolā in cōs. 4. col. 2. versic. sed pupillus ii cet, & Alex in l. 3. § adipiscū tur. ff de acq. possess.

21 sę inhęreāt qualitates. ¶† Prętereà duæ possidendi qualitates contrariæ, in eadem substantia possessionis concurrere non possunt, vt ostensum est. Sed ciuiliter posidere, & naturaliter, sunt qualitates contrariæ posidēdi, secundum ea quæ communiter dici solent, vt de preca. l. 2. & vti pos. l. fi. si duo. in prin. non ergo concurrunt in eandē substantiā possessionis: si ergo non est eadem substantia naturalis & ciuilis, manifestum est, quod non sunt eiusdē speciei, quia esse idem specie est esse idem substantia & natura.
22 †Prætereà quæcunq; sunt eiusdē speciei, producūt eundē effectum: ergo ad destructionem consequentis, q̄ non producunt eundem effectum, non sunt eiusdem speciei: quare cū ciuilis & naturali possessio eundē effectum non producant, quia ex ciuili procedit vsucapio, ex naturali non. vt ff. de acq. re. do. l. acquiritur. §. vlt. manifestū est, quod ciuilis & naturalis
23 possessio sunt posses siones specie differētes. †Pręte
a reà dr in l. sicut nulla possessio *a* acquiritur sine animo & corpore: ita nulla amittitur, nisi ī qua vtrūq; in contrariū actum est, vt ff. de acq. pos. l. quemadmodum. Cū igitur hoc signum, nulla, pro diuersis in natura videatur negare, sequitur quod omnes possessiones non sunt eiusdem naturæ: quare nec eiusdē speciei. ¶ Pręterea dicitur in l. pupillus. ff. de acq. re. do. quod pupillus sine tutoris authoritate non potest
b alienare etiam possessionem *b* quæ est naturalis: innuit ergo in hoc quod dicit etiam, quòd non est eiusdem naturæ naturalis & ciuilis: ergo nec eius-
24 dem speciei. prætereà contra Azo. est, †quòd ciuilis & naturalis non videtur ponere drias accidentales, sicut etiam iusta & iniusta, vt patet. ff. de acq. possess. l. 3. §. econtrario. Nā ibi in 2 rñ. ponitur vnū posse posidere ciuiliter, & aliū naturaliter. & 3. rñ. dicitur non posse vnum posidere iustè, & alium iniustè.

iuſtē. per quod apparet quòd ciuilis & iuſta: item naturalis & iniuſta, non ſolum nō ſunt idem, imò nec equipollent, ergo nec ponunt differentias accidentales ſicut iuſta & iniuſta: ſi non accidentales ergo ſubſtantiales. ex quo ſequitur ꝙ ſi diuerſificant in ſubſtantia diuerſificantur in ſpecie, cum eſſe idē in ſpecie, ſit eſſe idē ſubſtantia & natura: vt ſ. dictū eſt. Prætereà contrà Azo. eſt. ff. de acq. poſ. l. 3. §. Neratius. vbi dicitur me poſſidere rem mobilem eatenus quatenus poſſem nanciſci naturalem poſſeſſionem ſi poſſideo, & nihilominus poſtea nāciſcor naturalem: ergo patet primo me habuiſſe aliam diſtinctā à naturali: ex quo ſequitur mànifeſtè ꝙ duę ſunt, quarum nulla eſt altera. ¶ Pro opin. autem Azo. ſcilicet ꝙ vna ſit tantū, quæ diuerſificetur per accidentia, arguitur ſic. primò, q̃a rub. dicit de acq. poſſeſ. in fi. Item in C. de acqui. & reti. innuit ergo ꝙ vna eſt vera poſſeſſio, & per conſequens vna ſpecies, ſicut Azo dicebat, aliter. n. non ſingulariter, ſed pluralìter loqueretur. & confirmatur iſta ratio per text. de acq. poſſ. ff. l. 1. vbi dicit† ꝙ poſſeſſio appellata eſt quaſi pedum poſitio. *a* & ſingularis locutio vno ſolo ſoppoſito contēta eſt. ergo &c. Prętereà ꝓ Azo. dicitur in l. ꝙ ſi aliquis exeat de fundo animo deſinendi poſſidere, perdit omnem poſſeſſionem, ergo videtur ꝙ vna ſit ſubſtantia poſſeſſionis cui diuerſæ inhæreant qualitates. ſicut Azo dicebat, vt de acq. poſ. l. 3. §. in amittenda. & l. ſi quis. §. differentia. Prætereà aut vna eſt ſpecies poſſeſſionis tantū, aut plures. ſi vna, Azo habet propoſitum: ſi plures, tunc vnus pōt habere vnā, alius aliam. & ſic contingit ꝙ eadē res ſit à diuerſis ſimul & ſemel inſolidū poſſeſſa, quod eſt contra. l. 3. §. ex cōtrario. de acq. poſ. Item ſequeretur, ꝙ ex qualibet ſpecie procederet vſuc. & ſic ſequeretur duos inſolidum vſucapere, & duos inſolidum dominiū quærere, ꝙ eſt contra. l. ſi vt certo. §. duobus. ff. commoda. ¶ Prætereà pro Azo. eſt §. qui ad nundinas, in fin. ſi bène inſpiciatur. † Nam ſecundum verba tex. per violentiam ſuperuenientē remouetur clandeſtinitas. ſcilicet

25

26

a A[illegible] quid eſt poſſeſſio, vnde dicatur glo Bart. & Alex. col. 2. in l. 1. ff. de acq. poſ. vbi multum diſputat de diffinit. poſſeſſionis. vbi tenetur cōmuniter contra Barto. & quot modis accipitur verbū poſſeſſio, Vide Alex. conſil. 95 col. 2. vol 5. & Pau. de Lazza. ſuper rub. de cauſa poſſeſ. & proprie. & ibi Bal. col. 1 & gl. Bal. & Lud Bolog. in ſecū. ſui interpret. in l. regulariter. ff. de petit. hære. vbi dicūt q̃ naduplicitet reſpecta diuerſarum rerum acc. p. & Io. Berb. r. in viatorio vtriuſq; iuris, tit. de poteſta. id eſt, regiarum in princi. ſatis amp[l]è. & Gui. Papæ i ſua tracta. ſuper ſtatuto, ſi quis per literas, &c in verſi. poſſ.

licet

licet pręcedens, quę est econtraria qualitas,& illud[a] contingit, ideo quia duæ contrarię qualitates non compatiuntur se circa eandē possessionem, vt dictū est si.n. essent possesiones diuersę prima qualitas, id est, clandestina circa vnam.s.naturalem, secunda idest, violentia circa aliam, scilicet ciuilē, deprehenderetur, & per hoc paterentur se simul, nec vna per aliā tolleretur, sed intelligendo textū sicut in prin. gl. intelligit, nō procedit argumentum & ꝓpterea pro Azo. est, quia iusta, vel iniusta, sunt differentię accidentales possessionis secundum omnes, nō substantiales, sed iusta dicitur ciuilis, iniusta dr̄ naturalis. ff. vti possi. l. si duo. in prin. ergò & vltimò sequitur
27 †ꝙ ciuilis & naturalis non ponunt differentias substantiales, sed accidentales solummodo, & sic non sunt species differentes. Pręterea pro Azo. est, quia nulla possesio sine animo perditur: vt ff. de acqui. possess. l. quemadmodum. de regulis iuris l. ferè quibuscunq;. Sed constat vnam solā possesionem ab absente retineri, secundum omnes, si vna sola possesio retinetur & nulla perdit, quia in nulla est animus perdēdi, necessariò sequitur vnam so-
28 lam esse. Pręterea prò Azo. est, quia †quæcunq; habet eandē diffinitionem, sunt eadem in substantia, sed naturalis, & ciuilis eandem habent diffinitionem etiam secundum Ioan. vt no. dē acqui. possess. l. 1. in princ. ergò ciuilis & naturalis sunt eædem in substantia, ergo & specie, sed ad istud dici potest quòd describuntur simul respectu cuiusdam tertij in quo conueniunt, & ideo non sequitur quòd sint idem in substantia, sicut nec sequitur, homo est animal, asinus est animal, ergo homo & asinus sunt idem in substantia. Solutio, tutius & probabilius
a est tenere opin. a Ioan. quia tex. ponit ciuilem & naturalem possessiones vt duas species coęquales. ff. pro hærede. lege. 3. §. quod vulgò. & confirmatur in dicta l. 3. §. Nerua filius. ff. de acquiren. possess. & ad argumenta contraria facilè est respondere si
29 quis diligenter inspiceret. †Dico igitur reassumendo questio. pręmissam, quòd ad pręscriptionem

a Adde quod Bart. in l. 1. co. 3. ff. de acq. pos. dicit, quod iura alle. p Dyn. hic nō probāt suā opi. ꝙ sint duæ pos. & dicit Bar. Dy. hic ponere quædā verba, guarda me, sed q̄ importēt ista verba nescit. sed Alex. ibi colū. 2. tenet opi. Ioan. & Dyn. ꝙ sunt duę possessiones differentes. & hoc probat p plures rationes, vt ibi vide, & istā dicit cōmunem opi. esse, sed Bart. ibi dicit, ꝙ triplex est possessio. cū quo trāsit ibi Lud. Ro. & Ange. in l. si quis vi §. differētia iure pet. illius. ff. de acqui. pos. sed ꝯ. ria op. ꝙ nō sit dare tertiā speciē posses. tenet Ange. Imol. & Paul. de Cast. in d. l. de Bal. in l. 1. 7. col. C. vt ī poss. & Bal. Ange. & Saly. in l. licet C. de acqui. pos. & Bal. in ru. de causa poss. & pori. in col. 1. & 2. & ibi Paul. de Lea.

a Adde an ciuilis possessio sine naturali sufficiat ad præscribendū, uel econtrà naturalis sine ciuili.gl. Abb.& Do in c.cām.de præscri.& pulchrè Bar.in l. 8.§ econtrario.& ibi Alex.ff.de acq.pos.& Fel.in c cām.de præscr.col.pe.uer. quāuis ubi dicit,ꝙ in uno casu sufficit naturalis:uidelicet in præscribēte usū fructū,nā ūsufructuari⁹ possidet naturaliter,ut l.naturaliter.ff.de acq.pos.vt s. dictū est, ꝑ Dy. & in addi. fol. 24. & de materia vide Arch. in §.1. 13. q.1. Petr. de Anch. in c.1. col.6.de præscri.s. eod. lib. & Bal. in l. si vt certo §.si duobus.ff.commoda.& in l.in traditionibus. co.4.C de pact. & in l eum res C.de probat. & Io. Fab.in §.pe. Instit.per quas ꝑsonas nob.acqui. & appellatione possessionis simpliciter intelligitur de iure ciuili vel naturali. vide Alex.consil.28. col.1.ver & tali volu.2.& Bart. & Doct.in lege, naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqu. poss. in 5. lect. & Bal in l.1. C. commu. de vsucapio & Fel.in cap.causam col.6. ver.adde etiam de præsc.& in c.9.post prin. de probatio.Adde Bal in l.pen col.2.vers.hæc ratio est falsa.C.de conditio.infer.& omnino l.mater,paulò post prin.& in autho. defuncto.col.2. quæstio est C.de conditio.infert.

est necessaria ciuilis, *a* & naturalis possessio. vel saltem ciuilis sola sine naturali. Nā ꝙ sufficiat ciuilis sola probatur, quia l. cauetur ꝙ absens quē constat solam ciuilem possessionē animo retinere,possidet quantum ad hoc vt vsucapio cōtinuetur : vt ff. de furt.l.serui & filij §.vltimo.& de diuer. & tempo.ꝑscri.l.in accessione, & de acqui.poss.l. 1. §. per seruū qui in fuga. †Item ꝙ naturalis non sufficiat ad præscriptionem, probatur primò per text. ff.de acquirend.rer.domin.l.acquiritur. §. vltimo. & ad exhibend.l.Celsus.§. Iulianus.de acquirend. possessio. l. 1.§.pen.item probatur per arg.necessarium,cui nō potest commodè responderi. si enim is qui ciuiliter tantum possidet,& vsucapit,quod est verum,vt d.§.per seruum qui in fuga.& d.l.serui,& filij.§.vltimo.abesset,& præscriptionem continuaret,sequeretur ꝙ si ex naturali possessione sola procederet prēscriptio, ꝙ si eodem tempore alius naturaliter possideret & bona fide, quòd duo quærerent insolidum dominium eiusdem rei eodem tempore,quod non est de iure possibile, vt. ff. commoda. l.si vt certo. §. si duobus vehiculum. de castren. pecu.l.hæreditate.§.pater, & de reg. iur.l. quod contra. §. vni duo. ¶ † Sed potest instari ꝙ secundum hoc nunquam prēscriptio contra absentem *b* procederet, quia contra possidentem præscriptio non incur-

30 31

b Adde Abb.& Fel.pulchrè in c.vigilanti. de præscri. & quis debet probare absentiam ad infringendam præscriptionē,vide ibi & Ange.in l. emptor. C.de prēscri.long tempo qui dicit,ꝙ ei qui allegat.Idem Alex.consil.88.col.vltim. versi.fortius.lib.2.& tex.& gl.& ibi Bald. & Docto.in l.fin. C.de prēscr. longi temp.& Bart. in l.1.§.finautem.ff.de itiner. actuque priuat.& Cepol.de seruit. verba.præd.cap.23 & amplè in dec.Capel.Tholos.dec.76.

a Adde quæ requiruntur ad perdendā ciuilē possessionē.gl.Inn.& Abb.Sic.in c.cū venissent.co.vl.ver.vlt.no.& Inn.in c.q̄relā.de elec.& gl. Bar.& Ale.in l.si de e. §.si fortè. ff.de acq.pos. & Cy.Bart.Bald.& Sal.id l.1. C.de seruis fugit.& sing.p Abb.& Fel.in c vigilāti.col.4.ver.& ideo adde.de præscr.vbi ponit quatuor casus,& oēs supradicti sequuntur Dy.exceptis Inn.& Ro.in d § si fortè.q̄ inducit obliuio possess. ciuilis, & prēsumit de ipsa oblitus per decenniū,& sequit Bal.in l fi. C. de his qui à non dño. sed Imo & Rom.dicunt obliuionē Biennio p iud. arbitrandā. vide Fel.in d.c.vigilāti. co.5.ver. quartus casus, & sic hēs quando occupans incipiat præscribere non, stati, sed d. mū poss. ciuili à domino amissa pdicto modo obliuionis decēnij, vt no.hic Dy.j. & aliis trib. modis p Fel. I d.c. vigilanti nota.

Adde pt o hīs deductis Spe.in tit. de iurisdictum iud. vers. vlt. no.& in ti. de locat. §. 6. ver.46.& in ti. de confes. § 3. ver.quid si confiteor, & versi, seq. qui incip. sed quid si confiteor. & Alex. oīno in l.1. interdictū. ff. vel possid.

incurrit.C.de præscriptio.30. annor.l.2.Idem tempus non est modus perdendæ possessionis:vt ff.qui bus modis vsusfruct.l.mulieri. ergo contra absentē ciuilem possessionem animo retinentem nunquā procedit præscriptio. fateor q̄ contra ciuiliter possidentem præscriptio non procedit. Itē fateor q̄ tēpus tantum,non est modus perdendę possessionis. Tamen iure cauetur,q̄ tempus est modus inducendi obliuionem,& obliuio est modus inducendi dispositionem animi,& dispositio animi, est modus pdendę possessionis,vt legitur & no.ff.de vsucapio.
32 l.furtum.§.fundi. & propterea dico† q̄ si ciuiliter possidens neglexerit naturalem possessionem p 10.
a ann. a vel vltra,q̄ in illa negligentia circa possessionem naturalem priuat eundē possessione ciuili, sicut aliàs cauetur in iure, q̄ negligētia commissa in adipiscendā vel recuperandā possessionem naturalē inducit amissionem ciuilis:vt ff.de acqui.pos.l.si
33 de eo.§.si fortè dico ergo† q̄ quandiu absens retinet ciuilem possessionem, nō inchoat.præscriptio, duplici ratione. Prima,quia contra possidentē ciuiliter uon præscribitur.vt d.l.2.C.de prēscri.30.ann. Secunda ratiò est, quia qui ciuiliter possidet præscribit:ergo alius non prēscribit eodem tempore, ne plures simul insolidum quærerēt,vt dictum est, sed ex quo iuris prēsumptione possessionē ciuilem perdidit per obliuionem,seu per animi dispositionem quæ ex obliuione procedit post absentiā lōgi tēporis, ex nunc inchoatur præscriptio contra eū, & hoc voluerunt Glossatores iuris ciuilis aliqualiter dicere,licet non plenè. C.de seruis fugit. l.1.per
34 quod patet† q̄ ad prēscriptionē est necessaria ciuilis & naturalis possessio simul, vel ciuilis sola,naturalis autem sola non sufficeret eo casu, quo poneremus aliū ciuiliter possidere,vt s. ostensum est. Dy.

a Adde quòd restituere tenetur quis id quod habuit ex furto, rapina, oppressione, dolo, vel calumnia. tex. sing. in c. 1. 14 q 6 vnde dicitur Lucæ 20. Zacheus dicit. Ecce dimidium bonorū meorum domine do pauperibus, & si quem defraudaui. reddo quadruplū, de quo vide Scotum in 4 dist. 15 q 2 vbi ponit quinque articulos: scilicet, quid sit restituendū, quis tenetur restituere, cui est faciēda restitutio, propter quid, restitutio fit, & quando vide religios. fratrem Oliuæ rii Malladi in serm. 38. in vltima. parte Dominicæ. 4 Quadragesimæ, & in sermone sequen. in vlti. parte, & idē dicendū in omnibus casibus in quibus cōpetit repetitio. & istud habet locū in foro animæ nō vbicunque ius positiuū habens concursū legis seu æquitatis naturalis disponit super repetitione seu restitutione faciēda, talis lex est seruanda in foro conscientiæ, vt notat Abb. Sicul. in ca. quia plerique de immu. eccl. vbi vide multa alia notāda in hac materia, & an restitutio male ablatorum debet fieri per manus illius q teneatur restituere, vel per episcopum, vide Fel. in c. cum sit de Iudæ. vbi facit tres conclusiones, & Bal. in c. 1. §. iniuria. col. 2. versic. quæro. de pac. tenenda

IN REG. PECCATVM.

Argumenta.

1 *Peccatum non remittitur, nisi prius quod ablatum est restituatur.*

2 *Nisi, dictio, quando affirmare dicatur, & quando negare, & num. seq.*

4 *Pœna nulla esse debet, vbi nullum delictum.*

5 *Absolutus an sit a peccato, cui remissa est restitutio.*

6 *Restituere quid sit.*

7 *Restitutio quando facta esse fingatur.*

8 *Restitutio impossibilis non obligat, modo adsit restituendi voluntas.*

9 *Obligatus quando difficultate excusetur.*

10 *Iudicia an differant à contractibus.*

11 *Impedimentum superueniens debitori quando eundem excuset.*

REGVLA IIII.

PECCATVM *non remittitur nisi restituatur ablatū.* 1
¶† Si rem meam surripuisti, vel violenter abstulisti, vel aliud à me extorsisti per vsurariam praui- a
tatem, *a* non remittitur peccatum, & consequenter nec pœna peccati, nisi restituas rem ablatam. & hoc intendit hæc regula, & probatur. s. de vsuc. cap. b
cum tu. & de censib. c. 2. & dictio, nisi, *b* ponit sicut in cap. proxim. & ff. de vent. in pos. mit. l. extraneo. & de fer. l. si feriatis. & de custo. reo. l. 2. §. fin. aliquando autem reperitur quòd negat seu priuat. C. de

b Adde de hac dictione Bart. Bald. Sal. & Alex. in d. l. 4. C de transact. & latè in tractatu meo Dictionum, sed vltra vide Alexan. consi. 87. lib. 1. & per Ioan. & Andr. hic. & in addit. Specu. titu. de sponsa. super rub. in verb. negationem. & glo. in §. 1. de his qui in mis. non con. in verbo, præter. in Pragma. Sanct.

de transactio n.l.4.& ff. de reg.iuris.l.quo tutela.in
2 principio.& ideo dicendum videtur† quòd vbi prę
cedit oratio negatiua, dictio, nisi ponit, vt dicta l.
extraneo.l.si feriatis.& l.2.§.vltimi.& de auro & ar
gen.lega.l.si quis ita.& de alimen.legal.l.Stichus.§.
Titia.& in hoc capit.& sequen. sed vbi præcedit af-
firmatiua, tunc negat seu priuat.vt dicta l.quo tu-
tela.in princip.ff.eod. de diu.& temp. præs.l.de ac-
cessionibus.§.vltimo.& ad Turpil.l.1.§.penultimo.
& de iure fis.l.3.§ multa.& l.non possunt. Sed con-
tra hoc videtur. ff.de regu.iuris.l. nemo ex in prin-
cip.vbi priuat.& non ponit,& tamen negatiua præ
cedit: sed illa negatiua æquipollet affirmatiuæ: &
ideo dictio, nisi priuat, sicut vbi vera affirmatiua p̄
3 cedit. ¶† Item contra prędictam solutionem vide-
tur.ff.de manumis.testamen.l.Titio.§.vlt.vbi vide-
tur præcedere negatiua, & tamen dictio, nisi, non
ponit: sed ibi negatiua nō pręcessit, sed secuta fuit:
& ideo non videtur habuisse animum concedendi
libertatem, sed potius impediendi: & propter illā
præsumptionem animi impeditur donatio liberta
tis.argum.ff.de adimen.leg.l.legata.inutiliter.& de
conditio.& demonstra.l.cum tale. §. vltim. Argui-
tur ergo à contrario. si restituatur ablatum, remit
titur peccatum, cum argu.à cōtrario sensu sumptū
sit, vt ff.de testib.l. ex eod & de testam. l. qui testa-
mento.§. mulier. & cum sublata causa finali alicu-
ius rei, tollatur effectus.vt ff.de dolo.l.2.§. vltimo.
& l.& eleganter, in princip.& de except.rei iudi.l.2.
& de adim.lega.l.alumnę.§. ab hæredibus. & suprà
de præb. & dign. capitu. si pauper clericus. libr. 6.
Cùm ergo delictum sit causa finalis pœnæ imponē
4 dæ: †quod patet, quia vbi non est delictum, non de
bet esse pœna.ff.de verbo. signi.l.aliud.§. inter mul
ctam. C. de pœ.l. sancimus. & bene sequitur ꝙ re-
stituto ablato, & sic reducta causa ad non causam,
a remittitur peccatum: *a* sed contra hoc apertè. ff.de
furt.l.qui ea mente. & vi bono.rapt.l.pen. vbi resti-
tuta re sublata, vel violenter ablata, non remittitur
peccati pœna: sed illud secundum rigorem iuris
ciui-

a Adde an restituere rem raptam posit raptori ad pęnā euitādā. Abbas in cap.1.de dolo & contu. & in cap.olim.in 1.de restit.spolia. Alb.de Rosa. in dictiona. suo. in ver.restit. & opi. Dy. hic sequitur Bartol. in l qui ea mēte ff.de fur. colum. 1. in fi. quòd in delictis locus ē pœnitētiæ. de quo per Bal. in l. 1. C. de plus pet. & in l. si quis f suo.de inoff.testamē. & Ioan. And. in cap.cū laici. de iure patron. & c.in pœnis. Ifra eo. in Met. & Alexand in addit. ad Bart. in d. l. ea mente. & Ange. de Perusio in l. si non conuic. 1 C.de iniur.& magistralem distinctionem Salyce in l. prima.§ 1. & 2 colum.C. de crimine stellion & Dyn.in sequen. regula. in prima quæst. & Paulus de Castro consi.24. in antiquis. colu.1. & Card.Alex.

In cap. nunquam. 56. dist. & quæ not. Cyn. Bar. Bald. & Sal. in l. si quis non di-
cam rapere. C. de episcop & cler. & Bart. & Angel. in §. igitur, in authentic.
vt iud. sine quoquo s. ffra. colum. 2. & quæ not. Barto. Bal. Pau de Cast. & Alex.
in l. quamuis. ff de iureiurand. & Dyn. in l. regula, quæ contra iura. versic. sed
contra regulam videtur, infra eodem & Docto. in l. 3. de calore ff. eodem ti-
tul. & Cyn. Io. Fa. in d. l. si nõ conuiiij & ibi Saly. C. de iniur. & Dec. Capel. Tol. q 409

ciuilis: secus autem de æquitate iuris canonici
quod diuinum imitatur. † Quæri autem solet, si 5
fur, vel raptor, vel vsurarius habet facultatem
rei restituendæ, si fiat ei remissio absque eo quòd
restituat rem, an intelligatur à peccato absolu-
tus? & quidam dicunt quòd sit absolutus, *a* quia a
soluere & consequi remissionem eius, quod erat
soluendum, paria sunt. ff. de re iudic. l. 4 §. sol-
uisse. & l. intra dies. & quia satisfactum accipi-
mus per eum modum quem creditor acceptaue-
rit. ff. de pigno. actio. l. si rem. §. satisfactum au-
tem. & quibus modis pignus vel hypothe. solu.
l. item liberatur. in princip. Alij dicunt quòd non
liberatur quis, quia verbis regulæ inhærendum est
in dubio, cum de peccato agatur. † Restituere 6
autem est, rem in primo statu reponere vt. ff.
de vsur. l. videamus. §. in Fauiana. & ne quid in
loco publi. l. 2. §. vt restituas, & de verbo. signifi-
cat. l. cum prætor. & l. plus est in restitutione. &
l. restituere. Non absurdum tamen dici potest
† quod si res erat restitutioni parata, & tunc fiat re- 7
missio, quòd habeatur perinde ac si res esset resti-
tuta *b* & postea per eum cui restitutio facta fuit b
donata sit restituenti. argumen. ff. de donatio. in-
ter virum & vxorem. l. 3. §. sed si debitorem. & §.
vltim. & de iure dot. l. vir ab eodem. & ff. si certum
petatur. l. singularia. circa finem. & de solutioni-
bus. l. pecuniam, & de rei vendicatione l. hoc si res.
aliàs non potest intelligi propriè facta restitutio,
cum quantum ad propriam significationem ver-
borum, aliud sit remittere, aliud restituere, vt
dictum est. † Sed si non habeat facultatem rei re- 8
stituendæ, tunc esset sibi impossibilis restitutio.

a Absolutus. Est bene, si est facta liberè & ab habente potestatem vere, vt dixi in tra. vsur. numero. 8. & est communis sententia Theologo. & Iuristarum.

b Adde quid sit restituere. Abbas Sicu. in cap. querelam in fin. de elect. & in c. præterea de vsuris, vbi ponit differentiam inter satisfacere & restituere. & in rub. de rest. in integ & Bar. in l. qui in proprio item quæritur ff. de procurat. Quotuplex sit, vide Bart. in l. cum quis. §. si quis pro reo. ff. de solut & in l. 1. §. fina. ff de quæstio. & ibi vide Ale. in additio. & Bal. in c. dño guerrã. Et ibi Cardi. Alex. colum. 4.

Hic finitur lex, & incipiunt Consuetudines Regni. collat. 10.

Et

a Adde q idem tenet expressè. Bal. in l. rogasti. § si tibi. col 1. uers. quid autem, si remisi vsuras vsurario. cum seq. quæst. ff. si cert. pet. alleg. hic. Dy. & in l. singularia. col. 3. eo. tit. & vide Hostien. in summa de vsurarijs. §. fi. vers. quid si fœnerator. & vers. quid si vsurarius. & Dom. in c. quanquam de vsur. l. 6. eo: l. b. Io. And. hic in gl. & in Mercu. tenet contrarium. & in addit. Specu. ti de vsur. &§. j. Fed Sen in cons. 18. incipien. q6. talis est. & Ioan. de Anch. & Ioan. Cald. in consi. 10. super rub. de usur. & pulchrè Alex. in cons. 91. col. 1. & vlt. lib. 2. & Fede consi. 2a. & Lauren. de Rodul. in reper capl. consuluit. in prima quęst o. de vsu. vide Ro. in suis singul. fol. 22. col. 2. uer. colligitur. & Alex. in l. si plagi. j. col. i. ff. de verb. oblig.

a Et tunc sine restitutione absoluentur: *a* quia nemo potest ad impossibile obligari, ut j. eo. c. nemo potest. & ff. de regulis iuris. l. impossibilium. quia ipsa non habendi necessitate excusatur, vt ff. de muner & honor. l. cura. §. inopes. Licet fortè secundum rigorē iuris ciuilis non esset excusatus, quia naturalis impossibilitas nō personę difficultas debitorē excusat, vt ff. de verb. oblig. l. cōtinuus actus. §. illud

9 ¶ † Sed mihi videtur q etiam secundum rigorem iuris ciuilis posset excusari, multū enim refert vtrū sit in obligatione datio vel factum. nā si est in obli-

b gatione datio, *b* & difficultas personæ non excusat debitorem: vt in §. illud. sed vbi est in obligatione

c factum personę, *c* casus contingens in persona, debitorem excusat, siue factū debeatur ex contractu, siue ex promissione in iudicio facta. De contractu patet. ff. ad leg. Rhod. de iact. l. vlt. §. pen. De iudi-

10 cio, si quis cau. l. 2. si quis. † Verum est, quia Glos. satores iuris ciuili distinguunt inter iudicia & contractus, & nihil est: quia idest est in utroque quantùm ad hoc. vt in l. præalleg. Cum ergo rem resti-

d tuere sit factum, sicut & rem tradere, *d* vt ff. de verb. obligat. l. vbi autem non appareret. §. qui id. & l. stipulationes non diuid. §. idem puto. sequi

11 tur † quòd impedimentum superueniens in personam debitoris, restitutionem impossibilem facit

b Datio. Scilicet quantitatis, vel in genere, alias in obligatione dandi speciem, difficultas impedit moram, vt tenet Bar. Ale. & omnes in l. q te, si cert. petat. vbi Philip. Deci. ad fin. idem sentit in obligatione dandæ quantitatis, & mali, vt ibi in Annot. dixi.

c Adde, q non dimittitur peccatum, nisi fiat restitutio, si restitui pōt. nam nō valens illicitè rem extortā restituere, ex quo pœnitet, liberatur à pęna æterna: vt no. Abb. in c. cum ru. de vsur. & diuus Thom. 2. 2. q. 66, & Io. de Ana. in d. c. cum tu tenet Dy. hic in fi. & quādo impossibililas naturalis siue difficultas personæ excuset debitorem, vide Bart. Imo. & Paul. de Cast. in l. continuus actus §. illust eo. 2. ff. de verb. obl. & Dy & ibi in adde. in regula. nemo pōt. 1.

d Adde. an quis præcise teneatur ad factum Bart. & vtrunque Imo. in l. stipulationes. ff. de verb. obl. in l. si quis ab alio. § fi. ff. de re iudi.

facit, debitorem excusat, nisi culpa præcesserit casum, quia tunc non excusatur propter casum: ut ff. solut. matrimonio. l. etiam. §. licet. Item nisi relinqueret sub spe ueniæ *a* consequendę, quia tunc uidetur culpa casum præcedere, & ideo excusari non debeat. argu. ff. de damno infecto. l. fluminum. §. item apud. & §. Seruius. & de act. & oblig. l. 1. §. is quoque & commod. l. in rebus. §. quod autem. a

a Adde text. & ibi Abb. Sic. in cap. illud. de cleri. excōmu. & no. ꝙ facilitas venię in casum tribuit. de linquendi. 14. quęst. 4 cap. est iniusta. Specu. titu. de aduer. versi. 7. in fi. ui de Patr. de Ancha. in d. c. illud. & istud inducit Ias. in §. fi. col. 3 versic. 11. fallit Instit. de act. quod is qui sub spe cessionis bonorū contrahit, non admittitur ad cessionem bonorum, ut tenet ibi Ioā. de Platea & bene facit quod no. Bart. in l. 1. §. ff. si quis testō liber esse.

IN REG. PECCATI VENIA.
Argumenta.

1 *Correctio mentalis, id est, contritio requiritur, vt venia peccati concedatur.*
2 *Soluuntur facilius, quæ ligantur facilius.*
3 *Ligatur quis facilius iure diuino quàm humano.*
4 *Cogitatio sola peccati pœnam non meretur iure ciuili.*
5 *Correctio triplex est, & quæ definiatur earū quælibet.*
6 *Ius ciuile quid in peccatis attendat.*

REGVLA V.

PECCATI *venia non datur nisi correcto.*

¶ HAEC regula cōcordat cum proxima præcedenti: quia sicut in præcedenti non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: † Ita hic nō remittitur peccatum, nec peccati pœna, nisi interueniat mentalis correctio, id est animi pœnitētia & cordis contritio: his enim interuenientibus datur peccati uenia. sed quęritur, cur de iure canonico ꝑꝑ solam pœnitentiam, id est cordis contritionē, datur peccati venia, & non de iure ciuili, vt ff. de ædil. edict. l. quis sit fugitiuus & de furt. l. qui ea mente. cum simil. Responsio est aperta, † quia ea quæ facilius ligant, facilius dissoluunt: seu quæ facilius ligantur, facilius dissoluuntur, ut ff. eod. l. nihil tam naturale. & l. emptio. † Cōstat aūt ꝙ de iure diuino facilius quis ligatur: quia sola mentis cogitatione, si modo fuerit huius propositi, ꝙ occasione data, id quod cogitauit, commissurus sit. ut ff. de uerb. significatione. l. fugitiuus. & ideo per contrariam animi pęnitentiam

1 (beside "catum, nisi restituatur ablatum")
3

nitentiam, & cordis contritionem consequitur remissionem peccati, & pœnæ pro peccato imponen-
4 dæ: † iure autem ciuili per solam animi cogitatio-
nem ad actum non præcedentem pœnam nō meretur. vt d.l. fugitiuus. & meretur, & pœnis. l. cogitationis. sed si ad actum processit, pœnam meretur, & ideo sola cordis contritione veniam non consequitur. Correctio, id est pęnitentię, & cordis contri-
5 tionem habenti. † correctio triplex *a* reperitur: vna
a verbalis, alia realis, tertia mentalis. tamen nec verbalis, nec realis prodessent, nisi mentalis interueniat quo ad Deum, cum ad cor tantum respiciat Deus, a Ad Abb. Sicul. in c. cum ex iniũctis de hæret.
6 ad remissionem consequendam. † Iura verò ciuilia quantum ad commissionem consyderant factum concurrens cum animo, & nō factum tantum sine animo: quia voluntas & propositum maleficia distinguunt, vt. ff. de fur. l. qui iniuriæ. & de sicar. l. infans. & l. diuus. nec animus sine facto. vt l. fugitiuus. & l. cogitationis.

IN REG. NEMO POTEST. ARG.

1 *Obligatus ad impossibile nemo præsumitur.*
2 *Promittens impossibile, de facto non obligatur.*
3 *Obligare nemo potest ad id, quod natura, facto, vel iure est impossibile.*
4 *Præceptum aut etiam autoritas neminem potest ad impossibile obligare.*
5 *Legis authoritas ad impossibile non potest quenquam obligare.*
6 *Obligari an possit quis ad impossibile ratione vltimæ voluntatis, vel contractus rigore.*
7 *Contrahere nemo præsumitur scienter re impossibili.*
8 *Obligatio naturalis nunquam contrahitur sine consensu.*
9 *Obligatio an fiat inutilis per impossibilitatem.*
10 *Conditio impossibilis quando vitiet obligationem, & nu. seq.*
13 *Impossibilitas superueniens non vitiat obligationem aut contractum.*
14 *Promittens hominem mortuum, & si non dederit, decem promittit, an obligetur ad pœnam.*
15 *Obligatio occasione delicti contracta extinguitur, sicut & delictum morte serui.*

a Adde sing. Cyn. & Bald. & Salic. in l. si quis non dicam rapere. C. de epi-scop. & cler. Bar. in l. 1. in princ. ff. de extraord. crimi. & Bart. pulchrè in consil. 217. & Alex. in l. 1. § si. ff. quod quisque iuris. & Salic. in l. is qui cum telo. C. de sic. & Abb. in c. j. de præsumpt. & Doct. in c. perpetuæ. sup de elect. eod. lib. Bal. & Ang. Aret. in §. item lex Cornelia. Inst. de pub. iudic. & Bart. in l. 1. §. diuus. & l. Diuus. ff. ad l. Corneliam. de sicar. signanter per Fely. in d. c. j. de præsump. post do. Anto. & Imu. & Fel. in tract. suo de conatu, quem posuit post tit. de appellat. vbi ponit in dictis locis regulam, ꝙ conatus sine effectu pęnam meret, & etiā octo fallen. Et quid in statutis maleficia punientibus vide per Doct. s. alleg. & Paul. de Cast. in cōs 27. in antiq. col. 2. versi. diceret aliquis. & ad prædicta vide Lud. Bologn. in l. in executione. §. quæcunque. ff. de verb. oblig. in secundis interpretationibus. Qua pœna puniatur ille qui repertus est in domo animo furandi, non tamen processit ad actum. vide Bart. in l. qui ea mente. ff. de fur. & Bal. in d l. si quis non dicam rapere. & Anto. in cap. 1. de eo qui mit. in possess. causa rei seruan. & Archidiac. in can. qui bona. 17. q. j. vbi dicunt per textū l. sacularij ff. de extraord. crim. quod relegatur vel ad opus traditur: sed ibi Lud. Bolog. tenet contrarium. ad not. hic vide Bal in consi 24 & Card. Alex. in c. omnes. 22. dist. & Bald. in consi. 30. lib. 2. & in consil. 58. col. 7. versi. item qui insti. lib. 1. & in consi 27. lib. 2. Et an conatus puniatur in ciuilibus sicut in crimine, dic ꝙ non, vt not. gloss. sing. & Bald. in l. si constiterit. C. finium regund. & Fel. in cap. cum accessissent. col. 16. in prin. Dec. consi. 33. & in consi. 36.

REGVLA VI.

NEMO potest ad impossibile obligari.

¶ SI promitto alicui dare quod est impossibile 1
de natura dari, vt Solē, Lunā, & Stellas non obligor:
vt ff. dde ver. obl. l. si stipuler. 2. Resp. Itē si promitto
facere id quod impossibile est de natura fieri. vt cœ
lū digito tāgere, vel cœlū ascendere : vt dicta l. si sti-
puler. 1. resp. † Itē ēt si promitto id quod est impossi 2
bile de facto : vt montes Alpiū vltra mare deferre.
argu. ff. de statulib. l. cū hęres. §. j. Itē si stipulor id qđ
est impossible de iure : vt rem sacrā mihi dari. vt in
stituit. de verb. ob. in princ. & ff. de verb. oblig. l. in-
ter stipulantem. §. sacram. & l. si stipuler. §. item ꝙ
leges. Intendit ergo regula dicere † ꝙ nemo potest 3
obligari. a ad id quod de natura, de facto, vel de
iure est impossibile: & hoc in contractibus. Idē in
vltimis voluntatibus: quia nec autoritas vltimę vo
luntatis quæ excedit autoritatem cōtractuum: vt
ff. eo. l. in testamentis. potest ad impossibile aliquo
de

Adde inquantum alleg. Fel. in tract. de conatu post titu. de appell. ꝙ nunc per modum impressionem ponitur post titul. de sponsal. & de hac materia vide omnino Pan. in cap. adolescens, & quod ibi posui in addit. ad ipsum. in versi consummatum. nu. 2. de spons. vbi pono quid de hoc casu in foro fori, & in foro poli. & de hoc etiam vide Ro. sing. 320. incip. iudex capiēs pecuniam.

de prædictis modis obligare.argu.ff. de legat. 1. l.si quis inquilinos. §. vlt. & l. seruo alieno. §. vlt. & l. apud Iulian.§.constat. & de condit.& institu.l. quidam.& l.filius.& l.quæ sub conditione. Et idem in
4 sententijs & præceptis,†nam nec authoritas senten tiæ nec præcepti potest aliquē ad impossibile obligare: vt ff.quæ senten. sine appellat. rest. l. vlt. 1. & 2.Resp.Item in confessionibus,quia confessio conti nens impossibile de natura, de facto, vel de iure, non est obligatoria.ut ff.de inter.acti.l. de cōfessionibus.§.in totum. & ad legem Aquil.l. inde Nera-
5 tius.§.vlt.† Nunquid autem legis autoritas pōt ad impossibile obligare? dicendum est ꝙ non,quia lex
a debet esse possibilis, & honesta, *a* alias pro nō lege est habenda.vt in c.erit aūt lex.4. dist. est ergo effectus istius regulæ generalis,videlicet,vt nec autor. contractus,vel vltimæ voluntatis,nec sentētiæ, nec ꝑcepti,nec confessionis,nec legis possit aliquid ad impossibile obligari,saltē ciuiliter:quia huius obligationis effectus ꝑ canones & per leg.improbat̄,vt
6 hic.ff.eo.l.impossibilium. an †autem saltem naturaliter obligetur ex vigore contractus vel vltimæ
b voluntatis impossibilitatē continentis *b* quod prima

a Adde, an & quando impossibilitas vitiet,Bar.in l.1.ff.de hæred. instituend. & in l.fin.ff.si cert.pet.& in auth.si quando.C.de constit.pec. impossibile simpliciter potest deduci in obligationem, si nominis promissione deducatur ad possibilitatem. tex sing & vnicus in l fi.§.inter eos.ff.de verb.oblig. & ibi Lud. Bolog.in secundis interpret.de quo vide per Bart. in l.continuus actus.illud.ff. de verb.oblig. & ibi quæ sit impossibilitas. & multa alia circa materiā. & quę no. Dy. sup. in regula. peccatū. & ibi in pen. addit. & quotuplex sit,per Bart. in l. 1. ff. de condit.insti & ibi multa notā la dicit in materia. & in l.impossibilis. & ibi Alex. ff. de verb. oblig. & pulchrè Ange. Aret.in §. impossibilis. Inst. de inutil. stipul. & Bald.& Imol.in d.l. 1. ff de cōditionū institu.& Bal.in l.vnica p. in 10. oppo C. de his quæ pœnæ nomine. & in l. ab administratione.C.de leg.& in cap.1.§.ad hæc versic. extra quæro. hic finitur lex Corra. colum 10. & in consil. 29.colum.2.versic.quia impossibile.vol.3. & Christ.Por.& ibi Ias.de May.in additionibus in d.§. impossibile. de inut.stipul. & Card. Alex.in cap. ab exordio.col.2. 35. dist & Abb. Sic. in c. cum esses. colum. 11. de testam & Bald.in l 4.§ quæsitum.ff.si quis caut.& Cyn in l.non moriturum. C. de contrahend. & committend. stipulat & Ioan. Fab.in §.fin. Inst de leg. Paul. de Castro & Bartholom eus Soc.in l. obtinuit.ff. de conditio. & demonstr & Cal.l. in consil.6.tit. qui filij sint legitimi. & Angel. in consilio 119.

b Adde Card. Alexand.in cap.erit autem.4.distinct.colum.1.& 3. & ibi dicit Cardin.quod ne dum est impossibile illud quod est contra legem, vt dicit glo. in cap. gratia. de rescrip.sup. eodem lib. & Iano. in cap. pastoralis. de causa possess. & propriet. sed etiam quòd est contra consuetud. vt cap. erit autem lex.

a Adde ꝙ ex conditione impossibili nō nascat̃ ciuilis nec naturalis. text. & ibi Bar. i j l. si sub impossibili ff. de fideiuss. qui alleg. hic Dy. & ꝙ nō nascat̃ ex p̃ctu vel testō p̃ legẽ celebrato: vide Ang. & Ale. in l. si certis annis. col. 3 vers. 2. limitat notabiliter Ang. C. de pact. Bar. in l cū lex. col. 2. ver. his pręmissis ff de fideiuss. & Anto. & Imo in c. cū cōtingat. de iure iur. & no. ꝙ filiusf. accipiens mutuū p̃hit p̃ senatusc̃ō. Maced. & pariter mulier interceẽdẽs p̃ Velleia. & tñ obligatur naturalis & ciuiliter, licet ad iuuentur exceptione. vt est tex. & ibi glo. sup. ver. petitio. in l. j in prin. & ibi Bar. ff ad Maced. & Ias. j. repe. l. frater. a fratre. co. 20. post. princ. ff de cōdi. ind. vide Dy. & ibi in addit in regula vlt ver. de re ad rem.

ma facie videtur: quia consensus adest, ergo naturalem obligationem parit, cùm nascatur ex cōuentione seu consensu, vt ff. eo. cum amplius. §. is natura debet. & de solut. Stichum. §. naturalis. Econtra videtur mihi ꝙ naturaliter etiam non obligatur. † primò quia consentire nō videtur super re impossibili scienter contrahendo vel disponendo. vt ff. de act. & obl. l. non solum. Secundo quia si ignoranter contrahat aut disponat credens rem possibilẽ, quæ erat impossibilis, videtur error abesse. igitur & consensus abesse. vt ff. de iurisd. om. iud. l. si per errorẽ. a & ff. de iud. l. 2. & C. de iu. & fac. igno. l. cum testa- a
mentū. & l. non idcirco. † Ergo deficiente consensu 8
non contrahitur obligatio naturalis quæ solet ex consensu procedere. item quia in regula iuris impossibiliū, nulla est obligatio. ff. eod. ponitur signū niuersale negatiuū & posito ꝙ non poneretur, indefinita æquipollet vniuersali. cùm in qualibet specie obligationis impediendæ sit eadẽ ratio. vt ff. de leg. 2. l. si pluribus. in prin. & l. si ita relictū. & dictū est s. in gloss. rub. Sed opponitur & videtur ꝙ quis possit ad impossibile obligari. & † ꝙ impossibilitas 9
non reddat obligationẽ inutilẽ, sed reddat eandem de præsenti purã & vtilẽ. vt ff. de cond. inst. l. j. & de cond. & demonst. l. obtinuit. cum sim. sed dicẽdum est, quod aut impossibilitas adijcitur in modū conuentionis in tratractibus, vel dispositionis in vltimis voluntatibus: aut in modū cōditionis. si in modū conuentionis, vel dispositionis. verbi gratia, † quia promitto vel lego rem quã impossibile est dari. & tunc impossibilitas impedit omnẽ speciem obligationis contrahi, & ita loquitur regula hic. & ff. eod. l. impossibiliū, & de verb. oblig. l. si stipuler. 1. 2. 3. & 4. resp. Sed si modū cōditionis, verbi gratia, quia promitto vel lego si cœlum ascendas, uel digito tangas: & tunc aut ista conditio impossibilis ponitur in contractibus, aut in ultimis uoluntatibus.
† Si in cōtractibus, aut affirmatiuè; aut negatiuè: 11
si affirmatiuè, ut quia ꝓmitto si cęlū digito tãgas, reddit cōtractū inutilem: si negatiuè, ut quia promitto,

mitto,si cœlum digito non tangas, valet cōtractus. & quia affirmatiua est impossibilis ideo negatiua, quæ est eius contraria,est possibilis & necessaria, & facit cōtractū de præsenti valere & obligationē parit.vt ff.de verb.obl.l.impossibilis cōdit.& ita debet ītelligi.ff.de act.& ob.l. nō solū. & patet apertè Inst.
12 de inu.stip.§.si impossibilis.† sed in vltimis voluntatibus si quidē negatiua , idē quod in cōtractibus, si affirmatiua , aut omni tēpore impossibilis , aut à principio possibilis,& ex post facto impossibilis,primo casu aut erat adiecta in persona honorati,id est eius cui aliquid in testamēto adscriberetur, & tunc habetur pro non adiecta,& relictū valet. vt patet in d.l.obtinuit,de cond.& demon.& l.1. de cond. inst. & ibi no.si in persona onerati i. eius cui onus præstationis in ultima voluntate imponitur : vt dāno hæredē 10.dare si cœlū digito tāgat.tunc reddi inu
13 tile.vt Inst.de leg.§. vlt. sed † si erat ab initio possibilis , & ex post facto deuenit ad impossibilitatem, relictū valet,& sola impossibilitas remouetur:vt.ff. de leg.j.l.si mihi & tibi.§. si quis seruos. Quid autē si in conuentione apponatur aliquid impossibile, & si id non fiat,detur.pœna , quā possibile est præstari:an saltē obligatio contrahitur in pœna? verbi
14 gratia: † promitto dare hominem mortuū:& si nō dedero promitto 10. nomine pœnę : vel promitto dare certū hominē viuum:& si non dedero,promitto dare decē nomine pœnæ,& homo postea moriatur ante moram. Glossatores iuris ciuilis aliquādo determinant,& malè, ꝙ pœna committatur , per l. in illa stipulatione,si calen.ff.de ver. obl. aliquando
a determinant, & bene, a ꝙ stipulatio nō cōmittatur ad pęnam.vt de ver.obli.l.si homo mortuus.& in l. in illa stipulatione. vbi nil facit ad propositū, quia ibi incidit stipulatio pęnalis à præcedenti cōditione,& ideo interitu illius rei quæ non est in obligatione , non potuit liberari promissor:sed in proposito incipit à præcedēti conuentione. & ideo si res sit interempta à principio , pœna non debet committi, quia rei impossibili fuerat adiecta. item si

a Adde quòd idē tenet Cy. in l.non moriturum. C. de Contrahen. & cōmittend. stipul.& Bartol. & Alex. in l.si homo mortuus. ff.de verb. obl. sequendo ibi glos. & Bartol. Bald. & Alex. in l.si decesserit. ff. qui satisda. cogā. reprobando ibi glo & allegant Dy. hic & Barthol. Soc. in l. obtinuit.col.1. prope. fin & de cōditio. & demōstr. ff.

moriatur post promissionē, & ante morā non committitur pęna, quia interitu rei quę in obligatione erat cōtingente ante promissoris morā, liberatur à principali,& à pœnę promissione. vt d.l. si hō mortuus.& ibi no. Sed contra hanc determinationē videtur.ff.de noxal.l.si ad libertatem. §. si quis.nā ibi seruus non erat in obligatione,sed æstimatio damni,vt ff.de re iud.l.miles.§.10.& tamen eius interitu cōtingit liberatio:sed ibi est in obligatione æstimatio propter delictum serui : † sicut ergo deli- 15
ctum morte serui delinquentis extinguitur, ita & obligatio delicti occasione contracta.Dyn.

IN REG. PRIVILEGIVM. ARG.

1 *Priuilegium mariti ne condemnetur,eius personam sequitur.*

2 *Beneficium restitutionis personale minori concessum nō competit fideiussoribus,licet ad eius transeat successores.& nu. 5.* 1

3 *Beneficium personæ concessum,quando cum persona extinguatur.*

4 *Priuilegium quando extinguatur, eo extincto, cui concessum est.*

6 *Priuilegium rebus concessum,transit ad successorem.*

7 *Priuilegium ciuitati vel loco concessum ad posteros transfertur.*

REGVLA VII,

P*RIVILEGIVM personale personam sequitur,& extinguitur cum persona.*

¶POTEST poni exemplum huius regulæ in
priuilegio † quod datur marito, vt condemnetur 1
inquantum facere potest. deducto ne egeat. *a* nam a
personā mariti sequitur,& cum persona mariti extinguitur,& ideo hæres mariti extraneus insolidum condemnatur,non habita ratione,ne egeat. vt ff.so.mat.l. maritum.& l.seq & de re iud. l.& si fideiussor.§.si maritus.& in l.sciendū. idē in priuilegio personali, quòd datur patri & patrono & militi vt condem-

a Adde Bart. & Doct. Mod. præcipuè Frāc. de Are.in l.maritum.ff.solut. matr.& ipsum Dyn.in §.sunt præterea Insti. de act. & Alex. sing. in l maritū. qui ponit regulā,qđ marit' nō cōuenitur nisi in quātū facere pōt. & viginti vnā fallen. & vide Ange. Arec. & Iaf.de May lo: de Pla & Ioan. Fab. post. Nicol de Neap.in §. itē si de dote. Inst. de act. & Ang. de Peru.in l. non solū.ff.de re iud. & Lud.Bolo in l.& ideo §.j. ff. rer. amo.i suis primis interp. antiquis. & an huic priuilegio possit renūciari,sol.matr. vide per Lud. Bolog. in l. cū q §. si mulier. ff.de iureiu. & adde ipsum in l.si filio.ff. sol. matri.& in l. etiam. eo.l.tit. & Cy.in l.vna. §.cum autem. C.de rei vxor. act. & Alex.in l.non tantum. ff.de re iudi.& Fel.in cap.quę

ip ecclesiarum, colum. 25. ante medium. de consti.

a Adde doct. in iuribus hic alleg & in §. sunt praeterea. & §. sed si quis. Inst. de acti. & quod dicitur in milite armatae militiae, idem in clerico coelestis militiae milite. vt no. glo in l. milites. & ibi Bart. Ange. & Matthaeus de Matt. in suis notabil. fol. 1. col. 2. & Io. Bap. de S. Seuerino. in tract. de debitor suspectus & fug. in

a condemnetur inquantum facere *a* possunt, vt ff. de re iud l. sunt qui in id ꝙ l. patronus, & l. item miles & l. miles quia personam sequit̃, & cum persona extinguitur. vt ff. de regul. iur. l. priuilegia. & l. in oīb. & de censib. l. 3. §. vlt. sed opponitur & videtur priuilegium personale cum persona nō extingui, sed ad
2 successorem transire: † constat enim beneficium restitutionis ꝙ datur minori, personale esse, quod sic probatur Omne beneficium reale proueniens ex ꝑsona rei principalis competit fideiussori, beneficiū autem personale proueniens ex persona rei, ad fideiussorem non extenditur, vt ff. de exception. l. exceptiones quae personę, in princip. & §. rei verò. sed beneficium restitutionis in integrum competens minori, & non decepto aduersarij dolo, non competit fideiussoribus, eo casu quo creditor non est habiturus regressum contra alium, vt d. l. exceptiones quę personę. in fine. & ff. de minoribus. l. in causę.
3 & C. de fideiusso. minorum. l. 1. & 2. † ergo sequitur ipsum personale esse, & tamen iure cauetur quod non extinguitur cum persona, sed ad haeredes tran
b sit. vt ff. de in integrum restitu. l. non solum *b* & de minoribus. l. minor autem. §. nō solum, & l. iterdū.
&

q. 5. muliū singulariter, & decisionibus Capellae Tholos. decis 246. & Ab. Sic. in cap. olim. de rest. & in c. 1. de cler. aegrotant. & latius i c. Odoard. & ibi And. Barb. col. 2. de solu. vbi dicit idem dicendū in aduocato. & tenent Angel. Alex. & Lud. Bolog. in secūdis interpretationibus ꝑ gl. quā faciūt ibi singularē, in d l. miles. de re iudic. & ibi Alex. alleg. aliā gl. & ibi Bart. in d. l. 26. est, & alius. ff. si quis à par. fue. & idem Cyn. & Salic. in l. 2. col. 5. C. de iur. & facti ignoran. ibi hoc limitant non habere locum in priuilegijs concessis ratione praesumptae ignorantiae iuris: quia turpe est doctori ius ignorare in quo versatur. l. 2. §. seruus aūt suspectus ff. de orig. iur pro quo dicto est tex. & ibi Cy., Bar. Bal. & Doct. Moder. in l. 1. C. qui & aduers. quos in integ rest. & in l profecto. & ibi gl. & Io. de Plat. C. de muner. li. 10. & vide Doc. maxime Alc. in l. 2. q. qsq; iuris. facit tex. in l. aduocatos. C. de aduo. diuer. iudi.

Adde Matthaeum notab. 16. incip. nota quod clerici. de quo vide Anch. in repet. c. si propter. col. 6. de rescrip. Panor. in c. 1. de cler. aegrot. domi. meus do. Ias. May. in l. quamuis col. 2. circa medium. C. de iur. & fact. ignoran. & Abb. cons. 3. incip. an quo ve heredum l. 2. & ibi posui in apostilla ad ipsum.

b Adde ibi videndum Bar. qui alleg. Dyn. hic, & ponit vnum casum, in quo priuilegium restitutionis non transit ad haeredem minoris, & alium casum vide etiam per gl. & Bart. in l. paterfamilias. ff. de priuil. credit. & Bar. in l. interdum, de minorib. ff. qui sequitur solet. Dyn. hic.

& C.de temporibus.in integrum restit. petend.l ea
quæ. ergo videtur regula falsa. Idem in beneficio
Velle. quod competit mulieribus pro alijs interce-
dentibus, quia personale, & tamen cum persona
non extinguitur, sed ad hæredes transit. *a* vt C. a
ad Velle.l.hæredes, sed dicendum est†quod aut per 4
sona est proxima & immediata causa beneficij per
sonalis, vt patet in marito, patre, patrono, & mili-
te, de quibus superius dictum est. & tunc benefi-
cium personæ cum ꝑsona extinguitur, vt hic, & ff.
eo.l.priuilegium, & l.in omnibus, aut persona non
est proxima & immediata causa, sed lęsio, vt est vi-
dere in persona minoris, qui in integrū restitui pe-
tit, cui non cōceditur restitutio, licet probat se mi-
norem, nisi probet de læsione: vnde læsio est proxi-
ma causa restitutionis, nō persona minoris: vt pro-
batur ff.de iureiurā.l.nam posteà.§. si minor. & de
minoribus.l.quid si minor.§.non semper, & l.non
ommia, & tunc beneficium personale nō extingui-
tur cum persona, vt d.l. non solum, & l.interdum.
Ratio autem prædictorum est aperta, quia primo
casu extincta persona extinguitur causa finalis pri-
uilegij concedendi, & ideo extinguitur priuilegiū:
in secundo extincta persona, non extinguitur causa
finalis priuilegij concedendi, & ideo priuilegium
non expirat. iuxta regulam qua cauetur, cessante
causa finali, cessat effectus: & non cessante causa, du
rat effectus: vt ff.de don.l.2.§.vlt. & l. generaliter. † 5
Vltimo loco *b* circa materiam regulę potest ple- b
nè

a Adde Cyn.& Bal.in l.hæredes.C.ad Velleian.& Bal.sequitur.Dy.& multum cum defendit, & ponit vnā dist.& vide Dy.in regula.si quis succedit.inf.

b Adde pulchrè Bar.Bal.& Ale.sing.in l.quia tale.ff.sol.mat gl. celebre.& ibi Ioan.de Plat.in l.sordidorū.C.de excus.mune lib 10.& Bar.in l.pe. ff.de serui.l.& in l.1.& ibi Alex.in addit.ff.de consti.prin.& Bal.in l.fi.in noua lectura. eo.ti.col.1.& An. Are.Io. Fab.& Ias.in addi. ad Chrōph. Porc. in §. ꝙ princ. placuit. instit. de iu. natura. gent. & ciui.& Albe. de Rosa. in suo Dictio. in litera, priui legium.& Bal. l l hæredes. C. ad Velleiau. Et quō cognoscit, an sit reale vel personale, vide p Bar.ī.& in l. apud Iulia.§.si qs alicui.& ibi Alexā. col.1.ff. de leg.1. & per gl. & Docto. in c.cū venissent. de instit. & gl. 25.q.2.In summa.& Io.And. Petr. de Anch. & Philip.Fran. hic. Et quid sit priuilegiū, vide per Fel. in c. de lucris in prin.de fide in strum.& ad supradicta oīa vide Spec. tit. de instr.edit.§.11. per totū.& Bal. consi.305.lib.6 ꝙ est pulchrum in hac materia.& Pet. de Ancha. consi.338.& Alex consi.101.col.2.lib.1.ver.2.obstaret ēt & per Alb.de Ros.in opere statut.in 1.par.q.20.& Bal.in l.Gallus.§.quidam rectè.col.vlt.versi. sed quid in dubio.ff. de liber.& posthu.& Bar.in disputa.sua incip. Pisanæ ciuit.col.6.& Bart.& ibi sing.Alex.de Imo.l.1.§.fin. ff.de iure immun.& Ang.Aret. Insti.de grad. §.5. grad.in fi.& Bal.in repet.c.si pater, de testamen.ī.eo.lib.6.char.

nè distingui: quia aut priuilegium conceditur personę, aut conceditur rebus: aut generi personarum, aut ciuitati, vel loco, aut causæ. ¶ Primo casu: aut persona est proxima causa priuilegij cōcedendi, tūc cum persona extinguitur priuilegium, vt ff. sol. matri. l. maritum. & l. seque. & de re iudic. l. sciendum. & l. fideiussor. & §. si maritus. & C. de excu. mune. l. sordidorum. lib. 10. & ibi no. & de iur. immu. l. 1. §. personis, & hic. Aut verò persona est causa remota, & alia proxima, & tunc priuilegiū non extinguitur cum persona. vt ff. de in integ. restit. l. non solum. & de min. l. minor annis. §. fi. & l. sequen. & C. de temp. in integ. restit. pet. l. ea quæ. ad
6 Velle. l. hæredes. ¶ †Secundò casu, scilicet quando conceditur rebus, transit ad successorem in eandem rem, siue succedat titulo vniuersali, siue titulo singulari: vt ff. de aqua quot. & æstim. l. 1. §. permittitur. & de censi. l. ætatem. §. rebus, & argu. ff. de serui. rust. pręd. l. via. §. quęcunq;. ¶ Tertio casu quando conceditur generi personarum, hoc expresso vel intellecto, ꝙ ad posteros transeat, ad succedentes per lineam masculinam, non autem ad descēdentes ex fœminis transit: vt ff. de iure immu. l. 1. §. vl. & l. immunita
7 tes, & de mune. & hono. l. vacatio. ¶ †In quarto casu, idest quando cōceditur ciuitati vel loco, cum semper idem populus videatur: vt ff. de iud. l. proponebatur. ita concedi videtur quod ad omnes in eadem ciuitate vel loco successiuè habitantes perpetuò extendatur: vt de censi. l. forma. §. quanquam. ¶ Quinto casu, scilicet quando conceditur causę, vt est videre in causa depositi, & similibus, non extinguitur cum persona, sed transit ad successores: vt ff. eod. l. in omnibus, & l. priuilegia. Dyn.

IN REG. SEMEL MALVS. ARGVMENTA.

1 *Calumniatus in prima accusatione, præsumitur calumniari in secunda.*
2 *Malus semel, præsumitur malus semper.*
3 *Bonus quilibet præsumitur, nisi contrarium probetur, & nu. 5.*
4 *Status rei præsens verus vel præsumptus attenditur.*
6 *Posteriora prioribus derogant.*
7 *immutabilia quæ dicantur per naturam.*
8 *Malitia est personæ eam committentis annexa.*
9 *Morum malorum continuatio consistit in animo.*
10 *possessio auferri potest alterius facto.*

REGVLA VIII.

SEMEL *malus semper præsumitur esse malus.*

¶ EXEMPLVM huius regulę sumi potest ex l. si cui. ff. de

a Adde an semel malus sp præsumatur malus. Bar.in l.si cui.§.ijsdem. col.2. ver.venio.ad secundam par. ff.de accusa & intellige q malus præsumitur malus in eo.gen.mali.secundũ Bar.in l.Cassius.ff de senat.& vide Bar.in l.si prius. in 3.& 5.opinio.3 partis.ff.de no.oper nuncia.& Bal. in l.si.ff.de hæredib. In stit.& Alex.in cõsi.5 col.3.in prin.1.colum.& tex.& ibi Bart.& Io.de Plat.in l. Athletas. C.de Athle.li.10.facit quod not. Bald. in c.1.de feud.dato in vicé. l. commiss. & Inno.in c.suֹper his.de acc. & q voluit gl. iũcta theorica. Abb.Sic.ibi in c.propofuit.de elect. excõ.minist.vbi not.ex illa gl.q semel excõicatus psu mit excõicatus nisi probet absolutus.

accusa. §.ijsdem, vbi dicitur, quòd† qui calũniatus fuit in accusatione prima, calumniari præsumitur etiam in secunda. Idem ex l. non omnes. §. à barbaris. ff.de re mil.vbi dicitur quòd si miles malè se habet in militia, non est ei plus credendum, quia non est verisimile quod in futurum bene se habeat. † Ex quibus legibus progreditur ista generalis regula, quòd semel malus *a* semper præsumitur malus, & huius regulæ & exemplorum eius ratio est generalis quia de præterito præsumitur in præsenti. C. de proba.l. siue possidetis, & ad exhi.l.non ignorabit. ¶ Sed contra regulam & exempla 1 2 a

nisi probet absolutus de quo per Alex.in addit.ad Bal.in l ex persona. C.de proba.limita hanc regulã secundũ And.vulgò.Barb.in c.testimonium.de test.in fi. & Andr.Corset.in suis sing.in litera,præsumptio q si aliquis fuit semel suspectus & malæ vitæ,licet de facili non psumatur mutatio vitæ de malo in bonũ, si põt probari q iste qui olim fuit malæ vitæ nunc per tres annos continuos seu à tribus annis citra,probetur fuisse bene cõuersus & bonæ vitæ,q præsumitur purgatus,& emẽdatus.& per hoc cessabit sinistra suspicio mali.elegatus est tex.in Auth.de mona.§.hic autem,ver facit, & ibi Ang. & expresse tenet Lud. Ro.in consi.235.colum 2.vbi dicit. q pp desistentiã ab iniquo viuendi genere, reuersionem ad bonum qui, fingitur nouus hõ,adeo q fingetur nunquã fuisse talis qualis erat tempore malæ vitæ,vt c.ferum.50.di. quod no.& item tenet Fel.in c.cum deputati.in prin.de iudic.& Io. Fab.in instit.de inoff.test ver scortis.& Card.Alex.in c.leges,col vlt.53.dist.per tex. & gl.in c. Conradus. 17.q.2. adde Bal hic in consi.89.col.2.ver si.præsumitur. vol.3.& Bal. in l.1.ff. de magist.conue. quando ex præsenti paupertate quis præsumitur retro pauper,& sic facienda præsumptio de præsenti ad præteritum,vide Bar. & pulchrè ibi Bal.& Alex.in add.ad Bart.in l.ex persona. C.de proba. & Bal in l.siue possidetis.eo. tit.& Bal in l.non ignorabit.C.ad exhib.in l.si quis,& ibi Alex. in addit.C.de adult.& per Bal. in consi 68.ver.nam quando lib 1.& Ang Aret & Iaf.in §.sic itaq; col.3.Instit.de actio.& ẽt an præsumatur in futurum, vt not. Bal.in l.4. C.si vendi.p.g.aga. Et an ex vnico actu iudicetur quis malus vel bonus. Ioã. Fab.in § cũq; Deo.col.2.Instit.in proœ.& ibi Ang. Aret.& per Bar & Doct.ĩ in locis alleg.Et bonus semper præferatur malo emẽdato,vide Fel in c.eam te. co. 8.ver.limita 3.adde.Abb.Sic.post Docto in c.cum inter canonicas col 4 de elect.& Spec.de præsum § 3 versi pen.& aliquid per Bal.& Doct. in c.si.de præsump.& Cy.in d.l.siue possidetis,& Bal in l.Cassius, de senato.& Fel.in d.c.si. de præsump & in d.c.testimoniũ.col.11.ver.in gl.in verb. emẽdatus,de testib. & omnino hic Pet.de Anch.& Philip.Frã.& Sal.in l.si minoré. C.de in integ.

teſt.minor.& Paul.de Caſtr.in l.qui iuraſſe.§ ſi.in fin.ff.de iureiur. & Alexan. de Imo.in conſ.47.colum.5 verſicu.& ſi diceremus lib.1 & Bal. conſi.102.ver. non obſtat lib.3.& glo. Arch.& Card. Alex.in c.multis.44.diſt.& vide Alex.in l.1.col.6.verſi.ſimiliter.ff. ſi cer.pet.& Fel.in c.cum in iure col.1.in prin. de offi dele.vbi ponit quinq; limitationes ad regulã:quæ vult ꝙ quilibet præſumit

3 pla,videtur præſumptio iuris & naturæ,q̃ a †quili-
a bet præſumitur bonus *a* niſi probetur malus,vt C.
de inof.teſt.l.omnimõ,& ff.de leg.2.l.cũ q̃dam.& l.
cũ pater.§.rog.& de præſum.c.dudũ.Sed hic ꝙ acci
dens naturæ contrariũ, remouet effectum præſum
ptionis naturę, & ideo ex tẽpore accidentis naturæ
contrarij ſemper iudicari debet, tanq̃ conſtitutus
in quaſi poſſeſſione malitię,q̃ procedit ex illius ma
4 litiæ actu,accidẽtis naturæ contrarij. †Quia q̃libet
res ſcd̃m p̃ſentem ſtatutũ verũ,vel ex vel p̃cedenti-
bus vel præſentibus p̃ſumptũ iudicatur,ſiue ſit ac-
cidens naturæ contrarium,vt ſeruitus, vt ff.de libe.
cau.l.ſi cui.§.licet,& l.liberis.§.pen.C.de ſer.expor.
l.moueor, & de inge.man.l.pen. & s̃.de ſen.exco.ſi
iudex lib.6. Siue accidens ſcd̃m naturã,vt ætatis in
crementũ,& libertas perſonæ, vt ff.de mino.l.mi-
nor.25.ann.adito præſide ex aſpectu.& C.de teſta.l.
1.& de ſenten.l.ſi arbiter,& Inſtit. de teſta.§.teſtes.
Siue præter naturam,vt dignitas, & conditionis p̃
ſonæ vilitas,vt ff.de offi.præto.l. Barbarius & loca.
l.ſi ignorans, & de iniurijs.l.itẽ apud Labeonem.§.
5 ſi quis virgines.†Sed opp.ꝙ ſi naturæ p̃ſumptio ſit
quælibet bonũ eſſe vt dictum eſt, p̃ſumptio autem
malitiæ procedit ex actibus naturę contrarijs. ergo
magis ſequi oportet p̃ſumptionem natura , quàm
naturę cõtrariam,quia veriſimilior eſt,& in dubijs
veriſimiliora ſequenda ſunt,vt j.eo. inſpicimus.in
obſcuris.& ff.ea.l.ſemper in ſtipulationibus.& de te
6 ſtibus.l.ob carmen.§.ſi teſtes. †Sed dicendum vide
tur ꝙ poſteriora prioribus derogant,vt ff.de adim.
leg.l.3.§.vlt.& de iu.codi.l.diui.§. licet, & ideo po-
tius ſtandũ eſt p̃ſumptioni contra naturã ex poſte-
rioribus procedenti,q̃ pręſumptioni naturę p̃cedẽ
tis.Itẽ opponitur, ꝙ ſi de natura eſt quẽlibet bonũ
eſſe,ergo eſt immutabile,vt Inſti. de iure nat.§.ſed
natu-

bonus. & Hippol.in ſing.77. Ego puto quod voluit allegare Hippol. de Marſi ſing.74. incip.tu habes regulam vulgatiſſimã.dixi in apoſt.ad Bal.in l non ignorabit nu.5 verſi. vnde ſemel inimicus in verb. ſemel hæreticus, C ad exh. d̃ quo vide omnino ſ1ã Aret. in l.ſubſtitutione.col 5.verſi. ſed ↄ præmiſſa ff de vulga. & pup. & Barth. Soc. in ſuo tra. fallen.reg. 59. vbi ampliat & limitat hãc regulam , & Ale. de Imo. cõſi.5. col. 3. volu. 1.

a Bonus Fallit quando agitur de pręiudicio tertij Deci. prudentiam, co 7. de offi.de leg.conſi. 528. nu.3.quibus in locis in Ann. dixi. And. Alciat.tra.de præſumptio. Reg. 3.præſump. 2. nu. 2.

naturalia.& ff. de cap.dim.l.has obligationes.ergo per actus subsequentes non est possibile tolli.† Sed dicendum videtur q̃ quædam procedunt ex necessitate,seu ex quadam necessaria constitutione iuris naturalis, & illa sunt immutabilia, vt in contrarijs. quædam verò ex præsumptione: vt aliquem bonum esse, & illa tolluntur per facta cõtraria pręsumptionis naturæ:quia in incertis non certis locus est coniecturis, vt in l.continuus. §. cum ita. ff.de verb.oblig. Item opponitur,quòd qui olim fuit in possessione,vel quia alicuius rei,non pręsumitur esse hodie,vt plenè determinatur. C.de prob.l.siue possidetis, ergo qui fuit, olim in actu quasi possessionis malitiæ, non debet præsumi esse hodie. † Sed dicendum est,quòd malitiæ vitium connexum est personæ committentis malitiam,& ideo præsumendum est quòd semper concomitetur personam: possessio autem alicuius rei non cohæret personæ.Et ideo non præsumendum est personam concomitari: sed contra hoc est, quia etiam alicuius rei possessio vel quasi personæ cohæret:quia animo cum corporeo actu quæritur.ff.de acquir.poss.l.3.2.respon.& l.quemadmodum. & animo solo retinetur, vt in ea l.3. §.in amittenda.& l.clàm possidere.§.qui ad nundinas,& l.si id quod.§.quòd autem, quare ergo magis præsumitur animi perseuerantia in continuatione malorum morum, quàm in continuatione possessionis, vel quasi alterius rei:& si dicatur quòd possessio & quasi possessio consistit in rebus separatis à corpore possidentis & quasi possidentis.†Continuatio verò malorum morum consistit in animo vitiosi. Tunc ego dico quòd ius possessionis vel quasi consistit in animo, vt d.§. in amittenda in prin.& C.de acquirend.possess.l.licet.Licet res possessa & quasi possessa extra corpus & animam discernatur.Itẽ & vitium consistit in animo:vt l. ob quæ.§.animi.ff.de ædilitio edicto, redhibitoria actio de homine tamen pręsumitur per actus extrinsecos& extra animum declaratos:vt C.de iniurijs.l.si non conuicij, & de sicar.l.1.& de tuto.& curat.dat. ab his qui.l.is qui.§. Diuus Pius. & argumen.de condit. instit.l.quidam. ¶Sed mihi videtur quod ratio sit, † quia possessio auferri potest facto alterius,etiam sine concursu spontanei animi possidentis,vt patet ff.de vi & vi arm. per totum. ideo de præterito non pręsumimus in præsenti. Vitium autem animi auferri non potest per alium,sine corruptione animi delinquentis: & ideo semper præsumitur continuata quasi possessio in existentia malitiæ si contrarium non probatur & ad hoc tendit huius regulæ conclusio. Dyn.

IN

7 8 9 10

IN REG. RATVM. ARGVMENTA.

1 *Ratam habens vulnerationem clerici, non est ob id excommunicatus.*
2 *Pater non tenetur gerenti negotia filij per simplicem ratihabitionem.*
3 *Ratum habere non possum, quod meo nomine non est gestum.*
4 *Errans in ratihabitione non præiudicat sibi in suo iure.*
5 *Error communis an impediat dominij translationem.*
6 *Debitorem se credens dominium pecuniæ transfert quam tradit, quam tamen condictione indebiti recuperabit.*
7 *Vendens rem meam suo nomine quando mihi ad pretium teneatur.*
8 *Locupletari cum aliena iactura nõ debet, qui causam non lucratiuam habet.*
9 *Vendens rem alienam quando ad pretium teneatur.*
10 *Pater vel dominus quando ratihabitione tenentur ex contractu filij vel serui.*
11 *Seruus in contrahendo domini personam repræsentat.*
12 *Pater quando teneatur de contractu per filium inito.*
13 *Hæres an possit habere ratum quod nomine defuncti est gestum, & num. 15.*
14 *Hæres eadem persona cum defuncto fingitur.*
15 *Prælatus an teneatur ratum habere, quod gestum est prædecessoris nomine.*
16 *Prælatus in dubio ecclesiæ præsumitur quæsiuisse.*

REGVLA IX.

RATVM *quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.*

1 ¶ †Si vulnerasti vel occidisti clericũ nomine tuo, & ego cuius nomine factum non fuit ratum habui non sum innodatus vinculo excommunicationis: quia quod meo nomine non est gestum, ratum ha-
a bere non possum. *a* vt s̃. de sent. excommuni. cum quis. lib. 6. Aliud autem exemplum traditur de iu-
2 re ciuili: † Pone quòd gessisti negotium filij mei, contemplatione ipsius filij, licet habeam ratũ, non propterea teneor tibi, nisi eo modo quo teneret si

Adde an in delictis habeat locũ ratihabi. vide in sequenti. regu. & quæ ibi dic. & Bald. in l. quid ergo ĩ prin. ff. de his qui no. infa. & in l. 1. §. si procurat. ff. si quis ius dicen. non obtem. & Pau. de Castr. cons. 272. & Lu. Bologn. in l. 1. §. quoties. ĩ secũdis interpret. ff. d̃ vi & vi ar. & Doc. in c cũ qs. s̃. de sentẽ. excom. eo. lib. & Ang. Are. in trac. Maleficiorum in glo. Sẽpronium mandatorem, versi. nunc quindecimo. & ibi in addit. per Augu. & Bernar. Landrianũ, & Alb. de Cãd. in tra. Malefi titu. de furib. co 3. ver. sed pone q̃ aliquis meo nomine, vt dicit, fecit furtũ &c. vbi limitat ratihabitionẽ nõ habere locũ in delictis quę nõ possunt p aliũ explicari: vt adulterũ & similia personæ cohærentia, vide Franc. de Are. in consi. 165.

a Adde ad istam regulam & no per Dy. Bart. & Bal. in l. si pup. §. sed si ego. ff. de neg gest & Bart. post glo C. si vna eademque causa Inno. in c. Messana. cum seq. de elec. & Bal. omnino. in l. ei qui & ibi Sal. C. quod cum eo. qui in alie. pot. & in l. 1. eo. tit. & Bal. in l. 1. C. qui admit. ad bon. pos. per gl. & Bar. in l. 1. C. de his qui à non domino ma. & in l. mater C. de rei vendi. & in l. si eũ seruũ. ff. si cer. pet. & ibi Alc. & Lud. Bo. & singulariter Lud Bolog. in l. sicut. §. venditionis. ff. quib. modis pig. vel hyp. sol. in primis interpret. & Baid. in venditioni. C. de vsu. pro empt. vide gl. quã facit. & ibi Bal ĩ singula & Lu. Bologn. in l. si maritus. C mãdati, quod ĩ casibus in quib⁹ requiritur speciale mandatũ non sufficit ratihabitio, nec põt quis habere ratũ, p quo facit glo in l. Pau. ff. de acq. hær. &; vide p Oldr cõsi. 199. col. vl in prin. & Alex. de Im. in consi. 78. in fin. vol. 3. & in cons. 46. & pulchrè; Fel. in c. cãm. co. vlt. de iudi. & an nullum possit haberi ratum, vide latè Innoc. in c. prudentiã, de offi deleg. & Franc. de Arct. in consi. 128. & Card. Alex. in c. regula. 17. distinctione in fi. etiam Bal. in consi. 96 in fi. lib. 1. & in consi. 108. ante fin. & consi. 189. eo. lib. & vide Bal. in consi. 219. in ver. sed videndum, & in consi. 210. eod. lib. in consi. 200. col. 2. eod. lib. & Bal. in l. Pomponius in l. fi. ff. de neg. gest.

ratum non haberem, idest ad quantitatem peculij, quia quod meo nomine non est gestum non possũ habere ratum. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. sed si ego. ibi, nam & si seruum, &c. Item pone ꝙ filius meus rogauit rem precario nomine suo, licet ratum habeam, nihilominus teneor interdicto de precario peculio tenus, sicut tenerer si ratum non haberem,
eadem ratione, †quia non meo nomine gestũ, non 3
possum habere ratum, vt ff. de precario. l. si seruus. eadem ratione dici potest, quòd si occidisti hominem nomine tuo, & ego habeo ratum, non teneor, vel aliud cuiuscunq; generis delictum commisisti, vel contractum celebrasti nomine tuo, & si ego habeo ratum, non teneor, quia quod nomine meo
gestum non est, non possum habere ratum, a vt pro a
pterea propter ratihabitionem sim obligatus, vel possim agere contra alium, vt in hoc c. & l. prællè. & arg. à contrario sensu sumpto. ff. de calum. l. 2. in fi. Quid ergo si rem meã vendidisti nomine tuo & pretium percepisti, & ego habeam ratũ, quid operabitur ratihabitio? videtur ꝙ nihil, secundum rationem istius regulę, quia non nomine meo gestũ
&c.† sed dicunt quidam, & benè ꝙ si habui ratum 4
quasi vendideris nomine meo, cum vendideris nomine tuo, & tũc nihil pręiudicat mihi, quia videor in causa ratihabitionis errasse, & propterea non cõsensisse. vt C. de iuris, & fac. ign. l. cũ testamẽtum, & l. nõ ideo. sed si ratũ habui, quia vendidisti nomine tuo, nõ habiturus ratũ, si scirẽ me pretiũ petere nõ posse ratihabitio nõ inducit actionẽ neg. gest. quia

nomine

nomine meo nõ est gestũ. vt d. §. sed si ego. facit tamen me dominũ perdere. vt C. de rei vend. l. mater. agam tamẽ cõtra possessorẽ: sed si excipiatur de ratihabitione, potero replicare de dolo. argum. ff. de
5 pact. l. si cum te. in prin. † tamen contra hoc videtur manifeste, quia iure cauetur ꝙ error causæ non impedit translationẽ dominij. vt ff. de acquir. rerũ domin. l. cum in corpus. Itẽ alio iure cauetur, ꝙ falsa
a causa & falsa demonstratio non vitiat legatũ. *a* ff. de cõdi. & demon. l. demonstratio. in prin. & l. falsa. in prin. nec ergo debet impedire confirmationẽ di-
6 ctę venditionis. † Itẽ quia iure cauetur. ꝙ si trado rẽ seu pecuniã credẽs me debitorẽ, cùm nõ sim, trãsfero dominium, & datur conditio indebiti. vt per totum titu. de condict. inde. ff. & C. sed dicendum de rigore iuris dominium transferri. verùm quia error probabilis non debet erranti nocere: ideo contra possessorem excidientem conceditur replicatio doli, vt d. l. si cum te. quia non erat ratum habiturus, nisi credidisset sibi competere per ratihabitionem actio neg. gest. ad precium. & ideo meritò datur replicatio: quia & in legatis falsa causa vitiaret legatum, si testator alias legaturus non foret. vt de condi. & demon. l. cum tale. §. falsam. arg. de hæred. insti. l. fi. sed opponitur & videtur ꝙ venditionem rei meæ licet non meo nomine factam ratam habere possum, & per ratihabitionem competit mihi actio negotiorum gest. vt C. de rei vendic. l. mater & de rebus alie. non alie. l. 1. ff. de nego. gest.
7 l. fi. & si certum pet. l. si eum seruum. † Sed dicendum, quòd aut ille qui vendidit rem meam nomine suo, & pretium percipit, habebat causam a me, aut ab alio, aut à nullo: si habebat causam à me, competit mihi actio ad precium etiam re non extante: vt ff. de condit. indeb. l. si non sortem. §. libertus. & in l. in summa. § si seruum. si ab alio, aut habebat causam lucratiuam, aut non lucratiuam: si non lucratiuam, etiam re perempta, non tenetur ad precium, nisi culpa vel mora sua intercessit. ff. de rei vend. l. Iuli. scribit, si hominem. † Ratio
8 autem

a Adde Bart. & Alex. barth. Soc. in l demõstratio. §. quod autem. ff. de cõdit & demonstra. Bart. Ioan. Fab. & Angel. Are. in §. huic proxima. cum § seq. instit. de leg. & Bald. l 1. col. vlti. C. de falsa causa. Decis. Capel. Tholosa. 414.

Adde de hoc, quarto. f. an & quãdo falsa demostratio vitiet legatũ. gl. in l. si sic. § si mihi. in verb. demonstrationé. & quod ibi dixi in apostil. in vers non nocet legato. ff. de leg 1. dixi et ã in apostil. ad Bar. in l. cũ quidam. in versic. legatũ non vitiat. ff. de lega. 1.

in l.fin.§.vbi autem C. de bonis quæ liber.& Bald. & Ludo Bologn.in secundis interpret.in l.prætor.§.sed si filius.ff.de eden. & Docto.in l.tam ex contractibus.ff de iudi.

a Adde tex Io. Fab. & Ang. Aret.in §.cũ auté,Insti.de hære. quæ ab intest.& idẽ in l.fi.C.de impu.& alijs sub.& p Ias.in §.actiones aũt.in prin Inst.de acq.

bens tenetur de peculio tantum. Sed dici potest à
uolentibus solutionem istam sustinere,ꝙ in l.si ser
uus.tex. non exprimit ꝙ dominus ratum habuerit,
licet suppleatur per gl. & ideo remanet ualida solu
11 tio prima. ad cuius cõfirmationem accedit † ꝙ ser
uus persona domini repræsentat:vt ff.de opti.leg.l.
a si à Pamphilo.Itẽ filius repræsentat personã patris.*a*
insti.de inutil.stip.§. post mortẽ. & C. de impub. &
alijs subdit.l.fi.& ideo si ratũ habuerit quod est ge-
stũ á filio uel seruo,ipsius filij uel serui nomine,ra-
tũ habere uidetur illud, quod quadã iuris præsum-
ptione gestũ est nomine suijpsius. sed & per hoc si
gestũ est ab alio nomine filij vel serui, dici põt ꝙ ra
tũ habere uidetur quod gestũ est nomine suijpsius.
& ideo deberet obligari per talẽ ratihabitioẽ,sicut
si ratũ haberet ꝙ sui patris uel dominij nomine ge
stũ esset. quod tamẽ falsum est.ut dicta l. si pupilli.
12 §.sed si ego.ibi,nã & si seruum. † Et ideo uerior so
lutio uidetur, ꝙ aut ratũ habet tanquã pater , aut
tãquã alius. aut dubitatur. primo casu tenetur in-
solidũ:ut ff.quod iussu.l.j.§. si ratũ.& de in rẽ uer.l.
si res. §. quod seruus, in secundo casu nihil opera-
tur ratihabitio:ut ff. quod cũ eo.l.2. §. si in tertio.
idẽ, ꝙ nec operetur ratihabitio.ff.de preca.l.si ser-
uus.& prælleg. §. sed si ego. Sicut aliàs distingui-
tur.aut facit illud tanquã pater, uel tanquam alius.
ut ff. de adop.l.si pater.§.qui duos. Idẽ patet quan-
do conuenitur pater nomine filij:quia est admini-
strator legitimus. ut C. de bon. mater. l. j. reuela-
tur à curatore iudi. sol. C. de admi. tut. l.fin. §.de-
fensionem. sed quando defendit filiũ tanquã alius,
necesse habet cauere iudi. solu. qui satisd. cog. l. fi-
liusfa. & ita solet notari. C. de bon. quæ liber.l.fi.§.
b vbi autem *b* & facit ad præstandam solutionẽ con-
firmandam.ff.sol.mat.l.si uerò.§. item quidquid.&
de

b Adde, an pater teneatur cauere de rato. vel iudi. soluẽ. agendo vel defendendo nomine filij , vide Cyn.in d.l. fi §. vbi autẽ. C.de bon. quæ lib & ibi Bart. & Alex. in addi.& Salic. qui alleg.hic Dyn. Bald. & Bart. in l. filiusfa.& ibi Pau.de Ca. & Alex. ff qui satisd. cogan. & Ioan.Fab. in §.eo. & Ang.l. Aret.in §. fin. autem col.3. In stitu.de satisd. tut.& Ange de Perus.in d.l. fi. §. vbi autem. vbi vide per Doct. quid in alijs administrationibus. & tutoribus.
Tu conclude quòd præstatur cautio rati per patrẽ agentem & descendẽtem filium. vt plenè notat Bar. in alleg.l. filiusfa. & ibi posui I add. ff. q satis. co. vbi plenè examino hunc articulũ.

de acquirē.hær.l. ſi quis non cum multis ſimilibus.
† Quæri autē poteſt & debet an hæres poſſit habere 13
ratū quod geſtū eſt nomine defuncti? & ſi conſide
remus veritatē, id eſt, ꝙ verè eſt alia perſona, iuxta
verba regulæ, non poterit habere ratum. Itē quia iu
re cauetur expreſſe, ꝙ bonorū poſſeſſionē petitā no
mine defuncti hæres non poteſt ratā habere. vt ff.
de bon.poſſ.l.3.§. acqui.in fi. & ff. rem ratā haberi.l.
ſi is cui.& l.bonorū. Econtrà videtur ſi cōſideremus
fictionē iuris, † ꝙ fingit perſonā hæredis eādē cum 14
perſona defuncti.ff.de uſucap.l.hęres.& in Authen.
de iureiur.quod à mor.præſt.in princip.dicemus.ꝙ
poſſit habere ratum quod geſtum eſt nomine de-
functi. Item quia expreſsè iure cauetur, ꝙ hæres po
teſt habere ratum quod geſtū eſt nomine defuncti.
ff.rem ratam haberi.l.ſi ſine.§.ſi procuratori. Dicen
dum eſt, *a* † ꝙ aut agitur de eo iure quod non eſt a
agnitum per defunctum, quod non ſolet ad hære- 15
dē tranſmittit. & tunc hæres non poteſt habere ra-
tū quod geſtum eſt nomine defuncti. vt in d. l. 3.§.
acquirere. & hoc apertè per verba illius text. colli-
gitur.& d.l.ſi is cui & l.bonorum.ff. rem ratam ha-
beri. Sed ſi agatur de eo iure quod etiam non agni
tum per defunctum ad hæredes tranſit, tunc hæres
poteſt habere ratum: vt in præalle.l.ſi ſine. §. ſi pro
curatori. † Item quęri poteſt an ſucceſſor pręlati 16
poſſit habere ratum quod geſtum eſt nomine præ-
deceſſoris? *b* Et dicendum videtur, ꝙ aut eſt ge-
ſtum nomine prælati, tanquam ſingularis perſo-
na, aut contemplatione eccleſiæ, aut dubitatur. Pri-
mo caſu non poteſt habere ratum per verba iſtius
regulæ & eius ſimilis, niſi eo caſu quo eccleſia præ-
lato ſuccederet. quia tunc idem ſeruaretur quod
dictum eſt fore ſeruandum in hęrede. ſupra in pro
xima q. Secundo caſu poteſt habere ratum: quia
adhuc durat eccleſia, cuius perſonam repræſentat
pręlatus ſecundus ſicut & primus. In tertio caſu
præſumendum eſt in dubio eccleſiæ contēplatione
geſtum & prælati miniſterium ſolum deſignatū.ff.
de annuis leg.l.annua.§.1.& de cōdi,& demoſt.l.fi-
lio.

a Adde Bar.in l.bonorū. ff.rē ratam haberi. qui refert & ſequitur Dy. de quo vide text. & ibi Bald. & Sali. l. ab vno. C.de neg. geſt. & Bart. in l. ſi quis offerentis.§.j.ff de ſol. & in l. ſi is cui.ff rē ra. haberi. & an eo ipſo ꝙ quis ſuccedit vēditori. videatur habere ratā vēditionē per defunctū factā, vide Ale.conſ. 92.col.2 & lib. 5. & plenè per Bar in l. cū virū.ff de vſuca. & in l.2 C.ſi in fraudem patr. Cy Bal.& Sal. in l.cū à matr. C de rei vend. & Io. And. h.c in Nou.& Domi.de Rota de ciſ.223. in nouis.ti. de locato & cōduc. & quę dixi in §. 3. col. 11. & in addit de conſue.retract lib. Cōſuet. Bitur.
b Adde Bart. in d l. bono & in l.ſi is cui.ff. rē ratā haberi. Et an geſta nomine vnius canonici poſſunt rata habe ri per canoni-

17 lio.& ideo ratum habere potest. † Item quia quæsi
a ta per prælatum in re dubia queruntur ecclesiæ. *a*
vt in Auth.de eccle.tit.§. interdicimus. Dyn.

IN REG. RATIHABITIONEM.

Argumenta.

1 *Ratihabitio qualiter dicatur retrotrahi.*
2 *Dominium quæri potest sola ratihabitione.*
3 *Ratihabitio etiam in delictis locum habet.*
4 *Ratihabitio nihil operatur in delictis, quæ per alium committi nequeunt.*
5 *Ratihabitio quando dicatur retrotrahi.*
6 *Renunciare præsumitur qui tempus debitũ labi patitur.*
7 *Ratihabitio an æquiparetur mandato.*
8 *Possessori assimilatur, qui dolo desijsse possidere conuincitur.*
9 *Mandatum mandati actionem inducit, ratihabitio negotiorum gestorum, prohibitio mandati actionem impedit.*
10 *Actio negociorum gestorum data contra ratum habentem vnde oriatur.*
11 *Gestum utiliter pro rato habetur.*
12 *Actio negociorum gestorum pendet ex voluntate ratum habentis.*
13 *Actio an competat contra ratum habentem si delinquens damnatus satisfecerit.& nu.seq.*
14 *Delinquentium vno quopiam soluente, an liberentur reliqui.*
16 *Ratum habens delictum quare eadem pœna plectatur cum delinquente.*
17 *Delinquentis absolutio an prosit mandanti vel ratum habenti.& nu.seq.*
19 *Victoria vnius quando cæteris prosit.*

REGVLA X.

RATIHABITIONEM *retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.*

1 ¶LICET quod meo nomine non est gestum non possim habere ratum, vt in regula præcedenti: tñ si ratum habeo quod nomine meo gestũ est rati habitio

a cũ qui ei post modum succedit, uide ibi Bar.& Imo.& Doc.in c.quod sicut,de elec.c. Adde an acqsita p clericũ, seu prælatũ, uxorem, tutorem, officialẽ præsumantur quæsita de bonis ecclesiæ, mariti, pupilli, uel ex offõ. Lud.de Ro. in consil 243. & de vxore Alex. cons.13. in fi. lib.5. & Doct. i l. cõiunctus. ff.de don. int. uir.& uxor. & in l. etiam, C. eo.ti. & ibi ui de Alb de Rosa. quid in uidua.& Ang.in consi. 14. ubi ponit quid in concubina. & Cyn, Bar,Bal, & Sal.in auth. licentia. C.de episcop.& cle. & text. & ibi Innoc.& Abb. & Mod. in c. requisisti. de test. & Innoc. in c. cum in officijs.& Ab. in c. cum esses.eod.titu.& Barr. Ioan.de Plat.in l.facultas.C. de iure fisci.lib.10. & Abb. Sicul.&

consi.93.lib.2.& Frahc.de Crema.in suo sing.6.& Ang.in consi.112.

a Adde quando ratihabitio retrotrahitur,& mandato æquiparatur. Spec. tit.de loc.& conduct.§ 6. versi.168 & Abb. Sici. & Fel.in c. nonnulli §. sunt & alij, de præscrip. & Bald.in suis sing. in litera ratihabitio. & Fel. in c.post cessionem,in 6. col.versi. 2. declara. de probat, & Spec, tit. de cita.§. 6, versi. hoc autem. &

habitio retrotrahitur,& perinde obligor ac si man-
dassem. a & hoc intēdit regula præsens,& eius exē- a
pla multa patent, & in contractibus, & in delictis.
in contractibus,†vt si aliquis emerit rem sine man- 2
dato nomine meo, & per traditionem recepit, &
ego postea ratam habeo emptionem, perinde quæ
ritur mihi dominiū & possessio per ratihabitionē,
sicut quęreretur per procuratorem qui mandatum
haberet quia ratihabitio retrotrahitur, & compa-
ratur mandato.arg. ff. de neg.gest.l.si ago. & de ac-
quir. possess.l. cōis. §.procurator.& idē cōfirmatur.
ff.de solut.l.si quis offerenti. & l. vero procuratori.
§.fi.

sequē.& in tit. de indic.dele gat.§ 8.versic. quid si cōmitteres. & Paul de Cast.consil. 1. in antiquis. & Lud.Roma. ī suo singulari quod incipit, quare nūquid gesta per filiū, & Cepol. cautel.30. & Ang. Perus. in l.iter quos. § alieno ff.de dam.infect.& Bald. in sua Marg.in lit ratihab.& Ang.Aret.§.præiudiciales.de actio instit.& Bald.consi 219.& consi seq. & in consi, 90.lib.1. & in consi.& 171.versi.6.& alia ratione.& in consi.198. in fi.lib.2 & per Doct. in l.licet.ff.de iudic.Cyn.Bald.& Sal.in l fi.C.ad Maced.& Bart.Bald.& Imo.in l. contrario.ff de offi.proconsul.& Bar.in l.si is qui.ff.pro empt.in 3. oppo.1. partis. & per glo. Doct in l.Iulianus ff. qui satisd. cog. & Bald. in l. si pupilli.§. item quæritur.ff.de neg.gest.& ibi Bart. & pulchrè Fel. in c. sicut tuis.in fi.de simon. vbi ponit regulam cum 9 fallen. & an ratio dicatur retrotrahi per fictionem,& non per veritatem,& multa alia,in materia, vide Alex. in consi. 196.lib.5. & ibi quando ratihab. retrotrahit. quando ex hoc aufertur ius illi contra quem sit ratihab. & an contractum per alium nomine meo gestum possim in absentia illius cum quo contraxi ratificare? dic quod sic, vt tenetur glo.Guil.Barr.& Doct.in l.Pomponius.ff.de neg.gest.& no.Cyn.in l.1.ad fi. C.si quis in frau patro.& Bar.in l.quo enim.ff.rem ratam hab.& in l.certū.§.si quis absente.ff.de confes.& Ange, in §. sin verè expressum.in authen.de hæred.& falcid.pulchrè Alex.in consi.126 in vlt.col.lib.5. & an ille cuius nomine celebratus est contractus ex quo se fundat pendente iudicio possit ratificare: tenet Alex.q; si in consi.127.col.1.versi.2 respon.eod.lib.& Bal.in consi 279. l 4 & quando & quomodo videatur ratificare & approbare factum procuratoris si excedat mandatum. & quid si est præsens & tacens, vide pulchrè Alex. in consi.80.col.5.lib.4.

Adde hic Bar.in l.si vxor.§.si quis vxore.ff.de adult & Alex. in l. bonorum. in addit.2.ad Bar.cum seq ff.rem ratam hab.& Fel.in c.causam.col vlt.de iudi.qui ponit 20,fallen.q; factum per falsum procuratorem non potest ratificari.& Fel.in c.1.col pen.& vlt,de re iudic.& Petr. de Ancha. hic qui vltra hanc regulam non scripsit.& Alber.& Philip.Franc.hic.& singu.decis. Capel. Thol. q 272.& Ang.consi.292 Pan.c.cum vos.num.6 & ibi posui in apostil. ad eum. in versi.actus præcedens.de his quæ fiunt à prælat.

a Adde,an ratihabitio in delictis retrotrahatur.Bal. post glo.in l. si pupilli §.si Titij,tit.ff.de neg gest.& Bar.in l Pōponius.eo.tit.ad plenum. & Paul.de Cast. in consi.415.In antiq.& Bald.in consi. 152. lib.1. & Bar.in l. 1 §. sed & si cum quis.ff.de vi & vi ar.Cyn Bald.& ibi latissimè Sali, in oppo.in l. non ideo minus C.de accu.Bal.in l.fi.ad fi.C.ad Maced.& Inno.& Doct.in c.2.de ord.cogn.

3 §.fi.& l.qui cum 10.§.fi. Itē patet in delictis,*a* † quæ
a possunt per aliū cōmitti,quia si vulnerasti clericum
nomine meo,& ego ratū habeo,perinde sum excōi
catus,ac si mādassem à principio vulnerari.s.de sen
ten.excom.c.cum quia.lib.6.Itē si deiecisti aliquem
de possessione nomine meo,& ego ratū habeo, pe-
rinde teneor interdicto vnde vi,ad possessionē resti-
tuendā & alia damna illatā,sicut tenerer si à princi-
pio mandassem c.cum ad sedē.de rest.spol. ff. de vi
& vi arm.§.1.l.1.sed & si cum quis.& §.deiecisse.&
ff.de reg.iur.l.hoc iure.§.deijcitur.& idem in omni
genere delictorū quæ possunt explicari per aliū, cū
regula generalis sit tradita in præalleg.§.sed & si cū
quis. quia in delictis ratihabitio comparatur man-
4 dato.† In his autem quæ non possunt per alium ex
plicaris,vt adulterium,& similia personæ cohæren
tia, dicunt ratihabitionem nihil operari, vt arg.C.
de cadu.tol.l.1.§.ne autem. ¶ Sed oppo.& uidetur
q ratihabitio retro non trahitur:quia si quis petat
bonorum possessionem mihi delatā nomine meo
infra tempus legitimum.& ego ratam habeam pe-
titionem post tempus, ratihabitio nihil operatur,
per quod patet q nō retrotrahitur. ff. rem rat.hab.
5 l.bonorum.sed dicendum est † q aut ratum haben
b ti potest imputari *b* culpa tacitæ repudiationis,
verbi gratia: appellationem interpositam nomine
meo ratam habeo post tempus quod datur ad ap-
pellandum, vel ad appellationem prosequendam,
vel si bonorum possessionem petitam nomine meo
ratam habeo post tempus quod datur ad bonorum
pos.petendā.ratihabitio nihil operatur, vt d.l. bo-
6 norum. Ratio autem est † quia patiendo tempus la
bi in quo competebat ius bon.poss.petendæ,vel ius
appellandi vel appellationis prosequendę,vel aliud
c quodcunque videtur tacitè illi iuri renunciasse, *c*

b Adde Dyn. in l. bonorum. hic alleg. vbi idem tener. & Dyn. sequitur. Cyn. in l fi.C. ad Maced. sed Bar.in d.c.bonorum. eosdē reprobat in secundo contrario. vbi vide quo tempore debet fieri ratihabitio,vt aliquid operetur, & Bart in l.vero.§.sed nō vero.ff. de solutio. & Bald. in cōsi.42 lib.2.& Bart in l.1. C. qui admit. ad possess.

c Adde,& no. quod tacens & permittens labi tempus intra quod agere potest,videtur tacite renūciare iuri suo, vt l.1.C.de in integrum rest. quod limita per Bal. ibi esse verū in iure quærēdo, sed in iure quæsito cursus præscriptionis non inducit consensum renūtiationis vt l. fi. ff.rem ratam hab. &

tenet Alexand. in d. l. bonorum. in 3 addit. ad Bart. & per Fel. in c. cum causam. col. 3. de re iud. & doct. insuper d. Alex. de Imol. in d. l. j. C. de in integ. restitu. & quae dixi in §. j. collation. 3 de consuet. retract. in lib. Consuetud. Biturigum.

Ratio autem huius dicti est, quia regulariter taciturnitas cum scientia operatur idem, quod consensus, ut no. Bar. l. in sponsalibus. §. j. ff. de sponsal. duor. in l. 2 in apost. in uersic. qui tacet posito super glo. in uer. non contradixit. ff. ad Municip. notaui post Iacob. Rebuffi. i l. j. nu. 2 uersicu. pro cõsentiente. C. de filijs fam. & quemadmodũ pater tenet̃ pro eis. lib. 10. posui post Gem. in c. si post. in uersi. taciturnitas. nu. 1. de confess. lib. 6. post Panor. in c. per uenerabilem. nu. 28. in uersic. consentiat. extra qui filij sint leg. de quo p Anch. cõs 125. Rom. sin. 455. inci. inferior. & Corset. sin. suis. in ver. taciturnitas.

argu. ff. si tab. test. nullae esse dicantur. l. 1. §. ita aũt. & in auth. de his q ingred. ad app. §. si verò. & ideo frustra p ratihabitionẽ conatur redire ad id quod semel renũtiasse videtur, vt C. de reb. cred. l. si quis iusiurãdũ. & de cond. inser. l. fi. & ff. qui satisd. cogã. l. de die. §. fi. & not. ff. de neg. gest. l. si ego. aut vero culpa tacitae renunciationis nõ põt imputari ratũ habenti: & tunc habet locũ regula, q ratihabitio retrotrahatur & mandato cõparetur. Itẽ opp. & uidetur † q ratihabitio non assimiletur mãdato: quia mandatũ parit actionẽ mãdati: vt ff. de procur. l. li 7
cet. §. ea. obligatio. sed ratihabitio parit actionem neg. gest. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. idẽ ait. Sed dicẽdũ est, q aut hr ratũ gestũ à praesente, & tunc datur actio mandati. ff. mand. l. si remunerãdi. §. si passus. & l. qui patitur. & l. qui fidẽ alterius. aut habetur ratum gestum ab absente, & tunc datur actio neg. gest. & non mandati. vt in d. §. idem ait. & ff. man. l. ex mandato. §. si fideiussori. tunc ergo comparatur ratiha. mandato in effectu: sed non quantũ ad speciem actionis. a † Sicut dicimus cum qui dolo de
sijt possidere, possessori assimilari. vt j. eo. cap. pro 8
possessore. & ff. eo. l. si dolo. & l. parem. & tamen differt quantum ad speciẽ actionis: quia ille qui possidet, tenetur, directa: ille verò qui dolo desijt possidere, tenetur vtili. ff. de noxal. l. electio. §. si ex pluribus. & §. si is. & l. si plurium. Item propter hoc q ratihabitio comparatur mandato, patet non esse mandatum, cũ nihil simile idem sit. ff. depo. l. quod Nerua. ergo nõ debet parere actionẽ mandati, quae procedit ex mandato tantum tacito vel expresso

¶ Tria

a Adde, & nota q ratihabitio comparatur mandato, non tamen in omnibus, quia non oritur actio mandati, ut sequitur, & refert Bart. in l. si pupilli. §. item quaeritur. in 1. opp. ff. de nego. gest. & ibi Bal. idem tenet in §. idem ait. ead. l. & per Hippo. de Marsil. suo sing. 74. ubi ponit unam limit.

¶Tria ergo sunt quorum nullum est alterum. Primum est mandatum tacitum vel expressum. Secundum est ratihabitio. Tertiū est prohibitio. † primū,
9 inducit actionē mandati. vt l. licet. §. ea. & d. §. fi. passus. & l. qui patitur, & l. q. fidem, sc̄d̄m actionē neg. gest. vt l. si pupilli. §. idem ait. tertiū, impedit actionem mand. vt. ff mand. l. & si pro te. & l. qui fide. itē impedit actionē neg. gest. C. de neg. gest. l. vl. & ff. de
10 neg. gest. l. si duobus. † an autem actio neg. gest. quæ datur contra ratum habentem nascat̄ ex administratione præcedenti, vel ratihabitione sequenti? no. Doct. ꝙ ex ratihabitione tm̄ sequenti: mihi vr̄ ꝙ cum quatuor sint genera negotiorum, vnū, ꝙ est meum cura & solicitudine: sc̄d̄m, rē ipsa: tertiū ipso gestu, quartum, ratihabitione, vt plenè no. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. item quæritur, & §. quid ergo, ꝙ in primis tribus casibus nascat̄ actio neg. gest. ex administratione p̄cedenti mediante ratihabitione sequenti spōtanea, vel coacta, sicut aliàs dr̄ in casu simili. C. de rer. permut. l. ex placito, q̄a posito quod nulla ratihabitio interueniret, nihilominus datur actio neg. gest. cum † pro rato esset habendum quod vtiliter esset gestum, vt ff. eo. titu. l. Pomponius scribit. versi. quemadmodum, & inconueniens videtur dicere ꝙ in illis tribus generibus nascatur ex ratihabitione, cum ea non interueniente, competere possit actio nego. gest. in quarto verò genere, scilicet in eo quod est meum ratihabitione tantum, dico verum esse, ꝙ ex ratihabitio-
11
a ne nascatur: *a* vt d. l. si pupilli. §. item quæritur. Alia quæstio est ad eandem determinationem ten-
12 dens, † an actio neg. gest. pendeat ex voluntate ratum habentis, & in hac videtur mihi similiter ꝙ in tribus primis generibus non pendeat ex voluntate ratū habētis, q̄a datur cōtra inuitū. vt d. l. Pōp. & l. si pupilli. §. si Titij, & l. itē si cū putaui. in quarto verò genere, scilicet in eo quod est meum ratiha-
b bitione à princ. pendet ex voluntate mea, *b* quia si ratū habeo, nascitur actio neg. ge. si ratū nō habeo impeditur natiuitas actionis. vt d. l. si pupilli. §. itē

a Adde Bar. & Bal. post glo. in l. si pupilli. § itē requirit. ff. de neg. gest. & Cyn. Bart. Bald. & Sal. & Alex. in l. si pecuniā. C. de nego gest. qui tenent ꝯ Dy. qui in hoc vult ꝙ in casibus in q̄bus negotiū ad nos spectat, ratihabitione actio neg. gest. non oriatur ex negotio añ gesto noīe meo, sed ex ratihabitione mea, insequēdo glo. in d. l. si pecuniā, & in l. mater. C. de rei vendic sed ꝯtrariū tenent cōiter Doc. ꝙ imo ex negāte neg. gestor. per textū in l. 3. §. hæc actio. ff. de nego. gest. & ibi vide Bal. & Doct. quot sunt genera negociorum. vide Bar. & Doct. s. in locis alleg. Et nota ꝙ in mutuo & debito facto noīe meo nō reqrit ratihab l. si absentis, & ibi Bart. & Bal. C. si cert. pet.
b Adde an q̄s possit hīc ratū

gestum nomine suo semel reprobatum, vide Barto. Raph. & Moder. post glo. in l. dispensatorem. ff. de solut oni. & Barto. in l. Pomponius. colum. 6. de neg. gest. tex. glo & ibi Domin. in cap. licet. de procur. li. eodem. lib. & Bald. in l. falsus. col. 2. C. de furt. vbi dicit, quod factum per procuratorem reuocatum non possum habere ratum, de quo vide Alex. post Barto. & Docto in l. tutor. C. in quibus cau. in integ. restit. & Bal. in l. absentis. C. si cert. peta. & Specu. tit. de defenso re. §. 1. versicu: sed pone egisti. & Ang. Are. in sing. in §. prae iudiciales. col. 3. versicu si autem semel reprobaui, & ibi Iaf. Institu. de act. qui ponunt intellectum l. dispensatorem.

quaeritur. & §. item ait, sed ex postfacto non pendet: ex voluntate mea: quia si semel habeo ratũ, nõ possum voluntate contraria tollere actionem iã natã. Itẽ si reprobaui quod gestũ erat, & per hoc impedi ui natiuitatem eius, non possum postea, licet velim habere ratũ, facere ꝙ nascatur actio neg. gest. cuius natiuitas fuit ab initio impedita: & ita loquitur si bene inspiciatur. ff. de sol. l. dispensatorem, & in his duabus qõnibus confuse loquuntur Legistae. Item quaeri põt circa materiam regulae quaedã qõ dubitabilis & saepe occurrens: †videlicet si actum est contra delinquentem, & est condemnatus, & satisfecerit sententiae, an possit agi nihilominus contra ratũ habentem, vel contra mandantem? & ꝙ non possit, potest sic probari: quia l. cauetur, ꝙ cum apparet cuius ictu quis perierit, ille solus de occiso puniatur. vt ff. ad leg. Aquil. l. item Mela. §. sed si seruum plures, sed in proposito apparet, quis fecit, igitur debet puniri ille solus, & non mandans, vel ratũ habens. Item probatur ff. de his qui deiec. vel effu. l. 1. §. fi. & l. seque. Item videtur casus. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quoties, vbi dicitur apertè ꝙ vno soluente liberatur alius. ¶ † Ecõtrà a quod nihilominus puniatur qui mandauit vel ratum habuit. C. de accu. l. non ideo

13

14

a Adde an mãdans & mandatarius vel ratũ habens teneatur Dy. & quae ibi dico in regula, quae per alium ꝗ. eod Et quando plures fecerunt aliqd delictũ, vel furtum, quilibet teneantur in solidum, vel vno soluente caeteri liberentur, vide Cyn. in l. 1. C de cond. furt. in 4 & 5 q & ibi Bald. & Sal. Dyn & Bart. in l. semper. §. si sepulchro. ff quod vi aut clam. & in l. si familia. ff de iurisdict omn. iudi. & Bal in l adeo. eod ti tul. & Bar. in l. fi. ff. de success & Bal. in l. 1. C si plur. vna sentent. fuer. & per Inno. c sicut dignum, de homici. per Abb. & alios in c. signific. in 2. eodem titu & Bald. in l cum rationibus. C. qui accus. non poss. & quid si non apparet cuius ictu quis perit, an omnes teneantur, vel omnes absoluantur, vide Dyn. infra in regula, in obscuris. versi. ad tertium, & quae ibi dico in fine regulae, quãdo multitudo delinquentium excusetur à poena delicti; vide pulchrè Felin. in ca. dilectae. colum. 5. versi. quod aliter de excep. & Albert. in 4. parte statut. q. 61. & glo. Archid dominum Pet. de Ancha, & Philipp. Franc. in c. cupientes. §. Caeterum. in ver. qui culpabiles. de elect. supra eo. lib.

paulum de Cast.consi.240 incip.videtur prædicta,& an,& quando, & per quæ verba videatur mandatum delictum,no.Rom.sing.613 incip.cu scis,ꝙ Bar.Cocset.sing. suis in verbo,præsumptio incip famulus, & Mathesil. sing 188.incip. no.ꝙ vbi creditor,ad fin.pro principali autem quæsito vide Bal. in sua practica iudiciaria.cap.7.quæst.3.

ideo.& ad leg.Iul.de vi.l.seruos.ff.de iniu.l.non solùm.§.si mandato.& §.Proculus.& ad Turpil.l.1.§. pe.expressum videtur l.& si certus sit percussor. ad Silla.& de iur.fisc.l.2.§. diuus Pius & l.nõ tantùm.
15 †Item quia agitur de pęna delicti;ergo vno de delinquentibus soluente,non liberatur alter.C.de cõdi.fur.l.1.& ff si quis testa.lib.esse iussus.l.1.§. fi.C. de admi.tut.l.tres tutores.& de iur.om.iu. l. adeò. mihi videtur distinguendum:quia aut actũ est ratione delicti ad interesse, aut pęnã pecuniariam vel corporalẽ.si ad interesse:vno soluẽte liberatur alter vt d.l.1.§.quoties.ff.de vi & vi ar.& de eo per quem fact.erit.l.1.§.si plures.Si verò ad pœna pecuniariã vel corporalẽ,tunc vno soluẽte vel pęnã sustinente, nõ liberatur alter.de iurisdict.omn.iudi. l. adeo. & d.l.tres tutores & de iure fi.c.l.2.§ diuus Pius.& l. nõ tantũ.cùm alijs iuribus allega.¶Et per hãc solutionẽ soluuntur contraria:excepta l.item:Mela. §. sed si seruũ plures.ad quod dici debet ꝙ ibi erant plura facta diuersarum personarum,& distincta,&
16 ideo alio modo punitur vnus,& alter alius.† Sed a in quæstione præmissa vnum tantum est factum a quod necesse est esse occidentis, vel vulnerantis, vel aliàs delinquentis,sed ex interpretatione reputatur mandãtis, vel ratum habentis: & ideo eandem pœnam portare debet,& vno soluente vel sustinente pœnam,non liberatur alius,vt dictum est.
17 † Item quæri potest ecõtrà, si delinquens est absolutus,an absolutoria prosit mandanti vel ratum habenti? & videtur quòd prosit,sicut in causa communi appellatio vnius, & victoria prodest alteri : si eadem causa fuerit defensionis omnium : vt

a Adde quãdo dicat vnum delictũ,vel plura. vnum furtum,vel vnum verbũ iniuriosum,vel plura. Doc. in l.si familia. ff de iurisf. om. iud. & Bart. in l.nunquam plura ff. de priua.delic. & ibi Alexã.in mag. post & Bar.in cõs.222. inci. Aut cõmisit adulteriũ.& Bar.f l.itẽ apud §.ait p̃tor. ff. d. iiurijs. & Bal. in l.quicunq; C. de ser. fugi. & Bar. in cõ si. 198. & Docto. maximè Alex. in l. turpia. ff. de leg.1. & per Bar. consi.180. in princ lib.3. & Card. Alex. in c. seiuit. 17. dist & in c.sin. 56 di.& Ludo. Bolog. in d l.si fam lia.in suis primis interp. & Ang. Are.in tract. suo malefi in gl.in verbo. cõtumeliosum. & Fel. in c.qm. in prin. colum.1.de offi.deleg.& decisio.parlamen. Delphin.429. qõ.& Ioan. Andr.in reg.delictum. & Gaspar Gal. in consi.1.ui.de consanguinitat. circa medium.

a Adde ibi gl.& Bar.& Alex.in 1. addi.& Imo. Abb. Sic.& insuper Fel. in c.j. cum super col.2.vers victoria tertij de re iu.& Bar. in l.asinam.col.1.ff de app.

b Et nota quòd sententia inter alios lata alijs non nocet, vt hic, tamen facit quale præiudiciũ,vt vide tex.& ibi Bar.in 1.no.& Ale. in addi.in d.l.asinã de appe. Ale.pulchrè in repe.l.sæpe hic Ale. & Fel.in c.suborta.col.vl.ver.no.ét de re iudi.q ponit duas limitationes ad d. l. sæpe. & per Bal. in l.1. C.de fal. & Abb. & Fel. in c.cũ semper de re iu. & Lu. Bolog in l.posthu.§.si quis. ff.de inof.test. & l. qui repudiantis. e. ti.in primis inter-pre. & Alexan. cõsi.189 lib.2. & vide Abb. & Ludo. Bolog.in l. si duo patroni. in pri.ff.de iureiur. & Fel. in c.inter dilectos. colu. 8. de fide instru.

ut ff.de appel.l.si quis separatim. §.quod est rescriptum. *a* Econtrà videtur q non prosit, quia res in- a
ter alios acta non nocet, nec prodest alteri, *b* vt ff. b
de re iud.l. sæpe, & de except.l.Modestinus.& C.res
inter alios acta per totũ.†Distinguendũ videtur,q 18
aut absolutus fuit:ideo quia pronuntiatur, delictũ
non cõmissum,aut ideo quia non fuit in culpa.Primo
casu victoria prodest,secundo non, arg.ff de iureiur.l.duobus.§.à fideiussore. & §. si ei qui. Et ad
arg.contraria dic† q loquuntur,qñ iura diuersarũ 19
personarum sunt diuersa, & separata, sed cum eadem
est causa defensionis omnium, & ex eodem facto
sumens originẽ, tunc non absurdũ est victoriã
vnius alteri prodesse, argu.l.præallegata,si quis separatim §.fi.& d.l.duobus.§.à fideiussore. *c* c

IN REG. CVM SINT. ARGVMENTA.

1 *Actore & reo pariter de suo iure probantibus vtri fauendum sit.*

2 *Reo fauetur si de neutrius iure probetur, & nu.3.*

Reus & actor, si sint in causa paris turpitudinis, reo potius fauendum est, & nu.4.

5 *Conditio conuenti melior est in re pari.*

6 *Dilationes plures reo conceduntur quàm actori.*

7 *Actoris conditio an sit potior, quàm rei, si iura vtriusque sint obscura.*

8 *Reo quod obest attenditur potius quàm quod prodest.*

c. Adde an sẽtentia lata contra principalẽ præiudicet fideiussori vt posset fieri executio contra fideiussorẽ,uel ecõtra sentẽtia in fauorẽ fideiussoris p sit principali, Bart. & Doc.Mod in d.§ à fideiussore,& Bar, & Alex.in addi.in l.asinam. ff. de appel. & plene in l.1.& ibi Alex.in addi.ff.de iud.sol & Cyn.Bald.& Sal.in l.fi. C.de vsur.rei iud & Bal.Ang.Are.in.§ si de satis.inst.& Alex. consi.131. col.3 vers. ergo lib.2.gl.in c.1.§.de iniurijs eo.lib. Spe.in ti.de exec.sent.§.sequitur,versi. quid si sentẽtia,& Dy in reg nullus,versi.ad octauũ.& quæ no.Fel.in c.si cautio.in fi.versi.& ista faciunt, de fide instru. & Decis. Parlamen. Gratianopolit. Delphin q 26.q.215.

Adde quod notaui in alleg. Decis. Gratianop. decis.215.vbi plenè examino articu.in hanc apost.contentos.

a Adde, quod data paritate probationum inter reum, & actorem, reus debet absolui, vt hic, et sit actor si in possessione iuris de quo agitur: vt capit. ex literis. & ibi Fel consi 2. in princ versic. in textus, & versi. vlt. no. de prob Et no quod data paritate probationum in d. c vti possideris, is tamen obtinere debet qui meliorem titulum probat: quia testes sui praeferuntur sup possessione. vt no. Abb. Sic in ca. licet, in 10. notab. & ib. Fel. col. 8 in princ. de prob versi. quarta cã victoriae & Bart. Bal. & Alex. in l. si duo patroni. in princi. ff. de iureiur. & Ang. Are. Inst. de act. §. quadru. ver. ité dixi char. 6. col. 1. & Deci. Par. la. Delp. q. 71. Quid si actor probat plenè de credito, & reus semiplenè de absolutione, an debeat deferri iuramentum, vide Bar. in l. vulgò. ff. de administra. tit. & in l. admonendi. ff de iureiur qui tenet quod sie. & Io. And. in c. fin. de iureiur. de quo per Iaf. d. l. admonendi. & Doct. in l. in bonae fidei. C. de reb. cred. & Alex. in consi. 134. colum. 1. versi. ista dico, vol. 1. 2. licet Do. Anto. de Butr. & Abb Sicu in d. c. h. teneant quod sit deferendum actori. & vide Decis. Capellae Tholos. q. 406 & Cepol in consi j. col 3.

REGVLA XI.

CVM sint partium iura obscura, reo fauendum est potius quàm actori.

1 ¶ † SI actor & reus pariter probauerint, de iure suo, quod intelligitur, vel per numerum testiũ aequalem, vel per instrumenta publica, eiusdem au-
a thoritatis fauendum est reo: *a* quia debet absolui à petitione actoris, cum iura partis vtriusque sint obscura. & hoc intendit dicere. arg. ad idem. ff. de
2 manu. l. leg. Iulia. & ff. eod. l. fauorabiliores. †Item si neuter nec actor nec reus aliqd probauerit, iura partium sunt obscura: & ideo fauetur reo, quia debet absolui, vt Insti. de interdi. §. commodum, & C. de edend. l. qui accusare, & de rei vendic. l. fi. Item apertum exemplum est. si duo sint iudices ordina-
b rij *b* de causa cognoscentes, & vnus condemnet & alter absoluat, iura partiũ sũt obscura, & ideo fauetur reo, quia praeualet absolutoria: vt ff. de re iudi. l. inter pares, & arg. ff. de act. & obli. l. Arrianus Item

b Adde quod fauetur reo in sententia ordinarij: secus est in sententia delegati. vt l. duo. ff. de re iudic & ibi gl. Bar. & Ale. Item intellige in ordinarijs, qui sunt pares secus si impares: vt est l. si vni alias Pomponius. sed ibi glo. Bar. & Ale. ff. de re iud. & ibi Lud. Bolog. in d. l. duo in prim: s interpret qui ponit intellect. d. l. duo, & l inter pares. & Fel. in c cum inter col. 5. de re iud. & Bald in l. cum magistratus. C. qñ prouo, non est necess. & qñ in dubijs sit magis fauendum reo, quàm actori, sed vide Azo. in summa titu. de reb. dub. quem sequuntur Ang Paul. de Cast. Bar. & Ale. in primo notabili, in l. die. ff. qui satisdare cogantur tria tempore considerentur, de quo est gl. ordin. in c. cum ad sedem de resti spol. & in c. ex litteris. & ibi per Praedo. Mediola. de sponsa. & Abb. & ibi Bellon. in prima additione. in c. duobus. de re iudi. vbi in praeparatorijs iudiciorum, & causa fauorabilibus fauendum est actori, vt ibi. vide. & Doct. in sequent additio. & Fel. in c. ex litteris. de prob. & Cepol. in consi 41.

†Itē ſi ago hypothecaria contra Titiū & probo rem 3
mihi obligatā à dño die Calend. Auguſt. Et econtrà
Titius probat eādē rē ſibi à dño obligatā eadē die,
nec apparet cui prius, & cui poſterius, iura partiū
ſunt obſcura, & ideo fauet reo, q̃a dēt abſolui: vt ff.
de pig. l. ſi debit. & de inof. teſ. l. ſi pars. cū ſimi. †Qui 4
dā verò legiſtæ ponūt exemplū reg. cū reus & actor
ſunt in pari cā turpitudinis, q̃a tūc reus abſoluitur.
C. de condic. ob turp. cau. l. cū te. & l. mercalem. ſed
hoc exemplū nō conuenit reg. q̃a iura partium nō
ſunt obſcura, imò certa & paria. & ideo nō hēt locū
ꝓpriè hæc regula, ſed illa ī qua cauet †ꝙ in re pari 5
melior eſt cōditio cōueti, q̃ agētis, vt ff. eo. l. in pari.
& l. par. & de ver. obl. l. ſi ſeruū. §. ſeq̄tur, & ĵ. e. c. cū
in re pari. ſed iſta duo ſūt æquipollētia in effectu. ſ.
iura partiū eſſe obſcura, & eſſe paria & certa, quia
vtroq; caſu reus abſoluit, & ꝑ paritatē cōditionis
vt d. l. ſi ſeruū. §. ſeq̄tur. & de doli exceptio. l. apud
Celſum. §. Marcellus, & de dol. l. ſi duo, & de cōtrah.
emp. l. domū, & ſol. matr. l. viro, & l. cū mulier, poſ-
ſunt excuſari qui dictū exēplū ponunt, q̃a cōſiderāt
effectū finalē, non eſt aūt in origine aut in habitu-
dine propria exequatio exemplorū. † Alij ponunt 6
exemplū in eo, ꝙ plures dilationes cōceduntur reo
q̃ actori: vt C. de dilat. l. ſi qñ, & de temp. in integ.
reſti. l. petendæ ff. de ferijs. l. vlt. Sed hoc exemplum
nō propriè congruit regulæ, q̃a hoc exemplo iura
partiū nō ſunt obſcura, ſed certa, ſed ideo cōſtituit
ius, ꝙ plures dilationes cōcedatur reo q̃ actori, q̃a
in ptāte actoris fuit qñ procuraret, vt d. l. ſi qñ. & ff.
de doli exc. l. purè. §. fin. Sed opp. & videtur †ꝙ in re 7
obſcura, potior ſit cauſa ſeu conditio actoris, quā
rei, quia ſi in libello cōtineantur verba obſcura, ſta
tur interpretationi actoris vt ff. de iud. l. ſi q̃s intē
tione. & de verb. obl. l. inter ſtipulantē. §. 2. ff. eo. l.
in cōtrahē. §. 1. & in l. in ambiguis orationibus. ſed
dicendū eſt, ꝙ leges illæ loquūtur in his quæ perti-
nent ad cauſæ præparationē, in illis. n. magis fauen
dū eſt actori, q̃ reo, & quantum ad interpretatio-
nem verborū in libello expreſſorum, a vt in l. præ- a
alie-

a A ide an debeat ambigua petitio interpretari ſ. d̄m intentionē proferentis. Inno. in c. licet cāu. in fi. de prob. & Fely. in c. auditis. col. 1. propè fi. de præſcri. Bal. & ibi Alex. in addit. ad Bart. in d. l. ſi quis intētione. Abb. in c. dilecti. de iud. & in c. 3. col. 4. de dilat. & Inno. in c. examinata. in fi. de iud. & no. per Dy. in regula ſeq. & in regula, cōtra eū qui, infra eo. & Paul. de Caſt. in conſil. 201. col. 3. verſi. circa qd in nouis. & Angel. Aret. in §. ſed minus coi. tū. in gl. corrigere. & ibi Ia. verſi. 2 de act. & Ang. Are. in §. 1. & in §. tripli eod. titu. & Alex. in l. ſi qs à filio §. ſi qs plures in prin. ff. de lega. 1. & Bal. in l. cū precū. C. de liber. cauſ. & Abb. Sicu. in ca. epiſ. pi. d̄ cauſa poſſeſ. & proprie. & Phili. Francus, hic per Fe-

ly.in c super quæstionum.col.1.de offi deleg.vbi alleg. hic Dyn. ꝙ interpretatio debet esse verisimilis,non dissona. & ibi etiam vide de multiplici interpretatione,& in materia vide Bald.in l.edita. col.3.in repet. Padua.de eden. C.& Abb.Sic in consi 78 col.1.lib.1 & Decis.Capel Tholos.q 32.

a Adde quod notaui in apostil.ad Lanfr. de Oria. post Bened. Vad. in c.quoniam cōtra falsam.ꝙ. responsiones, num 7. in versic. ambigue. de proba. & aduerte ꝙ si cui quis obscure vel ambigue respōdendo, si bi præiudicat, iuxta vulga. l. veteribus, de pact. sic interrogationi ambiguæ vel obscuræ respondere non tenetur, nisi prius declaretur, ita not.Bal.in l.2. §. qđ obseruari, & ibi dixi in apost.ad eū. in versicu. nisi prius declaretur. C.de iura. calum.

allegata.ff.de iudi. si quis intentione, & quantū ad alia quæ in libello exprimuntur:sed eorum dispositio pertinet ad officium iudicis : vt est in die ap-
7 ponenda in stipulatione iudicio sisti : vt ff. qui satis. cog. l.de die. in princ. Ratio autem est aperta. quia reus semper impediret ne posset contra eum
8 experiri: vt d.l.inter stipulantem.§. 1.† item opponitur & videtur potius eligendū quod obstet reo, quam quod prodest, quia l.cauetur ꝙ si reus cauit. de dam. infect.& damnum contingat vitio ædificij etiam fortuito casu, ꝙ tenetur reus ad emendationem damni ex cautione damni infecti:& tamen casus fortuitus erat pro eo,licet debilitas edificij contra eum, & sic partium iura sunt obscura : vt ff.de damn.infec.l.fluminum.§.seruus, & §. item apud. Sed tunc dicendum est,ꝙ ibi non erant in pari causa reus & actor, a quia reus erat in culpa ex eo ꝙ ruinam ædifici: poterat præuidere. Actori autem nulla culpa poterat imputari, & ideo quia præponderat culpa rei, deterior est eius conditio, arg. ff.
9 ad l. Aquil.l.item si obstetrix, & l. si putator.† aliàs si essent in pari dolo, vel in pari culpa, lata,vel leui vel leuissima,fauēdum est reo potius quàm actori: vt d.l fauorabiliores, & l.in pari.& l.petenda, & de doli except.l.apud Celsum.§. Marcellus,& de verb. obli.l.si seruum.§.sequitur.& ĵ.eo.in pari causa.

a Adde Dyn. in l.fluminum §. item apud. ff.de damn. infect. qui idē dicit, & ibi sequitur Bart. & ad ornatū huius reg. vide Bar. & Alex. col.3. in l.inter stipulantem.§. 1. ff. de verb. oblig.

IN REG. IN IVDICIIS. ARGVMENTA.

1 *Aequitas in iudicijs inter litigantes seruanda est.*
2 *Iudex subditos tractare debet veluti pater filios.*
3 *Indices inæqualitatem vitare debent in iudicijs & arbitrijs.*
4 *Priuilegium concessum vni litigatorum quando alteri prosit, & rui.si.q.*

a Adde, ꝙ etiam benignè debent aduocatos coram eis plebiſcitantes audire: vt l.ne quicquã .§. ibi decretum, ver.circa aduocatos. ff de off.proconſ, & leg. & Spec.titu.de aduo. quod male ſeruatur hic Bituris, & contra iudices eſt tex. cum ſuper verbo,quia veritas 35.quæſtio. 9.

b Adde Ang. Aret.in §.1.col. 3.ver.in ea.gl. Inſti. de his qui ſui vel alie.iuris ſunt, vbi ponit an pr̃ poſſit in carcerare filiũ, & vide Bal. i l. ſi filius. C. de patria poteſtate. & in l. libertos. & Alex. in addi. C.de obſeq. pat. præſtã & glo fi.in c. quemadmodũ, de iureiur. & dominũ Bonifac. de Vitalinis in tractatu ſuo malefi. tit. quibus conceſſa eſt correctio. & Cyn.& Docto.in l.Manichæos. C. de epiſcop. & cle. & Lud. Bolog. in l. ex facto. la grande. ff. de hære. inſti. in 4.interpret.

c Adde in q. bus, cauſis & cõtractibus ſit ſeruanda æqualitas. Bart. & ibi plenè Ioã. de Plac. in l.in ſacris.§. fina. ff. de proxi.ſacr. ſcri. & Cy. Barto. Bald. & Salic. in l. fin. C. de fruct.& lit. expen. & Bald. in c. 2.§. quibus de conſuetudin. rect.

REGVLA XII.

IN iudicijs non eſt habenda acceptio perſonarum.

¶ † Inter litigatores debet iudicij æquitas obſeruari: ſiue litigatores ſint pares, q̃a vterque vilis, vel vterq; conditiones honeſtæ ſint,ſiue nõ pares,quia vnus vilis conditionis,& alter conſtitutus in dignitate, nec debet iudex prætextu dignitatis alicuius litigatoris,prætextu lucri,vel gratiæ, vel odij in alteram partium declinare,ſed vtriq; parti quod iuſtũ eſt præſtare,& ius ſuũ vnicuiq; tribuere, & æq̃tẽ in omnibus obſeruare,vt in auth.iuſiurandũ qđ præſtatur.§. 1.& §.econuerſo.& §.primum.ibi,nequaquam ſub inclinato &c. & in auth. vt iud. ſine quoquo ſuf.§. deinde propter.& §. quod aũt, & de defen.ciuit.§. iuſiurandum. † iudices.n. debent ſe habere circa ſubiectos, *a* ſicut pater circa filios: vt in Aut.vt iud. ſine quoquo ſuf.§.& eos, & in Auth. iuſiur. quod præſta.ab his.§. deuotos autẽ, pietas aũt in patre,nõ in atrocitate, *b* ſed pietate conſiſtere debet, & conſiliũ pro liberis capere, vt ff. ad l. Iulian. de paricid.l.diuus, & de adult. l.nec mea.§. pen. ergo quilibet iudex vel prælatus ſuperior habere ſe dẽt circa ſubiectos piè, atq; piũ conſiliũ ac iuſtum capere pro ſubiectis, ſicut pater pro filijs. Item debet in iudicijs æqualitas obſeruari, quia ſi vnus litigatorũ ſit priuilegiatus,alter non, priuilegiũ vni competens extendi debet ad alterum. C.de fruc.& lit. expen.l.fin.& de proxi. ſacr.ſcrip.l.in ſacris,& l.vnicuiq; lib. 12. † iſtud aũt contingit ꝑp inæqualitatẽ vitãdã,q̃ legiſlatores vitare ſtudẽt,non ſolũ in iudicijs,ſed ẽt in arbitris,& alijs actibus extrajudicialibus & arbitraria contingentibus. *c* vt ff.de arbi.l.ſi de meis,circa prin.& l.Pedibus.§.in ſeruũ. & l.ſi cũ dies.§.pen.& de vulgar.& pup.ſubſt.l.iam hoc

Margin numbers (right): 1 (line 1), 2 and a (at "iudices.n. debent ſe habere"), b (at "ſed pietate conſi-"), 3 (at "iſtud aũt contingit"), c (at "vt ff.de").

feud.& Ioan.Fab.Christoph.porc.& Ang.Aret.in § fin.col.2.Insti. quib. alien. non licet,an idem in arbitris,uide tex. in l. si cum dies. §. penul. & l. sed interpellatur. §.si ex altera ff.de arb.& Alex.in l.si de meis. Addit. & Bart.ff. de arbitr.& Spec.titu.de disa.§.fin,sed nunquid post lapsum terminum. & Docto. in l.si maxime per Alex. col.2 uersi.& ad allegata.& C. de eden.quòd ibi æqualitas debet seruari, nisi ubi contrariũ reperitur expressum. ut in d.l.fin. de eden. & Hippol. de Marsil in suo sing.168.incip. æqualitas.

hoc iure.& l.Lucius.& C.de rescind.vend.l.ratas.&
de test. mil. in l. in testamento. & de impub.& alijs
substi.l.hereditatē.& l.quãuis.sed certè falsum vr ꝙ
priuilegiũ cōcessum vni,debeat extēdi ad aliũ,cum
personã illius, cui concessum esse probetur, egredi
4 nõ debeat,vt Insti.de iur.na.§.sed quod prin.† Dicunt quidã aut agitur de priuilegijs pertinētibus
ad litis executionē,& tunc priuilegiũ cōcessum vni
litigatori,prodest alteri.C. de fruct. & litis expen.l.
fi.& l.in sacris.in fi.& l.vnicuiq;. de proxi. sacr. scin.
li.12.aut agitur de priuilegijs pertinētibus ad litis
decisionē, & tunc priuilegiũ cōcessum vni nõ prodest
alteri.vt §.sed quod prin.quod licet prima facie videatur
probabiliter dictũ, ostēdi põt non esse
verũ:quia priuilegiũ rest.in integ. qđ minori cōcedit,pertinet
ad litis decisionē:& tñ aduersario prodest.C.si
aduer.trãs.l.j.& 2.de repur. quæ fiunt in iu
5 di.resti.in integ.l.vnica.† Alij dicunt, ꝙ aut priuilegiũ
cōcessum est ad postulationē,aut sine postulatione:si
ad postulationē,ꝑdest,si sine postulatione,
nõ ꝑdest.vt ff.qđ quisq; iuris in aliũ.l. 3. in princ.q
sol. quãtũ ad ꝓpositũ parũ valet : quia in præalleg.
l.fi.C.de fruc.& lit.expen.loquit ēt de priuilegio ꝓpria
liberalitate principis,ēt sine postulatione concesso:ut
ibi no.in 1.gl.& patet in tex.Et ideo dicen-
a dũ vr ꝙ aut priuilegiũ cōtinet ius iniquũ, a vt quia
in alterius læsionē concessum,& tunc distinguitur:
q.a si ad postulationē concedit', debet vti impetrãs
codē iure: si sine postulatione, tunc nõ cōpellitur
codē iure vti. vt ff. quod quisque iur.l.1.& 2.Sed si
non cōtinet ius iniquũ,sed fauorē illius cui concedi-
ditur, & aliquã iuris cõis relaxationem siue ad postulationē
eius concedatur, siue sine postulatione
prodest impetranti tantũ, & non alij eũ non contin
6 genti,vt in §.sed quod princ. † Item prodest non so

a Adde Bar. & Bald.in d.l.fin.C.de fruc.& lit.expen & Bald.in d.c.2.§.quibus, de consuetud. recti feu. & Docto. in c.2. de mut. petit. & Bart. in l si §. donec.C.de iure deli. & Bar. ibi pulchrè. Alex. in l.3.in prin. uersi. tertio limita. ff. quod quisque iur.& Dy.j. in reg. quod ob gratiã.& Lud. de Ro.in cons. 146 co.2.uer. 2 responso.& Philip.Franc. hic .pan, in c.fi.nu.11.& ibi posui in apos. ad eũ. in uer. debeant extendi.de transla. prælat.

lū ei cui cōcedit, sed et secū litigāti : quia occasione cōtrouersiæ q̄ inter eos uersantur, & inæqualitatis vitādæ causa, vt eū cōtingere: & ita loquitur lex fi. de fruct. & lit. expen. & de proxi. sacro scrin. d. l. in sacris. & l. vnicuique. Et hæc cōnexitas & extēsio priuilegij ex eo ꝓcedit: † q a nō est hñda in iudicijs ac ceptio personarū;, sicut in hac regula continetur. & hoc aliquantulū tangitur in d. §. sed quod principi. 7

IN REG. IGNORANTIA. ARG.

1 *Confessio in iure facta per errorem facti an valeat. & nu. 8.*
2 *Errans in iure non excusatur.*
3 *Soluens naturaliter debitum & ciuiliter indebitum errore excusatur.*
4 *Errans in eo quod publicè notum est, non excusatur.*
5 *Ignorantia facti non noti publicè, an excuset.*
6 *Ignorantia toleratur quandoque in facto proprio.*
7 *Error proprij facti quando excuset.*
9 *Error in iure excusat, vbi de damno vitando agitur.*
10 *Ignorantia iuris an excuset eum qui de lucro captando certat.*
11 *Ignorantia iuris an sit extra iudicium toleranda. & nu. seq.*
13 *Dolus præsumitur in eo qui tabulas testamenti aperit ante iudicium defuncti.*
14 *Lex Cornelia dolum requirit.*
15 *Dolus ex qualitate facti consideratur.*
16 *Ignorantiam allegans eius, quod publicè notum est, in lata culpa esse præsumitur.*
17 *Ignorantiam iuris prætendens quando excusetur.*
18 *Errans in iure aut facto quando excusetur, & nu. seq.*
21 *Ignorantia iuris naturalis non excusat.*
22 *Error quando in facto proprio toleretur.*

REGVLA XIII.

IGNORANTIA facti non iuris excusat.

¶ Conuenienter potest exemplum poni istius regulæ in eo † qui in iure confessus est. & confitendo errauit : nam si errauit in facto iustè excusat error, & non nocet cōfessio. si errauerit in iure, a error a non

a Adde, q ab ignorantia seu errore iuris qs excusatur vbi lex est multum dubia. text. est in l. regula ff. de iuris & fac. igno. & not. gl. in c. uno. de postula: præl. ī. e. lib. & Abb. in c. fi. de constit. Fel. i c. ā quarta. col. 9. circa princi. de præscri. ī regno Siciliæ, ignorantia iuris excusat à perditione feudi, propter non petitam inuestituram, vt not. Card. Alex. in c. 1. col. 9. quo tempore miles inuestitu. pete. debeat, in vsibus feud. quia text. est munificus & liberalis: vt l. imperialis. C. de nup. & no. in l. lege. C. ad legē Falci. facit qd no. Bart. sed si susceperit. §. 1. ff. de iudi. quæ est ratio illius munificentiæ. vide card. vbi suprà q not p vasallis tenentibus feudū à Rege, seu alio principe, vide Doct. j. pen. ad dit. allegat. &

Spec. in suo aureo repertorio. in tit. de ignoran. facti vel iuris & quæ dixi in §.7 col.2. de consuet feud. lib. Consue. Biturigum.

Adde breuiter, quod ignorantia iuris nõ plus excusat mulierẽ quam alios, quãuis ipsa potuit cõsuluere peritos, vt no. Bal. & Al. in l. iuris. C. qui admi. & ibi dic post. Bar. quod si est in loco vbi nõ est peritiorum copia, præsumitur pro ea, alias sec⁹. Et inquantũ dixi nõ pl⁹ excusari mulierẽ &c. illud intelligo verũ, nisi in casib in iure expressis, vt not. Bart. in l. nec passim. C. de iuris & facti ign. & Card. in clem. 3 de con sang. & affin.

non excusat: & ideo nocet confessio. vt ff. de conf.
l. non fatetur. verbi gratia: si credebam te esse cohæredem meum. & hoc confessus sum in iudicio, errando in facto, iste error non præiudicat. vt C. de iur. & fact. ign. l. si post diuisionem. & ff. fam. ercis.
2 l. cum putarem. † sed si confessus fui errando in iure, quia credebã testamentũ ualere factũ corã testibus nõ rogatis, vel factũ corã nõ solenni numero testiũ, error nocet, *a* ut probatur. ff. de confes. l. nõ fatetur. Itẽ similiter poni potest exẽplũ, si soluatur illud quod est naturaliter debitũ, ciuiliter indebitũ.
3 † Nã si quidẽ per ignorantiã facti excusatur soluẽs, & ideo põt repetere. Si verò per ignorantiã iuris, nõ excusatur, & ideo non põt repetere: vt C. de iur. & fact. ign. l. cũ quis. & ad legẽ Fal. l. error. Sed opponit & vr, quod ignorantia facti nõ excusat. Nã si proscriptũ erat, vt nõ cõtrahatur cũ eo qui tabernæ præpositus erat, is qui cõtraxit ignorans prohibitionẽ factam, non excusatur: & ideo non potest agere contra dominum: vt ff. de inst. l. sed & si pupillus. §. proscribere.
4 ¶ Sed dicendũ est, quod aut erat publice *b* notum, & tunc nõ excusat, vt in cõtrario: quia vr errans esse in lata culpa quæ dolo assimilatur, & eo quod ignorat quòd omnes intelligant. *c* ff. de verb. sign. l. cedere diem. §. vlt. & l. latę & l. magna. aut non erat publicè notũ, & tunc excusat. vt hic, & in præall. l. non fatetur.

a Nocet. Falsum est. quia ex quo agit de dãno vitando. l. iur. ignora. de iur. & fac. ign. Nõ obstat d. l. cùm qs. quia (vt dixi in no. itel lec. & in lectu. mea Tubingẽ. si) loquitur quãdo est debitũ iure exceptiõis, nec facit regulã, nisi in eo quod solutũ errore facti facilius repetitur quam solutũ errore iur.

b Adde. quid operatur fieri aliquid in publicũ, quia facit rẽ esse notoriã, quia quæ publicè fiunt, præsumũtur sciri, vt hic §. præscribere. vers. literis. & c. 1. de postu. prælato. & ignorantia contra factũ publicũ non excusat: vt not Bar. & Al. in add. in d. §. præscribere aliàs §. de quo. & v. de Cepol. in consi. 39. col. 5. & Cald. in consi. 4. ti. de eff. lega qui ponit limitationem ad. d. c. de postu. præla. & Fran. Are. in consi. 109.

Adde de hoc Barth. Soc. in suo. tract. fallen. reg. 175. & ibi habes limi. ad hãc reg. & de hoc vide Cor. cons 42. incip. plures. in litera d. vol. 3.

c Adde quę dicatur lata culpa. tex. & ibi Bar. in l. quod Nerua. ff. depo. & Fel. in c. cognoscentes col. 1. de consti. & Ro. cons. 426. & Abb. consi. 18. vol. 2. & Deci. Parla. Delph. 474. & Cepol. in consi. 36. col. 1. in prin.

consi.93.lib.2.& Franc.de Crema.in suo sing.6.& Ang.in consi.112.

a Adde quando ratihabitio retrotrahitur,& mandato æquiparatur. Spec, tit.de loc.& conduct.§ 6. versi.168 & Abb. Sici. & Fel.in c. nonnulli §. sunt & alij, de præscrip. & Bald.in suis sing. in litera ratihabitio. & Fel. in c.post cessionem.in 6. col.versi. 2. declara. de probat, & Spec, tit. de cita.§. 6.versi. hoc autem. & sequē.& in tit. de indic.delegat.§.8.versic. quid si cōmitteres. & Paul de Cast.consil. 1. in antiquis. & Lud.Roma. i suo singulari quod incipit, quare núquid gesta per filiú, & Cepol. cautel.30. & Ang. Perus. in l.licet quos. § alieno ff.de dam.infect.& Bald. in sua Marg.in lit.ratihab.& Ang.Aret.§ præiudiciales.de actio.instit.& Bald.consi 219.& consi seq. & in consi, 90.lib.1. & in consi.& 171.versi.6.& alia ratione.& in consi.198. in fi.lib.2 & per Doct. in l.licet.ff.de iudic.Cyn.Bald.& Sal.in l fi.C.ad Maced.& Bart.Bald.& Imo.in l. contrario.ff de offi.proconsul.& Bar.in l.si is qui.ff.pro empt.in 3. oppo.1. partis. & per glo. Doct in l Iulianus ff. qui satisd. cog. & Bald. in l. si pupilli.§. item quæritur.ff.de neg.gest.& ibi Bart. & pulchrè Fel. in c. sicut tuis.in fi.de simon. vbi ponit regulam cum 9 fallen. & an ratio dicatur retrotrahi per fictionem,& non per veritatem,& multa alia,in materia, vide Alex. in consi. 196. lib. 5. & ibi quando ratihab. retrotrahit. quando ex hoc aufertur ius illi contra quem fit ratihab. & an contractum per alium nomine meo gestum possim in absentia illius cum quo contraxi ratificare? dic quod sic, vt tenetur glo.Guil.Barr.& Doct. in l.Pomponius.ff.de neg.gest.& no.Cyn.in l.1.ad fi. C.si quis in frau patro.& Bar.in l.quo enim.ff.rem ratam hab.& in l.certú.§.si quis absente.ff.de confes.& Ange, in §. sin verò expressum.in authen.de hæred.& falcid.pulchrè Alex.in consi.126 in vlt.col.lib.5. & an ille cuius nomine celebratus est contractus ex quo se fundat pendente iudicio possit ratificare:tenet Alex.q. si in consi.127.col.1.versi.2 respon.eod.lib.& Bal.in consi 279. 14 & quando & quomodo videatur ratificare & approbare factum procuratoris si excedat mandatum. & quid si est præsens & tacens, vide pulchrè Alex. in consi.80.col.5.lib.4.

Adde hic Bar.in l.si vxor.§.si quis vxore.ff.de adult & Alex. in l. bonorum. in addit.2.ad Bar.cum seq ff.rem ratam hab.& Fel.in c.causam.col vlt.de iudi.qui ponit 20,fallen.q factum per falsum procuratorem non potest ratificari.& Fel.in c.1.col pen.& vlt,de re iudic.& Petr. de Ancha. hic qui vltra hanc regulam non scripsit.& Alber.& Philip.Franc.hic.& singu.decis. Capel. Thol. q 272.& Ang.consi.292 Pan.c.cum vos.num.6 & ibi posui in apostil. ad eum. in versi.actus præcedens.de his quæ fiunt à prælat.

habitio retrotrahitur,& perinde obligor ac si mandassem. a & hoc intēdit regula præsens,& eius exēpla multa patent, & in contractibus, & in delictis. in contractibus,†vt si aliquis emerit rem sine mandato nomine meo, & per traditionem recepit, & ego postea ratam habeo emptionem, perinde quæritur mihi dominiū & possessio per ratihabitionē, sicut quæreretur per procuratorem qui mandatum haberet quia ratihabitio retrotrahitur, & comparatur mandato.arg. ff. de neg.gest.l.si ago. & de acquir. possess.l. cōis. §.procurator.& idē cōfirmatur. ff.de solut.l.si quis offerenti. & l. vero procuratori. §.fi.

a
a

a Adde, an ratihabitio in delictis retrotrahatur. Bal. post glo. in l. si pupilli §. si Titij, tit. ff. de neg gest. & Bar. in l. Pōponius. eo. tit. ad plenum. & Paul. de Cast. in consi. 415. in antiq. & Bald. in consi. 152. lib. 1. & Bar. in l. 16. sed & si cum quis. ff. de vi & vi ar. Cyn. Bald. & ibi latissimè Sali, in oppo. in l. non ideo minus C. de accu. Bal. in l. fi. ad fi. C. ad Maced. & Inno. & Doct. in c. 2. de ord. cogn.

3 §. fi. & l. qui cum 10. §. fi. Itē patet in delictis, *a* † quæ
a possunt per aliū cōmitti, quia si vulnerasti clericum
nomine meo, & ego ratū habeo, perinde sum excōicatus, ac si mādassem à principio vulnerari. s. de sententen. excom. c. cum quia. lib. 6. Itē si deiecisti aliquem de possessione nomine meo, & ego ratū habeo, perinde teneor interdicto vnde vi, ad possessionē restituendā & alia damna illatā, sicut tenerer si à principio mandassem. c. cum ad sedē. de rest. spol. ff. de vi & vi arm. §. 1. l. 1. sed & si cum quis. & §. deiecisse. & ff. de reg. iur. l. hoc iure. §. deijcitur. & idem in omni genere delictorū quæ possunt explicari per aliū, cū regula generalis sit tradita in præalleg. §. sed & si cū quis. quia in delictis ratihabitio comparatur mandato.
4 † In his autem quæ non possunt per alium explicaris, vt adulterium, & similia personæ cohærentia, dicunt ratihabitionem nihil operari, vt arg. C. de cadu. tol. l. 1. §. ne autem. ¶ Sed oppo. & uidetur ꝙ ratihabitio retro non trahitur: quia si quis petat bonorum possessionem mihi delatā nomine meo infra tempus legitimum: & ego ratam habeam petitionem post tempus, ratihabitio nihil operatur, per quod patet ꝙ nō retrotrahitur. ff. rem rat. hab.
5 l. bonorum. sed dicendum est † ꝙ aut ratum haben
b ti potest imputari *b* culpa tacitæ repudiationis, verbi gratia: appellationem interpositam nomine meo ratam habeo post tempus quod datur ad appellandum, vel ad appellationem prosequendam, vel si bonorum possessionem petitam nomine meo ratam habeo post tempus quod datur ad bonorum pos. petendā: ratihabitio nihil operatur, vt d. l. bo-
6 norum. Ratio autem est † quia patiendo tempus labi in quo competebat ius bon. poss. petendæ, vel ius appellandi vel appellationis prosequendę, vel aliud
c quodcunque videtur tacitè illi iuri renunciasse. *c*

b Adde Dyn. in l. bonorum. hic alleg. vbi idem tenet. & Dyn. sequitur. Cyn. in l. fi. C. ad Maced. sed Bar. in d. c. bonorum. eosdē reprobat in secundo contrario. vbi vide quo tempore debet fieri ratihabitio, vt aliquid operetur, & Bart. in l. vero §. sed nō vero. ff. de solutio. & Bald. in cōsi. 42 lib. 2. & Bart in l. 1. C. qui admit. ad possess.

c Adde, & no. quod tacens & permittens labi tempus intra quod agere potest, videtur tacite renūciare iuri suo, vt l. 1. C. de in integrum rest. quod limita p Bal. ibi esse verū in iure quærēdo, sed in iure quæsito cursus præscriptionis non inducit consensum renūtiationis vt l. fi. ff. rem ratam hab. &

 argu.

tenet Alexand. in d. l. bonorum. in 3 addit. ad Bart. & per Fel. in c. cum causam. col. 3. de re iud. & doct. insuper d. Alex. de Imol. in d. l. j. C. de in integ. restitu. & quæ dixi in §. j. collation. 3 de consuet. retract. in lib. Consuetud. Biturigum.

Ratio autem huius dicti est, quia regulariter taciturnitas cum scientia operatur idem, quod consensus, ut no. Bar. l. in sponsalibus. §. j. ff. de sponsal. duor. in l. 2 in apost. in uersic. qui tacet posito su per glo. in uer. non contradixit. ff. ad Municip. notaui post Iacob. Rebuffi. I l. j. nu. 2 uersicu. pro cōsentiente. C. de filijsfam. & quemadmodū pater tenet p eis. lib. 10. posui post Gem. in c. si post. in uersi. taciturnitas. nu. 1. de confess. l. b. 6. post Panor. in c. per uenerabilem. nu. 28. in uersic. consentiat. extra qui filij sint leg. de quo p Anch. cōs 225. Rom. sin. 455. inci. inferior. & Cotset. sin. suis. in ver. taciturnitas.

argu. ff. si tab. test. nullæ esse dicantur. l. 1. §. ita aūt.
& in auth. de his q ingred. ad app. §. si verò. & ideo
frustra p ratihabitionē conatur redire ad id quod
semel renūtiasse videtur, vt C. de reb. cred. l. si quis
iusiurādū. & de cond. inser. l. fi. & ff. qui satisd. cogā.
l. de die. §. fi. & not. ff. de neg. gest. l. si ego. aut vero
culpa tacitæ renunciationis nō pōt imputari ratū
habenti: & tunc habet locū regula, q ratihabitio re-
trotrahatur & mandato cōparetur. Itē opp. & uide-
tur † q ratihabitio non assimiletur mādato: quia
mandatū parit actionē mādati: vt ff. de procur. l. li- 7
cet. §. ea. obligatio. sed ratihabitio parit actionem
neg. gest. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. idē ait. Sed dicē-
dū est, q aut hr ratū gestū à præsente, & tunc datur
actio mandati. ff. mand. l. si remunerādi. §. si passus.
& l. qui patitur. & l. qui fidē alterius. aut habetur ra-
tum gestum ab absente, & tunc datur actio neg.
gest. & non mandati. vt in d. §. idem ait. & ff. man. l.
ex mandato. §. si fideiussori. tunc ergo comparatur
ratiha. mandato in effectu: sed non quantū ad spe-
ciem actionis. a † Sicut dicimus eum qui dolo de- a
sijt possidere, possessori assimilari. vt j. eo. cap. pro 8
possessore. & ff. eo. l. si dolo. & l. parem. & tamen dif-
fert quantum ad speciē actionis: quia ille qui pos-
sidet, tenetur, directa: ille verò qui dolo desijt pos-
sidere, tenetur vtili. ff. de noxal. l. cle & io. §. si ex plu-
ribus. & §. si is. & l. si plurium. Item propter hoc q
ratihabitio comparatur mandato, patet non esse
mandatum, cū nihil simile idem sit. ff. depo. l. quod
Nerua. ergo nō debet parere actionē mandati, quę
procedit ex mandato tantum tacito vel expresso
¶ Tria

a Adde, & nota q ratihabitio comparatur mandato, non tamen in omnibus, quia non oritur actio mandati, ut sequitur, & refert Bart. in l. si pupilli. §. item quæritur. in 1. opp. ff. de nego. gest. & ibi Bal. idem tenet in §. idem ait. ead. l. & per Hippo. de Marsil. suo sing. 74. ubi ponit unam limit.

¶Tria ergo sunt quorum nullum est alterum. Pri- a mum est mandatum tacitum vel expressum. Secun
9 dum est ratihabitio. Tertiũ est prohibitio. †primũ, inducit actionẽ mandati. vt l. licet. §. ea. & d. §. fi. pas sus. & l. qui patitur, & l. q. fidem, scd'm actionẽ neg. gest. vt l. si pupilli. §. idem ait. tertiũ, impedit actionem mand. vt. ff mand. l. & si pro te. & l. qui fide. Itẽ impedit actionẽ neg. gest. C. de neg. gest. l. vl. & ff. de
10 neg. gest. l. si duobus. † an autem actioneg. gest. quæ datur contra ratum habentem nascat̃ ex administrratione præcedenti, vel ratihabitione sequenti? no. Doct. ꝙ ex ratihabitione tm̃ sequenti: mihi vĩ ꝙ cum quatuor sint genera negotiorum, vnũ, ꝙ est meum cura & solicitudine: scd'm, rẽ ipsa: tertiũ ipso gestu, quartum, ratihabitione, vt plenè no. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. item quæritur, & §. quid ergo., ꝙ in primis tribus casibus nascat̃ actio neg. gest. ex administratione p̄cedenti mediante ratihabitione sequenti spõtanea, vel coacta, sicut aliàs dr̃ in casu simili. C. de rer. permut. l. ex placito, q̃a posito quod nulla ratihabitio interuenirer, nihilominus datur actio neg. gest. cum † pro rato esset habendum quod vtiliter esset gestum, vt. ff. co. titu. l. Pomponius scribit. versi. quemadmodum, & inconueniens videtur dicere ꝙ in illis tribus generibus nascatur ex ratihabitione, cum ea non interueniente, competere possit actio nego. gest. in quarto verò genere, scilicet in eo quod est meum ratihabitione tantum, dico verum esse, ꝙ ex ratihabitio-
11
a ne nascatur: *a* vt d. l. si pupilli. §. item quæritur. Alia quæstio est ad candem determinationem ten
12 dens, † an actio neg. gest. pendeat ex voluntate ratum habentis, & in hac videtur mihi similiter ꝙ in tribus primis generibus non pendeat ex voluntate ratũ habẽtis, q̃a datur cõtra inuitũ. vt d. l. Põp. & l. si pupilli. §. si Titij, & l. itẽ si cũ putaui. in quarto verò genere, scilicet in eo quod est meum ratihabitione à princ. pendet ex voluntate mea, *b* quia si
b ratũ habeo, nascitur actio neg. ge. si ratũ nõ habeo impeditur natiuitas actionis. vt d. l. si pupilli. §. itẽ

a Adde Bar. & Bal. post glo. in l. si pupilli. § itẽ requirit. ff. de neg. gest. & Cyn. Barto. Bald. & Sal. & Alex. in l. si pecuniá. C. de nego gest. qui tenent ꝯ Dy. qui in hoc vult ꝙ in casibus in q̃bus negotiũ ad nos spectat, ratihabitione actio neg. gest. non oriatur ex negotio añ gesto noĩe meo, sed ex ratihabitione mea, insequẽdo glo. in d. l. si pecuniá, & in l. mater. C. de rei vendic sed ꝯtriũ tenent cõiter Doc. ꝙ primo ex negãte neg. gestor. per textũ in l. 3. §. hæc actio. ff. de nego. gest. & ibi vide Bal. & Doct. quot sunt genera negociorum. vide Bar. & Doct. s. in locis alleg. Et nota ꝙ in mutuo & debito facto noĩe meo nõ req̃rit ratihab l. si absentis, & ibi Bart. & Bal. C. si cert. pet.

b Adde an q̃s possit hîc ratũ

gestum nomine suo,semel reprobatum, vide Barto. Raph.& Moder. post glo. in l.dispensatorem.ff.de solut oni. & Barto.in l.pomponius. colum. 6.de neg. gest.iex.glo & ibi Do nin, in cap.licet.de procur.s.eodem.lib.& Bald. in l. falsus col,2 C.de furt.vbi dicit, quòd l factum per procuratorem reuocatum non possum habere raium, de quo vide Alex.post Barto.;& Docto in l.tuior. C.in quibus cau. in integ. restit. & Bal.in l.absentis. C. si cert. peta. & Specu. tit. de defenso re.§.1.versicu: sed pone egisti. & Ang. Are.in sing.in 6. præ iudiciales. col. 3. versicu si autem semel reprobaui, & ibi Ias. Institu. de act.qui ponunt intellectum l. dispensatorem.

quæritur.& §.item ait,sed ex postfacto non pendet: ex voluntate mea:quia si semel habeo ratũ,nõ possum voluntate contraria tollere actionem iã natã. Itẽ si reprobaui quod gestũ erat, & per hoc impediui natiuitatem eius,non possum postea,licet velim habere ratũ,facere ꝙ nascatur actio neg. gest. cuius natiuitas fuit ab initio impedita: & ita loquitur si bene inspiciatur.ff.de sol.l.dispensatorem,& in his duabus qõnibus confuse loquuntur Legistæ. Item quæri põt circa materiam regulæ quædã qõ dubitabilis & sæpe occurrens:†videlicet si actum est con 13
tra delinquentem,& est condemnatus, & satisfecerit sententiæ,an possit agi nihilominus contra ratũ habentem, vel contra mandantem?& ꝙ non possit, potest sic probari : quia l. cauetur,ꝙ cum apparet cuius ictu quis perierit, ille solus de occiso punitur.vt ff.ad leg. Aquil.l.item Mela.§. sed si seruum plures, sed in proposito apparet, quis fecit, igitur debet puniri ille solus,& non mandans,vel ratũ habens.Item probatur ff. de his qui deiec.vel effu.l.1. §.fi.& l. seque. Item videtur casus.ff.de vi & vi ar.l. 1.§.quoties,vbi dicitur apertè ꝙ vno soluente liberatur alius.¶† Ecõtrà a quod nihilominus punitur 14
qui mandauit vel ratum habuit. C. de accu. l.non a

ideo

a Adde an mãdans & mandatarius vel ratũ habens teneatur Dy. & quæ ibi dico in regula, quæ per alium ꝗ. eod Et quando plures fecerunt aliqd delictũ, vel furtum, quilibet teneantur in solidum,vel vno soluente cæteri liberentur. vide Cyn. in l. 1. C de cond. furt. in 4 & 5 q & ibi Bald.& Sal. Dyn & Bart.in l. semper §.si sepulchro. ff quod vi aut clam.& in l.si familia.ff de iurisdict omn.iudi.& Bal in l adeo. eo l.titul.& Bar.in l.fi. ff.de success & Bal.in l.1.C si plur.vna sentent.fuer.& per Inno.c sicut dignum,de homici.per Abb. & alios in c.signific.in 2. eodem titu & Bald.in l cum rationibus. C.qui accus.non poss. & quid si non apparet cuius ictu quis perit,an omnes teneantur,vel omnes absoluantur,vide Dyn. infra in regula,in obscuris.versi ad tertium,& quæ ibi dico in fine regulæ,quádo multitudo delinquentium excusetur à pœna delicti,vide pulchrè Felin.in ca.dilectæ.colum.5,versi.quod aliter de excep. & Albet.in 4.parte statut.q.61.& glo. Archid dominum Pet.de Ancha,& Philipp. Franc. in c.cupientes.§.Cæterum. in ver.qui culpabiles,de elect.supra eo.lib.

Paulum de Cast.consi.240 incip.videtur prædicta,& an,& quando, & per quæ verba videatur mandatum delictum,no.Rom.sing.613.incip.tu scis,q̄ Bar.Cor set.sing.suis in verbo,præsumptio incip famulus, & Mathesil. sing 188.incip. no.q̄ vbi creditor,ad fin.pro principali autem quæsito vide Bal. in sua practica iudiciaria.cap.7.quæst.3.

ideo.& ad leg.Iul.de vi.l.seruos.ff.de iniu.l.non solùm.§.si mandato.& §.Proculus.& ad Turpil.l.1.§. pe.expressum videtur l.& si certus sit percussor. ad Silla.& de iur.fisc.l.2.§. diuus Pius & l.nō tantùm.
15 †Item quia agitur de pęna delicti:ergo vno de delinquentibus soluente,non liberatur alter.C.de cōdi.fur.l.1.& ff si quis testa.lib.esse iussus.l.1.§. fi.C. de admi.tut.l.tres tutores.& de iur.om.iu.l.adeò.mihi videtur distinguendum:quia aut actū est ratione delicti ad interesse, aut pęnā pecuniariam vel corporalē.si ad interesse:vno soluēte liberatur alter vt d.l.1.§.quoties.ff.de vi & vi ar.& de eo per quem fact.erit.l.1.§.si plures.Si verò ad pœnā pecuniariā vel corporalē,tunc vno soluēte vel pęnā sustinente, nō liberatur alter.de iurisdict.omn.iudi.l.adeò.& d.l.tres tutores & de iure fi.c.l.2.§ diuus Pius.&l. nō tantū.cùm alijs iuribus allega.¶Et per hāc solutionē soluuntur contraria:excepta l.item.Mela.§. sed si seruū plures.ad quod dici debet q̄ ibi erant plura facta diuersarum personarum,& distincta,&
16 ideo alio modo punitur vnus,& aliter alius.†Sed in quæstione præmissa vnum tantum est factum a quod necesse est esse occidentis,vel vulnerantis, vel aliàs delinquentis,sed ex interpretatione reputatur mandātis, vel ratum habentis: & ideo eandem pœnam portare debet,& vno soluente vel sustinente pœnam,non liberatur alius,vt dictum est.
17 †Item quæri potest ècontrà, si delinquens est absolutus,an absolutoria prosit mandanti vel ratum habenti? & videtur quòd prosit,sicul in causa communi appellatio vnius, & victoria prodest alteri : si eadem causa fuerit defensionis omnium : vt

a Adde quādo dicatvnum delictū,vel plura. vnum furtum,vel vnum verbū iniuriosum,vel plura. Doc. in l.si familia. ff de iuris. om. iud.& Bart. in l.nunquam plura ff. de priua.delic. & ibi Alexā.in mag. post & Bar.in cōs.222 inci. Aut cōmisit adulteriū.& Bar.l l,itē apud §.ait ptor.ff.de iiurijs. & Bal. in l.quicunq; C. de ser. fugi. & Bar. in cōsi. 208. & Docto. maximè Alex. in l. turpia. ff. de leg.1. & per Bar. consi.180. in princ lib.3. & Card. Alex. in c. serui.17. dist & in c.tin. 56 di.& Ludo. Bolog. in d l.si familia.in suis primis interp. & Ang. Are.in tract.suo malefi in gl.in verbo. cōtumeliosum. & Fel. in c.qm. in prin. & Ioan. Andr.in

colum.1.de offi.deleg.& decisio.Parlamen. Delphin.429. qō.& reg.delictum.& Gaspar Cal. in consi.1.tit.de consanguinitate. circa medium.

ut ff. de appel. l. si quis separatim. §. quod est rescriptum. *a* Econtrà videtur ꝙ non prosit, quia res in- a
ter alios acta non nocet, nec prodest alteri, *b* vt ff. b
de re iud. l. sæpe, & de except. l. Modestinus. & C. res
inter alios acta: per totũ. †Distinguendũ videtur, ꝙ 18
aut absolutus fuit: ideo quia pronuntiatur, delictũ
non cõmissum, aut ideo quia non fuit in culpa. Primo casu victoria prodest, secundo non, arg. ff de iu
reiur. l. duobus. §. à fideiussore. & §. si ei qui. Et ad
arg. contraria dic† ꝙ loquuntur, qñ iura diuersarũ 19
personarum sunt diuersa, & separata, sed cum eadem est causa defensionis omnium, & ex eodem facto sumens originẽ, tunc non absurdũ est victoriã
vnius alteri prodesse, argu. l. præallegata, si quis separatim §. fi. & d. l. duobus. §. à fideiussore. *c* c

IN REG. CVM SINT. ARGVMENTA.

1 *Actore & reo pariter de suo iure probantibus vtri fauendum sit.*

2 *Reo faueatur si de neutrius iure probetur, & nu. 3.*

Reus & actor, si sint in causa paris turpitudinis, reo potius fauendum est, & nu. 4.

5 *Conditio conuenti melior est in re pari.*

6 *Dilationes plures reo conceduntur quàm actori.*

7 *Actoris conditio an sit potior, quàm rei, si iura vtriusque sint obscura.*

8 *Reo quod obest attenditur potius quàm quod prodest.*

a Adde ibi gl. & Bar. & Alex. in 1. addi. & Imo. Abb. Sic. & insuper Fel. in c. j. cum super col. 2. vers victoriã tertij de re iu. & Bar. in l. asinam. col. 1. ff de app.

b Et nota quòd sententia inter alios lata alijs non nocet, vt hic, tamen facit quale præiudiciũ, vt vide tex: & ibi Bar. in 1. no. & Ale. in addi. in d. l. asinã de appe. Ale. pulchrè in repe. l. sæpe hic Ale. & Fel. in c. suborta. col. vl. ver. no. ẽt de re iudi. q ponit duas limitationes ad d. l. sæpe. & per Bal. in l. 1. C. de fal. & Abb. & Fel. in c. cũ semper de re iu. & Lu. Bolog in l. posthu. §. si quis. ff. de inof test. & l. qui repudiantis. e. ti. in primis inter- pre. & Alexan. cõsi. 189 lib. 2. & vide Abb. & Ludo. Bolog. in l. si duo patroni. in pri. ff. de iureiur. & Fel. in c. inter dilectos. colu. 8. de fide instru.

c. Adde an sẽtentia lata contra principalẽ præiudicet fideiussori vt posset fieri executio contra fideiussorẽ, uel ecõtra sentẽtia in fauorẽ fideiussoris pro principali, Bart. & Doc. Mod in d. § à fideiussore, & Bar. & Alex. in addi. in l. asinam. ff. de appel. & plene in l. 1. & ibi Alex. in addi. ff. de iud. sol & Cyn. Bald. & Sal. in l. fi. C. de vsur. rei iud & Bal. Ang. Arẽ. in § si de satis. inst. & Alex. consi. 131. col. 3 vers. ergo lib. 2. gl. in c. 1. 3. de iniurijs co. lib. Spe. in ti. de exec. sent. §. sequitur, versi. quid si sententia, & Dy in reg nullus, versi. ad octauũ. & quæ no. Fel. in c. si cautio. in fi. versi. & ista faciunt, de fide instru. & Decis. Parlamen. Gratianopolit: Delphin q 26. q. 215.

Adde quod notaui in alleg. Decis. Gratianop. decis. 215. vbi plenè examino articu. in hanc apost. contentos.

REGVLA XI.

CVM sint partium iura obscura, reo fauendum est potius quàm actori.

1 ¶ † SI actor & reus pariter probauerint, de iure suo, quod intelligitur, vel per numerum testiū æqualem, vel per instrumenta publica, eiusdem authoritatis fauendum est reo : *a* quia debet absolui à petitione actoris, cum iura partis vtriusque sint obscura. & hoc intendit dicere. arg. ad idem. ff. de
2 manu. l. leg. Iulia. & ff. eod. l. fauorabiliores. † Item si neuter nec actor nec reus aliquid probauerit, iura partium sunt obscura : & ideo faueetur reo, quia debet absolui, vt Insti. de interdi. §. commodum, & C. de eden. l. qui accusare, & de rei vendic. l. fi. Item apertum exemplum est si duo sint iudices ordina-
b rij *b* de causa cognoscentes, & vnus condemnet & alter absoluat, iura partiū sūt obscura, & ideo faueetur reo, quia præualet absolutoria : vt ff. de re iudi. l. inter pares, & arg. ff. de act. & obli. l. Arrianus
Item

a Adde q data paritate probationum inter reum, & actorem, reus debet absolui, vt hic, et sit actor si in possessione iuris de quo agitur : vt capit. ex literis. & ibi Fel consi 2. in princ versic. in textus, & versi. vlt. no. de prob Et no q data paritate probationum in d. c vel possideris, is tamen obtinere debet qui meliorem titulum probat : quia testes sui præferuntur sup possessione. vt no. Abb. Sic in ca. licet, in 10. notab. & ib. Fel. col. 8 in princ. de prob versi. quarta cá. victoriæ & Barr. Bal. & Alex. in l. si duo patroni. in princi. ff. de iureiur. & Ang. Are. Inst. de act. §. quadru. ver. item dixi char. 6. col. 1. & Deci. Parla. Delp. q. 71. Quid si actor probat plenè de credito, & reus semiplenè de absolutione, an debeat deferri iuramētum, vide Bar. in l. vulgò. ff. de administra. tit. & in l. admonendi. ff de iureiur qui tenet q sic. & Io. And. in c. fin. de iureiur. de quo per Ias. d. l. admonendi. & Doct. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. & Alex. in consi. 134. colum. 1. versi. ista dico. vol. 1. 2. licet Do. Anto. de Butr. & Abb Sicu in d. c. h. teneant quod sit deferendum actori. & vide Decis. Capellæ Tholos. q. 406 & Cepol in consi j. col 3.

b Adde q fauetur reo in sententia ordinarij : secus est in sententia delegati. vt l. duo. ff. de re iudic & ibi gl. Bar. & Ale. Item intellige in ordinarijs, qui sunt pares secus si impares : vt est l. si vni aliàs Pomponius. sed ibi glo. Bar. & Ale. ff. de re iud. & ibi Lud. Bolog. in d. l. duo in primis interpret qui ponit intellec. d. l. duo, & l. inter pares. & Fel. in c. cum inter col. 5. de re iud. & Bald. in l. cum magistratus. C. qn prouo. non est neces. & qn in dubijs sit magis fauendum reo, quàm actori, sed vide Azo. in summa titu. de reb. dub. quem sequuntur Ang Paul. de Cast. Bar. & Ale. in primo notabili, in l. die. ff. qui satisdare cogantur tria tempore considerentur, de quo est gl. ordin. in c. cum ad sedem de resti spol. & in c. ex litteris, & ibi per Prædo. Mediola. de sponsa. & Abb. & ibi Bellon. in prima additione. in c. duobus. de re iudi. vbi in præparatorijs iudiciorum, & causa fauorabilibus fauendum est actori, vt ibi. vide. & Doct. in sequent additio. & Fel. in c. ex litteris. de prob. & Cepol. in consi 41.

†Itē si ago hypothecaria contra Titiū & probo rem 3
mihi obligatā à dño die Calend. August. Et econtrà
Titius probat eādē rē sibi à dño obligatā eadē die,
nec apparet cui prius, & cui posterius, iura partiū
sunt obscura, & ideo fauet reo, q̃a dēt absolui: vt ff.
de pig. l. si debit. & de inof. tes. l. si pars. cū simi. †Qui 4
dā verò legistæ ponūt exemplū reg. cū reus & actor
sunt in pari cā turpitudinis, q̃a tūc reus absoluitur.
C. de condic. ob turp. cau. l. cū te. & l. mercalem. sed
hoc exemplū nō conuenit reg. q̃a iura partium nō
sunt obscura, imò certa & paria. & ideo nō hēt locū
ꝓpriè hæc regula, sed illa ĩ qua cauet †ꝙ in re pari 5
melior est cōditio cōueti, q̃ agētis, vt ff. eo. l. in pari.
& l. par. & de ver. obl. l. si seruū. §. sequtur, & j. e. c. cū
in re pari. sed ista duo sūt æquipollētia in effectu. s.
iura partiū esse obscura, & esse paria & certa, quia
vtroq; casu reus absoluit, & ꝑ paritatē cōditionis
vt d. l. si seruū. §. sequtur. & de doli exceptio. l. apud
Celsum. §. Marcellus, & de dol. l. si duo, & de cōtrah.
emp. l. domū, & sol. matr. l. viro, & l. cū mulier, pos-
sunt excusari qui dictū exēplū ponunt, q̃a cōsiderāt
effectū finalē, non est aūt in origine aut in habitu-
dine propria exequatio exemplorū. † Alij ponunt 6
exemplū in eo, ꝙ plures dilationes cōceduntur reo
q̃ actori: vt C. de dilat. l. si qñ, & de temp. in integ.
resti. l. petendæ ff. de ferijs. l. vlt. Sed hoc exemplum
nō propriè congruit regulæ, q̃a hoc exemplo iura
partiū nō sunt obscura, sed certa, sed ideo cōstituit
ius, ꝙ plures dilationes cōcedatur reo q̃ actori, q̃a
in ptāte actoris fuit qñ procuraret, vt d. l. si qñ. & ff.
de doli exc. l. purè. §. fin. Sed opp. & videtur †ꝙ in re 7
obscura, potior sit causa seu conditio actoris, quā
rei, quia si in libello cōtineantur verba obscura, sta
tur interpretationi actoris vt ff. de iud. l. si q̃s intē
tione. & de verb. obl. l. inter stipulantē. §. 2. ff. eo. l.
in cōtrahē. §. 1. & in l. in ambiguis orationibus. sed
dicendū est, ꝙ leges illæ loquūtur in his quæ perti-
nent ad causæ præparationē, in illis. n. magis fauen
dū est actori, q̃ reo, & quantum ad interpretatio-
nem verborū in libello expressorum, a vt in l. præ- a
alie-

a A ide an debeat ambigua petitio interpretari sc̄d̄m ĩtentionē proferentis. Inno. in c. licet cām. in fi. de prob. & Fely. in c. auditis. col. 2. prope fi. de præscri. Bal. & ibi Alex. in addic. ad Bart. in d. l. si quis intētione. Abb. in c. dilecti. de iud. & in c. 3. col. 4. de dilat. & Inno. in c. examinata. in fi. de iud. & no. per Dy. in regula seq. & in regula, cōtra eū qui. infra eo. & Paul. de Cast. in consil. 201. col. 3. versi. circa qd in nonis. & Angel. Aret. in §. sed minus coi. et. in gl. corrigere. & ibi Ia. versi. 2 de act. & Ang. Are. in §. 1. & in §. tripli eod. titu. & Alex. in l. si qs à filio. §. si qs plures in prin. ff. de lega. 1. & Bal. in l. cū precū. C. de liber. caus. & Abb. Sicu. in ca. epis. pi. d causa possess. & proprie. & Phili. Francus, hic per Fe-

ly. in c super quæstionum. col. 1. de offi deleg. vbi alleg. hic Dyn. ꝙ interpretatio debet esse verisimilis, non dissona. & ibi etiam vide de multiplici interpretatione, & in materia vide Bald. in l. edita. col. 3. in repet. Padua. de eden. C. & Abb. Sic in conii 78 col. 1. lib. 1 & Decis. Capel. Tholos. q 32.

a Adde quod notaui in apostil. ad Lanfr. de Oria. post Bened, allegat. ff. de iudi. si quis intentione, & quantũ ad alia quæ in libello exprimuntur: sed eorum dispositio pertinet ad officium iudicis: vt est in die ap-
7 ponenda in stipulatione iudicio sisti: vt ff. qui satis. cog. l. de die. in princ. Ratio autem est aperta. quia reus semper impediret ne posset contra eum
8 experiri: vt d. l. inter stipulantem. §. 1. † item opponitur & videtur potius eligendũ quod obstet reo, quam quod prodest, quia l. cauetur ꝙ si reus cauit. de dam. infect. & damnum contingat vitio ædificij etiam fortuito casu, ꝙ tenetur reus ad emendationem damni ex cautione damni infecti: & tamen casus fortuitus erat pro eo, licet debilitas edificij contra eum, & sic partium iura sunt obscura: vt ff. de damn. infec. l. fluminum. §. seruus, & §. item apud. Sed tunc dicendum est, ꝙ ibi non erant in pari cau
a sa reus & actor, a quia reus erat in culpa ex eo ꝙ ruinam ædificij poterat præuidere. Actori autem nulla culpa poterat imputari, & ideo quia præponderat culpa rei, deterior est eius conditio, arg. ff.
9 ad l. Aquil. l. item si obstetrix, & l. si putator. † aliàs si essent in pari dolo, vel in pari culpa, lata, vel leui vel leuissima, fauẽdum est reo potius quàm actori: vt d. l. fauorabiliores, & l. in pari. & l. petenda, & de doli except. l. apud Celsum. §. Marcellus, & de verb. obli. l. si seruum. §. sequitur. & ¶. eo. in pari causa.

Vad. in c. quoniam cõtra fal sam. §. responsiones, num 7. in versic. ambigue. de proba. & aduerte ꝙ si eot quis obscure vel ambigue respõdendo, si bi præiudicat, iuxta vulga. l. veteribus, de pact. sic interrogationi ambiguæ vel obscuræ respondere non tenetur, nisi prius declaretur, ita not. Bal. in l. 2. §. qd obseruari, & ibi dixi in apost. ad eũ. in versicu. nisi prius declaretur. C. de iura. calum.

a Adde Dyn. in l. fluminum §. item apud. ff. de damn. infect. qui idẽ dicit, & ibi sequitur Batt. & ad ornatũ huius reg. vide Bar. & Alex. col. 3. in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verb. oblig.

IN REG. IN IVDICIIS. ARGVMENTA.

1 *Aequitas in iudicijs inter litigantes seruanda est.*
2 *Iudex subditos tractare debet veluti pater filios.*
3 *Iudices inaequalitatem vitare debent in iudicijs & arbitrijs.*
4 *Priuilegium concessum vni litigatorum quando alteri prosit, & nu. seq.*

a Adde, quod etiam benignè debent aduocatos coram eis plebiscitantes audire: vt l. ne quicquam §. ibi decretum, ver. circa aduocatos. ff. de off. proconf. & leg. & Spec. titu. de aduo. quod male seruatur hic Bituris, & contra iudices est tex. cum super verbo, quia veritas 15. quæstio. 9.

b Adde Ang. Aret. in §. 1. col. 3. ver. in ea gl. Insti. de his qui sui vel alie. iuris sunt, vbi ponit an pr possit in cārcerare filiū, & vide Bal. i l. si filius. C. de patria potestate. & in l. libertos. & Alex. in addi. C. de obseq. pat. præstā. & glo. fi. in c. quemadmodū, de iureiur. & dominū Bonifac. de Vitalinis in tractatu suo malefi. tit. quibus concessa est correctio. & Cyn. & Docto. in l. Manichæos. C. de episcop. & cle. & Lud. Bolog. in l. ex facto. la grande. ff. de hære. insti. in d. interpret.

c Adde in quibus causis & cōtractibus sit seruanda æqualitas. Bart. & ibi plenè Ioā. de Plac. in l. in sacris. §. fina. ff. de proxi. sacr. scri. & Cy. Barto. Bald. & Salic. in l. fin. C. de fruct. & lit. expen. & Bald. in c. 2. §. quibus de consuetudin. rect.

REGVLA XII.

IN iudicijs non est habenda acceptio personarum.

1 ¶ † Inter litigatores debet iudicij æquitas obseruari: siue litigatores sint pares, quia vterque vilis, vel vterq; conditiones honestæ sint, siue nō pares, quia vnus vilis conditionis, & alter constitutus in dignitate, nec debet iudex prætextu dignitatis alicuius litigatoris, prætextu lucri, vel gratiæ, vel odij in alteram partium declinare, sed vtriq; parti quod iustū est præstare, & ius suū vnicuiq; tribuere, & æquè in omnibus obseruare, vt in auth. iusiurandū qđ præstatur. §. 1. & §. econuerso. & §. primum. ibi, nequaquam sub inclinato &c. & in auth. vt iud. sine quoquo suf. §. deinde propter. & §. quod aūt, & de defen. ciuit. §. iusiurandum. † iudices. n. debent se 2
habere circa subiectos, *a* sicut pater circa filios: vt a
in Aut. vt iud. sine quoquo suf. §. & eos, & in Auth. iusiur. quod præsta. ab his. §. deuotos autē, pietas aūt in patre, nō in atrocitate; *b* sed pietate consi- b
stere debet, & consiliū pro liberis capere, vt ff. ad l. Iulian. de parricid. l. diuus, & de adult. l. nec mea. §. pen. ergo quilibet iudex vel prælatus superior habere se dēt circa subiectos piè, atq; piū consiliū ac iustum capere pro subiectis, sicut pater pro filijs. Item debet in iudicijs æqualitas obseruari, quia si vnus litigatorū sit priuilegiatus, alter non, priuile-
giū vni competens extendi debet ad alterum. C. de 1
fruc. & lit. expen. l. fin. & de proxi. sacr. scrip. l. in sacris, & l. vnicuiq; lib. 12. † istud aūt contingit ꝓp in 3
æqualitatē vitādā, q̄ legislatores vitare studēt, non solū in iudicijs, sed et̄ in arbitris, & alijs actibus ex-
iudicialibus & arbitraria contingentibus. *c* vt ff. de c
arbi. l. si de meis, circa prin. & l. Pedibus. §. in seruū. & l. si cū dies. §. pen. & de vulgar. & pup. subst. l. iam hoc

feud.& Ioan.Fab.Christoph.porc.& Ang.Aret.in § fin.col.2.Insti. quib. alien. non licet,an idem in arbitris,uide tex. in l. si cum dies. §. penul. & l. sed interpellatur. §.si ex altera ff.de arb.& Alex.in l.si de meis. Addit. & Bart.ff. de arbitr.& Spec.titu.de disa.§.fin.sed nunquid post lapsum terminum. & Docto. in l.si maxime per Alex. col.2 uersi.& ad allegata.& C. de eden.quòd ibi æqualitas debet seruari, nisi ubi contrarium reperitur expressum. ut in d. l. fin. de eden. & Hippol. de Marsil in suo sing.168.incip. æqualitas.

hoc iure.& l.Lucius.& C.de rescind.vend. l. ratas.& de test. mil. in l. in testamento. & de impub. & alijs substi.l.hereditatē.& l.quāuis.sed certè falsum vr̄ ꝙ priuilegiū cōcessum vni, debeat extēdi ad aliū, cum personā illius, cui concessum esse probetur, egredi

4 nō debeat, vt Insti. de iur.na.§.sed quod prin.† Dicunt quidā aut agitur de priuilegijs pertinētibus ad litis executionē,& tunc priuilegiū cōcessum vni litigatori, prodest alteri.C. de fruct. & litis expen.l. fi.& l.in sacris.in fi.& l.vnicuiq;. de proxi. sacr. scin. li.12.aut agitur de priuilegijs pertinētibus ad litis decisionē,& tunc priuilegiū cōcessum vni nō prodest alteri.vt §.sed quod prin.quod licet prima facie videatur probabiliter dictū, ostēdi pōt non esse verū:quia priuilegiū rest.in integ. qđ minori cōcessit, pertinet ad litis decisionē:& in aduersario prodest.C.si aduer.trās.l.j.& 2.de reput. quæ fiunt in iu

5 di.resti.in integ.l.vnica.† Alij dicunt, ꝙ aut priuilegiū cōcessum est ad postulationē, aut sine postulatione:si ad postulationē, ꝓdest, si sine postulatione, nō ꝓdest.vt ff.qđ quisq; iuris in aliū.l. 3. in princ.q sol. quātū ad ꝓpositū parū valet: quia in præalleg. l.fi.C.de fruc.& lit.expen.loquit̄ et de priuilegio ꝓpria liberalitate principis, et sine postulatione concesso:ut ibi no.in 1.gl.& patet in tex.Et ideò dicen-

a dū vr̄ ꝙ aut priuilegiū cōtinet ius iniquū, a vt quia in alterius læsionē concessum,& tunc distinguitur: q a si ad postulationē concedit̄, debet vti impetrās codē iure: si sine postulatione, tunc nōn cōpellitur eodē iure vti. vt ff. quod quisque iur.l.1.& 2.Sed si non cōtinet ius iniquū, sed fauorē illius, cui conceditur, & aliquā iuris cōis relaxationem siue ad postulationē eius concedatur, siue sine postulatione prodest impetranti tantū, & non alij eū non contin

6 genti, vt in §.sed quod princ. † Item prodest non solum

a Adde Bar. & Bald.in d l. fin.C.de fruc. & lit.expen.& Bald.in d.c.2. §.quibus. de consuetud. recti feu. & Docto. in c.2. de mut. petit. & Bart. in l fi §. donec.C.de iure deli. & Bar. ibi pulchrè. Alex. in l.3.in prin. uersi tertio limita. ff. quod quisque iur.& Dy.j. in reg. quod ob gratiā.& Lud. de Ro.in conf. 146 co.2.uer. 2. responso.& Philip.Franc. hic pan. in §. fi.nu.11.& ibi posui in apos. ad eū. in uer. debeant extendi.de transla. prælat.

Spec. in suo aureo repertorio.in tit. de ignoran. facti vel iuris.& quæ dixi in §.7 col.2.de consuet feud.lib.Consue.Biturigum.

Adde breuiter,ꝙ ignorantia iuris nõ plus excusat mulierẽ q̃ alios, qñ ipsa potuit cõsuluere peritos,vt no. Bal. & Al.in l.iuris.C. qui admi.& ibi dic post. Bar.ꝙ si est in loco vbi nõ est peritorum copia, præsumitur pro. ea, alias sec⁹. Et in q̃iũ dixi nõ pl⁹ excusari mulierẽ &c.,illud itelligo verũ,nisi in casib i iure expressis, vt not. Bart. in l. nec passim. C. de iuris & facti ign.& Card. in clem.3 de con sang.& affin.

non excusat: & ideo nocet confessio. vt ff. de conf. l.non fatetur. verbi gratia: si credebam te esse cohæredem meum,& hoc confessus sum in iudicio errando in facto, iste error non præiudicat. vt C. de iur.& fact.ign.l. si post diuisionem. & ff. fam. ercis.
2 l.cum putarem. † sed si confessus fui errando in iure,quia credebã testamentũ ualere factũ corã testibus nõ rogatis,vel factũ corã nõ solenni numero tẽ
a stiũ,error nocet, a ut probatur. ff. de confes.l.nõ fatetur.Itẽ similiter poni potest exẽplũ, si soluatur illud quod est naturaliter debitũ, ciuiliter indebitũ.
3 † Nã si quidẽ per ignorantiã facti excusatur soluẽs, & ideo põt repetere. Si verò per ignorantiã iuris,nõ excusatur, & ideo non põt repetere: vt C.de iur. & fact.ign.l.cũ quis.& ad legẽ Fal.l.error. Sed opponit & vr̃,ꝙ ignorantia facti nõ excusat. Nã si proscriptũ erat,vt nõ cõtrahatur cũ eo qui tabernæ præpositus erat, is qui cõtraxit ignorans prohibitionẽ factam, non excusatur: & ideo non potest agere contra dominum: vt ff. de inst.l. sed & si pupillus.§.proscribe-
4 re.¶ Sed dicendũ est,ꝙ aut erat publice b notum,&
b tunc nõ excusat, vt in cõtrario: quia vr̃ errans esse in lata culpa quæ dolo assimilatur, & eo ꝙ ignorat
c quòd omnes intelligant. c ff. de verb. sign. l. cedere diem.§.vlt. & l. latę & l.magna. aut non erat publicè notũ,& tunc excusat. vt hic, & in præall.l. non fatetur.

a Nocet. Falsum est. qa ex quo agit̃ de dãno vitando. l. iur. ignora.de iur.& fac.ign. Nõ obstat d. l. cùm qs. qa (vt dixi in no. itel lec.& in lectu. mea Tubingẽ. si) loquitur qñ est debitũ iure exceptiõis. nec facit regulã, nisi in eo qd solutũ errore facti facilius repetitur q̃ solutũ errore iur.

b Adde. quid operatur fieri aliquid in publicũ, qa facit rẽ esse notoriã, qa q̃ publicè fiunt, p̃sumũtur sciri, vt hic §.præscribere. vers.literis. & c.1. de postu. prælato. & ignorantia contra factũ publicũ non excusat: vt not Bar. & Al.in add. in d.§.præscribere aliàs §.de quo, & v. de Cepol.in consi.39.col.5. & Cald. in consi.4. ti.de cẽs. lega qui ponit limitationem ad.d c.de postu.præla.& Fran. Are.in consi.109.

Adde de hoc Barth. Soc. in suo. tract. fallen.reg. 175. & ibi habes limi. ad hãc reg.& de hoc vide Cor.cons 42.incip.plures.in litera d.vol.3.

c Adde quę dicatur lata culpa.tex.& ibi Bar.in l.quod Nerua.ff. depo.& Fel. in c. cognoscentes col. 1. de consti. & Ro.cons.426. & Abb.consi. 18.vol. 2. & Deci. Parla.Delph.474.& Cepol.in consi.36.col.1.in prin.

tetur. ¶†Sed opponitur & videtur ꝙ ignorantia fa 5
cti etiam non publice noti non excusat : vt ff. ad
Velleia. l. quanquam dicunt quidã, aut errat in fa-
cto alieno, & tunc si nõ si erat publicè notum, excu
sat: vt l. non fatetur. 2. aut in proprio, & tunc non
excusat: vt d. l. quanquã. Sed contra hanc solutio-
nem est, ꝙ iure cauetur, ꝙ si credens ne promisisse
tibi decem cum non promisissem, soluam, repeto.
Item si ex conuentione inter me & te inita debui
tradere prædium imposita seruitute. & tradidi li-
berum, condicere seruitutem possum, quã tempo-
re traditionis debui imponere: vt ff. de condit. ind.
l. sed & si me putem. in princ. & §. cũ inter. & de act.
emp. l. si tibi liberũ. per quod patet† ꝙ ẽt in proprio 6
facto tollerabilis est ignorantia. ¶ Quidã dicunt, ꝙ
aut ago de damno vitando, & tunc toleratur : vt in
d. l. aut de lucro captando. & tunc nõ toleratur: quę
solutio quantũ ad propositũ nulla est, quia in l. quã
quã. ff. ad Velleia. fideiussor certabat de dãno vitan-
do: & tamẽ ignorãtia facti ꝓprij nõ excusat. ¶†Sed 7
dic, ꝙ vbi allego ignorantiã facti proprij in iniuriã
alterius, id est illius cui promiserã, & ex promissio
ne mea obligatus etiam error facti proprij non ex
cusat, licet contendam de damno vitando : vt d. l.
quanquam. sed vbi non est in iniuriam alterius, sed
volens mihi subueniri aduersus damnum quod in
curri per ignorãtiam facti proprij, excusat & tole-
ratur. Et ita loquitur præallegata. l. si tibi liberũ.
& d. §. sed & si putem. Item opp. de l. error. C. de iur.
& facti ign. ¶ Sed dicendum est, ꝙ ista regula redu-
catur ad distinctionem illius legis : † quia si confi-
tendo in iudicio erraui in facto, error facti excu-
sat, vt hic, & corripi a potest vsque ad prolatio- a
nem sententiæ, & non post : vt l. contraria. Alterius
opponitur circa ignorantiam iuris, videtur enim
ꝙ ignorantia iuris excusat : quia si soluo illud qđ
erat omni iure indebitum, vel ciuiliter tantum, per
ignorantiam iuris repetere passum. ff. de cond. in-
deb. l. si non sortem. §. indebitum. & §. adeò. & l. cũ
is. §. fideiussor. de iur. & fact. ign. l. error. in fi. † dici 9
potest

a Adde, an error cõmissus in iudicio possit reuocari. Bart. & Bald. post Cyn. in l. error. C. de iur. & fac. igno. & in l. j. C. de cõfes. & in l. nón fatetur. & ibi Alex. in addi. ff. de confes. & Bal. in l. cũ p̃cium. ad fi. C. de lib. causa.

Adde omnino de materia huius apost. & seq. Lanfrã. de Oria. in c. quoniã contra falsam uers. confessiones. nu. 32. uer. pro ueritate, & quod ibi posui in apostil. in ult. addit. & prob.

Adde, ꝙ non prodest mulieribus ignorantia iuris lucris captandis, si potuerunt consulere peritiores. secus si non potuerunt: vt d. l. in bonorum. ff. bon. poss. & ibi Bart. & l. iuris ignorantiam. & ibi Balp. et Doct. C. qui admit. ad no. poss. et glo. in l. 3. C de iuris et facti ignor. Et idem in rustico, secundum Bald. ibi. & in d. l. iuris ignorantiam. & est ratio: quia sicut mulieres & rustici vadũt ad syluam pro lignis & ad ciuitatẽ, ita debent ire pro cõsilijs habẽdis. nam hoc nõ est s̃m eum multũ difficile pp loci vicinitatem, vt ff. de dãn. infect. l. 4 §. si iam vicinum. & tenet Ange. in consi. 172. in fi. & vide Pet. de Anc. & Imo. in c. 2. de testib. in vlt. col. & Cyn. in l. fi. C. de testa. Sal. & Alex. in d. l. iuris ignorãtiam. et Cy. et Bal. in d. l. 3. C, de iur. et facti ign. et Bal. in l. si duo. ff. de acqui hære et Lud. Rom. in consi. 125. et ad prędicta, et hãc regulam, vide pulchrè Fe y. in c. quõ. col. 2 de simon. vbi ponit tres conclusiones cum pluribus fallẽ et Philip. Frác. hic, et Ange. in cõs 288 incip. viso themate supradicto. Panor. cap. ad nostram. nu. 9. et ibi dosui in apostil. in ver. non excusat de rebus eccl. non alie. et adde quod notaui s. eadem regula. in apostil. prima.

potest ꝙ in l. illa erratũ fuit in iure extra iudicium, & ideo iuris error excusat si de damno vitando agatur: ut l. prælleg. hic aũt. & l. non fatetur, erratum fuit in iure & in iudicio: & ideo iudiciorum autoritas operaẽ, vt error iuris reuocari non possit. ¶ Sed contra hanc solutionẽ est, ꝙ iure cauetur, ꝙ etiam error iuris in iudicio interueniẽs potest reuocari: ut ff. de interrog. act. l. de ætate. §. qui iusto. & §. Celsus. Dicẽdũ est ꝙ secũdũ eos q intelligunt prędictos §§. in errore facti proprij, expositio nõ ꝓcedit: sed secũdũ illos qui intelligũt prędictos §§. in errore iuris, dici debet ꝙ error iuris in iudicio ante litis cõtestationẽ excusat, vt in illis §§. post verò litis cõtestationẽ nõ excusat; ut in l. nõ fateẽ. & hic. ¶ † Itẽ opponitur & videtur ꝙ ignorãtia iuris excusat, etsi de lucro captãdo agatur: vt ff. de bon. possess. l. in bonorũ. de iuris & facti ignorãtia. l. regula. §. sed iuris. Sed dicẽdũ est, ꝙ aut lucrũ percipi poterat sine alterius iniuria, & tunc excusat, & toleratur si non potuit peritiores consulere: a
a ut ff. de iuris & facti ignoran. l. iuris ignorantia. & de vsucapionibus. l.
11 nunquam. & l. si fur. ¶ † Item opponitur circa prę missa: & uidetur quòd iuris ignorantia non toleretur etiam extra iudicium, licet de damno uitando agatur, ut ff. de aquiren. heredit. l. si duo. sed dicendum est quod ibi causa de quã agebatur: originem sumebat a lucro, & ideo licet subsequẽter damnum inducat, iuris ignorãtia non excusat, cùm magis originem, quàm casum post originem incidentem considerari oporteat: ut ff. de dona. l. qui id quod. in princ. & de acquiren. possess. l. clàm possidere. circa princip. & de fideiusso. l. tutor. in princ.

¶ † Item

¶†Item opponitur & videtur ꝙ ignorantia iuris 12
excuſat : vt ff de decr.ab ord. fa.l. fi. & ff. ad Sylla.l.
ſi quis in graui.§.ſi quis ignorans. dicendum eſt,ꝙ
in illis ll.quæ dolum requirunt,ignorantia iuris ex
cuſat. † Certum eſt enim ꝙ in aperiente tabulas 13
teſtam. ante vindicatam defuncti necem requiri-
tur dolus : ut in ead.l.ſi quis in graui.§.qđ ad cau-
ſam.& ideo ignorantia iuris excuſat a pœna. ut in
eod.§. ſi quis ignorans. In illis uerò ll. quæ dolum
non exigunt,ſi quidem ius per eas inductum erat
publicè notum,verè vel iuris præſumptione, quia
a tempore conſtitutionis publicatæ cucurrerunt
duo menſes : vt in auth.vt factæ nouæ conſti.igno-
rantia *a* non toleratur : ut ff. de public. l. vlt. §.li- a
cet.Sed ubi non eſt publicè notum, uere, uel iuris
interpretatione, ignorantia toleratur : ut ff de de-
cre.ab or.fac. l. vlt. Tamen contra prædictam ſolu-
tionem eſt.ff.ad leg.Corneliā.de fal.l.diuus. † Cer- 14
tum eſt enim ꝙ lex.Cornelia dolum requirit: & ta-
men,ſicut ibi dicitur,ignorātia edicti ſeueritatem
non excuſat.Sed reſponderi poteſt,ꝙ aut lex requi-
rit.dolum verum,aut eſt contenta dolo pręſumpto
ex qualitate facti,vbi requirit dolum,verum igno-
rantia iuris excuſat.ut d.§.ſi quis ignorans. Vbi ue
rò contenta eſt dolo præſumpto, & qualitate facti,
vt ſcilicet præſumatur.† Dolus ex qualitate facti 15
eſt,vbicunq; quis facit quod ſcit uel ſcire debet ſe
facere non debere. *b* vt C. de iniurijs. l. ſi non con b
uitii.& ad leg. Cornel.de ſica.l. 1. ff. de doli excep.
l. 1.& tunc iuris ignorantia non excuſat : ut hic,&
in prææalleg. l. diuus Claudius,¶†Ratio autem eſt, 16
quia qui ignorantiam prętendit eius quod eſt pu-
blicè notum,videtur eſſe in lata culpa : ut d.l.cede
re

a Adde vtrum lex vel ſtatutum afficiat verè ignorantem ad hoc vt ignorantia iuris procedens ex lata culpa,vel dolo non excuſet delinquentem. Abb.Sic. & ibi Fel.in c.cognoſcentes.col.2.poſt medium.verſi.prima eſt.de conſtitutionibus.vbi ponit Fel.tres concluſiones cũ duabus fallent.& vide Bar. in l.quod Nerua.ff.depoſiti.& latius.in l.j.ff.ſi quis ceſt l be.eſſe iuſ.fuerit. & Bart.& ibi Alex.in addit. in l Diuus.ff.d fal. & Alex. in l.ſi quis id qđ. in prin.ff. đ iuriſd.om.iudic. Et à quo tépore incipiat lex ligare,vide Feli. vbi ſ. col 1. verſi.circa fm. vbi ponit regulam,ꝙ lex incipit ligare poſt duos menſes à tpe publicationis ipſius, & ẽt ſex fallen. & p parto. in l. oẽs populi. ī 7.q6. & ibi Bald. & Docto. Moder. ff. de iuſti. & iur. & Ioan. Andr. in data Sexti.j. eod. & glo. in Pragm. Sanct. in fin.ſuper verbo, publicationẽ. & Abb.Sic. in cõſi.35. in princ. lib. j. & Alber. de Gandino in ſuo tract.Maleficiorũ titu. de mulctis. verſic. quæro, pone ſore bannum. & Deciſ. Capellæ Tholo. q. 444. & Cepolæ in conſi. 23. in 2. col.& Franc.de Aret.in conſi.67.

b Adde Bart.in l.quod Nerua.& ibi Doct.ff.depoſi.

a Adde, quod licet pater teneatur de iure naturali alere filium vt l. 1. §. huius studij, & ibi Doct. ff. de iustit. & iur. & Instit. de iure naturali, gentium, &. ciuili in princ. & ibi Io. Fab. Christoph. Porc. & Angel. & Abb. Sic. in consi. 85 colum. vlt. lib. 1. & glo. Abb. & Præpos. in c. cum habere. de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. tamen de iure naturali non est educatio parētum facienda à libe ris, sed natura li rōne, vt bene facientibus be nefaciamus, vt l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petit. hære. ita tenet Bart. i d. l. 1 §. huius studij. & in l. si quis à liberis. §. parens. per illum tex. ff. de lib. agnos. & Bal. sing. iusti. ð iure nat. gér. & ciuili. ĩ pri. col. 3. prope fi. cū seq. & Bald. in l. 1 §. ius na. turale. colū. 1. §. ius naturale col. 1. ff. ð iust & iur. & an educatio pris & filij sit de iu re ciuili. vide per Doct. §. al. leg.

re dic. & l. lata. de verb. sig. Lata. n. culpa dolo præsumpto æquipollet, & ideo ignorantia iuris non excusat. Item opponitur contra prædicta, & uidetur ꝙ ignorantia non excusat ēt ubi de damno vitando agitur: vt ff. ad legē Iul. de adul. l. si adulterium. §.
17 stuprum. C. de in ius voc. l. venia.† sed dicendum est ꝙ aut prætēditur ignorātia iuris ciuilis, & tunc locum habent omnia supradicta. Vbi uerò prætenditur ignorantia iuris naturalis, vt quia prætendit filius se ignorasse ꝙ non debuerit iniuriam inferre patri, uel ꝙ non deberet patri prouidere in necessa
a rijs alimentis, *a* uel ꝙ non deberet furtum cōmittere, vel homicidium, vel cętera delicta iure naturali prohibit, a non toleratur licet sit de damno uitando, vt d. l. si adulterium. §. stuprum idem si quasi iuris naturalis ignorātia prætenditur, ut quia dicit libertus se ignorasse ꝙ patrono reuerentiā exhibere deberet; cum. n. ab eo consecutus fuerit præmium libertatis, quasi naturali iure tenetur, ut iure cōpensationis eidē debeat riuerentiā exhibere,
b & ideo ignorantia iuris nō excusat *b* a damno qđ incurrit p̃ p reuerētiam nō exhibitā. C. de in ius voc.
c l. 2. ¶ Vltimo distingui pōt circa materiam regulæ, *c* quia

Adde ad propositum præsentis huius addi, an debeantur alimenta natis ex illicito, vel damnato coitu, per parentes, vide Bal. in l. id quod pauperib. nu. 37. vers. vlt. quæritur. & quod ibi dixi in apostil. ad ipsum. in vers. alimenta. C. de episcop. & cleric. & quid si eam testator dari prohibuit, notaui post Dy. in addi. in l. 1, in uers nō sunt alendi. ff. de cōcub. notaui post Ale. in addit. ad Bar. in l. Mæuius. vers. si. sed istud fortè. in versi. iure canonico. ff. de leg 2. notaui post gl. in l. si quis in apostil. in versi. ex illicito coitu posita super glo in verb. iustè. de lib. agnos. & notat Mathes. sing. 117. incip. no. singulare dictum

b Adde gl. in d. l. si adulterium. quæ dicit, ꝙ si quis errauit in iure naturali, vel gentium, non excusatur, vt sequitur hic Dy. licet aliqualiter releuetur, secundum gl sed Bar. ibi hoc reprehendit, distinguit vt ibi vides & Alex. in l. si quis id quod, in prin. col. 2 ff. de iurisd. omn. iudic.

c Adde ad hanc regulam Doct. in c ab excōicato. maximè Innoc. de rescrip. & Ang. Aret. & Ias. de Mayn. in §. si quis agens, de act. in fin. & Dyn. & quæ

† quia aut errat in iure. aut in facto, si in iure, ciuili, aut naturali, aut quasi naturali. & si in ciuili aut in iudicio, aut extra iudiciũ, si in iudicio, siquidẽ ante litẽ cõtest. error excusat, probata causa erroris legitima, ut ff. de interrog. act. l. de ætate. §. qui iusto. & §. Celsus. si post lit. cõtest. ignorãtia non excusat. ut hic, & d. l. nõ fatetur. Si erratur extra iudiciũ aut agitur de damno vitando, aut de de lucro captã do, & si de damno vitãdo, aut in eo in quo requiritur dolus verus, aut in quo sufficit dolus præsumptus, uel lata culpa, vel leuis & multo fortius si leuissima. Et si in eo in quo requiritur dolus verus iuris ignorãtia excusat. ff. ad Silla. l. si quis. in graui. §. si q s ignorãs. † sed si erratur in eo in quo requiritur dolus præsumptus, vel lata culpa, tũc si quidẽ erat 19
publicè notũ, verè uel iuris pręsumptione, vt quia a tẽpore publicationis cõcurrerant duo menses, iuris ignorantia non excusat. ut C. de legi. l. leges sacratissimæ. & de iur. & fac. igno. l. constitutiones. ff. de publicia. l. vlt. §. licet. & ad leg. Corne. de falsar. l. diuus Claudius. sed si non erat publicè notum, uerè, vel pręsumptiuè, iuris ignorantia excusat. ff. de decr. ab ord. fac. l. fi. † Sed si agatur de lucro captan 20
do, siquidem cũ alterius iniuria, ut per vsucapionẽ, iuris ignorantia non toleratur, nec excusat, siue potuit peritiores consulere, ut ff. de iur. & fact. ignor. l. iuris, ignorantia. & de vsucap. l. si fur. & l. nunquã. sed si sine alterius iniuria, si non potuit peritiores consulere, iuris ignorantia toleratur, & excusatur, sed si potuit peritiores consulere, iuris ignorantia non excusat. ut ff. de iur. & fact. igno. l. regula. §. sed iuris. & §. si quid. de bo. pos. l. in bonorum. quis ordo in bono poss. seruetur. 2. §. ult. fallit. de acqui. l. hęred. l. si duo propter rationẽ quam s. dixi. ¶ † Si 21
erratur in iure naturali, ignorantia iuris non excusat. vt d. l. si adulterium. §. stuprũ. si erratur in quasi natu. iuris ignoran. non excusat. ut C. de in ius vocã. l. 2. si errat in facto. aut in proprio, aut alieno, & si alieno, aut erat publicè notum, aut non erat publicè notum; si erat publicè notum, ignorentia non excusat.

ibi dicã in regula sequenti. & in regula p̃sumit ignoran tia. J. eo. & per Abb. & Fel. in c. 2. de cõstitu. & l. in c. Aposto licæ. de clerc. excõ. ministro. & Ale. cõs. 31. in 3. col. in fi. J 2. & Ang. Are. Inst. de nup. §. si aduersus. & Bar. ĩ l. si adulterium. ff. de adul. & in d. l. nõ fatet. & ibi Ale. in addi. ff. de cõfessis. Cy. Bal. Bar & Sali. in l. error. si de iur. & fact. igno. Bar. in l. Claudius. ff. de acquir. hæred. & Lud. Roma. in cõsi. 235. & Fel. in c. j. col. 2. 1. distin. sed quęre probatur error, dic q̃ q̃ allegat, tenetur probare. vt tenent Cy. & Doct. in d. l. error. & p̃batur eo ipso q̃ probatur rem aliter se habere s̃m Bar. in l. de ęta te. §. qui iusto. ff. de interrog. act. & in l. non fatet. & in d. l. error. & Lud. Bol. in l. 2. C. d errore aduoc. in secundis in

excuſat.ff.de inſt.act.l. ſed & ſi pupillus.§. proſcribere.ſi non erat publicè notum, ignorantia excuſat:
22 vt ff.pro ſuo.l.fi.& ꝑeo.c.phox.†Si in facto proprio, aut certat de damno vitando, aut de lucro captando.ſi de lucro, error non tolleratur in proprio facto, ſi de damno euitando, aut cum alterius iniuria, & tunc error in proprio facto non toleratur: vt ff. ad Velleia.l.q̃q̃.aut ſine alterius iniuria, & tunc error in facto proprio excuſat & toleratur. vt ff. de cond.inde.l, ſed & ſi me putem.in princ.& §.cum inter.& de act.empt.l.ſi tibi liberum.& ita oportet intelligi quæ not.ff.de leg.i.l.ſi res obligata.

IN REG. CVM QVIS. ARG.

1 *Hæres præſumitur ignorare factum defuncti.*
2 *Promiſſor ſi ante diem moriatur, an pœna committatur.*
3 *Ignorantia quando toleretur in perſona ſucceſſoris.*
4 *Hæres emphiteu.qui deſijt canonem ſoluere, an excuſetur.& nu.5.*
6 *Obligatio debitoris non extenditur per caſum contingentem in perſonam creditoris.*

REGVLA XI[illegible]I.

CVM *quis ſuccedit in ius alterius, iuſtam ignorantiæ cauſam habere præſumitur.*

1 ¶† Pone ꝙ promiſiſti dare bouē in Calendis Auguſti, ſi nō dares promiſiſti centum nomine pœnæ. decedis ante Calēdas Aug. hæres ignorans promiſſionem factam non ſoluit: dubium eſt an poſſit cum effectu conueniri ad pœnā? & reſpondetur ꝙ non, quia iuſtā habuit ignorantiæ cauſam, vt hic, & ff.eo. l. qui in alterius. ſed contra eſt aperte de verb.
2 ob.l.ad diē. vbi dicitur † ꝙ mortuo promiſſore ante diem, pœna nihilominus committitur adueniente die, quo dare debuit, licet promiſſoris hæreditas non ſit adita: & idem dicitur de nau.fœno.l.vlt.ſed dicas de rigore iur. pœnam committi contra hære-
a dem ignorantem. a vt d.l.ad diem. & de nau.fœn. l.vlt. Sed ꝑ probabilē ignorātiæ cauſam poſtulare

terpr.& Cepolā in cauſ.101. in prin.& Alex. conſ.79. col.4. verſ.& eo ipſo. lib. 2. & Abb. in cap. ex parte. de cōfeſſ.& Card. Alex. in c. 2. col.4.diſt. Adde ad materiā hui⁹ apoſtil. ſcilicet an & quis probare debeat ignorantiā & qualiter probetur, boni.tex.in fin. in c.ſi verò aliquis verſi.proprium iuſm.de ele.lib.6.ibi ꝙ iuſo allegantis ignorantiā probetur. quē tex. limita per glo. y tex. Ludo. & Docto.in l.quæ bono. § q alieno. ad finē. ff. de damn. infec. dixi & in add. ad Paul. Franc. poſt eum in c. circa. nu. 7 in verſ. ignorātia probatur. prealleg.a. titu. de elect. lib. 6. & poſui in addi. ad Stil. Parla. titu. de adita hæred.

a Adde.Bar.& Alex.in l. cū filiūs.§.ſi hac.ff. de verbi oblig. & Bar.Alexan. poſt Dy.in d.l. ad diē. hic all.

a Adde Ang. Are.& Ioan.Fab.qui dari tutores pos.in prin.in gl. datus insti. qui item tenent,& Bart.in l.qui in alterius. ff.eo.dicit ꝙ successor conuentus habet iustam causam ignorantiæ vsq; ad publicationem testiũ vel productionem instrumẽti per quæ appareat ipsum esse certioratum, & non habere cãm ignorantiæ· quia tunc ab illo tpe postea debet condemnari in expen. vt l.quis infic iat. ff. de po. sed sec⁹ est in actore, vt tenet hic Dyn. licet ẽm Bar. possit esse ex parte actoris iusta causa, quæ stantim cognita debet resistere· & releuabitur ab expens. vt l.de stitisse ff.de iudi.& l. eũ quẽ temere, & ibi Barto. & vide Bald. in consi. 221. lib. 1. & Bart. in d.§.in hac.s. alleg. & in l. qui insoli dũ §. etiam.ff. de leg.2.&in l. 1.ff.d alie.iud. mur. Barto.& Bal. in l.propo nendũ §.finau tem.C.de iud. vbi ponit Bal. in fi.quid si qs habens iustam cau.litigandi super tota causa, tamen super vna exceptione non.all.Ioan.in c.præterire.de elect.vide Bald. in l.non ignorare. C. de fruc.& lit. expen.& per Bald. in auth.generaliter & ibi Barto. & Sal.in l.1.C.de epis. & cle.Bald in l.terminato.& ibi Sal.C.de fruct.& lit.expen. & Abb Sic.in cap. finem litibus.de dol.& contum. & ibi vide de iuramento calumniæ an excuset ab expen.& Bar.in d.l.etiam,& Cyn.in d.auth.gñaliter,& idem tenet Io.And. .1.de elect. s. eo t. & in reg.præceden. quod error excusat ab expen. condemnatione in causa principali, secus in causa appellationis. rationem ibi vide.sed Acc.aliter dicit in l.generaliter.§.1.& ibi vide oẽs doc. C. de reb.cred.sed Bald. in consi 84 col.3.versic.sed si quis,libr.1. dicit ꝙ Ioan. And. debet intelligi in expensis factis in causa appellationis ex nouis actis ex prædictis, vt no. Ioan. And.in regula præcedenti.& Inno.in c.finem litibus,& ibi Abb.de dolo & cõtu.& in d.l.generaliter.§.1.& Ang.Aret.inst.de pęna teme.litigan.§. 1. colum. pen.versic.quæro vnus obtinuit,& glo.sing.in l.fi. ff.de re iud. quæ dicit ꝙ ille qui succumbit in causa appellationis, tenetur reficere omnes expensas etiam

potest successor beneficiũ restitutionis in integrũ,
& eo impetrato nocet pœnę commissio, vt hic,& in
d.l.qui in alterius nocet ergò ipso iure vt in contra
rijs:sed ꝑꝑ probabilẽ ignorantiæ causam restitutio
datur, vt hic. ¶ † Item opponitur & vř ignorantiam 3
non tolerari in persona successoris, & pœnam cũ in
effectu cõmittit, nisi successor fuerit pupillus. vt ff.
de verb.obl.l. cũ filiusf. §. in hac stipulatione.¶ Sed
distingue vtrũ successor agat vel cocuenitur:quia si
agat vel aliũ inquietet, pœna cõmittitur cũ effectu,
licet ignorauit promissionẽ factam ab eo cui succes
sit.vt in d.§.in hac,sed si conuenit,tunc pęna cõmit
titur de rigore iuris, vt in l.ad diẽ.ff.de verb. oblig.
& de nau.fœ.l.vlt. Sed ob probabilẽ ignorantię cãm
datur restitutio in integrũ. Ratio aũt est quæ reddit
in tex.vt in d.l.qui in alterius,quia q agit,plane cer
tus esse debet, cum sit in potestate eius an velit ex-
periri, & ante debet rem diligẽter explorare, & tũc
ad agendum procedere, quæ ratio non extenditur
ad eum qui conuenitur.vt ff. de doli excep. l.purè.
§. vlt. & ideo alius est effectus vnius, & alius alte- 4
rius.¶ † Quæri aũt potest an hæres emphyteutæ, a a
qui

primæ instantiæ. sed Rapha. Fulg. ibi & doct. s. alleg. vt s. dictum est, tenent contrarium, & vide decisio. Capel. Tholos. 224. & ibi quando appellans pro parte obtinet. pro parte non. Lanfr. de Oria. in suo tract. de arbit. in vlt. par. q. 16. ad prædicta accedit glo. in auth. de iud. §. oportet, in verb. solo adiecto. per quam dicit ibi Ang. quod iusta causa litigandi excuset ab expens. tamen fallit quando expensæ sunt pro missæ, & idem tenet Bald. in l. eos. §. cautione. C. de appe.

qui soluere cessauit ecclesiæ canonē per biennium, uel priuato per triennium, excusari possit & debeat prætextu ignorantię, quod uidetur per uerba istius regulæ.

& in d. authen generaliter, & Ang & Bald. in d. §. si autem de iudic. Alexan. de Imo. in consi 51 col. 4. versic. posset. lib. 5. & in consi. 37. in vlt col. lib. 2 & Bal. & Ang. in l. non solum. ff. de rei vend sed Alex. in consi. 183 in fi. vol. 5. tenet contrarium, quod iusta causa litigandi non excusat, stante statuto quod victus victori &c & Franc. de Crema in suo sing 120. & vide Alex. in consi. 54. eo. lib. in consi. 34 in fi lib 3. an cōes opi. docto. excusent à cōdemnatione expensarum, vide doct. s. alleg. & in c. finem litibus. Zenzel. in cle. ne Romani. de elect. habetur in c. sacro. de sent. exc. vbi loquuntur & de opinione varias docto. & per Abb. in c. capellanus, de fer. & in c. 1. de re iudi. & in c. 1. de postu prælat. vbi dicit quod ex cusata pœna legis, & per Bar. in l. cum quidam. §. dicitur. ff. de acquir. hæred. & Fel. in c. super his. col. vlt de accu. nam cōis opin. inducit probabilem errorem facti. d. c. 1. de postu. prælat. cum ibi not. & l. 2 ff. de iur. & fact igno. & Bar. in l. de eod. & ibi sing Alex. in addi. C. de pœna iud. qui malè iudic. per lo. And & Abb. Sic. in c. 1. & Inno. in c. ne innitaris, de const. & Alex. in d. consi. 51. lib. 5. & in consi 56. in fi. col eo. lib. & per Bal. in l. obseruare §. profici. ff. de offic. procons. & leg. & glo. in c. j. de collat. in verbo opinio. fol. 2. in pragmat Sanct. & Bald. in c. j §. iudices, de pace iuramen fir. & Fel. in j. constit, col. 20. cum seq. vbi ponit regulam cum fal. & lo Bap. Cast. in addit. ad Dictionarium Alber. de Rosa & no. Gorset. in suis sing. incipien. vbi doctor. in litera, & in verbo, opin. & Ang. Bar. Bal. in cle. j. de elect. & Card. Alex. in c. quis nesciat. 9. dist. & in c. mensa 2 dist. & Bar. Ang. & Alex. in l. cum prolatis, col vlt. versi. addi. quæ fit Barto. ff. de re iud. & Pau. de Monte Pico in repet. §. Titia. & l. Titia. ff. de leg. 2. col. 13. An in dubio pſumatur ignorātia in succedente ī ius alterius. Alex. tenet quod sic in consi. 70. lib. j col. 3. versi. ipsa, & vide Alex in consi. 134. in fi. eo. lib. an iudex debeat sequi communem opi. vel particularis doctoris, & doct. s. alleg. & ad istam regu vide Marian. Soc. in rubr. de cau. poss. & propr. in 3. tract. art. 4 versi. 6 competit Publiciana, vbi pulchrè declarat istam regulam. & no. vnum, quod licet iusta causa litigandi excuset ab expen. non tamen excusat à condemnatione fructuum vt not. Bald. per illum tex. in l. ex diuerso §. vbi autem, aliàs est lex. de. rei vend. quod no. & idem no. Dom. de Rof. decisi. 172. in nouis tit. de dolo & contuma.

Adde ad propositum huius apost. & signanter, dum quæritur, an iuramentū de calumnia excuset à condemnatione expensarum, vide Bald. in auth. generaliter. nu. 9. & ibi no. post cum in versi. iurament. calum. C. de episc. & cleric. dixi post Guil. de Cun. in l. properandum §. si autem alterutra num 3. versi. iuramen calumniæ, c. de iudic. & Lanfr. de Oria. in c. quoniam contra falsam §. expēsæ. nu 4 in ver. donationem expen. probat. & an debeat fieri contra vitiū in vno c. dixi post præalleg. de Cug. vbi s. nu 10 in ver. in expensis, & in addi ad Lanfr. vbi s. num. 10. in ver. nisi in quinquag.

regulæ. vt ff. eod. l. qui alterius, & quia tempus non solet cedere ignoranti, vt ff. quando. app. sit. l. 1. §. dies. & §. si aduersus, & ff. de calū. l. annus. & de ædi. edic. l. cum sex. econtrà videtur cadere iure suo, in d. l. ad diem, & de minor. l. Aemilius. de nau. fœn. l. vlt.
†Dicendum videtur ꝙ de rigore iuris possit deijci à 5
iure emphyteutico: vt in d. l. ad diem. cum simil. sed
pp iustam ignorantiæ causam restitutio a concedi a
debeat vt hic. & d. l. qui in alterius. Item quæri potest quare est ꝙ mortuo stipulatore sine hærede, vel relicto hærede, cui non potest de iure solui, pœna non committitur ipso iure: vt ff. de vsu. l. pecuniæ fœnebris, in fi. & l. cum quidam. §. si pupillo, sed econ-
trà b mortuo promissore, committitur, licet restitu b
tio concedatur, vt dictum est. †Ratio enim est, quia 6
casus cōtingens in personā creditoris non debet extendere obligationem debitori. ar ff. eod. omnis hæreditas. §. nunquam, & ad leg. Aquil. l. qui occidit. §. vl. sed econtrà casus contingens in personam debitoris non debet variare obligationis conditionem. vt ff. de verb. oblig. l. 2. & de prę. sti. l. 2.

IN REG. ODIA. ARGVMENTA.

1 *Statutum odiosum est meritò restringendum.*
2 *Pactum de non petendo naturalem obligationem ipso iure aufert.*
3 *Fauor quando ampliandus, odio restricto.*
4 *Fauor publicus priuatorum præfertur vtilitatibus.*
5 *Fauor publicus in maleficijs puniendis attendendus.*
6 *Maleficia quando ad rigorem sunt punienda.*
7 *Tutor spectus ob publicam vtilitatem remouendus.*

REGVLA XV.

O*DIA restringi, fauores conuenit ampliari.*

¶CASVS istius regulæ est. s. de elect. c. statutum.
lib. 6. vbi dicitur, †ꝙ statutū de his qui ad parochia- 1
lium ecclesiarū regimen assumuntur promouendis ad sacerdotium intra annum alioquin ipsis ecclesijs sunt priuati, ad collegiatas ecclesias extendi non debet, quia cum sit odiosum restringi conuenit potius,

a Restitutio. Idē gl. Dy. Bal. Io. Fab. l. 2. C. de iure emph. Lu. Ro in cōs. 166 in fi. Ale. consi. 169 nu. 10. lib 2. Philipp. Dec. cōsi. 58. in 1. vbi in annotatio dixi. & cōsi. 138. col 4. idem ex ob iusta cau. Caro. Ruin. cōsi. 150 lib. 1

b Adde hic Ioā. And. & in addit. Spec. de loca §. aliam. ver. 19. & Bar. in l. ad diem. ff. de verb. ob. glo. & Ias. in l. 2. C. de iure emphyt. Bal. in l. fi. C. si penden. appell. & Bar. in l. Aemilius hic alleg Fel. in c. vigilanti col. 2. in prin. de præscrip. & Andr. Barb. in repet. ea. Raynaldus. in Ioānina. circa fi. de test. & Bar. Alex in l. cum filius §. in hac ff. de verb. obl. Imo. in c. potuit. de loc. Cy. in d. l. 2. de iure emphy. & Ant. Corset. in singu. in litera hæres, & Lanf. de Oriano. in tract. de arbit.

q.11.& Abb in consi.3.col.vol.2 & Dec Parla. Delph.q.23.in fi.
a Adde ꝙ odium duplex est publicum & priuatum,de quo per Abb. in cap. quoties. de test & quando odia restringi , & fauores ampliari debeant, vide Alex.in l.cætera.§ sed & si quis. ff de lega.1.& per glo.& Bart.in l.2. §. exercitij.ff.de his qui.no.infa.Bar.& Io.de Plat.in l.quemadmodū. C de agric.& censi.lib.11 & Io.

tius,quàm laxari.Exemplum etiam apertum poni-
tur.ff.de liber.& posthu.l.cum quidam.quia si pater
instituat filium ex re certa,valet institutio:sed si ex
hæredet à re certa,non valet exhæredatio:quia in in
stitutione versatur fauor,quem conuenit ampliari:
in exheredatione odium,qđ econtrà oportet restrin
2 gi.¶† Item probatur quia iure cautum ꝙ pactum li
beratorium,idest de non petendo,tollit ipso iure na
turalem obligationem.ff.de solu.l. Stichum.§.natu
ralis.pactum verò de petendo quod est obligatoriū
nō tollit ipso iure:vt ff.de pact.l.si vnus.§. pactus ne
peteret.Et hoc contingit propter rationem istius re
gulæ,scilicet quia in pacto prædio de non petendo,
versatur fauor quem conuenit ampliari,in pacto p̄-
dicto de petendo versatur odium quod oportet re-
stringi:vt ff.de actio.& oblig. l. Arrianus. Sed con-
tra regulam videtur.ff.de his qui no.infa.l.2.§.exer
citium. vbi odium ampliatur, & non restringi-
3 tur. † Sed dicendum est ꝙ aut ex vtraque parte , id
est fauoris & odij , versatur ius priuatum , aut ex
vtraque publicum:aut ex altera priuatum , & ex al-
tera publicum . Primo casu & secundo ampliatur
fauor , & restringitur odium : quia cum iura sint
hincinde paria,certū est in re dubia fauorabilē cau-
sam potius assumi debere, q̃ odiosam, vt in præal-
leg.l.cum quidam,& arg. ff.eod.l.quoties,idem ser-
mo. & l. quoties nihil. in tertio casu præfertur ius
publicum, siue versetur ex parte odij , siue ex parte
fauoris, & de isto tertio casu.loquitur. ff. de his qui
4 no. infa.l. 2. Et ratio huius est, † quia fauor publi-
a cus præferri debet vtilitatibus priuatorum. a vt C.
de primipil.l.vtilitas, & in auth.de re. & ea quę pa-
rit in 11.mense.§. quāobrem.col.4. Sed hoc falsum
esse posset aliquis ostendere euidenter , certum est
5 †ꝙ in maleficijs puniendis fauor publicus versatur:

Imol.in d.l.cū quidam.de liber. & posthu. & Bald. in l,1. in 4.q.C de liberis præte. & Ale. in d. l.cū quidam l si & Philip. Franc. hic, & quando odium repellat quem a testimonio, vide Alex.consi,99. in.2. col.j.lib. & an lex possit esse pro parte fauorabilis, & ꝑ parte, odiosa.vide Bal. & ibi Ln. Bolog. in secundis interpret. in l.j. §.qđ autem.ff. de aleato. & Bald. & ibi in addit. Alex. in l.veniam.C.de in ius voc. & Alexā.l. sed si hac.§. semper. in prin. ff.de i ius voc. adde quod not Fel. in c. dilectus. in 2.co.in ver. quarta conclusio. de rescrip. & col. 4. versi. 3.facit.& Card. Alex. in c. vera. 55. dist.

vt ff. de publica. l. licitatio. §. ꝙ illicitè, & ff. de fideiuss. l. si à reo. §. quod vulgò, & ad leg. Aquil. l. ita vulneratus, tamen iure cauetur ꝙ interpretatione legum pœnæ delictorum potius moliendæ, quàm exasperandæ: ut ff. de poen. l. præses, & l. interpretatione legum. † Sed dicendum est fauorem publicum desiderari, vt maleficium non remaneat impu- 6
nitum, ex quo constat commissum, nō autem in re dubia, id est cū incerta est criminis qualitas, vt pœna exaggeretur, sed vt potius minuatur, cum potius clementiæ quàm seueritati *a* nos iudicantes a
studere oporteat, vt ff. de pœn. l. respiciendum in prin. Item contra prædictam distin. & ff. de suspec. tut. l. hac enim. §. quid ergo. vbi si non apparet causa remotionis, ex causa leuiori remotus videtur. †Et tamen remotionem tutoris suspecti suadet pu- 7
blica vtilitas, ut in titu. eod. l. 1. §. consequens, imò non est contrà, quia ibi non suadet delictū, sed præsumitur in dubio minus fuisse delictum, cùm sit incerta delicti qualitas, & ideo ad sententiam condemnatoriam sequitur minor pęna, cum pęna moderanda sit secđm qualitatē delicti, ut ff. de offi. p̄f. urb. l. 1. §. cum patronus, & de iure patro. l. 1. Dy.

IN REG. DECET. ARGVMENTA.

1 *Filius familiàs ob dignitatem sui iuris effectus, finita ad ministratione manet sui iuris.*
2 *Priuilegiū minori concessum finitur, ætate minori finita.*
3 *Priuilegium finitur, finita priuilegij causa.*
4 *Actio turpis non intenditur aduersus eam, quæ vxor esse desijt.*
5 *Testamentum pupillare tollitur paterno sublato.*
6 *Causa in dubio impulsiua præsumitur, non finalis.*

REGVLA XVI.

DECET *concessum à principe beneficiū esse mansurū.*

¶CLARISSIME patet exemplum istius regulæ in auth. cōstit. quę de digni ta. §. illud. coll. 6. ubi dicitur

> Adde text. in l. vna §. si & ibi doct. C. de ea l. tollen. & in authē res q̄ subiacēt restitu. C. cō dele. & in c. licet, de rest. & transeūt ad relig. ꝙ intelligē ē in glo. ibi, cum per publicam non impeditur priuata, qa charitas bene ordinata incipit a seipso. l. pses. C. de seruitute & aqua. & vide tex. in c. scias. 7 q. 2. ibi gl. celebrā. & in c. bonæ. in 1. de postul. præla. & Paul. de Cast. consi. 4:o. colū. 3. in antiq. & plenè per Barto. Bal. Alex. & Barth. soci. in l. 1. ff. solu matr.

> Adde quæ sit pœna iudicis mutantis pęnā à iure introductā sine causa. Ro oino sing. suo 77. incip. veni qua. & Feli. q nulliusmeminit in c. de causis. col. 5. de officio deleg. in c. qualſc, & qn̄. lo. 2. §. ad corrigēdos. colū 7. ver. pro cōplemēto. ex de accusationib⁹,

1 tur † ꝙ si filiusfa. propter dignitatem sibi delatam
a fuerit sui iuris, ꝙ *a* nihilominus dignitatis suæ administrōne finita remanet sui iuris, & retinet omnium cognatorum & agnatorum iura. ¶ Sed cōtra regulam vĩ.ff.de leg. 2.l.Titia Seio.§.vsuras.vbi dici
2 tur, † ꝙ finita minori ætate cuius occasione priuilegium concedebatur, finitur priuilegium à principe concessum. Sed dicendũ est, ꝙ ibi finita erat finalis causa priuilegij concedendi, & ideo ibi finitur pri-
b uilegium. *b* Iuxta regulam generalem, cessante causa cessat effectus. C. de episc.& cle.l.generaliter, & de hæret.l.1.& de testa.milit.l.pen.de restitu.min.l.fi.c.
3 cum cessante de appell. † Et in proposito non erat finita priuilegij causa, & ideo priuilegium durat: vel si erat finita, fuerat causa impulsiua, & non finalis, & ideo finita causa non finitur priuilegiũ, vt ar. ff. de vsufr.l.de generali.§.duas. Et huius occasione distingue, aut constat cãm priuilegij concessionis alicuius vel prohibitionis factæ esse finalem. Aut constat esse impulsiuam. Aut dubitatur, & si constat esse finalem, aut ea sublata remanent aliquæ reliquiæ præcedentis causæ, aut omnes tolluntur, & si aliquæ reliquiæ remanent, reliquijs eius remanentibus durat effectus, vt patet exemplum. ff. de quæsti. l. vnius. §. seruus: vbi seruus à domino distractus, in memoriam prioris domini, non debet nec potest aduersus quondam dominum interrogari. Item quæ desijt esse vxor decurio. torqueri in memoriam prioris dignitatis non debet: vt ff.de de-
4 cur.l.fi. † Item contra eam quæ desijt esse vxor, non insti-

a Adde ꝙ dignitates hodie liberent filium à patria potestate.tex.glo.Io. Fab. Christoph.Porc.& Ang. Aret.in §.filiusfa.inst.quib.mod.ius patr.pot.sol.& gl. sing.& ibi Io.de Plat.in l.fin. C.de decurio.li.10.& in auth.sed episcopalis, & ibi Sal.C.de episc.& cle.& gl.& post Inno.in c. Iudæorũ, de æta.& qualit.Dixi in Apost.ad Bal. in l.sacrosan.nu.j.in versi. episcopalis autem dignitas. C. de episc. & cle. & i authē. si qua mulie.in vers. definit, & in mea pote.nu.1 l.1. C.de sacrosan. eccle.& in addi. ad Pan.i c.cōstitutus.n. 3.in ver. dignitas episc. & in ver. religio verò approbata. de rest.in integ.

b Adde quando & quõ intelligitur priuilegiũ finitũ finita cã. Bart. & Bal.in l. Titio Seio.§. vsuras, hic allega. Et quo tpe duret vide Bart. in l.fi.in vlt.q. ff. de manda. princ & in l li citato.§.earum rerũ: ff.de publi. & ibi quid in rescriptis & Bal. & Doct.in l.falso. C.de diuer.resc. Specu. tit.de instrum. edit.§ nũc autē.versi. item opponitur.vbi ponit casus in quibus, priuileg. ũ perditur, & per Innoc. Abb. & Fel.in c.cum accessissent.col.10.ante medium. de consti. vbi ponit Fel.tres regulas cum aliquibus fallen. & glo & Docto. In c.suggestum, de deci.& glo & Arch.in cap.priuilegium.11.q.3. & Cyn.in l.voluntariæ. C.de execu.tut.& Bar.in l.1.ff.de mundi. & Alex.in consi.33. lib.5.& in materia Lud.de Ro.in consi.180. quod est pulchrum & singulare.

institituitur actio turpis in honorē præcedentis matrimonij: vt ff: rer. amot. l. 2. & 3. Sed vbi nullæ reliquiæ causæ finalis *a* remanent, sublata causa, tollitur in totum effectus: vt s. de præben. cap. si pauper. lib. 6. ff. de act. & obli. l. qui cum hærede. arg. ad confirmationem huius distinctionis, quia iure cauetur † quòd sublato testamento paterno de iure ciuili, 5 in totum tollitur pupillare, quia nullæ remanent reliquiæ paterni. ff. de inof. testa. l. Papinianus §. sed nec impuberis. & de vulg. & pupil. sub. l. in substitutione. & lex duobus. §. vlti. & l. & si contratab. cùm ibi no. Si constat esse impulsiuam, tunc finita causa non finitur effectus: vt ff. de dona. l. 2. §. vlt. & l. seq. Et qd dici solet vulgariter de Calphurnia. ff. de postulan. l. 1. §. sexum ¶ † Sed si dubitatur vtrum fuerit 6 finalis, vel impulsiua, præsumitur in dubio impulsiua: *b* & ideo ea finita, non finitur effectus: vt ff. *b* de cond. & demon. l. cum tale. §. falsam. caus. & l. Titio. §. sed cùm ante nuptias. & de vsufr. lega. l. generali. §. duas, & de dona. l. 2. §. fi. C. de iur. dot. l. si mulier. vbi de hoc. & ff. de condi. ob. caus. da. l. 3. §. quandoquam. & de dolo. l. 2. in fi. Dy.

a Adde qd per notata hic per Dyn. decidunt Bar. & Bal. in l. fi. de ferijs. qd si datr dilatio ad producendum vnū instrm. & producitur in pridie, qd finita est causa dilationis, iudex potest procedere ad vlteriora. vide Bart. in l. à filio. §. alumno. ff. ad Treb. & Ang. Aret. in §. si minus. eo. lu. 8. de actio. & Dyn. & quæ ibi dicam in regula non licet actori. j. eodem.

a Adde qd in dubio præsumitur impulsiua & non finalis. vt no glo. fin. in l. 2 §. fi. ff. de dona. & cessante causa, nō cessat effectus, vsq vult dicere effectum cessare ex cessatione causæ, debet probare ipsam cām fuisse fina. de quo latè per Cy. Bal. Ang & Saly. in l. generaliter. C. de episco. & cler. & Dyn. & Bart. in d. l. 2. § fin. de don. Voluit allegare Dy. in l. 3. &

IN REG. INDVLTVM. ARG.

1 *Reus non potest per hominem impediri, quo minus pluribus possit exceptionibus vti.*

2 *Reus exceptiones dilatorias & reclinatorias opponere potest.*

3 *Reus exceptiones peremptorias ante sententiam opponere potest.*

4 *Condemnatus non cogitur per hominem ante tempus lege concessum soluere condemnationem.*

5 *Pater non potest filium à legitima petenda prohibere.*

6 *Tempus ad appellandum à lege concessum non potest per hominem tolli.*

Tempus quantum concedatur ad appellationem prosequendam.

7 *Vsusfructus patri debitus in bonis filij aduentitijs, an possit ei auferri.*

8 *Lex vna aliam extenuare & penitus tollere potest.*

9 *Exceptiones an possint opponi post tempus a iudice statu-*

ibi dixi ver.cessante causa impulsiua ff.de dona.cau.mor. quia ibi est opin.gl. & singu.in versi.causa.& quod ibi notaui. & Iaco. Rebuf.in l.nullus. nu. 2. in versi.præsumitur impulsiua C.de his qui;à prin.lib.10.Dy.in l.pecuniæ.in ver. in dubio præsumitur impulsiua ff de supel.leg Io. Fab. & Ang. Aret.in §. illis autem.in Instit.de testa.milit.gl.Io. And.& Doct.in c. post translationem.§.cæ-

statutum,& ante litis contestationē.& nu. 10.& 13

11 *Iudex tempus limitare potest,post quod excluditur litigator.*

12 *Iudex an quandoq; possit iurisdictionem denegare.*

14 *Tempus quod datur ad appellandum an possit per indicem minui.*

15 *Legitima filio in bonis paternis debita an anferri,uel saltem minui possit.*

16 *Ius agnationis pacto tolli nequit.*

17 *Pactum de futura successione reprobatur ipso iure.*

18 *Ius ciuile per aliud tolli potest.*

19 *Ius testandi incognitum fuit iure naturali & gentium. Petitio hæreditatis iure ciuili inducta tolli potest.*

20 *Rescissoria tollitur iure offerendi sublata.*

REGVLA XVII.

INDVLTVM *a iure beneficium, non est alicui auferendum.*

1 ¶ †INDVLGETVR reo a iure quod possit plures exceptiones proponere, vt ĵ. eo. nullus pluribus.& ff. de exceptio.l.is.qui.& l.nemo. & ideo non
2 potest auferri per hominem. † Item indulgetur reo per l.ꝙ omnes exceptiones dilatorias & declinatorias proponere possit usque ad litis contest. C.de probat.l.exceptionem & de excep.l. ult. & penul.& de procurat.l.ita demum, & ideo non debet
3 auferri per hominem. †Item indulgetur reo per lege ꝙ possit opponere peremptorias quandocūque ante sententiam, ut C. senten. rescin. non pos.l.peremptorias.& ideo non debet auferri per hominē, quia indultum a iure beneficium non est alicui auferendum, ut hic.& Authen. de nupt. §. si uerò solùm.col.4.¶† Item a iure indulgetur condemna-
4 to.ad condēnationē soluendā tēpus quatuor mensium.C.de vsur.rei.iudic.l.2. & ideo non debet nec pōt auferri per iudicem sine causæ cognitione: a ut

cæterum. num, 17.in versi. cessat ius. De renun Bald. in l. generaliter. n. 3.in vers. cessā te causa impulsiue.C.de epis. & cler. & in c. fin. Christus. ad fi.de iur.iu. & per gloss. & Cald. & Alex, c.statutum. §. neophy.cū 40. dist & Alex.in add.ad Bar. in tn d. §. fina. & Bar.in l.fin.ff. de testa.tut. & Abb.& præpos. Card, Alex, in c. cum cessante.col. 1. de app. & Bart.in l.in omni.ff.de adop. & in l. Titia.§. vsuras ff de lega. 2, & F.l.in c.cū nū cius. in 1. col. ver.no.primò. & in princ. 3. col. de testib.

a Adde an & qñ iudex pussit dilationes iuris abbreuiare, vel augere. Bar. Ang. Io.& Imo & Ale. in l.2.ff.;de re iu. & Cy in l.1 & de dil. Abb. ꝑpositā Medi,

& Fely.in c.cum sit Romana.de appel.vbi Fely.in princ.ponit regulam,in sequendo opi.Bart.in d. l.2. ꝙ omnis dilatio legalis potest per iudicem mutari ex causa,siue talis dilatio sit data à lege cum ministerio iudicis,siue non, quicquid sentiat hic glo.Ioan.And. à multis approbata per rationes. Bart.n.ponit 8.fall.ad regulam,& vide Maria.Soc.in c.2.de dila.colum.3.& Arch.& Calde.

vt ff.de re.iud.l.2.& 3.§.si quis cōdemnatus. ¶ † Itē 5
indulgetur filio a lege ꝙ habeat legitimam de bonis patris:ut in auth.de trien.& semi s.§. 1. col. 4.& ideo non potest auferri per patrem, *a* nisi in casibus a iure expressis:id est in quibus licet filium exhæredare.in illis enim in quibus licet exhæredare, nihilominus relinquere tenetur: vt in auth. de hæred.& falc. §. exhæredatos. col. 1. & de immēsis donationi.in filios fact. §. ult. collat. 8. quæ est C. de lib.præter.authen. non licet. & , ut cùm de appellat.cognos.§.aliud. & §.sequen. † Item indulgetur 6
a iure, illi contra quem sententia lata est tempus 10.dierum ad appellandum,ut in auth. de app.circa princ. col. 8. Item. indulgetur appellanti ad appellat.prosequendam annus,& ex causa biennium, vt hic in auth.de his qui ingrediuntur ad appella. col.5.ideo ei non est auferendum , ut hic, & infinita etiam istius regulæ alia inueniuntur exempla regulam confirmātia,tamen est contra regulā † q.a 7
pater a iure vsumfructum habet in bonis aduentitijs filij.C.de bo.quæ lib.l.cum oportet. & l.si .& tamen pōt auferri per hominē relinquentē ea conditione,ut ad patrē perueniat *b* vsufructus : ut in authent.

Alex. in c. ad his. col. 1. 38. distin. Bald.in l. ait. ff.de iur. delib. & Decis. Capel. Tholos. 197. & Decis. Parla. Gratianop. Delphi & Angel. Aret. & Ias. de Mayn. in §. si minus. de actio.& Lu. Bolog. in 4. §. quis cōdemna. ff. de re iudi.& Lud. Rom. in consi. 307. & Phili.Fran. hic & glo.in c.j.super verbo, prorogetur.de author. sacr. cōs. in Prag. Sanc. fol. 5. Sed an episcopus possit prorogare terminū indultum à lege hæredibus ad implendū voluntatē testatoris , vide Abb.Sic.in consi. 40. col 4.lib.j. & Fed.consi.124 & quod no.in c.nos quidem de testa.no. pro magistro testamentum Curiæ Bituri.

a Adde quot modi sunt,& consi. tria ꝙ pater potest filiū excludere & priuare à legitima sua,de quibus per Dy.Bart.& ibi Alex.in addit.in l.hæres.ff. de bonis autorit.iudi.pos.& Ang.Perus.in §.prohibemus. in authen de trien. & semis.col.3.& Cepolā in cautela 36.cū sequen.& Bald.in l.2.C. si quid in fraudē patro.& in l.1.C.de inoff.donat.& Lud.Bolog. in fi.ff. de his qui in fraud patr. in supremis interpret.& Lud.de Roma.sing.610.inci.quidam Cardi.

b Adde,quid si relinquatur monacho ea conditione ꝙ nihil quærat in monasterio Bart.Bald.& Innoc.in l.si alienum.ff de hæred.insti. Bart. in l.pen.ff. de stipul.seruo.& glo.Bart.Innoc.& Alex.in l.Lucius.§ tres hæredes.ff. de Trebel. & Bart. in sua disput. incip. quidam donauit. vel reliquit monacho. & Cepol.in cautela 308.Angel. Aret.in §.igitur.colum.3. & §. item nobis.instit. per quas personas nobis acquir. & Abb. Sicu. in cap.2. consi. & ibi de Velleia.

de statu mo. & can. regul.& Paul. de Cast. in d.§.res hæredes & Bald. in l.1.C. de his quæ pœnæ nomine in 7 q.ad no.hic per Dy Arg & Ioan Fab. in d.§.igitur.Et nota ꝙ licet pater in isto casu & in alijs casibus nor.in d.§ igitur. & authen excipitur.C.de bo.quæ liber.non habeat vsufructum,tñ habet commoditatem illius iuris.& videtur esse tex.in l.plenum.§ quanquam. ff.de vsu.& habi.ita tenet Ange. Are. in d.§ igitur.versi.sed tu aduerte.

then. vt liceat matri & auiæ. in princip. Sed illud
sit legis auctoritate,& ideo non uidetur auferri per
hominem,sed per legem quæ auferendi potestatē
concedit.ut C. ubi. & apud quem cog. in integ. re-
stitu.arg.l.ult.& ff.quod cuiusque vniuer.nomine.
l.item.§.si decuriones.&.de lega. 2. l. ex familia. §.
8 si de falcid. † & constat ꝙ una lex. potest tollere
aliam,& multò fortius extenuare vires,& effectum
alterius,cum cui plus licet, liceat & quod minus,
vt j.eod.cui licet. Item a lege datur marito admi-
a nistratio parapbernalium vxoris, *a* & tamen po-
test auferri per hominem, id est per mulieris pro-
hibitionem : ut probatur C. de pact. conuen, l. hac
lege. Sed eadem responsio potest habere locum.
Ad materiam regulę,& dictorum exemplorum in
9 regula positorum pertinet quærere.† primo , si iu-
dex statuat tempus certum ad dilatoria vel decli-
natoria exceptiones opponendas, an post illud tem
pus, & ante litis contestationem possit opponere.
Item si statuat certum tempus ad opponendas pe-
remptorias,an post illud tempus & ante sententiam
10 possint proponi ? Et videtur ꝙ sic, † quia benefi-
cium proponendi dilatorias usque ad litis conté-
stationem est a iure indultum . Item proponendi
peremptorias usque ad sententiam est similiter a
iure indultum.ut d. l. exceptionem.& l. ulti. & pe-
nult.&l. peremptorias. ergo non potest auferri uel
extenuari per iudicem, vt hic. & ff. de re iudicata.
l.4.§.si quis condemnatus.& in authen.de nupt. §.
b vero solum. Econtrà uidetur ꝙ non possit *b* † quia
11 iudex potest limitare tempus. Et post illud tem-
pus

a Adde,an maritus sit procurator in rebus parapheroalibus vxoris. vel quomodo. Ale. in consi. 42. in 7.col.in princ. lib.j. Cy. Bart. Bal Sal.& Ale. i l.maritus. C. de procur. & Bal.i c. ex parte. & ibi Dec. de consuet. & & de consuetudine Regni & patriæ Bituri. de qua vide q̃ dixi in li.Consuetudinū Biturigū in j.rubrica. §. 5. & vide Lud. Bolog. in suis primis interpret. in l.cū maritū. C de sol.& Ange Aret. & ibi Ias.de May. in addit.ad Christophor. Porc. in § pen.insti. de excus. tut.

An possit proponi. Adde qd notaui in apostil.ad Lānfra.de Oria.in c.qm̄ cōtra. § exceptiones.nu. 8.in ver.reuocabitur.& in apost.in ver.de sequest pos.vbi plenissime Ant. Cors. sing.suis. in versi. except.incip si statutum.& seq.& Hippo.de Marsi sing.10.incip.tu scis.

b Adde Bart.in l.2.col.2.versi.ego teneo.ff. de re iudi. & in l. manciporum,

ff.de opt.leg.vbi dicit q probationes post terminũ assignatum traduci nõ possunt. Vide Dy.in regula,morá suá.in fi.ꝟ.eo.gl.& Cy.in l.si ea.C. qui accu.non pos. Io. de Imo. in l.quandiu ff.de acq.hæred.& Sal.in d.l.si ea.qui distinguit, aut præfixit terminum actu. iudiciali, aut extraiudiciali.&vide Inno.in c. cũ in tua.qui matri.accu.poss.& Bar. & Ang. in d.l.quandiu.& plenè per Angel. Aret. §. si minus.col. 10.sti. de actio.& Al. i addi. ad Bar. in d.l.mãcipiorum. in 1.& 2. apostil.vbi reperies multas cõcord. & per Io. Fab.in §.q au-e. de excusa.tuto.vbi dicit q siue fiát p⁹ statutũ à lege aut ab homine, si de nouo perueniant probationes ad notitiam volẽtis probare, põt etiam post tẽpus probare, licet Spec.titu. de except. §. nunc videdũ. teneat contrarium in tẽpore præfixo ab homine. vide Abb.in c.pastoralis. 4 col. & ibi Fel.col. vlt.

pus a iudice limitatum excluditur litigator: ut ff. de accus.l.Titia.quinimo plus,quia non prosequendo infra tempus a iudice præfinitum, desistere videtur, ꝑ iuri suo renunciare: ut ff. ad Turpil. l. ab accusatione. §. destitisse. item pro hoc est.qui accusare,non possunt.l.si ea.& de ingen.man. l. diffamari.ff.de opt.lega. l.mancipiorum. & de cura.bo. dando.l. 1.& de bon. authori. iud. pos.l.4.† Et quia 12 iure cauetur q iudex potest denegare iurisdictionem: ut ff.de ex quib.cau.maio.l.sed si per prætorem.§.sed & si cum decreto.Sed hoc argu. nihil ad propositum: quia loquuntur omnia iura suprà allegata in actore,cui post tempus cum causa a iudice præfinitum agendi potestas denegatur:quæstio autem proponitur in reo volente post tempus a iudice præfinitum exceptionem proponere: & ideo cum fauorabiliores sint rei,quam actores,ut in regula,iuris,constat non procedere argumenta prædicta,quæ inducuntur a simili uel pari. † Tamen 13 probabiliter dici potest q aut iudex limitauit tempus cum causæ cognitione,aut sine.Et si cum causæ cognitione,non potest tempus limitatum a iudice exceptiones proponere.arg. ff. de re iud. l. 2. ubi tempus, quod indulgetur reo per legem. limitari potest

ver.item collige.& col.seq.de exceptio.vbi Fel.alleg.Dyn hic & per Bald.consi. 316.in 4 vol.& sing Maria. Soc.in repet.c venerabilis.col. 20.prin. arc. de iudi. & Alex.in l.si insulam.col.10.in fi.ff.de verb.obli. vbi dicit op. Bart. communiter.in d.l.mancipiorum.reprehendi in termino præfixo ab homine. secus si à iure,quia tunc auditur post tempus.vt vult Bar. in l.diffamari.C. de inge. & ma.& in d.l.si insulam.in 5.fallen. & vide Ias.in rep.l.admonendi.col. 3.ff.de iureiur.& sing. 10.de Rota.in Decis.463.tit.de proba.in nouis.

Adde ad materiam huius apost.& principalis quasi titu. istum in l. Titia. & quod ibi posui apost.ad ipsum in versi.stat minus certum tempus reo ff.de accus.& dixi aliquid post Bar. in l.statuliberum.§. Stichum, in versi. videtur esse prohibitus ff.de leg.2. & uide Tho. Ferrarium in suo tracta.cautelarum, caute.46.incipien.sæpissime litigantes.& Gerar. de Petra sancta sing. 96. incipiente no.Bart.& Do.

a Adde an tempus datum ad appellandum possit per iudicem minui. glos. & Doct. in auth. offeratur. C. de lit. contest. & Bart. Alex. in l. 2. ff. de iudic. Abb. & Fel. in l. cum sit Romana. de appell. Bart. & Bald. in auth. qui semel. C. quo & quando iud. & gl. in c. j. de auth. sacro. Concil. super verbo, prorogetur fol. 5. in Prag. Sanct. & Doct. §. proxi. in. j. addit. alleg. & tex. gl. & Doct. in clem. si appellationem. de appel. & in cap. psonas. & ibi omnes scribe. eo. tit. i. antiq.

potest per iudicē cū causæ cognitione. Si sine causæ cognitione ꝓponere potest, etiā post tēpus. in eod. tit. l. 4. §. si quis cōdemnatus. arg. l. ad prædicta. ff. de his q. no. infa. l. quid ergo. §. pœna grauior. vbi de hoc.
4 † Item quæri potest, an tēpus decē dierū *a* quod
a datur ad appellandū possit per iudicē minui: & videtur ꝙ nō per hāc regulā & per iura præallegata. Ecōtrà ꝙ possit. ff. de re iudic. l. 2. & omnes leges superiùs alleg. in quæstione proxima quę inducūtur, ꝓut ponit actorē appellare. cū is sit actor in cā appella. q. fuit reus in causa principali, vt dici solet in authen. de his qui ad appel. ingred. §. illud quoq; col. 5. & patet ex eo ꝙ pendente appellatione nihil est innouandum, vt ff. nil nouari. per totum. & C. de appel. l. 3. Itē quia iure cauetur ꝙ dilationes sunt arbitrariæ: vt ff. de iud. l. nonnunquam. & C. de dilat. l. 1. & l. siue pars. tamen communiter dicitur, & tenetur, ꝙ cum hoc tempus decem dierum conceditur a lege sine aliquo ministerio iudicantis tacito vel expresso, ꝙ non possit per iudicem minui argu. istius regulæ, & in auth. de nup. §. si verò solum. & de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. ¶ Ad contraria patet responsio: quia omnia loquuntur in tempore quod datur ministerio iudicantis tacito vel expresso, id est per l. intellecto, cum lex non statuit: ideo tale tempus potest per iudicem minui
15 vel augeri. † Item quæri potest, an legitima quę debetur filio in bonis patris, possit auferri vel mi-
b nui *b* per l. municipalem? & videtur ꝙ non: quia cum beneficiū sit a iure concessum, sequitur ꝙ non possit auferri, vt hic, & prælle. §. si verò solùm. Item quia lex municipalis est ius ciuile: vt ff. de iust. & iure. l. ius ciuile. & l. omnes populi. Et iure ciuili iura sanguinis non pñt dirimi. ff. eo. l. iura. ergo nec legitima, quæ iure sanguinis debetur potest auferri.

Adde omnino de materia huius apostil. per Rom. sing. suo 172. incip. hoc nesciūt legistæ.

b Possit auferri vel minui. Adde Bal. in l. cū lege. nu. 2. & ibi posui in addi. ad ipsum in vers. vtrū ꝑ statutū. C. de epis. & cler. Ia. Reb. in rub. C. de decur. li. 10. num. 8. & 9. & ibi no. post eū. in ver. prætextu statuti. Pan. in c. Rayn. nu. 12. post quem et. á addidi in ver. statutū. de stat. Fel. in c. ecclesia S. Mariæ. nu. 5. col. 3. ver. cæterum quæritur cōiter. de test. Ro. sing. 109. vel 610. incip. quidam Card. & Alexan. consil. 204. secundā maiorem. nu. vol j.

H ¶ † Præ-

a Adde, an legitima filij possit tolli, vel minui per statutum Cyn. in l. sancimus. C. de nup, & Salic. in auth. nouissima. in 9.q. & ibi Fabianus de Giochis de monte Sabino in 16. q. multum sing & ibi Ias col. pen C.de inoffi test.& Bar.& Imo.in l.Titio.§.Titio genero.ff.de condi.& demonst.Bald. in l.cum lege.& in auth.C.de epis.& cler.& in consi.125.in fi.lib.3 & in consi. 304. lib.2. & Alex. consi. 75.lib. j. col.2. versic.accedat. & dom. Card. Alex.in c j. de matri. ad Morgani .§.in vsib. feud. col: 10.& Bal. in d.l.sancimus. & Ang. & Bal. in l.j §. ius naturale in fi. q. vlt. ff de iusti. & iur. & Bal.in l.fi.§. si nautem æs alienū. per illum tex. C. de bon. quę.lib.& Alb. de Rosa. in 2. par. statutorū. in q. 104. cum seq. & dom.de Rot. in decis. 18.in antiq. in cip. Itē fuit dubitatū. & Pau. de Cast. in consi.56. in nouis. & Bar. in cōsi. 72.col.2. versi. secūndo probatur. Ioan. And. hic in Mercuriali. & in addit. spe.in rub. de succes ab intest. & in cap. Raynutius.de test.& Oldr. consi.16.& in consi 136. & Barto. in auth.de hære. & falc.circa fi.prin.& Ang.in l.Papinianus.§.quarta.ff.de inoffic.testa.& Alex. consi 55 lib.2.& Lud.Rom.consi. 32. & pulchrè Card. Alexand. in c. ius naturale. col. 3.versi. glo. 3. verbo,conces.1.dist. & Lud.Rom.in consi.133.& Bald. in consi.297.in princ.lib.2. & Innoc. in cap. quæ in ecclesiarum. de constitut. & Abb. Sic. in cap.fin.col.fin.de consuetu.& latius in Ray.& Raynald.de testa. & dom.de Ro.decis.18.tit.de consuetudi.in nouis.& multum ample, & Abb.

¶†Pręterea ius agnationis, nō pōt tolli ꝑ pactū:vt 16
ff.de pact.l.ius agnationis. ergo nec ꝑ statutū siue l.
municipalē:quia in his demū valet. l. municipalis.
in quibus & pactū:vt no.C.de decur.li.10.suꝑ rub.
Præterea si verū est,ꝙ in his demū valet.l.municipa
lij,in quibus & pactū,vt dictū est,de necessitate seq
tur,ꝙ non possit debitū iure naturę tollere,vel mi-
nuere,q̃a nec pactū pōt:vt C.de inof. testa.l.si quan-
do.§.illud.itē ex eo.arg.cōcluditur:†q̃a cū sit quasi 17
pactū de futura successione disponendo, minuēdo.
vel tollēdo,in totū sequit̄ ꝙ nō valeat pactum.C.de
pact.l.pactū.& l.fi.& de colla.pactum.& de suis & le
git.hæred.l. fi. Præterea legitima de bonis parentū
debetur iure naturali:vt in auth.de hære. & falc. §.
primum itaq; col.1.& vnde libe. ff l.scripto. in fi.&
de bon.dam.cum ratio:sed ius naturale est immu
tabile,vt instit. de iur. natu. §. pe.& de ca. dimi. l.
eas.ergo ius consequendi legitimam de bonis pa-
ternis erit consequenter immutabile. Oppositum
huius a ostenditur : † quia certum est vnum ius ci- a
uile tolli posse per aliud;vt instit, de iur.natur.§. 18
pen.& ff.de legi.l.de quibus. & l.non est nouum. &
c.1.de consti.suprà.co. lib. 6.sed quòd portio pater
norum bonorum liberis debeatur,iure positiuo ci
uili est inductum, non naturali : vt C. de legi. hæ-
red.l.leg.12.tab.& in auth.de triē.& semis.§.1.item
patet in auth.de hæred. & falc.§. 1. & §. si quis aūt.
nam ibi dicit ꝙ lex necessitatē imponit relinquen-

di

di legitimam. & legem constat esse iuris ciuilis spe ciem vel partem: vt ff. de instit. & iur. l. ius ciuile. ergo ius ciuile imponit necessitatem relinquendi legitimã: ergo per oppositum ius ciuile tollitur: absurdum enim videtur quod ius naturale, secundũ quod nihil proprium erat, cùm iure gentiũ omnia sint distincta: vt ff. de iustit. & iure. l. ex hoc iu-
19 re. partem ad relinquendam astringat. † Item cùm iure naturali & gentium ius testãdi fuerit incogni-
a tum, ꝙ patet quia iure *a* ciuili quod est posterius est inductũ. ut inst. & de testa. Itẽ com ad paterna bona vocentur filii per l. iuris veteris, constat quòd per hæreditatis petitionem, vt ff. de peti. hæred. l. 1. & 2. sed, ipsa tolli potest. quia iure ciuili inducta: vt in eo. tit. l. itẽ veniunt. §. cum autem ergo sublata via per quam venitur ad bona, & ipsa bona tolluntur: quia sublato medio sine quo ad extremum perueniri nõ potest, & ipsum extremum in effectu sublatum videtur. nam sublata querela, per quam venitur ad hæreditatis petitionẽ, ipsa hæreditatis petitio sublata videtur: vt C. de innoffi. test. l. sanci mus. §. vlt. Itẽ sublato iure restitutionis per quòd peruenitur ad rescissoriam, & ipsa rescissoria uidetur sublata, vt ff. de actio. & oblig. l. in honorarijs.
20 §. si cùm rescissa. † Item sublato iure offerendi per quod peruenitur ad pignoratitiam, & ipsa pignorantia sublata videtur. vt C. de præscrip. 30. uel 40. annorum. l. cum notissimi. & not. ff. dam. infec. l. si finita. §. postea autem. & quod dicitur de debito iure naturę, debet exponi, & intelligi iure ciuili, psuadẽte naturali cõiunctione cõstituto: vt alias exponit: ff. de verb. sig. l. pronunciatio. §. familiæ. propter quæ videtur dicẽdũ, quòd de rigore iuris legitima possit diminui, & auferri p l. municipalẽ: sed ęqtas in genere tradita videtur suadere cõtrariũ. & ideo rigor præualet, vt dixi suprà eod. c. 2. Dyn.

in consi. 63. colum. 2. lib. j. & in consi. 73. colum. pen. in fi. eo l. b. & Bart. in l. de quibus. col. 3. vers. opp. quod indistinctè. ff. de legi. & decis. Capella Tholos. q. 436 multum notabiliter. & decis. Parlamẽti Gratianopolis. Delphinal. q. 476. & Ang. in consi. 300. & latius in consi. 349. & quæ dixi in §. 2. cõsi. 9. & in addit. de test. lib. Cõsuet. Biturigũ. fol. 118.

a Adde, quo iure ius testãdi fuit inductum, Christopho. porc. & famosum iuristarum principem Franc. de Aret. in addit. Ang. de Are. in stitu. de test. in prin. & Bart. in l. interdum. ff. de condict. indebi. & Alex. consi. 12 col. 2. versicu. nec ad hoc lib. j. & in consi 87. col. 13. versicu. nec ad hoc. lib. 2. & Abb. in cõs. 63. lib. j.

IN REG. NON FIRMATVR.

Argumenta.

1 *Sponsalia inter minores septem annorum contracta an teneant.*

a Adde, quomodo matrimonium contractum inter minorem, & maiorem conualescat. pulchrè Bald. consil. 324. incip. incipiam a radice. lib. 1. vbi ponit intellectum cap. j. de despon. impuberes: & per Bald. consi. 399. eod. lib. & in consi. 418. vbi etiam vide quid inter duos impuberes. & Abb. Sic. & Præpos. Me d'ol. in c. de illis. in j. de desponsa. & Io. Lup. de Hispania in tracta. suo de sponsal. & matrim. §. quę ætas requirit. & quæ no. decis. Cap. Tholos. 160. & pulchrò Cald. in consi. 2. tit. de sponsal. matri. vbi ponit de duobus minoribus quod vide, quia singulare.

b Adde glos. singu. in d. c. si eo tpe sup verbo, tunc, & gl. sequẽ. & ibi de §. Gemin. de rescrip. §. eo. lib. & py §. 1. reg. beneficium. in 6. q. & quæ ibi dixi.

c Adde, quãdo tps. datæ literarum attendatur, in regula, qui prior. j. eo. & quæ ibi dico.

Adde omnino de hoc dicto Panor. in c. dilectus. & quod ibi posui ipsum in vers. tempus datæ. de præb. Gem. post quẽ dixi in apostil. in c. si cui. nu. 60. in versi. tempus datæ. de præb. lib. 6. & dixi plenè post Phil. Franc. in c. dispendia. § prius. nu. 2. in uersi. tempus datæ. extra de rescrip. eo. lib. 6.

2 *Beneficium cum cura impetratum ab eo qui non est legitimæ ætatis, non confirmatur eidẽ accessione ætatis.*

3 *Sententia nulla non firmatur tractu temporis.*

Institutio hæredis à principio inutilis nõ validatur successu temporis.

4 *Institutio hæredis icapacis, nõ firmatur ei facto capaci.*

5 *Legatum a principio inutile quando validetur, tractu temporis.*

6 *Stipulatio quæ fit de re sacra non firmatur eadem effecta prophana.*

7 *Temporis tractu non roboratur quod initio nullum fuit & numero. 9.*

8 *Testamentum filijfamliàs non capit vires eo sui iuris effecto.*

10 *Seruitutis constitutio facto vno sociorum non consentiente, validatur accedente consensu.*

11 *Inutile initio quando validetur per decursum temporis.*

REGVLA XVIII.

NON *firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.*

¶†Si duo minores septẽ annorũ cõtraxerint sponsalia, nõ tenet ab initio de iure: nec solo tractu temporis cõfirmatur. Item si duo impuberes, uel unus pubes & alter impubes a non proximus pubertati, & in quibus ætatem malitia non suppleat contraxerunt matrimonium per verba de præsenti, non tenet ab initio de iure, nec confirmatur solo temporis tractu. §. de desponsatione impub. c. 1. lib. 6. † Item si aliquis impetrauit beneficiũ b cum cura, tẽpore quo non erat in ætate legitima, licet posteà fiat ætatis legitimæ, impetratio non confirmatur, sed tempus datæ c literarum solum attenditur. supra

a Adde,an sententia ipso iure nulla per appellationem, si per iudicem appellationis confirmetur,validetur Bar.post Dy.in l. si expressim.col.2.in 2.q & ibi Alex.in addit.hic alleg.& gl.in l.1.& Cyn.in 5.q. Bart.& Bald.col.3.C. quando prouocare non est necesse.

b Adde,an testm̄ factum apud hostes valeat, si testator redeat ab hostib. Bar.& Frā.de Aret.in l.eius. in prin. ff.de testa.& ratione ibi vide per Fran. Quid si mercator vel alio qui apud Barbaros, vbi non, seruat forma iuris, fecit testm̄, & ibi decessi. tv de Bar. in l j. in q.3.& ibi Doct Modern. C. de sū. Tri.& Bal.pulchrè, in l. ius ciui.co.2.versi.& no. & latius in l.si nō spāli. & ibi Alex. C. de test. & Bal. in cōsi.320.co. 2. versi. restat. lib.1.& in cōsi. 171. vol. 2. & celebre in cōs. 163.cū seq lib. 4. & Oldr. de Laud. in consi. 248.& Alex.in addi.& Bart.in d.l.1.C.d sum. Tri. q.1 d testō facto in portu Saracenorū, an dicat factū in terris Saracenorū: & determinatū fuit q̄ nō,qa portus est publicus,& ita Christianorū sicut & Saracenorū,vt no. Bal.in rub.de rer.diu.co.4.ver.sed qrit an portus & Ang.in §.litorū.in fi.inst.d rer.di.

3 s.de rescrip.c.si eo tempore. lib. 6. † Item sententia
a quæ nulla est ipso iure, nō cōfirmatur. a aliquo tēpo
ris tractu.ff.de appe.l.si expressim. Itē institutio hæ
redis quæ ab initio est inutilis propter personā te-
stātis,quia fortè erat impubes,nō cōualescit,licet
postea fiat pubes:vel si erat seruus,nō cōualescit,li-
cet postea fiat liber:vel si erat filiusfamilias,nō con
ualescit,licet postea fiat sui iuris.†Itē si erat furio-
4 sus nō firmatur.licet postea fiat mētis cōpo.Item si
erat captus ab hostibus. nō firmatur, licet postea re
b deat. b Et hæc omnia probātur.ff.de test.l.si filius,
& l.eius.& de leg.3.l.1.§.1.item si erat inutilis pro-
pter personā hæredis scripti:quia erat nō capax,nō
firmat,licet postea fiat capax,& hoc vult regula po-
sita.ff.eo.l.pē.Item testamētū & omnis volūtas alia
quæ est ab initio falsa tractu tēporis nō firmatur:vt
5 C.de falsis.l. sicut.† Item legatum quod est ab ini-
tio inutile propter personam legantis tantum, vt
quia non poterat testari, & consequenter nec lega
ta relinquere:vt ff de leg. 1.l. 2.vel propter perso-
nam legantis & legatarii:vt quia legat testator ser
uo suo,vel legat hæredi a seipso,vel propter perso-
nam legatarii,& eius à quo præstandum relinque-
batur:ut quia legat seruo hæredis, vel ratione rei
legatæ,vt quia legantur marmora & columnæ ædi-
bus iniunctæ, non firmatur tractu temporis, & si
c causa impedimenti c remoueatur. ut ff. de leg.
Cato.l. 1. in princip. & de lega. 1. l. cætera. §. 1. &
d C.de leg.l.seruos.& insti. de leg. §. an seruo.† Item
in stipulatione quasi stipulor rem sacram ; stipu-
latio

c Addē qđ ædibus affixa marmora legari nō pnt. nec reconualescit. licet postea ab ædibus separentur, vt l.cætera.hic allegata, qū limita quinq; modis. vt ibi per Alex.& bene facit quæ dixi in quodā consi.incip. In quæstiōe.in 3.dubio

a Adde glo. & Bart. & Flor. de S. Petro in l. per fundum. ff. de seruit. rustic. prædio. & pulchè Bar. tenentem hanc solutionem post gl. ibi in l. cum vir. col. 2. ver. oppo. ff. de vsucap. & Bal. in l. 1. col. 2. C. si seruus extero. & Bart. in l. pluribus. §. 1. ff. de verb. oblig. & tex. & ibi Ang. Are. in §. instit. de inut. stip. & Spec. in titu. de arbit. §. 2. versicu. quid si pendente, & Bart. in l. cætera. in prin. ff. de lega. 1. Et no. q qñ testm̃ deficit ex persona testatis, qa est Itestabilis, non reconualescit postea: vt in personis hic per Dy. enumeratis, & vide pulchrè p Bar. in l. 1. & ibi Bal. ff. de lega. 3. & Bal. in l. 1. col. 10. C. de sacrosanct. & Ange. Aret. instit. quib. mod per missum est fac. test. in prin. in fi. & in §. non tñ. in 1. notab. quib. mod. in firm. testa. an aũt testamẽtũ p fil. patre existente deportato rescindatur pre restituto, Bart. in l. fi. de sent. pass. & restit. dicit q ita secus autẽ est in cõtractibus inter viuos, qđ reprehẽdit ibi Lud. Bolog in suis secũdis interpre. per illũ tex. vers. ita tñ, gesta per filium &c. quod siue sit testamentum, siue contractus inter viuos, omnia valent. nec irritatur per restitutionem patris ad patriam, vt ibi per eum. Et vide Abb. Sic in consi. 108. lib. 1. & Lud. de Ro. in consi. 509. an contractus inualidus ratione personæ contrahentis prohibitæ, cessante inhabilitate validetur, & adde hic Dy. & Bar. in l. fi. & de solut.

latio non firmatur, licet fiat prophana. Item si stipu
lor hominem liberum, nõ firmatur stipulatio, licet
tractu temporis fiat seruus, vt ff. de verb. oblig. l. in-
ter stipulantem. §. sacram. sed contra regulam viden
tur multa obstare, & maximè ff. de seruit. rust. præd.
l. per fundum, & commu. præd. l. receptum, vbi con
stitutio seruitutis facta per vnum sociorũ, nõ tenet
ab initio postea tamen firmatur alijs consentienti-
bus quandocunq;. Item C. de contrac. iud. l. vni. vbi
data in officialem inutiliter collata tractu tempo-
ris firmantur & C. de nup. l. & si contra mandata. &
ff. de ritu nup. l. si quis in senatorio. Item de leg. 3. l.
1. §. sed si filius, vbi legatum quod est ab initio inu-
tile, firmatur temporis tractu. Item de hered. insti.
l. qui soluendo, vbi institutio quæ erat inutilis con
firmatur tractu temporis. Item de cond. instituen. l.
mulier. §. 1. vbi manumissio quæ ab initio fuit inuti
lis confirmatur tẽporis tractu. Ad quæ oĩa dicunt
Legistæ volentes soluere generaliter, q illud †quod 7
ab initio de iure non tenet, non firmatur temporis
tractu solo. a & ita intelligunt hanc regulam. ff. eo. a
l. quod ab initio. & l. penul. Sed alijs adminiculis
concurrentibus, quod non valet ab initio ex postfa
cto firmatur. Et ita intelligunt omnia supradicta iu
ra quæ videntur regulæ cõtraria, quæ solutio, licet
cõiter teneatur per omnes, non procedit de iure:
quia si quis testatur impubes, & moritur factus pu-
bes adminiculũ superuenit, & tñ testm̃ nõ cõfirma-
tur. †Si testatur filiusfa. & postea fiat sui iuris, admi 8
niculum superuenit, & tñ testm̃ non confirmatur.
idem

idem in furioso, licet postea fiat sanæ mētis. idē in capto ab hostibus, si postea redeat ab hostibus. idē in re mea q̄ mihi purè legatur. Nā licet adminiculū superueniat, q̄a desinit esse mea, nō firmatur legatū. idē in re sacra, quæ postea fiat, ꝓphana. & in homine libero, q̄ postea fiat seruus, nam in his omnibus superuenit adminiculū, q̄a cessauit causa impedimēti: & tamē quod ab initio fuit inutile, nō firmatur tēporis tractu. & ideo clarius potest dici ad omnia, ꝙ aut durat causa impediens, aut cessat, & nulla superuenit cōfirmans: aut si cessauit cōfirmās. primo enim casu regula simpliciter vera est, q̄a quod ab initio non valet, tractu tēporis nō firmatur, vt hic. & ff. eo. l. quod ab initio. & l. pen. & C. de fal. l. sicut. & ff. de appell. l. si expressim. secūdo casu, scilicet quādo solū cessauit causa impediēs, & nō superuenit causa confir-
9 mās idē, † quia quod initio nō tenuit, non confirmatur: ut. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. & de testa. l. eius. & l. si filius. & de leg. 1. l. cætera. §. 1. C. de leg. l. seruos. instit. de leg. §. an seruo. & s. de rescrip. c. si eo tēpore. in tertio casu quando cessauit impediens, & superuenit cōfirmans, tunc regula locum non habet, ut patet si quis bene intellexerit in omnibus contra-
10 rijs supradictis. Nam in l. per fundum. & l. receptum. † defectus consensus socij reddebat constitutionem seruitutis inutilem, & ideo quia cessauit defectus, & superuenit consensus, cōfirmatur constitutio seruitutis. Item C. de contract. iud. l. 1. impedimentū donationis erat officium, ideo quia cessauit officium, & superuenit voluntas expressa vel tacita ex tēporis diuturnitate, præsumpta confirmatur donatio. & idem in l. si contra mandata & in l. si quis in senatorio. & in l. 1. §. sed si filius. ff. de leg. 3. & in l. si deportati seruo. & l. mulier. ff. de cond. instit. & l. 1. C. si ma. fac. ratū hab. & in l. quod in rerum. §. 1. ff. de leg. 1. l. inutiliter. eod. titu. & s. de despon. imp. c. 1. quia ibi cessauit causa impediēs, scilicet minor ætas, & superuenit causa confirmans, id est nouus consensus, per verba expressa vel per alios nouos actus extrinsecos declaratos. Et idem in l. tribunus. §. vlt. & l. si filius. ff. de testa. mil. & in omnibus aliis in quibus cauetur ꝙ inutile a principio tractu temporis confirmatur. Item cōtra regulam uidetur. ff. de regul. Catoniana. l. 1. & 2. Scribunt Legistæ. ff. eod. l. quod ab initio. ꝙ speci alia sunt: tamen nihil est, quia tex. aliter soluit in præalle.
11 l. versi. quæ diffinitio. ff. de reg. Catonia. dicit enim † q̄d multum refert vtrum aliquid purè concipiatur inutiliter, & tractu tunc t̄pis non firmatur, aut sub conditione, & tunc pendente condi-

a Adde pulchrè Bar.& Alex.ibi in addit.in l.si iudex.ff.de var.cogn. quando per imperitiam iudex malè iudicauit,& Bar.in sua disputa.incip.iudex.pec. imperitiam & Bald.in cap.j.§.iudices.& ibi Card.Alex.de pac iura.fir. & Bart. & Bald.in l.filiusfa.in prin.ff. de iud.& Inno.& Abb.in c.super eo.quod mec. cău.& Ang. Aret.& Ioan.Fab.instit. de oblig. quæ ex quasi delict.nas.in princ.

Ang.de Perus. in l. ex maleficijs.§.si iudex. & ibi Bart.ff.d acti. & obliga. Bar.Bal. & Al. in l.2. ff. quod quisq; iuris. & not. ꝙ iudex malè iudicans tenetur ex quasi maleficio. vt hic per Dy. & in iurib.s.alle. sed medic⁹ male secás, vel ini quas medicinas ap.ppriãs tenetur ex maleficio.vt institu. ad legem Aqu. §. imperitias. aliàs præterea si medicus: & ibi Ioã. Fab. & Ang. Are in d.

tione nõ potest inutile dici, cùm sit nullum, & ideo non impeditur effectum assumere per conditionis euentum. Cùm quod nullum est vitiari non possit. ff.de iniust.rup.test.l. nam & si sub conditione.

IN REG. NON EST SINE. ARG.

1 *Iudicans malè per imperitiam quando sit in culpa.*
2 *Medicũ se asserẽs, præsumit in culpa, si pecet in cura.*
3 *Culpa non caret, qui rei non intellectæ, se. immiscet.*
4 *Prohibere valens læsionẽ an teneatur, si nõ ꝓhibuerit.*
5 *Facinus futurum non detegens cũ possit, an teneatur.*
6 *Gerenti negotia aliena sine mandato an cõpetat actio.*

REGVLA XIX

NON est sine culpa qui rei quæ ad se non pertinet, se immiscet.

¶†Si q.s asserit se iurisperitũ, cũ Canonici & ciuilis sit iuris ignarus, & ꝑtextu assertionis fuerit asſũpt⁹ in iudicem per imperitiã malè iudicauit, a vr fuisse a in tit.de oblig.quæ ex quasi.Bart.& Bald.in l.illicitas §. sicut. hic alleg. & tex. & ibi doct.in l.pe.C de condit. ob cãm dat. & ad prædicta & omnia exempla hic per Dy.posita, vide Inno. Abb.& Fely.in c.tua nos. de homic.,& quid de aduocato, an teneatur de imperitia vide ibi Fel.pulchrè in prin.& Guid. de Suz.in c.j.C.de aduoc.& Bar.in l.idemq; §.si quis ea ff.mand.& Spec.in tit.de aduoc. §.vlt.col.vlt.versi.quid si per imprudentiam.& tit. de requisitione consilij. §. j.versi.consiliarij.quid de imperitia notariorũ, vide Bal.consi.5. in prin lib 3. ꝙ si imperitia notariorũ destruit mundũ, & ponit conscientias virorũ in magno discrimine vnde dicit gl.no.quã sequuntur Cy & Bal.in l.fi.C.de fideiuss. ꝙ simplicitas notariorũ nõ intelligẽtiũ clausulas iuris quas quotidie ponunt in instr̃is, nõ dẽt nocere partib., & sunt vt pica, & psitacus, qui stant in palatio dñorũ, qui loquuntur sine intellectu.vt dicit Lud.Ro.in suis sin fol.3.quod no. & de ipsis vide gl.lo.de pla.in l.gnãli.C.de tab.lib.10 & Pal. in fin.C.de eden. col.pe & Alex.de Imo.in l.argẽtarius.§.cũ aũt.col.vlt.& ibi Lud.Bolog. in suis primis interpr.ff.de eden.vbi dñi notariũ teneri ad interesse partis pp eius culpã, & qñ qs teneat de dãno dato p imperitiã, vide Abb.Sic.in c.fi. de iniur.& dãno dato.& Car.no.Ant.in sũma confes.tract.de test. & de iud. vide Lud. Ro. in suis sing.fol.5.col.2.versi.iudex qui admittit.& Lud. Bolog.in d.l.ff. de var. cog.in 1.interpr.& Fely.in c.excõ.in fi.de hæret.& Bal.in cons.59.ante fi.lib.

a Adde q; fallit in fabro & operatorio qui excusatur si laborat in re alte-
rius quam con lucentis,ex quo facit de mandato eius,vt est gl. sing.& ibi Bar.
& in addi. Alex. Ang. Bal. Lud. bolo. in l. rem §. tignum ff. de rei ven. & Ale. in
l. de pupillo §. nuntiatione,col. 4 ff. de no oper. nuntia. quod limit vt ibi per Lu.
Bolog. & Alex. in d. §. tignum. in addi. ad Bal. & vide Angelū Aret. in §. eum in
suo. institu. de
rerum diuisio.
& Salicet. in l.
non ideo mi-
nus C. de a ecu.
sat. & Imol. &
Ludo. ponta.
in d. § nuncia
tionem. & Pau.
de Cast. in con
si 459. in anti-
quis. & Alexā.
in consilio. 26.
colum. 2. lib. 1.
& Felyn. in ca.
vniuersitati. co
lum. 1. de sen-
tent. excom. &
Barto. in l. non
solum. §. si man
dato. colum. 2.
verbe circa pri
mum dic. ff. de
iniu & ibi Ale
xā. in addi. cir
ca fin.

in culpa, quia se immiscuit rei ad se nō pertinenti:
& propterea iure cauet, q; ipse tenetur actione in fa
ctum inquantum religioni iudicātis videbit æquū.
ff. de va. cog. l. si iudex & de action. & oblig. l. ex male
ficijs. §. si iudex, & insti. de obli. quæ ex quasi delic.
2 nasc. in prin. † & idem dico in eo qui se asserit medi
cum, cūm medicinam ignoret, & per imperitiā ali-
quem lędit: vt ff. de off. præsi. l. illicitas. §. sicuti. & in
sti. ad leg. Aqui. §. imperitia. Item in quolibet artifi
3 ce asserere se peritum, cū sit imperitus: † quia culpa
est immiscere se rei ad se non pertinēti: vt ff. de loc.
l. si quis fundum. §. Celsus & l. item q̄ritur. § gehēna
& ad leg. Aquil l. idem iuris est in fi. fallit in menso
re qui de dolo tantum tenetur, & si imperitè versa-
tus fuerit, sibi enim imputare debet qui eum adhi-
buit, nisi mensor fuerit in lata culpa quæ dolo assi-
milatur. ff. si mens. fals. mo. dix. l. 1. §. hæc actio. item
in eo qui inuadit possessionem vacantem: quia cum
sciat eam ad se nō pertinere, videtur fuisse in culpa.
a a & propterea tenetur. C. vnde vi. l. final. ¶ † Sed nun-
4 quid ille qui potuit impedire ne alius læderetur,
b & non impediuit, teneatur? De iure canonico b pla-
num

b. Adde an ex
sola scietia, q̄a
teneatur, quan
do nō impedi-
uit, vel non reuelauit. tex & ibi Inno & Abb. & de Bellenz. in addi. in c. quan-
to. de sen. excommu. & Bart. in l. 1. §. sed in eod. ff. ad Syllanianum, vbi dicit
quòd si quis occidit alium me præsente, & non adiuuante, non teneor. argu.
glo. 1. l. culpa caret. ff. eod. titu. sed Pau. de Cast. in l. fi. C. de his quib. vt indig.
hoc limitat vt ibi uide per eum & Bern. in addi. Abb. in d. cap quanto. & vide
Bart. in d. l. culpa, & in l. 1. §. occisorum. ff. ad Silla. & latins in l. verum. in fin.
& ibi Alexan. in addi. ff. de patric. Bart. & Bald. in l. non meum. §. sed licet. ff.
quod me. cau. & Bart. & Bald. in l. vt vim. colum. 2. ff. de insti. & iu. & Angel.
Aret. in § iuris pręcepta insti. eod. & Ludo. Rom. consi. 117. tex. & glo. in cap.
non ferenda. 23. q. 3. & Archi. in c. negligere. 2. q. 7. & Ange. Aret. in tracta.
Maleficio. in gl. che hai tradito la tua patria, colum. 2. & Spec. in titu. lapsis.
& disput. §. iuxta versic. quid si potui. & versicu. quid si amici mei. & Bald. in
proœ. decre. col. 5. ver. informatur. & Cepol. in consi. 55. colum. 2. in fi. & An-
ge. in consi. 72. Felyn. in dicto. c. quanto. Ioan. And. & Ioan. de Anan. in cap.
Petrus. de homicid. & Florent. in l. ait lex. ff. ad legem Aquil. Ang. in l. 1. C.
de

de nil.agger.non rump.& Sal.in l.1. C.de rap. virg.& Bal.in repet.l.1.C.vnde vi.& Abb.in c.1.col.pen.de restitu.spol.sed opin.Bart. in d.l.vtrum, reprehenditur per Bald.in quodam.eius consil.in quo dicit animam Barto. in inferno propter illam opinio.cruciari,vt referunt Alex. Ang Are & Fel.in locis s.alle. & illud consi.Bald.non potui inuenire, & vide Ange. Arimi.& Ber. Landr.in addi. ad Ang. Aret. in dict. tract. Malefic. & Lud de Ro. in suis sin.fol. vlti. col.1.ver. nunqd.& Lud. Bolog.in l.mo dorum.in primis interpret. ff. de poen. & Cyn. in d. l.1. C. vnde vi. & Bar.in auth.vi defunctorũ funera. col. 5.& Fely. in c. qui alios. de hæreticis,qui ponit regulã cũ pluribus fal.& in c.1.de offi.deleg. & Sal.in l. quisquis. C. ad legem Iuliam maie.sed aduerte secundum Bar.in d. l.non ideo minus, quod non debet sibi denuntiare personã quæ debet ipsum offendere ratione scãdali.& Bal.idẽ dicit in l. mandatũ. in fin.C. manda.& Bar. & Alex.in additio in d.l.nõ solum.§. si mãdato. in quęst. penul.

num est ꝙ tenetur:quia non impediendo, cùm posset,vr̃ participasse delictum, seu fauorem præbuisse delinquenti,vt s̃.de sent.exc.c.delicto.de iure autem Ciuili videtur prima facie idem qđ de iure Canonico,quia iure cauetur, ꝙ si seruus sciente domino & prohibere nolentẽ occidat, dñs occidisse vr̃. ff.de noxa.l.2.in prin.†Item præpositum suũ non protexit, 5
cum posset,in pari cã facinoris est habẽdus, vt ff. de re mili.l.omne delictum,§. qui prępositũ. Sed cõtrariũ huius determinatur ff.eo.l. culpa caret qui scit, & prohibere non põt.tex, tamen illius.l. est in cõtrariũ,arg.à cõtrario sensu sumpto, quia si culpa caret qui prohibere non põt, ergo si prohibere potest, vr̃ esse in culpa, tamen pro illa opin. induci posset: quia iure cauetur, ꝙ seruus qui potuit opem ferre domino, & non tulit, capite punitur: vt ff.ad Sylla. l.1.§.eo autem, tamen libero homini vel de proximo ex causa fideicom. liberando non imputatur,si opem ferre potuit, & non tulit: vt ea.l. 1. §. sed in eo.item videtur ista regula impedire effectum tractatus. ff.de nego. gestis. † quia cum gerens aliena 6
negotia sine mandato sit in culpa, debet sibi actio denegari, tamen cõsueta est & facilis solutio: quia cũ naturaliter homo homini officiũ debeat, vt ff.de seruis expor.l.seruus ea.lege.magis, suũ officiũ videtur adimplere, ꝗ̃ culpabiliter rei alienæ se immiscere, quia appellans pro damnato, dicitur facere rem suam. quasi sua intersit, ratione illius officij & cognationis, quam inter homines natura constituit: vt ff.de iusti.& iure.l. vt vim. & de app.l.non tantũ. a.& quando appell.sit l.2.§.si. Dyn. a

IN REG. NVLLVS PLVRIBVS.

Argumenta.

1 *Exceptionem unam proponens an possit aliam postmodum opponere.*

Exce-

1 *Exceptiones plures an possint simul proponi.*
3 *Conuentus de pauperie si neget quadrupedem suum esse, non potest conuictus eum pro noxa dare.*
4 *Negans scripturam suam, non potest allegare solutionem.*
5 *Exceptiones contrariæ proponi nequeunt sine mendacio.*
6 *Exceptiones contrariæ qualiter intelligendæ.*
7 *Reus in exceptione dicitur agere.*
8 *Rei quare fauorabiliores sint quàm actores.*
9 *Cumulatio actionũ quãdo admittenda, & quãdo reijcienda. & nu. 17.*
10 *Absolutoria, quæ in prima petitione fertur, rei iudicatæ exceptionem non patitur.*
11 *Actor litem contestando conditionem suam non reddit deteriorem.*
12 *Appellationem interiectam, & litem pendere, paria sunt.*
13 *Absolutoria lata in prima non parit exceptionem in secunda.*
14 *Actiones plures contrariæ non possunt simul proponi.*
15 *Falsum & inofficiosum an sint contraria.*
16 *Petitorium & possessorium an sint opposita, & electione tollantur.*
18 *Actione vna pendente non potest alia proponi.*
19 *Actio de periculo contra serui venditorem data, non est ei contraria, quæ datur contra emptorem.*
20 *Libertas non petitur ex duabus causis simul.*
21 *Contraria origine & effectu mutuò se tollunt.*
22 *Sententia absolutoria in petitorio lata, an pariat rei iudicatæ exceptionem in possessorio.*
23 *Actio hypothecaria proponi nequit personali proposita.*
24 *Conclusio petitionis attendenda magis quàm ipsa petitio.*
25 *Absolutoria lata in ciuili, rei iudicatæ exceptionem parit in criminali.*
26 *Absolutoria ab indebito exceptionem parit in altero.*
27 *Sententia lata pro fideiussore quando prosit principali.*
28 *Necessitati non subest, quod in mera potestate est.*
29 *Absolutoria lata in prima causa, quando exceptionẽ pariat in secũda.*
30 *Iudicium vniuersale omnia includit particularia.*
31 *Petens totum an possit postea partem petere.*
32 *Vsura non debentur, nisi prius sors debeatur.*
33 *Exceptio rei iudicatæ ita rerũ diuersitate impeditur, sicut & psonarũ.*
34 *Causa in reali quando vltra expressum extendatur.*
35 *Actio vna quando alteram non tollat.*
36 *Absolutoria quæ in domino fertur, exceptionem rei iudicatæ in vsufructu parere creditur.*
37 *Exceptione rei iudicatæ qui repellatur.*

Abso-

a Adde gl. super verbo, ꝙ meū, & ibi Doct. in c. inter dilectos, de fide instr. & ibi aliquid per Fel. col. 10. ver. fallit tertio. & per glo. Phili. & Franc. hic qui et dicunt ꝙ beneficiatus non agit ex tit. duplicato, tñ bene excipit. vide, quæ dixi in regula, beneficiū, in fi. primæ posti. & vide ad no. hic Bart. in l. nemo. & l. is q. ff. de excep. & Bart. & Doct. in l. 1. C. de fal. cau. adie. & Spe. tit. de excep. §. viso. col. penul. ver. in summa notandū est, & Io. And. hic in Mer. & Bart. in l. cum de inde bito ff. de proba. Bal. in l. si quidem, C. de except. & Bartho. Soc. in repet. lege. 1. in primis char. ff. de vulga. & pup. substit. & Ange. Arec. in instit. de excep. §. idem iuris est col. 6. vers. capio. quartū principale. & versi. hinc sum pta occasione, an reus possit opponere. &c. & per Doct. in sequenti addi. allega. Et nota ꝙ vbi quis allegauerit plures exceptiones, sufficit alterā probare ad victoriā suæ causæ, vt cap. cum iamdudum. de præben. & hoc sentit, Dyn. in prin. ver. est ergo effectus, &c. & Alex. in consi. 6. lib. 3. nisi requireretur concursus omnium, vt l. 3. §. hoc autem superiori, ibi, duas res docere. ff. de itin. actuque pri. vel nisi se astrinxisset ad omnia probanda, vt c. licet causam, & ibi glo. in verbo, astrinxit, de proba. & l. diuus, & ibi Barto. ff. de re iudi. & no. Ioan. de Plat. in l. mollendæ, in 4. no. de decur. lib. 10. & Barto. in consi. 194. in fi. versicu. 4. dico. qui allegat. Dyn. hic &

38 *Absolutoria in petitione hæreditatis lata exceptionem rei iudicatæ parit in rebus singularibus,*

39 *Pater ex contractu filij minus tenetur quam filius.*

40 *Cumulatio actionum impeditur, cum ex eadem causa ad idem agitur.*

41 *Expressio rei plus in processu operatur quàm expressio causæ.*

42 *Absolutoria, quæ in rei vendicatione fertur, an pariat exceptionem rei iudicatæ in hypothecaria.*

43 *Pronunciandi modus quando duplex oriatur ex eadem causa.*

44 *Actio arborum furtim cæsarum intendi potest contra absolutum ab actione ex locato.*

45 *Actionum cumulatio quo casu impediri possit.*

46 *Absolutoria lata in vna causa quando pariat exceptionem in altera.*

REGVLA XX.

NVLLVS *pluribus defensionibus prohibetur.*

¶ † NAM si negaui me debitorem ad mei defensionem, & sic proposui exceptionem facti siue intentionis, nihilominus possum postea proponere exceptionem pacti & rei iud. & aliàs, vt in regula iuris, nemo ex his. in prin. ff. eo. Item si primò ꝓposui exceptionem pacti vel iurisiurandi, possum postea proponere exceptionem rei iudi. vt ff. de except. l. is qui. † Item simul & semel possum proponere plures exceptiones, *a* vt pacti, iurisiurandi, & rei iudi. vt ff. de excep. l. nemo prohibetur, est ergo effectus regulæ, ꝙ simul & diuersis temporibus pro-

& amplè per Fel. in cap. licet causam. super verbo, adstrinxit. col. 31. vbi punit duas conclusiones cum decem fallen. & Fel. sing. in cap. 1. col. 12. versi. restringitur. de rescri. & Abb. Sic. consi. 87. & in consi. 50. lib j. Adde Alexan. consi. 61. colum. 2. versi. sed in casu nostro. lib. 2. & Pau. de castr. consi. 26. in antiq. Ange. & Ias. in §, j. de actio. & ipsum Ang. in §. qui autem se volunt. & ibi Ioan,

proponere possum plures defensiones, quibus om-
nibus mediantibus, vel altera eorũ. excludetur intẽ-
2 tio actoris. Sed opponitur & videtur, ꝙ si proposui
vnã, nõ possum proponere aliã: si enim conuentus
actione noxali negaui me seruũ habere in potesta-
te, & conuictus de mendacio volo me dicere seruũ
habere in potestate & cõueniri noxaliter, nõ sum au
diendus: vt ff. de noxa. l. quoties. §. prætor. & l. si ser-
uus depositus. §. si negauerit. † Item si cõuentus de
3 pauperie negaui quadrupedẽ meũ esse, & cõuictus
d mẽdacio volo dicere meũ eẽt dare ꝓ noxa, nõ au
dior. ff. si quadr. pau. fecis. di. l. 1. §. interdũ. Itẽ si rei
vend. conuentus negabam me possidere, & conui-
ctus de mendacio volo me dicere possidere, & pa-
ratum me suscipere iudiciũ, non audior: nam pos-
sessio nihilominus transfertur ad actorẽ: vt ff. de
rei vend. l. si item si conuentus hypothecaria, nego-
rem debitoris, & postea probato dominio debito-
ris, volo dicere mihi primo obligatã fuisse, non au-
dior: vt in auth. de trien. & semis. §. illud quoque
col. 3. C. qui pot. in pig. hab. auth. item possessor.
4 ¶ † Item si negaui scripturam meã quæ contra me
producebatur, vel negaui numerationem: & conui
ctus volo postea confiteri scripturam meam, & nu-
merationem, & allegare solutionem, non audior,
quia nihilominus cõdẽnabor in duplũ: ut in auth.
de trien. & semis. §. studiũ quoque. & C. de non nu-
pec. auth. cõtra, qui propriã. Sed in oĩbus hic dicunt
ꝙ specialia sunt. Ratio aũt specialitatis est, ut men-
dacium puniatur. vbicunq; ergo deprehendetur in
propo-

Fab. inst. de excus. tut. & ibi Ias. in addi, ad Christophor. Por. & qñ qualitas adiecta facto debeat probari cũ facta, vide p Fely. vbi s. & in c. examinata. de iud. & Imo. Ant. in l. exhibita. eod. tit. & Al. in l. diuus. col. 2. versi. successiuè quæro. Bal. & Mod. in l. Titio. ff. sol. matri. & Anto. Corset. in suis sin. litera, qualitas. & Alex. in addit. ad Bart. in l. qui vxori. §. qui tamen. ff. de adul. Bar. in l. Fulcinius. §. j. ff. ex qui. cau. in poss. ea & Bald. in l. j. de condit. inser. & in l. 2. post. Cyn. C. de prob. & Ange. Aret. & Ias. de May. col. 30. in §. omnium autẽ. Inst. de act. & ibi quid in actore & quid in reo. & Alex. consi. 221. col. pen. versi. quod libro primo, & pulchrè per Fel. in c. auditis. col pen. versi. 2. conclu. de præscrip. & Lud. Bolon. in suis secundis interpretat. in l. si arbiter. ff. de probat. & Bart. in disputatione incip. iure municipali. & deci. parla. Delphi. q. 553. & ibi addit & Hippol. de Marsilijs in suo sing. 187.

a Adde Bar.in l.nemo prohibetur & ibi Alex. in addi.& Bart. in l. j. ver.circa secundum C.de fur.& auth.contrà,qui propriam in 2.3. col. C. de non nu. pec. hic allegata per Dyn. & Ray. & Imo. in l.Titiæ si nupserit.ff. de conditio. & demonst.& Bald. in l.peremptorias in 3.colum. versic. quæro nunquid ille. C. sent. rescin.non pos. & Inno. in c.cum venerabilis. de exceptio. & Lanfr. de Ocia. in c. quoniam cõtra falsam. super verbo, exceptiones col.2. vers. ex his sequitur de probat. & Abb.in c. pastoralis. colum.5. vers.iuxta hoc & ibi Felyn. col.5.vers.circa dicta Abb. de excep.& Saly. post.Cyn.& Bar.in d.auth. contra. etiam Fel.in c.imputari.col.j. vers. quinta declaratio.de fide instru.& Bart.in l. cum de indebito.in prin.ff. de prob. & Al. in l.etiam.§.licet.ff.solu.matri. & Bart. in sua disputa. in cip. iudex per imperitiã. col. 2. versi. 4.probatur.

Adde ad propositum huius apostil istum in §l. cæteri. & quid ibi posui in apostii. ad ipsum in versic. contrarijs exceptionibus.ff.de nou.oper. nuntia.dixi in apostil.ad Bald.in l.j.in prin. C.de fruct.& in l.eum de indebito.ff.de proba.& plenè per Lanfr. de Otia.in c.quoniam contra falsam.§.exceptes.nu.3.versi.ex his sequitur, & ibi in apostillis.ad ipsum.in versi. diuersis temporibus. de probat.alleg.dict.apost.

proponere defensiones mẽdaciũ,idẽ erit dicendũ p
omnia,cũ vbi eadẽ ratio est idẽ ius statui debet.l.il-
lud.ad l.Aqui.† sed vbi ꝓponuntur exceptiones cõ 5
trariæ,necesse est inesse mẽdaciũ:q̃a si vna est vera,
eius contraria necessario erit falsa.Cũ ad positionẽ
vnius cõtrariorũ sequatur remotio alterius.ff. de
ver.sig.l.hæc verba.& de instito.l.sed & si pup. §. si
institoria.& ꝑ ꝑ hoc opinio illorũ q̃ dicũt licere ꝓ
ponere exceptiones cõtrarias,nõ procedit.vnde mi
hi vr clarius a distinguẽdũ,q̃a † dico aut exceptio- a
nes q̃ videtur cõtrarię ꝓponuntur cõditionaliter, 6
aut simpliciter,si cõditionaliter, ꝓponi possunt et
contrariæ, verbi gratia : quia dico me debitorem
non esse:sed si contingit probari me debitorem es-
se,propono exceptionẽ pacti de non petendo, vel
solutionis,vel aliam similem, vt C.de excep.l.si qui
dem.in fin.Sed si propronuntur simpliciter,aut est
possibile primam conuenti assertionẽ cõcurrere cũ
secunda,aut non.in primo casu quando est possibi
le primam cum secunda concurrere, idest possibile
est id quod in vtroq; continetur simul verum esse,
tũc licet plures proponere simul in diuersis tempo
ribus,& ita loquitur ista regula : & ff.eo tit.nemo
prohibetur. sed si non est possibile primam conuen
ti assertionem cum secunda concurrere, id est non
est possibile simul verum esse quod in utraque con
tinetur,quia in vna negat, & in altera affirmat : &
affirmatio & negatio sunt directè contraria , tũc di
co ꝙ nõ audietur.vt in Auth. de trien.& semi.§. stu
diũ verò.& illud quoque. & C. de non num. pecu.
auli. contrà,qui propriam.& de cõpensa.l. fi. & qui
potio.

a Adde quòd per istam vltimam rationem Dyn. tenet Bart. in l. nemo prohibetur. de excep. in vlti. q. & in l. si expressim. ff. de app. quòd actor potest in replicatione plures actiones proponere vt ibi vide. Adde, quod posui s. eod. in proxi. præcedenti apost. Imol. post glo. & Bar. in l. nemo. ff. de excep. & Spec. in tit. de excep. §. 4. de sententia. §. 7. versic. sed nunquid talis.

potio.in pig.hab.auth. Itē possessor.& de rei vēd.l.si
& si quad.pau.fe.dic.l.1.§ interdū.& de noxa.l. si.&
7 l.si seruus.§.si negauerit.¶†Itē opponitur, q a iure
cauetur ꝙ reus in exceptione est actor: vt ff. de ex-
cep.l.1.& de prob.l.in exceptionib.in prin sed actor
nō pōt plures actiones ꝑponere, sed vnā de plurib.
debet eligere.ff.eo.l.nemo.§. quoties. & trib.act.l.
qđ in hæredē.§.eligere.ergo nec reus poterit oppo
nere plures defensiones?, vt videtur. Respōdeo, & di-
co ꝙ quāuis plures actiones actor nō possit simul ꝓ
ponere: plures tamē exceptione reus potest ꝓpone
re, siue ex eadem, siue ex diuersis causis originem
sumentes, vt hic, & pręalle.l. is qui. & l. nemo. Ra-
tio autem est quare aliud in vno & aliud in alio,
quia fauorabiliores sunt rei, quàm actores, vt in re
8 gula iuris.† Ratio rationis *a* est, quia in potesta-
a te est actorum quando prouocent, non in potesta-
te reorum quādo prouocentur: vt ff. de doli excep.
l.purè.§.fin.sed an per uiam comulationis propo-
nere poterit plures actiones? quidam nō intelligen
tes cumulationis meritam dicunt simpliciter ꝙ
non, vt prædicto §. quoties. & ideo cum tracta-
tus de cumulatione communiter valeat, & si uti-
lis apud Canonistas sicut apud Legistas: quia se-
cundum canones debet exprimi res & causa, licet
b non actio. *b* nunquid primo pendente iudicio li-
cebit eandem rem ex alia causa petere 2. vel an lice-
bit aliam rem petere ex eadem causa 2. hæc enim
est cumulationis natura. Ad huius declarationem
& intellectum quærendum est, an cumulatio sit
c admittenda, *c* & in quibus casibus. Et circa hoc
primo

a Adde an ex primi in libello tā de iure ciuili, q̄ canonico per gl. Bart. Bal. & Alc. in l. j. § j. de eden. Cy. Bart. Bald. Sal. Ias. & Alex. in l. edita act. C. d edē. & Io. Fabr. & Angel. Are. & Ias. 1. §. oium aūt actio nū. insti. d act. & Imo. Abb. & Fel. i c dilecti. d iud. c. examinato. eo. tit. vbi in d. c. dilecti. i fi. Fel. ponit regulam cū quatuor fallent.

b Adde an, & qn cumulatio sit admittēda. glo Cyn. Bart. Bal. in rep. paduana. Sal. Ange. Pau. d Cast. Ias. de May. & Alc. de Imo. in l. edita C. de edēdo & Io. d in §. si minus. col. 12. insti. de act. & Bal. Car. & Al. in c. j. an maritus succe. vxo. in vsi. feu. & Alexand. In l. idem. ff. de iurisd. omnium iudi. Et opinio Bart. in l. edita. post medium versic. sed iuxta hoc quæro &c. & in l. libellorum. §. sed si aliud. ff. de accusa. vbi ꝙ plures actiones vel occasiones diuersæ speciei contra eundem in eodem libello cumulari non possunt. arg. l. non est nouum. ff. de actionib

empt.

empt.reprobatur à Docto.quia contra Bar.est gl.in c.dispendia.in versi. personalis.§.de rescrip.eo.lib.& tenet Sal.in l. si quis homicidij.C. de accus. dicens opi.Bar.iure non probari.refert & sequitur Alexand.in d. l. si idem. in princ. per illum tex. & an in odiosis admittatur cumulatio, vide glo. quam faciunt ibi Bart.& Lud.Bolog.sing.in l.vbi fideiussor.ff. de solut.& Bart.in l.2.§.j.ff de conditio.insti. & Bal.in l.Sancimus.§. si qs autē.C. de donat.& Al.in d. l.si idē. co.2.& adde hic Abb. Sic. 10.col.i c. 2.col. penul.& seq. de li.obla. & Spec. tit. de actio. & petit. §.2.versi. notādū ēt. & versi. sed nunquid p̄sens. & simul &c. aliquid p Bar.Ang. in repetit.& ibi Al. ī l.naturaliter. §.nihil cōe. ff. de acq. poss.& Lu.Ro.in cōsi. 140.incipiēte uiso themate & in cons.412. col.3.versi. an libellus. & Al. consi.58. circa princ. lib.5.& Lu.Bolog.in l. nemo.§. quoties. ff. de reg. iur. in secūdis Itē ipr.& Pau. de Cast.in cōs. 392. col. 2.incip. visis & cōsideratis. 2.volu. nouorū. & Barb.post Doctor.in repet.c.Ray.fol.32.col.3.in fi.de test.& Decis. Parla. Delph.143.& ibi in addi.q. de odiosis & pœnalibus Cepol.in cons.34.satis amplè. & adde Io.de Imo.in consi.112.

primò inquirēdū est an principia siue regulæ q̄ de
cumulatione tradūtur sint veræ,q̄ a principijs igno
ratis,a ignorari oportet & ea quæ sunt post princi- a
pia.arg.in auth.de nō alie.§.si minus.¶†Regula au 9
tē cū de cumulatione permittēda tractatur.tradi de
bet copulatiuè hoc modo,vbi plures sunt actiones
nō cōtrariæ:& quæ electione nō tollūtur, & in pri-
ma quarū absolutoria lata nō parit exceptionē rei
iudi.in 2.ibi admittitur cumulatio. Sed cū tractat
de cumulatione impediēda, debet tradi regula di-
siūctiuè & hoc modo,ubi plures sunt cōtrariæ actio
nes quæ uel electione tollūtur,vel in quarū, prima
absolutoria lata parit exceptionē rei iud. in 2. ibi
repellitur cumulatio.Quòd autem prædicta regula
copulatiuè posita sit vera: ostendo sic. primò per il
lud generale,nō debet expectari casus cuius nihil
operatur euentus:vt ff. de fideiuss. l. pen. & ad Vel-
le.l.aliquando.§.fi.sed certum est † q absolutoria 10
lata in petitione prima non parit exceptionem rei
iudicatæ, in secunda quandocunque mutatur per-
sona vel causa petendi,vel res.ff. de excep.rei iudi.
l.cum de hoc.& l.cum quæritur.ergo nō debet im-
pediri secunda pendente prima. præterea in spe du
bia constitutus,nō debet esse melioris conditionis,
quàm is qui est in spe certa: vt probari potest. ex l.
vlt.C. de cōpensa. & ex l. eum qui duobus. de acq.
hær.& de leg.3.l.1.in prin. sed nondū absolutus in
1.est in spe dubia,sed absolutus est in spe certa. Si
ergo dicimus petitionem secūdā ad eandē rem ex
alia causa propositā:vel ad aliam rē ex causa eadem
[illegible] impediri

a Ignoratis.Hæc thesis uera est,& sic glossæ & Doctores nec principium, nec mediū,nec finē intellexerunt in materia cumulationis, quæ est mere practica.

nec

impediri pēdēte prima, cōcedi absolutoriā latam in prima: iam nō absolutus est melioris cōditionis q̄ absolutus: qđ esse nō debet. vt dictū est maxime
11 quia nō solet actor lit. cōt. † facere cōditionē suā deteriorē. vt in regula iuris. ff. co. l. nō solet. & ff. de nouat. l. aliā. Præterea ꝓbatur: alio modo certū est ꝙ appellatione pronūciatū extinguitur, & ad eū statū reducitur in quo erat post lit. cōt. & ante sentētiā ut ꝓbatur ꝑ l. ita demū. de procur. C. & per l. q cum maior §. accusasse. de bonis lib. ff. de iniusto rup. test. l. si quis exhæredato. §. hi aūt oēs. & de pœn. l. 2.
12 in fi. † Vnde paria videtur litē pēdere, & appellationē interpositā: sed appellatione īterposita. licitū est plures cās cōiungere. seu cumulare, ex q̄bus ostēdat appellationē iustitiā cōtinere: ergo & pēdēte cā principali, licere videtur plures causas cumulare, ex quarū omniū vel vnius ꝓbatione appareat rē deductā in iudiciū debere deduci in cōdēnationē: vt l. scio. §. vlt. ff. de appel. Præterea pro hoc pōt induci. Instit. de act. §. si minus. intelligēdo tex. vt iacet. & de doli excep. l. apud Celsum. §. itē q̄ritur. Itē potest probari per l. vlt ff. de appel nā ibi licitū est petitionē ex eadē cā ad aliā rē extēdere. Et sic ex his duabus probatur, & ex §. item quæritur, prima pendēte. posse ex eadē causa agi ad id quod plus est. & ex l. scio. probatur ad eādē rē agi posse ex alia causa. Ex duobus primis arg. cōcluditur vtrūq; cōiter. Præterea probari potest per l. sed si ante. de excep. nā ibi 1. & 2. petitio eādē causam habēt, cōsiderato
13 effectu, & ad diuersa ꝓponuntur: & † quia absolutoria lata in prima, non parit exceptionem rei iudicatæ in secunda, etiam admittitur cumulatio, ergo &c. præterea potest ꝓbari per l. 1. §. quia aūt. ff. quorum leg. dum dicit intelligendo literam generaliter vt iacet, quemadmodū solemus facere quoties incertū est quæ actio potius teneat. nam duas actiones dictamus &c. ergo cōcluditur ex eo quod duæ actiones ex diuersis causis possunt eodem tpe ad idem proponi. & ex hoc concluditur cumulationē cōcedi. itē secūda regula tradita disiūctiuè simi-

nec minus, ap si sunt & intri cauerunt, q̄ in materia interesse q̄ ēt practica est: vt docui ī extricatione Labyrinthi. Veritas est, ꝙ cumulatio actionū regulatur à cumulatiōe obligationū: nec esse driam pp rām lucratiuā & onerosam, nec pp sententiam absolutoriam, vel cōdēnatoriam: nec lex fundū cū l. seq. ff. de exceptio. in hoc fundat, vt oēs adhuc vsq; malè putāt: sed in sola litis pēdētia rei maioris. Et sic cumulatio iter permit t f. quæ est triplex: coęqualis. alternatiua, subordinata, vt notiè & ana'ytiè dixi legendo. l. edita C. de edendo. mēse Iunio, anno 1554. in Academia Tubingensi. vbi pp factiones typographos habere non potui, nec locū ad īme accedētibus darē. sed Deo iuuāte, lectiones meas. C. & P. breui excudi curabo.

liter verã est,† quia cõstat, ꝙ vbi sunt plures actiones contrariæ, 14
proposita vna reppellitur alia. ratio enim contrariorum est vt proposito vno, alterum intelligatur remoueri. ad hoc facit C. de fur. l. 1. & si seruus extero. l. vnica. & de codicil. l. fi. ff. de instit. l. sed & si pupillus. §. institoria. & de uerb. signi. l. hæc verba. Itẽ si electione tollitur, vna electa, præcluditur alterius via, vt ff. de noxalib. l. electio. & de tributo. l. quod in hæredem. §. eligere. Itẽ & vbi sunt duæ in quarũ prima sententia lata parit exceptionẽ rei iudic. in secũda. repellit cumulatio. ff. de excep. l. fundum. & l. fundi. apparet ergo ꝙ præmissæ duæ regulæ quarũ prima permittit cumulationẽ, secunda denegat, veræ sunt. Contrariũm *a* autẽ prædicto a
rũ arguo: sic † falsum & inofficiosum nõ sunt cõ- 15
traria, nec electione tolluntur, nec absolutoria lata in vno parit excep. rei iud. in alio. & hæc colligi pñt ex l. eũ qui. C. de inoffic. test. & l. Lucius. ff. de peti. hær. & l. contra maiores. C. de inoffic. test. & tamen ab eodẽ ꝓpositæ impediũt se cõcursu: ergo regula prima cumulationẽ admittens est falsa. Itẽ noxalis actio detracta noxæ deditione, id est insolidũ quãdoq; competens & cum noxæ deditione, id est noxaliter, quandoque simul proponuntur nec impediuntur concursu: & tamẽ absolutoria lata in una parit excep. rei iud. in alia: ut in l. in delictis. §. si de tracta. ff. de noxa. l. ergo regula secunda cumulationem impediens est falsa. † Præterea petitorium & 16
possessorium non sunt opposita: vt patet in l. 1. §. huius autem. ff. vti pos. nec electione tolluntur, & cumulantur: vt l. cum fundum. §. fi. de ui & ui ar. & l. naturaliter. §. nihil. de acq. pos. & tamen absolutoria lata in petitorio parit excep. rei iud. in possessorio, vt determinatum est in l. 2. & 3. §. quædã. ff. de interdict. ergo prædicta regula secunda cumulationem impediens est falsa. Præterea hypothecaria, & personalis sunt diuersæ: ita ꝙ non contrariæ nec electione tolluntur: & tamen absolutoria lata in personali parit exceptionem in hypothecaria vt ff. q. b. mod. pig. vel hypot. sol. si deferẽte. nihilominus cumulantur & simul proponuntur. *b* ut in b
auth.

a Adde ꝙ cõuẽt[9] vna actione cũ posset pluribus cõueniri, debet pri[9] ab aliis absolui, quã cõdẽnet. tex. est quẽ Lu. Ponta. i suis sing. col. 2. fol. 3. versi. aduertẽ, dicit esse vnicũ & l. si pupill[9]. ff. de anu. leg. licet viderentur ſm eũ dẽ secus, quia electione vni[9] ab alia liberatur. vt d. l. qd in hæreden. §. eligere. sed illã l. si pupillus nõ potui i libro meo inuenire.

b Adde an in eodem l. bello possit cumulari hypothecaria & personalis. Lud. de Roma. in cõs. 260 col. 2. ver. 2. dubitat & Doct. in iuribus per Dyn. hic, alleg. & singulariter in decis. Parlamen. Gratianopolis Delphina. 172. et Ioan. Fab. Ang. Are. et Ias. in §. item Seruiana. institu. de act.

Auth.de fideiuſ.§.ſed neq;.col.1.ergo regula eſt fal
17 ſa.† Præterea ibi cõceditur cumulare, id eſt diuerſas actiones ex diuerſis cauſis ad idem proponere ſecundum intellectum verum, vbi actor eſt incertus propter factum aduerſarij quæ potius competat, vt l.1.§.quia autem.ff.quorum leg.& ibi not.ergo vbi propter factum aduerſarij nõ eſt incertus, non permittitur actori ex diuerſis cauſis plures actiones ad idem proponere.ergo regula prima cumulationẽ admittens eſt falſa. Præterea ſi peto rem legatam rei vẽd.&ſuccumbo, ſi poſtea peto perſonali actione ex teſtamẽto, ſi quidem in prima pronuntiatũ fuerit rem non fuiſſe teſtatoris, nõ ob.exceptio rei
18 iud.arg.ff.de excep. rei iud.l.fi.&†tamen ſi propoſita vna, eadem pendente velim proponere aliam,
a non poſſum:*a* ut in l.cum filius.§.varijs.ff.de leg.2. cũ ergo hę non ſunt contrariæ, ſed diuerſæ, nec electione tolluntur;& poſſibile ſit abſolutoriam latã in prima, nõ parere excep.rei iud.in ſecunda, atamen impediunt concurſu, apparet primam regulã eſſe falſam.p̄rerea ciuilis & criminalis ex eodẽ facto
b procedentes,*b* non ſunt cõtrariæ, quod patet, quia vna poſita nõ poteſt excludi altera, nec tollũtur electione, nec ſententia lata in vna parit excep.rei iud. in altera, vt l.1.C. quando ciui.ad.cri.p̄iudicet.& ff. de tab.exhib.l.locum.§.ſi quis. dolo.& de lib. ho.exhib.l.3.& tamen impediunt ſe concurſu,& non cumulantur, vt l.interdum.de pub.iud.& l.2.ff.ui bo.
19 rapt. ergo relinq̃tur prima regula falſa. † p̄terea actio de peculio quæ datur conrra venditorem ſerui,& quę datur contra emptorẽ, non ſunt cõtrarię, nec electione tollũtur, nec vno conuento alter liberatur,& tñ vna ꝓpoſita impeditur altera, vt l.quoties.§.ſi creditor.ff.de pecu.ſi ergo contra diuerſos ex eadẽ cauſa,& ad diuerſa impediũtur cumulari, multò magis quando contra eũdẽ ex eadẽ cauſa, licet ad diuerſa, impediũtur: ergo regula cumulationem inducens non procedit. Item contra regulam cumulationẽ inducentẽ eſt.l.ſi q̃s libertatem.
20 ad fi.ff.de peti.hęred, † nã ibi inchoata petitione

a Non poſſim. Idem oẽs gloſ. & Doct. malę hęc iura in practica intelligentes. Veritas eſt q̃ poſſum accumulare per eandẽ facta, id eſt per eadem allegata, in eadem inſtantia.& ita etiam practicatur in Gallia, etiam ſine literis regijs, niſi poſt articulos concluſos, quo caſu opus eſt literis regijs, nõ obſtat §. varijs. quia intelligitur ī diuerſis inſtãtis, vt dixi in lectura Tubingenſi.ſuper l. edita. C. de eden.

b Adde, quando ciuilis actio poſſit cumulari cũ criminali. Cyn. in d. l. 1.C.quando ciuilis actio. &c. & Bart. in l. 2. §. 1. ff. vi bon. rap. & Bald. in l.1.col.2. verſi. ſed contra. C. de appel. & in d.l.edita. actio. in repeti. Petuſiana.C. d̄ edẽ. & Alex.ī addi. ad Bart.in d. l. 2. §. 1. vi bo. rapt. & infra. in vlt.. apoſt.

libertatis ex vna causa, nō permittitur probari cōpetere liberta tē ex alia, ergo apertè ostēditur impediri cumulationem, ad idē ex alia causa. præterea contra regulā est. l. si duo. §. idē Iul. in fi. ff. de iureiur. nam ibi non permittitur secunda petitio, in qua secū da petitione propter diuersitatatē personarum nō obstaret exce ptio rei iud. absolutoria lata in prima. Itē contra cumulationem est. l. nō est nouū. ff. de act. emp. ibi. n. nō pmittit plures actiones ex diuersis causis codē tpe ad idē proponere, sed dicit vnā debe re proponi in qua vtriusq; cōmodum veniat patet ergo ex prædi ctis cumulationem non procedere, nec procedere posse regulas quæ de cumulatione traduntur. ¶ Regulas concedo, & ad oppo sita singulariter respondeo. † Et primo ad primū, quia quædā sunt cōtraria in origine & effectu, & tollūtur electione. vt in l. 1. de fur. & l. vnica. si seruus exec. & de eod. l. vlt. C. & in his cumula tio nō procedit, Quædā sunt cōtraria origine, & effectu cōueniē tia, q a ad vnū finalē effectū tendentia, vt falsum & inofficiosum, & ista tollūtur electione, nec sentēt a lata in vno præiudicat alte ri. vt d. l. eū qui. sed non patiuntur se concursu ratione contrarie tatis quæ est in origine, & in his similiter cumulatio nō proce dit, vt d. l contra maiores. Quædā sunt quæ nec in origine nec in effectu sunt cōtraria, & electione nō tollūtur, & absolutoria lata in vno nō præiudicat in alio, & in his pcedit regula quæ cumu latione permittit. Ad secūdū rñdeo, quia in §. si detracta nihil cu mulatur. nō enim ibi petitur aliud, sed idē, nec ex alia causa, sed ex eadem. Sed solum agitur de quodā beneficio a lege permisso. concedendo vel denegando, vnde ibi nihil agitur per quod spe cialiter detractio aut augmentum iudicatur q̃tum ad formā sē tentiæ, ut in l. miles. §. 2. de re iu. vnde ad materiam de cumula tione nihil facit. ¶ † Ad tertiū rñdeo, ꝙ credo ꝙ non sit verū sim pliciter ꝙ absolutoria sentētia lata in petitorio pariat exceptio nē rei iud. in possessorio, & hoc tali ratione, quia sicut causa do minii separata est ab vsufructu formali, ita causa proprietatis separata est a possessione, vt colligi potest ex l. naturaliter. §. nihil. & l. permisceri. ff. de acq. poss. & de reb. eor. qui sub tut. uel cur. l. sed fortè. Sed constat quòd lata in dominio non parit ex ceptionem rei iudicatæ in vsufructu formali, ut l. cum argētum §. penul. 2. respon. sol. ff. de excep. rei iudi. ergo lata in proprieta te non parit. exceptionem in possessione, & hoc determina tur. C. de interdi. l. incerti. Et quia determinatione contrariæ reperiuntur, ideo plenè dices vt infra co. titu. c. qui ad agendum

21

22

¶ Ad quartum dico, scilicet ad §. sed neq; disputa-
23 tionis causa, †quòd proposita personali non possit ex postfacto prop[illegible]i hypothecaria, quia absolutio lata in personali parit exceptionem in hypot. vt d.l. si deferente; licet ergo coniungere ab initio, vt in §. sed neq; sed non cumularet ex post facto: quia & alias in simili conceditur ab initio quod ex postfacto denegatur, ut l. & ancillarum & illud. & l. quoties. §. si creditor. ff. de pecul. ¶ Ad quintum, scilicet ad §. qui autē. respon. quia licet ibi positio actionum sit copulatiua, conclusio petitionis alternatiua est, ut patet, dum dicit, protestari ex altera, &c. si alternatiua, ergo incerta, & ratione illius incertitudinis regulariter non procedit. ut in l. præ-
24 tor. §. qui autem. ff. de iniurijs. † magis enim con-
a clusio *a* petitionis spectari debet, quàm petitio. argu. de lib. leg. l. Aurelius. §. Sticho. & de pœnis. l. si præses. sed in cumulatione petitio, & conclusio copulatur, & sic non repellenda, quia quæ ratione pōt ex pluribus causis deberi, potest ex pluribus causis separatis, & nō cōtingentibus peti: distinctio ergo copulationis, & alternationis oppositū tollit. ¶ Ad sextum respon. quia ibi potest esse utriusque eadē causa, & alia scilicet potest esse in eadem. pone φ pronunciatur non legatum, sentētia lata in vna parit exceptionem rei iud. in altera. Item potest esse φ alia, ut si primò agatur rei vendi. & pronuncietur rem non fuisse testatoris, & propterea non cōpetere rei vendi. eo casu exceptio non obstaret
b in personali *b* ex testamento, tamen lite pendent. in prima propter futurum dubium pronunciationis euentum, cumulatio repellitur, ut infra, osten-
25 dam. ¶ † Ad septimum respondeo. quòd absoluto- ria

a Adde Bar. in l. omnes §. Lucius. ff. de his quæ in fraud. cre. & in l. certū. § 1. & ibi Alex. in addit. ff. de cōfessis, & Cy. in l. edita actio in 3. q C. de eden. Ang. Are. & Ias. post. Ioā. Fab. in §. omniū autē actionū Insti. de act. & Alex. l. nam hoc col. 1. ver. item not. C. vnde cogna. & pulchiè Lud. Bolog. in l. nō debet post. Bal. ff. de dolo. in secundis interpret. & Ang. Are. Inst. de act. § si quis in fraudem. colum. 3. u. r. ex quibus & Bald. in l. p̄sumption. C. si cōtra ius, & in l. domum pro pe pr nc. C. de rei vendi & in l. 2. C. qui acc. non pos. col. 3. & Angel. consi. 23 & And. Barb. in repeti. rub. de fi. le instru. col 29.

b Add. quod p actio personalis pōt concurrere cū rei vēdic. pro re legata etiam si dominium sit translatum in legatariū quia actio personalis, dabitur ad tradendā possessionē & nō ad dominium transferendū. & de hoc [illegible] in §. [illegible] sed nostra Inst. de leg. qui faciūt singu. Barr. & Bal. Ang. alexand. Franç. f. de Are. & Bartho. Soc. in l. j. ff. de leg. j Cy. & Bald. in l. i. C. communia de leg. lo, Fab. & Ang. Aret. col. & ibi Lud. Bolog. in suis primis interpre. in d. §. 1. vers. sed nostra.

ria in ciuili lata parit excep. in criminali, & econtrà, quando pro nuntiatur super facto, id est delictum non fuisse commissum: eo enim casu effectus pronunciationis ad totũ extenditur. arg. ff. de iureiur. l. si duo. §. idem Iulianus, & l. in duobus. §. colonus, & ꝓpterea se non compatiuntur concursu, & sic oppositio nõ procedit. Ad octauum respon. s. ad §. si creditor. ꝙ † ibi absolutoria q̃a 26
pronũciatur indebitum parit exceptionem in altero, & ideo vna non potest alij cumulari: sed contra hoc est apertè, quia ibi dicit ꝙ pendente iudicio contra emptorem, non potest agi contra vẽditorem, & tñ constat ꝙ lata pro emptore non parit exceptionẽ venditori. vt l. si à te. §. Iulianus. ff. de excep. rei iudic. Sed respon. verum est, ꝙ non prodesset nisi pronuntietur non contractum; † 27
tunc enim qua ratione lata pro fideiussore prodest reo principali. vt in l. duobus. §. à fideius. ff. de iureiur. licet fideiussoris non intersit non peti à reo principali, vt in l. fideiussoris. ff. de pact. eadẽ ratione lata pro emptore per eundem modum extenditur ad vẽditorem, & sic procedit responsio. Ad l. si quis libertatem, respõ. ibi non erat cumulatio. sed de vna causa proposita, ad alterã non propositam, improba transgressio. Et eodem modo respon. ad l. si duo. §. idem Iulianus. nam ibi non erat cumulatio, sed quedã petitionis primæ de vna persona in alteram improbá & illicita transgressio. Ad l. non est nouum. respon. quia ibi dici potest, † ꝙ 28
potestati committitur, necessitati non subijcitur, vt l. non quicquid. ff. de iud. & C. quomodo & quando iud. l. 1. Et ad hanc responsionem probandam indici potest de iniurijs. l. prætor. §. si mihi plures, quia igitur regulæ veræ sunt, restat videre ĩ quibus casibus secundũ eas cumulatio procedat. Aut. n. petitur aliud ex cã alia, & tunc nullo modo est dubia cumulatio; quia simpliciter petitiones diuersæ, & se non contingentes quantum ad rem vel causam sunt. Et ideo procedunt: vt l. si idem cum eo. ff. de iuris. 29
om. iud. & C. de ann. excep. l. si cum sim. † Aut petitur idẽ ex alia causa, & tunc cum certum sit ꝙ absolutoria lata in prima causa non parit exceptionem in secunda, vt in l. Lucius. §. Sempronius ff. de leg. 3. & l. Aurelius. §. fi. de li. leg. videtur ꝙ cumulatio procedat secundum regulam, & pro hoc l. illa scio, §. vlt. de app. inducendo eam vt ostensum est suprà, & ad §. quia autem respõsum est, aut agitur ex eadem causa ad id quod plus est, & tunc ex quo regulæ veræ sunt, est valde dubia cumulatio, & ꝙ procedat, ostẽditur sic primò per l. ampliorem, in fi. C. de app. Sed ad illam antequam procedam vlterius respondeo: † quia ibi loquitur in 30
iudicio

iudicio vniuersali, quod de sui natura omnia in vniuersitate cõtenta comprehendit, vt in l. si quis cum totũ. in fi. ff. de excep. rei iud. dum dicit: nã cum hæreditatẽ peto, & corpora & actiones quæ in hæreditate sunt videntur in petitione deduci. vnde ibi non vr noua petitio: sed potius per quandã declarationem primæ petitionis extensio. ar. ff. de pet. hæ. l. 4. & l. item videndũ. §. si quis, & l. si quo tempore: ostendo ergo per alia ar. hoc modo: vbi ex aliqua causa plus debet & minus petitur, ipso iure in reliquo non ob. exc. vt l. apud Celsum. §. item quæritur. ff. de do. exc. & ar. l. 1. § quid ergo. de contrar. & vtil. ac. & C. si aduer. rem iud. l. 1. & ibi de hoc. ergo secũdũ regulam debet posse peti eodem iudicio cumulando:
31 † Præterea si primò peto totũ, & posteà partem, obst. exce. sed non econtrà: licet ex eadem cã: vt in d. l. si quis cum totũ, & de pecu. l. hinc quæritur. in prin. ergo admittitur cumulatio. Præterea si absolutoria fertur super eo quod sui potentia continet alterũ, non nocet in contento, vt ecce lata super actu, non nocet in itinere, vt determinatũ est in l. si mater. §. si quis iter. ff. de exc. rei iu. sed ad hoc respondeo statim, quod ibi non determinat in litera, & dato quod diceretur, adhuc respon. non est verũ quòd actus contineat iter, prout iter est species distincta seruitutis, & coæquæua ad actum. vt ff. de adi. leg. l. 1. & ibi no. & ideo ar. non procedit: ostẽdo ergo per aliud, absolutoria lata in sorte nõ nocet in
32 vsuris, vt ff. de cond. in d. l. fi. § Lucius. † & tamẽ vsure ita se habẽt ad sortẽ quod non possunt mihi deberi, nisi sors debeatur vel debita fuerit. itẽ licet id quod est plus in actione furti manifesti nõ possit deberi nisi verum sit præcessisse rapinam cuius occasione debeatur: tamen sententia lata in vi. bo. rap. non videtur parere exceptionem in actione furti: si nõ parit, bene concluditur vlterius quod cumulatio admittitur. Præterea hoc operatur absolutio quod condemnatio satisfactione secuta, vt l. si quis totum. §. planè. sed condemnatio satisfactione secuta non tollit aliam actionem ex eadem causa competentem in id quod plus est, vt ff. de ac. & obl. l. cum ex vno. & l. qui seruum. & arb. fur. cæs. l. 1. & l. si colonus, & vi bo. rap. l. 1. ergo nec absolutio tollet. & si non tollit, sequitur se-
33 cũdũ regulas quod cumulatio admittatur. † Præterea diuersitas rerũ ita impedit exce. rei iud. sicut diuersitas personarũ. vt in l. cũ quæritur, & l. cum pater. de exc. rei iu. & ibi de hoc, ergo sicut ibi sunt diuersæ personæ, licet eadem quõ & eadẽ causa defensionis, non obst. exc. vt l. si cum vno. & l. 3. de exc. rei iud. ita & vbi est diuersitas rerum, licet eandem causam petitionis habentium, ob-

ftare non debet: & si nō obstat, sequitur ꝙ cumulatio procedat. Item si lex ponit ita substātialē rē, vt causam cū tractatur de permittenda & impedienda exc. rei iud. ꝙ verū est. vt d. l. cum quęritur. & l. an eadem & l. cum de hoc. & constat ꝙ vbi est cā alia, licet res eadem, exceptio non obstat: vt in l. Aurelius. §. vlt. ergo & vbi est alia res, licet eadem causa, obstare non debet: & si non obstat; bene sequitur ꝙ cumulatio admittitur ex eadem causa in id quod plus est. Pręterea ex prædicta purificatione rei & causæ procedit etiā aliud. †quia si expressio causæ in reali, non patitur 34 exceptionem vltra causam extendi expressam: vt de exc. rei iud. in l. si mater. §. si quis, & tamē aliàs ad totum. i. ad omnē causam extenditur. vt in ea. l. §. eadem, ergo expressio quantitatis certæ nō patitur exceptionem vltra illam q̄titatē extēdi: & consequenter nec cumulationem impedit. † Præterea lex dicit ꝙ vbi ex eo- 35 dem facto plures actiones nascūtur: vna in plus altera in minus, vna alterā non tollit, & licitū est omnibus agi. ergo vt aliquis sit legis effectus videtur dicendum, ꝙ etiam absolutoria lata in prima agitur ex secunda: vt ff. pro soc. l. rei cōis, & de tut. & ra. dist. l. 1. §. in tut. & de act. & ob. l. ex vno ¶ Contrarium aūt huius probatur sic, Sententia absolutoria lata in eo qđ continet alterum, qđ non est pars eius, parit exceptionē in cōtento quod non est pars primi petiti. verbi gratia: vsusfructus causalis non est pars dñij: vt in l. si ita stipulatus. §. 1. ff. de verbo. obli. & de acce. l. per iusiu. §. illud. † & tamen absolutoria in dominio lata parit exceptionē 36 rei iu. in vsufructu causali. vt ff. de exc. rei iud. l. cum argentum. §. si fundum, sed illud ideo, quia impossibile est secundū petitū, idest causale vsumfructum competere, nisi primum, id est dominium competat, sic ergo & si pronunciatur factum non esse effectum pronunciationis, trahitur ad id totū quod nō pōtest de iure deberi, non præcedente facto, super quo pronunciatū fuit, & pro hoc apertè induci potest. l. 1. 2. & 3. de exce. rei iud. Item hoc idem probatur, q. lex dicit. † qui primò domum petit Secundò 37 cementa q̄ non sunt pars domus, excep. rei iud. repellit. Item qui primò petit nauē secundò tabulas quæ non sunt pars nauis, exceptione repellitur, & hoc ideo quia primum petitū quadam totalitate sui & integritate cōprehendebat secundum, vt in d. l. si quis cum totū. § 1. & 2. & de pac. l. si vnus. §. item si pactus: ergo cū totū factū deductum in primum iudiciū non solum comprehēdat qđ in secundò deducitur, imò idem sunt: restat ꝙ pronunciatum in primo absolutorio exceptionem pariat in secūdo, & consequenter

sequenter facta relatione ad regulam cumulationem impediat. Item patet hoc aperiè ex eo quod lex dicit res hereditariæ non sunt
38 hæreditatis pars; † & tn̄ sn̄ia absolutoria lata in petitione hæreditatis parit exceptionem rei iudicatæ petitione singularium rerum, vt in l. Iul. & in l. si quis cum totum. § pen. de excep. rei iud. Plus fortifico ar. si actum sit personaliter ex cōtractu. cōtra hæreditariū debitorem, & absolutus sit, si postea agatur contra eūdem petitione hæreditas vniuersali, licet secunda petitio plura cōprehendat incomparabiliter q̄ prima: tamen q̄a idem dubiū, & eadē q̄ō, & causa deducuntur in secunda, quæ deducta fuerant in prima obstat exceptio rei iudicatæ, ut l. si q s cum totū. §. vlt. & §. gñraliter. & §. & quidem ita diffiniri potest. si ergo sic primo actum fuerit vi bo. rap. pro rapina, & absolutoria lata sit, & secūdo pro eadē rapina agatur furti, cum idem factum & idem dubium in scd̄m iudiciū deducatur, constat q̄ exceptio rei iudicatæ obstare dēt, si obstare debet exceptio; bene restat vlterius referendo ad regulā, q̄ cumulatio impediat ex eadē causa in id qd̄
39 plus est. †. Præterea constat patre ex contractu filij teneri in minus, quia de peculio tm̄, & ipsum filium in plus, quia insolidū. vt in l. si quis cū filio. ff. de pec. & tn̄ si p̄r iurat super facto, i. filiū dare nō oportere, insolidū quæritur exceptio filio *a* vt l. qui iurasse. §. si p̄r. ff. de iureiu. & est ratio q̄a obligatio vtriusq; ex eadem causa descendit, idem & ea dē ratione si iudicatur pro dn̄o conuento ex contractu serui. vt in l. si cum argentum. §. si. de excep. rei iud. ergo patet q̄ cùm agitur ex eadem causa in id plus, cum idem sit factū quod deducitur in vtrunq; iudiciū, obstare debet exceptio rei iud. & cōsequen-
40 ter cumulatio impediri. † Præterea si ad idē agitur ex eadē cā, cōstat q̄ ex quo oīs q̄ō deducta fuerit in primū iudiciū, ergo in totum dēt obstare exceptio, igit̄ p regulā cumulatio impediri dēt, qd̄ sic ondo, si rei vēditio est simpl̄r p̄posita, & in p̄secutione certa cā exprimit: absolutoria lata pariet exceptionē in totū, ut l. ex sextātē, in prin. ff. de excep. rei iud. & solet allegari p gl. & l. an eadē. § actiores, tn̄ scd̄m verū intellectū nihil facit. Sicut ergo nihil operat̄ expssio cāæ quo minus exceptio rei iudic. obstet in totū, ita & in proposito facto ex quo ius agendi procedit, nil operatur expssio q̄titatis. Sed ad hoc statim īndeo, q̄a refert inter gn̄alitatē rerū
41 causarū: † plus. n. operat̄ expressio rei in p̄cessu, q̄ expssio causæ,

a Adde quando iuramentū patris sup obligatione prosit filio. gl. Bart. Paul. de Castr. Alex. & Ias. in l. qui iurasse. §. si pater. hic alleg. & gl. Bart. Bal. & Alex. in l. si tibi. §. si pa ctus. ff. de pact.

vt l. si ex testã. & ibi no. ff. de exec. rei iu. & est ratio. q̃a petitio vnius rei non habet cõem finalẽ effectum cum petitione alterius: sed secus, si bene aduertat perpẽdi põt in pluribus causis concurrentibus circa acquisitionẽ alicuius rei, vt scripsi circa. §. actiones Sed hæc rñsio nihil facit ad pñs propositũ: q̃a sicut in rei vend. plurium cãrum cõcursus tendit ad eundẽ finẽ, i. ad acquisitionẽ dñij, sic & in ꝓposito cõcursus pluriũ actionũ ex eadẽ cã descẽdẽtiũ, tẽdit ad eundẽ effectum, i. ad idẽ factũ puniẽdũ. itẽ in rei vẽd. si ab initio una cã exprimitur, non patit̃ expressio exceptionẽ vltra illã cãm extẽdi, ut ĩ l. si mater. §. si q̃s uero petat. sic ergo & hic nõ patit̃ expressio q̃titatis exceptionẽ extẽdi ultra q̃titatẽ expressam. Et sic est arg. pro cumulatione permissa. s. ex eadẽ cã, in id ꝙ plus est, non econtrà. ꝑtereà in hypothecaria est vna cã, i. obligatio rei. & in rei uend. alia, i. dñium. ut in l. aliena. & l. itẽ alienã. ff. de pig. act. † & snĩa absolutoria lata in rei uen. sciente creditore obstat exceptio in hypothecaria. ut in l. sæpe. de re iu. & tñ ꝑ rei uẽ. aduocat̃ plus: quia dñium, per hypothecariã minus q̃a possessio. ut in l. in rem actio. ff. de rei uẽd. & l. si cum uenditor. ff. de euict. ergo bene sequitur, ꝙ ubi est eadẽ causa duarũ actionũ, alterius in plus, alterius in minus cõpetentiũ, ex eadẽ causa, ꝙ sentẽtia absolutoria *a* lata in vna parit exceptionẽ in totum in altera, & consequenter impedit cumulationẽ secundũ regulã præmissam. Præterea absolutoria lata in redhibitoria nocet in q̃tò minoris, & econtrà eo casu quo contingit eadem causa eas cõtineri. ut in l. si is qui hæres. ff. de exc. rei iud. §. est in potestate. licet cõiter diuersas habeat causas & separatas: ergo &c. ¶ Concludo ulterius, sed hoc tollo statim: quia ille §. est in potestate. loquitur quando conueniebant in re & causa. quia nil plus in una q̃ in altera, sed q̃n differunt, sententia lata in una non nocet in altera, ut l. si tamẽ. §. 1. ff. de ædi. edi. ¶ † Dico igitur ꝙ cum ex una causa plures actiones competunt, una in plus, & altera in minus, duplex põt esse modus pronuntiandi, põt. n. pronuntiari super facto, idest factum illud de quo iudex aditur nõ præcessisse, & tunc si agatur alia, certum est exceptionem rei iudicatæ obstare. item potest pronunciari super

42 a 43

a Adde Cy. in l. 1. C. q̃n ciuilis actio. crimi. præiud. & Bar. in l. 2. §. 1. ff. vi bon. rap & in l. si duo patroni §. idem Iulia. col. 1. ff. de iure iur. qui allegat Dy. in absolutoria lata in ciuili faciat præiudiciũ in criminali vel ecõtra. d quo vide per gl. & doct. maximè Bal. ĩ l. ex morte. C. ad legẽ Aq̃ & Bal. in l. j. C. ad leg. Flau. d plagi. & per Imol. in l. interdũ. ff. de publ. iud. & doct. præcipuè Anto. de Butri. Imo. & Fel. col. 2. ver. 6. limit. I c. de his. d ac cus. & per oẽs in ca. dilectus. de purgatione canonica.

super actione proposita id est eã nõ cõpetere ex precedẽti facto:
& hoc casu exceptio rei iudicatæ nõ obstat in alia. Verbi gratia:
ago furti non manifesti contra aliquẽ, & dico rapuisse rẽ, & pro-
nunciatur rapinã nõ factã, si agatur posteà vi.bo.rap. pp eandẽ
cãm, obstat exceptio rei rudicatę: sed si pronuncietur furti non
manifesti actionẽ nõ cõpetere, vt quia cõstat rẽ raptã fuisse inter
ueniẽte vera violẽtia, exceptio nõ obstaret, q̃a videtur absolutio
a facta *a* pp petitionẽ ineptã. † Itẽ exẽplũ aliud: si ago cõtra aliquẽ
44 cędẽtẽ arbores actione ex locato, & absoluitur, si quidẽ absolua-
tur, ideo quia pronnunciatur eũ nõ incidisse, obstat
exceptio, si ar. fur. cæsa. posteà agatur in id qđ plus
est: sed si pronunciatur actionẽ ex locato nõ cõpete
re. quia non præcessisset locatio, exceptio rei iudica
tę non obstaret in furtim cæsarũ. ꝙ in l. Aqui. & hęc
similia colligi possunt ex l. si duo. §. idem Iul. & ex l.
in duobus, §. à fideiussore. & §. seq. & §. exceptionẽ.
45 & §. si quis iurauit & §. colonus. ff. de iureiu. † ergo
eo casu quo exceptio rei iudicatæ induceretur in
totũ, certũ est cumulationẽ impediri secundũ regu
lã. Itẽ quia lite pendente incertũ est qualiter debeat
iudicari, id est vtrũ super facto, an super actione, cõ
sequẽter an sit obstatura exceptio rei iudicatæ, vel
non. dico tñ cumulationẽ impediri: quia cùm futu
rus dubius euentus se habeat pariter ad duo, id est
ad impediendum & ad permittendũ, iudicatur de
eo, vt de impediente dum pendet, vt colligi potest
ex l. pecuniam. ff. si cer. pet. & per similitudinem le-
gati relicti purè, & sub conditione adempti: vt in l.
si legatum purè. ff. de adi. lega. cũ seq. & l. quoties.
de nouatio. vbi ergo separatæ sunt causæ q̃tum ad
numerũ, licet eadẽ in specie, absolutio lata in vna
nen parit exceptionẽ in altera. & sic nec cumula-
tio impeditur, vt perpendi põt ex l. si cum ex testa-
mento. & ex l. si cum argentum. ff. de except. rei iu-
46 d. † Sed vbi est eadem causa numero per omnia li
cet plus vel minus in vna q̃ in altera contineatur,
absolutio in vna lata parit exceptionẽ in altera. &
sic impeditur cumulatio cùm eadẽ quæstio per om
nia in iudicium deducatur: vt in l. cum argentũ. §.
si petiero gregem. & d. l. si quis totum. §. generali-
ter.

a Adde ꝙ vbicunq; apparet malè esse actũ ex vna cã, & hoc apparet ex actis, & ex eisdẽ apparet ꝙ ex alia causa bene potuisset agi, nõ põt iudex ex illa agta cã cõdenare, sed dẽt absoluere reũ, & nihilominus ipse iudex in sententia sua debet seruare parti ius agẽdi cõpetens sibi ex alia cã. tex. ẽ valde sin. ĩ l. Bebius Marcellus. ff. de pac. dota. de quo facit festũ Bal. ibi in anti. lec. & in l. 1. in fi. C. đ pig. act. & Bal. ĩ auth. sed & si quis col. vlc. C. de secund. nuptijs. & Barb. in ca. examinata. de. iudic. & Anto. Gors. ĩ suis singu ĩ lra iudex.

ter.& §.& quidem ita diffiniri potest. & l.singulis.ff.de exceptio. Ad opposita verò posset responderi singulariter ad singula, & vniuersaliter ad omnia: vt solicitus indagator inquirere poterit, si rectè rationem connexitatis, & separationis rerum & causarum aduertat.

IN REG. QVOD SEMEL. ARG.

1 *Iudex sententiam, quam semel protulit nunquam mutare poterit.*
2 *Sententia lata si nulla sit. à quo denuò proferri poterit.*
3 *Confessio facta in iudicio non potest retractari.*
4 *Confessio extra iudicium omissa ac etiam sine causa ligat confitentem.*
5 *Donare præsumitur qui indebitum soluit.*
6 *Donatio non inducitur, si ab vtroque nulla subesse causa sciatur.*
7 *Indebiti soluti quando repetitio concedatur.*
8 *Confessio facta in iudicio quando reuocari possit.*
9 *Contractus ea sunt natura, vt semel initi non facilè possint reuocari.*
10 *Contractus quando, & qui pœnitentia possint retractari.*
11 *Electio semel facta non facilè est cessanda.*
12 *Hæreditas quæ semel aditione apprehensa est, repudiari non potest.*
13 *Institutio hæredis potest pœnitentia cessari.*
14 *Testator an sic disponere valeat vt reuocare nequeat.*
15 *Testamentum secundum quando deroget primo, aut contra.*
16 *Reuocatio generalis quid operetur, & quid specialis.*
17 *Posteriora quando derogent prioribus.*
18 *Testamentum posterius sic se habet ad prius, sicut stipulatio nouans ad nouatam.*
19 *Argumentum de contractu ad vltimam voluntatem qualiter valeat.*
20 *Testamentum posterius sic se habeat ad prius, sicut lex posterior ad priorem.*
21 *Voluntas prima quando præualeat vltimæ.*
22 *Speciale illud dicitur, quòd à generalitate abstrahitur.*
23 *Testamentum primum quibus verbis reuocari soleat.*
24 *Testator non potest in primo testamento facere quo minus ei liceat secundum condere.*

REGVLA XVIII.

QVOD semel placuit, amplius displicere non potest.

¶ † IN sententia potest poni exemplum h[illegible] regulæ. nam ex quo semel placuit iudici, certam ferre se[illegible]am, non poterit displicere, vt per hoc possit eam mutare, siue sit æqua, siue iniqua: vt ff.de re iud l.iudex. & l.Paulus.& l.post rem.& l.cù quærebatur. 1

rebatur.

rebatur.& de quæstio.l.prima §. fi. & de pœn.l. di-
ui fratres.Sed cõtra hoc opponitur de l.si præses.C.
2 quomodo & quãdo iudex.cũ similibus.† sed dici so
let,& debet referre vtrũ sententia nõ teneat ipso iu
a re,& tũc ipse idẽ si est ordinarius, potest secundo *a*
b pronuntiare:si delegatus,pronunciabit delegans:*b*
vt C.quomo.& quan.iu.d.l.si præses.& l. si vt propo
nis.& de accusa.l.4.sed si teneat ipso iure, licet ini
quitatẽ contineat,non potest per eundem iudicem
reuocari:vt in l.prætalle.& ff.de re iudi.l. qđ iussit.
& C.de senten. l.post sententiam.tamen potest ap-
pellari,& per iudicem appellationis de iniquitate
c cognosci,& cognita iniquitate sentẽtia corrigi,vt
ff.de re iudi.l.præses.& l. cùm prolatis.& de appel.
3 l.1.† Item potest poni exemplũ in confessione facta
tam in iudicio cũ causa,vel sine causa. vtraq; enim
d est obligatoria.*d* vt ff. de interro,act.l.1. quã extra
iudiciũ,cum causa tamen legitima,vt C. de nõ nu-
pecu.l.generaliter. alias appellatur indiscreta & nõ
obligatoria,vt ff.de probatio. l. cum de indebito.
4 §.fin.& de doli.excep.l. 1. §. circa. ¶ † Sed opponi-
tur contra hoc ꝙ valeat extra iudicium etiam sine
causa.ff.de pact.l.tale pactum. in princip.Sed si di-
cas

a Adde an iudex possit corrigere sententiam suam.gl.Bar.& ibi Ale. in addi. & ibi Ang.Are.in l.ab executione.ff.de app.gl.& Arch.35.q.5.in summa.& in §.hic ita.in ea.cã.& in q.& in c.nouit.de iu.d.& oẽs Doct l.iudex. ff. de re iudi. & in l.si vt proponis.C.quõ & qñ iudex.Inn.Abb.& ibi Fel.in c.qualiter & quã do,in 1.no. de accusa. vbi ponit regulam cum 12. fallen. & plus Bald.& Salyc.post gl.in l. hac perpetua. C.de senten.ex pic. recitan. & quomodo iudex lata sentẽtia possit ineõtinẽti aliquid facere, saltim quo ad expen. & quo ad alia accessoria. Ale. consi.119. in 1. & 2. col. in 2. vol. vbi reperis plures allegat. & Ale.in l.Paulus. ff. de re iudic. & lege iudex.& Lud. Bolog. in suis primis interpret. in d. l. Paulus & Spec. titu.de senten in §. 5. & Inn in c. auditis. de proc. & Lud. de Ro. in consi.307.& Alex. consi.90. lib 1. & Domi. de Rota dec. 341 ti.de re iudica.in nouis.& decisio Parlam.Delphi.

b Delegans. Idem Iac.Butr.Bart. Sal. Paul d.l. si vt proponis.1. & om.vbique sed errant quia imò idem iudex indistinctè potest denuò iudicare etiã delegatus,n si reuocetur vel alij committatur, vt in d l. & dixi in nouis intellect.

c Adde ꝙ sententia nulla potest reformari per iudicem appellationis quum de nullitate cognoscit. Alex.in consi.29.per totum, & in consi.122.in vlti.col. versi.insuper posito lib.2.

d Adde Ant. de Butr. Abb. Sicu. Mod.in c.si cautio de fide instru.& Bal l.in rubr.C.de confes.& in l 1.colum 10.eo tit.& in l.mater.in 2,col.C.de rei vendi.& Imo.in l à Titio.ff.de verbor.obli.& Pau.de Cast in l. hoc iure. ff. de dona. & in l. si diuortio. ff. de verbor. obligar. Bart. in l.nuda ratio. ff de dona.& Angel.consi.25.incipien.pro q̃onum decisione.& Ale.in consi 4. col.3. & seq.lib 2.& in addi.ad Bar.in l.cum de indebito §.fi.ff.de prob.& de Ferrarijs in forma libelli quo agitur vt pacta seruentur. in 1. glo.& Io. Bapt. de sancto

Seueri-

Seuerino in suo singu.trac. de pact.in q6.13.in princ.versic.vlterius infert. in quibus locis scriben. tenent quòd promissio extra iudicium facta etiam sine causa discreta vel specificata videtur facta animo donandi, ut tenet hic Dyn. per l.Campanus.maximè si in promissione sunt adiecta uerba, scilicet.ex certa scientia, tunc præsumitur causa donationis.secundum Bald. Alexan.& Doct. supra allegat.

cas, quod aut ad liberandum aut ad obligandum procedit talis confessio. Si ad liberãdum, valet etiã sine causa: vt in l. tale pactũ. si ad obligandum, nõ ualet si causam non habeat annexam, vt d.l.cum indebito.& d.§.circa. Sed oppono quod etiam ad obligandũ valeat, † vt indebito soluto, quasi tacitè videatur habere causam donationis annexam, quia promissio & solutio, paria sunt: vt C. ad leg. falcid. l.fin. & de donat.l.si patronus.§.de illo. sed solutio eius quod est indebitum à sciente procedens, inducit præsumptionem donationis, vt ff.ead.l.cuius per errorem. ergo & promissio. † sed distingue, quia aut vterque sciebat causam non subesse, & tunc non inducitur donatio, quia in pari causa melior est causa cõuenti, quàm agentis. vt ff.de verb.oblig.l.si seruũ §.sequit. & ĩ.eo.ca.in pari. sed qñ soluo sciẽs indebitũ ei qui similiter sciebat indebitũ, donare videor, & repetitio denegatur. Diceret quis. Quare cũ uterq; scit cãm nõ subesse facilius denegatur repetitio, quàm concedatur petitio? Responsio prompta est, quia in pari causa melior causa conuenti quàm agentis, vt dictum est. † Cùm ergo sint in pari scientiæ causa reus & actor, sequitur quòd repetitio soluti negatur,

5

6

7

d quo pulchrè per Fel.in eod. cap. si cautio. vbi ponit regulam, quod confessio, vel promissio ẽ inefficax, de iure canon. ut d.cap.si cautio & etiã profectò de iure ciuili. vt d.c.cum de indebito. §.fin.ff.de probat.& duobus modis ampliat d. regulam. & ponit ad illam 16. fallen & in 6.fallen. tenet cũ præced. allegãdo hic Dyn. quòd cõfessio facta ĩ iudicio sine causa ualet, quia præsumitur de liber tate facta.& in iudicio quasi cõtrahitur, ut l.3.§.idem scribit.ff. de pecu. Et tenet Lud.de Rom.in consi.154.& uide Cyn.& ibi Bald.in l.generaliter.C. de non nu. pecu. & Lanfr. de Oriano in repet. cap. quoniam contra falsam.in uerbo, confessio.uersic.uidimus.ĩ. de proba.& Alex. in addi.ad Barr.in l.sicut.C.de actio.& Ioan. Fabr. Angel. Aret.& Iaf.in § fin. minus.in 1.gloss.Instit.de actio. Alexand. de Imo.in d.l.à Titio. Et quando confessio extra iudicium facta noceat. Bald. consi. 189. ante fin. lib.1.& an noceat fauore animæ. vide glo. & Lud. Bologn. in c.quoties.1.q.7. in secundis interpret.& in materia vide Bald consi.124.& in fi.consi.154. versi. sed contra.col. j.lib.2.& Lud.de Rom.consi.372.& Alex consi.73.col. vlt.lib.j. & in consf.73. eod.lib..& consi. 19. colum.2. versi. quinimo.lib.4. quod est multum singulare. & Bald.& Alex.in l.sicut.C.de repud.hær. Et quæ actio oriatur ex confessione indiciali, & extraiudiciali. ex iudiciali, vtilis actio, confessaria. text.est sing.& ibi Flo.in l.proinde j.si procurator.ff.ad l.Aqui.licet secus de extra iudiciali. vt l. publica.in fi ff.depositi.& tenet Lud. Ro.sin. 12. inci. ex confessione.

gatur,& petitio promiſſi.ſed quando creditor cre-
deret ſubeſſe cauſam,reus qui confitetur ſciret non
ſubeſſe,videtur ex cauſa donationis cõfiteri.& ideo
eſſet efficaciter obligatus.arg.ff. de oper.lib.l.Cam
panus.& nõ in pręallega.§.circa.Itẽ oppo. quòd di-
ſplicere poſſit quod ſemel placuit,ẽt in iudicio cõ-
fitendo,vt ff.famil.erciſcun.l.cùm putarem.& de iu
8 ris & facti ignor.l.error.† Sed dicendum eſt, quòd
aut conſtat confitentẽ erraſſe. aut conſtat non er-
raſſe, aut dubitatur.primo caſu aut errauit in fa-
cto,aut in iure,vt plenè dictũ eſt ſuprà eodẽ.in cap.
ignorãtia.Secundo caſu non poteſt reuocari con-
a feſſio.*a* & ita loquitur regula.Tertio caſu pręſumi-
tur in dubio non erraſſe,quia nemo æſtimãdus ex
dixiſſe quod nõ mente cogitauit.ff. de ſuppelle.le-
9 gat.l.Labeo.§.de Tubero.† Itẽ poni poteſt exẽplum
regulę in contractu,quod enim ſemel placuit in cõ
trahendo,amplius diſplicere non poteſt, vt C. de
actio.& obliga.l. ſicut. de reſcind. vendi. l. de con-
tractu,Sed tunc,obſtat.ff. de condi.ob cauſam. l. ſi
pecuniã. vbi contrahentibus licet pœnitere. ¶ Sed
b dicendũ *b* erit,ꝙ differẽtia eſt inter contractus no-
10 minatos & innominatos.†Nã in cõtractibus nomi
na-

a Adde quando quis poſſit reuocare confeſſionem per errorem in iudicio factam,Bart.in l.non fatetur.ff.de confeſ.glo,& Lud. Bolog. in c.ex literis de diuon in primis interpret.Bal.in c.ex parte.de confeſ.& Card. Alex. in c.2. col. 4.diſtin.& Ale.conſi.47.col.8.verſi.reſpon.lib.j & conſi.90.col. 2. verſi.hoc probo.eu.lib.& Bal.in l.Gallus.§.quidam rectè,col.. 2. ff. de libe. & poſthu.& Fel. in c. cũ dilecti col.6. de accuſatio.& in prœmio Decretal. col.j. ante fi.& Ale.in addi.ad Bar.in d.l.cum de indebito, §. fi. & in conſil. 119. lib. 3. vbi ponit quando dicatur reuocari incontinẽti.& quid ſi ex acceptata per partem aduerſam an poſſit reuocari. & in conſ. 112. in 3. col.in princ.& in verſi.nõ obſtat illud & in 5.col.verſi.præterea. & Lu. de Rũ.conſi. 484. & oẽs ſcrib. in d.c. ex parte. & Ioan. de Plat. in l. ſi ille. verſi. itẽ ibi C. de decur. li. 10.vbi etiam dicit,ꝙ error poteſt reuocari vſque ad ſententiam ipſo iure : ſed poſt non,niſi per reſtitutionem.pro quo vide gſo.& Bart. in l. cum fideiocm. ff.de confeſ.& Ale.in l.quicquid.in fi.ff.de verb. obli. & Lanfr. de Oriano in d. repetitio c.quoniam contra.in verbo,confeſſiones,in vlt.quæſt.& cepol.caute. 222.no.& Abb.conſi.17. vol.2.& And.Barba.in,repet.rub.de fide inſtr.col.16.in prin,vbi ponit quid eſt tex.

Adde omnino Lanfr.in alleg.§.ſeu verſi. confeſſiones.num. 32. ver. pro veritate inueſtiganda.ibi plenè an ſufficiat in reuocatione probare rem aliter ſe habere.& quid in confeſſione ſui procuratoris,ſeu adminiſtratoris, & quod ſi ſcienter ſit emanata vel circa præparatoria iudicij : & ante. litis conteſtationem, vel circa deciſoria.,& qñ dicatur in iudicium emanata.no. idem Lanfr. vbi ſuprà paulò ante verſi.non dimitiendum.& in apoſt.in ver.in iudicio.

b Adde qñ in contractibus nominatis vel innominatis ſit locus pœnitentiæ glo.Bart.& Alex.in d.l.ſi pecu.& Fel.in cap.præſentata.col.2.de teſtib. & Ioan,

Bap. in tract. suo de pact. in q. 6. prin. & Cyn. Bal. & Sal. in d. l. sicut. & ibi Bar. C. de act. & Bald. in d. l. si pecuniam, & an in feudo habeat locum pœnitentia & in contractibus, vide Bald. consi. 159. col. pen. & in consi. 369. in princ. lib. 1. Bart. & Alexand. in l. quicquid. de verb. oblig. & Alex. consi. 40. in princ. lib. 1 & Lud. de Rom. in repet. auth. similiter. col. 9. versic. 18 C. ad leg. Falc. & Angel. Aret. in §. ijs itaq; in fine. In stit. de iustit. & iure. & Bald. consi. 33. lib. 4. Et nota quando variatio est prohibita in Papa, clericis & principib. pulchrè per Fel. in c. cū olim. col. 3. de re iud.

a Adde quando post publicatione electionis sit locus variationi. gloss. Bart. Bald. & Alex. in l. dotem. ff. sol. ma. Joan. Andr. & Abb. in cap. publicato. de elec. vide casū meū perpetuè. s. eo. titu. lib. 6. vbi potest variari quando non sequitur electio ex consensu in scrutinio habito, & Io. And. & Abb. Sicu. in sua dist. in c. cùm. de elec. circa fi. & Card. Alex. in c. quanto 63 dist. an sed in contractibus & vltimis voluntatibus. siue legans facta electione, admittatur variatio vide Bar. Bal. Imo. & Ale. in l. quicquid. ff. de verb. obli. & Bal. in l. de die. ff. qui satis. cog. & d. l. serui electione in prin. & in d. l. huiusmodi. §. Stichum. de leg. 1. Et uide Alex. in l. si ex toto. §. fi. in glo. fi. de leg. 1. & Bar. Soc. de sen. in d. l. serui electione. post Bar. & Dy. in regula, mutare §. o. in prin. & Bal. in consi. 33. in 3. vol. & Abb. in consi. 9 vol. 2.

natis nō licet regulariter pœnitere, licet fallat in casibus q. notāt. in præallegata l. sicut. In cōtractibus verò innominatis, aut res est integra ex vtraq; parte, & tūc vtriq; cōtrahētiū pœnitere licebit: aut cōtractus est vestitus per alterutrā partiū, & tūc vestiēti licebit pœnitere, alteri nō, vt plenè tractatur in d. l. si pecuniā. ff. de cōdict. ob caus. † Itē po ni pōt exē plū regulæ in electione. a Nā postq̄ in scrutinio, nominaui aliquē, & electio fuerit subsecuta, vel postq̄ præstitero consensum electioni ab alijs celebratæ, non possum vlterius impugnare, nisi ex causis postea emergētibus, vel nisi morum electi ante celati de nouo pandantī improbitas, seu alicuius alterius latentis vitij uel defectus: quem verisimiliter ignorare potuerim ueritas reueletur: ut s. de electione. cap. nulli licere. lib. 6. & apparet. ff. de legatis primo. lege serui electione. & lege, huiusmodi. §. Stichum. & de legatis secundo. l. statuliberū. §. Stichū. & de optione, vel electione legata, apud Aufidiū, & de decurionibus. lege fi. & argu. de confirmādo tutore, vel curatore. lege, in cōfirmandō, cū lege sequenti. Sed cōtra hoc est ff. de legatis scd'o. lege, vnū est familia. & l. cū pater. §. a filia. sed in illis ius eligēdi nō cōpetebat de præsenti: sed totaliter erat in 11

A Ide proprio membro huius apost. Bald. in l. 2. §. fi. versi vult. Dyn. inducit hunc tex. c. cum leg. istum in seruis. & ibi posui in apost. in versic. non possint el gere. ff. de leg. 1. & no. in apost. ad Iac. Rebuf. in l. præcepi. nu 7. in versi curia. col 4. C. de cano. largi. ti. lib. 10. & in l. si quis. nu. 1. vbi etiam posui in addi. in versi. confirmata. C. de decu. co. lib. & Card. omnino. in cle. 1. nos itaque. no. Ro. de iureiu.

a Adde Alex. in l. sicut, et in l. fi. post Cyn. Bar. Bald. et Pau. de Cast. de repud. hære. et pulchrè Cep. in cau. 29 2.

b Adde gl. et pulchrè Bar. in l. si qs in prin. ff. de leg. 3. an et qn̄ fm testim̄, in quo est facta mētio in gñe, ſ uel in ſiui ſuo de clausula derogatoria, an in primo testam. apposita ualeat, et Angel. Alex. et Bar t Soc. de Senis singulariter in l. si mihi et tibi §. in legatis. ff. de leg. 1. ubi dicit Soc. quòd triplex est clausula derogatoria. uidelicet pietatis, solennitatis, et uoluntatis. Et de ista ultima uoluntatis clausula ponit hic Dyn. et Docto in locis s. alleg. et cōis opi. Docto. est, quod non sufficit gnalis, s. nō obstante quocūq; testō, Nec requiritur illa īdiuidualis nō obstāte tali clāa derogatoria q requirit appositionem salutationis Virginis Mariæ, uel alterius: sed sufficit illa specialis, uidelicet. nō obstāte quacunq; clāa derogatoria tex. est in d. l. si quis. in prin. in uer. specialiter; et hoc tenet hic. Dyn in prin. et ibi Bart. Ange. et Raph. Cum. et Fed. consi 46. et Cyn. et Sal. in l. sancimus. C. de test. et Ange. consi. 312. et Cyn. l. 1. C. de sacrosan. eccl et idem tenet Card, in cle. 1. de sepul. et Petr. de Anch. in c. 1. de consti. s. eod. lib. Paul. de Cast. et Angel. in auth. hoc inter liberos. C. de test, et Paul in l. humanū. C. de leg. et in consi 281 inci. in facto pſiti porrā concſonē. in antiquis. qd est multū sing et Arch. in c. ultima

in tēpus mortis, ideò non consumitur per primam
12 electionem, vt ibi apparet. ¶ † Item pōt poni exem
plum in hæreditatis aditione, nam ex quo semel
hæreditas placuit adeundo, nō potest postea displi
cere repudiādo, ut C. de repud. hæred. l. sicut maior
& hoc uerum est de iure cōi, sed per restitutionem
a in integrum repudiari potest a minore, vt ff. de ac
quir. hære. l. si minore, & l. si necessarijs, & de minor.
q si minor. §. restitutus. Item poni posse in delatio
ne iurisiurandi, ut C. de iureiur. l. si quis iusiuran-
dum. Item in consensu habito ad confirmandum
alterius factum, ut ff. de aqua plu. arcen. l. in diem,
& de diuer. & temporalib. præscrip. l. de accessionib.
Sed contra regulā vr ff. de iur. cod. l. diui. §. licet.
& de leg. 1. l. si mihi & tibi. §. in legatis. & de
13 leg. 3. l. si quis, in prin. testamenti. † ubi quod semel
placuit instituendo hæredem, vel legando, potest
postea displicere institutionem vel legatum reuo-
cando. sed dicas q aut voluntas prima fuit obliga
toria, aut alicuius iuris voluntati competentis ex
clusoria. Primo casu habet locum simpliciter regu
la, quia sufficit semel velle; ita q pœnitere non li-
cet, ut d. l. sicut. & ibidem no. & l. de accessionibus
& quorum leg. l. 1. §. prodest. Secundo casu regula
non vendicat sibi locum, ut præalleg. §. licet. & §. in
14 legatis. & l. si quis in prin. test. † Sed nunquid pote
rit testator ita disponere quod non liceat reuoca-
re, quia dicit in testamento primo q secundū non
valeat nisi fuerit ibi de verbo ad uerbum posita sa
b lutatio b Virginis Mariæ, posteà facit secūdum, &
reuo-

volun ar. 13.q.2.& Spec. tit.de instru.edi.6.compendiose.& Alexan.consi.133. lib. 1. & Lud. de Rom.in consi.335. & Bald.consi. 44. lib.2.& in consi.72 lib. 3.licet, in consi.175. in prin.incip.qđ mouetur.lib. 4. & in l.humanum.C.de leg.& in d.auth.hoc inter liberos,dicat quòd sufficit dicere in gñe, non obstante quocunque testō. de quo vide per Doct. s. alleg. & Io.And.in nouel.&

revocauit oēm aliā vltimā voluntatē,& omnia verba derogatiua vsitata q̄ cōtinētur in eadē dubitat vtrum valeat primū uel ultimū? Et vr̄ φ prçualeat vltimū,† q.a volūtas posterior licet ei videat̄ p prio 15
rē derogari q̄tū ad verba in priori plata, prçualet prima,vt ff.de leg.2.l.fi.i prin.de iure cod. l. diuus. §.licet.ergo licet, in testamēto primo,derogatoria verba plata fuerint,tñ ex quo apertè apparet de volūtate testātis in vltimo expressa,vr̄ vltimū pualere.
†Preterea id operat̄ reuocatio gñalis q̄tum ad om 16
nia,φ specialis operat̄ in speciali cui foret applicata arg.ff.de admin.tut.l. si duo.& de acquir.here.l. si seruus eius. C. de præscrip.30.vel 40.ann.l. omnes,& de quadrien.præscri.l.2.sed cōstat φ reuocatio spālis facta de primo faceret secūdū valere. vt l. si q s in prin.testamēti.de leg.3.ergo reuocatio gñalis expressa in ultimo vr̄ tollere primi testamēti effectū.† Preterea verba derogatiua ī primo testō p 17
lata gñalia fuerunt,itē prolata in vltimo similiter sunt gñalia, vnde quia in pari causa generalitatis sunt,vñr in dubio posteriora preferenda,& prçualere in prioribus,ut ff.de leg.1.l.si mihi & tibi.§.in legatis,& de adimē.leg.l.3.§.fi. C.de fideicom. l. dari.& de vulg.& pup. subst.l.si quis eū,& de manumis.test.l.si peculiū.§.1. Pretere q̄tum ad tollen- 18
dū substantiā & effectū substantię præcedentis ita se habet posterius testm̄ ad prius sicut posterior stipulatio, quę nouat ad priorē nouatā; quod patet, quia

Docto.mod.in d.c.1. de cōsti. 3.co.lib.& Ange. Are.in §.ex eo autem.col. 3.in fi.Institu. quib.mod.testa.infir.qui tenet s. cōmunē opin.relatā & Alex.& Doct. in l.2. in prin. ff.de lib.& posthu.Et an hoc sit verū qñ solū pcessit vnū testm̄ vel plura, vide s. per Doct.& in d.l. 2.de libe.& posthu.& in §.in legatis.& in l. si qs in prin.& in hac materia. Io. And. hic & Pau.de Cast.in cōsi.197.in nouis.& pulchrè Cepo in caute. 162.& seq.& Abb.Sic. consi. 41.& 48.lib.2. Decis. Parlam. Granop.q.Del phi.q.127.& q.seq.& ibi in addi.& s.q.200 additi. vide omnino Bart. consi.21.incip.dicit & asseruit.& quod ibi posui in apost.ad ipsum.,& consi.167.incip quidam fecit testamentum. Fed. de Senis consi.67.alias lib.1. incip.habita super casu prædicto collatione.Bald. consi. 117.vol.4.Aug.consi.342.incip.quædam domina Maria.Pau.de Cast.consi.342. & Alex.consi.7.incip. videtur prima fronte. vol.4. cui se subscripsit. Anto.de Prato.veteris.& hoc dixi plene & remissiuè in tract.meo Clausularum.in vers. derogatoria.uersi.9.& fin.

a Adde an sit bona argumentatio de contractibus ad vltimas voluntates. Dyn. Imo. in l. enm qui chirographum. alleg. hic per Dyn. & Ange. Aret. Instit. de lege Fusia cani. tol. & Iac. Butr. & Guil de Cun. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact, & Bald. in l. conuenticulam. colum. 3. C. de epis. & cler. & vbi vide in quibus sit argumentario multum notabiliter. & Alexand. in l. 1 & huius. 12. & 22. col. ff. de offic. eius cui mãda. & Lud. Bol. in l. si procuratorer. §. si ignorãtes, in secundis inter pre. ff. mãdati. & Andr. Barb. in repetit cap. Ray. fol. 17. colum. 1. in fi. de test. & gl. in c. j. de col. in ver. puideatur. co. j. fo. 18. in Prag. mat. Sanct.

quia stipulatio quæ nouat ipso iure aliam tollit: vt §. pactus ne peteret. sic etiam posterius testamentũ tollit primum. vt de iniu. test. l. 2. ff. & innuitur in l. hac consultissima. §. si quis autem. & l. sancimus, C. sed posterior stipulatio ita se habet ad priorem ꝙ in generalitate concepta omnem priorem & omnem eius effectum tollit. vt ff. de accep. l. & vno. §. & eius rei. & Instit. quib. mod. tol. obl. §. est autem prodita. Ergo posterius testamẽtũ ita se habet ad primum, ꝙ sub generalitate uerborum primum &
19 omnem eius effectum tollit. † Præterea licet ar-
a gumentari de contractu *a* ad ultimam voluntatem quasi de minori ad maius affirmando. vt ff. de leg. 1. l. seruũ filij. §. eum qui chirographũ. sed in contractu licet sub generalitate verborum omnia præcedentia tolleret: ut ff. de transac. l. non est ferendũ, & de verb. obl. l. qui Romæ. §. duo fratres. Ergo multo fortius licebit sub generalitate verborũ tollere effectum præcedentium in vltima uoluntate.
20 † Præterea ita se habet testamentum posterius ad prius, sicut lex posterior ad priorem: quia uoluntas testatoris lex est. ut in auth. de nup. §. disponat. sed lex posterior ita se habet: quia tollit priorem,
b licet sub generalibus uerbis *b* concipiatur, sicut si cõciperetur specialib. ut in l. præalleg. l. 2. de quad. præscr. d. l. omnes. de præscr. 30. vel 40. anno. Ergo ita tollit ultimum testũ primum. Præterea facilius reuocantur quæ dependent ex uolũtate vnius, quã plurium: ut ff. co. l. quoties utriusq; sed quædam

b Adde quod in legibus condendis sufficit generalis derogatio legum cõtrariarũ, vt tenet Cy. & ibi Bald. col. 2. versi. secundo quæro. & ibi Paul. de Cast. in l. humanum. C. de leg. & glo. in l. nuptialis. C. de nup. & in clemẽ. eos. de sep. & amplissimè dixi in tract. de offic. & potest. domini leg. in Francia. in j. q.

Adde ad propositum eorum quæ hic dicuntur. Pau in rub. de iesteri. num. 2. & quod ibi posui in addit. ad eum. in versi. contra ius. Fel. in cap. nonnulli. co. 2. versi. secunda reg. eo. tit. Phil. Fran. in c. 1. num. 9. & ibi posui in additio. ad ipsum in versi. contra. de consti tit. 6. plene per Pau. de Cast consi. 53. Alexand. consi. 2. 7. & 8. vol. 5. & consi. 6. 7. vol. 1. & dixi in tract. meo regularum. in versi. regula derogatoria. versi. 5. & in versi. non obstantibus. versi. 17. & illic addes omnino Fel. vbi s. col. 6 versi. amplia secundo.

a Adde ꝙ Bar. in l. stipulatio hoc mō in pri. ff de ve b. obl. dānat. hāc opi. Dyn. in hoc qđ dicit Dyn hic, ꝙ si testm̄ transeat in ꝯtrum, valet si contingat me facere aliud testm̄, do vel vendo omnia bona mea, &c. ꝙ testō nō potest reuocari, hoc non placet Bart. quia talis donatio aufert liberam testamenti factionem, & videtur facta talis donatio in pœnam mutatis testm̄: & sic tanquam ꝯ bonos mores non valet. vt d. l. stipulatio. & ita dicit ibi Bart. Dy. cōsuluisse. licet hic teneat ꝯtium: & opi. Bar. sequit' ibi & tenet Bal. & Fulg. in l. cum duobus §. idē rñdet. ff ꝓ socio. & Bart. in l. adeo, eo. tit. & Bald. in l. ex testō. C. de fideic. & in l. hæredes palam. §. fin. & ibi Ang. Imo. & insuper illustris doct. Franc. de Are. col. 3. ver.

depēdēt ex volūtate pluriū, vt cōtractus, reuocātur etiā per generalitatē verborū, vt dictū est. ergo &c. Itē pro hoc. ff. loca l. cùm in plures. §. locator. † Ecō-21 trà ꝙ primū valeat, videtur, quia quādo prima volūtas est derogatoria vltimæ, prima præualet, nisi fuerit specialiter reuocata; sed hæc non fuit reuocata specialiter, sed generaliter: ergo videtur ꝙ prima præualeat. & ꝓ hoc est apertè. l. si mihi & tibi. §. in legatis. versi. interdū. ff. de leg. 1. videtur enim aperte dicere ꝙ oporteat specialē mētionē fieri de primo & de qualitate eius. † Preterea illud appellatur 22 speciale quod est a generalitate abstractum, vt ff. de leg. 3. l. seruis vrbanis. §. fi. de triti. & oleo. l. 2. de supel. lega. l. legata. & si quis in ius vocan. l. 1. & si quis cau. l. sed & si quis. § quæsitum. & de iniuriis. l. item apud. §. hoc edictum. & de public. l. 1. §. dixerit aliquis. & §. vnde quæritur. Ad idem facit quod no. de flumi. l. quominꝰ. & de appel. l. si expressim. si ergo lex requirit, quod specialiter se pœnitere dicat, videtur requirere, ꝙ descendat ad specialitatem verborum, & a generalitate discedat. † Deter-23 minando videtur dicēdum, ꝙ si quis diceret secundum valere, forte nō erraret, quia in auth. de test. imperfec. §. & si quidem. non videtur requirere, ꝙ precedens testamentum specialiter reuocetur, sed videtur sufficere expressa reuocatio, per generalia, & per conditionalia uerba, siue dubitatiua, & nō assertiua, dum dicit hoc ipsum expressim significare, quia si fecit quondam talem voluntatem, non tamen eam vlterius valere uult. tamen ego dicerem, ꝙ requiritur reuocatio specialis testamenti primi sequentis derogatorii. vt prædic. l. si quis. in princ. testamēti ibi, nisi specialiter dixerit, &c. † 24 Sed si specialiter reuocasset primū vltimi derogatoriū, nō est quæstio ꝙ vltimū præualeret, quia non potuit sibi legem imponere a qua discedere non liceat, ut d. l. si quis in princip. testamenti. Sed si non staret in finibus ultimę uoluntatis, sed transiret a naturam contractus, a tunc esset irreuocabilis. ut ff. de donat. causa mor. l. ubi ita donatur. ꝙ autem

fieri

sed relinquitur. de test.& Bart.& ibi Alex.in additione incip. sed si contingat. in l.si quis.in prin. de leg.3 & Sal.in l.sancimus,C.de test. & pulchrè Alex. in d.l. stipulatio hæc.col.1.& ista est cōis opin.quamuis Oldr. consi. 113. & Cyn. in l 1.versi.vlt.C de sacrosan.eccl.sequuntur opi Dyn.hic & Cyn in l. cum antiquitas.C.de test.vide Alex.in addit.ad Bar.in d.l.hæredes palam.§ fi. & sing.

fieri possit illud in testamento quod in contractu patet de assignatione lib. l.j.§ assigna re. & not. de testa.hæredes palàm.§.fi.Si ergo donaret uel uenderet hędi præsenti uel eo absente alteri pro eo recipienti, sub ea conditione si testamentum reuocari contingat, habebit donatio, vel venditio effectum irreuocabiliter in eum casum, in quo testamentum reuocari contingeret.

Ludo. Rom. in consi. 212. & Andr. Barb. in c.relatū. de testa. & Bal. in o. 2. col. 2. versi. extra de feud. dato inuicem leg. com. Lud. de Rom. consi. 171. & Barto. consi. 154. lib. 2. & in consi. 180. eod. lib.& Lud. Bolog. in d.l.hæredes palā §. fi. de test. in secundis interpret.

IN REG. NON DEBET. ARG.

1 *Mater non debet filium exhæredare propter delictum patris eiusdem.*
2 *Exhæredatio legitimè facta de filio nepotem excludit.*
2 *Nepos ex filio exhæredato, non potest testamentum aui dicere nullum.*
4 *Nepos quando ad querelam ex persona patris, & quando ex sua nocetur.*
5 *Filius ob delictum patris non est vllo pacto plectendus.*
6 *Exhæredatio facta de filio nocet nepotibus & posteris.*
7 *Delictum patris quando nocet filio.*

REGVLA XX.

NON debet aliquis alterius odio prægrauari.

¶ EXEMPLVM istius regulæ ponitur. C. de
1 inoffi.test.l.si quis in suo.§.legis autem.† Vbi dicitur, quod mater nō debet exhæredare filium propter
a delictum a marito eiusdem filii patre cōmissum.a Item ff.de bon pos. contratab.l.3.§.si emācipatus. vbi dicitur, quod si pater exhæredat filiū, propter causam ingratitudinis ab eo commissam, illa exhæredatio non debet obesse nepoti, qui causam ingratitudinis non commisit, si aliquo casu contingat inoffic. querelam ad nepotem deuolui. Sed uidetur falsum esse, quod continetur in secundo

a adde tamē, quod ꝯ hanc æquitatē sæpe statuit rigor iuris ex causa, d quo vide gl. ordin. 1. q. 4. in summa. & 23 q. 4. in summa. Ion. in c. grauis & d sen ten.excō. in fi. & per B. Thomam 2. 2. q. 108. art. vlt.& Host. in summa de pœ. q & quibus. & Oldr consi.67. incip an delicto. & Abb Sicul. & Ioā. de Ana. in c vergētis. d. hęre. & bi.Fel & Iasius in c.ius ge

nerale.col.pen.j. dist.& Doct.j. in vlt.apostil.alleg.& in l.si quis in suo.§ legis autem.C.de inoffi.test & Ang. in consi.197.

a Adde, quando nepos præteritus possit ex sua persona vel sui patris exhære dati testamento.aut querelare,& dicere testm̄ nullum, siue filius pater nepotis sit exclusus à querela, siue non, pulchrè Bart. in d.l.si quis posthumos §.si filiū. ff. de libe. & posthu. Cyn.& Sal.in l.si q̄s filiū. & ibi Bal, C.de inof testa. & Baro. in l.si emācipatus.ff. de bono.poss. contra tab. & Alex. in d § si filium, & ibi Bald. ad id q̄d Dy.hic dicit q̄ in querela inofficiosi testamēti habet locum successorium edictum v.de Docto Signorē. de Homedeis. Bene. de plumbi, & Ang. magistr. Franc. in eorū repetitionibus l. qui se patris C.vnde liberi. & Ang. Aret.in §.placebat. insti.d legit.agn. success.& Bar. & Doc.in rub. C. de success. edict.& Bar.in l.in suis.in vl. q.ff.de liber.& posthum.& in l.si quis filium C.de inoffi.testa.& in l.si pater filium.ff.de inoff. testam.

exemplo, † quia exhęredatio facta legitimè de fi- 2
lio nepotem excludit, quia si instituo, vel exheredo
filium meum, non habeo necesse mentionem face-
re de nepote nato ex filio. ff. de lib. & posthu. l. si q̄s
posthumos. §. si filium. & l. Gallus. §. in omnibus, &
de coniug. cum emancip. lib. l. 1. §. si pater in pote-
state. ¶ Rn̄deo, a & dico verum esse † q̄ q̄diu filius a
exhæredatus uiuit, & potest ad querelā uocari, ex- 3
cluditur nepos ex eo natus, nec potest aliquo iure
rumpere testm̄ aui, uidelicet si ab eo fuerit præteri
tus, ex quo filius uixit post annum, ut in præalleg.
§. si filium. Sed si filius exhæredatus excluditur à
querela per repudiationē tacitā uel expressam, ne-
pos uocatur ad querelam ex vigore edicti successo-
rij quod habet locū in querela: ut ff. de inoffi. test.
l. si is qui. & l. pater. † Itē si filius exhæredatus, mo- 4
ritur antequā excludatur à querela, aut ante, aut
post: si ante, uocatur nepos ad querelam ex perso-
na patris exhæredati. Si post, uocatur nepos ex sua
persona per edictum successorum, & ita debet in-
telligi præalleg. l. si quis posthumos. §. si filium. &
de contra tab. l. 3. §. si emancipatus, & de coniug. cū
emancip. liber. l. 1. §. si pater. & C. de inoffi. test. l. si
quis filium, & in auth. ut cū de appel. cognoscitur.
§. si conuictus fuerit. col. 8. † Item clare patet exem- 5
plum ubicunque cauetur quod propter delictūm
patris filius puniri non debet, b nec aliqua macula b
filio infligi. arg. ff. de pœn. l. crimen. & de decurion.
l. 2.

b Adde, in quibus casibus filius puniatur pro patre. Barto. & ibi Alex.in add. in l.diui fratres.ff de pœn.& Aretid.in §.si ergo.in vlt.colum.7.q.1.& Bald. in l.si filiusfam.ł col vlt.ff.de his qui sui vel alien.iur.sunt.& Cardi. Alexan. in ca.1.22.dist.& an filio ad culpam delicta parentum imputentur tex. & ibi Alex. in c.nasci. 56. dist. & puniatur pro patre. pœna temporalis vel æterna. vide gl.& Car. Alex.in c.vnde inque. Card distin,& Ioan. And.hic, & etiam Philip.Franc.& Paul.de Castr.consi.410.colum.4. in antiq.& Cyn. Bald. Sal.&

Ang.in l. quisquis.C.ad leg. Iuliam maiest & Ang. Aret.in §. sed si quis. Inst.de ingenuis.& Bart.in d.l.3.de interd. & releg.& Dyn. in seq.regula.in 6. & Cepol in caut. 80. & in caut.310. vbi ponit,an filius possit conueniri debito patris,& etiam in cautel. 311. Econtra pater pro filio possit puniri, saltem respectu legitimæ,vide Fel vbi s. & sing. Bald.Imo.& Docto. Modern.in l. ex

l.2.§. in filijs. licet fallat in crimine læsæ maiestatis & hæreseos. C.ad leg. Iulia.maiest.l.quisquis. & de hæret.auth. Gazaros. Sed contra hoc uidetur quòd iure

Cornelia. ff.de vulgar. & pupil.substitu. & Imo.in l. cum filius.ff de verbor. oblig. & Bal.in l.1.C.ne filius pro patre.& Ang.Aret in tract. de Malefic in gl. dictum Sempronium.in q.vlt & ibi in addit, per Modern.& Bal.in auth.si captiui. C. de episc.& cle.& Abb.in consi.56.vol.2.& ample per Fel.in c.cum Bertholdus. col.8.& 9.de re iudi. Et no.sing.quæ mihi in curia spirituali.Bituricensi de facto contingit, quia secundum ius cōe vir lucratur dotem propter adulterium vxoris,vt l consensu. C.de repud.& l.Lucius,& l.cum mulier,& ibi Barr. Alex. & Modern.ff.sol.matr.& c.plerunque,& ibi glo. Abb.& Præpos. Mediol.de donat. inter virum & vxo. modo pater dotem pro quadam eius filia dedit quæ adulterium cōmisit: vtrū pater priuetur dote propter adulterium filiæ? Et videtur q sic per tex.in l.si dotem,& ibi.hoc tenet gl. C.de iure dot. & idem tenet Io. Cald.in consi.1.col.3,in fi.tit.de donat.inter vir. & vxor. sed Cyn.ibi, Io.Fab.& Bal. in noua lectura.tenent contrarium q patri viuo delictum filiæ nō præiudicat,& tenent Dy.in l.2.§.sed verum, & Bar.in §. volūtatem.in prin. ff.sol.matr.& Bar & Ang.in §.est quoque.in auth.de nupt.col.4. per tex.celebrem,& glo ibi.& in auth.econtra,& ibi Bar.C.de repud.Et idem est dicendū si mulier committens adulterium,habeat filios primi matrimonij, non applicabitur dos secundo viro.Istud est dictum aureum gl in c.1 in gl.1.vt lite nō con.est.& Bal.in l.hac edicta col 2.C.de secundis nupt.de quo dicto exclamat Florent.de sancto Petro in sua disput. quæ incipit, primo viduata consorte. Francisc.de Crema.in sing.suo 86. & vide quæ no. Bar.& Alex.in additionibus,in fi.C.de adul.& quid ex delicto matris,vide Alex.in l.adoptiuum.§. patronum.col 1.ff de in ius voc & quando filius priuetur feudo ex delicto patris, vide Bart.in d.l.3.de interdict.& releg.& in l.emancipatum §.si & ibi Alex ff. de senat.& in d.§.patronum. Sed Ang in d.l.3. tenet quod priuatur filius, siue sit paternum,siue auitum,de qua per Alex.ibi in addit.ad Bar & Bald. in l. 2 in vlt.q.C.de liber,& eorum libet.& in l.j.in princ.C.de cadu tollen. & Bal. in consi.118.lib.j.& latius in cōsi.349 col. 3.versi.sup;reit.lib.eo. & Alex.consi. 2.col.5.circa fi.lib. 5. Abb.Sic in c.2.col. 3. de feu.& in consi. 3.col 7.vol.2. & Bal.in l.1. C. de bo quæ liber. Et an imperator propter delictum patris possit filios iure temporali & spirituali priuare. dic quod non spirituali, hoc est beneficijs:vt no.glo in clem.pastoralis,circa finem.in versic.subiectæ de re iudi.& gl.in c.filius.16.q.8.& Card. Alex.in c.satis. 46.disti. & est ratio secundū glo. Card. ibi, quia princeps secularis non in hoc est superior clerici, & sic sentit, q si esset princeps ecclesiasticus, puta Papa contra quem commiserit pater crimen læsæ maiestatis, posset filium priuare beneficijs; vel in hæresis crimine,de quo vide Card. in c.quo iure.8. dist. & in c felicis,versic. si quis de pœn.& ita firmat Io. de Imo.in l.insulam.in fi.prin ff. sol matr. & Ludo. Bologn.in d.c.satis.7.dist.& Abb. in c.cum laici.de iure patr. in cap quanto. in fin.de iudi.& Fel.in c.vergentis,col.j.vlt.de hære. & vide Ioan. Pet. in forma

inquisitionis.fol.vlt.& Card.in consi.4.tit.de hære.& Ang.in consi.65.

Adde propositum quæsitorũ hic,& signãter.inquantũ tangit,an filius ex delicto patris feudo priuetur.Bar.omnino in l.diui.versi.item hæc l.inducitur.& quod ibi signaui in apost ad ipsum post Ale.in versi.non priuetur.ff.de iure patr.dixi in apost.ad Bal.in l.lege.in prin.in eo.versi. C.de legit.hæred. tractauit omnino Alex.

iure cauetur ꝙ filij puniuntur propter iniustitiam
patris, vt in auth.vt omnes obed. iud. prouin. §. 1.
col. 5. Sed ibi habuit respectum ad iustitiam diuinam, quæ aliquãdo punit filium propter delictum
patris, sicut ibi notari solet. †Item contra regulam 6
videtur, quia iure cauetur quòd si pater exhæredat
filium, exhæredatio nocet non solũ filio,sed etiam
nepotibus ex eo natis,& in eius potestate constitutis,per quod patet ꝙ alterius odio alius prægrauatur,vt de bon.liber.l.quæritur.† Sed dicendum est, 7
quòd aut agitur de his quæ mediante ministerio
filij acquiruntur patri. Aut de his quæ mediante
ministerio filij non quæruntur patri. Si de his quæ
possint acquiri patri mediante ministerio filij , tũc
habet lo cum regula contraria indistinctè. quia delictum patris nõ nocęt filio in potestate existenti,vt
in d.l.quæritur. sed in his quæ mediante filij ministerio non quęruntur patri, distinguendũ est, quia
aut eueniebant ab ipso patre,aut genere vlteriori :
aut à ciuitate,vel a rerum natura. Primo casu delictum patris nocet filio,in secundo &tertio casu nõ
nocet. vt ff.de interdic.& relegat.l.3.de iurepatron.
l.diui fratres,& ita debet intelligi. C.de quæst. l.diuo Marco.ff.ad leg.Cor.de falsis.l. si quis patris sui.
†Et propter hoc soluat est quæstio de qua dubitari 8
solet scilicet an filius debeat priuari successione feudi propter delictum patris, quia si erat paternum,
priuatur,si a rerum natura, uel a genere a vlteriori a
obueniẽs,non priuatur,per l.3.alleg.de interdict.
& releg. Dyn.

conf.24.vol.1. & consi.48 incip. illud affectam, quòd est consil. Andr. Barb. vol.4.

a Genere. Ex his & alijs pręsertim q̃ scripsi in consi.pa rif.6. 40.q. 36. Margrauij Brãdemburgenses agnati sui Alberti Marchionis Brandẽburgensis à Carolo v.Impatore ꝓscripti,cõtendũt hoc anno 1555. ditioné dicti Alberti si potuisse hac occasione occupari p Norimbergenses & ep̃os &Ferdinãdum regem,sed sibi debere añ; omnia restitui,q̃a vocãtur à gñe & vi feudi auiti &antiqui.& ita tenẽt Bar. in d.l.3 & oẽs feudistæ in c.j si vasa. feud. pri.cui d̃ferat. in vsibus feud. Iacob.in inuestit.in ver.dictiq; vasalli promis.non commit. Felo.versi. videamus nunc. usque ad finé per v.col.Franc.in, v. parte feud.Hieronymus Gratus consi.2.lib. 1.Bart Alex.& oẽs in l.si finita §.de vectigal. de damno infect.etiã si propter noxiã seu felon ã cõmissam in ipsum patronum, cum sit feudũ antiquum.glo.c.1.§.j.de success.feudi. Andr. Iser.cap.j.§.vlt.quæ fuit prim.caus.

IN

benef. amit.& c.firmiter.de prohi.feu alie.per Fed.& c.1. si vasal. feu priuens Alexand.consi 30.col.5.lib.1. versi.non obstant.Cur.se in.consi.49.Addo aliam rationem,quia non potuisse etiam expressè abdicare feuda antiqua in præiu dicium agnatorum.c,1.§.hoc quoque.& ibi Bal. de succes.feud. Aluaro. c. 1. §. vlt.concl.37.quæ fuit prim.caus.benefi.amit.glo. Bald.& om.in cap 1. de alienā. feu. patet, in vli feud.lac. de S. Ceor. in tract.feu.in ver si. & unus . ex dic. vass. refu. feu. co. 3. Ergo nec tacitè. Tamen iste prohibitus erat alienare, non tam sui. quā alienorum fauore, igitur etiam delinquendo non poterat alienare nec amittere feudū. l. statuis.in fi. de iure fis.Bart.in l. si quis in iantam. col. 3. C. vnde vi. quem omnes sequuntur. Pau.& alij in d.§. si de vestig.col. vlt.Fabia. de monte sancti Saui. in tract. de emp. & vendi. in 4. q. princ. q. 14. Franc. Aret. consi. 14. col. 5.Deci. in l. furiosi. ff. de regu.iur.Matth.de Afflict.in constitut. Neapoli.de reuocat. aliena. constitu.has edictali nu.5 lib.3.

IN REG. SINE CVLPA. ARG.

1 *Pœna iure non imponitur, ubi delictum non inuenitur.*

2 *Pœna infligitur quandoque nulla culpa præcedente.*

3 *Seruus quare ad vin dicandum necem defuncti admittatur.*

4 *Seruus quandoq; torquetur vt adulterium vxoris eruatur.*

5 *Pœna non infertur sine causa, licet aliquando sine culpa.*

6 *Filius damnati læsæ maiestatis infamatur ob delictum patris.*

REGVLA XXIII.

SINE culpa, nisi subsit causa, nō est aliquis puniendus.

1 ¶ †VBI nō est delictū non potest imponi pœna, nisi quādo causa rationabilis subest, & sic regulam ponit & exceptionem a regula, quæ exceptio regulæ contra iuris autoritatem uidetur dicere, quia ubi non reperitur subesse culpa, nō debet imponi pœna. ff. de verb. signific. l. aliud est fraus. in
2 prin. †Sed dic quod aliquando suadente publica utilitate, & sic causa interueniente punitur quis sine
a culpa ut ecce aufertur aliquādo res a possessori ut assignetur militi qui in bello se habuerit uirtuose vt ff. de euict. l. Lucius. & de rei vend. l. Item si ver-
3 beratum. §. item si fortè. †Item seruus propter lau dabi-

a Adde an ex causa possit princeps auferre rem meam, & dare alieri sine æstimatione rei meæ cui aufertur danda. Bart. & Bald. in l. item si verberatum. §. si quis ff de rei vend.& Bart.Alexand. & Docto.moder. in 1. constit.ff. col.3. & Bald. & Angel. in l.2 C.de quadrien.præscript. & Bald. & in l.bene à Zeno.col.2 eodem.& in proœm.ff co .1. & Bart. in l. fi. col.1.C. si contra ius vel. vtil. & Bald. in l.fi. col. 2. versic. sed immediatè . C. senten. resc. non poss.& Arch.in cap.ius ciuile,& ibi Card. Alexand. 1. distinct. colum.3. & An-

chid. in cap. per principalem. in q. 5.& Hosti.in titu. de præscriptio. §. præscribantur,& Cyn.& Albe.de Rosa.in l.neminem. C de sacrosanctis ecclesijs. & Card. Alex.in c j.col.4.versi.2.sentit gl. to dist.& Abb. sic in consi.vlti.lib. 1.& Alex.consi 2.col.7.& seq.& colum.vlti.volu.j. & in consi.101 col.6. versi. & etiam eod lib j.& in consi.37.colum.3.ver.non obst.& vsque ad fin. & Cyn. in l. rescripta in 4 q6. C.de prec. imperat. offeren.& Ias. de May. in repet.l. quo minus. col.j.versic.3. not.ff.de flumi. & Ang. in consil. 139. col. 2. versi.nõ enim potest.& Alex. in rub. ff. si cert.peta. col.j .& in cõs. 89 in 3 colum. præterita. lib. 5. & in consi. 94.in prin.col. pen.eod.volu. & Bal. in l. 2. col.10 vers.no ta quod pleni tudo.C.de serui. & aqua.vbi dicit q inferior à principe hoc nõ põt, de quo vide per Inn. Abb. in sup Fel.in c.quæ in ecclesiarũ.col 10.de const.vbi ponit Fel.quatuor declarationes quando princeps possit cum causa auferre, & econtrario q sine causa possit, ponit septem declarationes. & demum tria notabilia elegãter procedit, cuius materia non fuit ita maturè tradita ad præsentia secula vsque.

dabilis fidei exemplum, admittitur ad uindicandũ necem domini, & pro proemio libertatem cõsequitur, & ita præsenti domino, sine culpa sua, ex causa tñ prædicta dominium suum aufertur: ut C.de precib.imperat.offeren.l.1. & ff. ad Silla.l.3. §. utrum. & in quibus causis ser. pro præmio liber. accip. l. 1.
† Item patet in seruo qui propter publicam utilita- 4
tem, id est, ut eruatur adulterij ueritas, torquetur, & tortus dño non restituitur, & sic punitur dñs sine culpa: ex causa tamen in hoc. s. q priuatur inuitus dominio serui, licet pretium consequatur. ut ff.de adult. l. si postulauerit, & not. ff. de calum.l. ulti. Item causa sedandi tumultus, punitur capite decurio, aliàs sine consilio & iussu principis nõ pu-
nitur.ut ff.ad legem Corne. de sicar.l. pen.† Sed ui- 5
detur etiam q ubi non est culpa, *a* nec causa, quòd a
poena imponitur, ut ff.qui & à quibus l. prospexit legislatorem. sed ibi erat causa, scilicet adulterium commissum, licet non culpa serui qui torquetur.

Adde q omnia iura & doct.& per do.compostillatorem meum alleg. loquũtur q hoc procedat cum causa, sed quid sine causa? concludit idem quod s. in papa & Imperator Ang.in l.3.§.si is pro quo.ff.quod quisq; iur. Sed contrariũ est veritas, vt per Raph. Fulg.in l fi. C.si contra ius vel vtil.publ. Pan.in c.j.de reb.eccle.non alie & in c.admonet, & ibi dixi in apost.ad ipsum post alios in versi.non subsistente causa.de renun.& Fel.in præalleg.c quæ in ecclesiarum. col.14.versi.secundum verò membrum. de const.notaui post Ioã. Fab.in §.sed naturalia, nu.2.in versi.tollere ius patris inst.de iur. na.gen.& ciui.

a Adde hic Io, And.& Philip. Fran.& gl.in c.reuocantes. 22.dist.glo.in not. Abb.Sic,& Fel. in c.cognoscentes, col j.de const.& Bald.in rub res inter alios act.& gl.in c.antiqua.de pri.& Arch. in d c.renouãtes,& Bar.in dispu.incip. per Italiam.col, 5.ver.j.& gl. Bal.& Bal.,& Car.Ale, & And. Barba in addit.ad Bal.c.j.de feu.sine cul non amitt.& Alb.de Rosa.in dictionario suo, in litera, poena.versic, quinque modis.

tur. Item opponitur de teste qui torquetur propter culpam & delictum alterius, etiam sine culpa: vt ff. de q.l. vnius. §. testes, & l. ex libero. i prin. sed ibi sub est causa, scilicet ꝙ facta interfuit, vel interuenisse probatur. item est culpa, s. quia uacillauit in testi-
a monio, a aliàs si quid prædictorũ decesset, non de-
6 deberet torqueri. ut præalleg. l. ex libero. †Item opponitur de filio damnati crimine læsæ maiestatis, qui punitur pp delictum patris, nã infamia notat, & a paterna & extraneorũ successione priuatur. ut l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. Item de filio hæretici. ut C. de hæret. auth. gazaros. Sed in illis est causa aperta, licet non culpa, nam quia sunt de genere imptobato, est præsumptio cõtinuationis paterni criminis contra eos, vt l. quisquis, §. filij verò. & ff. ædil. edict. l. ꝙ si nolit. §. qui mancipia. Dy.

IN REG. QVOD QVIS. ARGVMENTA.

1 *Dolosus non præsumitur, qui quicquam iudicis mandato operatur.*
2 *Sepulchrum iudicis præcepto destruens, non tenetur actione sepulchri violati.*
3 *Executor sententiæ iniustæ non tenetur aliqua actione.*
4 *Mandatum iudicis quando excuset mandatarium siue executorem.*
5 *Præceptum iudicis illicitum quando sit contemnendum.*
6 *priuatus quando licitè possit iudici resistere.*
7 *Iudici quare in dubio parendum.*

REGVLA XXIIII.

QVOD *quis mandato iudicis facit, dolo facere non videtur, cum habeat necesse parere.*

1 REGVLAM ponit & rationem regulæ. †Regula. fi. est, ꝙ ille qui facit mandato iudicis nõ uř esse in dolo. Ratio autẽ est, quia necesse habet parere, necessitas autẽ facit cessare præsumptionem doli ff. de bon. li. l. qui cũ maior. §. si pater. & C. de calũ. l. mater, & inducit pſumptionẽ cõtrariã, s. fraudis & doli nõ præsumendi. ut ff. de solu. l. stipulatus. §. si lan-
b cem. & de aqua plu. arcen. l. quanquam. in prin. b & quæ

a Adde an testis ratione vacillationis possit torqueri. gl. & doct. in d. l. vnius. §. testes & alios in c. cũ in contẽplatione, eo. in anti. cy. in l. fin. & Bald. in l. milites. C. de quæst. & Bald. in l. 3. C. ad legem. Iuliam maiest. & doc. in l. nullũ. C. de testib. & pulchrè. Ale. in cõs 62. lib. j. q. alle. Dy. hic.

b Adde gl. & Flo. in l. liberhõ in fi. ff. ad leg. Aquil. tex. et gl. et ibi do. mod. l. non videtur. §. qui iussu. ff. eo. Cy. in l. j. C vnde vi. et in l vt vim. ff. de ius. et iu. et Bar in l. fact. §. qui iussu: ff. de his q no. infa. et in l. q̃quam. hic per Dy. alle. et Io. de Pla in l. monente. versi 3. no li. 10. C. de delat. et Gãd. de malefi. i ti. de bãnitis. col. 3 ver. itẽ quæro. statutũ est, et Dy. in l. j. ff. de cri. stellio et Io. de plat. in l. prohibitũ. in 3. not. C. de

in fi.lib.10.& hic Io.And.& Philip.Franc.& Bar.in d.l.prohibitũ & Bar. in d. l.vt vim.in q.7.& Bar.& Alex.in l.instè possidet.ff.de acq.pos & sing.Card. Ale. in c.multi.col.1.in fi.uersi.circa prædi.12.distin.& Ang.Are.in §.quadrup.col. 8.versi.quæro an licitum sit resistere insti de act.& Inn.& doc in c. si quando. de of.deleg & Cepol.in cõs.33.in fi. Ang.in cons.219.col.pen.uersi.sexta ratio.

quę in fraudẽ creditorum.l.qui autem. §.apud La
beonem.¶ † Exemplum regulę est, pone quod mã 2
dato iudicis destruxi sepulchrum, quo mediante a-
qua pluuia nocere poterat, non teneor actione de
sepulchro violato, quia iudicis autoritas me excu-
sat.vt d.l.quanquàm.Item pone quod is qui depo-
suit penes me decessit relictis quatuor hęredibus,
& ego restitui vni tantùm iudicis autoritate, decę
tero non teneor alii actione depositi, quia iudicis
authoritas omnem fraudis suspicionem cessare fa-
cit; vt d.l.si stipulatus.§.si lancem.¶ † Et idem dici 3
potest in executoribus & apparitoribus exequenti
bus pręcepta & iudicis sẽntentia iuste lata, ut ff.
eod.l. non uidetur. §. qui iussu. & ff. ad Sylla. l. si
quis.quasi per totum. Sed opponitur, & uidetur
quòd qui facit aliquid illicitum mandato iudicis,
non excusatur.a Imò quòd plus est, imputatur ei a
qui non resistit præcipiẽti aliquod illicitum fieri: 4
vt ecce si pręcipiat decurionem torqueri, non so-
lùm non debet officialis obedire, imò debet resiste
re: & si non resistit, b punitur.ut C.de decur.l. om- b
nes, lib. 10. etiam probatur in alio casu simili. de
excus.mune.l.euidenter. lib. 10. & C. de magi. sa-
cr. scri. l. 1. in fin. lib. 12. ad idem. C. de apppel-
la.l. quoniam iudices. † Et ideo distinguendum 5
est: aut pręceptum est apertè contra legem, aut se
cundum legem, aut est dubium. Primo casu non
debet obedire, imo resistere potest & debet per of-
ficiales:

a Non excusatur Adde an & quando iussus iudicis quá excuset. gl. or. in l. quáquá, in verb. actioné. & quod ibi posui in apost.in ver.iudicis iussum excusare. ff.de aqua plu. arc. & in l.non uidetur.§. qui iussu. vbi etiá posui in apost. ff eo. de reg. iur. no. Bar.& Alex. in l.si qs id quod.§ fin. & ibi gloss. in uersi. doli. ff. de iurisd. om. iu. et Spec. in tit. de oblig. et sol.§. 2. uersi. illud.

b Adde Cepolam in caut. 277. et Bald.in l. certi condictio. in princ. col. 5. uersic. quærit gl.an ille qui ff.si cer. peta. ubi dicit per no. hic per Dyn q̃ libellus datus contra militem potestatis quia torserat quendam, de mandato potestatis fuit laceratus, tanquam continens apertam excusationem rei. quod tamen Dy.hic uidetur tenere oppositum, ut potes uidere, quia in his quæ præcipiuntur contra legem; non est per officiales iudici et potestati obtemperandum, ut in iuribus hic allegatis, ergo non excusantur. Et tenet Decis. Parla. Delphi. q. 292. ut in l. si iniuriæ.ff.de iniurijs. et Guid. Pa. in tract.sua super statuto, si quis per literas, in prin.et q̃ iudici uolenti iniustè extorquere li-
citum

ficiales,vt C.de decur. l. omnes. lib. 10. de excusa. mune.l.euidenter. de magist. scrin.l. fi. ut omnes iudices tã ciuiles quàm militia.l.1.offiicum.& de appel.l.quoniam.& qui milita.non possunt.l.eis quidem. & authen. vt nulli iudi. §. quoniam. col.
6 9.† imò etiam per priuatos *a* resisti potest quan-
a do aperte apparet iudicem procedere contra legem,ut C.de iure fisci.l.prohibitum.& l. defensionis facultas. lib.10. & de meta.& epidimi. l. deuotum.lib.12.& ff.de re iud.l. contumacia.§.vult Secundo casu punitur qui non paret, ut ff.si quis ius dic.non obtemp.l.1.& de re iud.l. contumacia in prin.Tertio casu pareri debet : ut ff. de iudic.l. si
7 quis ex aliena. † & hoc propter iudicis sententiæ, & præcepti autoritatem , pro quorum iustitia est in dubio præsumendum.vt ff.ad Trebel.l.seruo in uito.§.cum prætor.& de iud.l.si prætor.& ne quid in loco publico.l.fi.& ratio patet,quòd qui non paret,præsumitur in dolo.vt ff.eod. titu.l. non potest uideri dolo carere . & econtrà ab eo qui paret , abest omnis suspicio fraudis præsumendæ : vt hic.& ff.eo.l.non videtur.§.qui iussu.& de sol.l.si stipulatus.§. si lancem.& de aqua plu.arcen.l.quan quam.& quæ in frau.cre.l. qui autem. §.apud Labeonem.& de iuris.omn.iud.l.si quis id quod.§.do lo.& de his qui no.infa.l.furti.§.qui iussu.

citum sit resistere de facto, vide Bal. in re petit. l.j.1 col. 14. C. unde vi. & Alex. consi. 143. versi. modo sic.li 2. qui alle. Dy. hic.& Pau.de Cast.in consi.37. in antiquis. & uide Fely. in d.ca.si quando de of. deleg. vbi ponit conclusioné cũ quatuor fallentijs . & decisionem Capellæ Tolosa. 268. vbi ponit an sit manifesta offensa non parere iudici, ut uult hic Dy. in secundo casu. & Doct. in cle. 1. de offic. deleg. & Deci. Parla: Gratianop. Delph. q. 340. & quæst. 359.

IN REG. MORA. SVA. ARG.

1 *Debitoris mora in multis est ipsi nociua.*
2 *Mora debitoris nocet in fructibus debitis.*
3 *Fructus quando a die moræ dicantur venire.*
4 *Mora debitori nocet in interesse, quod peti potest.*
5 *Interesse propter moram debitoris qua actione peti possit.*
6 *Interesse ob debitoris moram debitum, an sit multiplex vel vnicum.*
7 *Interesse an differat a communi æstimatione.*
8 *Interesse ad personam, æstimatio autem ad rem refertur.*
9 *Aestimatio rei quare non sit interesse.*

a Priuatos. Idem in nõ reparabili Paul. Philip. Deci.l. ut uim.de iust. & iure. Ioan. de Plat. d.l.prohibitum.quem sequitur; Pan. ca. si quando. de offic.deleg. Alex. consi.44. nu. 2.lib. 2.vbi in annot. dixi-

Aesti-

a Adde quando debitor teneatur de interitu rei debitæ in specie vel in genere post moram vel ante. Bar. in l. in naue Saupheij. ff. loc. & in l. si ex legati causa. & ibi Bal. Pau. de Cast. Alex. & Lud. Bolog. in l. 1. ff. de verb. obli. & Cyn. Bald. & Sal. in l. incendium. C. si cer. pet. & Ang. & Imo in d. l. si ex legati causa. & Alexand. in l. Stichus. col. 2. de verb. obl. & Bald. & Lud. Bolog. in l. ipsa res. ff. quod met. cau. vbi ponunt quod si in locum rei peremptæ subrogetur alia species, debitor non liberatur etiam ante moram, & adde Bar. Bal. & fin. Alexand. in l. quod te ff. si cer. peta. & Ludo. Bologn. in his qui de act. & obli. in primis interpret. & in l. si cum exceptione. §. sed quatenus. §. quod metus caus. vbi dicit quod si res pereat infra tempus quod datur iudicantis quando debitor est condemnatus, purgatur prima mora, adeò quod liberatur debitor: et ibi vide. Et adde de eis. Parlamen. Delphi. q. 397.

10 *Aestimatio communis & conuenta, an sint diuersæ species interesse.*
11 *Actio legis Aquiliæ ad id, quod interest, datur.*
12 *Interesse per relationem ad æstimationem constituitur in esse.*
13 *Iuramentum in litem datur ob dolum, non autem ob culpam.*
14 *Stipulatio iudicio sisti committitur quanti ea res est.*
15 *Aestimatio rei an sit interesse, vel damni æstimatio, vel etiam lucri, & nu. seq.*
17 *Deductum in aliud, non est id ipsum in quod deducitur.*
18 *Cõprehẽdẽs aliud in se non est idem cum comprehenso.*
19 *Aestimatio potest in condemnationem deduci.*
20 *Interesse peti põt actione legis Aquliæ, sicut & dãnum.*
21 *Aestimatio conuenta, communis & singularis non est interesse.*
22 *Interesse quando vnum, & quando multiplex sit censendum.*
23 *Interesse conuentum quod dicatur.*
24 *Pretium commune vel conuentum non est interesse, licet in æstimationem interesse deducatur.*
25 *Relatio interesse communiter ad personam fieri põt.*
26 *Mora in causa rum æstimatione nocet & ex parte rei, & ex parte actoris.*
27 *Mora principalis nocet fideiussori.*

REGVLA XXV.

MORA *sua cuilibet est nociua.*

¶ † VT. ecce si debitor est in mora soluendi, erit 1
sibi nociua quantum ad plura: quia quantum ad
rei interitum etiam casu contingentem: ut ff. si cer.
pet. l. quòd te. & deposi. l. si in Asia. §. fin. & de verb.
obli. l. si ex legati causa. *a* & l. si seruum. & de leg. 1. a
apud Iulianũ. §. ipsius quoq; & l. cum res. §. fi. † Itẽ 2
quantum ad fructus de quibus tenetur ex die mo-
ræ, quãdo petitur aliquid per actionem bonæ fidei, *b* b
vel

b Adde quo tẽpore debentur fructus, & interesse in cõtractibus bonæ fidei, & stricti iuris. Bar. An. Imo. Paul. de Cast. Alex. in l. si filius. §. cum fundũ ff. de ver.

obl.& Bal.in l.si qs bonorū.ff.de leg.j.& in l.fructus.C.de act emp.& Doct.in l. vinū.ff.si cert.pet.& Bart.& sequaces in l.videmus.§. si actionē. ff. de vsu.& ibi Bal.& Frā.de Are.in cōs.9 qd est ōn & q̄ sit rō differētiæ inter cōtractus bonæ fidei:& stricti iuris,& quare fruct⁹ nō veniāt iure actionis vide Bal.& ibi Alex. in addi.in l.j.in vltu.q.C.de vsu.& fruct. leg.& Io.Fab.& Angel.Aret. col.4.in prin.vers.in eā dē gl.& ibi Ia. col.9. post pri. in § actionum. Insti. de actio & Alex.& Mona.in l. si mar to.§.fi. ff. solu. matri.& q̄ no. in l.4. C. depo, & Matth. de Matthesi.i suis notab, fol. 26. col. 2.vers. no. glo.sing. & per Imo.c. qu a de loca.& condu. & Ale. in cons. 209. col.:.vol. 4. in bene scis q̄ si debitor vini vel frumēti

vel per actionē ex testō, quæ bonæ fidei actionis sapit naturā:vt ff.de leg. 1.apud Iulianū.§.fructus. & l.si quis bonorū, & de leg.2.l.qui solidū, §. ēt. & l.si quis seruo. & ad Treb. l, in fideicōmissaria in prin.
3 de act.emp.l. Iulianus. §. si fructibus. † Sed si agatur actione stricti iuris, si quidem peto restitui qd̄ meū est,veniūt fructus a die moræ:. sed si peto qd̄
a est alienū, veniunt a die litis contest. *a* ff. de vsu.l. videamus.circa prin.§.in Fauiana.& §.si actionem.
4 † Itē est nociua mora quantū ad interesse quod peti potest,& augetur a die moræ in odiū debitoris morosi:vt ff.de act.empt,l.datio.§.si per venditorē. & de re iudic.l.si Calendis. vbi interesse peti pōt & augeri a die moræ in odium debitoris morosi.huius autē occasione quæri potest, an interesse sit in
b obligatione *b* post moram, ita q̄ peti possit per libellum

est in mora,inspicitur æstimatio q̄plurimi pueniens à tpe moræ, vt d.l. vinū. & ibi oēs doctores.Quid ecōtra si creditor fuit in mora recipiēdi:dic q̄ à tempore illius moræ inspicitur æstimatio quanti minimi.istud est sing.dictū Bal. in l.hominem.per illū tex.ff.manda.& tenet Fran.de Crem. in suo sing 94.

Adde Matth.sing.91.de quo vide dn̄ Lanfr.in l iudicio cœpto,col.4.in prin. C.de iudi eundem.dn̄ meum.dn̄ Ias.in l.vinū.col.8.ff.si cer.pet.

a Cōtest, nō aliàs, s. vt ipsius iudicis stricti iuris : sed bene veniūt & peti possunt vt interesse,quantū interest moram non esse factā.l. si fundū certa die de verb.obl.vt nouè dixi in extrica.Labyr.de eo quòd interest.num.326.239.:47.

b Adde an interesse sit in obligatione vt possit peti per libellū iure actionis. Bar. post.Dy. in l.stipulationes nō diuiduntur.in 10.& 11.oppo.ff.de verb.obl, & Cy.& Bar.in l.vna.C.de sen.quæ pro eo qd inter.in 4.q.prin.col.10. qui dn̄t Dy.hic,& in d.l.si stipulationes.dicere veritatem.& Spe. ti.de fru. & interesse.§. viso.ver.qualiter.& ver.qūo.& ver.seq. & in titu. de sen.§.qualiter. ver.si. debet cum seq.& Io.Fab. Ange. Aret. col. 6.ver.in ea gl.& ibi Ias.col.pen.in §.curare. Inst.de act.& Fran. de Are.in consi.83.& Io. And. in addi.Spec,tit. de fruct.& Bar.Bal.& Ale.in l.certi condictio.in prin.col.4.& seq.ff.si cer.pet. & quæ notauit Bal.in cons.102.in fi. vol. 3.& Bald.in bsi tradnio.in 4.q.C.de act.emp.& omnino vide in l.j.ff.de act emp.per Bart.& Doc.Abb.Sic.in consi.7. col. 2. & an interesse possit peti rōne lucri cessantis, vide quæ dixi s. in prœm.fol.1.& tex.& ibi Bart.in l.si sterilis.§.cum p venditorē ff.de act.emp. & ibi Ale. in addi.& Bar.in l.3.§ fi.ff.qd cer.loc.& Cyn.Bart.Bald. & Sal. in d.l.vna. C. de sen. quæ pro eo.& Abb.in c.per vestras.de dona.inter vir.& vxo. & in consi.63 col.

mu

bellum iure actioni, vel an deducantur in condẽnationem per iudicis officiũ tm̃? opinio est inter iuris prudẽtes. determinãt enim aliquãdo, scilicet ff. de re iudic. l. si quis ab alio. §. vlt. † qđ interesse non 5
possit per libellũ peti, sed per iudicis officiũ in condẽnationẽ deducatur. arg. ff. de verb. obli. l. si seruũ. §. vlt. l. & l. eũ qui ita. & de cõstit. pecu. l. promissor hominis. ꝙ posset habere locũ vbi esset in obligatione rẽ dari, sed vbi est in obligatione factum, s. successiuũ, vt ire Romã, vel fossam facere, vel domũ tunc post moram etiã est in obligatione interesse debitum ex tacita promissione, si non fuit factum quòd in conuentione deuenit, ut ff. de uer. obli. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. & ibi no. & in l. si pœnam. vbi dicitur quòd interesse in stipulatione venit, & ideo bene sequitur ꝙ possit per libellum peti. Quidam a intelligunt hanc distinctionem in facto successiuo ut facere domum, uel a
ire Romam, quod tunc post moram, interesse sit in obligatione non autem in obligatione rem tradi, quia illud factum est momentaneum, & non nisi quędam executio donationis. & ideo quòd tunc non sit in obligatione interesse. arg. ff. de rei uend. l. qui restituere. Sed contra illos est l. stipulationes non diui. pręalleg. ubi est in textu, rem tradi. Non obstat, quia ibi petebat suum, & non liberatur detinens soluendo interesse. Vel dic quod interesse est in obligatione si vult actor. vt ff. de act. empt. & vendi. l. 1. Sed quę ratio est diuersitatis, quod in obligatione facti sit interesse in obligatione, & non in obligatione dandi? Ratio est, quia quando quis obligat se ad factum, alius sequitur eius industriam, & ille se obligans illam obligat, & ideo cùm illa industria non possit suppleri per alium, iuxta l. inter artifices. ff. de solu. ipse uidetur se tacite obligare ad interesse si non fiat quod in conuentione deuenerit d. §. Celsus. de uerbor. obliga. l. stipulationes non diuiduntur. ideo lex voluit quod ad interesse stipulator posset agere. In obligatione uerò dandi, non est ita, cùm per alium

5. in prin. lib. j. & Bal. & Lud. Bolo. in d. l. 4. §. fi. in secũdis interpret ff. de eo ꝙ cer lo. & Ale consi. 141. col. 1. & 2. vol. 5 & Abb. & Fely. s. c. cũ uenerabilis col. 9. ante mediũ. & eo seq. et 1 ex cep. & Inn. & 1 d. c. sacr. đ sentẽ. exc. et Abb. in c. cõquestus. de usu. et in c. dilecti, de foro cõp. et in c. pẽ. col. 1. de of. de leg. et j. latius p Dy. uersi. ad euidentiorẽ intellectú dicam. fo. seq. et Sing. de Homedieis. in rep. l. si insulã. q. 1. et 1. ff. de uer. obl. co. 5. et Franc. de Are. in cõs 175.

a Quidã istud et qđ sequitur usq; ibi ar. l. nec si uoles. inclusiuè, usq; ad uer. An ẽt interesse exclusiuè, deficiebat in alijs et ueteribus et nouis exẽplaribus, tã dudũ quã recẽter impressis, et in ueteribus manu scriptis qđ restitui ex libro uetusto do. Nicolai Molei Senato. parisini.

alium

alium possit dare, nō sic obligatur industria, quare lex uoluit ꝙ ageretur ad dandum: & si recuset, uel sit in mora, interesse per officium iudicis deducatur in cōdemnationem: ut in l. hic alleg. Sed quare sic etiam non agitur ad factum? Respondeo, quia ex quo semel fuit in mora ī facto, presumitur ꝙ male ageret: quare lex voluit ad interesse agi, statim post moram. Item dare est in re, & nō interest tua per quem ego dem, quia est facere accipiētis, sed tradere interest, quia si sum dominus facio te possessorē dominū, aliàs non de act. emp. & vend. l. empto. & arg. l. traditio. de acquirer. do. & ff. de don. l. in ædibus. §. donari Vel intellige in facto successiuo, ut dixi in prin. Et ratio diuersitatis est tūc quia in successiuo esset species seruitutis si compelleretur factū

6 arg. l. nec si uolens. C. de libera. cau. An autem interesse quod debetur propter debitoris moram sit vnicum tantū & singulare: vel triplex, scilicet singulare, cōmune,

a & conuentū, quæstio est. Et ꝙ sit vnicum *a* sic ostendo, quia lex dicit, ꝙ si res vēdita nō tradatur, in id quod interest agitur, hoc autem interdum egreditur &c. Si igitur excessus est diuersorū, sicut, & qua

7 litas, patet,† quod differt interesse ab æstimatione cōmuni & conuenta. vt ff. de act. l. 1. & per eundem modum potest induci. C. de sen. quæ pro eo quod interest. l. vnica. qui ibi dicit ꝙ interesse potest ascēdere vsque ad duplum æstimationis cōis vel conuētę. Cū ergo excessus, diuersorū patet quod cōis æstimatio vel conuenta rei, nō est interesse. Cùm ergo remoueatur cōe & conuentum, relinquit unum tātum, l. singulare.† Præterea lex dicit, ꝙ interesse

8 ad personam refertur, & sic in suo esse constituitur per relationem, qua refertur ad personam, ut ff. de verb. oblig. l. 2. vlt. & de no. ope. nunt. l. si. stipulatio. §. quæsitum. & de reg. iur. l. quatenus. & æstimatio non refertur ad personam, sed ad rem ergo sequitur quòd non habet substantiam, uel regulam, vel naturam interesse. Præterea quoties duo sunt quorum vnum refertur ad aliud, constat non idem esse relatum, & id ad quod fit relatio, licet ex comixtione relati & eius ad quod fit relatio, idem resultet effectus, ut patet in codicil-

b lis ad testamentum *b* relatis, ex quorum duo-

a Vnicū. Hæc veritas, vt tenent Iacob. de Raue. col. 2. & 3. Iacob. But. col. 5. Salic. col. 15. in l. vnica. C. de sent. quæ pro eo qd vbi latè dixi in iter. Extric. labyrinto. nu. 33. cū sequē ti quicquid dicat Dyn. hic. nu. 12. nu. 22. licèt eū sequuta sit hactenus cōmunis schola.

b Adde ꝙ diuersitas est inter testamētū & codicillos etiam in effectu, vt in iuribus hic p Dy. alleg. tamē largè appellatione testamenti veniunt codicil. vt no. gloss. Doct. in l. 2. ver sicu. personales & ibi Bald. C. communia

de leg. ꝙ glo in l.fi.versi.cognationis.& Alex.in l.si idem in sua lect.& in addi. ad Bald.& in d.l.2.C.de codic.

Adde ꝙ hoc est verum. ꝙ appellatione testamẽti veniat codicillus in large eius significat.quemadmodum & appellatione.tibi,vltimæ voluntatis.s.inquã tũ dẽt fieri cũ eadẽ solennitate quæ requiritur in vltimis voluntatib⁹,& Bal. in l.hac cõsultissima, col. 3. versi.item dicitur hic. C. qui test. face. pos. & Bart. omnino in l.2. vers. quæro statutũ prohibet. ff. de leg.1.

rũ iuribus cõmixtis idem insurgit effectus: vt l.2. §.codicillorũ.& l.quædam.ff.de iure codic. & de cõdit.instit.l.institutio.& de hæred.insti.l.asse toto.& C.de iure codic.l.si idem.si ergo interesse referatur ad æstimationem rei, vt in l. stipulatio. §.vlt.ff.de noui oper.nunt.& l.qui tabulas.ff.de fur.Restat rei æstimationem nõ esse interesse.¶ † Item interdictũ 9
vti possidetis datur ad interesse,& refertur ad æstimatiõnẽ rei.vt l.si duo.§.pen.ff.vti possi.ergo sequitur ꝙ æstimatio rei nõ sit interesse,cũ relatũ & adid qđ refertur, sint diuersa, sicut dictũ est. Præterea disponens & dispositũ nõ cõpatiuntur se sub eodẽ gñe:vt ff.de fun.inst.& instr. leg. l.vlt. sed cõis æstimatio & cõuenta si excedit cõem,disponit & limitat interesse, qđ patet,quia nõ patitur ipm excedere duplũ sui vt *a* C.de sent.quæ pro eo quod inter.l. a
vnica.ergo absurdũ est dicere. † ꝙ cõis,vel cõuenta 10
æstimatio rei sint per se distinctæ species sub eodẽ gñe cũ interesse singulari. Præterea a quo remouet genus & quælibet eius species:vt ff.de fun.instruct. & instrum.leg.l.fundi. §. vlt. sed si conueniat inter emptorẽ & venditorẽ, ꝙ non agatur de euictione, illa conuentio operatur quod interesse non petatur:& tñ petitur pretiũ rei conuentũ, cùm ergo cõuentio illa remoueat petitionem interesse,& nõ remoueat petitionem pretij patet,ꝙ pretiũ conuentum non est species interesse, vt probatur de act. empt.l.emptorem.§.quod autem.¶ † Oppositum 11
ostendo sic, actio legis Aquiliæ datur ad id quod interest,hoc autem interesse est cõis æstimatio rei. Primum patet ff.de furt.l.quidam tabulatum.§.de lege Aquilia maior qõ est. Secundo apparet, quia illud interesse ad quod datur actio legis Aquiliæ exponitur in l.ff.ad leg.Aquil.l. sed si seruũ meum. & dicitur ꝙ non æstimatur affectio, *b* sed quanti b
omni-

a Adde vsque adu qã q̃titatẽ interesse potest ascendere glo. in verbo, dupli.in d.l. vna. C.de sent. quæ ꝑ eo quod interest. & ibi. Cy. in 4.q.pri. & Bar. in 4 q. & Bald. col. 4. & Dyn.Io.Fab. Ange. Aret. & Ias.I §.oẽs aũt actiones.col. 2. de act. instit.& Ange.de Peru. & Sal.& in d.l. vna.C. de sent. quæ ꝑ eo ꝙ inter. & vide Dy. & quæ ibi dico versic. oppositum. versic. 1. eod.fol seq.

b Adde ꝙ valor, seu æstimatio rerũ nõ ex affectione, sed cõi & vñ apprętiatione cõstituisse, vt l. pretia rerũ. §. fi. & ibi Barto.

omnibus cōmuniter valet: communis ergo æstimatio rei est interesse. Itē lex dicit, ꝙ ad æstimationem refertur interesse, ut ff. de fur. qui tabulas. in principio. rem alibi sit legatum est mihi relictum sub cōditione, & petam tabulas testamenti exhiberi, & nō exhibentur, condemnatio sit ad interesse, illud autē refertur ad æstimationē legati si agatur pro legato. ¶ Itē hæreditatis si agatur pro hæreditate; vt ff. de tabu. exhib. l. locum. §. condemnatio. ¶ Item ꝙ
12 interesse constituatur in suo esse per relationē factā ad æstimationē patet. ff. de furt. l. si vendidero. §. cum autem. ¶ Ex his patet ꝙ non est vnicū tantū interesse. Item dicitur in l. quod doli æstimatio fit nō ex eo quod interest, sed ex eo quod in litē iuratur. vt ff. de iudi. l. non a iudice, sed cōstat in interesse iurari, ut l. pen. ff. de in litem iuran. & de admin. tuto. l. tutor qui repertoriū. 2. Resp. Ergo necessario sequitur aliā esse speciem interesse de qua loquit lex, nō a iudice, i. cōe, aliam de qua loquitur lex pē. de in litē iuran. i. singulare. † Præterea constat in li
13 tē iurari ob dolum tantū, non ob culpā, vt in l. in actionibus. §. sed in his. omnibus. & in l. 2. in fi. de in lit. iuran. & tamē iuratur in interesse, vt d. l. pen. Cum ergo ratione doli, quia vbi maius est delictū, maior fiat æstimatio, & ratione culpæ mino, quia minus delictum, & tamē constat ratione culpæ ad interesse agi, ut l. 2. §. interdum. unde bene sequitur vlterius cum alia sit æstimatio doli, & alia culpæ, & vna maior & altera minor, & quælibet appellatur interesse quod nō sit idē, sed diuersum, cum
14 excessus sit diuersorum, vt dictum est. † Præterea cōsistat stipulationem iudicio sibi comitti quanti ea res. est. vt in l. 2. §. vlt. ff. qui satis. cog. & illa appellatur vera æstimatio rei, ut in l. hæc uerba. ff. de uerb. sign, & illud appellatur interesse, ut l. ult. si quis in ius voc. non ier. & l. quoties. de uerb. oblig. Cùm ergo vera & cōis æstimatio rei appellatur interesse, & illam constat differre ab æstimatione singulari, vt fi. de leg. 1. l. & si æquo. de leg. 2. l. si cui fundus. sequitur ꝙ illud cōe differt a singulari,

Ang. & vterque Imo. ad l. Falc. d qua materia & quo modo pbetur, & qualiter in iudicijs deducatur, vide ibi & glo. & latè Bart. & Bald in l. 2. C. de rescind. vē. & Bart. in suo cōsi 100. & in l. 16. si hæres. & ibi Ioan. de Imo. & alij in scrib. ff. ad Trebel. & Anto. & Imol. in c. pen. de empt. & vē. & ibi doct. maximè per Abb. & Fel. in c. cum causam. in 2. d testa. & Angel. Aret. ad satiri tatéin §. si quis agens. & Iaf. in §. plus. de act. & Flor. d S. Petro in l. si seruū meū. ff ad l. Aquil. & glo. & Ana. in c. in ciuitatem. in 10. col. & de vsur. gl. me hoc ius q. 2. & Alex. cō. n. 92. circa mediū. 4. col. vol. 5. & vide text. sing. in l. si in emptionem. & ibi Bald. ff. de min. vbi interesse affectionis attenditur, qđ est mirabile, secundō glo. i bi.

& nõ sit idem, sed per se distinctum: & per eundem
modum posset induci l. arbitris. in princ. §. non ta-
men. ff. de dolo. ¶ Ad euidentiorem intellectum 15
huius videndum est, an ęstimatio rei sit interesse,
vel ęstimatio damni, vel lucri in illis casibus in qui
bus habetur ratio lucri. *a* & ꝙ sit æstimatio rei, a
non lucri, vel damni: probatur sic: quia ubi non est
damnum, venit interesse, ut patet in legato sub cõ
ditione relicto. ff. de tab. exhi. l. locum. §. condem-
natione. Item si peto caueri pro legato sub cõditio
ne relicto, & nõ cauetur, petitur interesse. Interesse
autẽ dicitur æstimatio eius quod est relictũ. Patet
ergo ꝙ æstimatio rei est interesse, vt ff. ex quib. cau.
in posses. eatur. l. pen. r. respon. Preterea patet quod
leges dicũt interesse referri ad ęstimationẽ rei: vt ff.
de fur. l. qui tabulas. & l. si vẽdidero, §. cũ autẽ. Sed vi b
detur *b* secũdum Azon. opinionẽ positã. C. de sent.
quæ pro eo quod inte. l. vna. quòd sit æstimatio dã-
ni contingentis, & lucri absentis arg. pro eo. ff. ad
Treb. l. apud Iul. in fi. 2. respõsi. & de hoc not. in sum
ma Hosti. de senten. excom. c. sacro. ¶ † Oppositũ ve- 16
ro ꝙ æstimatio vel pretium ei non sit interesse *c* c
patet sic, quia l. cauetur quod in actione furti non
quadruplatur interesse: *d* sed tantum pretium d
rei. patet igitur prætium rei non esse interesse: ut
ff. de fur. l. in fur. Item quia lex dicit quod pretium 17
rei venit in interesse. ff. de relig. l. liberum. † Cõstat
autem id quod deducitur in alterum, nõ esse id in
quod deducitur: quia ouis deducitur in gregem,
non est grex: sed in grege continetur. Item si ti-
gnum deducatur in domum non est domus, sed in
domo continetur, vt ff. de vsu. l. eum qui. & l. rerum
mixtura. Item si dos deducatur in sententiam,
patet omnibus ꝙ non est sententia: sed in setentia
comprehenditur. Verè ergo cõcluditur, si pretium
venit in interesse, ꝙ nõ est interesse † Item si vnum 18
duorum, sui potestate comprehendit aliud, com-
prehendẽs, & comprehensum sunt diuersa, ut ecce
actus sui potentia comprehendit iter, vt ff. de no-
ua. l. si pupillus. §. fi. de verb. oblig. l. qui vsufruc. &
tamen

a Adde ꝙ hodie non habetur ratio lucri indistinctè, sed distinguitur si cut olim reprobata opinio. glo. in d. l. una. de sen. quæ ꝓ eod. & tenet Dy. in l. Proculus. & seq. ff. de dam. infect. & Bar. in l. si quis uxori §. penul. per illum tex. & gloss. ff. de fur. uide Doct. in d. l. una. & nota s. in 5. adduc. magna.

b Sed vide. Hæc clausula usq; ue r. oppositũ uerò. restituta fuit ex ꝑfecto libro do. Molæi.

c Adde an in furto & maleficijs interesse possit excedere duplũ. Bar. ĩ l. ĩ furti in prin. ff. de furt. & in l. una. C. de sen. quæ ꝓ eo. qd. ĩ. tractatũ est.

d Adde quid in foro cõscientiæ, an possit pœna duplicata uel quadruplicata peti ultra sortẽ prin. & conclude ꝙ nõ p. glo. sing. in c. fraternitatis. 2. q. 2. q̃ ad hoc reputat sin

tamen certum est iter non esse actum, sed speciem seruitutis distinctã ab actu, vt ff si ser.vendi. l. loci corpus.§.1.& de adim.leg.l.1.Item iter comprehendit facultatẽ eundi, tamẽ facultas illa non est iter, quod patet, q̃a potest esse sine itinere. vt in l si fundum sub conditione.§.qui fundum.ff.de leg.1.& si vsufruc.per.l.1.& de vsufru.l.1. Itẽ actus comprehẽdit facultatem eundi & agendi: tamen facultas nõ est actus, Item vsusfructus cõprehendit facultatem vtendi fruendi, vt in l 1.de vsufru.& tamen facultas illa nõ est vsusfructus. quod patet, quia esse potest, ubi ius vtendi, fruendi non est. vt ff.de iure dotiũ.l. si vsufructus.& sol.mat.l.si vsufructus ergo bene sequitur omnino, quòd licet æstimatio interesse cõprehendat æstimationem communem vel côuentam rei, quòd ipsa communis vel conuenta non sit interesse. Præterea probatur quòd sit æstimatio dãni, & non rei, quia ipsum in condemnationẽ deducitur: ut ff.de admi.tut.l. si minoris. & de in litem iur.l.pen.† Constat autem æstimationem damni
19 in condemnationem deduci, quia ubi potest verti æstimatio damni, non rei, ibi fit condemnatio interesse: ubi non potest, nõ fit.ff.ad leg. Aquil.l. si quis testamentũ. Cum ergo probatum sit quòd interesse in condemnationem deducatur. Item ꝙ æstimatio dãni, rectè concluditur ꝙ interesse & æstimatio dã-
a ni sint idem. *a* Item quia lex dicit iurari in litem in interesse, vt d.l.pen. Et alia lex dicit quòd in iuramento in litem deducitur æstimatio in quantitate consistens, ut in l.uideamus.§.si tamen.& §.iurare.ff.de in lit.iur. Sic ergo patet, ꝙ ex hoc & præcedenti quod interesse est æstimatio damni in quãti-
1 tate consistens.† Item quia lege cauetur quòd legis Aquil.actio datur ad interesse, & alia lex dicit quòd per legem Aquiliam consequimur damnum & dãni æstimationẽ, ergo euidẽter apparet ꝙ æstimatio dãni est interesse. Itẽ pone ꝙ stipulor mihi rẽ tradi vel p̃stari non p̃cedente cõtractu, de cuius
c natura debeat trãsferri dñiũ uel possessio. Certum est ꝙ si nõ tradatur, vel p̃stetur, ꝙ non æstimatus

gul.Panor.in c. Raynaldus. & ibi posui i apostil. ad eum de testam. & facit de ea magnũ festũ. idẽ Pau. in c. si egressus. de iniu. Bal. in proprijs termi nis in l. post de fectionẽ, nu.4. qđ ibi signaui in apostil. ad ipsũ in ver. in foro cõsciẽ C. de furt. vbi alleg. gloss. dicẽtem ꝙ fur. in foro cõscientiæ nõ tenetur nisi ad restitutionem rei furtiuæ & illã allegando, & Bal. Rom. in repe. rub. de arbi. dicit ꝙ pœnæ dupli & quadrupli ob furtum à iure ciui i inductæ de iure canoni, non habent locum, nec possunt peti.

a Sint idẽ. Tu cõclude breuiter ꝙ interesse dicitur æstimatio, vel pecunia numerata, quæ succedit loco cuiusque rei, si non dẽ vel facti. si nõ fiat, ut debet, ut nõi. i l. si qs ab alio. ff. de re iudic. & Spec. omnino in tit.

 proprie-

de fruct. & interesse.§.3.in princ.dixi in addit.ad Bal.in l.sed & loci.in princ. ff. fi.regund.

a Ad hanc q.dico.Hæc veritas,quia in hac materia interesse dicitur respectiue ad differentiam principalis, & sic aliud est ab eo, & eius æstimatione vel causa seu naturali sequela, vt nouè docui in extricatione labyrinthi, de eo ꝙ interest. nu. 8. & 9. & per totum. Sed caue, quia Dyn, hic more aliorũ, mox sibi cõtradicit, ibi licet veniat, quia sẽper sunt distincta, sicut sors & vsura, principale & pœna, vt dilucidè ostẽdi in dicto tractatu, quo nõ est alius in iure,in quo doctores ad usque magis sese intricauerint.

b Vnum interesse vel triplex. Tu dic, ꝙ est triplex,scilicet commune, particulare, & singulare. ita no.glo.Bart. & Doct. in l.1. C. de sent. quæ pro eo quod inter. profer, gloss. in l.1.ff.de act. emp. Innoc.in c.cum ecclesiastica. de excep. & Specu.in tit. de fruct. & interesse.§. 4. & de hoc dicitur 1.postil.seq.

proprietas nec possessio: sed illud solũ, quod mihi abest,q.a res tradita vel præstita nõ fuit.& illud appellatur interesse.ff.de verb.obl.l.si fundũ præstari. & l.si rẽ tradi.hic pone ꝙ rẽ quæ valebat cẽtũ,& erat obligata pro decẽ, stipulor liberari. quia nõ fuit liberata ago ad interesse. illud autẽ dicitur quod mihi abest: vnde si decẽ solùm mihi absunt, quia illa solui,& habeo rem,patet ꝙ pretiũ rei nõ est interesse,sed æstimatio eius quod mihi abest:quia non fit quod fieri debuit,vel fit quod fieri non debuit, vel non fieri conuenit. Itẽ si stipulator mihi satisdari pro centũ,si non satisdatur,peto interesse: illud aũt aliquando æquipollet quantitati pro qua satisdandum est,aliquando ab ea exceditur.vt ff.de verb. oblig.l.si quis stipulatus.§.vlt.& de re iud. l. si quis ab alio. in prin. per hoc ergo patet,ꝙ interesse non est idẽ ꝙ æstimatio rei:,sed diuersum, quia in diuersis non in eodẽ inuenitur æqualitas,& excessus.¶† Ad hanc qõnẽ dico ,a ꝙ æstimatio rei conuenta cõis & singularis non est intesse, licet veniat in interesse cõiter vel singulariter æstimando:& hoc ostẽdo sic, Lex dicit ꝙ hæc uerba, quanti eã rẽ esse, nõ ad id qđ interest,sed ad rei æstimationẽ referũtur. ff. de ver. sig.l.hæc verba.secundũ leges.n. indefinita æquipollet uniuersali.vt ff.de leg.2.l.si plurib. & ff.de leg.3. l.hoc legatum.& l.si plures & de reb .dub.l. si is qui ducenta.§.vtrum.Cum ergo indefinitè dicat, ꝙ nõ ad id quod interest,intelligã utiliter: quod subijcit ad ęstimationem,&c.vt sic primum comprehendat omnem speciem interesse: secundũ omnem speciẽ æstimationis.hoc idẽ scilicet,ꝙ rei æstimatio nõ sit interesse, patet. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. l. 1. §.considerandum. † Nunc redeo ad primam,nunquid est vnũ interesse, vel triplex? b & dico ꝙ cùm dãnũ possit æstimari singulariter,vt ff. de bon.liber. l.liber-

21 a 22 b

a Adde quotuplex est interesse: & est triplex, videlicet singulare & cõe, & cõuentum, licet Iacob. de Raue. teneat ꝙ sit vnicum interesse tantum, & probat quasi per oẽs rationes, & iura quæ Dy. hic. ꝰ. in prima parte adducit, & idem Iacob. But. sed Cy. & Bar. in l. vna. in 2. q. ambo tenẽt opi Dy. & gl. ꝙ est triplex. & ibi Barto in prin. sequitur eos, & in l. traditio. in 4. q. C. de act. empt. & in hoc qđ dicit Dy. hic, & p̄cedẽ columna ꝙ pretiũ rei non est interesse cõuentũ, vel pretiũ cõe, uel singulare, ut tenet glo. in d. l. vna. & ibi Bal. in prin. & in l. 1. C. de his qui à non dño sed interesse æstimatũ singul're est singulare & interesse æstimatũ cõiter ẽ cõe interesse, & interesse æstimatũ cõi électio ne partium, est interesse cõuẽtum, & sequuntur Cy. & Bar. ꝯ Bald. & gl. & cyn. ibi dicit nõ esse discedẽ dum à Dy. nã ipse solenniter disputauit, & fuit tota syno dus legalis philosophiæ hic alleg. & tenentes ꝯriũ faciũt iniuriá reuerẽ dissimæ Synodo. ut l. nemo C. de sum. Tri. Et adde Bar. in l. fi. ff. de pror. stip. in fi. & In. in c. facto. col. 3. de sent. exc.

l. libertas. §. qui soluendo, & si quid in fraudem patro. l. 1. §. & alias. Item & communiter. ut l. si seruũ meũ. ff. ad leg. Aquil. ibi dũ dicit, quanti omnibus &c. Item ex conuentione, quia procedere potest cõuentio super dubia futura æstimatione damni. vt ff. rem rat. habe. l. procurator. & ad exhib. l. fi. & de p̄-
23 to. stip. l. fi. †Et hoc appello conuentum idest conuẽtione æstimatum & limitatum, & hoc põt excedere singulare, & cõmune. & ab eis excedi, ergo non est idẽ, cum excessus sit diuersorum, sed est ꝑ se distincta species interesse. assumẽdo. n. nouam formã, per hoc quod ex conuentione additᷓ vel detrahitur, non remanet in singulari uel cõi: sed assumit speciẽ nouam, & appellatur conuentum, ut dicitur in stipulatione prætoria, quæ per immutationem extra formam prętoriæ nouam speciem assumit, & appellatᷓ conuentionalis: vt ff. de verb. ob. l. in conuentionalibus. Item & per eundem modum constituitur noua species iuris: ut ff. de iust. & iur. l. ius ciuile. ergo & noua species interesse, non ergo dico, ꝙ pretium rei conuentum sit interesse conuentum, nec quòd commune sit interesse commune, nec quòd æstimatio singularis sit interesse singulare, sed dico ꝙ damnum singulariter æstimatum, est interesse singulare, & æstimatum cõmuniter est cõmune. Et æstimatum ex conuentione, est interesse conuentum, & sic
a tri plex. a †Et sc̃dm hoc ad arg. primũ patet respon-
24 sio, & concedo ꝙ cõe vel conuentum pretiũ nò est interesse, licet in æstmiatione interesse deducatur, ut dictum est. l. itẽ etsi teneres opinionẽ aliam quod ꝑtium rei sit interesse, nihilominus patet responsio quia uerum est nihil esse id à quo & ex quo exceditur, scilicet numero, cum aliter ipsum uel idem genere, diuersum specie esse potest, ut ecce si dicam, Martinus non excedit seipsum, sed Martinus be-

a . Subiungo. Hæ sunt picturæ verborum, non rerum somnia non sensa, multum olim laboraui in defendenda & fulcienda communi illa diuisione, sed eo magis eam falsam & inutilem inueni. vnicũ ergo est interesse extra rem: modo propinquum, modo remotum: modo lucri, modo damni. vt dixi in tractatu, de eo q interest. nu. 12. 16 17.

b Adde Bar. Paul. de Cast. & Alexan. in l. mora rei. alle. & limita. quod mora rei non nocet fideiussori, quãdo post factam obligationem per fideiussorẽ reus est in mora, ut est tex. sing. & non alibi sm Bar. in d. l. mora. hic alleg. & ita tenet Mat. & Matthesil. in suis notabilib. fol. vlt. col. 1. in prin.

c Adde, q voluit allegare Mathe. no. 175 icip. no. qd mora nocet fideiussori; & licet Ang. in alleg. l. mora. secus sẽsisse visus fuerit, tñ nõ recedas ab opi. huius hic q̃ posuit i d. l. mora & ibi posui in addi. ad ipsũ i ver. fideiussori. & ibi Raph. pa. Im. d Cast. Aret. Alex. & cõiter omnes.

c Adde Bar. in l. pen. ff. de duobus reis. vt late i l. ex duo

ne potest excedere Petrum , & ab eo excedi. Secundum concedo, in eo quod dicit, interesse constitui tur per relationẽ ad personã, sed subiungo, *a* quòd a persona pōt duobus modis intelligi, s. singulariter & cõiter: relatum ergo ad personam singulr dicitur singulare, & relatum ad personã cõiter, diceretur, cõe. † Quòd autem relatio interesse possit fieri cõi 25 ter ad personam, patet per illud q l. Aquil. ad interesse datur: illud autem refertur ad id quanti omnibus. vt d. §. de lege Aquil. maior qõ est, & d. l. si seruũ meum. Tertium & quartum cõcedo, quia probant q æstimatio rei non sit interesse. Ad quintum eodẽ modo r̃ndeo, quia concedo quòd æstimatio rei nõ est indistincta species interesse, vt probatum est, & ideo nõ est sub eodem gñe cum interesse singulari.

¶ † Item nocet mora quantum ad causarum æstima 26 tionem tam ex parte actoris q̃ ex parte rei: si enim iudex cum causę cognitione statuat tẽpus actori intra quod agat, vel reo intra quod exceptiones opponat, repellitur post illud tẽpus, quasi lapsus tpis tacitam renũtiationem inducat, vt ff. de hæred. insti. l. si quis instituatur. §. item si conditionibus. & C. q accus. non poss. l. si ea. & dixi plenè. s. eo. c. indultum. Sed opponitur & videtur etiam quòd non sua mora nocet alicui: † constat enim quòd mora rei prin- 27 cipalis nocet fideiussori. *b* vt ff. de verb. oblig. l. mora rei. & l. si seruum. §. nunc videamus. & de fideiuss. b l. si à colono. §. 1. item mora vnius de duobus reis debendi nocet alij quando sunt socij, vt ff. de duo. re. l. pen. *c* sed quando non essent socij, non nocet. vt de c vsur. l. mora. §. vlt. sed sibi imputare debet quòd fuit in culpa, alterius obligationem suscipiendo. Item casualia in obligationem participando, cogitare debuit, quod poterat euenire: ut ff. de condi. indeb. l. indebita loca. l. si quis fundum. Dyn.

IN

bus.ff.eo.ti.in ver.11.q:o & Pau.de cast.in l.mora rei.ff.de ver. obl.& Bart.in auth.hoc ita C.de duob reis.vlt.cha.col.4.q.11. quæ refert & sequitur Dy.hic.

a Non valet. Contrarium seruatur in regno Franciæ.

b Adde Bart.& Bal. ibi in colum.4.vbi dicit Bald.ꝙ circa competentiam iudicis sunt quinque consideranda, scilicet persona, ut l. 2. eod. titu. res ut d.l.

IN REG. EA QVAE. ARGVMENTA.

1 *Iudex secularis non potest in causa clerici sententiā ferre.*

2 *Sententia tempore feriarum neutra partium consentiente lata, est nulla.*

3 *Citatus ad non suum iudicem comparere tenetur.*

4 *Iudex quando possit decernere in causa ad se non pertinente.*

REGVLA XXVI.

EA quæ fiunt à iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

1 ¶† VT si iudex laicus cōdemnat aliquem quem constat clericum esse, & non de iurisdictione sua:
a nam non valet *a* ipso iure sententia. item si iudex laicus condemnat aliquē laicum quem constat non esse de iurisdictione iudicantis, tunc non ualet sententia, quia à non cōpetenti iudice lata, vt C.de de-
b cur.lib.10. l. dū virū,& si non à compet. iudi.l.1 *b* & per totum, maxime in l. fin.& de iurisdic.omn.iudi.l.vlt.& de offi. præfect. vrb. l. vlt.& de inius.rup. testam l. si quis filio exhæredato. §. quod si quis.
2 & de pœn.l.2.§.fina. † Item pone quòd iudex processit tempore feriarum, vtraque parte non con-
c sentiente, nam non valet ipso iure sententia: *c* vt ff. de fer. l. 2. §. si verò, vel quia dilatione concessa processit infra tempus dilationis, nam non valet pro-

1 hic alg.ite causa.vt l.si de ꝓprietate. eodem tit. Et episcopus ut ff.de iurisdict. omnium iud.l.eū qui §. iudica. iubere item & locus. vt l. extra territoriū. de iurisd. omnium iud.&vide Bal. in consi.241.lib.1. Et no.quod sententia lata à non suo iudice nō potest ratificari.vt no. Bald. cons.297.in fi. ver. & dico li. 1.& vide eū in l.2. Commun. vtriusque iud. & quæ dicam in ultim.addi. infrà eod.

Adde ad ꝓpositum incōpetentiæ iudicis vnum sing. dictum,& digito ligandū qđ ponit Bart. in l. si per errorē per illum tex.ibi, nihil valebit.actum est de iurisd.om.iudi.scilicet quòd aduocatus vel procurator rei coram incompetenti iudice conuenti nō opponit excep. incompetentiæ, quia hoc modo esset statuere actorem vt reum coram competenti iudice conuenire. sed patiatur processum fieri,quia quandocunq; exceptio incompetentiæ pōt opponi.vt not.in l.non distinguemus. §.cum quidam.ff.de arb.& hāc cautelam refert &. sequit Gerard.de Petra sancta sing.2. inci.no.pulchram cautelam.quæ licet sit quandoq; utilis, ab illa tamen in foro pœnitent.Cy.in l.unic.C.ut quæ de aduo.dicit esse abstinendum.

c Adde ꝙ licet iudex sit quo ad exercitium iurisdictionis incompetens

pore feriato in honorẽ Dei: tñ suspectũ de fuga iudex põt capi facere tpe feriato,ut est glo.valde sing.in l.fi.C.de fer.& tenet Lu.de Ro. in l.popillo.§.meminisse.ff.de no.ope.nunt.& Bal.& ibi Alex.in addi.& Bar.in d.l.fi de fer.& Bal. in tract.suo de carceri.ver.principalr.& pulchrè Fel.in c.vlt.col.1.vet.pp periculũ.de iud.& in c.pe.col.2.ad fi.de const.& in c.de cætero.col.4.ad fi.de re iudi.&c. cũ iter & col.ver.limitat scd̃o de exce.& Phi.Simoneta ĩ d.c. vlt. in add. ad Fel. de iudi.& Ale. in l.2.col.1.in fi.ff.de iurisd. om.iudi.Quia ẽt priuatæ psonæ licitũ est ꝑ ptia autoritate capere debitorem de fuga suspectũ. vt l. ait p̄tor.§.si debitorẽ.& ibi Bar.& Alex.in addi.ff.de his q̃ in fraud.cred. glo. Io.Fab.Ang.Are.& Iaſ.de May inſt.de act.in prin.& Io. Bap.in trac.suo de debit.suspect.& fug.& qđ not. Abb.in c.qđ ad cõsulationẽ,de re iud.& And.Barb. in rub.de pign. vbi dicit qđ licet sit permissum creditori debitorẽ fugitiuũ capere,tñ clericũ debitorẽ non põt capere,per plures rationes per eum alleg.nec ẽt capere laicũ si de eodẽ habet pignus.quod no. quia secundum eũ potest afferre lac & lanam.& vide Iaſ.in §.sed hæc quidem,col.3.inſt.de act.

processus. vt C. de dila.l.siue pars *a* vel pone ꝙ dedit tutorem aliquem sibi non subiectum,vel alicui pupillo *b* sibi non subiecto: nam nõ tenet datio ipso iure: vt ff.de excuſ.tut.l.scire oportet.§. fin.& de tuto. & cur. dat.ab his.l. ius dandi. Sed opponitur & vr̃ quod si faciat illud quod non pertinet ad eius officiũ, valeat. † Nam si citet aliquem suæ iurisdictioni non subiectũ, necesse habet comparere, & si non comparet, potest puniri vt contumax, vt ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 1. *c* & de iudi. l. si quis ex aliena. ¶ Sed dic ꝙ aut constat actũ spectare ad officium

Ego puto dictũ. And.Sic.vulgò Barb. appellati nõ esse indubitabile inquantum dicit laicũ creditorẽ non posse capere clericũ suum debitorẽ de fuga suspectum signanter quando periculũ est in mora. nã contra eũ tenuit eius consiliũ Pan. in c.cũ non ab homine,num.10.& ibi in apost.tã antiq. q̃ meis,de iud.& ibi ante eum tenuit Bald.in 3.col.& in c.dilectis. col.5.de appell.& dixi omnino in apost.ad Lanfr.in c quoniam contra falsam.§.recusationes.num.3. versi.requiritur ergo in apost.magna.in forensis. de probat.

a Adde ibi Cy.Bar. Bal.Sal.& doct mod.& quæ dixi post Dy.in reg.docet.in addi.2.Ang Are.in §.si minus.col.8.de act. Et dic ꝙ licet pendente dilatione officiũ iudicis conquiescat,& hoc fallit respectu tertij,ut no. Bal.& Imo.in l.si quis filio exhæredato.ff.de iniu.rup.test.per tex.in l. creditor. ff.manda.& tenet Fel.in c.super eo.in prin.de offi. deleg.

b Adde Alex.in l.fi.ff de iurisd.om.iudi.& Bar.in l.etiam,de tute. & in l.legitimos,col.2. ff.de tutel.& Io. Are. & Iaſ.ibi in add.ad Christoph. Porc. inſti.de auth.tu.§.sed hoc iure.

c Adde ibi Barto.Pau.& Alex.Inno.in cap. præterea de dila.& Alexan.in addi.ad Barto.in l.si quis ex aliena.ff.de iudic. & Anto. Corset. in suis sing. in litera. iurisdictio. vbi ponit octo limitationes ad d. l. 2. & l. si quis ex aliena, videlicet an iudex possit cognoscere an sua sit iurisdictio. & ꝙ quis teneatur comparere.adde Ange. Peru in d.l.2.& pulchrè Abb. & insuper Felin. colum.11.ver.an sua sit iurisd.in c.super literis,de rescr. ubi ampliat regulam tribus modis,& ponit.104. fal.& vide Alexan.consi 1. vol.6.& Abb.& Fel.in

e, ex parte Decani. col. 4. versi. inquantum. Abb. de rescrip. & Dyn. in regula, ꝙ quis. in fi. & mag. Guli. de Monfarrat. in comment. suo super Pragm. Sanc. in prima parte fol. 16. & Ang. in consi. 195. Franc. de Are in consi. 116. incip. clarissime domine. Et vnū nota quod mihi circa illud hic. Bituris contigit. vtrū debeat præmitti summaria cognitio, an locus. vel quis sit de iurisd. citantis. & debeat primo pronuntiari super hoc. in nota. & cōiter doct. in d. c. super literis. concludūt ꝙ sic licet Bar. in d. l. 2. si qs in ius voc. non ierit teneat contrariū. & multi eum sequuntur vbi. Al. ponit ad satietatē & Fel. in c. si clericus laicū. col. 2. versi. prima conclusio. de for. compe. vbi dicit cōem opi. esse contra Bart. & seq. & vide gl. Bald. & Card. Alex. in c. 1. in princ. de inuest. in marchum fac. & ibi Andr. Barb. in add. ad Bald. q dicunt glo. ibi nō esse pro cōmuni opi. alibi tamen deci. Capel. Thol 210. tenet opi. Bar. non recedas à communi opi. quæ in curijs ecclesiasticis seruatur, sed in curijs secularibus opin Bart. seruatur. quia de stylo illarū ad omnes fines plebiscitantur.

officium facientis, aut constat non spectare. Aut
4 dubitare. † Primo casu factum valet etiam si iniquè decernat: vt. ff. de iusti. & iur. l. pen. & de iudi. præses. & l. cum prolatis. Secundo casu factum ipso iure non valet. vt hic. & ff. eodem. l. factum. & de re iud. l. contumacia. §. contumax non videtur. Tertio casu non valet ratione dubitationis: vt d. l. 2. & l si quis ex aliena. & ad municip. l. de iure. debet ergo intelligi regula, quando constat ea quæ facta sunt non spectare ad officium facientis.

IN REG. SCIENTI. ARG.

1 *Dolus scienti & consentienti non fit, sicut nec iniuria.*
2 *Vendens hominem liberum volentem, nō tenetur actione iniuriarum.*
3 *Rapiens virginē volentem, an teneatur, & qua actione.*
4 *Deceptus pro nolente est reputandus.*
5 *Sententia interueniens quando minuat obligationem.*
6 *Compromittentes an possint petere reductionem ab arbitrium boni viri, si promiserint se non petituros.*
7 *Pactum de non agendo ad depositum an valeat, & an futurum dolum.*
8 *Compromissum pœna adiecta factum an sit seruandū*
9 *Pater promittens filium se non exhæredaturum apposita etiam pœna exhæredare poterit demorientem.*
10 *Pactum de non reducendo ad arbitrium boni viri, esst à iure reprobatum.*
11 *Arbitramēta iniqua arbitrio boni viri sunt corrigēda.*
12 *Arbitrium iniquum nulla lege inuenitur fulcitum.*
13 *Arbitri libertas limitatur & restringitur ad id quod iure licet.*

REGVLA XXVII.

S*CIENTI & consentienti, non fit iniuria, neque dolus.*

1 ¶DVAS ponit regulas. † Prima est ꝙ scienti

&

o Adde Cy. in repet. l. vlti. op. C. de episcop & cler. sequitur Dy. hic præceptorem suum in solut. hic factis per Dy. & vide Bar. in l. 6. vsque adeo. ff. de iniur. & in consi. 175. qui allegat hic Dy. & quæ no. Bar. in l. 6 inter omnes. 6 recte ff. de fur. & Ang. Are. in §. 2. gl. fraudolose. & in §. sed si credat Insti. de fur. & Bart. in l. 3. §. si qu s volentem. ff. de libero ho. exhiben. vbi dicit, q si scholaris qui detinet seriprore in domo ne in de possit exire, q non facit do lo malo si scri ptor vult, secus si contradice. rer, v. ibi. Et etiam dicit ibi Bar. esse ar. cō tra eos qui sub ducunt puellas & pueros, & tinēt eos & faciunt eos dicere q voiūtariè stant. quod no. ad l. vnam. C. de rap. vir. ver. sine volētibus. & l. raptores, C. de epi. & cleri. & vtrobiq. per Bal. & Sal. adde, quæ not. Fel. in c nulla. col. 3. de accu. in c 1. col. 2. versi. quid aliti; malefi. in ti. ti. de mulctis. q6. versi. item quæ de facto cōtingit. & ibi Iac. Burt. in addit. qui alleg. hic. Dyn.

& consentienti nō fit iniuria. Secūda est quod sciē ti & cōsentienti non fit dolus. Primę autem regulę exemplū potest poni: quia a iure cauetur † q si ven do hominē liberum voluntatē, non teneor actione 2
iniur. vt ff. de iniur. l. 2. §. vsque adeo. Itē exemplū secūdæ regulæ poni pōt: quia dicitur in iure, si detī neo liberū hominē volentē consentientē: nō teneor interdicto de liber. homine exhibend. vt ff. de liber. hom exhi. l. tertia § si quis volentem. Item ad vtriusque prædictarum regularum confirmationem accedit. C. de transac. l. cum donationis. & de rescin. ven. l. venditor. & ff. de in ius. vo. l. quāuis. & de aqua plu. arcen. l. in diē. & quæ in fraud. cred. l. qui autem. §. Præterea. & de furt. l. inter omnes. §. pen. & ff. eo. l. nemo videtur. ¶ Sed opponitur & uidetur, † q in 2
iuria fiat etiam volenti, quia si rapio virginē etiā vo lentē, teneor. vt C. de rapt. virgi. l. vnic. & in auth. de rap. muli. & ar. ff. de seruo. corrup. l. 1. §. per suadere. & §. ult. Sed dicendum est q cūm ex vna parte interuenit voluntas, ex alia persuasio a dolo a
sa, regula non habet locum, † quia is qui decipi- 4
tur, pro non volente habetur. & hoc ex eo procedit, quia dolosa persuasio plus est q̄ violenta coa-ctio. §. de li. homi. exhib. l. 3. §. si volentem. 2. respō. & de ser. corru. l. prima. §. persuadere. sed vbi dolosa persuasio in altera parte non probatur, scientia cum con sensu inducit præsumptionem, quòd nō interuenit iniuria, neque dolus. & ita loquitur regula, & leges superius allegatæ ad regulā confirmandam. † Item opponitur, & uidetur q scientia 5
interueniens obligationem non minuat, ff. de ædi. edic. l. iustissimi. Dicendum est, q aut scientia in teruenit tempore contractus, vel alterius actus de cuius probatione tractatur, & tunc habet regula lo cum. vt ff. de ædil. edict. l. 1. §. si intelligatur. & de

act.

a Adde q̧ istam quæstionē posuit Dy. in l. quidam eũm filium. de verb obl. & in suo consi. 13. inci. Ptolomæus & Cyn. & Bal. in l. cum antea C. de arbit. in qua fuerunt opin. variæ. quas concorpando distinguit pulchrè Bart. in l. si societatem. §. arbitrorum. col 2. vnde, & ibi Alexan. in addi. ff. pro socio. dicens, q̧ aut arbitrator inique est arbitratus dolo, & talis renunciatio non valet, quia

act. empt. l. 1. in fin. & d. l. quę. autem. §. preterea,

6 ¶† Itē uī facere regula ad quæstionē quæ sæpe occurrit, videlicet si aliqui compromiserūt in aliquē tanquam arbitratorem & amicabilem cōpositorē, & promiserunt inuicem laudem nō petere reduci ad arbiarium boni viri sub certa pœna, an is cōtra quē fuerit inique pronūtiatū, possit petere reduci

a ad arbitriū boni viri, ita q̧ non cadat in pœnam? a

¶ Vide

dolo futuro nō pōt tacitè nec expressè renunciari. vt l. si vnus. §. illud. vbi Guli. de Cun. ff. de pact. & hoc modo loquitur tota dict. Dy. hic secundum Bart. aut arbitrator non fuit in dolo, q̧ tunc aut est deceptio in magna quantitate, & non valet renunciatio, quia inest tacita conditio, nisi immoderatè lęserit. vt l. quæ. o. §. interlocutorē ff. loc. cō si. & ita debet intelligi gl. in l. si de meis. §. recepisse. ff de arb. s̄m Bar. qui vult posse auferre de iure vnius, & dare alteri, non intelligi moderatè accipiendo. Si vero est parua quantitas in qua est excessus, non potest reduci ad arbitrium boni viri. & tunc valet renunciatio. Et dicitur magna quātitas secundum eum, si est excessus vltra sextam partem. vt l. vnde Neruæ. cū princ. l. sequen. ff. pro soc. & hanc distinctionem sequitur singulariter Lanfr. de Oria. in tract. suo de arb. in vlt. parte q. 12. & adde Bar. in l. fi. & ibi Doct. mod. ff. qui satis. cog. & Bal. in l. iubemus. in fi. prin. c. ad Treb. & in l. 1. c. de his qui pœn. no. sed Bar. in d. l. cum antea. col. vlt. & Cy tenet opi. Dy. hic, licet Bal. contrarium tenet ibi, tamen non est recedendū à distinctione Bar. & sequacium. & tenet Abb. Sic in c. cum dilectus. post gl. col 6. in prin. versi. in eandem glo. de arb. in c. Quintauallis. de iureiu. & vide Spe & ibi Io. And. in addi. ti. de arbi. in §. fi. ver. item quid si compromissum est tanquam in arbitrium. & Bart. & ibi Alex. ad saturitatem in l. qui Romæ. §. duo fratres. ver. in glo. magna. col. 2. ff. de verb. obli. & Ale. in consi 32. col. 31. ver. si postremò. cum prin. col. 2. & Bal. consi. 329 aliàs est consi. 331 incip. præmitto. quod ista fuit quæstio. lib. 3. vbi q̧ communis obseruantia est. quod quæcunque verborum cautela sit opposita per enormem læsionem, potest peti reductio. vt dicit Dy. hic in fi. & hoc etiam confirmauit Bald. eius consi. 6. lib. 4. vbi refert Raynu. de For. dubitasse in q. duo promiserunt. & Ioan. Cald. in q duo adinuicem litigantes. & vide Petr. de Anchar. consi. 200 incip. iudex &c. & Fede. de sen. consi. 325. & Angel. consi. 272. incip. Ludo- Oldra. consi. 156. incipi. primum quod quæritur, & Abb. consi. 64. lib. 1 & Ludou. de Rom. consil. 90. versic. 2. principaliter. & Paul. de Castr. consil. 454. incip. viso. laudo. & celebriter. in consil. sequen. incip. viso compromisso. & in consil. 252. secundum ordinem eorum, sed secundum aliorum num. est 254 & adde Franc. de Are. in repet. l. si quis arbitratu. post. Doct. ff. de verb obl. g. & Ange. in d. l. si duo fratres. & etiam intelligunt Doct. s. alleg. si interuenerit iuramentum & non petendo reductionem ad arbitrium boni viri. & vide Ant. de Butr. in consil. 34. & Alexand. consil. 18. in 2. vol. & Lanfr. de Oria, vbi s. & Cepola in sing. in caute. 257 cum tribus seq. & dec. Capel. Tholo. 268. & in decis. Parlam. Delphin. 419.

&

gantur: ergo pactum quod non corrigatur, non videtur tenere. arg. ff. de admi. tu l. quidam decedēs. & de su. & legit. hęre. l. vlt. & de reg. iur. l. neq; in pignus. §. priuatorum. & ad leg. Falc. l. quod de bonis.
12 §. 1. † Prætereà leges non concedunt iniquum arbitrium habere effectum: quod apparet, quia parant viam per quam iniquitas remoueatur: vt ff. pro soc. l. societatem. §. arbitrorum. & ff. de arbi. l. ita demum. C. eo. l. in arbitrorum. Si ergo pactū fiat quod valeat, videtur factum contra leges, & propterea non valere. *a* vt in l. non dubium. C. de legib. si. n. in ultima voluntate quę maioris est autoritatis quàm contractus, cauari non potest vt locum non habeant leges: vt ff. de leg. 1. l. nemo. multo minus caueri poterat in contractibus.
13 † Prętereà cuiuscunque arbitri libertas quantumcunque generalis & larga ad id restringitur, & limitari videtur quod de iure communi licet. ff. de condic. indebi. l. si procurator. & quę in fraudem creditorum. l. si pater filio. & ad municipales. l. Lucius. §. pen. & C. de muner. non continu. l. 1. §. pro infante. vnde nemo sani capitis diceret, ꝙ arbitratori videatur concedi quod iniquè, & contra iuris communis prohibitionem pronuntiare possit Dyn.

num virū. not. Anto. de Pera. in repet. l. 1. in 4. fol. seq. effe&n. versi. nono adduco. ff. de iniur. Lanfr. de Oria. in ca. quoniā contra falsam. §. interlocutoriæ. & appel. nu. 64. & ibi posui i apostil. in ver. enormis læsio. de prob. Fel. in c. si diligēti. col. 8. versic. secundū correlariū. de foro compe. Alex. consi. 47. versic. 1. & Rom. sing. l. in c. j. an à laudo. & oīno Thom. Ferr. in suo tracta. caute. cautela 8. incip. tu scis ꝙ si aliqs.

a Non valere. & bene Philip. Dec. consi. 533. nu. 1. vbi in annota. dixi. & consi. 587. in fine. vide Alex. consi. 106. lib. 3. & quæ ibi dixi.

b Adde Philip. Franc. & Io. And. in regula odia. supra eo. & Dyn. quæ ibi dici in regula, in argumentum. infrà eo. & Doct. infra. seq. postil. alleg.

IN REG. QVAE A IVRE. ARG.

1 *Exorbitantia à iure communi ad ipsius iuris regulas debent restringi.*

2 *Dispensatio illegitimè nati ad beneficia, restringitur ad vnicum beneficium.*

3 *Beneficia principis quando ampliari debeant, & quando restringi.*

4 *Priuilegium pro conditione personæ, cui conceditur, est restringendum.*

REGVLA XXVIIII.

QVAE à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

1 † ¶ Exorbitant, id est deuiant vel discordant, seu quę sunt contraria iuri cōmuni: oportet enim ea restringi *a* quasi odiosa: non autē ampli-

plia-

a Adde ad dicta hic per Dyn. an priuilegia prince. sint latè interpretanda. Bald.col.1.& Bar.ibi in princ.in l.fi.de consti.prin.& Inno. in c. cum dilecti.de don.& Bar.& Ioan.de Plat. in l.si.quando.C.de bon vacan.lib.10.ubi quòd latè est interpretandum contra ipsum principem. sed si alius tertius lædcretur, intelligitur strictè. ut arg. l. 2 §. meritò. & §.si quis a principe ne quod in loco publico.hic in fin.p Dy. alleg. quia debent intelligi saluo iure & præiudicio alterius tertij. Idem tenet Albe. de Rosa. in diction: suo in litera, beneficium. qui alle. Arch.in c.cum aliquibus. de rescrip. supra eod.uide Doct. Moder. in d. l. fi.de cõst prin. & dissensionem Dyn. sequitur Bar.in l.2.§. si quãdo in prin. & ibi Bald. C. de inoffi. testam. & adde Lud. Ponta. de Rom. in consi. 87. uersic.1. & ita Abb. Sicu. sing. & ibi de Bellé. pulchrè in addi. in dicto.c. cum dilecti. qui ponit quæ interpretatio fit etiã in contractibus, donationibus beneficijs principum.& ultimis uoluntatibus fienda.& ibi de Bellen.plures sing.limitationes & dicta Doc. & uide Bal. in c.1.§.amplius.uer.& in princeps.de pace Constan.& ultra allegata per ipsum de Bellen.adde Fran.de Are.Ale.de Imo.& Bar Soc.in l.Gallus.§.& quid si tantum.col.6.de li.& posthu.& Fel.in c. super eo.de offi. dele. & copiosè in c.causam.§.col.uersic.interpretatio.de rescrip.

pliari,& ad cõsequentiam trahi quasi fauorabilia.
Verbi gratia,† impetrauit aliquis non legitimè na 2
tus,ut non obstante defectu naturalium valeat pro
moueri ad beneficium, etiam si curam habeat ani-
marum.Nam virtute illius despensationis non po-
terit nisi vnicum beneficium obtinere,ut supra de
fil.presb.cap.1.Ratio est,quia ea quæ sunt cõtratia
iuri cõi, licet alicui in priuilegiũ sint cõcessa odio
sa sunt,& in dubio restringenda.ff.de act.& oblig.
l.in honorarijs.§.sed cum rescissa.& de test. milit.
l.eius militis.§.militia missus,† Sed regulã videtur 3
quòd beneficia principiũ latissime interpratari de-
bemus.a ut de constit.princip.l.fi.& C.de bon. vacã a
tib.l.si quãdo.lib.10.¶Sed dicendum est,quod aut
beneficia cõceduntur secundũ iuris cõis permissio
nem.Aut contra.Si contra iuris cõmunis permis-
sionem aut cõceduntur ei qui iuris cõmunis erat
capax, aut ei qui non erat de iuris communi ca-
pax, si conceduntur ei qui de iure cõmuni erat ca
pax, videt aliquid superaddere supra ius cõmune,
de bon.libe.l.j.etiam.§.1.& ad municipal. l.1.in fin.
si uerò conceduntur ei qui non erat capax, videtur
reduci solùm ad formam iuris communis.vt C. de
inoffic.testa.l.si quãdo.& si verba sunt ambigua,po
tius debent restringi, ut hic.& dicto c.1.s. de filijs
presby.vnum tamen prætermitti non debet, quòd
† cui priuilegia dispensationem continentia con- 4
ceduntur,concedi videntur secundum cõditionem
personæ cui priuilegia conceduntur,vnde si priuile
gium cõceditur militi, uidetur concedi ut militi,
si laico

a Adde ad istam regulam Bar.& Floren in l. per fundum. ff. de seruit.rust. præd.& Doct.in c.1.de his quæ fiunt a ma.parte.c.tex & ibi Cat.Alex.in c.apostolica. 56.dist. Ang. A ret. Instit.de tut.§.j col.2 & bar.l.quod maior.& ibi pulchre Alex.in addi ff.ad municip. & Inno.in c cum oẽs.de const.& Bar.in l.nulli.ff.ꝙ cuiusque uniuersit.nom.& card.Alex.in c. non potest.de re iud.& glo. in c.ult. ubi periculum.in uerbo concorditer. de elect. 7. eo. lib. & adde bal. & Alex. in l. ciuitas. ff. si cer.pet. & Bar. in l.aliud. §.refertur.ff.eo.tit. Abb. & plenissime Fel. in d.c. cum omnes.colum. 8. uer. in ea gl. cum seq. col. ubi ponit regulã cũ pluribus fallen. & ibi col. 12. ponit duos casus ubi habetur respectus ad maioritatem, & non ad saniori tatem, & uide Alber. de Ros. in Dictionario suo. & in litera, maior pars & ibi Io. Bap. in add. & Ale. in conf.25. col. 4.uol.5.ubi dicit,ꝙ considera tur maior pers respũ ratæ rei q̃ numeri psonarum, ꝙ not. Bart. in l.4.§. Cato. in ult.q. ff. de uer. obl. & Ang.& consi.269. & adde Car.Alex. in c Nicena. col. 5

si laico, vt laico: si clerico, ut clerico, vt ff. de iniust. rupt.& irrit.test. l. si q̃s filio exhæredato. §. sed & si q̃s.& de test.milit.l.ex militari.sed si concedatᷣ secũdũ iuris cõis ꝑmissionẽ, latissime interꝑtari debemus vt d.l.vlt.de cõstit.prin.& C.de sen.pas.l.1.& de bo.vac.l.si qñ.sine iniuria tñ cuiusq; sẽper cõcessa intelligũtur, nisi in cõcessione contrariũ exprimatur. vt ff.ne quid in lo.publ.l.2.§.si quis a principe. Dy.

IN REG. QVOD OMNES. ARG.

1 *Seruitus fundo communi non potest constitui citra omnium ad quos pertinet, consensum.*

2 *Seruitus aquæ ducendæ non conceditur in eorum præiudicium, ad quos spectat.*

3 *Consensus partis quando sufficiat, & quando singulorum requiratur.*

REGVLA XXIX.

QVOD omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

1 ¶ISTIVS regulæ exẽplũ poni põt in omni eo qđ est cõe plurib⁹ tanq̃ singulis, † vt ecce si plures hñt fundũ cõem & volunt constituere seruitutẽ in fundo, oportet omniũ cõsensum interuenire. aliás defectus vnius reddit cõstitutionẽ inutilẽ, ut ff. de 2 serui.rusti.præd.i.ꝑ tuũ receptũ.† Itẽ si plures hñt seruitutẽ aquæ ducẽdæ ex eodẽ fonte, & dñs uelit cõcedere alijs cùm diminuitione iuris priorũ, nõ poterit sine consensu eorũ, aliàs si ius primorũ non cõstitueretur deterius, nõ req̃retur eorũ consensus vt ff.ꝑ serui.rust.ꝑd.l.2.§.si aq̃duct⁹. & l.ꝑ quẽ locũ & cõmu.ꝑd.l.qui ꝑ certũ.& de aqua plu.arcen. l. in cõcedẽdo.& in l.in diẽ.& l. finaũt. Itẽ patet exẽplũ. C.de auth.ꝑstan.l.vlt. Sed oppo. & videtur quòd sufficiat cõsensus maioris partis, ut ff.ad municip. l.ꝙ maior.& de reg. iur.l.aliud. §. refertur.& C. de a decur. l. noiationis forma.† Sed facilis est solutio a

 quia

quia in eo quod est commune pluribus, vt vniuersis, statur voluntati maioris partis. vt ll. in contrarium alleg. in eo verò quod est commune pluribus vt singulis, requiritur singulorũ consensus: vt hic. & d.l. per fundum. & l. receptum. cum suis similib⁹. tamen fallit ista secunda pars solutionis. per l. ff. de pact. l. maiorem. & de religios. l. si plures. & de curat. furio. l. consilio. §. fin. Dyn.

IN REG. IN OBSCVRIS. ARG.

1 *Promittens decem libras, si pecunia sic varia de qua soluere teneatur.*
2 *Legans quartam hæreditatis, quid legasse præsumitur.*
3 *Minimum an sit in obscuris accipiendum, an uerò id quod veri similius est.*
4 *Minimum accipiendum esse, locum habet in contractibus, vltimis voluntatibus & delictis.*
5 *Minimum an sit in contractibus præstandum, an id, quod mediocre est. & nu. 6.*
7 *Minimum præstari debere an verum sit in generibus.*
8 *Minimum in vltima voluntate attendendum, quando sit verum.*
6 *Voluntas dubia testatoris manet in arbitrio hæredis.*
10 *Voluntas vltima an reddatur inutilis si inueniatur dubia.*
11 *Obscuritas voluntatem inutilem reddit.*
12 *Interpretatio testamenti quando cõmittatur hæredi.*
13 *Incertitudo duplex in annullando relicto plus operatur quàm vnica.*
14 *Interpretatio verborum contra proferentem fieri debet.*
15 *Debens duo alternatiuè vtrum volet poterit soluere.*
16 *Pactum in accessorijs obscurum an sit contra uenditorem interpretandum.*
17 *Minimum in delictis est eligendum*
Animus ad delinquendum præsumitur ex atrocitate delicti.
19 *Delictum certum qualiter puniatur, si delinquens sit incertus.*

31. dist. Bal. in l. fi. C. de auth. præstã. & Lud. Ro. in cõs. 353. co 4. & Dec. in l. planè. ff. qđ cuiusque vni. & Bald. consi. 80. & in cons. 128. lib. 2. vbi ponit procuratoribus à cõitate vel collegio creatis: an possint obligare singulos đ vniuersitate. quod no. pro procuratorib⁹ fabricę parochialiũ ecclesiarum taglias faciẽtiũ. Adde breuiter q̧ regulariter maior pars sufficit, nisi requiratur exp̃ssum q̧ fiat nemine discrepãte, vel à duab⁹ partib⁹ vt plenè per Card. in clem. 1. q. 4. & ibi posui s apostil. ad ipsum. de reb. eccl. nõ alien. & hoc sit indistinctè verum, diffusè satis, & super tracta. do. compostillat. mei, cui adde Alex. consil. 40. vol. 2. & Ant. Cors. singu. suis in ver. compromissum. incip. cõpromissum sup ptãte eligendi.

a Adde ibi. Bar. post Dyn. vbi etiam ponit de qua ratione & tempore intelligatur. vt per Dyn. in regula Inspicimus. j. eo. & Old. consi. 168. in princ. & Pau. de Cast. consi. 196. col. vlt. in antiq. & Alex. consi. 27. circa prin. vlt. colum. vol. 5. & in consi. 104. per totum. lib. 1. & Old. consi. 13. & 31. & Franc. de curtis. cõsi. 11. & Ro. cõsi. 123. & Bal. cõsi. 138. li. 1. Bar. & Mod. in l. Pau. ff. de sol & Bal.

REGVLA XXX

IN obscuris, minimum est sequendum.

1 ¶ SI Promitto tibi decem libras, & pecunia mul-
tiplex in regione versatur, una maior altera mi-
nor, & altera minima, nec ad paret de qua sit actũ
minimam videor promisisse. Item in legato. nam
si legem pecuniam, nec appareat de qua, minimã.
videor legasse. ut ff. de leg. 2. l. si ita relictum. & l.
a nummis de leg. 3. a † Item si alicui legato quar-
2 tam partem hæreditatis habet unus hæredum, &
partes hæredum sint inequales, minimam. uideor
legasse. ut ff. de lega. 3. l. si ita relictum. & l. si concu-
binam. §. cum ita. & ad idem de uerbo. obli. l. si ita
3 stipulatus 10. aut 5. & l. inter stipulantem. sed uide
tur quòd in obscuris non sit sequendum minimũ,
sed verisimilius, ut j. eo. inspicimus. & ff. eo. l. sem-
per in stipulationibus. & l. qui nõ militabat. §. Lu-
cio. de hæredib. insti. ¶ Dicendum est quòd regula
debet exponi secundum præmissa contraria, nam
primo debemus inspicere verisimilius. ut j. eod. c.
inspicimus. In defectu verò similiũ sequimur quod
est minimũ, & ideo hic debet exponi in obscuris,
id est cum verum uel uerisimilius non apparet, ue
risimilius autem multipliciter apparere potest, ut
4 dicam j. eo inspicimus. † Et hæc regula locũ habet
in contractibus, ut d. l. si ita. de uerb. obli. & in ul-
timis voluntatibus, ut d. l. qui concubinam. §. cum
ita. & l. minimis. Et in delictis. ut ff de pœn. l. si
præses & l. penu. & in sententijs. ut l. diem profer-
re. §. si plures. de arbitr. Sed opponitur contra

regulam

in l. acceptam. c. de vsur. & Petr. de Anch. in cle. 2. de deci. & Abb. & Doct. in c. q̃to. de iureiurã. & Ioa. de Plat. in l. vnica. de col lat. æris. li. 10. & in l. 1. de veter. numis pót. lib. 11. & gl. in c. 1. §. item fuit deliberatũ in verbo, vsualis. tit. de Anna. in Prag. Sanct. & Fel. in c. cõquerente. in fi. de offic. ord. q ad hoc videndum alleg. Marc. de Laud. in tract. suo d̃ mone. & vide Abb. Sic. in consi. 46. volu. 2. & Alber. de Ros. in Dictiona. suo, in litera, moneta. & ibi in addi. vbi Alb. dicit q illi. 30. denarij argétei quibus Iudas tradidit Christũ, fuerũt primi q fabricati fuerunt in mũdo, quos Thare pater Abrahæ optimus faber ad petitionem Nini regis Niniuæ filij Beli fabricauit, deinde per multas manus peruenerũt ad Gorbonã pontificiũ Iudæorũ, qd dicit se legisse in scriptura cuiusdã magni religi. ordi. hæremitarum, super passione Christi, & vide Spec. in suo aureo Repet. tit. de summis exp. & decis. Parl. Delph. q 412. vbi reperies plura sing. dicta. & in dec. 446.

regulam multipliciter per ordinē. Primò uidetur 5
ꝙ falsum dicatur in cōtractib⁹: † quia nō minimū, sed mediocre debet præstari C. de dona.l.si quis argentū.ff.si uerò reditum.Item falsum uidetur in vltima volūtate,quia mediocre debet pstari sicut in cōtractu. vt ff.d.leg. 1.legato gn̄aliter.Itē falsum in delictis,quia in delictis,id est cū delinquentis animus non apparet,interpretamur eos voluisse delictū cōmittere.& per hoc si cōtrarium nō apparet durius puniēdos,vt C.ad leg.Cor.de sicar.l. 1.& de iniur.l.si nō conuicij.& no.de iniur.l. illud relatū. Itē cū cōstat delictum cōmissum. & ignoratur per quē,de pluribus assumimus quod maius est, id est omnes deliquisse,& sic omnes puniri, vt ff. ad legē Aquil.l.itē Mela.§ si plures.& no.C.de leg Iul.de vi pub.qm̄ multa facinora.& ff.ad leg.Corn. de sica.l. si.ergo vel regula falsa, vel malè exposita. † Ad pri 6
mū de cōtractibus, a dic aliud esse in quātitatibus, a
& in his quæ quantitatibus æquipollent: ut in vniuersalib.quia tunc minimū in dubio est sequendū, vt ff.manda.l.fideiussorem.& ff.eod.l. semper in stipulationibus.in fi.& de ædil, edjc. l. si quid uenditor.in fi.& in his locum habet regula.Aliud in speciebus,& in his quæ speciebus ęquipollent,ut artificia,quia tunc mediocre, vt d. l. si quis argentum. §.similiq; modo.& in d.l si quid.§.fi.primo respon so.& in his regula non procedit. † in generib.simi 7
liter non procedit,quia aut promittitur in eodem genere generalissimo,& promittens dicit se de musca fecisse promissum,quia promittitur in eo genere in quo est,& potest aliquid euenire quod habere est prorsus inutile.& tunc promissio potius iudicatur inutilis a principio q̄ spectatur effectus derisorius qui sequitur ex ea, ut ff. de uerbo. oblig.l. ita stipulatus.in princip.& de iure dot.l.cum post. §.gener.Aut in eo genere in quo nihil est euenire prorsus inutile, vt in boue, equo, asino, & hominibus,& similibus, tunc debetur mediocre, ut d. §.similique modo.Ergo quo ad contractus regula procedit in quantitate tantùm,& in his quæ quantitatibus

a Adde tamē in contractib. in dubio,ut q̄d minimū est,sit sequēdum.Cy. in l. cum quidā. C. de uerb. sig.& Bar. in l. si duo rei.ff de uerb. oblig. & Imo.in l. si ita stipulatus fuero 10.aut 5.hic alle, per Dy.& Bal.in d.l.cum quidā. & Bart. l.si ita relictū. § fi.ff.de lega. 2.& quo l not. Bart. in l.semper in stipulationibus ff de reg iur.& quādo est promissum in obligatione generis, quid ueniat,uide Bar. in l 2. § quādo rum. in ult.q. ff de uerb. obl.& gl. & Bar in l.Mænius. §.duob. ff. de legat. 2. Jas in §.in bonæ fidei.uers. in gl. iure aperto.& § huic autem.in ult.Sol. Institu. de act. & Bald. in l.si quis argentū. in princ.hic alleg.& Alexan. in l.legato,col. 1 uersic. nec prædicti. in fine de leg.1. & Ant. Corset.in suo trac.de mi

nimis. in 4. q verfi 30 in obscuris quod &c. & Bal. consi. 177. uol. 4.

a Adde gl. Io. And. Abb. & Ang. Aret. in § sed generaliter. instit. de leg. & Iaf. de May § praeterea. institu. de act. & per Bart. in l. si ita stipulatus. circa contraria tertiæ partis ff de uerb. oblig. & gl. & Bart. in in l. legato generaliter. ff. de leg. 3. & in l. cum certum ff. de vino tritic. & oleo lega. & Alex. in d. l. legata, colum. 1. versi. ul ti. nor. & adde cy. Bal. & Sal. in l. cum quidā. C de verbo. signifi. & Bar. Alex. in l. si domus. in princ. ff. de legat. 1.

titatibus æquipollent. ¶ Sed contra hoc est valde.
§. ille, si verò reditum. vbi mediocris sit præstatio:
& tamen quantitas frumenti, vel uini, erat ex causa donationis: sed non est contra: quia ibi non dicit quantitatem promissam mediocrem deberi, vnde illud conuenit iuri cōmuni quod est, ut possit præstari vtilissima res aliqua: sed dicit quātitatē donationis promissæ deduci ad designationem specierum ex quibus percipi possit quantitas ex causa donationis promissę, & ideo designātur species mediocris, sicut si ab initio species vel genera pro-
8 mitterentur. † Ad secundū de ultima voluntate re-
a spondeo *a* quasi idē, quòd in generibus regula non procedat: quia aut legatur generalissimum, & tūc inutile est legatum. Aut subalternatiuū, & tunc si habes fines sola destinationes patrisfamilias, legatū inutile est. vt ff. de leg. 1. l. si domus. in princ. sed si habet fines a natura, debetur mediocre. ut d. l. legato generaliter. & inst. de leg. §. si generaliter. unde patet hanc regulam cessare. In quantitatiuus uerò, & in his quæ quantitatibus æquipollent, & in vniuersalibus regula procedit. ut in l. si ita delictū. in prin. & in fi. ff. de leg. 2. & de leg. 3. l. qui concu-
9 binam. §. cum ita. & l. nūmis † in speciebus autem
aut constat de certa: & tunc cessat regula, quia illa ddbetur. ut in l. si domus. §. cum alicui. ff. de leg. 1. aut non cōstat de certa: & tunc si testator nomen speciei in legato nō expressit, cessat regula, q a est
b electio legatarij. *b* vt ff. de leg. 1. l. qui duos. Aut
expressit nomē vniuersale, & nihilominus ignorat
de

b Adde quando legatarij è electio, an possit eligere pessimū inuito hærede. Alex. in d. l. legato. in 1. no. dicit Im. & Pa. de Cast. ibi tenere q. sit alleg. hic Dy. ita tenere. licet. Ang. ibi, & in l apud Iulianum. §. Seio. ff. legat. 1. teneat contrarium vt ibi uideas. & Dy. in regula. cōtra eum qui in fi. j. eo. e iis quæ ibi dico r h. magnæ Apostill.

Adde ad materiam præsentis apostill. & dictorū super quibus fundatur gl 1. in l. legata. & quod ibi posui in apostil. ad eam in uersi. triplex est oōin ff. de leg. 1. istum in l. si Titio. & ibi dixi in apostil. in uerbo, hæredis. ff. de vsufr. leg. dixi in apost. ad Bar. in l. Lucio. in prin. in uersi. est legata post Alex. ibi. ff de leg. 2 & punit Fel. in c. inter cæteras. in prin. de rescrip. & ubi tangitur quando electio est hæredis & quando legatarij.

de quo,& tunc minus est in legato, vnde regula locum habet. vt ff.de leg.1.l. apud Iulianum. §. Scio. Posset tñ hæres si vellet maiorē eligere cũ ad ipsum pertineat declaratio dubiæ voluntatis defuncti,vbi certũ expressit,& ignoratur quod. *a* vt ff.de leg.1.l.si quis à filio.§. si quis plures. Cõtra prædicta de vltima voluntate est apertè.ff.de leg.2.l.si quis seruum. §.fi.inter.† vbi dubiæ voluntatis interpretatio com 10 mittitur hæredi, & ideo regula semper cessare vr̃. Respondeo,illud verum est cum voluntas est dubia circa personas legatarij:sed prædicta procedunt circa rem legatam. ¶ Item non vr̃ procedere regula in vltima voluntate,quia dubiæ voluntatis interpretatio ad iudicem pertinet. Ergo non videtur reducenda ad minimũ:vt C.de fideic. l.voluntatis. Respondeo,iudex interptetatur quod verisimile est ex cõiecturis, in inspecta conditione personæ legatarij, & consuetudine regionis loquentis,& vicinitate scripturarum præcedentium, & sequẽtium,vt l.si seruus plurium.§.vlt.de leg.1. & de test.l.hæredes.§. sed si notã.Si verisimile non põt perpendi,tũc locum habet regula.vt ff.de leg.3.l.si nummis,& ĵ.eo.inspicimus,seruato tñ ordine quem ibi dicam.¶ †Item vi- 11 detur obscuritas reddere uoluntatem inutilem vnde cessat regula. vt ff.de reb. dub.l.si quis de plurib. & de manu.test.l.cum ex pluribus, & de testa.tut.l. duo sunt Titij. Sed in illis non potest apparere minimum: *b* quia in personis duabus licet æstimatio proprietatis seruorum possit esse inæqualis, tamen ideo ꝙ in togato versabatur libertas in pſona omnium pariter est inæstimabilis: ut ff. de reg. iur.l. non est singulis.§.infinita est.vnde in l.duo †tutelæ 12 datio vel delatio non plus, vel minus in personam vnius quàm alterius æstimatur,& periculum pupilli cui intendebat prouidere testator,posset in delatione tutelæ versari. Et ideo non mirum si non conceditur electio hæredi,sed in defectum probationis redditur inutilis dispositio testatoris. Tamẽ arguitur contra responsionem prædictam, de d.l.si quis pluribus, nam ibi erat incertitudo personæ legatarij:

a Adde, quòd idẽ tenet Bar. Bal. Io.de Im. & Alex. Imol. in l.si quis à filio §.si q̃s plures. col.1.vers. in glo.1. ff. de leg.1. qui alle. hic Dy ad hoc contra gl. ibi. & Pa. de Cast. ꝙ hæres si velis pręstabit viliorẽ, eo quia dicat testatorẽ de illo sensisse non poterit legatarius conqueri de mala electione hæredis: vt ibi uideas. & adde quod idẽtenet Barto.in disp. sua incip.debitor. col.1.ver. §.fi., &c.

b Minimũ dicitur ex qualitate rei.l. scio. & ibi Bar. ff.đ restit.in integ. Flor. & docto. in l. res. bona ff. de cõtrahẽ. empt. & glo & Doct.in l.2. ff. qđ cum eo qui in alie. potest. & Specu. in ti. de dolo §. 1. versi.sed concipit libellum.

rij:ergo recurri dēt ad electionē hæredis, non vtrunq; impediri: vt d.l.si quis seruū.§.si inter,de leg.2. itē erat certitudo rei legatæ,& nomen erat expssum,ergo interpretatio cōcedit hæredi. vt d.l.si q̄s à filio.§.si quis plures.Respōsio,nō est dubiū,q̄ uis heres manumittere posset vnū si vellet sed necessitas nō imponit,sicut nec eligendi vnū de legatarijs:ut de reb.dub.l.si fuerit, ista rñsio
13 sufficiens est ad §.si inter.sed non ad §.si q̄s plures.¶†Vnde dici pōt φ plures operaret incertitudo duplex circa annullandū relictum,q̄ vnica.Vbi ergo est incertitudo rei in specie tm̄ relictæ ꝓprio noie expresso,legatū valet,& cōpellit hæres eligere, ut in d. §.si q̄s plures,vel si nō eligat,minimū est in electione.vt d.l.apud Iulianū.§.Scio.vbi personæ tm̄,non est in se inutile,sed ꝑ pro bationis defectū, vnde potest hæres eligere,sed non compellit,vt in d.§.inter, & ibi not.vbi vero rei & personæ,tunc
a prorsus inutile,*a* vt in l.si quis pluribus, & l.cum ex plurib. Ratio aūt inter prædicta patet, quia vbi est incertitudo rei tantum,persona superest cui potest obligatio quæri,& ideo si non eligat hæres,obligatio in minus contrahitur,iuxta regulam nostrā:sed vbi personæ tantum & non rei obligatus est hæres ad rem : sed quia non apparet si nolit eligere , redditur legatum inutile, ut d.l.si fuerit . si verò rei & personæ, non est cui possit obligatio quæri, nec est res de qua constet, & ideo relictū ꝓsus est inutile.
14† ¶Itē in cōtractibus nullo modo videtur procedere: quia interpretatio faciēda est contra proferentē vnde nō est verū simpliciter, φ minimū debeatur : sed id quod est contra animū proferentis,ut in l. veteribus.ff.de pact.& l.cum lege,& l.Labeo.ff.de con trah.emp.& j. eod. c.contra eum. Glossatores iuris

a Adde,quòd legatū est nullum, quādo resultat īcertitudo personarū & rerum. Bar. in l.quidā.col. 2. verū. fallit. ff.de rebus dubi. qui alleg. Dyn. hic ad hoc.& Io. Fab. & Ang. Are.in §.ante hęredis institutionē. Institu. de leg.& Bal.in l.si quis seruum.§ si inter.ff.de leg.2.

ciuilis dicunt φ si dubium est in re super qua contrahitur , tunc regula locum habet : si in accessorijs,tunc contraria. primum vt dixi,simpliciter habet locū in q̄titatibus,vt in l.inter stipulantē. §.diuersa.& l.si stipulatus fuero,10.aut.5.& loca.l si tibi 10. i spe ciebus verò vt dictū est mediocris debetur,& regula cessat,vt no. ff.mand.l.fideiussor. Vnde q̄tū ad istā partē gl.est falsa,nisi glossam sustineas eo casu procedere.quo in cōtractu deducit vnū in-
15 certū,de pluribus certis:tūc†.n.cum sit electio debitoris, et minimū dare pōt.ut l.qui ex plurib. ff.de ver.ob. Secundū verò,i.de accessorijs: non videtur verū, l. φ contra ꝓferentē fiat interpre-

tatio: vt ff. de act. emp. l. si seruus. §. fin. & de contrahen. emp. l. comprehensum, & l. si in emptione. † Vn 16
de dicas ꝙ aut pactũ in accessorijs est obscurũ circa qualitatẽ & quantitatem rei venditæ, & tunc fit interpretatio contra venditorem: vt l. Labeo. & l. si cũ in lege. & l. veteribus, & de seruit. vrb. præd. l. si arborem. §. hæc lex. Aut circa electionẽ rerum electioni accedentium, & tunc interpretatio vẽditoris nõ est contra eum facienda, vt d. l. si in lege. & in l. comprehensum, de contrah. emp. & l. pen. §. fi. ff. de act. emp. tunc. n. quasi in genere debitor electionem habet vt d. l. qui ex pluribus. & inst. de actio. §. huic, & not. in d. l. cõprehensum. Ad tertium, idest circa delicta, † dico ꝙ si certum est delictum, id est ꝙ delictũ 17
sit commissum, regula locum habet, sequimur. n. qđ est minimũ, quia nõ punimus, sed absoluimus, vt l. absentem. ff. de pęn. Item vbi est certum delictũ sed incerta delicti qualitas, locum habet, ut si constat aliquem commisisse vim, & sic delictum certũ est, sed ignoratur vtrum cũ armis vel sine armis, & sic qualitas est incerta, nam sequitur minimũ, idest præsumimus ꝙ sine armis *a* vt mitius puniatur. vt a
l. si præses, & l. interpretatione. ff. de pœn. & de suspec. tut. l. hæ enim causæ. §. quid ergo. † Aut verò 18
certum est delictum, & certa delicti qualitas, incertus verò animus delinquentis, nõ præsumimus minimum, idest ꝙ non fuit animus: quia facti atrocitas amouet præsumptionem animi nõ præsumẽdi, ex quo persona est habilis ad delinquendum, ut C. de sicar. l. 1. & de iniur. l. si non conuicij. † Item 19
vbi certum delictum & certa qualitas, sed incerta persona, vt si nullus deprehenditur fuisse in actu delinquendi, certũ est neminem puniri. d. l. absentem. Sed si plures deprehenduntur fuisse in actu de linquendi, *b* & ignoratur quis deliquerit, tunc non b
sequimur qđ est minimum, quia omnes puniũtur: vt d. §. si plures. l. item Mela. ad leg. Aquil. & no. ff. ad leg. Cor. de sicar. l. si in rixa. Et rõ huius est: q̃a oẽs deprehendũtur in culpa, quia oẽs fuerũt in actu delinquẽdi. Itẽ quia ratio publica q̃ suadet maleficia puniri:

a Adde Bart. in l. 2 §. exercitur. ff. de his q no. infa. & in l. si præses. ff. de pœnis, & Inn. in cap. cum dilectus. sup verbo, iustitiá. de ordin. cogn. & Dy. in regu. in pœnis. j. eod. & decis. parlam. Delphina. 683. & ibi in addit.

b Adde glo. Bal. & Lud. Bologn. in l. i em Mela. §. 1. ff. ad legẽ Aquil. & Barto. in d. l. in rixa. hic alleg. Cyn. & Sal. in l. quoniam multa facinora. C. ad legem Iul. đ ui public. & Dy. & quæ scripsi. s. in regula, ratihabitionem, & in pen. q. & Bart in l q furto § fi. ff. de fur. & Spec. tit. de homic. ver. pone ꝙ qua tuor. & in titu. de lapsis, & dis pu. § iuxta Ver. quid si quis in rixa Bal. in cõsi. 81. lib 1. & Petr. de Anch. consi. 217. & Bald. in consi. vlt. lib. 3. Fel. in c. significasti. in 2. col. 3. versicu. no. ibi

discerni de homic. gl. & card. Alex. in c. quiescamus. 42. dist. vbi cōcludunt Do. contra Dy. hic in regula, in pœnis, quod omnes absoluantur, vt ibi vide.

a Adde Bar & Bal. ibi quando venditor teneatur de seruitute emptorē certiorare, & tex & Bal. in l ꝙ seruitutem. ff. de euict. & quid si vendit p̄diū qd afforat herbā pestiferam, & nō declarauit, vide tex. in l. pen §. fi. & ibi Bald. & Sal. C. de edil. act. sicut in simili quando venditur fundus, & habet malos vicinos, ꝙ venditor tenetur illud exprimere, vt l. qd saepe. § fi. ff. de contrahen. emp. & ven. & l. fin. & ibi. Bal. & Sal. C. de pac. inter empt. & ven. & quae no. Bal. in l. 2. versic. 4 casus. C. de pericu. & commo. rei vē. Et vltra not. Dyn quando venditor equi vel alterius rei se mouentis teneatur de morbo vel vitio. dic ꝙ tenetur, etiam siue venditor sciuerit, siue non, ut est tex. in l. si in emptione. §. item si venditor. ff. de contrahen. empt. & in l. 1. §. causa. cuius edicti. ff. de aedil. edic. & idem est in libris mendosis venditis, vt est glo. in d. l. 1, de aedil. edict. & Bal. in l. 1. C. eod. ti. & ad omnia supradicta vide Ang. Are. in §. in duplum, col. 4. versi & primo quaero. insti. de act. vbi ponit plures singulares q quando venditor teneatur de vitio. & morbo rei venditae, maximè vbi expressit uitium quod habebat cum pluribus quae nō habebat. & Cy. Bal. & Sal. in d. l. 1. C. de aedil. act & Spec. ti. de empt. & vend. §. nunc dicendum, & Ang. Are. in §. praetorum edicta. insti. de iure natur. & Abb. Sicu. sing. & ibi de Belenz. in addi. in c. in insti. de rerum permut. & Christopho. Porc. insti. de suspect. tuto. col. vlti. & deci. Capel. Tholo. 407.

puniri: vt l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publican. & de fideiu. l. si à reo. §. quod vulgò. ad leg. Aquil. l. si ita vulneratus, est contra eos qui priuatam defensionem praetendunt; & ideo praeferenda est publica: vt ff. pro socio. l. actione. §. Labeo, & in auth. de non alie. §. quia vero.

IN REG. EVM QVI ARGVMENTA.

1 *Venditor actione ex empto emptori tenetur, qui seruitutem deberi à praedio vendito non detexit.*

2 *Vendens mancipium mores & vitia eiusdem manifestare debet.*

3 *Denuntiatio an debeat fieri scienti.*

4 *Scientia quando non sufficiat sine denuntiatione.*

5 *Denuntiatio ad quid fieri soleat.*

REGVLA XXXI.

EVM qui certus est, certiorari vlterius non oportet.

1 ¶ † CAVETVR in iure ꝙ venditor qui sciuit seruitutem deberi à praedio vendito certiorare debet emptorem, alias tenetur actione ex empto ad interesse emptoris, hoc verum est si emptor ignorauit seruitutem deberi, sed si certus fuit seruitutem deberi, nō oportet eum vlterius certiorari: vt
a ff. de act. emp. l. 1. venditori. & §. vlti. a Itē qui mancipia vendunt, certiorare debent emptores de moribus & vitijs, aliàs tenentur actione redhibitoria, vel

a Adde istam q. Bart. & Bald. in d.l.1. venditor. de act. emp. & Bart. in l. tenetur. §. si. eo. tit. vbi non ualet etiam pactum, q de electione non teneatur venditor. & Bal. in l. si traditio. in 5. q. C. de act. empt. & in l. non dubitatur, & ibi Cy: C. de euict. & vide Spec. in d. tit. de emp §. nunc dicendũ. versi. quid si venditor equi. eũ ver. seq. & Doc. s. in præcedenti apostil. alleg. & Ang. Perus. & Alex. sm. in l. si quis cũ alt. col. vlt. versi. vlt. tenementi. ff. de verbor. oblig. & pulchrè Bar. & ibi Alex. in addit. in l. emptoré § qui autẽ. ff. de act. emp. & Io. And. in addit. Spec. de emp. §. fin. in prin. & Bal. in l. j. C. de peric. & cõmod. rei uend. & Lu. de Ro. i suis sing. fol. 10 co. 4. & Lud. Bolog. in suis primis interpr. in l. quæ libertatis. ff. d euict. & decis. Capel. Tholo. 361.

a Adde quòd Bar. in l. j. §. fi. ff. de act. emp. reprehen. Dy. hic, vbi dicit q qñq; denuntiatio sit solũ ad certificãdũ aliquẽ, non ad aliũ finem, & tũc ille qui est certus non dẽt certiorari: ut d l. 1. §. fina. & hac t. & l. itẽ veniunt, §. petitã. hic all. qñq; dnũtiatio fit vt incitetur

vel quanto minoris: sed si emptor intelligit vel intelligere possit, non est certificatio venditoris necessaria, ut ff. de ædil. edic. l. 1. § aiunt, & §. si intelligat, & l. si tñ. §. qui eum seruũ, quid aũt si venditor sciẽs seruitute vel vitium dicit se nolle teneri noĩe serui
tutis vel vitiorum? dicẽdũ est hoc generale pactum a
a non trahi ad ea quæ venditor sciuit, sed ad ea quæ ignorauit uenditor. ut ff. de act. empt. & uend. l. qro.
& argu. de hęr. vend. l. hoc autem † Sed oppono, & ur 3
q scienti denũtiare oporteat, quia dr in iure, quod qui vult hre liberã potestatẽ inchoandi accusationẽ de adulterio, vel ab adulterio uel adultera, ẽt postq̃ adultera nupsit denuntiare debet adulteræ ne nubat, quia intendit proponere accusationẽ de adulterio. Quid ergo si adultera sciuit, postea nupsit sine denuntiatione, nõ nocet ei sciẽtia, vt ff. de adul. l. denuntiasse circa prin. Dici posset q ius illud qd per denuntiationẽ reseruare intendebat, erat odiosum, & ideo sola sciẽtia sine denuntiatione nõ prodest. Sed contra hanc solutionẽ est ff. de pet. hær. l.
itẽ veniunt. §. petitã. † Nã & ibi agebatur de re odio 4
sa, li. de bonæ fidei possessore efficiendo malæ fidei, & tñ scientia sine denuntiatione operaretur illud quod operaretur denuntiatio. quare dicendũ videtur q in his in quibus denuntiatio est de substantia, non sufficit simplex scientia, ut in d. l. denuntiasse, & ideo est necessaria denuntiatio. in his autẽ in quibus sola scientia est de substantia nõ est necessaria scienti denuntiatio. ut d. l. 1. in fi. de act. emp. &
de ædil. ædic. l. 1. §. intelligatur. † In dubio aũt præ- 5
sumendum videtur potius scientiam esse de substã
tia, *b* q̃ denuntiationẽ cum denuntiationes fieri so- b
leãt ad hoc solum, ut qui erat incertus certificetur. & in isto dubio loquit ista regula, & d. l. itẽ. ueniũt. §. petitam, & qd vi aut clã. l. qui aliter. §. aut fortè.

In

ille cui fit denuntiatio ad aliquod faciendum, ut si denuntietur venditori q. mouetur lis emptori ut ueniat ad defendendũ emptoré, tunc sciéti est denuntiandũ q. defendat. ut l. qui absenté, & ibi Bart. ff de procur. & casus est in d. l. denũtiasse. in prin. & tenent Bar. Bal. & Sal. in l. 1. C. de peri. rei vendi. & idem tenet Bart. in l. emptor. C. de euict. licet Cy. ibi in 3. qõ. sequatur Dy. hic sequitur Bar. & in l. empt. act. eo. titu. & ibi vide Bar. & Alex. & Bal. consi. in l. 2. §. si col. 5. in gl. in verb. scire. ff. sol. mat. vbi doct. sequũtur Bar. & uide latè Alex. post Bar. in l. nõ solũ §. morte in vlt. char. ff. de no. oper nũt. & Bart. & Bal. in l. item veniũt, § petitã. hic al leg. & ibi Alexan. in add. ad Barto. & tenet Abb. Sic. opin. Bar. in c. fin. in gl. 1. de cõtrah. empt. & ibi de Belenzi. in addit. ubi ponit tres limitationes quas posuerat Ale. in d. l. 2. § fin. ff. sol. mat. & vide Barto. in l. qui vxori. §. quid ergo. ff. de adult. & tenet Spec. titu de emp. § fi. in fi. licet Io. An. d. l. ibi in addit. repetat dicta Dyn. hic & non apertè decidit. & idem glo Bal. & Card. Alex. in c. si de feudo vasal. ab aliquo interpel. fuerit & qũo sit facienda denuntiatio venditori vide ibi & do. s. alleg. in l. emp. C. de euict. & Ang. in l. libera. C. de sent. & interlo. omniũ iudicũ. ubi opi. Bar. dicit non seruari de consuetudine, & Bal. in l. cum qõ C. de euict. & in d. l. emptor. adde gl & Lud. Bolog. in suis primis interpret. in clem. causam, in fi. de elect. & Ang. consi. 186. incip. in facto, & Fel. in c. cum contingat col. 3 vsque ad fi de rescrip. & in c. cum M. Ferrariensis. col. 12. in fi. de consti. & deci. Capel Tholo 407.

IN REG. NON LICET. ARG.

1 *Dilatio concedi debet reo, quæ conceditur actori.*
2 *Actori negatur, quod reo non conceditur.*
3 *Reus ordinarium suum recusare non potest, actor unum de pluribus eligere potest.*
4 *Actor reo iudicem suum auferre potest.*
5 *Reus an audiri debeat probare volens ad se pertinere si actor in probatione defecit.*

REGVLA XXXII.

NON *licet actori quod reo licitum non existit.*

1 ¶ LEGISTAE† ponunt exemplum istius regulæ, quod si actori petenti datur dilatio propter testes, ergo & reo. quod exemplum locum haberet si regula poneretur affirmatiuè, uidelicet quod licet actori, licere debet & reo, & multò plus ut patet in exceptionibus opponendis. s. eod. cap. nullus. & ff. eod. l. nemo ex ijs. Et in numero dilationum, ut C. de tẽp. integ. rest. l. petendæ, & ff. de fer. l. in pecuniarijs. *a* & in pluribus alijs. † Est ergo exẽplũ cõueniẽs ut si denegatur reo potestas producendi

a Adde ibi docto. & no. q. in causis ciuilibus quoad dilationes dandas, quamuis reo non possint dari plures rationes numero quàm actori. & est ratio, quia dilationes sunt cõmunes, ut l. petendæ. & Cy. Bart. Bal. C. de temp. in int. rest. hic alleg. tamen possunt maiores & longiores dare reo quam actori. gl. est celebris, in l. sicut. §. sed si quatur. in glo. 1. ff. si ser. vendi. quamlib. sequi-

tur Bar.& Bal.de quo uide Ber.de Bellen. in addi. Abb. in c. duobus, de te. & adde no.per Dy. & quæ ibi dico in addi.in reg.cum iura par.suprà eod.

Adde Lanfr.de Oria.in c.quoniam contra falsam.§.dilationes. nume 4 versi sed pon .& ibi posui in apost.de proba.& dixi in apost.ad Panor. in proœm. decre.nu.8.versi.in glo.in uersi.quā cessante.

a Adde q idē tenet Ang Ar. in §.si minus. col.8.ver.qđo. inst.de act.pro quo alle. text. in l. exceptio. nē.cū ibi no.p gl.& Doct C.d prob.& hoc in causis ordinarijs.sec' in causis sūmarijs: qa tūc dilationes debent abbreuiari,& terminus ad probandū pariter dabitur reo. & actori ut habetur in clem.sæpe.de uerb.sig. s'm eū.& ita tenet glo.Bar, & Bal.i l.circa.ff. de prob. & ibi Flo & Cy.in l. act in 6.q C.d pb.vid Bal. in l.frustra in fi. C.de proba. & i l.2. C.si intr. cer.tps. trina. q. terminetur Sed hodie i regno Franciæ plebiscitaf ad omnes fines,& admittūtur actor & reus ad probandum.& qui melius probat ille obtinet.sec'in causis summarijs,

di testes post didicita testificata, ergo & actori. ut in auth.de test.§.illud tñ.col. 7. quia cōiter loquitur de vtroque.q.a rei conditio fauorabilior est, q̃ actoris.Itē si reo nō licet reuocare ꝓcuratorē post litē cōtestatā:ergo nec actori.vt ff. de procu. l. post litē.l.quæ omnia.¶ Opponi aūt pōt ad regulā dupliciter:& de duobus quæri pōt. † primò, q.a vř ꝙ plus liceat actori q̃ reo,certū est ꝙ reus nō potest ordinariū suum recusare.C.de iuris.omni.iu.l.nemo. 3
& tñ actor eligere potest vnum de pluribus ordinarijs rei, & consequēter aliū recusare. vt C. de epi. & cler.l.cū clericis.in prin.Sed dici potest ꝙ cùm omnis diffinitio in iure nřo periculosa sit, sicut & pleræq; fallūt quandoq;,& hæc ita. ¶ † Itē opponitur ꝙ actor potest auferre reo iudicē suum per rescriptū ad extraordinariū iudicē impetratum: vt C. de 4
dilat.l.si quando.Et tamē nò licet super hoc rescriptū impetrare.vt in auth.vt oēs obe.iu.§. hæc considerantes.col.5.& C.ubi de cri.agi opor.auth.qua in pronuncia.Solutio vt in prin.Quæri aūt pōt si actor sit parat' ꝓbare de iure dominij rei de qua agitur, & reus eodē tpe super iure dominij ꝓbationes offert,q.s eoiū præferendus sit in probando?& vř ꝙ reus:q.a in iure pari fauorabilior est cius] causa.vt j.eo.ca.in pari causa & ff. de verb.obli.l. si seruū. §. sequitur.& de doli exce.l.apud Celsum. §. Marcellus,& videtur expressum C.de inoffi.test.l.liberi. & ff.de prob.l.circa.& de liber.caus.l.cū necessitas.sed credo sequendā esse opi.Azo. videlicet ꝙ ex ordine primò recipiantur probatioues actoris, posteà probationes rei.a arg. C. de fal.l, fin. ¶.†Item solet a
quæri nunquid in qualibet causa audiatur reus, si 5
si velit probare rē ad se pertinere actore in probatione deficiente? & uidetur ꝙ non: quia cùm in vtroq; casu sequitur absolutoria. vt C. de eden.l.q accusare.

a Adde, q idem tenet glo. & Doc. s. proxi. post l. alleg. & Cy. in d. l. actor. in 5. q. & gl. fi. C. de fal. & glo. in c. ex insinuatione. in fi. de proc. uolendo gl. Dy. hic & Doct. supradicti, q si reus probauit ré suá esse, q iudex dēt declarare eū dñm. & idé Inno. in c. ex conqõne. de restit. spol. sed Host. ibi tenet contrariū. & Bal. in d. l. circa in antiqua lect. & Abb. Sic. in d. c. ex conqõne. in 4. q. post plura uerba tñ Flor. in d. l. circa. ad fi. dicit. q opi. Dyn. & sequaciū est uera, & cõis. vñ dicit ibi Bar. q ad euitandas opi. debet addi cla nõ se astringés de qua dixi in reg. nullus. in prima add. Ad de Bal. in materia i d. l. frustra: in 2. opp. de proba. C. & Ang. Are. i §. j. col. pen. uer. in gl. dicat & ibi Ias. de Mai. col. 19 insti. de act. & Abb. & Fel. i c. cū cám. I pri de re iud.

b Adde. Bar. & ibi Alex. in addit. in l. cum qs 6. si debitoré. ff. de sol. & pulchrè Fel. in c. ex par. decani co 8. cū seq. usque ad fi. de resc. ubi uideat qñ reuocatio pcuratoris nõ facit notificata parti uel pcuratori ad recipiendū debitum uel renunciandū benefició i manib. superioris cõstituto

accusare. & de rei vend. l. vlt. & insti. de interd. §. commodum, uidetur sua non interesse, & propterea non audiendus, C. de probat. l. ad probationē. Sed dicendum est sua interesse, quia si probat rem a suam esse, consequitur ius *a* agendi. aliàs consequitur solùm ius excipiendi vt ff. de iureiur. l. sed si possessori. & ideo auditur. argu. ff. de probat. l. circa. s. de proba. quoniam cõtra & quia regulariter quod licet actori licere debet reo, ut dictum est.

IN REG. MVTARE. ARG.

1 *Eligens, consiliū mutare non potest in detrimētū electi.*

2 *Mandatum reuocare licet, & consilium mutare.*

3 *Variare licet quandoq; & consilium mutare.*

4 *Vaiatio quando & in quibus permittatur.*

6 *Filius qui hæreditatem paternam repudiauit an possit ad eandem restitui.*

REGVLA XXXIII.

MVTARE consilium quis non potest in alterius detrimentum.

1 † IN Negligēte cõmodè poni pōt exēplum, qui non pōt mutare consiliū in detrimentū electi post scrutinium publicatum, cum per electionem quesitum sit electo ius petendæ confirmationis. ut s. de elect. ca. publicato. & de elect. c. nulli licere. lib. 5. & de opt. leg. l. apud Aufidium. item poni potest in iudicante, & contrahente, & in confitente: de quibus omnibus plenè per omnia dictū est suprà eod. c. quod semel. & ideo ibi dicta hic repeti possent.

2 †Sed & opponitur, & videtur q licet mutare consilium: quia certū est q licet reuocare mandatū re integra; ergo licet mutare cõsiliū. ut ff. mand. l. si tibi mādauero. §. sicuti. Sed dicēdū est q reuocatio procedit sine detrimento alterius, quia si ignoratur re b uocatū, reuocatio non affert damnū ignoranti, *b*.

ut

to noceat. & ibi bene not plures ampliationes & limitationes ad cle. 1. de renun. & Lud. Bolog. in c. auditis. de procu. & in c. 2. eod. tit. in primis interpret. & H. ppo. de Marsi. in suo. sing. 58.

Adde an procurator reuocatus obliget dominum ipsum, & dic q sic. per tex. singularem, in l. sed pupillus. versi. sed alius iuncta sua glo. ff. de Instit. quoniam ad hoc pro singulari refert Ro. sin. suo 473. incip. variant continuè, Et an procuratore ad negotia constituto reuocato absq; notificatione an damnificatus possit agere ad interesse contra reuocantem, & dic q aget act. de dolo. vt est casus sing. in l. qdã debitor iũcta gl in ver. t. secũ dũ Bart. & Lu. ibi ff. de dolo. refert & sequtur Rom. sing. 288. incip. procurator ad negotia.

vt ff. de sol. l. cùm quis. §. si debitorẽ. & de dona. l.
hoc iure. §. si quis dederit. si sciuit damnũ sua cul-
pa sentit. & ideo fictione iuris sentire non videtur,
vt in regula iuris. † Itẽ oppo. & vr, quòd liceat ua- 3
riare & consequenter consiliũ mutare, ut ff. de col
la. l. nonnunquam. & rer. amo. l. de rebus. & de act.
emp. & vendi. l. si sterilis. §. vlt. & de lib. leg. l. Aure-
lius. §. pen. † Sed dicendum est, *a* quod aut uarie-
tas deprehenditur circa eandem rem, aut circa di-
uersas quæ nullam connexitatem habent: aut circa
diuersas quæ ratione connexitatis habentur eius-
dem loco. Primo casu est prohibita variatio, ut
hic. & supra. eod. c. quod semel. & ff. de lega. 1. l. ser-
ui electione. & l. huius. §. stichum. & de lega. 2. l. sta
tuliberum. §. Stichum. & de bon. liber. l. nam absur
dum † fallit in filio *b* cui fauetur circa hæredita 4
tẽ paternam, licet uideatur semel repudiasse: vt ff. b
de colla. bo. l. nonnunquam. & de iure delib. l. si q s
seruus. & C. de repu. hæredi. l. si in secundo casu ua
riatio admittitur: ut d. l. si sterilis. §. fi. & rer. amot.
l. de rebus. Tertio casu reprobatur: vt ff. de proc. l.
in causæ. & de vsur. l. Caius. & de dam. infe. l. prętor.
§. vnde quæritur. & de admi. tuto. l. cũ quærit. Dy.

IN REG. GENERI. ARG.

1 *Generi per speciem derogetur in legatis.*

2 *Legato generis quo casu per speciem non derogetur, & nu. seq.*

a Addè quando quis possit mutare consil. Bal. consi. 354. lib. 3. & Dy. & ibi Bar. in l. de reb. & ibi Al. in addi. ff. rer. amo. & Bald. & mod. in l. si cum dotem. §. eodem tempore. ff. sol. mat. Et no. q licet cõsultori qui malè consuluit mutare consilium vt no. Bal. in l. §. sed cũ in secundã. C. de fur. & ibi Alex. in addi. & Bal. Ioan. Fab & Ang. Are. in §. his itaque. in fi. insti. de iusti & iure. & Bar. in l. serui electione. in prin. ff. de leg. 1. & in l. si sterilis. §. fi. ff. de act. emp Et in varietate doc. & sanctorum quid tenendum, vide Fel. in c. ne inuita. col. 1. versi fallit 2. de consti. & in c. 1. de præsump.

b Filio etiam emancipato, quia hodie bona suorum extensa ad omnes liberos & consequenter Item in filia per §. nulla. in auth. de hære. ab intest. facit Bar. Ias. l. 3. de iuris & fact. igno. vbi dixi in lectura mea Tubingensi. quod

1

5 *Legatum de duabus statuis marmoreis, & item de omni marmore factum, qualiter intelligendum.*

6 *Genus quando restringatur per speciem, aut contra.*

7 *Specierum enumeratio quando genus restringat ad enumeratas.*

8 *Species quando dicantur enumeratæ gratia dubitationis tollendæ.*

9 *Legatum horti instructi qualiter debeat intelligi.*

10 *Genus quando deroget speciei.*

11 *Enumeratio generalis specierũ an operetur idem quod specialis.*

12 *Species an restringat genus in institutionibus.*

13 *Substitutio specialis an deroget generali.*

14 *Contractus specialis quando deroget generali.*

15 *Constitutio generalis pontificis Romani non derogat specialibus statutis locorum.*

16 *Constitutio non extenditur ad non recitata, & quæ in facto alieno consistunt.*

17 *Rescriptum speciale derogat generali.*

REGVLA XXXIIII.

GENERI per speciem derogatur.

EXEMPLA istius regulæ poni possunt in le-
gatis, & in substitutionib⁹ & contractibus & in legũ
1 latoribus & in rescriptis. † In legatis, quia si testa-
tor legauit vni speciẽ, & alteri genus; generi ꝑ spe-
ciem derogatur. ff. de leg. 3. l. vxorẽ. §. feliciſſimo. &
l. seruis verbanis. §. ult. Item si legat libertis alimen-
ta in genere, & uni libertorum legat alimenta spe-
cie, ille cui legatur in specie, nõ admittitur ad lega
tũ generale, vt ff. de alimen. & ciba. leg. l. alimenta
§. basilicæ. & l. Stichus. in prin. Sed oppo. & uidetur
quod generi per speciem non derogetur. † Nam si
2 testator legat vni genus, & eidem speciem, per enu
merationem specierum non derogatur legato ge-
neris, ut ff. de fund. instru. l. quæsitum. §. ultimo.
3 ¶ † Dicunt *a* quidam quòd aut legatur uni genu.
a & alteri species, & tunc generi per speciem deroga-
tur, aut legatur uni & eidem genus & species, &
tũc generi per speciẽ non derogatur, quasi species
ex abundanti videatur apponi, ut in l. quæsitum

not. ad ampliationẽ d. l. vlti. vltra ea quæ Guil. Benedict. Repet. ca. Raynu. mortuo itaque testator. c. 2. num. 127. Latius dixi in cõsue. pari. §. 127.
a Adde ad no. hic per Dyn. bñ in legatis ꝑ speciem generi derogetur pulchrè Bar. in l. quæsitũ. §. vlti. de fund. instr. hic alleg. q latè tractat hanc materiã ꝑ quatuor quæstiones prius pro euidẽtia materiæ declarãdo qualiter hic assumatur gen⁹, species, & indiuiduum. & in hac materia vide ibi Alex. in addi. & hic Io. And. & Mod. & Bart. in l. si dominus. ff. de leg. 1. Abb. Sic. in c. 1. & latius in c. pastoralis. §. quoniam. colum. 1. de rescriptis. & ibi Fely. in princi. & vide Doct. in sequen. addit. & Barto. & Alexand. in l. 1. §. hoc aũt. ff. de noui oper. nũ. & vltra prædi-

quod

quod falsum esse apertè apparet: quia in l. cùm de lanionis. §. si cui fundū. & § q. dā. & §. sæpe. in princ. ff. de fun. instru. eidem legauerat genus & speciē, & tamen generi per speciē derogatur, quia legatū generis restrictū videtur ad species enumeratas. & idē probatur de supel. leg. l. legata. & ideo vr latius distinguendū q̃. Glo. iuris ciuilis distinguat : † quia
aut testator legat vni genus, & alteri speciē, aut le- 4
gat eidē genus & speciē. si uni genus & alteri spēm, gn̄i per speciē derogat: vt d. l. 1. §. vxorē fęlicissimo. siue primò genus & posteà species: siue primò species & posteà genus legat: vt ff. de manu. testa. l. si peculiū. & d. l. q̄sitū. §. vlt. In secūdo casu, scilicet legat quādo eidē genus & speciē, aut extra legatū generis enumerat speciē: aut euumerat indiuidua, quę sub certa speccie eiusdē generis cōtinētur. si enumerat indiuidua, enumeratio operatur qnod legatū generis non extenditur ad alia indiuidua quæ sub eadem specie continentur, siue præcedat legatum generis & sequatur enumeratio indiuiduorum, siue
econtrà. † Verbi gratia : lego Titio duas statuas 5
marmoreas. Itē omne marmor. Et licet similes statuas marmoreas habeam, nulla cedit in legatū præ
ter duas: vt ff. de lega. 3. in l. hęres meus. §. 1. & de .1
fund. instr. l. cum delanionis. §. si cui fundum. & de aur. & arg. leg. l. 1. §. item si duo. Si verò enumerat species indiuidua continentes : aut primò species, & posteà copulatiue genus: aut econtrà primò genus, & posteà species. Primo casu uidetur ampliare legatum & non restringere: vt ff. de leg. 3. l. hoc legatum. & l. ea tamen ¶ Sed contra illud membrum distinctioni: videtur apertè. ff. de vino triti.
& oleo leg. l. si §. cui dulcia. a † Nā ibi primò enu- a
merantur species, & postea genus: & per enumera- 6
tionem specierū restringitur. significatio generis. sed illud ibi non contingit propter enumerationem præcedentem specierum, propter naturam copulatiuæ, & rei copulatæ, ut ibi apparet dū dicit, ex collectione uini, &c. & argument. de fundo instru. l. sæpe. §. Caio. Secundo casu quando primo genus

ēta iu legatis, uide Dy. in d. c. cū qō. C. de lega. & Bar. in l. alimen ꝯ. basilicæ. & l. liber tis quos . in princ. & l. Stichus. ff. de alimē. & cib. leg. Bal. in l. Titiæ texto es , in prin. ff. de leg. 1. & in materia, Lud. Bolo. in l. qm̄. C. de conuenien. fis. deb. lib. 10. in primis interpret. & Bal. cōsi. 33. incip. ad euidētiā. uers. a præmittendū. lib. 1. & in cons. 65. & in cōs. 260. co. li. & in cōs. 385. col. 2. lib. 4. & Abb. Sicu. in c. ex parte el 1. de offic. deleg. & Pau. de Ca. in cōs. 177. in nouis. & Ang. in consi. 335. in 1. & 2. col. inci qō p̄ lista.

Adde omnino quod notaui in trac. meo clarū. in prin. in uer. cla gn̄alis. & dixi in aposti. ad Car. in cle. j. in uerbo gn̄i. ī prin. de pręb. & istis adde qd̄ notaui ī apost. seq.

a Adde ibi

genus,& posteà species,& tunc habet locum distinctio glossæ iuris Ciuilis posita in præallegat. l. quæsitum.§.vltimo.quia aut species enumerantur ab errãte,aut a sciẽte:si ab errante, enumeratio nihil operatur,& ideo legato generali relicto non uidetur detractum:vt ff. de supellec. legat. l. legata, in princip.si a sciente,aut causa dubitationis tollendæ aut causa limitationis, aut dubitatur.

7 † Primo casu species ex abũdanti enumerantur:quia potiùs ad maiorẽ euidentiã videntur enumerari: q̃ vt derogetur legato generis:vt ff.de auro & argen.lega. l.peculis.§.Labeo.& eo.l.quæ dubitationis.Secũdo casu legatũ videt̃ restringi ad species enumeratas,& ideo genus ex abundanti exprimitur,cũ eius expreßio nihil operetur:vt de fun.instru.legat.l.cũ delanionis.§.quidam.& l.Seię.in princip.& de supelle.lega.l.legata. 1.2.& 3.responso.

8 † Tertio casu quando dubitatur, dicendum est potiùs quòd gratia tollendę dubitationis videatur exprimere species, & ideo legatũ generis nõ diminuitur:vt d.l.q̃ situm.§.si quis fundum.qui proprie loqui videtur in casu dubio. Quid autem si vni legaret sub homine vniuersaliori,alij sub nomine minus uniuersali? dico quòd vniuersalius habetur loco generis, minus

a vniuersale habetur loco speciei:& ideo per minus vniuersale derogatur vniuersaliori,sicut generi per speciem.

9 † Verbi gratia: si filio legat hortum instructum:filię verò argentum muliebre quod in horto habuit, illud ad filiam pertinebit:vt ff.de fund.instru. l. quæsitum. §. quæsitum.& argum. de legat. 3. l. vxorem. §. codicillis. & de pecul.l.seruo manumisso,& de auro & argen. legat.l.1.§.idem cũm alteri. Item opponitur ad regulam,& videtur

10 † quod speciei per genus derogatur:& non econuerso:quia si primò lego alimenta quibusdam libertis, posteà lego alimenta omnibus,per generalem uidetur esse recessum a speciali: ut ff. de aliment. lega. l. libertis. Dicendum est quod aut generale & speciale exprimitur in eadem voluntate, aut in diuersis: si in eadem

N volun-

Bat. q̃n enumeratio spẽi restringat significationẽ generis. Abb. Sicu. in c.sedes col. 3.& ult. de rescrip. ubi allega hic Dyn. et ibi uide lingu. Fel.col.2. uers. clausula generalis.et Bal. in l.quoties. C.de fal.et Doct supra alleg.in p̃ced. addit. et Bal. consi.260. in 3.,uol. et in consi.207.eod. lib.et in consi. 302.col.2. uer. sequit. li.3.et s cõs.328. e.uol. Adde Gull. de Cug. in l.fi. nu.3. in uersi. generi per speciẽ derogatur. C. de fer. Rebuf.l. decurionibus.nu.3. in § spãli. C. de sileti.ar. et de curionibus li. 12.Dy.l. libertis.in uer. per speciẽ derogatur. de adi.leg. gl. gñalis.in l. uxorem.§. fęlicissimo.in uer. bo.derogat.de leg.3. Bar.in l. quæsitum.§.si quis fundũ.in uers.tract. post Alex. et alios. ff.de fun.instr.

a Minus. Idẽ

Alex. confi 65. nu,7 lib. 7. ubi in anno,dixi. Philip.Deci.confi,18.col.1. confi. 44.in fi.conti.382 nu.4 Hier.Grat conf,38.nu,14.lib.2.

a Adde Barto. in l. quæſitum. col.4.uerſi. venio ad ſecundam q. & uidetur hic eſſe defectus in diſtinctione . y. ut potes videre. vide Bar.in l.ſi conſul.de adoptio, & Dy. in l.Titia §.qui Marco alias incipien.l.qui Marco. ff.de an,leg. & in l. doli. clauſula. & ibi Io. And. Imo. ff. de ver. obli, poſt Bar.& Bal.

b Secundo, Quod ſit iſtud & tertiũ membrum superuacui, & anſipitis laboris exiſtimatũ, & Alberic. Barto.& alijs antiquis ſupplere. cum iſtæ diſtinctiones erroneæ ſint. quia ex particularibus exemplis legũ, quæ nõ ſunt factæ ad finẽ regularum perperam fabricantur diſtinctiones, omnia cõplectentes. ſed circũſtãtiæ ſuiuſque caſus attendi debent vt ſæpe dixi.

c Adde ibi. Bar.Bal, & Al. & Bar.in d. l.ſi quæſitum §.vl. & Bart. in d.l. ſi ff. ad Trebe. aliter ſoluit argu.quàm Dyn. hic, ut ibi per eum uide.

voluntate,*a* tunc ſpecialis derogat generali.ſiue præcedat,ſiue ſequatur:vt ff.de aliment.legat.l.alimenta.§.Baſilicæ.& l.Stichus.in prin.Si in diuerſis, poſterius derogat priori:vt d.l.libertis.in prin.Secũdo *b* caſu ſiue exprimatur in eadem voluntate, ſiue in diuerſis:item ſiue præcedat generale, ſiue ſpeciale, derogat generali:ut ff.de legat.l.3.vxorem.§. codicillis.in tertio caſu uidetur neutrũ alteri derogare. ff.de aliment.legat.l.alia,in fi.de annuis legat.l.Titia.§.qui Marco. † Itẽ opponitur,& uidetur q͂ ſpecierũ expreſſio generalis nihil operetur:quia quod operatur expreſsio ſingularum ſpecierum, operatur ſola expreſsio gener. ſub qua ſpecies continentur:ut ff. de legat.3.l.ſi chorus .in princip. & de vſu & habita,l.ſi ita.in princ. Reſpondeo & dico quòd vbi ſolum genus exprimitur,tunc perinde habetur ac ſi exprimerentur ſingulæ ſpecies in genere cõprehenſæ,ut in præallega.l. ſi chorus,ſed vbi exprimitur genus & ſpecies,habet locum diſtinctio ſupradicta.† In ſubſtitutionibus autem poſſet poni hoc modo exemplũ: pone ,teſtator inſtituit patrẽ & filium inſolidũ in vna parte,& eos inuicẽ ſubſtituit. ſecũdò inſtituit alios hæredes ex reliquis partibus. Tertio dicis,omnes inuicẽ ſubſtituo.iſta enim ſubſtitutio generalis, nõ extenditur ad patrẽ & filiũ, qui erant inuicem ſubſtituti:ut ff.de vulgar.&pupillar.ſubſtitut.l. cohæredi. §. qui patrem, *c* † Sed contra hoc uidetur.ff.ad Trebel.l.ulti.ubi per ſubſtitutionem ſpecialem nõ derogatur generali. Sed ibi erant ſpecies ſubſtitutionis diuerſæ: quia prima ſpecialis erat vulgaris ſiue reciproca, ſecunda generalis erat & fideicommiſſaria.ſed in §. qui patrem,ſpecialis & generalis erant eiuſdem generis, quia vtraque uulgaris ſiue reciproca,& ideo generali derogatur per ſpecialem.† in contractibus autem

Margin: a (beside "voluntate"), 11 (beside "tia.§.qui Marco"), c and 13 (beside "pillar.ſubſtitut." / "contra hoc"), 14 (beside "rali derogatur").

a Adde quando in dispositionibus legalibus specialis deroget generali. Dy. & quæ ibi dixi in addit. in regula, possessor. fol. 17. Bart. & Alex. in l. 1. §. hoc autem. de no. oper. nun. & Alex. in consi. 19. col. versi. vltra prædicta. lib. 2. & Bar. in l. libertis quos. in prin. ff. de aliment. legat. & in l. sanctio legum. ff. de pœnis. & ibi Alex. in addit. & q. Bald. Ang. & Sal. in l. qui sepulchra. C. de sepulchr. viol. & Angel. Are. in tractat. Malefi. in gl. capue à spatulis. in 2 q. & ibi Ang. Ar. & Bern. Lādri. in addi. & Bal. consi. 120. col. pen. versi. quædam alia fuerunt. lib. 3. & vide amplè per Doct. ī pximè alleg qñ pœna statuti tollat pœnā iuris cōmunis, vel eẽ. de quo vide q dixi in §. 16. in glo. 1. de iurisd. omn. iudic. & Bal. in disputatione sua incipi. Pisanæ ciuitatis. col 2 versi. 8. & Bar. in l. de quibus. ff. de leg col. 3. versi. oppon. ad fi. & ibi Al. in addi. & etiam Barr. in col. 4 in pri. ponunt q. consuetudines cōsistūt in facto, & maximè per Bart. & Alex. ibi in addit. in 2. q. & amplè ibi per Doct. modernos. & doctor. in l. 2. C. quæ sit longa consuetudo.

Adde deductis hic, Bald. omnino in l. ea quidem. ad fi. & quod ibi posui in apostil. ad ipsum. in versi. generalis infamia. C. de accusat. & ad materiam statutorum an generale restringatur per speciale, vide omnino Alexand. consi. suo 103. & seq. vol. 4.

tem patet exemplum. ff. de verb. oblig. l. doli clausula. & l. stipulationes commodissimum, quia si stipulor ab aliquo librum scribi de die, & non de nocte, per se, & nō per discipulum, & dolū generaliter nō committi, & ipse scribat per alium æquè malū: nō per discipulum, committitur stipulatio ex generali clausula de dolo. sed ad casum in stipulatione expressum non pertinet. In legumlatoribus patet exē-
a plū. ff. de pœn. l. sanctio legum. a Itē suprà. de cōstit.
15 c. 1. lib. 6. † vbi per constitutionem generalem editā à Romano Pontifice, non derogat specialibus statutis rationalibus aliorū locorū, nisi in constitutione generali cōtrarium caueatur expresse. Sed cōtrà videtur ff. de sepul. viol. l. 3. §. diuus. vbi per rescriptū imperiale sequens, derogatur cōsuetudini speciali alicuius loci: sed prout varijs modis tex. intelligitur, potest variè responderi. Vel potest dici quòd. s. de cōstit. c. 1. est ius nouissimū iure canonū introdu-
16 ctū, & rationabiliter: † quia statuta locorum & consuetudines in facto consistunt: & verisimile est Roma. Pontificem ignorare ea quæ in alieno facto consistunt: ideo non videtur voluisse constitutionem extēdi ad ea tollenda quæ ignorauit, cùm constitutio extendi non debet ad tollenda ea de quibus constituens non cogitauit, uel non est uerisimile cogitasse. ar. ff. de transact. l. cùm Aquiliana. & l. qui cum tutoribus. §. 1. & § fi. & l. non est ferendus. & de contrahend. empt. & uendit. l. in lege. &
17 de acquirē. hæredit. l. nec is. & l. si is ad quem. † In rescrip-

a Adde Abb.& Fel.s.in 1.& 2.addi.alleg. Et quid in priuilegijs: vide text.in c. veniens. de præscr. cũ ibi plenè no.& Lud.Bolo.in d c. qm̃.de cõue.fisc.deb.& ad omnia dicta hic per Dy.vide Ang.in cõsi.110 col j.ver porrò.& in cõs.223.

Adde bonum tex,quod & ibi no.in l.alimenta §.basilicæ ff.de ali.leg & in l. hæres.§ j.ff.de fundo instruc.Bar.in l.si seruus cõis.ff.de stipu. seru. & Petr. de Perg.in trac.de quarta episco. c 9.col.3.

rescriptis patet etiã à cp speciale derogat genera- a
li,vt s.de præbend.c.dudum.& c.quamuis tibi.lib. 6.quæ dicta sunt superiùs in legatis trahi possunt facilè ad rescripta.Dyn.

IN REG. PLVS SEMPER. ARG.

1 *Quarta bonorum debetur si eandem legare intendens dimidiam errore scripserit.*

2 *Sententia a pluribus lata, valet in eo, in quo omnes consenserunt.*

3 *Absolutus à fundi petitione,præsumitur absolui a qua libet eius parte.*

4 *Stipulatio inutilis est si de vno respondeatur de duobus alternatiuè interroganti.*

5 *Stipulatio redditur inutilis p diuersitatem qualitatis.*

6 *Imperium merum & iurisdictio sunt species abinuicem distinctæ.*

REGVLA XXXV.

PLVS *semper in se continet quod est minus.*

¶ †VT ecce si testator intendens legare quartam 1
partem bonorum, scripsit dimidiam, debetur ei quarta,quia dimidia inest,vt ff.de leg. 1.l.qui quartam.& de hær.inst. l.quoties.§. sed si maiorẽ.Itẽ si nolẽs stipulari interrogo de 30.& interrogatus rñdeat de 10.valet stipulatio de decẽ. qa maior summæ minor.inest,vt ff.de uerb.ob.l.1.§.si stipulãti *b* b
Item

b Adde quãdo pluris seu maiori summæ inest. pulchrè Bart. & Alex. in d.§. si stipul vbi ponit Alex regulam cũ sex fallen & aliquas qõnes ad materiã,& vide hic Doct.Modern, post.gl. & Bar. in l.si vnus.§.si eùm mili. ff d pact limit.m si d volũtate partiũ appareat, vt in maiori quantitate nõ contineat.minor, tunc non cõtinetur, nec habet locũ hęc regula. vt not. gl.quã faciunt singuli. ibi Angel. Alex. illustris doct.Francisc. de Aret, in j.col.& Ludou. Bolog. in suis primis interpret.in d.§.si stipulanti.Item limita secundum Alex. in consi.129 col.vlt. versi. nec etiam. volum.5. nisi diuersæ & separatæ sunt depositiones,& vna facta de maiori, & alia de minori, quia tunc in maiori summa non comprehenditur minor. vt l. ex facto §. item quæro,ff. de vulg & pupil. substit.vt ibi vide per Moder. in d.§.stipulanti.& Dyn.j. in reg. in toto.& decis.Capellæ.Tholos.208.

Potes. insuper limitare vltra limit. hic positas & alias quas ponit Alex. in l. ex facto. §. item quæro.ff. de vulg. & pupil.& in l.Sempronius. Proculo ff de leg. secundo.vt per Panor. in c. fi. de plus peti s. hanc regulam non procedere quando negatiuè profertur,& ita no Archid.3 q 9,c.nihilominus.

a Adde ibi Bar. Pau. de Cast. Imo & Alex, pulchrè. & in d. §. stipulanti ꝙ magis vitiat diuersitas in qualitate quàm in quantitate, & ratio est secundũ Bar. & Doct. in d. §. si stipulant, quia diuersitas in qualitate inducit diuersitatem circa substantiam obligationis ut sentit hic Dyn.

b Adde an iudex maleficiorũ cognoscat de cã ciuili. vide Ian. l e. cũ oporteat. de accus. & Bal. & Bart. in l. ps. ff. de calum. & bar. & ibi Ale. in addi. in l. in terdũ. § qui furem. ff. de fur. & Cyn. in l. si quis ad fundũ. C. de legé iul. de ui pub. & Bal. in l. testa. & ibi Doct. C. de test. & Ang. Are. post gl. in verb tramites in proœ. insti. col. vlt. & Bal. & Lud Bolog. in secundis interpreta. in l. solemus. §. latrũculator. ff. de iud. vbi dicit quod incidéter bene põt cognoscere.

Adde inquátum dicit iudicem maleficiorũ posse cognoscere incidéter de causa ciuili. Tu dic hoc verum viuente eo cõtraquẽ est inchoata causa criminalis, secus si moriat, quia contra ei⁹ hæredé pnunciare non posset. l. dié funct. & ibi Bar. ff. de offi. asses. Fr.

2 †Item in sententia, quia si unus arbitrorum condẽ
nat in 15. alius in 10. & alius in 5. ualet snĩa in quin
que, cũ in quinq; omnes consensisse uidentur, ex eo
ꝙ plus semper in se continet qđ est minus. ut hic. &
ff. de arbi. l. diem proferre. §. si plures. & s. de arb. c.
3 1. lib. 6. †Itẽ si sim absolutus à petitione totius fun-
di absolutus uideor a qualibet eius parte, unde in
qualibet eius parte obstat exceptio rei iudic. ut ff.
de excep. rei iudi. l. Iulianus. & l. si quis cum totũ. &
ff. de reg. iur. l. in eo qđ plus. & l. in toto. item si abso
lutus sum a petitione uniuersali, ut hæreditatis pe
titione, obstat excep. rei iud. uendicãti res singulas
ex eadem cã. ut ff. de excep. rei iud. l. Iul. & l. si quis
cum totũ, & l. eadem rõne, quia plus semp in se cõ
4 tinet ꝙ est minus. ¶ † Sed contra regulã est, quia si
interrogo utrũ promittas Stichũ aut Pamphilium
& rñdeas de Pãphilo tñ, stipulatio est inutilis, quia
interrogatio non uidetur præcessisse. ergo plus non
semper continet quod est minus, ut ff. de uerb. ob.
l. inter stipulantẽ. §. si stipulante. 1. rñso. Sed respon
deo, & dico ꝙ ibi nõn impeditur stipulatio ualere
ex eo ꝙ non uideatur interrogatio præcessisse de
Pamphilo: præcessit enim cum plus cõtineat in se
minus: sed ideo impeditur, quia concepta alterna-
tiuè interrogatio de quolibet, uidetur concepta
sub conditione, s. si alterũ nõ detur. ff. de o pt. leg. l.
5 cum ita. in princ. † Et ideo si respondetur ad alte-
ram purè, uidetur inter interrogationem & respõ-
sionem in qualitate diuersitas, quæ diuersitas quali
tatis reddit stipulationem ĩutilem, ut ff. de uer. ob.
a l. 1. si quis simpliciter. item a cõtra regulã est, quia
si cõcedatur alicui merũ imperiũ, ut latrunculato
b ri, cui nõ ur cõcedi cognitio de re pecuniaria, b ergo merum imperium quod est plus, nõ continet in
se cognitionem causarũ ciuilium quod est minus,

Ro. sing. 125. incip. quo nun quid nec etiam contra, tertium. vt no. sing. Bar to. in alleg. §. qui furé, quod intelligo quando pro cedatur per viá accusationis, non autem per viá inquisitionis, ut no. Inn. in c. cum oporteret. de accus. licet Bal. contrà in l. ea quidem colla 6. C. qui accus. non poss. & Alex. in l. interdum 4. qui furem. §. alleg. ff de furt. puto autem quod si túc vocaret iudex ciuilium causarum quod iudex maleficiorum posset de illis cognoscere. ut no. Ang. multum notabiliter in l. si vacantia, in 2. opp. versi. item ex prędictis. C. de bon. vacá libr. 10.

a Adde Bar. Alexá. & Mod. Doctor. in quo differunt iurisdi. & imperiú, & an iurisdictio cótineat in specie merú & mixtum imperium in pluribus, ut ff. de iurisd. om. iud.

vt ff. de iudi. l. solemus. §. latrunculator.† sed dicendum est quod merum imperium & iurisdictio sũt species distinctæ ad inuicem superatæ. a vt no. ff. de iur. om. iud. l. imperium, & ideo vna concessa nominatim, potius videtur altera denegata, vt in §. latrũculator. arg. C. de procur. l. maritus, & de pac. conuen. l. fi. & ff. de uul. & pup. substit. l. si ita quis, & l. si cui ex filio. & l. ex facto. §. item quęro. hic autem loquitur de illo pluri sub quo minora continentur uel comprehenduntur, ut species, uel partes. & eodem modo responderi potest ad c. cui de non sacerdotalis. §. de præben. quia posito etiam quod non sacerdotalis esset maior quam sacerdotalis, concessa nõ sacerdotali uidetur sacerdotalis potius denegata: quia non se habet, ut pars, & totum de quibus loquitur regula, sed habent se ut distinctę species inuicem separatæ. 6 a

IN REG. PRO POSSESSORE. ARG.

1 *Possidere dolo desinẽs pinde tenetur, atq; si possideret.*

2 *Actio vtilis & directa non differunt in substantia. & nu. 17.*

3 *Possidere qui dolo desijt, quo ad damnum suum possidere præsumitur.*

4 *Dolus per coniecturas probari potest.*

5 *Cautio de euictione quando ei præstari debeat qui dolo posside re desijt.*

6 *Actio de euictione an concedatur eo casu quo non fuit cautum.*

7 *Actor an debeat cedere actiones ei, qui dolo possidere desijt.*

8 *Possidẽs quo discernatur ab eo qui dolo desijt possidere.*

9 *Possidere dolo qui desijt an actionem in rem sine cessione habeat, si æstimationem soluerit.*

10 *Solutio æstimationis habetur loco emptionis.*

11 *Debitor ad plura alternatiuè obligatus, eligere poterit quod soluere velit.*

12 *Aestimatio quando solui debeat, uel res ipsa restitui. & num. sequen.*

15 *Aestimationem soluens cum non possideat, an citra cessionem habeat actionem in rem.*

Possidere

a Adde Bart. in l. quoties. ff. si famil. fur. fecis. dic. & Dyn in regula, bona fides. j. eod. & Iaco. Buir. Bar. & Lud. Bolog. in suis primis interpretatio in l. si culpa. ff. de rei vend. & Bald. & Lud Bolog in secundis interpretat. in l. si res ff. de rei vendi. in sequen. limitatione. Dyn. hic, quòd qui dolo desijt possidere, non habetur pro possessore quo ad commodum suum, sed quo ad sui damnũ. & vide Angel. Aret. in §. omnium autẽ. col. 10. versi. in eadem gl. in fi. Ias. col. 16 Instit. de action.

16 *Possidere culpa desinẽs, q̃uo differat ab eo q̃ dolo desijt.*
18 *Dominium vtile an censeatur is habere, cui ceditur uel venditur actio in rem.*
16 *Dominiũ non acquiritur sine posseſsionis apprehẽsione.*
20 *Actio in rem transfertur translato dominio.*

P REGVLA XXXVI.

PRo possessore habetur qui dolo desiit possidere.

1 ¶ † Si dolo desijsti posſidere rẽ, quã a te petebã. vel petere ꝑponebã, perinde teneris rei vendi. sicut
a teneris si posſideres. *a* vt ff. de rei vendi. l. si aũt. §. sed & is. & ff. eo l. q. dolo. & l. parẽ. cũ multis simili. ¶Sed opponitur & oñditur ꝙ nõ habeatur ꝑ pos-
b sessore, ut patet. quia tenetur vtili. ff. *b* de noxal. l.
2 electio. §. si is quẽ. & si posſideret tenetur directa.
c † sed dicendum est ꝙ vtilis *c* & directa nõ differunt in substãtia: vt ff. de neg. gest. l. act. & ideo in effectu ꝑ possessore hẽ. ¶Itẽ opponitur circa idẽ: q̃a posſidenti fit cesſio. vt ff. de rei vend. l. si res. & tñ si dolo desijt posſidere, nõ fit cesſio. vt ff. eo. tit. l. si. is q. do-
3 lo. & l. nec quasi. † sed dicendũ est. ꝙ ꝑ possessore hẽ q̃tum ad damnum suum, non q̃tum ad cõmodũ. Itẽ cùm semp præsumatur abesse dolus, si adesse nõ ꝓbetur: vt ff. de ꝓbat. l. quoties. §. qui dolo. & de lega. 2. l. cũ ita legatur vni. §. species. Dubitari pos-
4 set rationabiliter qualiter dolus põt ꝓbari. † Et di
d cendũ est ꝙ dolus probatur ex coniecturis. *d* c. 2. de

b Adde, an q dolo desijt posſidere cõueniatur vtili vel directa. Barto. & Flor. in l. electione. §. 1. ff. de noxal. & Bart. not. in l. q̃q̃. §. Iulianus. ff. de aqua plu arcẽ. & l rub. & ibi Bal. ff. de rei vẽdic. & Bal. Sal. & Alex. in l. curatoris. C. de nego. gest. & Cy. in l. vna. C. de alie. iud. mutã. cau. & Io. Fab. in § omniũ autem. col. 6. ver. veniamus ad secundum. & ibi Ias. de Mayno. col. 16. versic. veniamus nũc ad 2m insti. de actionib. & ibi Dyn. & Abb. in c j. de alie. mut. iudi. cau. col. 2. versi. 2. oppo. & Io. And. & Phil. Franc. hic, & Io. de Ana. in c. cum sit. de simo. & Fel. in c. pen. in prin. de excep.

c Adde, an vtilis & directa differant in substantia vel specie. & Io. Fab in d. §. omnium col. 7. versi. iuxta hoc. de actio. & Bart in d. l. à Titio. versi. 2. quæro, & ibi Bal. & Moder. ff. de neg. gest. Cy. in l. 1. in 1. q. & ibi Bal. col. 4. versi. modo venio. C. de act. & obl. & Bar in l. 1. ff. de act. & obl. col. 4.

d Adde Ioan. Fab. & Ias. in §. omnium autem. col. 17. versi. veniamus. instit. de act. qui idem tenent. & Bart. in l. qui petitorio in prin. ff. de rei vend. & in l. non solum. §. morte. col. 14. ff. de no. oper. & Bald. in Prooem. Decret. col. 4.

& Inn. in c. bonæ. el secundo de postul. prælat. & Io. Andr. hic in mercur. & Bar. in l. sin autem §. si is qui. ff. de rei vendic. Bal. in c. fi. ad finem de iud. Spec. tit. de emp & vend. §. nunc dicendum. versi. sed nunquid. & Barto. in l. Fulcinus §. quid sit latitare. ff. quib. ex cau. in possess. eat. quid de eo, qui non per dolum, sed lata culpa desijt possidere? an dicatur pro possidente, vide Ioan. Fabr. & Ias. vbi suprà. & Bar. in l. qui restituere ff. de rei vendic. & Bald. in l. vna. C. de alien. iud. mutã. causa. & ad omnia s. dicta vide Ang. Aret. in §. præterea Instit. de actio. & Fel. in c. penul. col. 2. versi. dum concluditur. & ibi Bal. & Abb. de excep. quando allegãs possessorem dolo desijsse possidere, teneatur probare dolum, & quõ. & text. in l. dolum. & ibi Doct. C. de dolo.

a Adde gl. & Bart. in d. l. ex diuerso. §. petitor. ff. de rei vẽdic. & glo. & Bart. in l. litis. in 3. q. ff pro emp. & l. in depositi. & ibi vide Moder. ff. de re iud. glo. & Bar in §. propter res. ff. rer. amot.

b Adde gl. in d. §. petitor. q tenet ꝙ sic. sed tu habes gl. in l. fi. ff. ex quib.

de renunt. in 6. nam si iam eram litem contestaturus, vel dederam solùm libellum, vel denuntiauerã sibi eram daturus libellum, & ipse desinat posteà possidere, præsumitur dolo desinere, & ideo conuenitur ac si possideret. argu. ff. de rei vend. l. si fundũ. & ff. de eden. l. quædam. §. nihil. & ex quibus caus. in pos. eatur. l. 2. & not. eod. tit. l. Fulcinus. §. quid sit latitare. ¶ Quæri autem potest circa materiam huius
capituli, de pluribus quorum quædam nunquam 1
reperiuntur sufficienter determinata. † Primũ est,
an ei qui dolo desijt possidere, si cõueniatur, & æsti 5
mationem soluat, debeat de euictione *a* caueri? & a
dicendum est ꝙ aut habuit causam ab actore aut non, si habuit, caueri debet. vt ff. de don. inter vir. & vxor. l. si donatæ res. in princip. aliàs si non habuit causam, non debet de euictione caueri. ut ff. de rei. vend. l. ex diuerso. §. petitor. & de condict. fur.
l. si seruus. §. cauere. ¶ † Secundò quæritur, an ex eo 6
casu quo non cauetur posset nihilominus de euictione *b* agi re euicta contra actorem cui æstima- b
tio soluta est? Et potest dici ꝙ sic. quia qui æstimationem soluit, emere videtur. ff. rerũ amo. l. si propter res. ergo licet non fuerit dictum ꝙ de euictione agatur, nihilominus poterit agi. C. de euict. l.
non dubitatur. † Tertio quæritur, an per actorem 7
debeant actiones cedi ei qui dolo desijt possidere? Et videtur ꝙ cedi non debeant, vt ff. de rei uend. l. is qui dolo. & l. nec quasi. ¶ E contra quòd cedi de-
beant. vt ff. de re iudic. l. in depositi. † mihi videtur 8
esse differentiam inter eum qui possidet, & cũ qui dolo desijt possidere, quia qui desijt possidere, aut culpa interuenĕte, aut dolo. Si culpa, debent actiones cedi. ff. de re iudi. l. in depositi. si habebat causam ab actore: sed si non habeat causam ab actore, nõ debent cedi. vt d. l. is qui dolo. & ibi notatur.

Si

cau.in possessio.eatur.vbi contra tenet.& Iac.But.ibi,& Bart. in d.l.litis.ff. pro empto.in 2.q.& in d.l.in depos.& ibi Mod.ff.de re iudi.

a Adde,Iac.Butr.in repet.l.si.culpa.ff. de rei vend.& Bar.in d.l.(in depositi tenent ꝙ Dy.sed Alex.ibi in prin.concordat eos,dicens, ꝙ rei vendicatio nõ dẽt cedi reo possidenti,qui soluit litis æstimationẽ, sed bene actiones personales, & sic debet intelligi Dyn. & in cęteris vero sequũtur Dy. qñ dolo desijt possidere reus, nõ sunt sibi cedẽdę actiones. & pulchrè per Bar.& Alex.in d. l. ĩ depositi. Bar. & Docto. Modern.in l.si fullo.ff.de con dict. sine cau. & Bar. post.gl. ĩ l.si pp res.ff. rerũ amot.Sed an cedens vel vẽdẽs teneturẽ instrũsua ostẽdere, quibus cognoscaẽ de efficacia iurũ suõrũ,vide text.& Bar.in l.Titius hæres ff d act. emp. & vẽd.& ibi Bal.in cõsi. 250.li.j.Lud.d Ro.ĩ cõsi.204.

b Adde,ꝙ idẽ tenet Bar.in l. si pp res.ff.rerum amo.in j. oppo. hic per Dy.alleg. & in 7.q.q.j. & vide Bar.in l.si culpa ff. de rei vẽ di.& in l.1.co. 3 versi. videndum. in vlti. membro.ff de act.& oblig.

8 Si verò possideat, ælicet per contumaciam non restituat & propterea iuramẽtum in lite delatũ fuerit actori æstimatione soluta actiones debẽt cedi. vt ff.de rei vẽdicatio.l.si res.¶ Et ratio est, q̃a actor sibi imputare debet,cum posset petere præcisè cõpelli possessorem restituere,vt ff.de rei vẽd.l.qui restituere. & nõ petit,sed cũ dolo possidere desierat, hoc sibi imputari nõ põt, & ideo facilior est causa excusandi eũ a necessitate cedẽdi.Na cũ possidebat, & actor petere poterat præcisè compelli, & non petijt,sed magis ęstimationẽ voluit,sua spõte alienasse videtur,& ideo cedere cõpellitur,vt ff.de rei vendi.l.eius rei.& l.hæc si res. sed cũ dolo desierat possidere nõ spõte,sed ex quadã necessitate,& ideo cedere non tenetur,vt d.l.is qui dolo.¶†Quarto quæ-

9 ritur,an is qui dolo desijt possidere,& æstimationẽ soluit,habeat actionẽ in rẽ sine aliqua cessione.tex. enim dicit.ff. rerũ amot.l.si propter res. ꝙ in rem actio ei dãda est,sed nõ apparet vtrũ iure,an per cessionem, & ideo videtur dicendum si res erat pñs, id est si possessor æstimationem soluẽs habeat possessionem tempore æstimationis solutæ, ꝙ statim quæritur sibi dñium,& ideo statim habet rei uen-

b dicationem in habitu,*b* ut d.l.eius rei.& si cer. petatur.l.certi cõdictio.§.vlt.licet in actu non habeat nisi desinat possidere: vt notatur de hæred. vend.l.

10 si.Et hoc apparet:† quia æstimationis solutio pro emptione habetur: vt ff. rerum amot. l. si propter. & pro empt.l.3.& l.4.Sed si uendo tibi rem meam penes te constitutam,statim transfertur in te dominium: quasi videatur tradidisse, ut inst. de rer. diuis.§.nihil. & ff.de acq. rer. dom.l. qua ratione.§. interdum. ergo si æstimationem recipio a te possessore,statim tibi possessori dñium acquiritur,sed si possessio nõ erat penes eũ q̃ æstimationẽ soluit,

quia

quia fortè dolo desierat possidere, sicut cauetur in tex.regulæ: tunc remaneat dominiū penes me dominiū,qui æstimationē re cepit,& consequēter in rē actio,quā cedere teneor,si culpa desijt possidere:secus si dolo,vt dictum est s.in proxima quæstione.& hoc in rei vendicatione directa.Quid autē in vtili,j.q.6.dicetur.
¶† Quinto quæri potest,quid si res redijt ad actorē, qui æstima tionē recipit,& is qui æstimationē soluit,vellit reuocare,& actor paratus sit restituere æstimationē, an excludat eum qui æstima tionē soluit a petitione rei?& uidetur quòd sic.argu.ff.commoda.l.in commodato.§.fin.& l.rem mihi.in princ.& de condict. sine causa.l.si fullo.Econtra uidetur.ut ff.de rei vend.l.si culpa. & ideo Glossatores iuris ciuilis variant:quia dicunt in l.in comodato.§.fin.† quòd est in electione illius qui æstimationem recipit vtrum restituat rem uel æstimationem : & hoc propter hoc est,quia cum alternatiue teneatur ad alterū:vt ibi patet in text. ergo secundum regulam debet esse electio debitoris cōuenti:vt ff.de iure dot.l.plerūq; & j.eo.in c.alternatiuis. alij distingunt: quia si æstimationē soluit ille qui habet causam a domino:vt cō modatarius & depositarius,fullo & similes, tūc est in electione sua petere rē uel æstimationē:aliàs sit electio dñi,ad quem redit possessio:quia aliàs si dolo cōmodatarij,vel depositarij,res absit, & mihi eo nomine cōdēnetur,teneor sibi cedere actiones mihi cōpetētes ut ff.de re iud.l.depositi.secus,si nō haberet cām a me, vt §.de rei vēd.l.is q. dol.& ita gl.in l.2.ff.de cōdic.sine cau.de rei vēd.l.culpa.& ista distinctio vr satis rationabilis.Mihi tñ vr aliter distinguēdū:† q̃a aut tp̃e æstimationis solutæ possessio rei erat penes eū q. æstimationē soluit:aut nō.si erat penes eū, dñiū cœpit ptinere ad eū, ut ff. de rei vē.l.ei⁹ rei. & cōsequēter desinit ptinere ad dñū q. æstimationē recipit:q̃a nō pōt esse apud plures insolidū.vt ff.cōmoda.l.si vt certo.§. si duob.& de castr. pec. in l. hæreditatē.§.pater.Si ergo is q. cepit esse dñs,petat ab eo q. desijt in totū dñs esse,& possidere,necesse habebit restituere rē:nec au dit,nisi velit restituere æstimationē.arg.ff.de rei uēd.l.q. restituere.q.a spōte semel æstimationē recipit,cū possit pcise cōsequi rē: cōsequēter vr renūciasse rei ar. ff.de lege cōmisso.l.si fund⁹.& de pac.inter emp.& vē.l.cōmissariæ.& ideo frustrà postea conat̃ retinere rē illā cui semel renūtiādū putauit.ar.ff.de sta.ho. l. liber homo.& C.de reb⁹ cred.l.si q.s iusiurādū.† sed si nō erat posses-
sio penes soluētē tp̃e æstimationis solutæ:tūc dico aut apphēdi possessionē anteq̄ rediret possessio ad dñm,aut non.Si reprehen dit.

11
12
13
14

dit,statim est ei quæsitū dñium,& desijt pertinere ad eum qui æstimationē recipit, quia rē habere nō poterat ptobabiliter : & poterit habere locum di-
a stinctio posita in præallegata. *a* l. 2.de condi. sine cau.vt distinguatur. Aut ille qui æstimationē soluit,habebat cām.à dño aut non. ut dictū est. sed si non apparehendit antequā rediret ad dominum,sub distingue:aut dñs cessit actionē soluenti , aut non: sit cesserat,hebet necesse restituere rem:ut ff.de rei vend.l.si culpa.circa fi.non cesserat, est in electione sua restituere rē uel.æstimationē quā percipit,vt d. l. in commodato.§.fi.& hoc casu pōt proprie locum habere glo ibidem posita, quæ concedit electionē
15 conuento·† Sexto quæri potest : an ille qui soluit æstimationem cùm non posideret,quia culpa fortè vel dolo possidere desierat , habeat vtilem in rē
b sine aliqua cessione? *b* quod nō videtur,quia lex dicit actionem cedendam:ut dicta l.hæc res.& culpa. & ff. de re iudica.l.in depositi. ergo sine cessione nō datur,quia si ipso iure sine cessione daretur,superuacua foret cessio. & propterea non faciēda:ff.ut legat nomine cueatur. l.hæc stipulatio.§.diuus Azo autem dicit in gloss. quæ est in eodem titulo , l. eius rei.& prædicta l. si culpa. quòd vtilem in rē habet,quia eius actor emisse videtur,dādo litis æstimationē,vnde tanquā emptor habet vtilē.vt C.de hær. vendi.l.fina. emptorem autem constat habere vtilē
c sine aliqua cessione: *c* vt eodem titulo l. emptor . & l.post quàm.& l.verò.& nota.C.de legat. l. ex legato. ergo is cui dolo desijt possidere habet utilem æstimatione soluta sine aliqua cessione.ad argum. quòd

a Adde quòd Bart.d.l.si fullo quæ est 2.ff.de condict.sine cau. in 3 oppo.dicit Dyn. hic d·uinitate quantum ad d. l. 2. & vide Bald. maximè Fulg. & Moder & Barto.& Docto. in l incommoda vbi dicit tres esse actiones quæ competunt huic qui soluit æstimationem , videlicet actio ex eo contractu,conditio sine causa, & rei vendic. & adde Bart. & Bald. post Iac.Butr. in d l.si culpa. & quod not. Bal. in consi.316 libro.2. & decis. Capellæ Tholos.notab 207.

b Adde Cyn. in l.vna,in vlti.q.de alte.iudi mutan.cau. fact. & in l.certi iuris. C. de hæred. & act. vend & Bal. in d.l. si culpa. ff. de rei vend. & Bar. in l j.col. 5 vers. quæro. si vtilis cedatur ff de act. & obli. & Bal.in l. ex nominis. C.de hære. vēdic. & Fel. post Abb.Sic. & Docto.antiqui. in d.c pen. de except. in prin.

c Adde quot sunt casus in quibus transit vtilis sine cessione.glo.& Doct. in l. emptor.& l.ex legato. hic all. & Cy. Bar. Bal.Sal.& alexan.in l.qui stipendia.C de procur.licet sit regulare qd non transeat vtilis sine cessione vt l.1 ff. pro socio. cum duabus legibus sequenti & vide Bar.in d.l.1.col.5.ver.quæro an ex facto ff.de actio.& obl.& Doct.in d.l qui stipendia.

a Add. ꝙ per istā rōnē præcedentē tenet Dy. in l. si mihi, in prin ff. e leg. 1. ꝙ qñ cessionarius agit debeat exprimere vtrum agat vtili vel directa, & idem tenet Bal. in l. 1. q. vlt. C. de act. & obl. Alex. consi. 187. col. 1. ver. 2 ex alio vol. 2. de quo per Spe. tit. de procu. §. sequitur, vers. sed nunquid agens ex iure cessio. qui tenet contra Dy. licet Io. And. ibi in add. sequatur Dy. sed Bart. in l. si duo rei. ff. de solut. dicit ꝙ ex tenore libelli pōt apparere an in tentet directā vel vtilē, & uide ibi Alex. in addi. Bart. sed quæritur an cessionarius teneatur facere fidē de instrumēto cessionis ante li. cōtestatam. vide Barto. & Bald. vbi s. qui dicūt ꝙ si agit directa nomine cedentis, tenetur facere fidē, secus si utili nomine suo & ad prædicta oīa. uide Bar. in l. qui stipēdia. C. de procu. & ibi Bal. quo ad primā q. qu ad vltimā tenet ibi in fi. ꝙ et dēt ante litis cōtest. fieri copia instrumēti cessionis, ex quo in libello fit mētio d cessione, nisi iure tunc se edere non posse per no. Inno. in c. 1. de proba. & tenet Bart. in l. edita actio. quod no quia ita solet practicari in curijs, & uide deci. Capel. Tholo. 295. quidam tenet licet contrarium teneat deci. Patla. Delph. 567.

Adde quod notaui lu apost in præalleg. dec. & in addi. ad Stylum Patla. parte. 1. tit. an pars agens ver. 1. dixi in addi. ad Bar. in l. postquam § si dies. in uersi. teneatur post Ale. & alios. ff. ut leg. no. caue. Feder. de senis consi. 91. Ale. cons. 8 vol. 2. & Barth. soc. in suo tract. fal. reg. 113.

ꝙ cessio sit superuacua, patet rñsio: quia ꝑ cessionē incipit habere directam nomine cedentis, quā sine cessione nullo mō hēt, ergo non est superuacua. † Itē 16 contra Azonē, quia ſm hoc non vr̄ differentia inter eū qui desijt culpa possidere, & eum qui dolo, cum vterq; habeat vtilem æstimatione soluta sine aliqua cessione, & tñ lex notabiliter ponit differētiam: q̃a vni dicit actionem cedendam, alteri non, vt in præalleg. l. si culpa, & l. is qui dolo. sed dicas nō esse differentiam quātū ad vtilem quæ ex ficta venditione dat̄, quia illam vterq; hēt æstimatione soluta. Sed differētia remanet quantū ad directam, cuius exercitiū per cessionem transfert̄, quia cum cessio non fiat dolosè, si ab actore cām non habeat, ergo vterq; poterit intentare directam. Ei autem qui culpa desiit possidere, fiet cessio, & non poterit intentare directam. Item contra Azonē: † quia non est differentia inter directam & utilem, quo ad substantiā. imò 17 vtilis & directa est eadem in substantia: siue eadem est substantia vtilis & directæ, ut ff. de nego. gestis. lege action. & no. C. de actio. & obl. lege secunda. Sed respondeo pro Azone, quia licet sit eadem substantia vtriusque, tamen differre possunt accidente, sicut homo ab homine. Accidere enim potest ꝙ directæ obstet exceptio, & non vtili, & econtrà a ꝙ obstat utili & non directæ. arg. eorum quæ a leguntur. ff. de pact. l. si cū emptore, & de transact. l. fina. & de solut. l. si duo. Et propterea expedit aliquando

a Adde Bal.in l.per diuersas.in 11.q.C.mand.& Bar.in l.fi.de hær.& act.ven. Dy.Bar.Ang.& Imo.in l 1.ff.pro emp.ad q.domini Dy.vide Bar.in 1.col. videndũ est.in vlt.mẽbro.ff.de act.& obl.& Bal.in l.1 col.1.c. de alie. iud mut.cau.& quæ no.Bar.& Lu.Bol.in l.si res.ff.de eui.& no.ꝙ licet ex cessione competat vtilis actio cessionario, nõ tñ vtile dñium, quia sine traditione nõ põt quæri, vel l. traditionibus.C.de pact.& tenet Dyn. hic, & Bald. in cons.153.in fi. vers. considerãdũ.li. i. & quo cessionari⁹ dẽt formare libellũ, vide Bar.in L. fi. C.de hæt.vend. vbi dicit ꝙ debet dicere ꝙ talis ptinet ad Titium iure dñij, vel quasi. & vide doc.s. alle.& Bal.in l. si culpa. & ibi Ale.in add. ad Bart. ff. de rei uenditio. l. eum qui.§. ꝑtor.ff. de pub. & Dy.hic in fi.

quando habere plus vnã quàm alteram, & per hoc apparet effectualem remanere differentiam inter eum qui culpa,& eum qui dolo desijt possidere. & cõsequenter opinio domini Azonis absurditatem non continet.¶†septimò quæri potest an ille cui ceditur vel venditur in rem actio habeat dominiũ
a vtile a sicut econtrà qui æstimationẽ pro resoluit habet vtilem in rem, vt dictũ est in proxima quæstione,& videtur primò quòd cessa actione in rem dominiũ transeat, quia cessio actionis & traditio instrumentorũ paria videntur,vt ff.de lega.1.l.seruũ filii.§.cum qui.& de lega.3.qui chirographum. sed traditio instrumentorum inducit translationẽ dominij, vt C.de don.l.1.ergo cessio actionis in rẽ. Econtrà vr̃ ꝙ non transeat, qui acquisitionẽ vnius iuris nõ sequitur acquisitio alterius, in cuius acq̃sitione factum verum requiritur, vt ff.de acqui.pos.
19 l.cùm hæredes in prin.¶†Cõstat aũt ꝙ in acquisitione dominij requiritur verũ factũ,id est apprehẽsio possessionis,vt C. de pact.l. traditionibus. & de
t rei vẽ.l.pe.C.& ff.eo ti.si ager.& de act.emp. & vẽ.l. Quintus.& de act.& obl.l.obligationũ substantia. Ergo licet per cessionẽ acq̃rat vtilis in rẽ,non pro
20 pterea sequit̃ qđ acq̃rat̃ vtile dominiũ.†Dico igit̃ ꝙ transferendo dominiũ,trãsferre uideor actionẽ in rẽ q̃ pro dominio datur vt dictũ est s̃. in proxima q.sed econtrà cedendo actionẽ in rem,nõ pro
t pterea transfertur dominium.Et est ratio.quia dominiũ est cã rei uend. non est cã dominij, sed ex Econtra vr̃.f.ꝙ.rei vend.non est cã dominij, sed ex domino procedens, & ideo translato dominio translata vr̃ rei vendicatio quæ ex dominio procedit & sequitur,sed nõ ecõtrà, q̃a principale trahit ad se accessoriũ,vt ff.de fun.instr.l.fun.§.fi.sed ecõtra accessoriũ nõ trahit ad se pricipale, vt ff.de vul.

Adde an ꝓcedat libellus iste,peto tamẽ fundum quem dico ad me ꝑtinere iure dominij vel quasi. Laufran.de Orian.in cap. quoniam contra §. petitiones. & ibi dixi in apos.in ver. iure dominij. nu.7. de prob. & Fel c.2.col. 7.ver.2. aggreditur. post Panor. ibi de libel.obl.

&

a Adde ꝙ si sint duo testes. quorum vnus est infamis infamia facti, vel alias de iure inhabilis sit & alter verò testis sit multum fide dignus, ꝙ isti duo testes faciunt plenam probationem, quia integerrima fides vnius supplet imperfectionem alterius, vt no. Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. quid enim. in princi. & ibi Lud. Bolog. in suis primis interpretationibus. ff. de eden. & ibi Alex. col. 1. versic. 3. no. & idem tenet Ang. in cōsil. 1. & Andr. Barb. repe. Io. in Ioannina. c. Raynal. Card. de testa. & Barth. Soc. de Senis in l. Gallus §. ille cas⁹. col. pen. ff. de lib. & posthu. Bal. & Fulg. in l. 1. C. de testa. & Al. in cons. 56. vlt. col. versi. 2. potest. & in cons. 212. col. 3. versic. sed attēto. vol. 2. & Sal. in l. in bonę fidei. col. 10 c. de rebus cred. & Fel. in cap. testimoniū col. 2. versi. 2. not. de testib. Et idē est duobus notarijs rogatis de vno actu & vnus est habilis, & alter inhabilis, ꝙ valet scriptura. vt vide per Bal. & Do. in d. l. si quis ex argētarijs. & addo. Io. de Imol. in consi. 69. & ad hanc regul. iam supradictam vide Hippol. de Marsi. in suo sing. 196. & quæ dixi in §. 6. & 9. in gloss. 3. de iurisdictione omnium iudi. in lib. Consuet. Biturig.

Adde Fel. in c. testimonium. col. 2. versi. adde alium casum. de test. & dominum do. Philip Decium. consi. 133. col. 2. vol. 1.

& pup. subst. l. ex pup. & quib. mod. pig. vel hypot. sol. l. Lucius. Quomodo ergo intentat rei uendicationem qui dominium non habet, cū rei uendicatio detur domino tantum. vt ff. de rei uend. l. in rem actio? Respondeo, intentat vtilem ex persona cedentis propter dominium quod ad cedentem pertinet, nomine tamen suo qui experitur, directā verò ex persona & nomine cedentis intentat. Dy.

IN REG. VTILE ARGVM.

1 *Electio canonica non vitiatur per confirmationem inutilem.*

2 *Donatio facta vltra quingentos aureos, non vitiatur nisi quatenus modum excedit.*

3 *Compromissum factum in liberum & seruum vitiatur propter adiectionem serui.*

4 *Vtile quando per inutile uitietur. & nu. seq.*

REGVLA XXXVII.

VTILE *non debet per inutile vitiari.*

¶Hvivs regulæ innumerabilia inueniūtur exempla.† vt ecce, iure cauetur ꝙ si præcedat canonica electio, non vitiatur per quācunq; confirmationē quoquo iure inutilē, ut s. de elec. c. si confirmationem. Itē si damno hæredem meum, & regē Franciæ decem dare, tenetur hæres, licet regem Franciæ damnare non potuerim, vt ff. de leg. 1. l. si duobus. §. hæres Itē si pupillo contrahenti præbuit autoritatē vnus tutor verus & alius falsus, *a* ualet nihilominus contractus ea ratione, qua utile per inutile non vitiatur. ut ff. quod fal. tu. authen. l. 1. §. sed 1 a

a Adde ad istam regulā quando vtile vitietur per inutile, Io. Fab. & Ang. Are. Inst. de inut. stip. §. quod si quis. & Bal. in l. certi condict. §. quoniam. col. 3. ver. dicimus. ff. si cer. pet. & ibi Al. & Bar. in l. Græcè §. illiud. ff. de fideiussio. & solet recurri ad gl. ord. in l. pecuniæ fœnebris. ff. de usu. & Cy. & Bal. in l. sancimus. C. de do: & Bar. in sua disp. incip. Lapus. col. 2 ver. 8. & Al. & Frā. de Are in l. 1. §. sed & si mihi. ff. d uer. obli. ubi dare multas remissiões ī hac materia pſertim p Ale. in prin. & uide Spe. ti. d arb. §. 2. uer. si cōpromittatur. & ti. de appel. uersi. sed pone. & Abb. i c. cū ipe. & de arb. i c. Massana. in fi. post glo. de elec. & Card. Alexan. in c. turbat. & c. si qd. 37. dis. Bar. in l. sponsus. §. 1. ff. de don. inter. vir. & uxo. & Pau. de Cast in consi. 422. in anti. & Io. Fab. in §. fideiussores. insti. de fideiussoribus. & plura cumulata per And. Sic. vulg. Bar. in repetica. Rayn. char. antepe. & seq. de tes. per Spe. in suo aureo reptorio. tit. vitiarijs. vel nō. & Ang. in cōs. 105. cir. prin. Adde ad hoc no gl. adiectione in l. sibi. in

2 1. §. sed Pōponius. † Itē si donatio fiat vltra quingētos solidos, quatenus excedit modū, vitiatur; quatenus non excedit, non vitiatur: vt C. de don. l. sancimus. arg. ff. de constitu. pec. l. sed & si decē. de vsur. l. placuit. & l. pecuniæ. in princ. & l. usuras. & de iur. dot. l. siue generale. & de uerb. obl. quæ extrinsecus. & l. 1. §. sed mihi. sed contra regulā videtur. ff. de
3 arbit. l. parui referre. † vbi si cōpromittatur in quēdam liberū & quēdam seruum compromissum est inutile in personam liberi propter adiectionē serui. Item videtur obstare ll. in quibus cauetur, ꝙ vtile legatum vitiatur propter translationem inutilem: vt ff. de lega. 1. l. planè. in princip. & de adi. l. legatum. §. pater. & l. si transferā. & ff. de aqua quotid. & æsti. l. 1. §. item quæritur. vbi per translationem inseparabilem vitiatur vtile per inutile. sed dicunt
a doc. aliquando *a* quòd hæc sit regula. cætera sint specialia. quæ solutio est plana & expedita: sed in omnibus specialibus esset rationem specialitatis
4 probabilem assignare. ¶ † Alij dicunt quòd aut vtile ab inutili separari posit, aut non. Primo casu vtile per inutile non vitiatur. Secundo casu uitiatur: ut de aqua quotid. & æsti. l. 1. §. item quæritur. & §. Trebatius. & no. ff. de vsu. i. pecuniæ fœnebris. de cond. fur. l. si seruus. §. bonæ. & C. de agric. & censit. l. quemadmodum. vbi determinatur apertè, ꝙ parte indiuidui irritata totum irritatur. Contrà quam solutionem vr ff. commu. præd. l. pro-
5 prium. ¶ Sed dicendum est, ꝙ licet ius seruitutis exceptæ esset indiuiduum, personæ tñ a quibus excipiebatur, erant diuiduę: & ideo facta relatione ad personas indiuiduas, vtile nō vitiatur per inutile. q. a per relationē prędictā possibile est vtile ab inutile separari. Sed contra hanc rñsionem videtur
6 l. prællc. parui. §. in seruū. ff. de arbit. † Vbi erat ius

indi-

indiuiduum, *a* ſcilicet ferendæ ſententiæ & perſonæ diuiduæ, ꝙ vtile per inutile vitiatur: ſed agebatur de iure quod non cadebat inſolidum in perſonam cuiuslibet ſeparatim: aliàs ſecus, vt eo. tit. l. ſi ita. & ideo ibi vtile vitiatur. & in l. prædium. agebatur de iure quod inſolidum in perſonā cuiuslibet ſeparatim cadebat. & ideo utile per inutile nō vitiatur. cùm ſit diuiduitatem reperire circa perſonas. Latiùs *b* tamen dici poſſet ꝙ oportet tres caſus diſtinguere. nam aliquando duo ſunt concurrentia, ad confirmationem vnius actus, quorum vnum eſt utile, alterum inutile: & tunc ſi vnum per ſe ſufficeret, valet quod agitur: vt ff. quod fal. tu. auth. l. 1. §. ſed Pomponius. & de arbit. l. ſed ſi ita. aliàs ſi vtrunque requiritur. non valet: vt ff. de arbit. l. Prædius. §. in ſeruum. † Aliquando vnū ſolùm eſt factum ex pluribus tamen quibuſdam vtilibus, & quibuſdam inutilibus comixtum, & tunc habet locum diſtinctio. Aut poteſt vtile ab vtili ſeparari, aut non: vt d. l. 1. §. itē quæritur, & §. Trebatius. ff. de aqua quotid. & æſtiua. Aliquando plures ſunt actus diſtantes prorſus & ſeparati, & quorum ſecundus accedere videtur ad reuocationem primi: & tunc ſecundus omnino inutilis non tollit primum: ſed ſi quid vtilitatis licet non perfectæ contineat, tollit primum: vt ff. ſi cer. pet. l. certi condictio. §. quoniam. & Inſti. quibus modis tolli. obl. § præterea. & ff. de lega. 1. l. ſi ſeruus legatus. §. ſi ſeruus. & de lega. 3. l. ſi iure. & de iniuſt. rup. & irri. teſta. l. & de his quib. ut indi. l. cùm quidam. & de lega. 1. l. planè. & de adimen. leg. l. legatum. §. pater. & l. & ſi trāsferam. Iſtæ, tamē tres vltimæ videntur ſolutionem deſtruere, ſed non deſtruūt, quia ademptio legati quæ per eas inducitur, poterat ſine trāſlatione vtiliter ſeparatim procedere. & eodem modo reſpondendum eſt ad l. 3. §. minor. de fundo inſtru. lega. DY.

a b 7

IN REG. EX EO. ARG.

1 *Legatum nemo conſequi poteſt ex teſtamēto quod impugnauit.*

Teſta-

verſi. utile per inutile. ff. de ſtipu ſer. Dyn. in l. Græcè. i ver. an utile per inutile. ff. de fide iuſ. Pan. in c. dilectus. nu. 6 in uer. per inutile de præb. Rom. conſi. 417. Bar. in l. quæ teſtō in uerſ. utile p inutile. de leg.

a Adde quod indiuiduū dr de tribus modis, ut p Bart. in l. Græcè §. illud ff. de fide inſt. & Ang. & Imol. in l. j §. ſed & ſi mihi. ff. de uerb. obl. Ang. Aret. ī. px. apoſt. alle. & q̄ dixi. ſ. in regula. gñi. in 1. addi. in pri. & Fel. poſt Ab. Sic. in c. cū ſup abba de of. del.

b Latius. Imò breuius, & uerius danda eſt unica rña negatiua non uitiari, ſexies ampliata cū vnica adhuc in ꝓpria fallentia, ut noue dixi ī lectu. mea pomeridiana & ſpontenea Tubingenſi. l. j. §. ſed ſi mihi. de uerb. obl. & in tractat. diuid. & indiuidui.

2 *Testamentum minus solenne dicens, an si succũbat, possit in eo sibi legatum petere.*

3 *Testamentum dicere falsum, inofficiosum, & minus solenne differunt.*

4 *Testamentum dicens inofficiosum, dicit testatorem non esse mente sanum.*

REGVLA XXXVIII.

EX eo non debet quis fructum consequi, quod nixus est impugnare.

1 ¶.† Si testm̃ in quo mihi legatum erat relictum dixi falsum vel inofficiosum, non possum petere legatum in eo mihi relictũ. quia aut pronuntiatũ est contra testm̃: & tunc ideo nõ debetur quia ex testa
a mento *a* falso vel inofficioso leg. non debentur: ut ff de inoffi. test. l. Papinianus. §. si ex si causa & l. Titia. de petit. hære. l. si testm̃ falsum. Aut pronuntiatum est pro testõ: & tunc ideo nõ debetur, quia nisus extiti impugnare. Et ideo nõ debeo cõsequi fructum ex eo, ut hic. & in d. l. Papinianus. §. memi
2 nisse. & C. de his quib. ut indi. l. alia. † Sed opponitur & uidetur ꝙ ẽt ex testõ, quod nisus sum impugnare, cõsequor legatum: quia si dixi testm̃ minus solenne, licet succumbã, petere possum legatũ mihi in eo relictum: ut ff. de his quib. ut indig. l. post legatũ Sed dicendũ est ꝙ ibi desistit ante sententiam & ideò parcitur ei. sed §. meminisse. & l. alia, uel si
3 perseuerauerit vsq; ad sñiam. † Dicẽdũ erit dñiam esse inter eum qui dixit falsum, & cũ qui dixit inofficiosum; & dicẽdo, succubuit ex parte una: & inter cum qui dixit minus solenne ex parte altera. Nam qui dixit falsum uel inofficiosum, perdit relictũ: ut in præal. l. & hic. Et qui dixit minus solenne, nõ perdit: ut l. post legatũ. ¶ Rõ aũt est, quia dicendo falsum, impugno nõ solùm institutionẽ, sed ẽt legata secus si dico minus solenne, cũ ẽt ex non solenni voluntate, i. non sufficiente ad institutionẽ, pñt lega-
2 ta deberi. † Itẽ cũ dico inofficiosum, videor dicere testatorẽ nõ sanæ mentis: vt ff. de inoffi. test. l. 2. & l. Titia. & de leg. 2. l. patronos. §. fi. & cõsequẽter nec hæredẽ instituere nec legata relinquere posse. Dy.

a Adde plenè Cy. Bal. Pau. de Castr. & Alex. Imo. in l. alia. & Bar. in l. Polla. C. de his q. bus ut indi. & Bart. latè in l. post legatũ ff. de his quib. ut indi. & in l. cũ filio. in prin. ff. d leg. j. & Bal. consi 455. incipien. quidã mechus lib. 2. & in consi. 70. incip qñ sapientes. uol. 4. & quod no. Dyn. in reg. beneficiũ. fo 3. & Bar. in l. si is. q. col. 18. ff de usucapio. Sed qd si q̃s accepit id qđ sibi debet ex donatione cã mortis sepa rata à testõ, an possit testm̃ infringere, tenet Lud. de Vrbe singulari. 478. incipiente accipiẽs sibi ꝙ nõ. per text. singu. quem dixit nõ esse alibi. in l. si uerò. uersi. sed si mortis cã bonis libe. & uide ad intellectũ huius regulæ, Inn. & Abb. Sic. in c. ex parte decani. 1. gl. in uerbo, dicebãt. & ibi Fel. de rescrip.

a Adde quando quid prohibetur, videatur id per quòd peruenitur ad illud prohibitum. Bar.& Bal.in antiqua lect.in l.oratio,ff.de sponsa. vbi sequuntur Dy.hic.& vide gl Cy Bar.& Alex.Imo.in l.2.ff.de iurisd.om.iud. & Cyn.Bal.& Sal.in l j.C.si rector prouinc. vbi ponunt quatuor brocardas.primũ, vt dixi si impeditur principale & eius antecedens.Secundum est qñ principale prohibetur,& eius consequés. de istis duob⁹ habetur hic per Dy.& de hoc secũdo per Barto in l. nõ dubium.C de leg.b⁹. Alia duo brocarda sunt pmissiua, s. q̃ vbi aliqđ principale permittitur, & eius antecedens intelligitur esse permissum, vt d l.2 de iurisdict. omn.iud. Quartũ est, cũ quid permittitur principalr. & consequens sine sequela p mitti intelligitur de quibus uide suprà per doct. & Bar.in l.ambitiosa ff. de decret. ab ordin. fac. qui sm Bal. in d.l. 1. si rector prouin.col.vlt.fundauit tractatũ in d.l.ambitiosa. sup his brocardis quæ furatus fuit Petro. Et quo ad primũ brocardum vide Ioã. And.in clemẽ. eos,super uerbo, ꝯtrahere, de affi.& cõsang.

IN REG. CVM QVID. ARG.

1 *Prohibitio aliquo prohibentur ea per quæ ad illud peruenitur.*
2 *Prohibitio aliquo censetur etiam prohiberi ea, quæ ad illud sequuntur.*
3 *Matrimonio vetito vetita sunt sponsalia & nu.5.*
4 *Venditio si prohibeatur, traditio prohiberi censetur. & nu.6.*

REGVLA XXXIX.

CVM quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo.

¶ Dvae sunt regulę quæ vidẽtur æquipollere 1
per omnia.† Prima a cum quid prohibetur:& om- a
ne id per quod peruenitur ad illud, videtur prohibitum: vt ff.de sponsa.l.oratio.& de fideiuss.l.cùm
lex.C.dé natura.lib.l.legem.in fi.† secũda est, cùm 2
quid prohibetur, prohibẽtur,& omnia quę sequuntur ex illo, vt hic.& c.de legib.l.non dubium.& tamen sunt omnino diuersę, quia prima loquitur de consequentia prohibitionis mediorũ, per quę peruenitur ad extremum: secunda loquitur de consequentia prohibitionis extremorũ, quę procedunt
ex primo prohibitio.† Verbi gratia: de primo, si 3
prohibetur matrimoniũ inter aliquas personas, uidentur prohibita sponsalia per quę peruenitur ad matrimoniũ: ut in d.l.oratio. Item uerbi gratia de secundo, prohibetur venditio fundi dotalis, ut in l. rem in pñti.§.& cum lex.C.de rei vxo.act.& instit. quib.mod.alie.licet. in princ.& ideo si vendatur & traditur, traditio quę ea venditione sequitur, uidetur prohibita, ꝑpeà dñium non transfertur: ut in-
sti.quib.mod.aliena.licet. circa prin. † Item prohi- 4
betur uenditio ascriptitij sine gleba,& ideo si uendatur,& datur traditio quę ex venditione seqitur, uide-

videtur prohibita, & ꝑpea dñium nõ transfertur: vt C de agric.& censit. l. queãdmodũ. lib. 11. Item prohibetur alienatio rei ecclesiasticæ non seruata solennitate quæ a iure statuitur.s. de reb.eccle.non alie.& C. de sacrosf.eccle.l.iubemus.& in authẽ. hoc ius porrectũ.& 12. q.2. c.sine exceptione.& ideo si vendatur & tradatur dñium,non transfertur, imo ipsæ prælatus,vel œconomus ad vendicandum admittitur:vt d.l.iubemus.¶ Sed contra primum re-
5 gulã videtur.ff.de ritu nupt.l.si quis officium.† vbi licet matrimoniũ sit prohibitum, non videtur esse prohibita sponsalia. per quæ peruenitur ad matrimonium.Sed dicas ꝙ aut causa prohibitionis matrimonij erat perpetua,aut tꝑalis:si perpetua,videtur esse prohibita sponsalia:ut in l.oratio.si tempo ralis,non videntur prohibita:ut in l si quis officiũ.
6 † Contra secundã regulã uidet̃.ff.de fun.dot.l.pen. & de vsucapion.l.cũ vir.prædiũ. ubi erat prohibita venditio fundi dotalis. & nõ valebat: & tñ ex ea secuta postea traditione dñium transfertur irreuocabiliter.¶Sed dicas,aut causa ꝓhibitionis durabat: & tunc habet locũ hęc regula. ut C.de legibus.l.nõ dubiũ.aut erat finita, puta quia matrimoniũ erat solutum, & undus desierat esse dotalis,& cesserat lucro mariti,& tunc habent locum leges cõtrariæ. Regula ergo debet intelligi causa prohibitionis durãte.Cõtraria verò causa ꝓhibitionis cessante. Dy.

& hic Philipp. Franc. & quo ad ſm Bald.in l.si is.C.de prędijs. mino. & Ang.in authẽ. vt cum de appell. cog. & in hac cõstit quę de dignit. & ꝗ no. Dy.in regula.cum qd vna via. ĩ. eod. & Abb. & Fel. in c.nã cõcupiscẽtiã. de constit.

a Adde ꝙ idẽ est si dicat̃ in diebus illis ꝑ rext.in d.l.iter illam.ſm gl.& Bar.Alex.in lege,cum q Calẽdis. in prin.ff. de verb oblig: & Ang.in l.libertas.§ fin.ff de manu.testa. Sed quid si aliquis promittit alicui in trib⁹ terminis dare decẽ. nec dicit dequibus intelligetur. Dicit Bar. ꝙ isti tres termini debẽt intelligi de tribus annis.vt ipse not in l.3.in prin.ff de annuis legat. & Alex.in d.l.cũ qui. licet Lud. Ro. ibi teneat ꝯtriũ. Et ad oĩa ꝑdicta vide Feli.ĩ c. plerũq;. de resc.qui idẽ tenẽt, seq. Bar.

IN REG. PLVRALIS. ARG.

1 *Legatum post annos, debetur, post biennium.*
2 *Testes duo intelliguntur, cũ numerus incertus reqritur.*
3 *Locutio pluralis, an & quando tria requirat.*
4 *Pluralis locutio geminat singularis significationem.*

REGVLA XL.

PLVRALIS *locutio duorum numero est contenta.*

1 ¶† VERBI gratia si libertas seruo legatur post annos,de biennio intelligitur.ff. de manumissis testamẽti.l.libertas.§.post annos. Item si proponitur
a vel legatur post dies, a de duobus intelligitur: ut

a Adde quando pluralis locutio ad minus requirat tria gl.sing.in § & quid sæpe.& ibi Lud.Bolog.in suis interpretationibus post Ang in auth.de trien.& semis.collat.3. Aliquando significat plura ∫m subiectam materiam.ut l.sed ea ff.de leg.& per Bar.in l.serno.ff. de optio. leg. & quæ notauit Ang. Aret.in §. fi.Instit.de iure persona.& Bal.in §.libertinorum. Insti.de liber.& Card. Alexan.in c. si offic. lib. 10. & bal.cons 399. col.3. uersi.redeo ad primũ. & consi.seq columm.4. uersi & dico. libr j. & Archid. & Ioã. And. in cap.is cui §. si uero. de præben l.e. libr. & Angel. Aret in tracta. Malefic.in uer bo pluribus. & ibi Ang.de Arimino in addit. & cõs 1 2. col. 2.uersic. ppea. lib 3 & Bar in l. quartam.§ si quis unam. & ibi dixi in apostil. ad eum in uer.pluralis.in ∫post. de leg.j. b Adde quando pluralis locutio uerificari possit in singul. Io. Fabr.& Ang. Are. inst. de lure perso. in prin. col. j. & Bar. in l.falsum § si & ibi Bald.& Barto. Soc. de Senis. ff.de cond c. & demõst. & Fel. pulcherrimè & latè in c.cés.leges.1. distin.in princ. et Bald.

ff. de uerborum significatione. l. inter illam. §. illa legata.† Item ubi requiritur numerus testium 2
si certus nõ adijcitur, sufficiunt duo: ut ff.de testib.
l.ubi numerus ¶ † Sed, uidetur ꝙ pluralis locutio 3
requirat tria, *a* & non sit contenta numero duorũ. a
vt ff.de optio.leg.l.1.sed si dici potest ut ibi per. gl.
notatur. Item econtrà uidetur ꝙ sit contenta uno
tantum, & non requirat necessariò duo: quia si lego tibi Stichum & Pamphilum sub conditione, sit meierunt cùm moriar, & vnus tãtùm sit meus tempore mortis, valet tantum in eo legatum. ut ff. de condit.& demon.l.falsa.§.fi. † Sed ibi non dicit ꝙ
pluralis locutio sit uno *b* contenta: sed dicit quòd b
geminat significationem singularis, idest operatur illud quod duæ singularitates, diuisim prolatæ, sicut patet.ff.de leg.3. l. qui concubinã.§. si Stichus. & C. de impub. & alijs substit.l. quamuis. & ff. si quis caut.l.si seruus.§. 1.

IN REG. IMPVTARI. ARG.

1 *Conditio potestatiua si non impleatur, quando non implenti imputetur. & nu.seq.*

3 *Legatum quando impediatur per casum contingentem in persona alterius.*

4 *Conditio non impleta quando imputetur, & cui. & nu.seq.*

6 *Conditionem implere impeditus quando sibi præiudicet.*

7 *Conditio casualis quando pro impleta debeat haberi.*

8 *Conditio mista quæ sit, & quando pro impleta habeatur.*

REGVLA XLI.

IMPVTARI non debet ei per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

¶ † PROPRIE procedit istius regulæ intelle- 1
ctus

ctus in cõditione poteſtatiua quæ pẽdebat ex facto
legatarij tñ,vel hẽredis ſcripti,vel alterius cui erat
adſcripta. Nã ſi impediatur eã implere per caſum:
nihilominus debetur relictũ: quia non ſtat per eũ
quominus faciat quod per eũ fuerat faciendum,ut
ff.de condit.inſtit.l.quæ ſub conditione.§.quoties.
2 † Item in ea quæ pendet ex facto illius cui adſcribi
tur,& alterius, ſi impediatur per eũ ex cuius facto
pendebat.Sed ſi impediatur per caſum in ſua vel al
terius perſona cõtingentẽ,relictũ nõ debetur: & tñ
nõ ſtat per eũ quominus faciat quod per eũ fuerat
faciẽdũ,ut ff.de cõd.& demõ. in teſtõ.& l.Titio.§.ſi
cùm ante nuptias.& ideo meliùs procedit in cõdi-
tione verè poteſtatiua, id eſt q̃ pẽdet ex facto illius
tantùm cui adſcribitur.Sed regulæ ſupradictæ vidẽ
3 tur molta obſtare.† Primo, quia iure cauetur ꝙ ſi
legatum mihi relinquatur,ſub conditione quæ pẽ
det ex facto meo & alterius,& impedior per caſum
in alterius perſona cõtingentẽ, legatũ nõ debetur,
vt ff.de cond.& demonſt.l.in teſtamento. & ſuprà,
proximè dictũ eſt.Item ſi relinquitur mihi ſub con
ditione, ſi intrà 10 dies aſcendero Capitolium , &
impediar qnominus aſcendam , cõditio non habe-
tur pro impleta,licet dies quibus fui impeditus nõ
computentur. ut ff. de conditio. & demonſtrat. l.
4 quibus diebus . † Prætereа ut hæc & alia contra-
ria ad præſentis regulæ materiam pertinentia ſol-
uantur, diſtinguendum uidetur:quia aut erat im-
plendus modus,aut implenda cõditio, primo caſu
ſiue impediar per caſum contingentẽ in perſonam
meam,ſiue contingentem in perſonã alterius, pro
impleta haberi debet, ut ff. de legat. 1.l.ſi fundum
per fideicom.§.Iulianus.& de legat.2. l. Lucius, §.
quiſquis.Secundo caſu aut erat conditio poteſtati
a ua,aut erat caſualis,aut mixta. a ſi poteſtatiua aut
pendebat ex facto meo tantùm , aut ex meo & al-
terius.ſi ex meo tãtùm,aut impedior ꝑ eũ cuius in
intererat nõ ipleri,aut ipedior ꝑ caſum aut ꝑ quẽ
5 dã tertiũ.† Primo caſu ꝓ impleta dẽt hři, ut ff. e.l.
iure ciuili.& de uerb.obl.l.in executione. §. ſi.& de

conſi.442. vol. 1 & Alex. cõſi. 136 i ſi.pri. & in 2.col.vol.5.

Adde omnino.Bal.in l. q̃uis.& in l.pen. de ĩpub.& alijs ſubſtit. & in l. cũ quidam. C. eod.tit.Bar. in l. ſeruus.§. ſi pluriũ in prin. ff.ſi quis caut. Card. Alex. in cle. 1. q.32 de fo. cõpet. Pan. in c. vt priuilegia nu.2.& ibi dixi in apoſti. in verſi.in ſingularitatẽ. de priuileg.& Al. conſ.84.vol.4.

a Adde de natura cuiuslibet conditionis. ſ. pŧãtiua, caſualis , & mixtæ, glo.Cy. Barto. Bal. Sal.& Ale. in l.1.& in l.ſi põt. & ibi Bñ dictũ de plũbi. in repet. C. de inſtit.& ſub.& glo. & ibi latè Bar.& Doct in ſup Barth.Soc. d Sen.i l.teſtõ. col.2.ff. d cõd. & demonſt. Et hic add.Dyn. & q̃ ibi dico in reg.cũ nõ ſtat. ꝑ eo.& Bar. in conſi.13.& ibi Ber. Lãd.e.i addi.& Iaſ. in d. l.1. & l. ſi pŧ.d inſtit.& ſubſti.

a Adde q Bar. in l. Gaio. § Imperator. ff. de alim. & cib. legat. & in l. ill is liber tis. ff. de condi. & dem. & in l. qui concubinam. §. vxori. ff. de leg. 3. & sing. in consi. 211. reprobat hoc Dy. onus non uideiur adiectum in dubio fauore legatarij specialr in legato alimentorũ, licet Dy. contrariũ voluerit, & ita, cum nõ stat. j. eod. & glo. in l. j. C. de leg. & Doct. in l. annua. in prin. ff. de annua. leg. sed Bald. sequitur Bar. reprobando Dyn. hic in suo consi. 150. lib. 2. in q. an aliméta legata possunt peti ex domũ heredis ubi concludũt Bart & Bald. q nõ, si in domo potest cõmodè morari: secus si impediatur pp factũ & sæuitiã hæredis. vt probatur expressè in l. concubinã. § uxori. ff. de lega. 3. & de annuis lega. l. Mæuia. in prin. & §. 1. & de alimentis legat. l. 4 § fin. & ibi Bar. & Ale.

condi. & demonst. l. iure ciuili, & qñ dies leg. ced. l. si post diem. §. item si qua. secundo casu idem, quia pro impleta debet haberi si casu impedior, ut ff. de condit. instit. l. quæ sub cõditione. §. quoties. in tertio casu tenet ille qui impediuit conditionem impleri. ut ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. 1. & de cond. & demõst. l. quibus diebus, in prin. † Sed si ex 6
eo meo & alterius, aut impedior, per me, aut per eum ex cuius facto pendebat, aut per casum. Primò casu non habebitur pro impleta. Secundò casu pro impleta habetur. Tertio casu aut conditio est adiecta in fauorem meũ, aut illius in cuius personã contingit casus, aut utrisq; aut dubitatur. Primò casu habetur pro impleta secũdò casu uidetur deficere, & ideo nõ hr pro impleta. Tertiò qñ utriusq;, si impediat per casum in alterius personã cõtingentem, non hr pro impleta. Quartò qñ dubitatur, præsumitur in fauorẽ illius a cui aliquid erat sub conditio a
ne ascriptũ, & ideo casus alterius personã contingens

in addit. & plenè Bar. in l. j. eo. tit. & Bal. in l. j. & in l. in annali. C. de legat. & Bal. in authen. hoc loco. col. pen. C. si secundò nub. dicit quod nouerca non tenetur stare cum priuignis, & idem dicit Bal. in rubr. de cohabit. cleri. & mulie. Et uide Spec. in tit. qui filij sunt legit. sup. uersi. quid si uiro absente, & ibi Io. And. in addit. & Ale. in l. j. C. de instit. & substit. col. 2. & Barto. in l. diuortio. in prin ff. soluto matr. Et idem est in marito qui atrociter uxorem suã verberauit. & quæ aufugit, sm Dy. Cy. & Doct. in l. qd in uxore C. de neg. gest. secus esset si uxor sua culpa recessisset, ut not. hic in c. significasti. de diuor. & Bal. in l. quis. C. de leg. & decisi. Parlamen. Delphin. q 429 & ibi, uide in materia alimẽtorũ plures q quid in filio qui dẽt ali à patre, & uult habitare seorsum, an debeat ali uide Imo. post alios. & quod dixit Alex. in l. si cũ dotem. §. transgrediamur. in fi ff. sol. mat. Et ad prædicta uide Alex. in cõsi. 3. col. j. vol. 4 & Io. de Ana. in consi 53 incipien ulsis his. & ibi Lud Bolo. in addit. & Ang. consi. 105. incip. donat. Florian. & Alex. in consi 100. col. j. lib. j & Ang & Sal. in d. l. C. de leg. & Pau. de Cast in d. l. diuortio. gl. Ang. & Lud. bolog. in suis secundis inter pret. in auth. de incest. nup. in prin. Bar. & Pau. de Cast. in l. eum 2. § in causa. ff. de transac. secus est in alimentis, & relictis scholari. nam debet pstari in loco studij. ut not. Bar in l. sed si susceperit. §. si libertus, in fi. de iud. & Lud. Bolog. in d. auth. de incest. nup. unde dicit Inn. in c. fi. de magist. q doctor diues te-

netur alere scholares pauperes. quia idẽ Lud. de Rom. in suis sing. fol 4.col.4. Voluit allegare Rom sing. suo. 138 incip. volo vnam dicere, & inquantum dicit ꝙ pater, tenetur filium alere etiam habitantem seorsum, amplior, vt teneatur etiam alere vxorem & filios eius si non habeant vnde cõmodè viuant, vt no. Bal. in l. vbi versi. ista qõ. C. de iure dot. dixi in apostil ad Barto. in l. li-

gens nihil nocet: ut probatur. C. de instit. l. 1. & ff.
de condit. & demonst. l. Titio. §. ante nuptias. & §.
seq. & l. in testõ. & de annuis leg. in l. seio. in princ.
& l. Mæuia. in prin. & de alimen. leg. l. Gaio. §. 1. de
7 conditio. & demonstra. l. illis. † Sed si erat casualis
conditio expectaretur euẽtus conditionis. licet. n.
impediatur impleri per casum, nõ habetur pro im
pleta: ut C. de cad. toll. l. 1. §. sin aũt. & no. ff. de con
8 dit. & demõst. in rubr. † Si mixta, dicendũ est ꝙ mix
ta sumitũ duob. modis. nã in vno casu, dicitur mix-
ta, q̃ pẽdet ex facto meo & ex casu, & in illa seruet
idem qđ in casuali: ut not. ff. de cõdit. & demõst. in
rub. Alio mõ dicitũ mixta, q̃ pendet ex facto meo &
alterius, & in illa q̃d iuris seruetur, dictũ est. s̃. Dy.

IN REG. ACCESSORIVM.

Argumenta.

1 *Accessorium sequitur naturam principalis.*

2 *Accessorium quãdo nõ sequatur naturam principalis.*

REGVLA XLII.

ACCESSORIVM *naturam sequi congruit principalis.*

1 ¶ SI alicui cõceditur grã, & executores dentur,
sicut non finitur gratia morte cõcedentis: ita nec fi
nitur executoris officiũ, q̃a accessoriũ naturã sequi
a congruit a principalis: ut s̃. de offi. deleg. c. si super
gratia. li. 6. uidetur hęc regula obtinere, siue tra
ctetur

bertis. §. Lucius. i vet. domi. in fin post Alex. ff. de alimen. leg. & in additi. ad Panormi in c ex litteris. num. 5. in versi. ad alimẽtandum filios. de cõuer. in fi. & an pater putatiuus repetat alimẽta à filio putatiuo præstita. vide qđ dixi in apostil. ad istum in l. si neget. in vers. cum alimẽtandi. ff. de liber. agnos. & Bart. in l. 1. §. cõpetit. ff. si mulier vent. nomi. in possess. mit.

a Adde quando accessoriũ sequatur naturam sui principalis Bal. consi. 30. in princ. volu. 2. & in l. his. §. mancip. ff sol. matr. & glo. & ibi Ludo. Bolog. in l. si de condictio. indebi. in primis interpre. & Hyppo. de Marsi. in suo sing. 17. incip accessorium. & Albert. de Rosa. hic. & in seq. regul. & an sublato principali tollatur accessorium. vide Cyn. in l. 2. & ibi Doct. C. de luit. pign. & quod no. in l. si paternam. per Bald. & Lud. Bolog. in suis secundis interpr. C. ad Velleia. & Io. Fab. in d. l 2. & Bart. in l. 1. ff. de pen. leg. & in l. si. § Lucius. & ibi Doct. Moder. ff. de condictio. indebi. & Philip. Franc. hic. & Card. Alex. in c. si laicus. 20. dist. & accessorium non potest trahere ad se principale, nisi exprimatur. vt dicunt Petrus de Anch. & Fel. in c. cum M. in col. 9. circa prin. de constit. Et vide quando extinguatur accessorium extincto principali. Lud. Bolog. in l. vtique. ff. de rei vendic. in primis interpreta & Alex. in addi.

ad Bar.in l.non vtique.& ibi Lud. Bolog.in primis interpr.ff. de eo quod cert. loco.& vide Lud.de Rom.in consi.330 & in sing.577.versi. tu habes regulam.
a Adde, ad istam regulam & sequentem gl. & Doct. in c.nonne. de præsump. Cyn. & Doct. in l.inuitus. C. de procur. & Bart in l.quæ dotis.& ibi Doct.Moder.& Barr.& Soc.in l.2 §.voluntatem.ff.sol.matr.& Ang. Aret.§. pen.Instit. quibus modis. ius patr. pot sol.& de legit. paren. tut. in princ.& Anto. Corse. in suis. sing. in litera, licentia. & in litera, minor. & Bart. in sua disputatio. incipien. mulier habens. col. 4. vers. circa fin. & Alex. Imol. in consi. 1. col. pen.l.fin.lib.2. & in consi. 83. colū. post medium. vers.sed præmis. lib. 5. & Bartol. in l. adoptionibus. ff. de adopt. & Abb. in cap.ex parte decani. in 3 & 4.colū. de rescri. & in d.c.nonne. Innocen. in c. in Genesi.de elec. & Abb. in cōs. 88 lib. 1 & in c.pen.de proc. & aliqui. in c. cū dilectus.in 1. col de cōsue tu.& in c.dilecti. de arbit. & per Spec tit.de positi.§ 9.per totum.vbi verò vltra taciturnitatem interuenit aliquis actus positiuus,tunc tacens sine dubio,habetur pro consentiente, vt not.Bart. in l. quoniam,ff. rem ratam haberi. & ex hoc infertur quòd qui scienter recipit literas alicuius,in quibus dicebatur quòd erat debitor mittentis, neque illico reclamauit, videtur consentire. Ad hoc est bonus textus, in l. si filius familias.

ctetur de principali inducendo,siue tollendo siue cōfirmando. de inducendo probatur in d.c.si super gratia.de tollendo,probatur.ff.de penu. leg. l. 3. & de pecul.leg.l.1.2.3.& 4.& de fund.instr.leg.l fundi.& de eo quod certo loco.l. centū Capuæ. §. fi. & C.de vsur l.eos.& in reg. iuris ciuilis.l. cū principalis.de cōfirmando,probatur in præal.c.si super gratia.Obstare tñ uidetur. ff.de eo quod certo loco.l. centū Capuæ.& l.fi.ubi accessorium naturā non sequitur principalis.† Sed dic,ꝙ aut in accessorio reperitur prouisio vel dispositio specialis, aut nōn. 2
Primo casu habet locū contraria. Secundo habet locū regula,& concordantiæ regulā cōfirmantes. Eodē modo rñderi pōt ad.l.si cui fundum de fund. inst.leg.& rō est:quia prouisio & dispositio specialis derogat illi quæ virtute iuris, vel significatione verborū intelligebatᷓ inclusa.ut C.de pac.cōuē. l .fi. & de vulg & pup.substit.l.cohæredi.§. qui patrem.

IN REG. QVI TACET. ARG.

1 *Tacens consentit,si contradicendo impedire poterat.*
2 *Pater dicitur consentire,qui permittit v. filius decurio creetur.*
3 *Cōsentire creditur qui pñsens rem suā obligari pmittit.*
4 *Consentit qui alium de iure suo patitur experiri.*
4 *Præsens & tacens quando nō præsumatur consentire.*

REGVLA XLII.

QVI tacet consentire videtur.

¶ † INEFFALLIBILITER locū habet regula a in illis q cōtradicendo poterāt īpedire qđ agebatᷓ: vt a 1

& ibi Barto. Ang. & Paul. de Cast. ff. ad Maced. quod nota pro literis cambij, & vide Barto. in l. Titius. Seio ff. de constit. Pet. qui illam l. filiosfamilias. esse ad illud dictum singul. pro quo vide bonum tex. in clem. 1. de procur. & ibi Card. Flo. & Docto. & Abb in d. c. pen. de proc. & Alex. in addi. ad Barto. in d l. qui enim, & Cepol. in cautel. 24. & in consi. 62. colum. 3. versicu. 7. & Ioan. Bapt. in addit. Albe. de Rosa. in dictionario, in litera tacens, & Matthæus de Math. Inno. col. 4. vers. no. mirabilé. modú ex torquendi confessionem, no: tamen q; in onerosis, & maxime obligantibus personá, regulariter tacés habetur p contradicéte,

vt suprà de accu c. 1. li. 6. nam ibi poterant impedire ne ad inquisitionem procederetur infamia non præcedente, & ideo si præsens fuit, & tacuit, & non impediuit, consensisse uidetur. Propterea frustrà
2 posteà nititur infirmare. † Idem in patre quo præsente filius creatur decurio: nam si non contradicit, cousentire uidetur, ut ff. ad munici. l. quoties. & de decur. l honores. § pater. idem in fideiussore à tutore nominato, qui patitur nomen suū scribi in actis, & non contradicit, quia videtur consentire & per solennē stipulationem se obligare, ut ff. de fide
3 iuss. tu. l. 4. §. vlti. † idem in eo qui se præsente rē suā patitur

& hic per Dyn in reg. sequen is qui, & not. ff. de proc. l. filiusfam §. inuitus. secus in re concupiscibili, seu & commodum afferéte, ut no. in l. qui patitur. ff manda. & fuit theorica Inno. in d. cap. in G nesi. & quod habetur per Ioan. And. in gl hic & in c. si sut. de electio. §. eod. lib. & uide and Barb. in d. c. cum dilectus, de consue. & Ant. corse in suis sing. in litera, taciturnitat & Aleran. in l. quæ dotis ff. solu matr & plenè per Fel. in cap. cum M. in 16. colum. post princip. de constit. vbi ponit regulam cum 5. fallent. & Ioan. de Plat. in l. pari. C. de filiofami. lib. 10. & Bal. in d. l. filiusfam. § inuitus. de procu. & Inno. in c. sicut tuis. de simon & Lud. bologn. in l fi. ff de appel. in secundis interpre. & Ioá. Fab. in § admonendi. insti quib. modis ius pat. sol. & ibi Christoph Por. Ias. de May. in addi. 1 & sing. in §. sed & si pater. eo ti & in l. fi. sine voluntate.. C. de ad senat. Velleia. & in l. j. C. unde uir & vxor & car. l. Ale. in c. feriati, 32 distin. & plenè per Archi. & secundum car. in c si seruus. in secundo 64. dist. & Io And. hic in nouel. & Ph lip. Franc. ubi dicunt Archid. Ioan And. & car. Ale unó no. dictá, qd canonicus fuit electus ad aliquam dignitatem, & episco præsente dat præbendam suam, & ipse nō contradicit, ualebit ex nunc talis collatio præbédæ dato q; postea cassetur electio dignitatis, non poterit tamen postea iste ad suam præbendam reuerti, quam per prædicta visus est habere pro derelicta quod. not. & uide Bar. in l. j. c. de relat dicens qd in iudicio tacens uidetur cōsentire, et tenet. Bal. in l. 3. c quomodo & quando iud. uide cepolam in cautela 123. incip test. dubiú ad materiam regularum, uide Lud Pont. de Vrbe in suis sing fol. 14 col. j. uersi. modo pone, et ultra casus fallentiales, q; tacens habetur pro consentiente, scilicet fauore pupilli & Reipubl. ut dicit Dyn. hic in c. is qui a d. Lud. de Ro. alium fauore ecclesiæ, ut ipse no. in consilio 311. post prin. adde Bal. Abb. et Fel. in d. c. nonne. ubi Fel ponit tres regulas cum pluribus fallentijs. et uide Fel. In c. uueniens. de sim. et in c. causam matrimonij. col. 3 uersi. 2. declaratio. de offi. deleg. et Lanfran. de Oria. in tract. suo de arbit. super uerbo, emologatio.

patitur obligari, & non contradicit, quia consentire videtur, ut ff. de pign. l. fideiussor. §. pater. Idem in filia qua præsente & non contradicente, cum caussam contradicendi haberet, pater experitur de dote, quia consentire uidetur. ff. solu. matri. l. 2. §. uoluntatem. †Item generaliter in quocunque qui patitur alium experiri de iure ad se pertinente, ut patet per plura exempla, ut ff. de re iudica. l. sæpe. sed contrà videtur. ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. sed ibi contradicendo forte non poterat impedire, & ideo ꝓ cõsentiente non habetur, ut ff. de lega. 2. l. Titia. §. Lucia. & ff. de pign. act. l. Gaius. & ibi not. & in l. præalleg. l. sępe. de re iudic. Præterea contra regulam uidetur aperte. ff. de re iudi. l. iure autem, & de arbit. l. ficuti. ubi †præsens non uidetur consentire, licet contradicendo poterat impedire. sed dici potest, ꝙ aut agitur de pꝛ̄iudicio generando præsenti & tacenti, aut alteri extra personam præsentis & tacentis. Primo casu habet locum regula. secundo contraria, sicut patet per simile in persona tutoris, qui licet sit præsens his quæ cũ pupillo aguntur, non uidetur propterea consentire, nec autoritatem præbere, nisi expresso loquatur. ff. de auth. tut. l. 1. in fi. & l. 2. & 3. Item contraria uidetur regula quæ immediatè subijcitur. is qui tacet, &c. sed solues. ut ibi. Dy. 4 5

IN REG. IS QVI TACET. ARGVMENTA.

1 *Tacens nec fateri nec negare censetur.*
2 *Dominus quando & quatenus de contractu serui teneatur.*
3 *Taciturnitas consensum non operatur, ubi de aliquo obligãdo tractatur.*
4 *Tacens consentire uidetur si de præiudicio, uel exceptione agatur.*
5 *Tacere medium quoddam est inter consensum & contradictionem.*
6 *Medium quando trahatur ad extrema.*

REGVLA XLIIII.

IS qui tacet, non fatetur, sed nec vtique negare uidetur.

¶Dvo dicit. † primò ꝙ ille qui tacet, non uidetur fateri, 1
secundo ꝙ ille qui tacet, non uidetur negare. Ratio autem regulæ est, ꝙ tacere est medium inter illa duo extrema, idest expressum cõsensum & expressam contradictionem. Huius autem exemplum propriè colligitur. ff. de tribut. l. 1. §. scientia.† nam 2
vbi dominus expresè consentit contractibus serui, tenetur insolidum, ut ibi, ubi uerò contradicit, tenetur de peculio, & deducit quod sibi debetur. ff. de pecu. l. si quis seruum. §. etiam. & l. quoties, sed ubi tacet, & non consentit, nec contradicit, & eo

sciente

ſciente contrahitur, tunc eligitur quædam media via, quia tenetur tributoria, & concurrit vna cum alijs creditoribus, ut in prælleg. l. 1. §. ſententiam. sed videtur hęc regula directe comtraria præcedenti. Et ideo ſolent aliqui dicere maxime. ff. de proc. l. fi-
3 liusfam. §. inuitus† ꝙ ubi tractatur de aliquo obligando tacitur nitas non operatur conſenſum, ut d. §. inuitus, & hoc fallit propter fauorem Reip. in patre, quo præſente & tacente filius creatur decurio. ff. ad municip. l. 2. & de decur. l. honorei. §. fin. Item fallit fauore pupilli in fideiuſſore tutoris qui patitur nomē ſuū
4 ſcribi, ut ff. de fideiuſ. tut. l. 4. §. vlti. †ſed vbi agitur de aliquo pręiudicio uel exceptione paranda, qui tacet, cōſentire uī ut in reg. pręcedenti. & C. qui mil. non poſſunt. lib. 12. l. ſuper ſeruis. de epi ſc. & cler. auth. ſi ſeruus, & ff. de pig. l. fideiuſſor. §. pater tamen contra prædictam ſolutionem eſt. ff. de fur. l. qui uas. §. vetare. ubi tractatur de exceptione paranda, & tamen qui tacet perinde habetur ac ſi non conſentiret. Item obſtat per eundem modum. ff. de leg. 2. l. Titia. §. Lucia. & de pig. act. l. Gaius, & ideo coueniētius circa ſecundum art. vbi tractatur de exceptione paranda, uel præiudicio, dicendum eſt, ſicut cauetur in iſta regula iuris, ſcilicet ꝙ qui tacet, non uidetur conſentire, nec etiam contradicere
5 † quia tacere eſt medium inter conſenſum & contradictionem. Sed aliquando illud medium ſumit effectum vnius extremorū, aliquando alterius, nā ſi contradicendo poterat impedire; tunc tacitè aſſimilatur conſenſu, ut d. l. fideiuſſor. §. pater. ſed vbi contradicendo non poterat impedire, tunc tacitè aſſimilatur contradictioni, ut l. Gaius, & l. Titia. § . Lucia. & de re iudica. l. ſæpe. Et hæc uera ſunt, ubi propriè non inueniret effectum diſpoſitionis medij, ita quod diſtinguātur à diſpoſitione cuiuslibet extre-
6 morum. † Sed ubi eſt inuenire effectum diſpoſitionis, tunc medium non trahitur ad extrema, id eſt tacere non trahitur ad conſenſum, uel cōtradictionem, ſed quadam uia media diſponitur, ut patet in d. l. 1. §. ſcientiam. ff. de trib. & hoc caſu propriè intelligitur hæc regula, & eius exemplum. Dyn.

IN REG. INSPICIMVS. ARGVMENTA.

1 *Veriſimilius attendi debet, ubi uerba ſunt obſcura.*
2 *Conſuetudo regionis in ſolutione pecuniæ attenditur maximè.*
3 *Scriptura ſi obſcura inueniatur quis ordo teneatur.*
4 *Veriſimilitudo ex quibus percipi poſſit.*
5 *Significatio propria attenditur, ubi quod ueriſimilius eſt non inuenitur.*

REGV-

a A dde quando verisimilitudo operetur & attendatur. Bar. Bald. Alex. & docto. Mo lec. in l. si seruus plurium. §. fin. ff. de lega. 1. & Bar. in l. si fuerit. ff. de rebus dub. & Io. de Imo in l. si, ita scriptum. ff. de legatis 1. Et quando in testibus vide Fel. in c. significauerunt col. 5. versi. not. ff. de testi. in c. auditis. col. 5. de præscrip. & ibi quid dicatur verisimile. & in c. quia verisimile & ibi Fel. de præsum. Bal. in cōsi. 75. incip. literæ. :. lib. & quomodo probetur uerisimile, vide Bal. in consi. 276. eod. volu. adde, an contra verisimilitudinem admittatur ꝓbatio. & distinct. ꝙ non, nisi causa cognita. vt not. Card. & Doct. in ca. quantū. de præsum. Panor. c. quia verisimile. eo tit. facit cap. filij. de hære. lib. 6. diffusè tetigit Arch. 7. q. 1. c. pontifices. & Spec in tit. de ꝓbatio. §. nunc dicendum. in prin. & verum maior verisimilitudo tollat minorem. not. Bal. in l. siue possidetis. ad fi. versic. itē not. C. de probat.

REGVLA XLV.

IN SPICIMVS in obscuris quod est verisimilius, uel quod plerunque consueuit.

IN hac regula continentur certitudo & declaratio eius quod est obscurè prolatum, quod percipitur dupliciter.† Nā primo ex verisimilitudine, 1
verbi grā. Vendo tibi librū 10. & ego vēditor dicome sensisse de decem libris Turonen. & tu emptor de 10. libris Perusinorum sensisse te dicis. Dubitat̄ de qua pecunia videatur actū, & dr̄ ꝙ primo inspicere debemus id quod ē uerisimilius. nā si liber ualeat 10. li. Turō. actū videatur uerisimiliter de Turon. si 10. Perusinorū, tunc videatur actū de Perusinis.† Sed si cōis æstimatio libri mediū teneat: ita 2
ꝙ non appareat cui esset proximior: tunc seq̄mur consuetudinē regionis: ut hic, & ff. eo. l. semper in stipulationib⁹. & ad idē. ff. de reb. dub. l. 1. & l. utrū. §. quæsitum. & ad Treb. l. quoties. Item si lego tibi 10. & non appareat de qua pecunia senserim, inspiciemus quod est uerisimiliùs, & ex uicinitate scripturarū præcedentiū vel sequentium: vt ff. de lega. 1. l. si seruus pluriū. §. fi. de test. l. hæredes palam. §. sed & si notā. & de hære. insti. l. qui non militabat. §. Locutio ¶ Sed contra regulam videtur. s̄. eo. c. in obscuris. ubi dicit ꝙ in obscuris minimum sequendū. Dicēdum est ꝙ illa secūdū istā intelligitur: quia sequimur quod est minimū in obscuris. id est, ubi quod est verisimilius *a* non apparet ut ibi dicitur. a
†Ordo igitur secundum intellectum scripturarum 3
obscuritatem continētium hic seruandus uidetur: quia primo sequimur voluntatem, si de ea potest apparere: vt ff. de cond. & demon. l. pater. in prin. & §. conditionum uerba. de reb. dub. l. ambigua. & C. de lib. præter. l. 3. in secundo seq̄mur id quod est verisimile: ut hic, & est. ff. eo. l. semꝑ in stipulationib.

&

& de reb.dub.l.cùm in testamento.& de leg.1.l.cùm res.1.rspõ.
4 Verisimilitudo aũt percipitur aliqñ ex cõparatione rerũ adinuicẽ,uel cõparatione rei ad prætiũ ut dictũ est superius in exẽplo.& ff.de reb.dub.l.1.& l.vttũ.§.cum quidã.Aliqñ ex uicinitate scripturarũ ut d.l.seruus pluriũ.in fi.Aliqñ ex dignitate persõnarũ:ut ff.de aur.& arg.leg.l.Titia.§.Seia.& de adi.l.cũ alimenta.Aliqñ ex chariate & necessitate personarum.ut d.l.si seruus pluriũ.§.fi.Aliqñ ex consuetudine ragionis. Aliqñ ex cõsuetudine loquentis.ut d.l.seruus plurium.& hic in fine istius regulæ.
5 †Tertio ubi uerisimilius nõ apparet, recurritur ad propriam significationẽ uerborũ:vt ff.de leg.3.l. nõ aliter.Quartò si verbo. significatio nõ est certa, sequimur qđ est minimũ.ut s.eo.c.in obscuris.de leg.1.l si ita scriptũ.& l.apud Iul.§.Scio.& de leg.3.l. nũmis.& l.q cõcubinã.§.cum ita.Quintò si non apparet q d sit minimũ, iudicatur nõ ualere:ut ff.de test.tut.l.duo sunt Titij. & de reb.dub.l.si fuerit.& l.si q s plurib. & de manu. test.l.cùm ex plutibus.Dyn.

IN REG. IS QVI IN IVS. ARG.

1 *Successor eo iure vtitur, quo prædecessor.& nu.9.*
2 *Hæredi competit ius excipiendi, quod defuncto competijt.*
3 *Successores qui dicantur vniuersales,& qui singulares.*
4 *Ius agendi quod defuncto competit,hæredi competit.*
5 *Ius exeipiendi ipso iure transit in singularem successorem.*
6 *Exceptio quando obstet singulari successori,quæ obstabat prædecessori.*
7 *Ius agẽdi merè personale in singularẽ successorẽ nõ trãsit sine cessione.*
8 *Ius personale in rem scriptã sine cessione transit in singularẽ successorẽ.*
10 *Suocessor quando eodem iure vtatur, quo defunctus,cui successit.*
11 *Actio iniuriarum vniuersali etiam successori non permittitur.*
12 *Actiones,quæ,& quando ad hæredes transeant.*
13 *Pœna ex contractu debita transit in hæredes.*
14 *Exceptio excommunicat onis an possit opponi succesßori singulari.*
15 *Excommunicatio prædecessoris quando obijci possit successori.*
16 *Compensatio obstans venditori,an possit opponi emptori.*
17 *Emptori potest opponi quicquid venditori potest obijci.*
18 *Exceptiones quæ fideiussoribus competant,& quæ non.*

REGVLA XLVI.

IS qui in ius succedit alterius,eo iure quo ille vti debebit.

1 ¶†ET de iure agẽdi & iure excipiẽdi loquit̃ regula.ut ff.e.l. inuitus.§. plerũq; & in successore uñ ꝓcedit ꝑ oĩa ꝓpriè tã actiuè q̃ passiuè:actiuè q a ius agendi qđ cõpetebat defuncto,siue erat reale,

a Adde quis dicatur propriè successor. Bald. in consi. 408. col. fi. ex secundo. lib. 3. & ibi etiam dicit, quod successio vniuersum ius significat. facit l. nihil. ff. de verb. sign. & glo. Io. Fab. & Ang. Aret. Insti. de autho. tu. in prin.

b Adde tex. Cy. & Bal. & sequaces in l. una. C. vt act. ab hær. & cõtra hæredes. incip & pulchrum consi. Bald. ad hanc regulam in consi. 77. incip. in quodam contractu. vol. 3. & Io. de Pla. in l. quisquis. in 3. no C. de cohort. lib. 10.

c Adde quod idẽ tenet Bar. in sua disp. incip. ciuitatis Pisanæ. col. 4. versic. Sed an successor singularis teneatur colono. vide Bart. Bal. Al. & Fran. de Are. in l si filio. §. si vir. ff. so. ma. & Bal. in l. diuortio. in prin. eo. titu. & ibi Lud. Bolo. in primis interp. & in l. peruidendũ. C. de decu. lib. 10. & Bartho. Soc. de Senis in rub. ff. sol. ma. col. 11. versi. pterea. & Alec. consi. 118. & cõs. 117. vol. 5. & Abb. Sicu. in sua dispu. incip. Sẽpronius clericus. versi. ad quintum vt arguas. & Christo. Porc. & Ias. in addi. ad eum. & ibi Ang. Aret. in §. fi. de coll. & cond. insti. & in decisio. capel. Tolos. 420. & deci. Parlam. Grat. Delphi. q. 480. & text. in l. arbores. & pensiones. & Fran. de Rampo. in suo consi. quod ponit inter consi. do. Ioan. Calder. titu. de loca. consi. 1. & in consi. 7. eod. titu. & Angel. in consi. 245. col. 5. ver. 5. ff. de vsufr. Cyn. Bart. & seq. in l. emptorem. C. de loc. & Abb. in c. fin. ne prælatus vic. suas. & Lud. de Rom. in consi. 22. col. 2. Bald. in consi. 225. & in consi. 414. lib. 4. & Ang. consi. 244. & Ant. corse. in suis singu. in litera, pactum. And. & Barth. in repet. Ioanninæ. in c. Raynaldus. charta 11. col. 3. in princ. & Oldr. in 23. col. 2. post medium. de testa. sed an pactum

reale, siue personale, siue mixtũ, siue in rẽ scriptum cõpetit hæredi. passiuè, quia ius agẽdi quod cõpetebat quod cõtra defunctũ competit cõtra heredẽ: ut insti. de perpe. & tẽp. & circa prin. † Item ius excipiẽ 2
di quod cõpetebat defuncto cõpetit hęredi; & ecõtra quod competebat cõtra hęredem, & ideo ad regulæ declarationẽ & eorũ quę dicta sunt pro regula exponenda, dicendum est † quod quidã dicũtur suc 3
cessores uniuersales, ut hęredes, bonorũ possessores & ex Trebelliano successores, & appellãtur propriè successores *a* iuris: quia ius in vniuersum quod de a
functus habuit succedunt. ff. de hæred. insti. l. quoties. §. hæred.. & colligitur. ff. de uerb. sign. l. nihil. ¶ Quidam verò dicũtur successores singulares, vt emptores singularum rerum, & donatarii & legatarii, & isti appellantur propriè successores in rẽ, quia non in ius uniuersum, sed in ius singulare succedunt. ff. de eden. l. quędam. §. his autem. & de iureiu. l. etiam si in rem. & quorum leg. l. 1. §. illud tenendum. ijs præmissis dicendum est, † quod ius agen 4
di quod cõpetebat defuncto, cõpetit vniuersali successori. & econtra, quod cõpetebat contra defunctum, cõpetit contra hæredem *b* vniuersalẽ successorem. ¶ Item ius excipiendi quod competebat cõtra defunctum, contra hæredem competit. † In singu- 5
lari autem successore dicendum est quod ius excipiendi transit ipso iure in singularẽ successorem. *c* c

vel contractu prædec ssor s seruare teneatur, vide Lu.de Rom. in consi. 116. & tex. & ibi Abb. & doct mod. in c veniens. de transact & in c. episcopi de rebus eccl. non alleg. & in cap. 2. de rerum perm. & Bald. in dicto consi. 413. in consi. 251. in consi. 242 l b. 3. & Cyn & seq. in l. digna vox. C. de leg. vbi ponunt quid in principe. & vide pulchrè Anto. Corse. in suo eleganti tractatu de potestate regia. q. 118 & decis. Capel: Tholo. 70, vbi ponit de successore in beneficio an teneatur soluere debita prædecessoris.

vt ff. de contrah. emp. l. dolia. §. cū. & de iureiu. l. ēt si in rem. & de hered. uend. l. emptori. & de excep. rei iudic. l. si a te. §. Iul. & l. si mater. §. item Iul. & de reg. iur. l. inuitus. §. plerunq;. Item contra singularē successorem similiter ipso iure. ut commu. diuid. l. in hoc iudicium. §. si inter socios. & ꝓ soc. l. idemq;. in fi. & de pigno. l. si superatus. in fin. & de except. rei iud. l exceptio. Et hoc est intelligēdū de
6 iure excipiendi cohærēti rei. † in iure autē excipiendi cohærēti personæ distinguitur, quia si successor singularis habeat titulū lucratiuū, vel quasi, obstat sibi exceptio quę obstabat actori: sed si nō habeat titulum lucratiuum, tunc nō obstat, nisi vteretur ac cessione persona actoris. ut ff. de except. l. si in rem legatum. & de doli exce. l. apud Celsum. §. de authoris. & §. si cum legitima. & §. si quis autē. & §. autho
7 ris. † Ius autem agendi merè personale non trāsit ad singularē successorem sine cessione. vt ff. de pec. l. quis ergo. in fi. & vsusfr. quemadmo. caueat. l. omnes. si hęres. & de cōtrah. empt. l. ꝙ sæpe. §. si res. & de ędil. edict. l. sciendum. §. deinde. & pec. l. si Sticho. & de uerb. signifi. l. sciendum. §. vlt. Item nec contra successorem singularem. ut ff. de eden. l. quædam. §. is autem. ad Treb. l. 1. §. si hęres. C. de act.
8 & obli. l. 1. † Cùm ius personale in rem rescriptum transit in singularem successorem sine successione: vt de aqua plu. arcen. l. si tertius §. si quis prius.

&

Adde inquātum quæritur an successor vniuersalis habeat stare colono, quia de singulari non est dubium ꝙ nō. vt no. in l. emptorē, C. loca. nisi habeat utile dominium, vel aliud ius quia cōduxit ad lōgū tēpus, quia tunc nō potest excipi à successore singulari. no. Alex. in l si filio §. fi: solu. mat. vel nisi habeat hypothecā ī re. cōducta, quia eā retinet donec restituatur sibi pensio soluta & soluatur interesse, vt per Bart. & Alex. in alleg. l. si filiofam & idem Bart. in l. 1. §. quod autem, ff. de superfic. & in l. emptorem. C. loc. & in l, feudum ff. eo. & Bal. in l 1. C. de fru. & litium expē. vniuersalis verò successor tenetur stare illi, & vt no. Bar. Al. & doct in alle. l. si filiofa. § fi. nisi partiario, vt per eos ibi, vbi etiam Paul. de Castr. & Lud. contra Bal. in l, certi. C. loc. & in l, 1. C de fruct. & lit expen. & quid in usurario successore, & dic ꝙ tenetur ei stare. vt per Ale. & Bar. in alle l. filiofa & in l. si habitatio ff. de usufr. Secus autē est in vsufructuario, nisi sit expressè dictum, vel pensiones reseruare domino. l. arbores in prin. ff. de usufru. & Bald. in l. 1. ad fi. versi. pone maritus. C. de fruc. & litium. expen.

a Adde an priuilegium personale vt mulier præferatur in personalibus. vt d. l vni. C. de priuil. dot. & l. dabimus. & ibi Docto. ff. de priuil. cred. & priuilegium reale quod præferatur hypothecarijs habentibus tacitam. vt l. assiduis. C. qui pot. in pig. & § fuerat. de act. insti. transeat ad hæredes. dic q non, vt tenet Bar. in d. l. vna. versi. quæro igitur. de quo ib. per Cy. Bal. & Bald. & Angel. Aret. Io. Fab. & Ias. in d. §. fuerat. & quæ no. Dy. in regula, qui prior, & in addi. vlt. & no. quando priuilegiatus succedens non priuilegiato vtatur priuilegio suo in materia in qua succedit. vide singu. remissiones per Fel. in cap. de quarta de præsc. col. 14. post medium: versicu. ponit. Abb. & Petr. de Ferrar. in forma libell de restitu. in integrum. in gl. super verb. eundemq;. col. penul. Bart in l. fiscus. ff. de iur. fisc. & Abb. sic. in consi. 9. lib. 1. & decis. Capel. Tholo. & q. 217.

Adde inquantum hic loquatur de priuilegiato succedente non priuilegiato, Bal. omnino in auth. quas actiones. nu. 10. vers. quæstio stat in hoc. & quod ibi posui in apost. ad ipsum in versi. vtitur suo priui. C. de sacros. eccle. vbi etiam Cy. & Fu. l & plenè per Gem. post tex. & glo. & ibi c. r. s. de iure patr. isto lib.

& de itin. actuq; priu. l. apparet. §. 1. & l. seq. Item
contra singularem. ut ff. de aqua plu. arcen. l. empt.
& l. post uenditorem. & d. l. apparet. §. 1. & quorum
lega. l. 1. §. † Sed oppo. q successor non utatur eodē 9
iure quo utitur ille in cuius locum succedit: ut patet in muliere quæ priuilegiata est in personali dote, & tamen hæres eius extraneus non vtitur eo
dem priuilegio. ut C. de priui. dot. l. unica. *a* & qui a
pot. in pig. hab. l. fin. §. exceptis. Item patet in extraneo hærede mariti: ut so. matr. l. maritum. & l. seq.
& de re iudic. l. sciendum. ¶ † Sed dic quod aut id 10
erat cohærens personæ, & in fauorem personæ inductum: aut erat cohærens rei vel causæ. Nam primo casu regula non procedit: secundo & tertio habet locum simpliciter: ut ff. eo. l. priuilegia. & l. in orationibus. & distinctum est plenè suprà eo priuilegium.
legium. † Item opponitur de act. iniuriarum. quæ 11
successori etiam uniuersali non datur: *b* ut ff. de b
iniurijs. l. iniuriarum. sed dic q aut actiones sunt proditæ ad uindictam, aut ad persecutionem rei,
uel

b Adde quando actio iniuriarum transeat ad successorem. glo. Cyn. Bald. & Sal. in l. fin. C. de hære. vel act. vend. & Bart. ibi Alex. in addi. l. iniuriarum. ff. de iniur. vbi quærit Alexand. an pro iniuria illata Abb. agat successor. pro hoc ad de Bald. in l. fi. §. 1. C. de bonis quæ lib. col. 1. & per Abb. & Docto. in cap. quòd sicut §. super eod. de elect. & vide ad supradictam glo per Bart. in l. cum emancipati. §. emancipatus. ff. de collat. bono. text. glo. Bald. & Alex. in l. si eum qu. §. iniuriarum. ff. si quis cau. & Bart. in l. 2. §. hæredes. ff. de priuatis delict. & Bald. in l. 1. col. 10. C. si ex delict. defun & quando actio descendens ex delicto transeat ad hære. vide ibi glo. & omnes scriben. & Io. Fab. & Ang. Aret. singulariter in §. penul. insti. de perpe. & tempo. actio. & Bart. & Imol. in l. ex iudiciorum. §. 1. ff. de accusa vnum tamen nota in materia iniuriarum, ad quod in practica non aduertitur, q si ille cui est illata iniuria malefactorem accusat, vel

iudicem instigat,uel solicitat; ꝙ si malefactor puniatur ad uindictam publicam, non potest postea iniuriatus actionem agere iniuriarum pro suo interesse. tex. est celebris, & ibi Alex.in addi. ad Bart. in l. sed si unius.§. sed si ante iud.ff.de iniur.& Cepola singulariter n caute.59. & facit tex. & Alexand.in addit.in l.interdum.§.qui furem.ff.de furtis. & dixi in §. 17

vel pœnæ. Primo casu non transeunt ad hæredes li
te nõ contestata.vt d.l. iniuriarũ & ad legẽ Falcid.
pęnales.& de coll.bõ.l.cum emancipati. §.emanci-
12 patis. † Secundò transeunt ad hęredes, si continẽt
rei persecutinẽ. Itẽ cõtra hæredes. vt ff. de actio.&
oblig.l.in honorarijs,sed si cõtinent,persecutionẽ
pęnæ,idẽ per omnia quãtũ ad heredes actoris,quia
transeunt ad eos,vt instit.de perpet. & tẽpo. actio.
§.sed hæredibus.in hæredibus autem rei distingui
13 tur.†Nam si pœna debetur ex contractu,transit cõ
tra hæredes:ut ff.de naut.fœno. l.fi.& de uerb.obli
gat.l.ad diẽ.& no.ff.de priuat.delict.l.in prin.si au-
tẽ debetur ex delicto, tunc nõ transit contra hære-
dẽ,nisi lite contestata cũ delinquente,vt ff.de accu
sa.l.iudiciorũ.§.fi.& de reg. iur.l.scienti.& l.pœna
14 lia. & C. ex delict.de funct.l. una,† Queri autem
posset an exceptio excõmunicationis quę obstat
actori,possit opponi singulari successori ut donata
rio vel emptori, & videtur quòd sic per uerba ge-
neralia huius regulę.& ff. eod.l. qui in ius & l. in
his.§.non debeo.& l.inuitus.§.plerunque.Econtrà
quòd non in l.apud Celsnm.§. de auctoris. & §. si
15 cum legitima.†Mihi autem videtur quòd cùm ex
ceptio excommunicationis personę cohęreat, &
non rei,quòd aut successor habet titulum lucra-
tiuum vel quasi, & tunc obstat, aut habet titu-
a lum non lucratiuum nec quasi,tunc non obstat. a
d. l. apud Celsum.§.si quis autem ex causa lega-
ti.& in §.de auctoris.& §.si cum legitima.

glo.1. in ult.q. de iurisdictio. omn iudic.lib. Consue. Bitur. Tu adde ad princip. huius apostill. ꝙ uerũ est ꝙ actio iniuriarum nõ transit ad here des aut contra eos. ut ꝑ Bald. in l. per diuersas. qõ. 17. C. mand.etiã post citationem, vt no.Alex.& Docto. in l. si eũ. §.qui iniuriarum.ff. si quis caut. secus autem pīst litem contest.ut not. Bart.in l. cum emãcipatus.de colla. bono. & in alleg.§. qui iniuriarum. & Card.omnino. in clem 1 §.j. de pœnis.

a Non obstat. Adde, an exceptio excommunicationis obstans cedenti, obstet cessionario.glo. in c.3. de iure patr. & ibi Ioan. And.

Card.inde q 7.de excep.tenet ꝙ non.Archi. idem in c pia. de except. iste lib. spec.in tit.de procura.§.sequitur.vide in uersi.quid si excommunicatus.& Io. de Imo.in l. si cum dotem.§.si patri,ff.sol.mat.Bar.autem in l.apud Celsum. §.cum legit ff.de doli excep & in l.doli mali.qõ,pen.ff.de nouat. distinguit,& fortè melius ut ex causa onerosa quæ supra sunt dicta procedant, ex causa verò lucratiua secus.

Item

P

a Adde quòd emptori cessionario potest opponi exceptio compensationis. vel alia obijci sicut poterat venditor,& cedenti,vt tenet Cyn. Bal. Ang.& Sal, in lege,eius. C.de compensat.& Bar. Bald.& Ang.in l. si quis in rem,ff. de procur.& Spec tit.de procur.§.1.& Bar.Mop in l.doli ff.de nouatio.& Alex.in cōsil. 34 col. vlt. vol.2.& Bald.& Sal.in l.quæ stipendia.ff. de procur. & Bart.in l. qui duos. in prin.ff. de leg. 2.& Pa. de Castro in cōs. 47. col. 2, & decisio. Capel. Th. q.93.in fin. & decis.Parl. Delphi. dist. 57.& illustrissim. doctor dñs Frāc. de Aret.in cōsi.16. in fi.

¶†Item quæri potest,an exceptio compensationis 16
quæ obstat venditori possit opponi emptori? quōnē hanc mouent Glossatores iuris.Ciuilis.ff.de pro
cur.l.si quis rem suam.sed nō determinant. & ideo
prima facie videtur dicendum quòd non possit
opponi,cùm habeat titulum non lucratiuū,ut d.§.
de actoris.& §.si cum legitima. Econtrà uidetur ꝙ
possit opponi:ut ff.de exceptione rei iudic. l.fin.&
commu.diuidun.l.in hoc iudiciū.§.si inter socios,
& pro socio.l.idemq;.§.fi.† Mihi autem videtur ꝙ 17
possit opponi: quia omnis exceptio cohærens rei
quæ poterat opponi venditori, pōt opponi & emptori:*a* ut d. l. fi. ff. de excep. rei uend. & d.l.in hoc a
iudicium. & idemq;. ꝙ autem exceptio compensationis rei cohæreat,sic ostenditur.† Iure cauetur 18
ꝙ exceptiones personæ cohærētes non competunt
fideiussoribus ex persona rei,sed cohærentes rei cōpetunt: *b* vt ff.de exceptio. l. exceptiones quæ per b
sonæ.in prin.§. rei verò. Sed exceptio compensationis ex persona rei datur fideiussori.: ut ff. de compensat.l.si quid. Ergo sequitur quòd rei cohæreat,
& propterea possit emptori opponi. Dyn.

IN REG. PRAESVMITVR.

Argumenta.

1 *Tutor præsumitur ignorare se tutorem datum esse.*
2 *Dominus p̄sumitur ignorasse seruū militiā suscepisse.*
3 *Ignorantia iuris nec præsumitur,nec toleratur.*
4 *Scientia an potius præsumatur quam ignorantia.*
5 *Scientia rei alienæ præcedēs in defuncto præsumitur continuasse in hærede.*
6 *Ignorantia iuris quando præsumatur,& quādo facti.*

REGVLA XLVII.

PRAESVMITVR *c ignorantia, ubi scientia non probatur.* c

¶LICET hęc regula generaliter loquatur, estrin-

b Adde glo. & ibi Bar. singulariter, & Ale. in addi.vbicūque.ff. de fideiuss. & Bal. pulchrè in l. iam mādator C. de non num. pec. & Ioan.Fab. & Ang. Are.in §. fi. instit.de except,& Lud. de Ro.in suis singu,fol.9.col. 1. & Alex.de Im. in consi. 66 volu.3.& Pau de Cast.consi. 87. vol.1. in antiqs. & quæ no. Bal.in l.1. col. 3.versi. quæro si succurritur mulieri. C.ad Velleianū. & Ale.in cōs. 54. in fi.lib. 6.

c Adde quando quis præsumat sciens vel ignorans. Spe.

in tit.de compe ind.additio.§.j.versic.sed nunquid. & Bald. in l. verius. & ibi Flor.de S.Petr.ff.de probatio.& Philip.Franc.& Albe.de Rosa hic. & Alexand. in consi.31.Et ignorantia an & quando possit quem excusare,vide Bald. in cō. si.244. in fi. uol. 2. & quando est ignorantia credenda alleganti.Bald in consi. 150.incipien.modo restat.eod.uol. & Abb. Sic. in c. Innotuit.col 4 de electio-ne.& Arch. in c. proposuisti distinct. 92. & ignorātia non est uitiū.l. fac cus.de lega. 3. Bald.in consi. 210 in fi.lib.j. Et an excuset à delicto, vide Angel. Aret.in § pœnales. uer. in ca.gl.instit. de actionib. Et nō excusat aliqué facientem actum clam.ut not. Ludou.de Ro.in suis singularibus incipient regul.est col. 4 fol. 20. & uide Dyn.& quæ ibi dixi i reg. ignorātia

restringenda est tamen ad ignorantiam facti: vt pa
1 ret per exempla.† Primum enim exemplum poni potest in tutore,qui præsumitur ignorasse se tuto rē datū,vt l.hoc autē.ff.de admini.tut.Secūdum pa tet:quia præsumitur defunctū ignorasse rē quā le-gauit esse alienā vel obligatam:vt ff.de proba.l. ve-
2 rius.† Item in dn̄o cuius seruus militiam suscepit, quia præsumitur ignorasse:vt C.qui milit. nō pos. l.super seruis.quæ exēplā omnia pertinēre ad igno
3 rantia facti,†In iure autē nō præsumitur ignorantia,nec etiā toleratur:vt C.de iur.& facti ignor.l.cō stitutiones.& de legib. leges sacratissimæ, & ff. ad leg.Corne.de fal.l.diuus,circa prin.& s̄.c.ignorātia.
4 †Sed opponitur & videtur ꝙ præsumitur scientia etiā in facto:quia si defunctus sciuit rē alienā,& hæ res præsumitur scire rē alienā:vt ff.de diuer.& tēp. prescri.l.cū hæres.& de publi.l.si ego.§.partus.†sed
5 ibi præcessit scientia rei alienæ in persona defuncti,quæ cōtinuata videtur in persona hæredis cū ꝑ sonam defuncti repræsentet.vt in auth. de iureiur. a mori.præsti.colla.5. ¶ Sed contra hoc est apertè s̄. eo. cùm quis. & ff. eo l. qui in alterius. sed dicas ꝙ aut hæres.contendit per allegationem ignorantiæ lucrū captare,aut damnum vitare. Primo casu præsumitur scientia defuncti continuata in persona hæredis,ut d. l. cùm hæres. & d.§.partus.Secundò non præsumitur:ut s̄.eo.c.cū quis.& ff. eo.l. qui
6 in alterius.¶ † Vltimò distingui posset,aut allega-
a tur a ignorātia facti aut iuris. si facti , aut proprij; aut alieni.si proprij,aut proximi aut dudum remo ti,si

Adde quòd uoluit allegare Roma.sing. suo 717.incip. regula est, qđ quaecunq; persona . uide qđ notaui i apost. ad istum in al leg.reg.ignorātia.s̄.adde Fel. in c.qm̄.col.penul.i prin.ver. quinta conclusio.de cōstit.& Bald.in l, 1.C.de inter.matr.pro quibus est text.in c.cum inhibitio de clau.despon.& uide eundem Fel.in c.consuluit. col.7. uersi.glo.in uersi. lucem.ut al-leg.gl.in alleg.l:1.de inter.matr.

a Adde Bart.in l.si quis delegauerit.§ fin.ff.de noua.& in l.non fatetur.ff.de confes.& in l.Celsus.ff.de usuca.& Angel. Aret.& Ias. Mayn.in §.si quis. col.

2.& Instit.de actio.ubi expressè tenent ꝙ in proprio facto est tollerabilis ignorantia. si sit factum multum de longinquo: ꝙ intellige uerum ſm Iaſ. ubi ſ. qñ tractatur de damno vitando, quia tunc ex longinquitate téporis bene præsumitur ignorantia in facto proprio, secus quando tractatur de lucro. istud est singulare quod uoluit Bar. in l. qui fundus. §. seruus me. per illum tex. ff. pro empt quod cõmendat Ange. & Iaſ. vbi §. & limita alio modo per Iaſo. & ibi adde Abb. in c. ab excommunicato. col. 6. de rescrip. & Alex. in consi. 134. col. penul. uerſ. quòd hæc opi. Sal. lib. 1. & Lud. de Ro. in conſ. 481. & in consi. 273. & Alex. in cõſ. 69. col 4. circa fin. & in consi. 168. in princ. lib. 5. & Dy. & quæ ibi ĩ regula. ignorantia. ſ. eo. & Cepol. consſ. 26. col. 6. a Adde quis succedat clerico, & in quib⁹ succedat eccle. & Bald. & Sal. & sequa. in l. si qs presbyter. hic fall. & Inn. & Abb. in c. cũ in officijs. & c. requisisti. & c. cum esses. de testam. cum sim. Sed quęro incidéter, an ecclesia & clerici teneantur ꝓ possessionibus soluere collectas, tributa, & alia

ti, si alieni, aut extranei, aut defuncti, in cuius locũ succedit. Et si defuncti, aut certa de dãno vitando, aut de lucro captando, aut potuit peritiores consulere aut non. vt plenè distinxi. ſ. eo. c. ignorantia.

IN REG. LOCVPLETARI. ARG.

1 *Disiunctiua alterã sui partẽ tãtùm verã esse requirit.*
2 *Locuples effici nemo debet cum alterius iniuria, aut iactura.*
3 *Pupillus recuperans rem sine tutoris autoritate uenditam, non debet pretium lucrari cum iuria emptoris.*
4 *Aequitas quando rigori sit præferenda.*
5 *Expẽsæ factæ mala fide in re aliena, domino rei cedũt.*
6 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ intra biennium non opponens, obligatur efficaciter.*
7 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quo casu biennio non excludatur.*

REGVLA XLVIII.

LOCVPLETARI *non debet aliquis, cum alterius iniuria, uel iactura.*

¶† VERBA. istius regulæ ponũtur disiunctiuè, & ideo sufficit interuenire alterũ de disiunctis, ut impediatur locupletatio, qa natura disiũctiuæ ita se habet, ꝙ nõ reqrit vtrunq; sed sufficit alterũ: ut ff. de cõdi. & dem. l. cùm pupillus. §. disiunctiuè. sed ff. eo. l. iure naturæ verba ponuntur copulatiuè. & ideò reqritur omnia copulata cõcurrere, seu simul vera esse. ff. de condit. instit. l. si hęredi plures. & de verb. oblig. l. si qs ita. † Duo ergo dicit hæc regula. 2
Primum est, ꝙ aliquis non debet locupletari cũ alterius iniuria. Secundũ est, ꝙ aliquis nõ debet locupletari cũ alterius iactura, siue damno. exẽpla uerò huius regulæ plana sunt, si enim p̄sbyter vel aliqs clericus moritur intestatus, bona eiusdẽ pertinent ad ecclesiam, exceptis rebus quæ censibus a vel iuri a
patro-

onera quæ laici soluunt: Bart. singulariter, & ibi pulchrè Alex. in addit. in l. rescripi. §. sciendum. ff. de mune. & hono. & Bar. in consi. 180. incip. si aliqua & Bal. in l. j. § fi. ff. quod cuiusque vniuersi. nom. & in consi. 168. incip. præm ss° statuto uol. 1. & Ang. de perus. in consi. 24. incip. eccle. & in consi. 106. incip. inter ordinamenta & Bar. Bald. & Ias. in l. placet. & in auth. nulla communicas, & l. de his. C. de episc. & cler. & Ioá. de Plat. in l. si diuina domus. C. de exac. tribu. lib. 10 & Innoc. & Abb. Sicul. in c. non minus de immunit. eccle & Abb. in conti. 6. uol. 2. & amplè in consi. 3. & in consi. 6. vol. 1. & Albe. de Ros. in rub. de sacros. eccl. & dominũ Petrũ de Anthos l°. in tracta. suo nu. 3. in 3 parte uersic. interdum quis excusatur à muneribus. & deci. Parla. Delphi q 69. & in q. 384. & ibi in addict. & in q. 482. & seq & in addit. & Gaspar. Cald. in consi. 12. titu. de Consti. Host. in summa, de immu. eccl. §. quibus. & Io. Fab. in l. placet. C. de sacrosanct. eccle.

patronatus. vel alij iuri erant adscriptę. in illis
enim non succedit ecclesia, quia locupletaretur
cum alterius iniuria, quod esse non debet: ut C. de
3 episcop. & cleric. l. si quis presbyter. † Item in pu-
pillo qui vendit rem suam sine tutoris autoritate
& pretium recepit, nam si recuperat rem, non de-
bet lucrari pretium cum iniuria emptoris, & ideo
quatenus locupletior apparet, restituere tenetur,
vt C. de vsucap. pro emptore. l. ult. & idem dici po-
test in ecclesia quę tenetur ad restitutionem pretii
quatenus locupletior apparet facta, cum ecclesia
pupillo assimiletur, ut C. de epis & clericis. l. or-
phanotropos. Et ad prędictorum cõfirmationem
accedunt. ff. de institut. l. si quis mancipijs, §, Pro-
culus. de condict. indeb. l. naturaliter. in fi. & l. nam
hoc natura cum multis similibus. ¶ Sed con-
tra regulam videtur id quod de vsucap. & pręscri-
4 ptione tractatur iure canonico & ciuili. † Cũm. n.
ęquitas deberet præferri, & effectus vsucap. &
a pręscriptionis impediri, ut C. de iudic. l. pla-
cuit. sed ad hoc plenè responsum a est supra eo-
dem c. possessor. Et ideo responsione vlterius nõ
in-

Adde in quantum hic quærit an clericus teneatur soluere collectam, Bal. l. si placet. nu. 4. & quod ibi posui in addic. ad ipsum in uersi. gabellis. C. de sacrosanct. eccl. Bar. consi. suo 220. incip. punctus quæstionis talis est, quidam Titius olim de Perus. Archid. Gemin. & Philip. Franc. in c. quanquam de censi. 5. isto lib. Pan. in fi. nu. 4. vbi notaui in apost. ad ipsum in uersi aliquas gabellas. de vita & honest. cleric. Aufrer. in repetit. clemen. 1. in reg. 2. fallen. 27. & ibi dixi in apost. ad ipsum, in uersi. secundum ueriorem opinionem, de offi. ordi. & nota in literis Spec. in tit. de cler. coniug. uersi. ad huius autem articuli. & Io. Perus. consi. suo incip. omnipotentis Dei postulato suffragio &c.

a Adde aliam solutionem. quod si locupletari cum aliena iactura non licet, lex tamen propter bonum publicum ne dñia essent in incerto præscriptionem induxit contra utilitatem priuatam, ut not. Card. alleg. in c. ius generale. 1. dist.

indiget.† Itē solet opponi de expensis in re aliena 5
mala fide factis, quæ cedunt lucro domini cū damno impendentis, vt ff. ad leg. Aquil. l. si seruus. §. si oliuam. 2. respons. & de doli exception. l. Paulus. sed dicendum est, ꝙ ibi non est iniuria impendentis, cùm iniuria non fiat volenti, ut suprà eo. c. scienti. & ff. de iniur. l. 1. usq; adeò. Item nam damnum quod quis sua culpa sentit sentire non uidetur, ut ff. eod. l. damnum. ¶ Præterea si damnum esset, is qui impendit videtur esse in culpa, scienter impendendo in rem alienam, ut ff. eod. l. culpa. & s̄. eod. cap. non est sine culpa. Et ideo cùm impendentis culpa præponderet, sequitur quòd eius conditio deterior esse debeat, ut ff. ad leg. Aquil. l. Item si obstetrix. & l. in lege Aquilia. ¶ † Item uidetur ob- 6
stare regulæ: quia qui non opponit exceptionem non numeratæ pecuniæ intra biennium, a obli- a
gatur cum effectu, ut C. de non nu. pecu. l. in contractibus. & l. si ex cautione. & insti. de litera obligato. ergo aduersarius eius locupletatur cum iactura &

Et vide Pau. de Cast. in consi. 259. col. 1. in antiquis. qui ponit vnum casum in quo locupletatur quis cum aliena iactura, vt l. si. ff. de neg. gest. & ibi glo. & Doct. Et no. quod ex præcepto, Quod tibi fieri non vis, alij ne feceris, cedit ista regula. Nemo debet cum aliena iactura locupletari, vt not. Host. in sum. præiudi. §. vnde habuit. Et Card. Alexand. in c. humanum ius. in 2. no. 1. distinct. & Dy. in regula, possessor. in 3. oppo. §. eodem.

a Adde quando opponi possit exceptio nō numeratæ pecuniæ Legistas s. iuribus hic allega. & Angel. Are. de lit. obl. institu. Abb. & Doct. in c. si, de solut. & Bald. consi. 47. uol. 2. Pau. de Castro consi. 234. in 2. vol. nouorum. & Host. do. Anto. Abb. ibi singuli. Fel. in c. si cautio. col. 12. de fide instru. vbi ponit duas regulas cū pluribus declarationibus & fallentijs. Et quòd quis de æquitate canonica admittatur post biennium ad exceptionem non numeratæ pecuniæ. sed Dyn. hic tenent dom. Ant. & Abb. Sic. in d. c. si. & ibi Imo. & Bald. in l. si ex cautione in 9. qō. & ibi amplissimè Sal. in 2. qō & Bald. in l. in contractibus. in prin. col. 9. eodē, & Alexand. consi. 158. vol. 2. versi. nec obst. & Bal. consi. 396. in prin. vol. 1. & ista est communis opinio secundum Fel. in d. c. si cautio col. 17. in prima fallen. secundæ regu. quanquam. Spec. in tit. de restitut. integr. §. qui autem. & do. Anton. in c. quia plerique. de immunit. ecclesiæ, dicant, quod lapsus biennij inducit totale silentium etiam de iure canonico & communem opinionem tenet Ang. consi. 154. incip. Iudæi. & Ludo. de Roma. in l. si diuortio. ff. de verb. oblig. sed Bald. in l. cum quis. col. 6. C. de iur. & facti ignor. tenet contra Dyn. & communem opin. Et uide Ludo. Bolog. l. 1. C. de condict. ob turp. causam in secundis interpret. Quid si iurauit non uenire de iure nec de facto? vnde plenissimè in decis. Capel. Thol. 375. Et nota ꝙ Ecclesia potest post biennium opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt no. Bald. in authen. hoc ius porrectum. & ibi Cyn. & Moder. C. de sacrosan. eccle. & Ludo. de Rom. in repet. authen. similiter, C. ad legem Falc. & dec. Capel. Tholoss. 408. vbi ponit quid de minore. & Ang. in consi. 156. circa medium. vbi limitat hic Dyn.

& iniuria non opponentis, sed de iure ciuili respondetur, ꝙ cùm fiat legũ autoritate, non uidetur iniuria fieri, sed negari non põt, ꝙ non fiat cum damno
6 veritate inspecta. † Et ideo si is qui confessionẽ recipiat, sciat se nõ numerasse dicerẽ, ꝙ de æquitate canonica exceptio non numeratæ pecuniæ non excluderetur biennio, cum malæfidei possessor nullo tempore præscribat; ut suprà eod. c. possessor. Dyn.

IN REG. IN POENIS. ARG.

1 *Violentia in dubio sine armis facta præsumitur.*
2 *Tutor remotus in dubio ob culpam, non ob dolũ præsumitur.*
3 *Vulnerans animũ occidẽdi habuisse in dubio p̃sumitur.*
4 *Delictum, si nesciatur a quo cõmissum sit, puniri debent omnes consortes.*
5 *Pœna pro delicto quo casu sit infligenda.*

REGVLA XLIX.

IN pœnis benignor est interpretatio facienda.

1 ¶ † Si constat aliquem commisisse vim. nam si ignoratur, vtrum cum armis, vel sine armis interpretamur benignius rerum fecisse violentiã sine ar-
a mis, *a* ut per hoc minus puniatur. ff. de pœn. l. si
2 præses. & l. pen. † Item si constat tutorẽ suspectum fuisse, & ob suspicionẽ remotũ, si ignoramus vtrũ propter dolum uel propter culpã benignius interpretamur, propter culpam remotus intelligetur, & propterea non sit infamis. ut ff. de suspec. tut. l. hę enim causę in prin. Sed obstare videtur regulæ. ff. de his qui not. infa. l. 1. exercitum. ubi non interpretamur in partem quę pœnã restringat, sed in illa quę ampliat. sed ad hoc responsum est s. eo. c.
3 odia. † Itẽ opponitur si vulnero aliquẽ, licet nõ occidã, pręsumitur in dubio ꝙ habui animũ occidendi, si cõtrariũ nõ probatur. C. de iniur. l. si nõn cõuicij. ergo nõ interpretamur in benigniorẽ partẽ. id
4 est eam quę inducat euictionẽ pœnę, † Itẽ si certũ est plures fuisse in delinquendi actu, nec apparet
b quis eorũ deliquerit, *b* non interpretamur in partẽ benigniorẽ, quia dicimus, omnes puniri debere.

a Adde Dyn. & quæ ibi remissiuè dixi l. pen. addit. in regula, in obscuris. Nota tamẽ ad hanc regulã ꝙ in enormibus criminibus iudex debet vti seueritate, & non benignitate. vt l. diuus. ibi. seuerè vindices, ff. de re iudi. & dicit ibi Bal. in l. ea quæ in fi. C. de condictio. indeb. & est tex. sing. in l. respiciendũ, §. planè. ff. de pœn. & Alexã. in additio. ad Barto. in l. præses. ff. d pœnis: & idem voluit Inno. in c. 1. de constit. vbi dicit esse licitũ iudici in pęnis transgredi leges & ibi vide ample Fel. in 8. fallẽt. & Barto. & Bald. & Ange. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notan. infa. & in l. si seuerior. C. ex qbus cau. infa. irrogat. & Cepol. in consi. 24. col. 14. versi. 10. & vlt.

b Nec apparet quis eorũ deliquerit.

a Ade quod notaui s. in addit. ad istum.reg. in obscuris. ubi diffusè tract. ut materia præsentis speculationis, scilicet quando ignoratur quis ex pluribus delictum commiserit. & inquantum dixit do. Coapostil. meus. s. in prin. apostillæ præceden. q. in criminibus &c.

Adde unú sing. dictú Gerar. de Petra sancta. sing. suo 75. in c. magnú est pulchrú. & laudabile nomé hebere, s. q. si plures essent inq. siti & capti p aliquo maleficio, & esset dubiú à quo esset torturainchoá da, quòd tunc cassantib9 alijs indicijs incipe retur ab illo q turpe noméha bet. ista not. card. Flor. in c. cú secundum apostolum. in 2. no. de præb. lib. 6. pro quo facit glo. not. do. & præceptor meus in legibus. Iacob. de sancto Georgio, in præludijs feud. in versi. Carolus, pulcherrimú nomen est.

a Adde hic Io an. And. & Doctor. mod. maximè per phil. Franc. & gl. & Doc. in l. actus. ff eod. titu. & Imo. in l. gerit. ad fin. ff. de acquir. hæredi. & Alex. in consi. 75. lib. 1. Et actus est vocabulú generale, & tamen videt

vt ff. ad leg. Aquil. l. item Mela. ff. sed si plures. ut no. ff. ad leg. Cor. de sica. l. si in rixa. & C. ad leg. Iul. de pub. l. qm̃ multa facinora. ergo uidetur regula falsa. Sed distinguendum est, sicut plenè distinctũ fuit s. eo. c. in obscuris, † quia si incertũ est vtrũ delictũ fuerit cõmissum, regula locũ habet, quia interpretamur minus cõmissum, & ppea in minorẽ pœnam imponendã ut d. l. si preses. & l. pen. sed ubi certũ est delictum & certa delicti qualitas, animus verò delinquẽtis incertus. Itẽ ubi certũ delictũ, & certa qualitas, sed incerta persona, regula locum non habet, vt latius est ostẽsum. s. eo. c. in obscuris.

IN REG. ACTVS. LEGITIMI. ARG.

1 *Actus legitimi qui dicantur.*
2 *Electio sub conditione fieri neqt sicut nec postulatio.*
3 *Tutoris datio, quæ fit a iudice, cõditionẽ nõ admittit.*
4 *Aditio hæreditatis non potest esse conditionalis.*
5 *Tutoris auctoritas non præstatur sub conditione.*
6 *Emptio & venditio cum sint actus legitimi, conditionem non recipiunt.*
7 *Locatio & conductio an fieri possint sub conditione.*
8 *Institutio hæredis, licet actus legitimus dicatur, conditionem tamen ammittit Et quare nu. seq.*
10 *Conditio in testamentis quare retrotrahatur.*
11 *Correctio iuris in dubio violari debet.*
12 *Actus legitimi diem recipiunt & conditionem.*

REGVLA L.

ACTVS *legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.*

1 † DICVNTVR actus a legitimi omnes quacunq; iuris scripti parte inuẽti, iuris aũt scripti partes sunt septẽ. videlicet lex, plebiscita, senatuscõsulta, decreta principiũ, responsa prudẽtũ, & magistratuũ ædicta. u. t. inst. de iure natu. §. constat. ff. de inst.

&

restringi sequentia. vt no. Bald. in consi. 263. in fi vol. 2. Et vbi actus potest tra hi ad duo diuersa, magis intuemur quid prodest, quam quod nocet. vt not. Io. de Plat. in locum allegas. de Castren. pecul. C. lib. 12. Et not. quod actus qui non potest fieri purè, nec sub conditione, potest tamen fieri sub duabus conditionibus. vt not. Bart. post glo. ibi per bonos text. in l. diuus §. fin. de fal. & ibi Alex in addit. alleg.

& iure. l. ius autem. Exemplũ aũt regulæ probabili
ter poni potest in electionibus & postulationibus
2 quæ sunt legitimi actus, † ideo neque electio, neqꝫ
postulatio potest sub conditione fieri, & si fiat pro
non facta habetur, ut s. de elect. c. in electionibus.
3 lib. 6. † Itẽ in donatione tutoris à iudice facta, quę
nõ recipit cõditionẽ expressam, & adijciatur, red-
dit dationẽ inutilẽ. ff. de tute. l. mutuo. §. sub condi
a tione. q. a si dico, emãcipato *a* filiũ meũ sub cõditio
ne, si Imperator in Italia venerit, vel si dominus
noster de vrbe recedat, emãcipatio nulla est. † Itẽ
4 in aditione hæreditatis. quia si dico adeò hæredi-
b tatẽ sub *b* cõditione, si nauis ex Asia venerit, aditio
5 nulla ast. ut ff. de acqui. hære. l. cũ qui. §. vlti. † Itẽ in
tutoris autoritate quia si dicat, tutor, pñto autho-
ritatẽ pupillo, si Titius ascẽderit Capitoliũ autho
ritatis interpositio nulla est. vt ff. de auto. tut. l. & si
cõditionalis & probãtur per ordinẽ ista omnia. ff.
eo. l. actus legitimi. vbi vr̃ eadẽ regula poni. Sed si
hęc regula uera est. † quod actus legitimi cõditionem
6 nõ recipiũt: ergo emptio, & vẽditio, quæ est actus
legitimis nõ recipit conditionẽ. quod falsum est.
vt institu. de cõtrah. emp. §. emptio. ff. de in diem
adiect. l. 2. & de peticu. & com. rei uen. l. necessario.
& pro emp. l. 2. §. si sub cõditione. † Itẽ locatio &
7 cõductio est actus legitimus: ergo nõ recipit cõdi
tione. Itẽ societas mandatũ, stipulatio, & cæteri cõ
tractus sunt actus legitimi, ergo non recipiunt cõ
ditionem, vel diem, quod tamen falsum. ut per
8 infinita iura probatur. † Itẽ hæredis institutio, est
legitimus actus. ergo non recipit conditionem,
quod tamen est falsum: licet enim nõ recipiat di
cer- ẽ

Lu. de Vrb. ita tenere in l. si vero. § de viro. in 3. fall. ff. sol. matri. & in l. 5. ff. de verb. obli. vide Dy. supra in regula, beneficium versi. idem est defectus. si fuerit institutionis forma.

a Adde Bart. in l. 1. §. hoc autem senatus. & ibi Raph. Pau. de Cast. & Alexand. col. 2. in fin. ff. ad l. reb. Bal. & ibi Pau. de Cast. in l. se plum. C. de test. & Ange. Aret. in §. præterea. in ulti. q. insti. quib. modis ius patri. põt. sol. & Imol. in l. tã is. §. 1. ff. de dona. causa mor. vbi cõiter tenẽs quod filius non põt emancipari ad unũ actum & Paul. de Cast. & Frã. Are. in l. qui in potestate. col. ulti. ff. de testamen.

b Adde Bal. in l. potuit. in q. 8. & ibi Sal. in 7. q. Moder. C. de iure delib. & Bart. in l. si conditionali. & ibi Alex. in addit. ff. de auto. tuto, uide de authoritate tutoris. & Io. de Imo. in d. l. gerit. ff. de acq. hæred.

a Adde Bar. in l. hæreditas. ff. de hære. instit. qui ponit etiam ultra hanc rationem Dyn. aliam & vide Bal. & Sal. in l. extraneum. C. de hære. instit. & Bal. in d. l. hæreditas. vbi tenet contra Bar. ibi per rationem Dy. hic quod causa testati trahit ad se causam intestati. vnde si quis instituat Titium hæredem usque ad Pascha, & quod post Pascha non sit ulterius hæres, dicit Bar. quòd talis institutio non ualet, propter repugnantiā, quam in seipsa includit. Sed Bal. tenet contrà, vt dixi per rationem Dyn. & idē tenet Pau. de Cast. in consi. 212. in antiquis. & sequit Bald. in §. hæres purè. propter rationem Dy. & ibi Christoph. Porc. & Ang. Are. in fi. inst. de hæred. instit. & tenet Ang. de Perusio. in d. l. extraneū. & Im. in d. l. hæreditas. uersi. vlterius quæri pōt circa prædicta.

certam: ut ff. de hære. instit. l. hæreditas. & institu.
de hæred. insti. §. hæres. tamen bene recipit condi-
tionem & diem incertam. vt ff. de hæred. instit. si
quis instituatur. & l. sub conditione, & l. qui filio. &
C. de hæred. inst. l. extraneum. † Ratio autem quare 9
recipit conditionem, & diem incertum, est aper-
ta: a quia illud quod non recipit diuisionē in par-
tes in se, nec recipit diuisionem temporum, & cō-
tra: ut ff. de testamen. milit. l. miles ita hæredem. §.
& quia diximus. & de usufruct. l. usus fructus ab ini
tio. Sed institutio hæredis non recepit diuisionem
in se, quia non potest aliquis, pro parte testatus de-
cedere, b imò causa testati trahit ad se causam in-
testati: ut ff. eod. l. ius nostrum. & ideo, si testatur
pro certa temporis parte, institutio temporis, non
ualet etiam pro toto tempore, & limitatio tempo
ris habetur pro non adiecta: ut dicta l. hæreditas.
& §. hæres. † sed si testatur sub conditione, uel in 10
diem incertam, euentus conditionis, & diei incer-
tæ, quę conditioni assimilatur, trahitur ad tempus
retro: ut ff. de testam. mili. l. quod dicitur, & ideo
non uidetur pro parte intestatus: & pro parte te-
status, sed existente conditione uidetur in totum
testatus, & eo deficiente in totum intestatus. Vide-
tur ergo quòd istud capitulum corrigit omnes le-
ges, in quibus cauetur in legitimis actibus posse
adijci conditionem & diem. sed dicendum uide-
tur, quia promptum est, & expedit iura iuribus
concordare: ut suprà de elec. c. cùm expediat. lib. 6.
& C. de offic. donat. l. unica, & quia iurium corre-
ctiones in dubio sunt euitandę. ut d. c. cū expediat.

b pro parte testatus decedere. hoc ē uerum regulariter. ut no. Bal. in repetitione l. habeat. numero 61. & ibi dixi in apost. & ad eum. in versic. concludo. C. de sacrosa. eccle. Bar. in l. cum filius. in principio. & ibi dixi in apost. ad ipsum. in uersi. pro parte testatus. ff. de lega. 2. Petr. Philip. Corn. consi. 25. incipien. in casu in littera F. vol. 1. & consi. 85. incipien. plura. in littera. G. vol. 5. & omnino Bartho. Soc. in suo tract. fallen. regula 400. vbi ponit. 22. fallen. ad hoc dictum.

a Adde gl. Bar. bal. & Sal. in l. si nondum. C. de fur. & Ioan. Fab. Ang. Aret. in §. sacræ insti. de rerum diuis. & hic Io. Andr, & Philip. Franc. & an papa possit monachos sine causa restituere mundo. vide Io. And. ample in præcedenti regula. & Abb. Sic. in c. ex publico. de conuer. coniug. & Baitho. Soc. de Sen. in l. Gallus. §. & si quid tantum. ff. de libe. & post. & adde hanc regulam Maria. Soc. in tracta de se oblationibus. 19. libello. in princip.

& in auth. quibus modis natu. effi. sui. §. & tribus. &
11 † quia non est verisimile Romanum Pontificem, qui iura tuetur, huiusmodi breuitate verborum totam obseruationē iuris, aliàs multis uigilijs cogitatam, euertere. C. de inofficio testa. l. si quando. & ꝙ hæc generalitas restringenda sit ad casus enumeratos: vt habetur in tex. & gl. ff. eo. l. actus legitimi. & verba istius regulæ debent exponi actus legitimi: scilicet quidam. sicut & ibi proprie in uerbis tex. innuitur, & per gl. exponitur. & propterea generalis regula remanet in contrarium: scilicet
12 ꝙ † omnes legitimi actus diem recipiunt & conditionem: vt insti. de verb. oblig. §. omnis. C. de iure emphy. l. 1. sed fallit in quibusdam, & in illis loquitur regula, nisi diceres ꝙ hæc regula corrigit ea iura quæ dicta sunt in legitimis actibus pôt adijci conditionem vel diem, quod imaginationi mentis meæ non applicatur. Dy.

Adde, inquisirum petit, an sine causa papa possit restituere mūdo monachos; & dic ꝙ si sine causa quid vult papa, quod tūc non tenetur religiosus obedire eius præcepto inquantū repugnat regulæ ab eo professæ. ita no. Fel. in c. si quis do. col. 3. uersicu. præterea. dicit Hosti. de rescri. ex causa verò posset, vt ibi per eū, vbi allegat Doctorum Theologorum opinio nes. idem Fel. i c. inquisitionis. in prin. de sent excom. & dixi in apostil. ad Pan. post eū in capi. ne Dei ecclesiam. nu. 1. in uersi. contrà regu. & ibi Imo. de simo.

IN REG. SEMEL DEO. ARG.

1 *Sacrum semel effectum, non debet ad vsus prophanos transferri.*

2 *Papa solus sacra prophanare potest.*

REGVLA LI.

SEMEL Deo dicatum, non est ad humanos vsus transferendum vlterius.

¶ EXEMPLVM istius regulæ patet cuilibet:
1 quia † quod semel factum est sacrum, & cōsequenter diuino cultui dicatū, non habet ulterius transferri ad vsus a hominum: unde si ædes sacra in aliquo loco licitè, id est iuris solennitate seruata ædificatur: licet ędificium diruatur, locus remanet sacer: nec debet ad usus hominum conuerti. ff. de rerum diuis. l. intantum. §. sacræ. & de contrah. empt. l. ædes sacra. & institut. de rerum diuis. §. sacræ.

Sed

a Adde quòd id quod à principe venit implorandum, reputatur impossibile propter difficillium ad eum aditum. & idem tenet Lud. de Rom, in repeti authen. similiter. col. 16 in prin. C. ad leg. Falcid. & Bar. in d. §. fin. hic alleg. quę allegat Dy. hic. & uide glo. in l. continuus actus. §. cum quis. ibi Bar. & seq. ff. de verb. oblig & Alex. in d. §. fi.

a Adde, an per electionem indigni eligétes potestate priuétur eligédi. Bar. Bal. Mod. in l. cũ quidam. ff. de leg. 2. & Abb. in c. bonæ in 1. & c. cũ in cũctis. de elect. & ad alia hic not. per Dy. vide Alex in cõsil. 81. col. 2. volum. 5 & Ioan. And. & Philip. Franc. hic, & Bar. in l. nõ putauit §. nõ quæuis. ff. de stab. ibi, non quęuis exhæredatio, sed quæ ritè facta est, vbi dicit quod statutum de mandando executioni instrumentũ, intelligitur de ritè facto & Bal. in l. nõ dubiũ in 2. col. C. de legi. dicit quod statutũ de gabella imponẽda sup contractum intelligitur de valido & Pau. de Cast. in l. 1 §. sancimus. in fi. C. de test. dicit quod clausula cassans. & irritans omne aliud testũ, habet tacitã conditionem, videlicet, si illud in quo est clausulá èst validum, & vide pulchrè. Fel. in c. ex tenorè. ver. de rescrip. ver. rsa, non præstat; col 3. de rescriptis. qui hanc regulá ornatissime glossauit, melius quàm quis maximè. Et quod no. Fel. in c. pastoralis, col. 9. versi. vltra. Abb. tit. de excep. & Bar. in disput. inci. lapsus. col. 3. versi. 5.

Adde pro principio huius apostil. dum quæritur, an & quando eligentes scienter indignum, priuentur ptáte eligendi quod notaui in apostil. ad Gemin. & Philip Franc. in c. quamquam vtrobique, in princ. de elec. isto lib. vbi allego do. eo apostilla

Sed videtur obstare. ff. de uer. obligat. l. continnuus. §. penul. dicendũ est quod hic considerauit iuris possibilitatem, ibi verò summi Pontificis potestatem, qui potest sacrum profanum reducere, quia quod vnius solius potestati subijcitur, impossibile *a* de iure reputabitur. ff. de leg. 1. l. apud Iulianum. §. fi. a

IN REG. NON PRAESTAT. ARG.

1 *Eligentes indignum scienter, an iure eligendi sunt ipso iure priuati. & nu. seq.*

3 *Eligendi ius an cõsumatur per electionem inutilem.*

4 *Legatum pupille factum si nupserit non perit ea contrahente nulliter.*

9 *Legatum factum capaci an adimatur, si secundo fiat incapaci.*

REGVLA LII.

NON præstat impedimentum, quod iure non sortitur effectum.

¶ † Si canonici nominauerunt scienter indignum, & electio effectum non habuit, non tamen priuantur iure eligendi quia non præstat impedimentum, &c. vt s. de elect. c. perpetuæ. c. si compromissarius. lib. 6. de concess. præbend. c. ne captandæ. sed contrà videtur cod. tit. c. quanquam. lib. 6. † ubi eligentes scienter indignum priuantur iure eligendi, *b* dicendum est quod illud cap. quanquam. trahitur ad intellectum illius c. perpetuæ. uidelicet quia 1 2 b

torem meum hic, quàm in addit. ad Card. Mandag. in suo tract. de elect. c. 9. in gl. 1. ubi plenè uide. & Fel. in c. cũ olim. col. 1. de maio. & obed. Et casu quo priuatur ptãte eligendi pp actionẽ indigni scienter factã ad quos devoluitur ius eligendi. uide eundem Mãdag. ubi s. & Doct. coapostillat. in gl. in uer si. poterun t. & seq. & dixi in apostil. ad Panor. in c. cum in cunctis. §. ult. in fi. uer si. ad Metropolitanũ, de elec. & in c. cũ Vintoniensis eod. titu ad mediũ huius apostil. lz. qũ dicit q statutũ loquẽs de mandando executioni instrumentũ, intelligitur de rite facto.

qã si nominãtes indignũ adeò pstiterint q ex vocibus eorũ cõis electio subsequatur, tunc priuantur iure eligendi. vt c. q̃q̃. alias nõ priuatur: vt c. perpe-

3 tuæ, † Itẽ põt poni exẽplũ, si testator legauit mihi vnũ de seruis quẽ elegerim, & ego elegi, & electio non hẽt effectũ, ius eligẽdi nõ est cõsumptũ, & ideo nõ pstat impedimentũ volenti iterum eligere. ff. de opt. leg. l. 2. 3. & 4. alias si electio sortiretur de iure effectũ, consumptũ esset ius eligẽdi, nec liceret ulterius variare: vt s. eo. c quod semel, de leg. 2. l. statu-

4 liberũ, §. fi. cũ multis si. † Itẽ poni põt exẽplũ: ponamus q legatum relinqtur pupillæ sub cõditione, si cõtraheret matrimoniũ: nã si cõtrahit matrimoniũ ĩ. pupillarẽ ętatem nõ sortitur effectũ: & ideo non pstat impedimentũ: facta. n. legitimæ ætatis poterit cõtrahere, & cõditionẽ cõtrahendo implere. ff. quã. dies leg. ced. l. qđ pupillæ. & de cõd. & demon. l. hæc

5 conditio. † tñ cõtrà vr q iure cauetur q si testator relinquit legatũ primo capaci, & posteà animo adimendi primo, reliquit secũdo non capaci, qa licet nõ sortiatur effectũ in psona secũdi, tñ præstat impedimẽtũ primo, qa impeditur petere legatũ. ff. de leg. 1. l. planè. in prin. & de adi. leg. l. legat. §. pr. & licet. §. minor. sed dicẽdũ est q legatũ in tacita volun

a tate *a* adimit ff. de adi. leg. l. 3. §. fi. & l. ex pte. & de qb. vt indig. l. si inimicitiæ. cũ ergo appareat p trãslationẽ factã in secũdũ testatorẽ voluisse tacitè primo adimere, illa tacita adẽptio sortit de iure effectũ, vt dictũ est, & ideo præstat impedimẽtum. Dy.

Adde, q illud non attenditur de statuto pœnali. notarius. n. scribens testm̃ nullũ & falsum, punitur de falso licet ex alia causa sit nullũ, ut no. Bar. in l. qd ergo. §. cũ autem. ff. de in famib. & in l. quis legatũ. & ibi Alex. ff. de fals. Bal. & Salic. in l. 1. C. de sepul. viol. & Iac. Rebuf. in fi. cũ. 9 & ibi dixi in apostil. in uerbo notarius. C. de locat. pdio. ciuil. uel nfe. tit. 11. Secus aũt si sit nullũ uel imperfectũ seu de actu imperfecto. ita notat Bald. in l. iubemus C. de testamentis. ubi plenè.

IN REG. CVI LICET. ARG.

1 *Pater adulterum filiæ & occidere, & cõtumelijs afficere potest impunè.*

a Adde Angel. Aret. instit. quibus modis testa. infirm. §. posteriore. col. 2. in glo. existere. & ibi Io. Fab.

a Adde quod idem est in marito ut est tex. & ibi Bart in l. marito. §. illud. ff. de adult. & ibi etiam in parte. & Bar. & ibi Alex. in addition. in l. nec in ea ff. de adul. Ang. & Alex. in l. in suis. in principio. ff. de liberis & posthum. Cy. in l. 1. in fi. C quæ sit long. consuet. & Fel. in capitul. si verò de senten. excom. & Bal in l, si quis non dicam rapere. C. de episcop. & clericis. ubi ponunt plures q. ad hanc regulam. No. q grauius est in mente viri adulterium vxoris, quam homicidium filij. tex. in l. codicillis. §. pe. ff. de leg. 2. & Bal. in ca. ex parte. de cō suet. & in consi. 161. lib. 3.

2 *Filius familias patre consentiente causa mortis donare potest, testari autem non potest.*

3 *Præses prouinciæ ad mortem damnare potest, deportare uero non potest.*

4 *Curialis etiam si prædia donare possit, vendere tamen eadem nequit.*

5 *Procurator prorsus reuocari potest, partim nō potest.*

REGVLA LIIII.

CVI licet quod est plus: licet vtiq; quod est minus.

¶ † LICET patri occidere adulterum cū filia 1
comprehensum, *a* & ideo licebit quod est, minus a
id est adulterum cum filia comprehensum contumelijs afficere: ut hic. & ff de adult. nec in ea. §. ius occidendi. Itē pōt facere iudex quod est plus, id est iuramentum in litem deferre actori, & ideo debet posse quod est minus, id est taxationem iurisiurandi adijcere, vt ff. de in litem iurand. l. videamus. §. penultimo. † Item si maius concedere testamentū 2
q̄ mortis causa donare, quod patet, quia filiusfamilias potest mortis causa donare patre consentiēte: vt ff. de donat. causa mortis. l. tam is. §. 1. *b* tamen testari non potest etiam patre consentiente, b
ut

b Adde an filiusfam. possit testari maximè in aduentitijs in quibus patri nō quæritur vsusfructus. Barto. & Al. in l. imperator. ff. ad Trebel. & quæ est rō quare magis pōt donare causa mortis, quam testari. vnde Barto. Bald. & Franc. de Aret. colum, 21. versic. in ead. glo. in l. qui in potestate. ff. de testament. cyn. Bald. Sal. & Alex. in l. senium. C. de testam. & Bar. in l. tam his. §. 1. hic alleg. & Bart. & Bald. in l. hebeat vnusquisque. & ibi Ias. C. de sacrosanct eccl. & per canonistas in c. Raynaldus. & c. Raynut. de testa. 10. Fab. & Angel. Aret. insti. quibus nō est permissum facere testam. Sed quid an pro anima possit testari? vnde docto. s. alleg. & in c. licet. de sepul. s. eod. cyn, Bald. Sal. & Alexand. in l. senium C. qui testam, facere possunt. & Lurlou. de Rom. in repet. authen. similiter. 23. q. versi. 10. ad colum. 26 vsque satis amp è. C. ad legem Falcid. Abb, Sic. in cons. 63. colum. 3. in versic 4. vol. 1. Lud. Bolog. in primis & in secundis interpre. in l. sicut. §. venditionis ff. quibus modis pign. vel hipothec. & quando dona. debeat præcedere consensus patris, vel sufficit quòd subsequatur, vnde Bald. in le. si vxor. C. de conditio. inser. & Franc. de Crema in suo sing. 95. Quid in filiofamil. clerico? dic quòd potest testari. vt est glos. reputata singu in cap. quia ingredientibus. 19. q. 3. & text. in auth. presbyteros. C. de episcop. &

cler. & doctor. in cap. quia nos de testa. & Cepol. in caut. 256. cum sequen. & in cautel. 169. Et idem in filijs Francigenarum & britonum, qui de aduentitijs possunt testari, vt not. Bald in cap. 1. §. 1. in fin. de frat. nouo benef. inuest. & per gl in uerbo. Romanum Inst. de patria potest. & Franc. de Are. in d. l. is qui potestate. col. 4. & Ale. in addi. ad Bar. in l. placet. ff. de acq. hæred. & vide Dom. de Rota. in deci. 249 in antiquis tit. de do. & Abb. Sicu. in consi. li. 3. & dixi in §. de consue. iurista. per se. lib. consue. Biturigum.

ut d. l. tam is. §. 1. ff. de testam. l. qui in potestate. Si
ergo licet filio militi condere testamentum de ca-
strensi peculio: multò fortius licere debet mortis
causa donare, ut ff. de dona. l. filiusfa. §. vlt. ¶ sed
3 contra regulam solet opponi de pluribus. † Pri-
mò de præside qui habet ius gladij, quod est maius
a vt ff. de offi. præsid. l. illicitas. §. qui uniuersas *a* &
tamen non deportat quod minus. ut ff. de legat. 3.
l. 1. §. ijs quibus. & de iniusto testamẽ. l. si quis filio
exhæredato. §. eius. sed illud quãdo nõ habet insu-
las suæ iurisdictioni subiectas, aliàs secus vr. vt ff. de
interd. & releg. l. relegatorum. circa prin. & no. in l.
inter pœnas. eo. tit. & ideo hæc oppositio nõ facit ad
rem: licet quidam aliter dicant. ¶Item oppo. C. de
4 prædijs decur. sine decr. l. fi. † ubi curialis põt donare
prædia, sed nõ vendere: cum maius sit & difficilius
permissum donare, q̃ vendere. C. de contrar. iudic.
l. 1. sed illud ideo contingit, quia verisimile est ꝙ fa-
cilius venderet. ad hoc vt pretium ex venditione de
ductum deportaret, & ideo facilius inhibetur ven-
ditio, q̃ donatio: quia in donatione cessat ratio pro
hibitionis quæ ad venditionem propriè pertineret.
5 ¶Item oppo. de l. in causæ. ff. de procu. † ubi licet re-
uocare procuratorem in totum, & non in parte.
¶Item oppo. ff. de admi. tut. l. cũ quæritur. & de vsu.
l. Caius. vbi licet nomina contracta in totũ approba
re vel reprobare, sed non in partẽ: sed in illis omni-
bus diuersa habẽtur vnius loco ratione cõnexitatis
officij.

Adde inquãtum quęrit, an filiusfa. possit donare causa mortis sine cõsensu patris. & alleg. Franc. de Crema. suo sin. 69. incip. donatio cã mortis &c. Tu dic breuiter pro expos. prin. hui⁹ apostillæ, ꝙ filiusfam. potest testari ĩ bonis castrẽsibus uel quasi. siue consensu Patris, nec in illorum iudicio eius requiritur consensus regulariter. de quo dixi in l. Imperator. in apostil. in versi. inducto autem peculio. posita super gl. in uersi. filio ff ad Trebel. & apost. Guliel. de cug. post eum in l. fi. §. necessitate. in versi. sine consensu patris nu. 4. C. de bon. quæ liber. & ad hoc quod quæritur quid in filiosa. clerico; vide omnino Bar. in l. si infanti col. 3. versi. & ideo aduerte ꝙ in causis C. de iure deliber.

a Adde Bar. ibi. & in l. 1. §. his quibus. ff. de legat. 3. & Fel. in c. postulasti. col. 10. versi. circa. & versi. limitat. primo. de rescriptis. & Abb. Sic. in c. ex parte. in tertia decisio.

a Adde quando tempus datæ literarum attendatur. Fel. post Abb. sic. in c. est te. in antepenul. col. uers. tempus. de rescri. ubi ponit regulam affirmatiuam cum sex fallen. & uide ipsum in c. pastoralis. in prin. col. 3. eo. tit. & Bal. & Imo. in l. si quis filio. § eius ff. de iniust. rup. test. & Bal. in l. absenti. ff de donat. & Nic. de Neapol. in l. si duas in fi. in prin. ff. de execu. tut. & Ang. Aret inst. quibus mo. ius pa. §. si liusfa. & doct. in c. si eo tempore. de rescri. eo. lib. & nota quod prioritas causatur ratione unius horæ, ut no. in d. cã. pastora: & per Fel. in c. capitulum. ver. de cõcursu duorum. col. 13. de rest. & quæ no. Dy. & ibi dico in addit in regula, in pari causa, & in regula beneficium. & quando secundus impetrans præfertur primo uide gl. in cap. quia sæpe. de præben lib. 6. & Dominic. de Rota. in deci. 403. in antiquis. tit. de rescrip.

Adde quod posui in addi. ad istum post do. Coapostillatorem. suprà in rẽa, non firmatur. in uer. tempus datæ, tangitur aliquid ad materiam prioritatis quando secundus primũ impetrantẽ cõ

offcij: & ideo non est in eis licitum uariare, sicut nec circa eandem rem. ut ff. de damno infect. l. prætor. §. vnde quæritur. & determinatum est s̃. eo. c. mutare. ¶ Item opponi solet. ff. de peri. & commo. ei. l. 1. §. licet. & de pluribus alijs quę no. & rationabiliter solunntur. ff. eo. l. non debet. & ideo repetere, cùm sint tationabiliter scripta, esset potius trãscribere, q̃ notare. & propterea superuacuum. Dy.

IN REG. QVI PRIOR. ARG.

1 *Impetrans primus, in beneficio admitti debet, licet secundus impetrans prior literas præsentauerit.*

2 *Impetratio secunda quando priori sit preferenda. & nu. seq.*

7 *Prior tempore quando potior dicatur in iure.*

8 *Creditor quando creditori debeat præferri. & nu. seq.*

10 *Mulier quibus creditoribus in dote sit præferenda.*

11 *Possidentis conditio quando melior esse præsumatur.*

12 *Hhpotheca expressa quando præferatur tacitæ, & contra, & nu. seq.*

14 *Pignus prætorium habentes an sint reliquis creditoribus præferendi.*

15 *Creditor habens pignus prætorium an præferatur ei qui habet conuentionale.*

16 *Prior tpe in duabus dotibus, potior esse dẽt in iure.*

17 *Priuilegium reale præfertur personali.*

18 *Creditorum omnium quando æqua sit conditio.*

10 *Solutum per debitorem quo casu reuocari possit. & nu. seq.*

REGVLA LIIII.

Qui prior est tempore potior in iure.

¶ † SI vnus primò impetrauit in ecclesia beneficium, alius secundo, & secũdus primo literas pręsentauerit, primus debet esse potior, quia q. prior est tempore impetrationis potior est a in iure beneficij consequendi. vt supra de rescri. ca. si pro te. 1 a

&

& cap.tibi qui gratiam,lib.6.Sed contrà videtur eo.
2 tit. de rescrip.c.si pro te. & cap. duobus. † vbi is qui secundo impetrauit, præfertur priori. sed dicendũ videtur, ꝙ aut vtraque impetratio est simplex, aut altera simplex & altera sub conditione, si ad id episcopi & capituli cõsensus accederet. Primo casu aut
3 apparet, de ordine impetrationis, aut non. † Si apparet, præfertur ille qui primò impetrauit: vt in prçalleg.c.tibi.sed si de ordine apparet, tunc subdistingue: quia aut mandauit vni prouideri, & alteri canonicatũ concessit: aut canonicatũ cõcessit vtriq;, aut neutri. Primo casu præfertur is cui canonicatũ
4 concessit.† Secundo casu præfertur is qui primò p̃sentauit: sed si ambo in præsentando concurrunt, ille præfertur quẽ eligere voluerint illi, vel maior pars illorũ ad quos spectat canonicorũ receptio, & præbendarũ collatio. vt c.duobus. sed si prima impetratio cõditionalis fit, secunda simplex, si fiat ante existẽtiã cõditionis primæ, secunda simplex præ
5 fertur. vt d.c.si pro te.† sed videtur ꝙ existente cõditione prima conditionalis debeat præferri quasi existentia conditionis trahatur ad tempus conces-
a sionis : a vt ff.qui po.hab.pig.in l.fi. de pericu.& cõmo.rei vend.l.necessario.§.ꝙ pendente. quidam dicunt quòd c.si pro te.sit cõtra ius commune, quòd nihil est: imò dicendum est quòd illæ leges loquuntur, & intelligi debent vbi nõ erat in potestate contrahentis.primo sub conditione, secundò purè re-
6 uocare contractum conditionalem.† In proposito autem summus Pontifex poterat primam conditionem reuocare, & ideo multò fortius potuit ei per secundam puram derogare, ut suprà eod.c.cui licet, & patet.ff. qui pot. in pig. hab. l. 1. & l. qui balneum in prin,& §.1.& l.potior.in prin. Item patet in albo decu-
7 rionum & consulum. † Nam qui prior est tempore, prior est in iure ferendarum sententiarum & faciendarum electionum cęteris paribus, ut ff. de albo.scrib.l.1.& 2.C.de cõsuli.l. 1. lib. 12. Itẽ poni posset exẽplum regulæ, in creditorib. quib. res sunt obligatæ. nam qui potior est t.pe, & c.ff.qui pot.in pig.hab.l.potior.& l. creditor.ut C.qui potior.l.si fundnm.sed ad hoc vr̃ obstare.ff. de priuil.credit.l.priuilegia.ubi non ex t.pe, sed ex causa æstimãtur

uenit in p̃sentatione rescri. per Felin. post ra. & alios in c.1. de rescrip. Anto.in c.plerunq;.col.pen. eo.tit. omnes. & p̃cipuè phi. Frã. in c. vt debitus. col. 14. cum 3. seq. & ibi Card. Alc. col.10. de app.

a Adde Dyn. & quę ibi dixi in tra, priuilegiorum, inde addit. & Bar. in l. necessario. ver. vlt. no. ff. de pericu. & cõmo. rei vendi. & l. si filius. de ver bo. oblig. & in l. qui balneũ. in priu. & ibi sing. Alc. in addit. & Bald. in antiq. lect. ff. q pot. in pig. ha. & Bald. in d. l. necessario. I antiq lect. de pe rie. & commo.

† Quare distinguendũ est plenius:aut enim omnes 8
creditores prætẽdunt priuilegiũ reale,aut persona
le omnes,aut quidã reale, quidã personale,aut qui
dã personale,alij nullũ,aut omnes nullum. Primo
casu quãdo omnes prætendunt reale,aut conuẽtio
nale omnes,aut omnes prætorium, *a* aut quidam a
prętoriũ,& quidam cõuentionale.Et si omnes con
uentionale vel quasi,aut omnes expressum,aut om
nes tacitũ:aut quidam expressum,& quidã tacitũ,
Et si omnes expressum,aut eiusdẽ tẽporis,aut diuer
sorum,Si eiusdem temporis,si quidẽ simul & eodẽ
actu vtriq; sit obligata res,admittitur vnusquisque
pro parte dimidia. Si separatim, nec apparet cui
primò,cõtra extraneum possessorẽ potior erit con
ditio occupantis,inter potior erit cõditio possesso
ris,vt l.si fundus,§.si duo.ff. de pignoribus.† Si di- 9
uersorum,tũc nota regulã,& instantiã a regula, re
gula est,Qui prior est tẽpore,&c.ff.qui pot.in pig.
hab.l. potior.& C.eod.tit,l.si fundum.Instantia est
in mutuante in refectionem, ut in auth. de ęqual,
dot.§.ijs consequens.in prin.colla. 7. & ff. qui pot,
in pig.hab. l.interdum.Item in negante se posside-
re qui postea conuictus prætendit hypothec.ut C,
qui potio.in pig.hab. authen. item possessor, item
falllit in eo cuius pecunia res emitur & exp̃sè obli-
gatur,C.qui potiò. in pig, hab. l.licet.† Item fallit 10
in muliere *b* quæ prefertur prioribus habentibus b
tacitam, ut ff.qui potio. in pig. hab. *c* l. Aufidius, c
Item fallit in eo cuius pecunia militia emitur, ut
C.de pign.l.fi.& auth.quòd obtinet. Item fallit in
habente hypothecam ex instrumento priuato ma-
nu trium testium signato, ut si agat aduersus eum
qui non habet instrumentum simile uel publicum,
ut C, qui potior.in pign.hab.l.scripturas.Item fal-
lit in fisco agẽte & ex causa primipili,ut C.in quib,
causis pig.uel hyp.contrah. l.satis. Item in agente
funeraria,ut l.at si quis.§. si colonus. ff. de relig. &
sumpt.fune.& l.impẽsa.& ibi no.Item fallit in uen
dente pignus prętoriũ, & habente causam similem
qui non prefertur,sed cum posteriori concurrit, ut
l.is

a Adde quot sunt species pignorũ, Bart.& Alex. Moder. Doct.in l.à diuo Pio.§. super rebus ff. de re judi. & Petr. d Ferra. i forma libelli i actio. hypothecar in gl. sup uerbo, super eadẽ obligatione. col. 1.& Ioan, Fab. Ange. Aret. & insuper Ias. de Mayn.in §. itẽ Seruiana. col. 2.insti. de acti. & in l. si & iurè.col.2.ff. qui potior in pign. hab. vbi reprobat distinctionem Dy. hic & alit distinguit, vt ibi. per eũ. & adde Abb. Sic & Fel.in c. cum aliquib⁹. de re iudic.

b Adde an mulier sit potior fisco creditore,Cyn. Barto. Bal.Sal. in l.1. & ibi Alex. in addit.ad Bart. C. de priui, fisci. & in l. satis. C, in quib. cau. pign. vel hypot. contra. & Ang. de per-rus.Imo.& Doct. Moder. in l. si marito ff solut.matrim..

c Adde gl. cy. in l.diuersis,&

l.seq C.qui pot.in pign.hab.& gl.& Bar.in l. interdum.ff qui pot. in pig.hab.
a Adde q illa regula fm Dy: nõ solũ habet locũ in hypotheca expressa, sed et
in tacita,vnde sicut hñs expressam hypo.anteriorem, præfertur omnibus po-
sterioribus creditoribus hñtibus tacitam vel expressam hypo. vel etiam hñs tacitã
hypo.anteriorẽ, ĩta præfertur posterioribus creditoribus non solum habẽtibus tacitã, sed etiã expressam,& fisco. & ita refert et sequitur celebris Doct. Maria.Soci.de Senis ĩ suo sing.v.trac. de ob. in 9.et 12.libellis vbi quærit, añ oblatio debitoris offerentis bona sua p iudicet creditorib. anterioribus habentibus expressam, vel tacitam hypothecam. vbi cõcludit quod nõ,et vide Bar. Bald. et sequa. ĩ iuribus hinc per Dy. alleg. et ẽ distinctũ. et no. per Dy. hic vide Ioan. petr.de Ferra. in forma libelli.in auth. hypo.in gl. super verbo, eadem ob.col.4.versi. sed pone . et Cyn. et Barto. Bal. Ang et Salic.l. vna.C. de priuileg. dot. et Cep.in caut. 175. incipien; vulga. regula. cum duabus sequentibus . et Doct.in postil. sequen.alleg.

11 l.is cui.§.qui prior.ff. vt in posses. leg. † si omnes
tacitũ,similiter dicere erre eiusdẽ tẽporis vel diuer
sorum:& si eiusdẽ,non referre eodem vel diuersis
actibus,si non apparet cui primò, nã semper inter
se melior erit conditio possidẽtis cõtra extraneũ oc
cupantis.Et si omnes simul ad agendũ concurrunt,
admitt.vnusquisq; pro parte, vt ff. de Sal: interd. l.
1.§.si colonus.& l.fi.& ff.de pig.l. si debitor.si diuer
sorũ tẽporũ, tunc qui prior &c.vt hic. & ff.qui pot.
12 in pig.hab.l.Insulã.cũm similibus.† Si quidã expres
sum & quidã tacitũ, aut eiusdẽ tẽporis,aut diuerso
rũ.& si diuersorũ,aut pręcedit tacita,& sequitur ex
pressa,aut præcedit expressa, & sequitur tacita , si
præcedit tacita,& sequitur expressa, præfertur taci
ta etiam fisco , ut C. rem alienam gerent. l. 1. se-
a cundo responso.licet gl. *a* Circa fiscum dubitet. ff.
qui potio.in pig. hab.l.pignus. Si præcedit expres-
sa,tunc præfertur,ut ff.qui pot.in pig. habean.l.Ti
tius.in prin.& §. negotiatorum.& C.eo.l. si fundũ.
13 & de remiss.pigno.l.si ignorante.† Si eiusdem tem
poris,uidetur idem quod est quando vterque pro-
fert tacitam, vel vterque expressam eiusdem tem-
poris,quia tacita & expressa paribus passibus am-
bulant , ut ex prædictis apparet. quia mutuans in
refectione præfertur habẽti expressam, sicut aben-
ti tacitam.Pręterea illud est speciale, cuius contra
rium generale, ut in auth.de non alien.§.ut autem
lex.sed speciale est in muliere quæ prefertur haben
tibus tacitam tantum,& sic in eo casu speciali for-
tior est expressa quàm tacita. ergo aliàs regulari-
14 ter pares sunt.†Si omnes prętorium,aut sunt om-
nes eiusdem tituli,aut omnes ex contractu,aut om
nes ex causa legati , uel omnes ex causa damni in-
fecti,tunc non prodest præuenire ex tempore : ut
ff.de damno infect.l. si finita.§.si plures.& §.Iulia-

a Adde ibi Bar. col.vlt.ver.venio ad secundum. & in l.si decre.ff.qui potio. in pigno & Bal. in auth.sequi.col.4. C.de bo.auto. iud. poss. ubi ponit qui dicantur creditores eiusdẽ tit.& gl.& Bar. in l.priuileg ff.de his q̃ in frau.cred.

b Adde quando concurrant pignus prætorium & conuentionale, Iud.Bolog.in l.fundus. ff. de ann. legat. in interpr. & Bal.consi. 466 lib.4. & quid differt prætorium à conuentionali. uide glo. Bart. Bald. Pau. de cast.& Alex.in addit ad Bar. in l. 1. de pig. act. & ꝺ Ferra. vbi supra & Abb. & Fel.in c.cũ aliquib. in prin. de re iudi. & Spec. tit. ꝺ pig. & hypo.§. 1. & Ias.de May. in §. Seruianá. colum.1.Instit.de actio.

nus,& l.p̃tor.§.eius rei. & C.de bon.auto.iud. poss.
l.vlt.& ff.de bon.auto. iud. poss. l. cum vnus. *a* & ff. a
vt in poss.leg.l.is cui. §. qui prior. aut diuersorum.
& tunc qui prior est tempore potior est in iure: ut
C.qui pot.in pigno.hab.l.si decreto. & d.l.is cui. §.
posquàm rei. † Siquidem prætorium, & quidam 15
conuentionale, *b* tunc qui prior tempore &c. ut ff. b
qui potio.in pign.l.si & iure.& C. ut in poss. leg.l.si
postquam, secundo casu, quando omnes personale,
aut sunt eiusdem tituli, aut diuersorum. si eiusdem
regulariter concurrunt, non inspecta prioritate vel
posterioritate tẽporis, ut ff. de priuileg.cred.l.priuile.2.respõ.& ff.depositi.l.si hominem. §. quoties.
Fallit in duabus dotibus ab eadem substantia debi 16
tis: in quibus qui prior est in tempore, prior est
in iure.C.qui potio.in pig.l.assiduis.§.fin.item fallit in fisco.ff.de priuileg. credit.l. ꝙ quis. si diuersorum, si quidem sunt paria priuilegia concurrunt: si
disparia, magis priuilegiati præferuntur: ut d.l.1.
primo responso. *c* & l.si ventri.§.in bonis. ff. de pri c
uileg.cred. † In tertio casu quando quidam reale, 17
quidam personale, reale præfertur: ut in l.eos. C.
qui pot.in pigno.habean. & ff.de pactis.l. rescriptũ.
circa

Tu dic quòd differat in modo constituendi. conuentionale enim solo partium cõsensu cõtrahitur; prætoriũ verò trãsitione, nisi in casu l.cũ vnius.§. fi. cum l. seq ff.de bo.auto.iudic.poss. addit etiam differentiam Alex.in 3.alleg.l.1. ff.de pig. act. scilicet quod cum requiritur discussio in prætorio, quæ aliàs requiritur in conuẽtionali hypo. item aliam, quia creditor accipiẽs pignus prætorium; licet non sit idoneum, liberat debitorem l.à diuo Pio.§. si pig.ff.de re iudi. secus autem in conuentionali. l.creditor qui non idoneum. si cer. pet & l. promutu c eod. tit,& Bar.in l.non est mirum. in fi de pig act quid sit pig.iudiciale, & an & in quo a prætorio differat, uide gl. rub.c. de præt.pig.& melius per Alex. in l.a diuo Pio.§.in uenditione.in antepe. col. ff.de re iud. & quæ sit differentia inter pignora.& hypotheca.uide Spec.in tit. de pign.in prin. ver.quid si iudex & uersi.quæ autem sit differentia.

c Adde ibi Bar.qui sequitur Di. hic.& Doct.in l.uni. C.de priuileg.dot.& de Ferra.ubi supra col.6.in fi.uer. mõ uenio.& quo ad cætera no.hic p DY. uide ppr ipsum de Ferra.& adde Bar.Soc.de senis in l.1.col.4.versi 4. no. cum seq. ff.sol.matr.& Bart. Bal.& Alex.in addi.ad Bart.in l.in operis.ff.locati.

circa prin. In quarto casu quando quidam personale, alij nullũ præferuntur priuilegiati: vt ff. quod cum eod. l. sed an hic. & de pec. l. ex facto. §. fi. de priuileg. credi. l. 2. & l. si ventri. §. eorum ra-
18 tio. & de cessio. bon. l. 1. & 2. † In quinto quando omnes nullum, aut agitur ad dationem quantitatis, vel speciei, vel generis, aut ad factum. Primo casu aut erant bona possessa per creditores: & tunc omnium est æqua conditio: unde si vni soluatur, reuocatur pro rata per alios: ut ff. de his quæ in frau. cred. l. qui autem. §.
19 sciendum. & l. ait prætor. §. si debitorem. in fi. † si uerò non erant possessa per cred. si debitor soluit, aut soluit auctoritate iudicis intercedente, aut sponte, aut inuitus. Primo casu quando soluit iudi. auctoritate, tũc nõ est locus reuocationis: ut ff. quæ in frau. cred. l. qui autem. §. apud Labeo. Secũdo casu quãdo soluit sponte, siue volens, & tunc aut omnes creditores pariter instabant: & tunc si debitor vni gratificatus soluat, reuocatur ꝓ
a rata per alios. *a* vt ff. quæ in frau. cred. l. pupillus.
20 † Si verò omnes non instabant, & vni soluatur, aut soluitur à debitore sponte, aut extorquetur ab inuito. si soluitur sponte, reuocatur per alios, ut præ alleg. l. pupillus. & d. l. qui autem §. sciẽdum. ff. quæ in fraud. cred. si ab inuito extorquetur etiam reuocatur nisi ubi mora erat periculum allatura ut debitor cum pecunia fugiebat, nec haberi poterat iudicis copia, ut in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. de his quæ in fraudem creditorum. si extorsit iudicis autoritate, nõ reuocatur. ff. de his quæ in fraudem
21 creditorum. l. qui autem. §. apud Labeonem. † Si autem agatur ad factum, aut petitur, & in condemnationem deducitur factum, & tunc si simul creditores concurrunt, præfertur qui primò contraxit, vt ff. locati. l. in operis. sed si in cõdemnationem deducitur interesse, idem seruatur quod dictũ est seruari debere, quando agitur ad quantitatem, ut in l. operis, & de verbor. oblig. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. Dyn.

a Adde quando id ꝙ vnus ex pluribus creditoribus a debitore exigi debeat cõmunicari cum alijs, Bar. & Mod. in l. pupillus. ff. de his q in frau. credit. & Ioã. And. & Doct. in rub. de obsi. & solu. & Bal. in l. fi. in fin. 2. q. ff. depos. & text. in l. pecunia. & ibi Salic. in fin C. de priuileg. fisci.

IN REG. QVI SENTIT. ARG.

1 *Emptori cedit quicquid rei emptæ accedit.*
2 *Commodum quando sentire debeat, qui tulit incommodum. & nu. seq.*
4 *Agnata ꝓximior tutelæ cõmodũ sentire põt, onus eiusdẽ sentire nõ põt.*
5 *Contrariorum alterum è medio tollitur, positio in esse altero.*
6 *Contrariorum quando eadem sit disciplina. & nu. seq.*

a Adde ibi Io. Fab. in princ. Chroph. porc. & Ange. Aret. i 2.col.& onus meretur honoré, vt no. Bart. & Bal. in l. amicissimos. i prin cip. ff. de excusat. tut. & vide hic Ioan. And. in Mercuria. & in e. rationi có gruit. & ibi Dy. & quæ ibi dico. & Bald. Bar. & Doct. in l. si is qui. § si qué quæstű. ff. cómo. vbi limitant hanc regulam, vt ibi vide, & Ange. in consi. 85 inci. ex themate. co lum 1. versi 3. probatur.

b Adde Bart. in l. inter stipulanté. §. sacra. col. 3. ff. de verbo. oblig. & in l. in fundo. ff. de rei vendica. & aliquid p Bal. in l. fi. circa 4 vel 5. col C. de fideicomm. & Alex. in rub. de acquir. poss. ff. & Bal. & Ang. Are. post Ioan. Fab. institu. de his q sunt sui uel alie. iur. in princip. & ibi Chroph. Porc. in 3. & no. Cy. Bal. & Sal. in l. 1. §. pro secun-

REGVLA LV.

QVI sentit onus, sentire debet commodum, & econtrà.

¶ † SICVT post venditorem perfectam omne commodum accedens rei venditæ, pertinet ad emptorem: ita & omne incommodum accedere debet, ut C. de peric. & commo. rei vend. l. post perfectam. eod. l. id quod post, item sicut diminuita parte hæredis scripti per contratabulas, diminuitur & legatorum onus, ita aucta parte scripti hæredis per contratabulas, augetur & legatorum onus, ut ff. de vulga. & pupil. substitutione. l. & si contra. in fi. & de leg. 3. l. fi. & † ista regula habet locũ quando circa commodum & incommodum est per omnia par ratio personæ suscipientis commodum & incommodum habilitatis, & hoc patet per exépla. instit. de contrahend. empt. §. cùm auté. & de legit. paren. a tut. §. fi. & ff. de lega. 1. l. si ex toto. & de leg. 3. l. fi. & de uulg. & pup. substitu. l. & si contra. & C. de cad. tollen. l. 1. §. pro secundo. & de furtis. l. manifestissimi. §. sed cum in secunda. † sed ubi non est per omnia vtriusq; par ratio, regula non procedit, ut est uidere in l. si quis aliena negotia gerens. ff. de neg. gest. & ibi no. & de procurat. l. qui propria. §. procurator. Item in casibus alijs not. in d. l. si. quis. ff. de nego. gest. & in l. si quis putat. §. 1. communi diuid. & pro socio. l. sed & socius. §. si absenti.

1
2
a
3

Item si non est eadem personæ conditio, uel habilitas circa vtrunq; est inspiciendũ est, † ut si agnata proximior est cũ tractatur de deferédo onere tutelæ. Nã ipsa succedit in commodum, id est hæreditaté, & tamen non tenetur subire tutelæ onus, imò defertur ad agnatũ masculũ in gradu remotioré, ut in sti. de leg. patrõ. tut. §. j. & ff. de legitima tutel. l. 1. §. interdum. tamen illud generale quod hic colligitur, & in l. allegata, scilicet disciplinam contrariorum eandem. esse, *b* non uidetur procedere, imò in genere uidetur contraria, quia cum de genere contrariorum prædicatur affirmatio, de al-

4
b

altero prædicatur negatio, quod est eius oppositum, vel quod idē est, si de vno disponitur affirmatio, de altero negatio: ut l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.& Instit. de tute. in prin.& ff. de accus. l. qui accusare. ergo non est eadem disciplina, sed con-
5 traria. ¶ † Præterea patet per id quod dicitur, ad dispositionem unius cōtrariorum, sequitur remotio & destructio alterius: vt ff. de verb. signifi. l. hæc uerba ille, & de Inst. actio. l. sed & si pupillus. §. institutoria, & in auth. de mādat. prin §. neq; autem col. 4.

do. C. de cadu. toll. et Alex in l. et si 3 tab. ff. de vulg. et pup. substit et in d. § sacram. et Io an. And hic, et etiam Moder. et Ang. in cōs. 66. col 2. uers. item multa.

6 † Respondeo, ubi de quolibet contrariorū respondetur affirmando, uel de quolibet negādo, simpliciter verum est eandem esse disciplinam contrariorū, vt instit. de contrahen. emp. §. cum autē. & C. de cad. tol. l. 1. §. pro secundo. & de fur. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam, & de vulg. & pupil. l. & si contratabulas, & de leg. 1. l. si ex toto. in prin. & de leg. 3. l. fi. tunc enim eadem est in genere & eadem in specie, & eadem aliquando quātum ad numerum, ut cum in eadē uerborum serie utriusque dispositio tra-
7 ditur. † Nam tunc est eadem quantum ad numerum, quia una est uerborum conceptio, quæ utrunque contrariorum disponit, sed eo respectu, quia diuersa disponit, potest ratione defectus, & in plura particularia diuidi, & diuersa iudicari, sed ubi de altero affirmatio & de altero negatio non est eadem, sed contraria dispositio, sed pro tanto dicitur eadem disciplina, ea ratione quia uno cognito habetur cognitio alterius, ut in præallegata. l. qui accus. & l. 1. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. & instit. de tute. in prin. & ff. de prætor. stipulat. l. 1. §. stipulationum. Et ratione ergo dicitur eadem disciplina: sed non dicitur eadem ratione dispositionis contrariorum. Dy.

IN REG. IN RE COMMVNI. ARG.

1 *Prohibentis quando sit melior conditio.*
2 *Socius quando socium impedire possit in re communi. & nu. seq.*
4 *Occupantis conditio in pari causa quando sit melior*

REGVLA LVI.

In re communi melior est conditio prohibentis.

1 ¶ † Si habeo fundum tecum communem, & tu uelis ædificare domum in fundo, & ego prohibeo: melior est conditio mei prohibentis, quā tui ædificare uolētis. ut ff. communi diui. l. sabinus sed uidetur ꝙ melior sit cōditio facientis, quàm prohibentis, ut

ff. pro socio. l. si fratres. §. itē Mela. ¶ Omissis solutionibus alijs quæ sunt a veritate remotæ, dicendū
est,† ꝙ aut socius a vult facere aut reficere in loco 2
communi ad eum vsum ad quem res parata est: &, a
potest etiam inuito socio: vt ff. communi diuidun. l. si ædes. & pro socio. l. si fratres. §. item Mela. Aut ad eum vsum ad quē res parata non est: & tunc si interest prohibentis non fieri, melior est conditio prohibentis: vt d. l. sabinus. & ff. de seruit. vrb. prædio. l. quidam Iberus. §. in parietem. & hoc casu potest
intelligi regula: † aut nihil interest prohibentis, & 3
potest fieri eo inuito, ut ff. de seruit. vrb. prædio. l. fistulā. §. penul. & fin. habita tamē distinctione vtrū iure seruitutis facere vel reficere velit, quia. tūc nō potest: ut ff. de setui. vrba. prædiorum. l. parietē. aut iure communionis, & potest: vt d. l. si fratres. §. idem respondit. Item contra regulam uidetur il-
lud generale, quo cauetur † quod in re uel causa 4
pari

a Adde Ang. Aret. Instit de rer. diuisi. §. religiosum. & Petr. de Ferra. tit. pro hæred. vel re sing. in glo super verbo, in futurum. & Bar. in l. si ædibus. & l. inter quos. ff. de dam. infect. & in l. si stipulatus fuero. ff. de verb. oblig. & Bald. in d. §. religiosum. & in consi. 110 vol. 3. & Cepol tractatu de seruit. de pariete & muro. & uide text. celebrem, & ibi Doct. in l. 4. de ædific. priuat. & in l. si cum duobus. §. idē respondet, socius. ff. pro socio Et Frāc de Crema. in suo sing 97. incip. decidi. vbi dicunt Doct per d. §. idē respō. & l. 4. C. de ædific. priua. ꝙ si soci⁹ infra quatuor mēses nō cōtribuat, nec soluat suo socio partem & portionem expēsarum dictæ refectionis, ꝙ res communis efficitur in totum socij reficientis vel reparantis. quo l no, Et vide Angel. Aret. in §. sequens. Instit, de actionibus, & Cepol. caute 122. ad Ludo. de Roma. in suis singul. incip. communis res. & Ludo Bolog: in l. ex parte. ff. famil. erci sc. in suis primis interpretat. de socio expendente pro re communi reficienda. & glo. in l Sabinus. hic per Dyn. alleg. per quam dicit Bald. in l. duo fratres. ff. de acquir. hær. ꝙ si duo habent domum communem, & vno absente alter solus habitet, non tenetur ad partem pensionis socij absentis vel non habitantis. quia vsus diuidi non potest nisi domus diuidatur. & refert Richardus Malumbr. dicentem fuisse ita iudicatum. & etiam Cyn. in l. si quis putans. in prin. & ibi Dy. ff communi diuidun. & tenet Bald in l. 1. C. de testamentis. & in c. 1. §. præterea ducatus. de prohibit. feud. alien. per Feder. & Pau. de Cast. in d l. 1. de testamentis. & Cepol Veron. in consi. 4 col 3. versi. & pro hoc l. duo & c. Ias. de May. in repetiti. l. quo minus. q. 16. de fluminib. & Sal. in l. iubemus C. de sacrosanct. eccl. & Bart. Socin. de Senis in l. serui electione. §. Labeo. ff. de legat. 1. & singulariter Paul. de Castr. in consi. 394. in nouis. sed Flor. de sancto Petro in d. l. Sabinus tenet contrarium. Et nota bene, quia vidi de facto hic Biturис, & Adde Card. Alex. in c. Nicena 30 distinct. col. 2. versic si quæritur. & aliquid per Fel. in c. cum omnes. col. 8 versic. in eadem glo. de constit & Petrus de Anch. & Abb. in c. 1. de immunit. eccle. & Bald. in consi. 205. primo vol. & Abb. in consi. 83. lib. 1. & Alex. in d. §. Labeo. vbi ponit plures quæstiones ad materiam.

a Adde quando fit melior conditio occupantis, & etiam in pluribus procuratoribus insolidum datis Bart. Bald. Alex. & Moder. in l. si pluribus. ff de leg. 1. & Bar. Bal. & Alex. in additio. ad Bart. in l. pluribus. ff de procur. & Ioan. And. de sancto Gemin. in c. si duo. 5. de procurat. & Abb Sicu. in c. non iniustè. de procurat. & quæ no. Ioan. And. in c. cum plures. de offic. de leg. 5. eod. lib.

a pari melior est conditio a occupantis: ut ff. de leg. 1. l. pluribus. & uerb. ob. l. si Titius. & de procu. cap. si duo. lib. 6. sed hæc regula loquitur in ea re quæ pro parte sua indiuisa ad plures ad pertinebat, leges verò contrariæ loquũtur in eo iure quod distinctum est in unius executionem qui primo occupauerit litem contestando. Lite enim contestata sibi quærit executionem insolidum, & alterius insolidum excludit, nisi in casibus enumeratis in c. si duo. suprà de procu.

b Ita sint. Hæc vetus clausula imperatiua de se solet ad augẽda iura rei, & onerandum uenditoré adhiberi. vnde malè generaliter colligunt docto. fieri interpretationẽ cõtra venditoré, quia iura quæ hoc dicũt non dant regulam, nec generaliter loquuntur, sed de terminis huiusmodi clausulis, quæ non nisi ad onus ipsius vẽditoris apponi solent. vnde aliàs stat regula, fiẽdam interpretationem contra eũ qui se fundat in verbo. l. sæpè. de verbo. signifi. dixi in annotatio. ad Alexan. consi. 204. lib. 2.

IN REG. CONTRA EVM.

Argumenta.

1 *Interpretatio fieri debet contra eum qui apertius loqui potuit. & nu. 2.*
3 *Interpretatio quare fiat pro locatore uerba proferente.*
4 *Ambiguitas contra quem debeat interpretari.*
5 *Interpretatio quando fieri debeat secũdum id quod est verisimilius.*
6 *Confessio quando contra confitentem recipiat interpretationem.*
7 *Verba in iudicijs prolata contra proferentem an sint interpretanda.*
8 *Sententia dubia a quo possit interpretationem recipere*
9 *Prætor stipulationem prætoriam interpretari solet.*
10 *Priuilegiũ suum interpretari potest qui illud concessit. Lex dubia vel obscura per quem declarari debeat.*
11 *Testamenti verba dubia a quo debeant interpretari. & num. sequen.*

REGVLA LVII.

CONTRA eum qui legem diccere potuit apertius, est facienda interpretatio.

¶ † SI vendo domum, & tempore venditionis & b traditionis dico. stillicidia vti nunc sunt, ita sint, b videor dicere ꝙ domui venditæ debeatur a uicinis seruitus stillicidiorũ recipiendorum, non econtrà,

quòd

a Adde quomodo fiat interpretatio in contractibus Dy. in regulis, in obscuris. & Bar. & Bal. Alex. & Doct. Mod in l. ueteribus. ff. de pact. & Bar. in l. ea lege. ff. loc. & Bal. in consi. 313. uol. 2. Abb. post Inno. in c. olim. de uerbo. signifi. & Abb. in c. certificari. de sepul. & Fel. in c. causam, col. 1. de rescrip. Et quomodo in iudicijs. uide Bart. in l praetorijs. ff. de praeto. stipul. & in l. 1. C. de leg. & Pau. de Castr. in consi. 192. in nouis. & Dy. & quae ibi dixi in regula. cum partiũ. Quid in sententia, ui de Bart. in l. 2. in 1. q. & in l. ab executore. ff. de appel. & Bald. in l 3. C. de lib. praeteri. & Bart. Bal. & Sal. post. Cyn. in l. 2. C. de sen tẽ. ex breuicu. recitan. & Ale. in add. ad Bar. in d. l. ab execu tore. & ibi Lu. Bolog. in secũ dis interpreta tionibus. & in confessione. ui de Cyn. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iuram. calum. & Bald. in l. 1. C. de confes. col. 32. & Bar. & ibi Alexand in additio. in l. de aetate. §. qui tacuit. ff. de interrog. actio. Quid in stipulatione? vide Bart. in l. 1. §. fin. & in d. l. in praetorijs. ff. de praeto. stipul. & Bart. Alexan. in l. in conuentionalibus. ff. de uerborum obligatio. Et de ea interpretatione quae fit in priuilegijs, vide Barto. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. & Inno. & Abb. in d. cap. olim. & Fel. in d. cap. causam & Alex. consi. 209. lib. 1. Quid in legibus; uide Abb. in d. c. certificari & Doct. sup. allegatos. & Card. Alex. in c. Moyses. 7. distin. Quid in statutis? uide Bart. in l. 1. & ibi Bald. Cyn. & Sal. de legi. Abb. & Fel. in d. cap. causam, de rescr & Alexan. in consi. 36. col. 3. in princ. vol. 4. Quid in testamentis? uide Bart. in l. si quis à filio. §. 1. ff. de leg 2. & Dyn. & quae ibi dixi in regula, quae a iure communi. & in regula, in obscuris. uersic. ad secundum. de ult. uoluntate. & ibi in addi. 1. & 2. & adde supradicta And. Barb. in. repet. rub. de fide instru. colum. 12. uersi. 3. facit. Aduerte ad unum singu. quòd contractus dubij recipiunt modum & formam ex consuetudine si non sunt aliter declarati ex conuentione partium. ut est gl. & ibi Lud. Bolog. in secundis interpr. in l. quòd si nolit. §. qui in assidua. ff. de aedil. edict. pro quo uide tex. in l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. & Ang. in consi. 2. & consi. 158. & dixi in trac. de offi & potest. in 1. q.

Adde, quod notaui in apost. ad Bald. in l. inter omnes. verb. quod enim. &

ꝙ domus vẽdita debeat seruitutẽ vicinis, vt ff. de seruitu. vrba pręd. l. si arborem. §. haec lex. & de cõtrah. emp. l. cũ in lege. & l. Labeo. & de pact. l. veteribus. & de euict. l. quae libertatis. † sed opponitur, & uidetur quòd interpretatio nõ sit facieda cõtra proferentẽ. §. de cõtrah. emp. l. si in emp. sed ibi verba fuerũt prolata ab emptore, & ideo fit interpretatio contra eum qui verba protulit, in sequendo tenorem istius regulae. Item uidetur contra regulam. ff. loc. l. ea lege. † ubi fit interpretatio pro locatore qui verba protulit, sed ibi fauore locatoris pactũ erat appositũ, & ideo non debet fieri interpretatio contra eum, ne offendatur regula, quod fauore, &c. ut infrà eod. c. quod ob gratiam. Et quia iura sunt varia contra materiam istam, ideo utile est plenè distinguere. a † quia aut ambiguitas interpretatione indigens reperitur in contractu, aut in confessione, aut in iudicio, aut in sentẽtia, aut in stipulatione

2 3 4

quod ibi posui in apostilla, in versic.rudis. C.communi diuidun.& dixi suprà in apostilla, ad istum in regula,non est sine culpa. in vers.iudicauit. Et adde vnũ singulare dictum, quantũ ad materiam interpretationis quod incip. declarandi voluntaté.dico in casibus,in quibus declaratio recipitur, non præscribitur spatio mille annorum. ita singu. Bald. in l.pètens post principium. C. de pact. quem ibi alij sequũtur. refert & sequitur Girard⁹ de Petrasancta. sing. suo 27.in cip. libero arbitrio, vbi etiã ponit quod de claratio vel in terpretatio fieri non potest post mortem.

a Delegari. Hoc addi. Dy. sequẽdo. gl. 3. d.l. ab executore. & communem errorem. Sed aliud ẽ appellatio, aliud interpretatio. vñ iudex delegatus possit cognoscere de appellatiõe à suo delegato, & tũc põt vel corrigere, vł inter pretari p viam appellationis, sed cessante appellatione, nõ põt interpretari. Non obstat l. si duo. de re iudica.quia nõ loquitur de appellatione, nec de interpretatione,sed ḋ noua cognitione de integro vt docui in nouis intellect.

latione ꝑtoria,aut in priuilegijs,aut in uerbis a lege prolatis,aut in vltima volũtate. Si cõtractu, aut valere potest cõtractus secũdum interpretationẽ alterius tãtũ,aut secundũ interpretationẽ vtriusq; si secũdũ interpretationẽ alterius tãtũm, illius interpretationem sequimur, secundum quem interpretatio cõtractus valere potest ut l. quoties. ff de uerbo. obligat. & de reb. dub. l.si is qui ducẽta. §.

5 vtrũ.† Si secundũ interpretationẽ utriusque ualere potest,tunc inspicimus verisimilius.suprà eo. c.inspicimus.& ff.eod.l.semper in stipulationibus.& l. semꝑ in obscuris. sed si uerisimilius nõ apparet,tũ habet locũ regula,videlicet ꝙ fiat interpretatio cõtra proferentẽ in cuius potestate fuit uerba latè cõcipere, vt ff.de pact.l.ueterib.& de serui. urb. prædio.l si arborẽ.§.hæc lex.& de cõtrahẽ.emp.l.ꝑ labeo & l.cũ in lege.& l.si emptione.& de verb.obl.l.stipulatio ista.§.in stipulationibus.& l.qui ex pluribus

6 & l.quicquid.† Si in cõfessione cõgẽdus erit dicere cõfessus certũ:ut ff. de confes. l.certum aliàs fieret interpretatio contra eum,ut ff.de interroga.actio. l.de ætate.§. qui tacuit. argumen. ff. de ventre inspi.l.j.§.quid ergo. quod de iure nouissimo intelligendum videtur,si respõdere iubetur, antequam se absentet,aliàs non,sed esset contra eum tanquã contumace,prout ratio dictauerit procedendũ. ut

7 suprà de confes.lib.vj.† si in iudicijs,erit interpretatio facienda pro proferente, siue uerba fuerint prolata per actorem,siue per reum,ut ff. de iud.l.si quis intentione.& ibi not.& de reg. iur.l. in ambi-

8 guis orationib. & l.in cõtrahẽda. §.j. †. Si in sententia, tũc iudex q ꝓtulit,si est de maiorib⁹ interpretabitur dictũ suũ siue sententiã:alias nõ liceret

a sibi interpretari sentẽtiã suã,sed delegati *a* sui tantum.ut ff.de appel.l.ab executore. in princip.& ibi

plenè

plenè no.actorum tamen verba mutari possent, sententiæ tenore in totum perseuerante. vt ff. de re iud, l. actorum uerba. † Si in 9 stipulatione prætoria, tunc prætoris erit interpretatio, pertinet enim ad eum. ff. de præto. stipul. l. in prætorijs. & l. 1. §. vlt. † Si in 10 priuilegijs, interpretatio pertinet ad eum, qui priuilegium concessit. vt ff. eo. l. Neratius. & de vulg. & pupil. substit. l. ex facto. circa prin. Si in uerbis à lege prolatis ad solum principem pertinet interpretatio necessaria, & quæ oẽs astringit. vt C. de leg. l. imperiali. † Si in vltima voluntate, ipse testator poterit interpretari, 11 vt ff. de test. l. hæredes palã. §. 1. Si intetpretatus non fuit, tũc aut valere pōt legatũ, secũdũ intellectũ hæredis, & legatarij, aut secũdũ intellectũ legatarij tm̃, si legatarij tm̃, illũ intellectũ assumimus. ff. de leg. j. l. apud Iulianũ. §. si Titius. & de reb. dubijs. l. quoties. & l. vlt. † Si secũdũ intellectũ hæredis, & legatarij. tũc aut est 12 ambiguitas in volũtate relinquẽte, aut in volũtate adimẽte. si ĩ relinquente, sequimur quod est minimũ, ut l apud Iulianũ, §. Seio. & de leg. 3. qui concubinã. §. cũ ita. & l. nũmis. † Si in adimen 13 te, aut est incertitudo rerum & personarum, aut personarum tãtùm, aut rerum tantùm. Primo casu in nullo valet ademptio. secundo casu ualet adẽptio in utroq; casu tertio casu ualet ademptio in maiori, & remanet legatum in minori, & hoc ꝓbatur. ff. de rebus dubijs. l. si fuerit. & ibi notatur, & de adimen. leg. l. 3. §. si quis duob⁹. & de legat. 2. l. si ita sit ascriptum. in fi. Dy.

IN REG. NON EST OBLIGATORIUM.

Argumenta.

1 *Iuramentum non ligat quod contra mores emissum est.*
2 *Impossibilia iure dicuntur, quæ contra bonos mores esse censentur.*
3 *Iuramentum an reddat ualidum, quod alioquin erat fieri prohibitum.*
4 *Pactum, quo filia paternæ hæreditati renuntiat, an possit iuramento validari.*
5 *Iuramentum quando robur præstet actui inualido alioqui.*

REGVLA LVIII.

NO N est obligatorium, contra bonos mores præstitum iuramentum.

a Adde, quando actus cõtra bonos mores, possit iuramento firmari. Bal. in l. pacta quæ cõtra. in prin. C. de pact. in l. nõ dubium. in

¶ † S I iuraui hominem occidere, vel furtum facere tale iurm̃ non est obligatorium, quia cõtra bo 1 nos mores *a* est præstitũ, & istud est gñale, ꝙ iurm̃ a prẽstitũ cõtra bonos mores, uel cõtra leges, non est obligatorium, nec firmat rem de qua agitur, ut s. de elect. ubi &c. quia sæpe contingit. & de rebus ecclesiæ

17.oppo.C.de leg.& in rub de cond. ob tur cau. & Bar. in l. si quis pro eo in primo mēbro. ff.de fideiuss.& in l.stipulatio hoc modo concepta. & ibi Alex. ff.de uerb. oblig.& Alex in d l.pacta quæ contra. & Imo. in c. cum contingat. in 16.charta.de iureiur.& Bal in consi.116.in prin.lib.1. & Abb. in d.c.cū contingat & Cald.in consi.19. tit.de constit.

1 ecclesiæ non alie.c.2. † quia sæpe contra bonos mo
res sunt, impossibilia reputantur de iure, vt ff. de
cond.insti.l.filius.& l.conditiones.& l.quidam. sed
impossibilium nulla est obligatio, ut s.eo. c.nemo
potest. & ff.eod. l. impossibilium. ergo nec eorum
q̄ sunt contra bonos mores. sed opponitur,& vide-
3 tur, † q̄ iuramentū confirmet ea quæ sunt de iure
prohibita.ecce de iure prohibitum est rem mino-
ris alienari,ut ff.de rebus eorum.l.j. & tamen alie-
natio per iuramentum confirmatur,vt C.si aduer-
a sus venditionem.l.1.& in auth.sacramenta. *a* Item
prohibita est de iure fundi dotalis alienatio, ut C.
de rei uxo.act.l.unica.§.cum lex.& tamen confirma
b tur per iuramentum *b* mulieris,ut s.de iureiuran.
4 c.2.lib.6.† Item prohibetur valere pactū *c* per quod
c filia dotata renunciat futuræ successioni paternæ,
ut

Adde, Bart. Socin. in suo tracta.fallen. reg. fal.1. 2. & 6 & Petr. Philipp. Corset. consil. suo 55. incip. uisis. in literis, uol. 3. & uide Ant. de Petra. in repet.l.j. in 62. effectu. ff. de iureiur. uidelicet,an iuramentum contra bonos mores, ciuiles & naturales sit seruandum.

a Adde ibi Cy. Bart. Bald. ut Sal.& Doct. Mod.& Abb.& Inno.in d.c.cum contingat.de iureiur.& Abb Sic. in sua dispu. incip stante statuto.multum singulare.

b Adde Doctor.maximè de S.Gemin.in d.c.2.de iureiur.s. eo. lib. & Imo.in d.c.cum contingat.& Ang. Aret.Instit.quib. aliena.licet.in prin. & Bar. in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.

c Adde quòd Bar.in l.stipulat.hoc modo concepta.ff. de uerb. obl.dicit Dyn. non intellexisse istam regulam in hoc quod Dy.dicit, q̄ pactum de succedendo potest iuramento firmari, prout ibi uide per eum in prin. & Alex. col. 2. uersi.ex his etiam.& Bart.in l.si quis pro eo, ff. de fideiuss & in l. pactum. Pau.de Cast.Ias.de Mai.& Alex.C de pact.& in l.fi. & ibi Bal.C. eo. tamen pactum de non succedendo, iuramento firmatur,ut tenet Bart & Doct. etiam supra allegati,& Imo in c.cum contingat, in primo membro. de iureiur. & communiter tenetur contra Dy,licet Bal.in c.1.§.morib.teneat opin.Dy. si de feudo fue.contro.inter dom.& agnat.& uide Bald.consi.369 uol. 3 & in consil. 133.eod.uol.& Dom.de Rot.decis. 550.in antiq.tit. de pact.& Oldr.consil.132. tit.de pact.& plenè per Lud Rom.in l.qui superstitis.ff.de acquir.hær. & Alex. consi.28.lib,3. sed quid si filia dote contenta renunciauit successioni paternæ,& maternæ cum iuramento,pater, uel mater. in testamento legat eidem: quæritur,an possit capere relictum sibi in testamento patris, uel matris, non obstante renunciatione? dic q̄ sic,ut tenet Spec.tit de test.§.j.uersi.pone filius fecit.& ibi Io.And.in addit.tenet Bal.in consi.204 lib.2. & Oldr. consi.218.ti. de pact.& adde ad nō.hic decis.Capel.556.& Ioan.& Imo.in consi.j; & dixi latè in §.j.col.7.de test.lib.Consuetudo.Biturigum.

a Adde ibi Bar.& Doc.Mod.q licet hæc regula habeat locū ꝯ petentē & restituere debentē, vt in iuribus hic per Dy, alleg. tamē intelligitur qñ agit ex persona propria, sed non ex iure alterius, quia non potest obijci hæc exceptioni. vt dicit hic Dy. in fi.& illud do. Fran. Are. in l. ex duobus in prima & vlt. col. ff. de duobus reis per tex. in l. Vrianus. §. 2. & ibi Lud. Bolog. in secundis interpreta. ff. de fideiusso. & uide Io. Fab. in §. f. bonæ fid. in gl. 1. & ibi Ang. & Ias. versio. quæ sit dña inter exceptionē cōpensationis & doli. Insti. de acti. & glo. & Bart. in l. quæ inuicem. ff. de condi. inde. Bal. Al. & Lud. Bol. in secūdis interpr. in d. §. Lucius. & Lud. Ro. in cōs. 264. col. 3 & Spe. ti. tu. de salar. §. 3. vers. sed pone. & hic Ioan. And. in glo. & gl. & doct. in c. ea literis. de restī. spo. & not. sm Doct. in d. cons. q. ista regula habet locū qñ incontinenti restituturus est qd ac. cepit, secus si ex interuallo. casus est i l. fi. §. 1. ff. vt leg. nom. cau. & ad d Bal. in c. 1. §. possessiones ver. & no. d pace Cōstāt. col. 10 & hic Phil. Frā. & Frā. de Cre. i suo ß. 154

vt C. de pact. l. pactum quod dotali. & de collationib. l. pactum. ff. de suis & legit. hæred. l. ultim. & tamen confirmatur per iuramentum: & s. de pactis. cap. ij. lib. vj. † Sed dic, aut sunt prohibita propter 5 turpitudinem sui, & tūc iuramentum nihil operatur: vt hic, & in iuribus s. allegatis ad idem. Aut in priuilegium vel fauorem personæ, & tunc iuramētum illius personæ in cuius fauorē inducitur prohibitio, est obligatorium, & confirmat rem de qua agitur, vt in auth. sacramenta. & s. de iureiurando, c. ij. & de pact. c. ij. lib. vi.

IN REG. DOLO FACIT. ARG.

1 *Maritus in dolo esse dicitur dotem petens, quam restituturus est.*

2 *Maritus quādo ī casu restitutionis dotē petere possit.*

3 *Dolosus quando dicatur & in quibus, qui petit quod eum restituere oportet.*

4 *Spoliatus prius restitui debet, quàm de proprietate quæratur.*

REGVLA LIX.

DOLO *facit qui petit quod restituere oportet eundem.*

¶ † IN marito qui petit dotem quæ est in ca- 1 su restitutionis, rationabiliter potest intelligi: q à cūm esset ipse restituturus si haberet dotem penes se, dolo uidet facere, quia petit: ut hic: & ff. de doli. except. l. dolo. & de reg. iur. l. in condemnatione. §. dolo. Sed opponitur. ff. soluto matrimo. l. si socer. §. Lucius. *a* † ubi admittitur maritus ad petendam a dotem quæ erat in casu restitutionis: sed dicēdum a est quòd ille §. declarat & distinguit effectū istius regulæ. quia aut est restiturus eidem, aut alii. si alii, cessat regula: aliàs omnes procuratores actorum ab agendo repellentur: quia quod petunt, restituturi

a Adde an in possessoriis habeat locum regula. dolo facit &c. Bar. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. ff. de acq. poss. & Abb. Sic. in c in literis 3. col. de resti. spol. & quæ dicit Dyn. in reg. qui ad agendum & Lud. Bolog. in l. 1 §. quid vis à me. in secundis inter pr. ff. quod vi aut clam. & Bar. in l. in prin. ff quor. legat. Quid si inter duos principes vel ciuitates facta est pax, & facta sunt capl'a vt restituātur ablata particularib9 ciuibus, an istis restitutionibus q debeāt fieri possit opponi ista dolo petis? dic q sic. istud est singulare verbum. Bal. & an rerum méii tenendū. in c. 1. §. possessores. de pac Const. in vsi. feu & tenet Franc. de Crema. in suo sing. 153. inci. facta est pax ĩter duos principes. Et dum queritur an excep tio doli & lis possit opponi in iudicio pos. Tu dic q pōt opponi in iudicio possessorio recuperandi si incōtinēti pbare pōt, nō alr, vt nos. Ang. ĩ l. ille à quo. §. si de testō. in fi. ff. ad Treb. per gl. in l. si de vi. ff. de iudi. pro quo ē tex. & gl. in l. dolo. ff. de doli excep. & ĩ alleg. l. vi. ff. quorum lega. not scriben. in l. 2. C. de edict. diui Hadri. toll.

stituturi sunt domino, quod est absurdum & incōueniens: & tractatus totus de proc. redderetur inutilis. si verò eidem a quo petiit, tūc regula locum habet. ut d. §. Lucius. Item cōtra regulam uidetur. C. ad leg. Iul. de ui publ. l. si quis ad se feudū. ubi petit sibi reddi possessionem sibi violenter ablatā, & nihilominus postea poterit super dominio con-
s ueniri, & conuentus restituere cogetur. ¶ † Dixerunt quidam quòd hæc regula locum habet in petitorijs tātùm, & non in possessoriis. quod falsum est, ut patet ff. de Carbo. edi. l. iij. §. causæ. & not. in præalleg. l. dolo. & de iudi. l. si de ui. & de regul. iu. l. Inuitus. §. cui damus actionem. Et ideo distin-
a gui oportet in possessorijs: *a* quia aut agit iudicio adipiscendæ, aut retinendæ, aut recuperādæ posses-
d sionis: In primis duobus, s. adipiscendæ & retinēdæ regula locum habet. In tertio uerò, i. recuperandæ,
4 locum non habet; † quia spoliatus antè *b* debet re-
b stitui, quàm de proprietate quæratur, ut d. l. si quis ad te fundum. & C. si per uim, uel alio modo. l. j. & de dona. inter virū & vxor. l. si maritus. & de agric. & cēsit. l. si coloni. & ff. de iudic. l. si de ui. & ad leg. Iul. de ui pub. l. q. cœtu. §. si de ui. & ideo quod hic dicitur petit. debet largo modo poni. i. agendo iudicio petitorio uel possessorio adipiscendæ vel retinendæ possessionis: & quod subiicit restituere, s. eidem: secus si alij, ut superius ostensum est. Dyn.

IN REG. NON EST IN MORA. ARG.

1 *Mora debitori damnosa multiplices producit effectus.*
2 *Exceptio legitimá quæ sit propriè censenda.*

b Ante. Nisi esset quid irreparabile vel irrecuperabile. Ale. l. Naturaliter. §. nihil commune. col 2. de acquir. possess. Vdalri. las. l. 4. §. condemnatum. de re iudic. Anton. Rub. rep §. morte. in l. non solum, nu. 478. de ope. no. nuncia. dixi in stylo parlamenti, cap. 18. §. 10.

defen-

3 *Exceptio quæ potest replicatione excludi; inutilis est.*
4 *Pœna quando ex stipulatione peti possit.*
5 *Pœna ex nudo pacto peti non potest. & nu. seq.*
7 *Stipulatio non cōmittitur super pactione nuda ante litem cōtestatam.*
8 *Rigor iuris quandoq; relaxatur ne contractus inutilis raddatur.*

REGVLA LX.

N*O Nest in mora, qui potest exceptione legitimè se tueri.*

¶ † EFFECTVS moræ afferentis dānum debitori sunt plu- 1
res. vt dictum est s. eo. c. mora. & ab omnibus prædictorum om-
nium effectum excipitur is qui potest defensione legitima se tue
ri. vt ff. si cer. pet. l. lecta. & de verb. oblig. l. si pupil-
lus. & de reg. iur. l. nulla. † Exceptio autem legiti- 2
ma *a* debet intelligi omnis illa quæ non pōt ope re a
plicationis elidi. Nam si exceptioni obstaret repli-
catio, habetur pro non legitima, quia qua ratio-
ne nihil interest utrum quis non habeat ipso iure
actionem, uel habeat eam quæ possit per exceptio-
nē excludi. ut ff. co. l. nihil. † ita nihil interest vtrū 3
quis non habeat exceptionē, uel habeat eam quæ
possit ope replicationis excludi. cùm ita se habeat
replicatio ad exclusionem exceptionis sicut exce- b
ptio ad exclusionem actionis. *b* ut ff. de excep. l. 2.
& hoc etiam confirmatur ex eo quòd reus in exce-
ptionibus in quibus excipiendo ponit seu asserit,
vices actoris sustinet: ut ff. de probat. l. in exceptio
nibus. & de excep. l. 1. Sed contra regulam potest
de iure ciuili opponi: † quia lege cauetur. ꝙ si pro 4
misisti aliquid nudo pacto, & si non faceres, promisisti pœnam
per stipulationem, ꝙ agi potest ex stipulatione, ut consequenter
id fiat quòd in pacto deuenit: aliàs si non fiat, consequitur pœ-
nam in stipulatione deductam. † Cum ergo pœna debeatur ra- 5
tione moræ, & mora non potest esse ubi petitio non est, & peti-
tio nō procedat ex nudo pacto. ut ff. de pactis. l. iurisgentium. §.
sed cum nulla. sequitur ꝙ non possit esse mora: & propterea
nec pœnam committi. unde videtur obstare. C. de pact. l. si pa-
cto. Et si respondeatur sicut primo modo respondent Glossato-
res i iuris ciuilis, uidelicet quòd ibi erat debitum quòd nudo
pacto debebatur, saltem naturaliter, non erit sufficens respon
siò, quia regulariter de iure ciuili sola naturalis actionem non
parit. ut d. §. sed cum nulla. & de uerbo. signifi. l. creditores.

a Adde quæ dicatur & sit exceptio, Abb. & Fel. in rubr. de excep. i pri. & Angel. Aret. Instit. d excep. in rub.

b Adde ꝙ ille qui potest se tueri exceptione, non dicitur esse obligatus. vt dicunt Bal. & Lud. Bolog. in secundis interpre. in l. Mænia §. fundus. ff. so. matrim.

Er

a Adde quando stipulatio pœnalis committitur, & qua actione possit consequi. Bart. Cyn. Bald. Sal. & mod. in l. nuda. C. de contrahen. & committ. stipu & Bart. Bald. Pau. de Gast. & sing. Alex. in l. ita stipulatus. in 5. col. de verbo. oblig. & Barto. in l. si pupillus. ff. de verb. oblig. & in l. petens. & doct. in l. si pacta. C. de pact.

6 † Et ideo secunda responsio melior uidetur, & magis conueniens literæ legis contrariæ, nam ibi non agitur ad id quod debetur ex nudo pacto, sed ad id quod debetur ex stipulatu, & prætextu eius consequitur fortè quod nudo pacto debetur, aliàs consequitur forte quod in stipulationem deuenit. Sed contra hanc rñsionem est valde illa l. si pacto. quia

7 nuda pactio præcessit stipulationem pœnalem. † er

a go stipulatio *a* non committitur nisi lite contestata super actione nuda, & propterea non potest ex ea agi. ut C. de contrahend. & committend. stipulatio. l. nuda. Et si respondeas, qꝫ ibi fuit lis contestata super pactione nuda, diuinare est. Respondebis ergo sic quando stipulatio pœnalis incipit a præcedenti pactione nuda, lex dispẽsatiue permittit agere ex stipulatione pœnali nondum cõmissa, ut metu eius pareatur pacto præcedenti. ut in l. si pacto.

8 † & est ratio in vtroque casu, ne contractus in totum constituatur inutilis, si nihil relaxaretur de iuris subtilitate. relaxatur enim in l. si pacto. quia permittitur agi ex stipulatione nõdum commissa, quod est contra ius commune, ut ff. de uerb. oblig. l. ita stipulatus. & de uerb. signifi. l. cedere diem. & d. l. nuda. Relaxatur similiter quia permittitur agi & litem cõtestari super pacto nudo, quod similiter remotũ est a iure cõmuni, vt in l. iurisgentiũ. §. sed cùm nulla. & C. de pact. l. legẽ. & de pact. cõuent. l. 1. sed de iure canonico hoc secundum iure cõi sine dispensatione procederet, cũ nondum pactũ, ita pa

b riat actionẽ *b* sicut vestitum. suprà de pact. c. 1. Dy.

b Adde an ex nudo pacto oriatur actio de iure canon. Doct. in c. 1. de pact. in antiqs. Bald. & ibi Alex. in addit. col. 7. in l. cum quis. C. de iur. & fact. igno. & Bart. Alex. in l. iurisgentiũ. §. igit. ff. de pact. & Bar. i l. quintus. ff. de pact. & Inn. in c. nouit. de iud. dat nobis vnã bonam cautelam cõsequendi id quod nobis est promissum nudo pacto. vbi videas etiã per modernos, & Salicetum, & Alex. in d. l. legẽ. C. d pactis. & Lupo. Rom. in consi. 30. & Bal. in l. petẽs. 3. alleg. col. fi. in rep. Padua. & text. sing. in c. iuramẽti. 22. q. 5. & Alex. in consi. 16. in 2. volu. & latius in cõsi. 12. col. 2. per totum. lib. 52. & Ang. A re. in §. in personam eolum. penul. Instit. de act. Ex quo infert. Bald. in d. l. petens, quòd in terris imperij inter laicos, & in foro Cæsaris seruatur decisio iuris ciuilis: in terris vero ecclesiæ seruatur ius canonicum quod simpliciter inter clericos seruaretur vbique. & per Bald. in auth. ad hæc. col. 2. in fi. cum princ. seq. C. de vsur. & Angel. in repet. l. si certis.

annis. C. de pact. vbi in 2. col. dicit q in terris imperij laicus ꝯ laicum potest agere ex nudo pacto in foro ecclesiastico per uiam denunciationis Euangelicæ. & ad prædicta vide Ioan. Bapt. de S. Seuerino in suo eleganti tract. & de pact. in q 13. de versi. 7 & Bald. in l. diuisiones. in fi. C. fam. ercisc. & Ioan. Imo. in consi. 102, col, 3. versic. item obijcitur quarto. & super omnes Fel. multum celebre in d. c. 1. col. 1. versi. circa quartũ. de pact. vbi ponit regulam iuris ciuilis negatiuã secundo aliquid ꝯ opinionem cano. tertio corrobo rat cõem opinioné. & quartò ponit nomé declarationis, & proferrò nõ reperitur tam per antiquos, q mod. melius ordinatum & elegantius scriptum. & vide Ioan. Andr. & Bald. in proœ. Decret. qui dicunt actioné ex pmissione in Catalonia non oriri. Adde ad hanc apostillá dum dicit. an ex pacto nudo oriatur actio, istam in §. 1. col 3 & ibi dom. meũ do. Ias. May. In ititu. de actio. nu. 5. eundem

IN REG' QVOD OB GRATIAM.

Argumenta.

1 *Sententia contra minorem lata nulla est, si sine tutoris auctoritate litigauit.*

2 *Contrahens cum minorem non potest eo inuito contractum rescindere.*

3 *Minori quæstio de bonis aut statu lata non debet referri, si probationes habeat in promptu.*

4 *Commodum afferre non debet, quod in odium est introductum.*

5 *Impubes an possit hæreditatem locupletem adire sine tutoris auctoritate.*

6 *Pupilli factum quando circa tutoris auctoritatem sit validum. & nu seq.*

8 *Emens vina an possit petere acida, si eadem excepta fuerint.*

9 *Impetrans ius iniquum quando in eius læsionem retorqueri debeat.*

10 *Ingenuus sententia pronuntiatus, an perdat ius aureorum annulorum.*

11 *Serui an in fauorem domini sint torquendi.*

12 *Iudæi die Sabbati nec conueniri possunt, nec conuenire,*

13 *Conuentio tacita quando habeatur pro expressa.*

14 *Fauorem quando afferat quod in odium est inductum.*

15 *Militia missus ignominiose quod inde commodum censeatur reportare.*

16 *Actus idem, & pœnæ & præmij causa immediata esse nequiit.*

17 *Delictum qualiter causa proxima pœnæ, & præmij esse putetur.*

Ias. in l. iurisgentium §. sed cum nulla. post Pla. ff. de pact. no. Bald. plenè in l. si diuisione. nu. 3. versi. sed iure cano. & ibi posui in apostil. ad ipsum in versi. orițur pacto. C. famil. ercisc. & in auth. ad hæc. num. 13. C. de usur. Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 16. versi. tertius effectus. de constit. Bar. Soc. in tract. in fallen. reg. 9 fallen 9 & quid vtroque iure & qui simpliciter in præalleg. reg. 9. Roma. consi. 30. Alexan. consi. 16. versi quid autem. vol. 2. & consi. 4. vol. 3. & adde quod coram iudice ecclesiastico potest laicus agere ex pacto nudo no.

Bar. in c. 1. in prin. de proba. quod est ita verum, vt episcopus non posset statuere vt ex nudo pacto non possit agi. ita not. Panor. in c. dilecti in princip. de iudicijs. Et non tradas obliuioni vnum sing dictum Bart. in l. fideiussor §. quidam. ff. mandat. quod inter mercatores, & vbi agitur de bono & æquo, pactum nudum producit actionem. ita not. Bald. in l. si pro ea. C. manda. & ibi Salic. Ipsem Bald. in l. 2. C. de cōsti. pecu. licet cōtrium te nuerit, & malè Roma. in l. filius fa. ff. de do nat. Et in quantum dictū est s. pactū nudū obligare &c. Intelligo hoc procedere quādo i eo est causa expssa. alias per errorē pro misisse psumit ita, no. Abb. in c. si cautio. ver. nunc intro. & ibi Fel. in pri. de fide inst. & per hoc limita bis. c. 1. & 3. de pact. & c. iuramenti. 22. q. 5.

REGVLA LXI.

QVOD *ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium torquendum.*

2 ¶ †OB gratiā & fauorē minoris est inductū q nō possit esse in iudicio sine tutoris auctoritate: ut C. de aucto. præst. l. clarū. & qui legit. perso. l. momentaneæ. & ideo si litigauit sine tutoris autoritate, uel curatoris. si quidē fertur sentētia cōtra eū, nō ualet ipso iure, ut C. qui leg. perso. l. 1. & si aduer. rei iudic. l. cū in minores. & ff. de re judic. l. acta. §. cōtra inde fenso. & l. cōtra pupillū. sed si feratur pro eo, valet,

2 vt C. de procu. l. nō eo minus. †Itē in gratiā, & fauo rē minoris inductū est q petere possit restitutionē in integrū cōtra vēditorē ergo si petit, & noluit uti beneficio in integrū restitutionis cōcesso, nunquid aduersarius eius inuito minore possit vēditionē re

a scindere? dicēdū est q nō *a* ne quod in fauorē minoris inducitur, in eius læsionē retorqueatur, ut ff. de minori. l. iudex. †Itē inductū est mere in fauorē pu

3 pilli, cui mouetur cōtrouersia de statu & bonis, q quæstio differatur usq; ad tēpora pubertatis, quia ergo si habet probationes pro se faciētes in prōptu nō erit differēda, sed de præsenti cognoscēda & examinanda: ne qd in eius fauore, &c. & de Carbonia. edict. l. 3. §. duæ. Itē cōfirmatur regula, & traduntur eius exēpla. ff. de leg. cōmis. l. secūda. & de in diē ad dit. l. Sabinus. & C. de fide. instr. l. plures. & de secun

b dis nuptijs. l. generaliter. §. in his autē. sicut hæc *b* regula

a Adde Bart. in si, & ibi Do cto. Modern. & litium expē. & Bal. in c. 2. §. in quiqus. de con suc. recti feudi & ibi car. Ale. & Bal. in l. qd fauore. col. 1 versi. venio ad exemplum. C. de legibus.

b Adde quando procedit quod in fauorem alicuius introductum est, in eius læsionem non debet retorquari Cy. Bar. Bal. & Sal. Pau. & Ias. in l. quod fauore C. de legi. & Bar. Bald. & Moder. in l. nulla. ff. de leg. & Fel. in c. dilectus in 2. versic. octaua conclus. de rescrip. in c. tuis. post princip. de test. versic. in text. & Spec. in tit. de test. § 2. vel si 36. & Bald. consi 329. ante finem. lib. 1. & Fel. post Andr. barb. in c intelleximus. col. 2. versi. no. e x tex, de iudi.

a Adde quando gesta per pupillum sine tutoris auctoritate ualeant. glo. & Bar. in l fin. ff. de donat. & in l pupillum. §. pupillus. & sing. in l. obligat. ff. de aucto. tuto. qui ponit distinctionem Dy. hic, licet de eo non faciat mentionem. & uide Bald. Christoph. Porc. & ibi Ias. in addit. Ioan. Fab & Ang. Aret. Institu. de aucto. tut. in princ. Sed quid in iudicijs. uide Cyn. Bart. Bald. Sal. & Alex. in l. non eo minus. C. de procura. Io. Fabr. & Ang. Aret. in §. neq; Institu. de auct. tut. & decisiones Capel Tholos. decisio 102. & Alex. in d. l. nō eo minus. Et not. φ si pupillus careat tutore, & etiam nō possit hēre co piā iudicis, potest solus ipse adire hæreditatem. ut est gl. sing. sm Ludo. Roma. & Lud. Bolog. in primis interpret. l. de pupillo §. si quis ipsi prætori. ff. de noui oper. nuncia. & Alex. in l. bonorum. in ult. col. 1. uersi. tertiò. limita. C. qui admitti ad bono. poss. possunt. licet Ludo. Bar. & Docto. in d. §. si quis ipsi prætori uelit contrarium. & adde Bald. in d. l. quod fauore. col. 2. & Alex. in l. 3 § adipiscimur ff. de acquir. possess.

regula cōtinet veritatē, ita & eius cōtraria vera est, si † aliquid introductū est in alicuius pœnā uel odiū 4
nō debet in eius vtilitatē cōuerti, vt ff. de leg. 1. l. si seruus pluriū. §. qui autē. & de interdict. & relega. l. relegatorū. §. ult. & l. seq. & not. in auth. de hæred. & fal. §. si verò. & ideo est opponendū ad vtrunq; p ordinē. Et primò ad primū. videtur. n. ei obstare. l. in qua cauetur, † φ impubes nō pōt adire hęredita 5
tē etiā locupletē sine tutoris autoritate. ergo quod inductū est in eius fauorē, videtur in eius lęsionem redire: ut ff. de auto. tuto. l. obligari. §. pupillus hę reditatē. & Institu. de auctorit. tut. §. neq; † ¶ Dicen 6
dū est φ quædā sunt in quibus certū est cōditionē pupilli meliorē cōstitui, & in illis valet factū a pupillo, etiā sine tutoris autoritate, a ne quod in eius a
fauorē, &c. ut C. de procu. l. nō eo minus. & de aucto ritate præstāda. l. 1. & Instit. de auto. tuto. in prin. † Quædā sunt in quibus certū est cōditionē pupilli 7
deteriorē cōstitui. ut si. quis obliget vel vēdat cum damno suo vel actionē cedat, in his factū sine tutoris autoritate non tenet, ut C. de aucto. præstan. l. 2. & 3. de inutili stipula. l. 1. Quædam sunt in quib⁹ dubium esse potest vtrū pupilli conditio constituatur melior, vel deterior, ut in hæreditatis aditione, quia habere potest latentia onera, & in his factū a pupillo sine tutoris auctoritate nō tenet, ut d. l. obligari. & §. neq; & hoc est in fauorē pupilli, ne oneribus implicetur, ut ff. de acquir. hære. l. more ciuitatis nostræ. & l. pupillus. ¶ sed opponitur ad 8
primā regulā, de iure quo cauetur si † uendo vina exceptis acidis & mucidis. & emptor velit acida, non potest, licet in eius fauorē uideatur pactū appositum, ut ff. de periculo & cōmodo rei uendi. l. si vina. Dicunt quidam φ lex contraria locum habet qn̄ fauor inducebatur per Pactum, regula verò qn̄

per

per legē uel priuilegiū,qđ nihil est quia in his quæ
in fauorē inducta sunt ꝑ pactū, locū habet regula:
vt patet.ff locati.l.ea lege.& de lege cōmissoria.l.2.
& 3.& de in diē addit.l.Sabinus. vnde dicēdū est ꝙ
fauor ampliat priuilegiū quod supra vel ex ius cōe
cōceditur,ut ff. ad munici.l.1.& C.de thesaur.l.uni
ca.lib.10. sed lex , si uina . nihil inducebat per pa-
ctū ex.vel s̄.ius cōe:& ideo nō propriè pertinet ad
materiā huius regulæ.Tertiò vr̄ cōtra regulā.ff qđ
quisq; iur.l.1.ubi dicitur.†ꝙ si impero ius iniquū,
9 illud retorqueri debet in læsionē meam aduersario
postulāte.sed distinguēdū est, sicut distinguitur in
l.3.eo.tit.videlicet quod si cōcessum fuerit ad postu
a lationē a meā:tūc habet locū l. contraria.sed si non
ad postulationē meā;tūc hēt locū regula.Quatrò ui
10 detur cōtra regulā. ff. de iure aureo.anu.l.2.†ubi
sentētia lata ꝑ ingenuitate, facit eū qui pronūtia-
tur ingenuus ꝑdere ius aureorū annullorū. Sed di-
cendū ꝙ nō operatur illud directè sententia, sed ta
cita renuntiatio illius qui petijt se pronuntiari in
genuum.eligendo.n.vnum de duobus cōtrarijs,vi
detur tacitè renuntiare alteri, ut C.de codic.l. ult.
& de furt.l.1.& ideo ad id cui renuntiasse videtur,
per electionē alterius non debet regressus dari : ut
s̄.de elect.c.vt quis.lib.6.& ff.de lege cōmiss.l.si fun-
dus.§.eleganter.& l. post diem.Quinto opponitur
11 de l.pridem.C.de qō.† ubi serui vel liberti paterni
vel materni etiā in fauorē dñi vel patroni non tor
quentur: sed illud ratione cōnexitatis, quia si pro-
eo,sequeretur ꝙ etiam contra eum,cùm testis pro
vtraq; parte deponere debeat ut C. de epis & cle-
b ric.auth.si iudex. b ¶ sexto oppon. de l. die Sabba-
c ti.c C.de Iudæis.† ibi,sicut Iudæi non possunt con
12 ueniri die Sabbati,ita nec possunt alios cōuenire,
sed ibi priuilegium nō stetit in finibus cōcessionis,
sed vltra concessis propter æqualitatem,inter liti-
gatores seruandam , & in ęqualitatem uitandam.
C. de fruct. & lit. expen. l. vltim. & de proxi.
sacr.scrin. l. in sacris. ¶ Septimò opponitur de l.
d inter socerum. §. cum inter d ff. de pact. dot.

 sed

a adde Dyn.& quæ ibi dixi s̄. in regula,in iu dicicijs ꝑoē fi nō.& Dy.ĵ.ea. regula,in 7. op pon. & ibi in additio.& Fel. Sand in capit. sanctorum, in principio, de rescriptis.

b Adde ibi Alex. Imol. in addit. ad Bar. & Bar.& Bald. latius in l.pres byteri.C.đ epi sco. & cleri.

c Adde ibi Bar. & Doct.& Bar ī l.1.§.nun tiatio.ff đ no. oper. nuntia.& Ang. & Alex. post Bar. ī l.fi. C. de iure deli be. & Alex. in l.3 ver 3. limi ta.ff qđ quisq; iuris in alienū stat.

d Adde qđ Bar. in consil. 130. reprehen- dit Dyn. circa intellectum di cti §. cū inter. f q.pater dedit dotē pro filia, & stipulat⁹ est dotē sibi reddi solut. matri, morte filiæ si- ne liberis an ea mortua cū libe ris debeat resti tui dos, vel ce- dat lucro viri, vel eius filij,& Dyn. vr̄ tenere

hic ꝙ credit dos lucro viri. & ipsum ſequitur Bal. & etiam Imo. in l. ſi cum dotem in princ. ff. ſol. matr. & idem tenet Cyn. in l quod fauore. C. de legibus. ſed Barto. contrarium tenet in d. l. ſi cum dotem. & in d. conſi. 130. & conſil. 227. maximè attenta conſuetudine generali. de qua in l. dos. à patre. C. ſolu. matr quia remanet apud liberos hæredes matris. & Paul. de Caſtr. in d. l. ſi cum dotem. & Bal. in authen. ſed ſi quis. C. de ſecun. nupt. tenet ꝙ dos ſpectet ad hæredes mulieris quando pater ſtipulatus eſt ſibi ipſi. ſecus ſi filiæ. de quo vide latè p Ale. in d. l. ſi cum dotem. col. 6. verſi. ſucceſſione ex glo opp. & Ioan. Pet. de Fer. in forma libelli. quo vxor agit ad dot. & vſu. in verbo, dicite dñe. in prin. & Bened. d. Plūb. in rep. t. l. dotem. ſol. matr ff. & Io. de Im. conſi. 64. & Io. Gald. in conſi. j. de donat. inter vir. & vxo.

† ſed ibi cõuentio tacita à cõtrario ſenſu cõuentionis expreſſę percepta debet haberi pro conuẽtione expreſſa, ſicut intellectus perceptus a cõtrario ſenſu legibus expreſſę pro expreſſa lege habetur, ut ff. de teſtam. l. ex eo. & de teſt. qui teſtamẽto. §. mulier & ideo caſus ille nõ eſt contrarius regulę: quia pactum expreſſum non retorquetur in damnũ, ſed tacitum a contrario ſenſu expreſſæ cõuentionis percipitur. Ad contrariã autẽ regulam oppon. videtur enim † quòd id quod inductũ eſt in pœnam vel odiũ, retorqueatur in fauorẽ, quia inductum eſt in pœnã & odiũ tutoris ſuſpecti, quòd a tutela remoueatur tãquam ſuſpectus, & tamẽ conuertitur ad eius cõmmodum: quia non tenetur ulterius de periculo adminiſtrationis neglectæ, vt ff. de ſuſpect. tut. l. decreto. † Itẽ inductũ eſt in pœnã, & odiũ illorum qui de militia per ignominiãm remittuntur, quòd non poſſunt immorari in urbe, vel alibi ubi imperator ſit, ut ff. de his qui notan. infa. l. 2. §. ignominię, & tamen conuertitur ad utilitatem eorum, quia excuſantur à tutelis quæ deferuntur in vrbe, ut ff. de excuſat. tut. l ſed & milites. §. ſed ignominiã miſſi. † Solu. dicendum *a* eſt quod idẽ actus non poteſt eſſe cauſa immediata pœnæ, & præmij: vt d. l. relegatorum. § fi. & l. ſeq. & de neg. geſt, l. ſiue hęreditaria. & C. de hæret. l. curiales. & de tute. l. ne quis. ſed cauſa mediata & remota eſſe poteſt. delictum enim eſt cauſa pœnæ, pœna uerò cauſa inhabilitatis ad aliquem actum uel officium iudicandum, inhabilitas uerò cauſa remotionis ab actu,

13 14 15 16 a

a Adde ꝙ ea quæ ſunt inducta in odiũ nõ debent operari fauorem, ſeu ex eodẽ facto cõſequatur quis præmiũ & pœnam. Bal. in l. nulla. in fi. & Doct Moder. ff de legib. & Alex. in addi. ad Bar. in d. l. quod fauore & Dyn. in l. decreto ff. de ſuſpect. tut. vbi diſtinguit eo modo quo hic glo. & Doct in l. ſiue hæreditaria ff. de neg geſt & Alber. de Roſ. in Dictionario. in litera, actus & pulchrè Fel. in c. dilectus. 2. col. 2. verſi. 4. concluſio. de reſcrip. & in d. c. intelleximus. col. 2. verſi. not. & tex. in fi. de iudicijs,

a Adde quando quis ex consi. teneatur. in gl. in §. opere. Inst. de obli. quæ ex deli. & gl. in l. 2. §. fi. ff. mand. & Bar. in l. non solum. §. si mandato. col. 4. uers. ueniamus. qui tenet opi. Dy. hic & etiam Alex. in addi. ff. de iniurijs. & Bal. in l. non ideo minus. C. de accu. & Bar. & Doct. post gl. in l. sæpe. de uerb. significatione & Bal. in l. ob hæc verba. ubi multa singula. dicit. ff. de his qui not. inf.

actu, remotio autem causa exemptionis ab onere imminente occasione actus, vt d. l. decreto. & d. l. sed & milites. §. sed ignominia. sed contra prædicta
17 videtur ff. de his quib. vt indig. l. 1. † ubi delictum est causa proxima quasi pęnæ & præmij. sed diuersitas personarum & rerum quę ibi erat tollit contrarium, nam ibi respectu fisci meretur. & ideo consequitur præmium, respectu autem patroni delinquit, & ideo patitur pœnam.

& 1. l. data opera. col. 25. C. q. accusare non possunt. & in l. metum, C. qd metus causa. & in l. 1. col. 1. & 2. C. de f. r. fugit. & Cano. plenè præcipuè Fel in c. 1. col. 4. uers. secundum mẽbrum. de offic. deleg. & Sal. & Moder. in l. 1. C. de rap. uir. & Doct. in c. si cui dignũ. maximè Fel. col. 4. in prin. vers. not. ubi ponit regulã cũ pluribus fallẽt. & ui de Paulum de Leaz. & Card. in c. i. de pœn. ubi est notabilis tex. & Ang. Aret. in. §. duplum. col 2. & in § omnes au tem. & ibi Ias. de May. col. 2. de act. Instit. & Angel. Aret. in tract. suo Malefic. in uerbo, Sempronium in §. pen. & fin. & ibi in addit. Ang. de Aret. & Bern. Ladr. & uide Lud de

IN REG. NVLLVS EX CONSILIO.

Argumenta.

1 *Consilio dato quando quis teneatur, & quando non.*
2 *Consilium dans alicui, quando ex eodem obligetur,*
3 *Consilium præstans alij ad delinquendũ quando de delicto teneatur.*

REGVLA LXII.

NVLLVS *ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit. obligatur.*

1 ¶ † Si dedi tibi consilium vt pecuniam tuam potiùs in mercimonium quàm in emptione prædiorum converteres, & malè tibi acciderit: quia fortè merces naufragio sunt submersæ, & dubitatur an
a ego teneat? distinguitur: quia aut dedi *a* consilium bona fide, & tunc non teneor: aut fraudulenter, & tunc teneor. & hoc dicit regula, & confirmatur. ff. eod. l. consilij. & mandat. l. 2. §. ult. sed uidetur de consilio teneri etiam si non fuerit fraudulentum, ut ff. mandati. l. si remunerandi. §. si tibi
2 in fi. sed ille §. debet intelligi † quando aliàs facinus non fuerit, quare distinguendum uidetur quia aut datur consilium contrahenti aut datur consiliũ delinquenti. Si contrahenti, aut erat alias contra

Ro. in suis singularibus. fo. 11. col. 3. incip. in contractibus. & Angel. de periss. in l. 1, C. de uili aggerib. & Alber. de Gaudi. in tracta, Malefic. tit. de quibus q. 5.

a Adde an & quando excipiens vel replicans videtur fateri intentionē aduersarij Lud. de Rom. in l. cū mulier. colum 5. & ibi Bald. in reper. 20. col. & Io. de Imo. ff. sol. matr. & Bal. in l. alla, C. de his quib. ut indig. per Alex plenè in l. decē. col. 7. ff. de verbo. oblib. & Fel. in c. cum venerabilis. co 4. uer. an & quando. de excep. vbi ponit. regulā φ non fatetur, & sex casus exceptus à regula prædicta. & vide ∫ing. Ang. Aret. in rub. in ∫titu. de excep. col. 2. Et au dicens se absolutū videatur fateri excōmunicatum. vide Abb. Sicu. in c. venerabilē. co lum. p n. & sic adde an cōfes∫io possit pro parte acceptari, & prò parte non. Bar. in l. si quidem. C. de exce. & Bal. in l. age cum Geminiano. C. de trans. Alber. de Rosa. in Dictio nar. in litera,

contracturus, aut non, si non erat contracturus, tenetur is qui consilium dedit: ut l. si remunerādi. §. si tibi. sed si erat aliàs cōtracturus, tunc locū habet distinctio regulæ, quia si interuenit fraus in consulente, tenetur ut hic. & ff. eo. l. consilii. & de dolo, l. quod si cùm scires. & de furtis. l. falsus. §. si q̃s nihil. & mand. l. 2. §. tua. † Sed si datur consilium delinquenti, variæ sunt opiniones, mihi autem uidetur φ aut is cui consilium datur nō erat aliàs facturus, aut erat aliàs facturus, si nō erat aliàs facturus, simpliciter tenetur qui consilium dedit, ut ff. de iniur. l. non solum. §. si mandato. & §. Proculus, & §. Atticinus. Sed si erat aliàs facturus, aut præbuit consilium & non opem, aut opem & non consiliū, aut consilium & opem, si consilium tantū, tenetur, q̃a non oportet laudando malitiam augeri, ut ff. de seruo corrup. l. 1. §. persuadere. & C. de fur. l. si quis seruo. si ope tantùm sine consilio principali & secūdario, nō tenetur, ut ff. de fur. l. si pignore. §. qui ferramenta. si consiliū & opem, nō est dubiū φ tenetur. ff. de uerb. signi. l. sæpe. §. item dubitatum est. & instit. de oblig. quæ ex delicto nascuntur. §. ope. Dy. 3

IN REG. EXCEPTIONEM. ARG.

1 *Excipiens quando præsumatur confiteri, & nu. 3.*
2 *Exceptionem iuris proponens, an censeatur tacitè confiteri. & nu. 4. & 5.*

REGVLA LXIII.

EXCEPTIONEM *obijciens, non uidetur de intentione aduersarij confiteri.*

¶ † SI opponat conuentus exceptionem facti siue intentionis, ut quia negat se debere, certum est φ non uidetur confiteri de intentione actoris: q̃a confessio & negatio directè contraria sunt, & ideo ad positionem vnius non sequitur positio alterius, sed remotio. ff. de uerb. sig. l. hæc uerba, & de institut. l. sed & si. §. institorē. in Auth. de manda. princ. §. neq; autem. *a* sed si opponat exceptionem iuris, 1
vt pacti de non petendo rei iudicatæ, iurisiurandi,
præscriptionis & similium, † an uideatur tacitè cō 2
fiteri

exceptionem vtendo & Cep. in caut. 89. vel etiam ponit pe iuramento delato reo, an sit indiuisibile vel non, de quo uide singulariter de Homedeis. & Fulg. in quodam eorum consilio posito in fi. tractatus Maleficiorum domini Bonifacij de Vitalinis, quod incipit, supposito statuto ciuitatis Mediolanen. quod posui in fi. lib. Consuetu. Biturig. & adde ibi, & vide gl. super uerbo, malignātium. in c. cupiates. & ibi do. pe. S Gemi. de elec. §. eod. & vide Bar. in l. non vtiq;. & ibi Alex. in addi. ff. de excep. & Cyn. Bal. & Sal. in d. l. siquidem. & Cy. & Doct. in l 2. C. de dona. inter vir. & uxor. & Bar. singulariter in l. Aurelius. §. idē quæsijt. ff. de liber. leg. & Bal. in l. una. C. de confes. & Dy. in regula, null⁹. uer. unde mihi uidetur, & Ludo. Bologn. in l. si re. C. de inge. man. in primis interpr. & Ale. in consi. 2. col. pen. in fi. uol. 4. & Fel. & ibi, Phili.; Simo. in addi. in c examinata. de iudi. col. 1.

fiteri de intētione actoris, ita ꝙ actor releuetur ab onere probandi intentionem, & reus afficiatur onere probandi exceptionem, dubitatur, & primò uidetur ꝙ non, quia verba simpliciter prolata referri debent ad propriam significationem, & non abusiuam, ut ff. de leg. 3. l. nō aliter. §. Titius. & de uerb. signifi. l. nepos. sed exceptiones iuris, sunt propriè exceptiones, quia excludunt actionem competentem, facti uerò abusiuè. quia non excludunt actionem quum nulla sit, ut ff. de except. l. 2. & ibi not. Item quia indefinita æquipollet vniuersali, ut hic. & ff. de excep. l. non utique. loquitur indefinitè, ergo uidetur omnem speciem exceptionis cōprehen
3 dere. Mihi autem uidetur † ꝙ aut excipiendo aliquid simpliciter negat, aut excipiendo, aliquid ponit. si negat, vt in exceptione non numeratæ pecuniæ, & non numeratæ dotis, uerum est ꝙ non uidetur cōfitenti de intētione actoris, ut hic. & ff. de ex-
4 cep. l. non utiq; † sed si excipiendo ponit, aut simpliciter, aut sub conditione, si simpliciter. ut quia dicit sibi pactum factum de non petendo, soluisse, vel absolutum esse, tunc de sola exceptione tractādum
a est, absque eo ꝙ actor intentionē probauerit. a † sed
5 si negat, & sub conditione ponit, quia dicit se non teneri, & si non apparebit eum teneri, dicit sibi factū pactū de nō petendo: tūc nō videtur cō fiteri de intētione actoris: & ideo nō afficitur onere ꝓbandi exceptionē, nisi actor ꝓbauerit intētionē suā. & hęc probantur. C. de excep. l. si quidem 2. & 3. respon.

Adde. Lanfra in c. om̄ ꝯ §. cōfessiones. nu. 12. addi. in uersi. acceptura. Panor. plenè in c. bonæ memoriæ. lo. 2. in uersi. confessio. nu. 29. de postul. prælat. in c. cum uenerabilis. num. 1. in uersic. uidetur, & Philip. Franc. de excep. in uersi. actorit intentionem. dixi in apost. in Scylo. par la. parte 1. tit. de excep. uersi. item si quis,

a Adde quando excipienti incumbit onus probandi Bart. & ibi Alexand. in addi. l. 3 versic. item oppo. ff. de excep. & Bald. in l. si ex cautiōne colum. 1. c. de non num. pecu. Bart. Imol. & Moder. post Dyn. in l. in illa. ff. de uerb. obl. g.-

a Adde Bar.in l.cum hi.§.eam transactionem.& ibi Bal. post glo. ff de transactio.& glo.Bar.& Alexan.in addit l.ob æs.C.de prædijs minor. & Bar.in l.cum lex.& ibi Alex.in additio.ff.de fideiussor.

b Adde ad dicta hic per Dy.Cyn.Bar.col.2.Bal. col.5 & Sal.in l.non dubium. C.de leg.& aliquid per Fel.in c.2.notab.de testib.& Abb. in c.quod ad consultationem. in 2.notab. de re iudi. & per Petrum de Anch. in c. 1. de constitu.& Bar. in d.l cum lex. ff. de fideiuss. & in l. si is qui. col. 11. ff. de vsucap. & Cy. in l.1.C.de hære.actio & pulchrè Henric. Boich. in c. ex literis.de sponsalib. sed quod Dy. hic omisit vnum.s. qñ lex imponit pœnã, an statim annullet & infringat actũ, vt dicit Bart.in l.1. ff. de his quæ pro non scripto, qđ latiùs examinat. & ibi Mod.in. l. prætor.§. 1. ff. de noui oper. nuntia. &.uide quæ dixi ĩ lib. Consuet. bituri gum. de matri.§.1. col. 3.

IN REG. QVAE CONTRA IVS.

Argumenta.

1 *Alienatio bonorum pupilli contra formam iuris facta, est ipso iure nulla.*

2 *Crimina non sunt pro infectis habenda; licet contra iuris formam sint facta.*

3 *Facta contra ius non valere, in quibus verum sit. & nu. seq.*

5 *Effectus qui retractari nequeant.*

6 *Relegato an licitè bona adimantur.*

7 *Factum illicite quando teneat.*

8 *Clausula specialis quando præferatur generali.*

REGVLA LXIIII.

QVAE *contra ius fiunt, debent utique pro infectis haberi.*

¶ † SI res ecclesiæ vel pupilli alienantur contra 1
iuris formam pro non facto *a* habetur cum ipso a
iure non teneat, eo ipso, quod facta fuit contra iuris prohibitionem, vt s̃.de reb.eccel.non alie.c.2.lib.6. & C.de sacrosanc.eccle.l iubemus. & de admin. tut. l. lex quę tutores. & de præd. mino. l.1. & ideo ex tali alienatione nec transfertur dominium, nec paratur præscribendi titulus, ut C. de præd.min. l. si prædiũ.& de auth.præst.l.cum qui. & de usuc. pro emp.l.fi.& prealleg.c.2.lib.6.¶ Sed contra regulam
videntur obstare † quia certũ est quod furta, homicidia, adulteria, & crimina seu delicta cõtra leges cõ 2
mittuntur, ut ff.de iniur.l.1, in prin.& tñ nõ habentur pro infectis, nã si haberentur pro infectis, nulla pęna pro his imponeretur. Itẽ impossibile est illud quod est factum, non esse factũ: ut ff.de c.& postlim.re.l.in bello.§.factæ. Dicunt Glossatores iuris Ciuilis † quod regula locum habet tãtùm in 3
his quę de iure sortiuntur effectum. quod videtur nimis pueriliter dictũ: imò de his quę de iure impediuntur sortirj effectũ, quia sunt contra prohitionẽ iuris. Sed propter reuerentiã dicentiũ *b* b

susti-

sustineri posse, ꝙ hęc regula loquitur de his quę de iure sortiũtur effectũ, idest quę sunt, aliàs de iure permissa, vt pacta, vel similia, sed quãdo nõ fiunt secũdũ iuris formã, intelligũtur prohibita, & pro-
4 pter hoc sortiũtur effectũ de iure. † Clarius autẽ dici potest ꝙ regula loquitur in his quæ sunt de iure prohibita, sicut euidenter uerba ostendunt hic. & C. de legi. l. nõ dubiũ. tamẽ in his quæ de iure sũt prohibita quædã reperiũtur quorũ effectus potest retractari, id est ad primum statutũ reduci, & executio impediri. prout donationes, & cæteri cõtractus testamenta, & similia, & in his propriè procedit ef-
5 fectus regulæ. † Quædã sunt quorũ effectus non potest retractari, id est ad primum statũ reduci, ut homicidium, & similia. homo enim mortuus reduci non põt ad uitam, nisi virtute solius Dei a d illa nõ extenditur, effectus regulæ. Ite opp. iure cauetur ꝙ
a sẽtẽtia a sub conditione ferri non debet, & tñ si feratur, lata tenet, ut ff. qñ app. sit. l. 1. §. biduum.
6 ¶ † Item relegato ad tempus non debent adimi bona, & tñ si adimantur, tenet ademptio. ut ff. de interdic. & releg. l. relegatorũ. §. ad tps. ergo ea quæ fiunt

a Adde Bart. & Bald. in d. l. non dubium, & ibi Alexan. in addi, & Bald. & Bart. & Sal. in l. cum iudex. C. de sentent & interlo omn. iudi. & Angel. Aret. in d. §. biduum & Abb. & Fel. in l. quod ad consultationem. in princ. de iud. & Alexan. consi 83. in vlt col. per totum. vol. 3 & adde quòd sententia interlocutoria, siue diffinitiua lata expressè contra regulam iuris communis, est nulla, licet reperiantur aliqui casus excepti, in quib⁹ saluari posset illa sententia, ex quo illi casus spãles nõ sunt expressi in sententia. vnde si iudex interloquitur seruum torquendũ esse cõtra dñm suũ, hæc sententia est nulla. vt est gl. in l. 2. ff de appe. recip. Similites si pronuntiauit iudex filiusfamilias, aut minorem. 14. annorũ potuisse testari, & ideo valere testm̃, sentẽtia ẽ nulla. tex. & ibi. cy. Bar. Bal. & Sal. in l. 2. C, qñ appel. non fit. licet possit saluari in peculio castrensi, vel quasi. Similiter videmus in citatione facta vt quis compareat die feriato, est nulla, nisi exprimatur causa specialis, ꝙ tpe illo possit procedi. vt. no. l. no. in c præterea. de dilatio. & Bart. in l. 2 ff. si quis in ius voc. non ierit. & Matth. de Matth. in suis notab. col. 4 & quando nulla sit sententia, & casus in quibus lata contra ius non est in ipso iure nulla, vide plenè Fel. in c per tuas. col. 3. de accus. & pulcrè. in cap. 1. prin. de re iud. vbi ponit 7. ampliationes & duodecim limitationes

Adde, inquantum loquitur de citatione facta ad diem feriatam, &c. & alleg. Matthesil. col. 3. voluit eum allegare sing 8. incip. nota dñam. de quo vide Card. in clem 1. in 3. opp. de for. comp. Lanfranc. de Orie. in c. qm̃ contra falsam. §. citationes. in fi. & ibi posui in apostil. ad eum. in versi. die feriata, de proba. Fel. in cap. quoad consultationem. col. 1. versi. obstat. tex. de re iud. dixi in apostil. ad Guil. de Cun. in l. dies festos, num. 1. versic. 1. dico quòd non. C. de ferijs. & in additionibus. ad Bal. ibi nu. 1. versi quærit hic Cyn. in versi. an teneatur comparere. & quando quæritur an sententia contra ius lata, &c. vide

omnino Bart. Soc. in suo tractatu fallen. regula 254 & Petr. Philip. Corne. consi 53. inci. per decisioné, in litera m. có fi. 61. incipien. scilicet per m, litera c. vol 1. a Adde. not. commodú possessiõis. & alia collige. p Dy. hic. & Bart. in l. si inter. ff. de reb. du. & Bal. in l. siue aūté. §. si duobus ff. de publ. in l. ordinari. & l. quoties. ibi Iaf. de May. & in repetitione. C. d rei vend. & Fel. in c. ex literis co, t. de prob.

fiunt contra ius non hñr pro infectis. Eſt tñ dicendum, q simpliciter prohibent iura, & non ultra progrediuntur, vel progrediuntur annullando factum. contra prohibitionem iuris non ualet. & pro infecto habetur, ut in l. non dubium. C. de legi. ff. de tut. l. mutuo. sub cõditione. & de teſt. tut. l. certarũ. & l. seq. & in his duob⁹ casibus propriè loquit̃ & intelligitur regula, † ſed ubi ultra progrediatur, & 7
tractatur qualiter annullatur, dãdo actionẽ, uel exceptionẽ, ut patet in his q̃ dolo, vel metu fiunt, qđ fieri nõ debuit factũ tenet. ſed tenere nõ vr̃ cõſiderato effectu: q̃a nihil intereſt vtrũ quis actionẽ nõ habeat an habeat eã qua poſſit p exceptionẽ excludit, ut ff. eo. l. nihil intereſt. Itẽ cùm ultrà progredit̃ confirmãdo factũ illicitè, quod fieri nõ debet, factũ tenet. ut in l. non dubiũ. & §. ad tps. & ff. quando appel. ſit l. 1. §. biduũ. & ff. de ferijs. l. §. 1. † Ratio prædictorũ eſt, quia cum lex ultra progreditur, ſtatur clauſulæ ſpeciali, relicta generali, ut ff. de uerb. obl. l. doli clauſula. & de pœ. l. ſanctio legum. & de adimen. leg. l. alimenta. §. pœn & l. Stichus, Dyn.

IN REG. IN PARI CAVSA. ARG.

1 *Poſſidentis conditio melior eſt in cauſa pari. & nu. ſeq.*
2 *Poſſidens quando præferatur non poſſidenti.*
4 *Doloſius nihil doloſo.*
5 *Accuſator quando ſit melioris conditionis quàm accuſatus. & nu. ſeq.*
7 *Compenſatio, quando in delictis locum habeat.*
8 *Culpa quando, & cui culpæ præponderet.*

REGVLA LXV.

IN pari cauſa vel electio, melior eſt conditio poſſidentis.

† ¶ IN de delicto pari eſt exemplum. ff. de uerb. ob. l. ſi ſeruũ. 1
§. ſequitur. ubi debitor fuit in culpa leui, & creditor in culpa leui. & ideo melior eſt conditio poſſidentis debitoris, quam creditoris agentis. Item ſunt exempla. ff. de dolo. l. ſi duo. & ff. de contrah. emp. l. domum. † Item in pari cauſa, abſque delicto, melior eſt conditio poſſidẽtis. a nã ſi duo emerunt eandem rem a 2 a
diuerſis non dominis, melior eſt conditio poſſidentis, ut ff. de publ. l. ſiue autem. §. ſi duobus. † Item ſi duobus obligatur eadem res, & ignoratur cui prius melior eſt conditio poſſidentis, 3

a Adde Barth. Soc de Senis. in l. 1. col. 3. versi. & hoc vltimum. aliàs inducebam, & ff. sol. mat. & Dy. & quæ dico in prima addi. in reg. qui prior. s. eo. & gl. in §. quod ad pacifi poss. in uersio, nominatorum. in Pragm. Sanct Fel. pulchiè. in c. capitulum. col. 10. versic. de duabus coll. de rescrip.

tis. ff. de pigu. l. si debitor. Itē si duobus est cōcessum
beneficiũ eadē die, vni a sede Apostolica, vel eius
legato, alteri ab ordinario loci, melior est cōditio
a possidentis, *a* vt s. de præb. c. si a sede. l. b. 6. Et circa
materiā huius regulæ multa reperiũtur contraria,
ideo ad omniũ solutionē distinguendũ videtur a
hoc ordine, quia aut pro puniēdo dolũ vel culpam
agitur criminaliter, vel ciuiliter, & si criminaliter,
aut est idē delictũ accusatoris, & accusati, aut diuer
8 sum. † Si idē, repellitur accusatur, quia nil dolosius
doloso. C. de libera cau. l. filiũ. & C. de est l. quoniā.
& de heret. l. quoniā. ver. inter se. si diuersum, aut
b opponitur in modum accusationis, *a* ut in modũ
exceptionis, si in modũ excedtionis, *b* tunc auditur
oppones antequam nomen eius inter eos fuerit
receptum: posteà uerò non auditur, etiam si ma
ius crimen opponat, ut ff. de adul. l. 2. qui hoc di
5 cit. & §. si publico. & §. extraneus. & l. maritus. §. pre
scriptiones. Si in modum accusationis. aut de pari,
aut minori, uel maiori. Si de maior. e auditur an
c tequam nomen suum sit scriptum inter reos, *c* ut
C. qui accus. nō pos. l. 1. postea uerò nullo modo au
ditur, etiam de maiori. ff. de public. iudi. l. is qui
fl reus. & ibi not. † Si de pari uel minori, non auditur,
nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur,
vt C. qui accus. non pos. neganda. Si ciuiliter aut
vterq; est in dolo, aut uterq; est in pari culpa, &
tunc hincinde cōpensantur, siue circa idem, siue cir
ca diuersa repiatur dolus, siue culpa, ut ff. so. mat.
l. uiro.

Adde, quando crimen deductum per viam exceptionis, sit punibile. Barr. in l, 2. §. si publico ff d. adulter. & ibi Alex. in addit. & Cy. & Sal. ĩ l. si magnum. C. qui accus non pos & Bal. in l. si C d fid ĩst & Abb. & Fel. c. 2. circa fi. ver. collige octo excep. vbi ponit octo notabiles conclusiones. & Ludo Bolo. in d. l. 2. §. si. publico. imprimis interpret.

Adde istum, in l. 2 & quod ibi posui ĩ apostil. ad eum in ver. sine aliqua except ff. de except. Flor. in l. notandũ ff ad leg. Aqu. ail. in addit. ad Spec. in tit. de instr. edi. ver. per exceptionem falsi. Are. plene in suo tract. Malefic. in versi. ad querelam. col. 1. dixi in apos. ad Panor. in c. cũ dilectus. nu. 26. in verb. non puniendum. de ord cog & Old. consi. 78. vbi ponit multa iura.

c Adde, quando dicatur nomen fuisse inter reos receptum. glo. in §. præscriptiones, & Bar. in l. adulterij. C. de adulter. Bal. & Sal. in l. neganda. C qui accus. non poss. & Alex. in l. cum mulier col. 1. ff. sol. matrim. & glo. Bart. & Ioan. de Imo. & Alex. in addit. ad Bart. in l. is qui. col. 3. de pub. iudi. & Bald. l. 1. col. 17. C. qui accus. non pos.

a Adde,ibi Cyn. Bald. Bart. & Lud.de Roma. in l. cum mulier & ſingulariter Alexan.ff.ſol.matr.& Innoc & Abb.in c intelleximus. col. vlt. de adult. quando paria delicta mutua compenſatione tolluntur.& per glo. Abb. & fel.in cap. dilecti col. 2. de excep & Angel. Aret. ſing. Inſtitu de excep.in princ. col.14. verſic. eſt nunc hic omnino videndum. & Ioan. de Imo. in d. l.cum mulier.& Spec.tit de excep.§.fi.& quæ dixi in quodá conſi. 1. in ordine poſt tractat. conſuet Bituriguim poſito. col. 7. Et an accuſatus poſſit ſuum accuſatorem recuſare, vide ibi per Docto. & amplè Bar. & Imo. in l. is qui.ff. de pub. iud.& Cy. Bal. & Sal.in d.l.1. & l. neganda. C. qui accuſa. non poſſ.

l.viro.*a* cũ mulier.& de dolo. l. ſi duo. & de eo per a
quem factũ eſt.l. fi. §.ſed & ſi ſtipulator. & de contrahen.emp.l.domũ. & ne quid in loco publ.l. 2. §. idẽ ait.& quod ui aut clàm. l. ſi alius. §. belliſſimè. & l.vlt.§.ſi ád ianuã. & de doli excep. l. apud Celſum.§.Marcellus.† aut unus in dolo,& alius in cul- 7
pa:& tunc ſi circa idẽ non fit compenſatio.quia dolus præponderat culpę *b* ut ff.ad legem Aqui.l.fi.& b
qui foueas.§.hęc aũt actio. & l. ſi putator. ſi circa diuerſa,fit cõpenſatio cùm teneatur uterq; ad quãtitatẽ:ut ff. de cõpenſa.l. ſi ambo.& ibi no.† ſi vnus 8
in lata culpa,alius in leui,præponderat lata, quia æquiparatur dolo, ut ff. depoſi. l. quod Nerua.& ſi mẽſor fal.mod.dixe.l. 1. §. lata culpa. & ſi qui teſt. lib.eſſe iuſ.fue.l. 1. §. nõ aũt.ſi alius in leui, alius in leuiſſima,ꝑpõderat leuis circa idẽ ſicut dictũ eſt ſ. in caſu ſimili.ſecus circa diuerſa eſt ſiut inuicẽ debitores in q̃titatę:ut ff.e.l.cũ ꝑ delictũ. Itẽ ſi unus in leui in faciẽdo,alter in negligendo,ꝑpõderat leuis in faciẽdo,& ideo nõ cõpenſat,nec eſt melior cõditio poſſidẽtis, ut plenè no.ff.ſol. ma.l. ſi mora : Dy.

IN REG. CVM NON STAT.

Argumenta.

1 *Conditio impleta habetur, ſi per eum impediatur, cui impleri debet. & nu. ſeq.*

2 *Conditio quando pro impleta habeatur. & nu. ſeq.*

REGVLA LXVI.

CVM non ſtat per eum ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet ac ſi impleta fuiſſet.

¶ HAEC regula debet per omnia intelligi, & expo-

Adde ad prin. huius apoſtil. quádo quęrit, an & quádo paria delicta mutua compenſatione, &c. vide multũ amplè Panor. in c.intelleximus.nu. 5. & quod ibi poſui in apoſt. ad eum.in ver. ſi agit ap priuatá vtilitatẽ: vbi diſtĩg. poſt Inno. ibi col.1. in glo. ſua in verſi. paria.de adul. & dixi poſt eumdem Pan.in c.1.nu. 1.in verſi.mutua compenſatione.de iniur. & no Bar. Soc. in ſuo tract.fallen.regu.86 & Signorel.de Homi.conſi. 50.& conſi. 70.

b Adde,quando dolus præponderet culpæ, Doct. ſ.in præceden. apoſtil. allegatos.& Alex.conſi.77.col. 2.in fi.& ſeq.lib.2.

exponi ſicut intelligitur & exponitur. ff. eo.l.in iure ciuili.& de verb.oblig.l. in executione.§.fi.vt ecce,ſi teſtator legat mihi fundũ ſub conditione,ſi decẽ dedero hæredi & per hæredẽ ſtat quominus recipiat,cõditio pro impleta debet haberi:vt C.de condi.inſer.l.fi.
1 † & de ſtatulib.l.3.in prin.& §.fi.Item ſi teſtator inſtituat me hæredẽ ſub conditione,ſi decẽ Titio dedero,qui Titius erat futurus hæres ab inteſtato.Nã ſi per Titiũ ſtat quo minus recipiat,habetur conditio pro impleta : vt ff. de condi. inſtit. l.ſi ita hæres.Itẽ ſi ſtipulor à te decẽ: ſi aſcendero Capitoliũ,& per te ſtat quominus aſcendam,habetur cõditio pro impleta,ut d.l.in executione.§.fin.& l. in
2 iure ciuili. ¶ † Sed oppo.& videtur ꝙ conditio non habeatur pro impleta:licet is qui implere debuerit impediatur implere.vt ff. de cond.& demon.l. quibus diebus.in prin.ſed multùm refert vnũ impediatur per eũ cuius intererat non impleri : vt quia futurus erat obligatus conditione impleta ,vel erat amiſſurus rẽ ſuã , vel hæreditatem non habiturus, quam aliàs habuiſſet conditione non impleta , &
a tunc locum habet regula *a* cum iuribus ſupradictis:ſed ſi per eum,cuius non interrerat non impleri , non habetur pro impleta.vt l. contraria. & C.de cond.inſer.l. fi. ff. ad leg. Aquil.l. inde Neratius.§.
3 idem Iulianus. ¶ † Sed oppo. & videtur ꝙ licet ſtet per eum cuius intererat,non impleri, non habetur pro impleta : quia ſi teſtator legat decem liberto ſuo ſub conditione,ſi cum filio ſteterit, & filius moriatur.& ſic per eum ſeu per caſum in perſonã eius contingentẽ ſtat quominus conditio non impleatur , relictum non debetur : vt ff.de ann.leg.l. Seio. in princ.& de cond. & demon.l. illis libertis. ſed di-
4 cẽdum eſt multum referre † vtrum ſtet per eum,id eſt per factum eius, ſiue per impedimentum ab eo præſtitum : & tunc ſimpliciter verum eſt : quia habetur conditio pro impleta , & ita loquitur regula. & de leg. 3. l. qui concubinam.§.vxori. & de adi. leg.l. Mæuia.in princip.& d.l.in iure ciuili. & C. de
5 cond.inſer.l.fi.† Aut ſtet per eum, uel per caſum in per-

a Adde quòd quando ꝑ eũ qui ex euentu conditionis læditur ſit quòminus cõditio impleatur, conditio habetur pro impleta.ſequitur Bart.in ſua diſputatione incip. Peruſiæ ciuitatis. & Vide Bar.in cõſil.133. & quæ dixi ſupra in regula,imputari. in ſecunda addi. & Bartó Imo. Alex. & Bartholom. Socin.de Senis in l.in teſtamẽto. in 2 .ff.de condi.& demonſt. & Ang. in l.1. C.de inſtitu.& ſubſt. & Bart. Soc. de Senis ĩ l. iure ciuili & l. qui b9 dieb9. in princ. ff. de cond.& demõ. & Alex. conſi 102. in 2. col. in prin. vol. 1. & Iaſius in cõſil. 49. col. 2. verſi. in vol. 2. & Bar.ĩ l. vter ex fratribus.ff. de condi inſti. & pulchrè Hẽric. Boich.in c. ſicut ex literis. & ibi Præpo. Mediolanẽſis de ſponſ.

tam licebit: vt ff. da auth. tu. l. pupillus. §. sed si per interpositam. & ad prædictorum confirmationem accedat. ff. de cõtrah. emp. l. non licet. & C. de hære. inst. l. neq;. & ff. de vsucap. l. Labeo. §. sed cum. cum multis simi. ¶ Sed opp. & videtur quòd illud quod
3 nõn licet per se liceat per alium. † Furiosus enim non potest acquirere rem per se, & tamen potest per alium, ut ff. de acquir. poss. l. 1. §. idem acquirimus. & ad idem accedat ff. quæ res pign. obl. poss. l. Arist. & de bo. poss. contra tab. l. 3. §. planè. & l. non putauit. §. sed si exhæredatus. dicendum est quòd illud generale reperitur solutum tripliciter. Vno modo, quòd ista sit regula, & cetera sunt specialia.
4 Secundo, quod quis non potest per se nec per alium a se submissum, sed per alium a se non submissum potest, & hæ duæ solutiones traduntur in l. his enim casibus. ff. de fur. Tertio modo diei solet quòd aut aliquis impeditur per se ratione delicti a persona commissi, aut ratione rei aut mixta ratione rei & personæ, aut ratione defectus intelligentiæ, primis tribus casibus locum habet regula. Quarto casu habet locum lex contraria, sicut soluitur. ff. de vsucap. l. Labeo. & de acquir. hære. l. Antistius. §. fin. Secundò potest intelligi regula magis
3 propriè uerbis consideratis, uidelicet ut † quod non licet alicui facere suo proprio nomine, non liceat alieno, sub colore nominis alterius. Verbi gratia, sicut non licet tutori inquietare pupillum suo nomine proprio, ita nec licebit nomine alterius, vt si habeat ab alio iura cessa contra pupillum. nam non licebit sibi sub nomine alterius pupillum inquietare. ut in authen. vt ij. qui oblig. se hab. §. si quis. sed tunc est contra regulam mani
6 festè. ff. de in ius voc. l. quæsitũ. † vbi licet patronum in ius vocare nomine alieno. & tamen non liceret nomine proprio. sed regula uidetur intelligenda, cùm faciẽdum nomine alterius teneret ad eundẽ effectũ quẽ consequeretur faciẽdo nomine proprio. cũ autẽ non ad eundẽ, sed ad diuersum pertinet effectũ, tunc locum habet lex contraria Dyn.

& Dyn. ĩ. in regula vltima. & Bar. & Doct. in l. hæreditariæ. ff. de furt. cum l. sequ. & Bart. in l. Labeo. §. 1. ff. de vsucapio, & Bald. & Doct. in l. neq; C de hæred. institu. Et qñ tutor per se vel interpositã personam possit emere rem pupilli vide Bal. in d. §. sed si p interpositã personam & in l. cum ipse. & ibi Cyn., Sal. C. de ẽhen. emp. & vi de hic Ioan. Andr. in Mercurial. & Philipp. Franc.

Adde omnino quod notaui in aposti. ad gl ĩ l. si is q. in versi. qnod per me nõ possum & postea in gl. in versi. & ille. ff. de liber. leg. dixi in apost. ad Car. in cle. 1. §. 1. in prin. de regula. not. Card. Alex. in cap. sicut non suo. 36. dist. & card. Alex. in Card. de Zab. in clem. fin. de censi. & inquãtum hic tãgit materiam tutoris, an quando

& qualiter possit cum pupillo contrahere. vide omnino Gerard. de Petra sancta singu. 57. incip qualiter tutores.

a Adde ibi Barto. Benedictum de Plum. in repet. & Imo. quando & in quo art. in criminalibus admittatur procurator. & Bald. consi. 106. colum. 2. versic. 2. quaeritur. volu. 1. & pulchrè Alex. in consi. 110 in princ. lib. 2. Bald. & Sal. in l. reos C. de accus. & Lud. Bolog. in l. praeses. C. ad legé Iuliá, de plag. in secundis interpretation. & Feli. latissimè in cap. me minimus col. 4. & 5. de accusat. & Lud. de Ro i cōsi. 152. & seq. & Cepl in cautel. 323. & in consi. 72. in 1. col. & in consi. 50. & calder. in consil. 2. titul. de procurat.

Adde inquátum hic tangit materiam procuratoris, an in casu criminalibus possit interuenire. Tu vide Anto. Corset. singul. suis in versicu. procurator. ver. potest quis. Felin. in c. memi nimus. col. 3. versi. no. ibi excusaret. cū Bartholom. Soc. in suo tract. fallé. regu. 322. vbi ponit 17. fall. Paris de Puteo. in suo tractat. Syndic. versi. Gerar. de Petra sancta singu. suo 62. incip. ferè per totam Italiam & ibi dat cautelam quòd possit &c.

IN REG. POTEST QVIS. ARG.

1 *Facere potest quis per alium quae seipsum potuit.*

2 *Litigare in causis publicis potest quis per se, non autem per alium.*

3 *Illustres per se litigare nequeunt, per procuratorem poterunt.*

Litigare per se licet actione populari non autem p procuratorem.

4 *Violentum per se licet expellere, non per alium.*

5 *Empyhteutam in possessionem inducere quis potest per se non per alium.*

REGVLA LXVIII.

POTEST *quis per alium, quod potest per se ipsum.*

¶ † SICVT possum per me emere, vendere, locare, conducere, litigare, ita possum per alium. ff. de proc. l. 1. §. usus autem. & de iniur. l. sed si unius. §. idem Iulianus. & §. idem ait. & instit. per quas personas acqui. §. 1. sed contra regulā uidetur, † quia in causis publicis licet per se litigare, non per procuratorem, vt ff. de pub. iudi. l. pen. §. ad crimen. a † Item quia illustribus licet litigare per procuratores, non per se. & C. de procu. l. penul. Item in actione populari, licet per se litigare, non per procuratorem, nisi quatenus actio ad priuatum commodum pertinet. ff. de procu. l. licet. in prin. & de popu. l. qui populari. † Item licet per se violentum sine aliquo interuallo de possessione expellere. & non per procuratorem. ff. de ui & ui ar. l. cùm fuudum. † item licet per se emphyteutam nouum in possessioně inducere veteri deiecto, nō per procuratorem. C. de iur.

a Adde & no. quæ sunt illa quæ possunt per me & non per alium puta per procura. text & ibi Bart. in l. cum miles. secundum vtráque lect. ff. de ali. iud. mut. cau. fact. vbi est sing. casus in quo quis cogitur personaliter agere, vel defendere, & ibi Bald. in l. 2 C. de his qui ueniá in ætа. impe. & Bald. in l. 1. §. pen. ff. de procur. & Inno. & Abb. in cap. quærelam. de procur. Bart. & Bald. in l. Aristo. ff. quæ res. pig. vel hypot. oblig. & singu. Ioan. de plat. in l. nullus. qui C. de decurion. lib. 10.

a iur. emphy. l. fi. §. pe. sed dicendum *a* est omnia supradicta specialia esse regulam verò generaliter. obtinere in iudicio & extra iudicium, ut d. l. 1. §. pen. ff. de procu. & ibi no. restringi autē debet hæc regula ad ea quæ possunt per aliū explicari: in his autem quæ per alium explicari nō possunt, nō procedit regulæ effectus: ut arg. C. de Cād. tol. §. ne autem. & ff. de solu. l. inter artifices. & not. de ui & ui arma. l. 1. §. quoties. Dyn.

IN REG. IN MALIS. ARG.

1 *Promittens illicita, non obligatur.*
2 *Promittens decem dolo ductus, an teneatur.*
3 *Promissum malum dupliciter intelligi potest.*

REGVLA LXVI.

In malis promissis fidem non expedit obseruare.

1 ¶ † Si promitto tibi occidere hominem, uel committere furtum, uel simoniam, vel aliquid turpe, non expedit fidem seruare, cùm promissum ipso iure non teneat. ut ff. de uerb. oblig. l. generaliter. & l. veluti. & l. stipulatio. hoc modo. & l. si plagij. & de fideiussor. l. si à reo. §. illud quod vulgo. ¶ sed opp. & videtur etiam in malis promissis fidem conueniat obseruari. licet de æquitate detur exceptio.
2 † nam si induco te per dolum vel metum ut mihi decē promittas, promissio valet licet agenti ex promissione obstet exceptio doli uel metus. ut C. de inu. stip. l. dolo, & ff. de uerbo. oblig. l. si tuis cùm aliter. Sed dicēdum ꝙ malum promissum duplici-
b ter *b* sumitur. † Nam vno modo dicitur malum, id est super re mala, vel turpi, seu turpitudinem continente

b Adde glos. Christo. Porc. & Ias. ibi in additи. in §. quod ex turpi. insti. de inut. stip. & ibi Ang. Aret. & Bar. Pau. de Cast. & Alexā. in l. si plagij. ff. de verb. obl. & Gy. Bald. & Sal. in l. 2. C. quod met cau. & Bald. in l. 1. col. 2 in c. C. de condit. ob tur. caus. & Io. And. in reg. nō est obligatoriū. s. eod. titu. & per totum. 22. q. 4. & Io. Fab. in §. fi. inst itu. de leg. ubi dicunt Doct. ꝙ promissio pōt dici turpis trib' modis. & vide Alexan. in consi. 5. incipien prætermittēdum est lib. 4. & in consi. 152. incipien. quando pro delicto. vol. 2. & Alex. in addit. ad Bart. in l. dolo. C. de inutil. stip. qui ponit tres limitationes, & uide Abb. Sic. & do. Ant. consi. 253. capit. inter dilectos. de donat. & Cep. Veronen. in caut. 306.

& aliud in cõtractibus, quòd simpliciter dictum est
3 falsum; † quia in legatis alternatiue relictis, est in-
uenire quòd est electio hæredis non legatarij. ff. de
a leg. 2. l. si ita relictũ. §. vlt. & ideo latius, & *a* melius
dicitur quod in cõtractibus alternatiuè conceptio
semper est electio debitoris. ar. d. l. plerũq; & l. nõ
vtiq; §. qui stichum. In legatis verò distinguo, aut
verba diriguntur ad hæredẽ, aut ad legatariũ; aut
simpliciter proferuntur. Primo casu est electio hæ-
redis: quia si testator dicit, Dato talem rẽ aut illam
videtur electionẽ heredi cõcedere, vt l. si ita delictũ.
4 in fi. † Secundo casu est electio legatarij, quia cùm
testator dicit, habeto tibi, aut uendicato tibi illam re
aut istam, uidetur eligendi potestatem concedere
legatario. vt ff. de leg. 1. l. planè. §. vlt. In tertio casu
est electio legatarij, cũ in vltimis voluntatibus ple-
niùs quàm in cõtractibus interpretari oporteat. ff.
de leg. 2. l. Lucio Titio. & ibi plenè notatur, & inde
habuit originem gl. ista primæ regulæ. ¶ Ad secũdã
partem oppo. & videtur quòd non sufficiat alterũ
b adimpleri, *b* sed oporteat alterum non adimple-
5 ri. ff. de verbo. oblig. l. si quis ita. in fin. † sed dicen-
dum est referre inter alternatiuam affirmati
uam, & alternatiuam negatiuam, quia in af-
firmatiua sufficit alterum fieri, vt hic. in nega-
tiua oportet alterum non fieri, tamen idem est
in

a Adde cuius sit electio in contractibus & legatis alternatiuis. Bal. & Doct. in l. planè. §. pen. ff. de leg. j. & Cyn. Bald. & Sal. in l. cum quidam C. de lega. & Alex. l. in l. qui duos. col. 1. ff de leg. 1. & ibi uide quid ingratijs, & beneficijs. & Ioan. Fab. Ang. Aret. & Ias. in Instit. de act. §. huic autem. & ibi Bald. & Bart. in d. l. Lucio. ff. de leg. 2. Henric. Boich. in cap. consti. de plus peti. & in cap. iudicatum de test. & uide gl. in c. j. de collatio. sup. uerb. aut semel. fol. 17. in Pragm. Sanct. & Abb. Sic. & Fel. amplè in c. inter cæteras. col. 2. de rescrip. ubi ponit Fel. regulam cũ 10. fallent. & 10 restrictionibus. & uide Lud. de Vibe in consi. 279. & Ludo. Bolog. in l. si is cui. ff. de leg. 2. in suis secũdis interp. & in l. 3. §. qui Stichũ ff. de eo quod cer. Io. & Ale. in addi. ad Bartol. in l. quamuis ff. de pign. act. & in l. si qs stipulatus. col. 1. ff. de uerbo. oblig. & Bald. in consi. 43. uolum 1.

Adde deductis. s. scilicet in quantum loquitur cuius sit electio in alternatiua. & dic quod in alternatiuis rerum electio est debitoris., & ita intelligatur hæc regula secundum Gail. de Cun. in l. cum hæreditas. nu 1. & quod ibi posui in apost. ad ipsum in uersi. est electio debitoris. C. de peti. dixi in apost. ad Bart. post eum & alios in l. qui duos. in verb. est electio. ff. de leg. 1. facit quod signaui in apost. ad istum in reg. in obscuris in uerb. legatarij.

b Adde quando ad ueritatem alternatiuæ sufficiat unam esse ueram Bald. Cyn. & Sal. in d. l. cum quidam. de leg. & Bal. in l. 2. C. de obseq. Bart. in l. pediculis. §. argento. ff. de aur. & arg. leg. & in l. si is qui. §. utrum. ff. de rebus dub. & Fel. in cap. inter cæteros. col. ult. de rescrip. ubi ponit regulam cum 5. fal.

a Adde naturam orõnis copulatiuæ disiũctiuæ, tex. fin. & ibi glo. & Doct. i l. sæpe ff.de verb. sig. & Lud.de Roma.in fin.§cip. tu habes. fol. 11.

Tu dic quòd voluit allegare Rom.singu. suo 420. inci. tu habes. l. cũ quidã. de quo vide quod notaui in l. si is q.§.vtrum ita, in apostill. in versic. sufficit vnã esse uerã. posita sup gl. i uer. vtrũ ita. ff.de reb⁹dub dixi post Bar. ibidem in apostil.in ver.stat propriè post Alex. & alios. & in addit. ad Io.Fab.inst. de iure personarũ.i ptiu.nu.1 in ver.desiunctiua. & dixi i apo.ad Bal. in l. cũ pponas. nu.3.in ver.exceptio alternatiua.C.de trãsactionibus.

in vtraq; si consideretur effectus: quia in affirmatiua sufficit alterum affirmatiuè: in negatiua sufficit alterum negatiuè, & ideo non est contrarium, sed conueniens verbis regulæ: ¶† Item oppo.& videtur ꝙ vbi verba non sunt coniuncta, non sufficit alterum adimpleri.ff.de ver.sign.l.triplici.§.videamus. sed dicendum est ꝙ tres sunt orationum species. a Nam quędam sunt coniunctę, id est quæ aliquam coniunctionem copulatiuam habent: quædam disiunctiuę, quę habent aliquam disiunctiuã: quædam solutæ, quæ nec disiunctiuam nec copulatiuam coniunctionem habent. †natura copulatiuę requirit omnia simul vera.ff.de verb.oblig.l.si quis ita. & l.fi. & de cond. instit.l.hæred. plures, natura verò disiunctiuæ alterum tantum: vt hic.& ff.iud. sol.l.cõquerebatur.& de cond.& demon.l.cùm pupillus.§.disiunctiuo. soluta verò ex mẽte certa pronuntiantis aliquando æquipollet copulatiuæ, aliquando disiunctiuæ: vt ff.de verb.sig.l.alienationis §.fi.si de mente non appareat, accipitur pro copulatiua.vt d.l.triplici.§.videamus. licet ar. contra.ff. de reg.iur.l.in eo quod.§.vbi verba.sed in §.videamus.considerauit dubium significationis solutę.& in §. vbi verba considerauit effectũ significationis, ex eo ꝙ in obscuris minimum est sequẽdum. s̃. eo. c.in obscuris.† est ergo soluta per se species orationis distincta à coniuncta & disiuncta. Item aliter significat: quia copulatiua copulatiuæ, disiunctiua disiunctiuæ, soluta solutæ, sed effectus significationis nõ distinguitur à significato copulatiuæ quod requirit vtrunq; vel disiunctiuæ, quæ requirit alterũ: quia semper effectus significationis solutæ repræsentat vtrunq; vt copulatiua: vel alterum tantum vt disiunctiua. habet igitur soluta disiunctam & propriam speciem significandi, sed nõ effectum significati extra seipsam. Dyn.

a (right margin, beside "cies. a Nam quędam")
7 (right margin, beside "tiuam coniunctionem habent. †natura")
8 (right margin, beside "c.in obscuris.† est ergo")

IN REG. QVI AD AGENDVM. ARG.

1 *Agere qui potest, excipere multò magis poterit.*

2 *Excipiens de dominio quando non audiatur ante restitutionem possessionis.*

Exceptio

a Adde ibi Bart. Bald. & Salice. & Bald. & Cyn. in l. uis. C. de probat. & Bart. Bald. & Alex. in l. si alienam. ff. solut. matrim. & Inno. in cap. bonæ. de postu. præl. quando spoliato per uiolentum possessorem conuentum rei vend. possit referre causam dominij. & Bald. & in l. 2. in q. 13. C. de seruit. & aqua. & Doct. in c. cum dilectus. de ord. cog. & Lud. de Rom. in consi. 215. & Bald. in l. pen. C. vnde vi. & Bar. & Alex. in l. si quis cõductionis. C. loca. & Bal. in c. in literis. in prin. de rest. spol.

3 *Exceptio dominij non excludit interdictum recuperandæ possessionis.*

4 *Possessor clandestinus an excipere possit de iure dominij contra actorem.*

5 *Conductor possessionem locatori restituere cogitur ante omnia.*

6 *Sententia lata in petitorio an pariat exceptionem rei iudicatæ in possessorio. & nu. 7.*

REGVLA LXI.

QVI *ad agendum admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus.*

1 ¶ † SICVT superficiarius, & emphyteuta & quicunq; alius habẽs dominium vtile, posset agere contra dominum vtili actione in rem: Ita si ab eo conueniatur multò magis excipere poterit. vt ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. & de regulis iuris, l. inuitus. §. cui damus actionem. cùm facilior sit causa concędendi exceptionẽ quã actionẽ, ex eo quia fauorabiliores sunt rei, quã actores: vt in regula iuris. & ex eo ꝙ faciliores sumus ad absoluendũ quã ad obligandum. vt ff. de actio. & oblig. Arianus. & de pęnis. l. absente. Sed oppon. videtur ꝙ qui admittitur ad agendum, non audiatur volens excipere. C. de agri. & consi. l. si coloni. & si per vim vel alio mo-
a do. l. 1. & ad l. Iulia. de vi. l. si quis *a* ad se fundum.
1 †Sed dicendum est ꝙ illæ leges locum habent in iudicijs recuperandæ possessionis, in quibus excipiens de dominio non auditur, nisi primo possessionem restituat, cum spoliatum antè oĩa restitui oporteat: hęc autem regula aliàs obtinet generali-
b ter in quibuslibet iudicijs generalibus, *b* vt dictũ est

b Adde quòd Bart. in consi. 81. colum. 1. in fi. dicit Dy. hic & in l. 2. §. quidam. ff. de interp. non bene dicere. ꝙ exceptio dominij potest opponi agenti interdicto uti possidetis retinendæ seu de turbata possessione: ut tenet in vltima quæstione hic. quia secundũ veram opinionem nõ potest opponi exceptio dominij. sicut interdicto recuperandæ, et uide Bartol. in sua quæstion. incip. Lup9 fuit captus. col. 1. et 5. et ĩ l. naturaliter. §. nihil cõe columna. a. versi. 3. contra prædictam. et ibi Imo. et Alex. et Doct. suprà in 1. addi. alleg. Oldr. de Ian. consi. 1. in fi. et Alex. in consi. 94. col. 2. versi. ero hoc quia lib. 4. et Card. Alex. in c. nomine Domini. 24. distin. col. 6. versi. glo. in gremio. et text. Abba. et ipsum Car. in c. constitutus. de appella.

torio pariat exceptionem rei iudicatæ in iudicio possessorio? Et videtur quòd non, quia separata est causa possessionis & proprietatis. ff. de acquirend. possess. l. naturaliter. §. nihil. a & in l. penult. vnde qua ratione lata sententia in possessorio non parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio. ff. de except. rei iudic. l. 3. & l. an eadem. §. ulti. Eadem ratione lata in petitorio parere nõ debet exceptionem rei iudicatæ in possessorio, & memini quod not. ff. de interdictis. l. 1. §. quædam ꝙ sententia lata in petitorio absorbet ius in possessorio, & cõtrarium huius declaratur. C. de interdictis. l. incerti.

7 †Et propter hoc mihi uidetur distinguẽdum esse, quia si tale est possessorium quod excluditur per exceptionem dominij, vt est possessoriũ adispiscendæ & retinendę possessionis: tunc sententia lata in petitorio nocet in possessorio. Et ita intelligitur quod no. in d. §. quædam. sed si tale esset possessorium, ꝙ non excluderetur per exceptionem dominij, vt possessorium recuperandæ possessionis. ut supra ostensum est: tunc lata in petitorio non præiudicat possessorio. & ita intelligitur quod no. in l. incerti. C. de interdictis.

uer. per hoc ẽt dicebat singulariter. ff. solu. mat. not. Ias. in l. quoties. col. 15. C. d̃ rei ué.

a Adde Bart. in d. l. naturaliter. §. nihil cõmune. colũ. 2. uersicu. contra istam. licet ibi distinguit aliter quàm Dy. hic ibi Ang. in repet. & nouiter Alex. & gl. Cy. Bal. & Sal. in l. incerti. C. de interdic. & Angel. Are. in princ. uersi. interdic. in prin. uersi. in gl. maximè. & Doct. in c. cum dilectus, de causa possess. & propriet. Et quid econtrà lata in possessorio prę iudicet in petitorio. uide Pa. de Cast in cõs. 44. in uol. antiquo. & Doct. s. alleg. & cy. & ibi dixi in regula, null⁹ plus rib⁹. in 6. add.

Adde ad propositum prioes palis q̃ fiti Bal. in alleg. l. naturaliter. §. nihil cõe. uersicu. ut igitur liqueat. & quod ibi dixi in apostil. in uer. possessorio

IN REG. QVI PER ALIVM. ARG.

1 *Tutor quando directa actione tutelæ teneatur.*
2 *Deijciẽs per aliũ ita tenetur, ac si p se ipsum deiecisset.*
3 *Occidens per aliũ, tenetur perinde ac si per se occideret.*
4 *Calumnians per alium perinde puniri debet, ac si per se calumniam fecisset.*
5 *Facere per alium, & facere per se quando differunt.*
6 *Factum per alium an idem sit ac si per se factum esset.*

REGVLA LXXXII.

QVI *per alium facit, perinde est ac si faceret per seipsum.*

1 ¶† SICVT tutor tenetur directa actione tutelę qñ administrat: sic & quãdo administrari mandat, quia qui facit per aliũ, perinde est ac si faceret per seipsum. ff. de administratione tutorum. l. ita. §. ꝙ
2 si quis. & §. gessisse. † Item sicut tenetur interdicto

post Alex.& ibi etiam omnino eundem Alex. in sua lect ff. de acquir. possess.

a Adde ad istam regulam Bald. & Card. Alex. in c. 1.§. si quis decesserit .si de feu. fuer.contro inter do.& agna.

b Adde Bal.& sal.in l. seruos.C.ad leg.Iuliam. de vi pub.ꝙ licet mandatarius non excusetur a pęna,tamen mitigatur. & uide Cep. in caut. 65. & sequen. & Bart. in l. si quis mihi bona.§. qui iussum.ff.de acq. hæred. ubi ponit vnũ casum sing.de quodã domino quẽ not. & Sal.in l. bal. & Sal. in l. nõ ideo C. de accu. & Bar.in opere.fi.đ fur. & in l. non solum.§ mandato.ff. de iniurijs.Et an propriè dicatur p seipsum facere qui per alium facit,ita quòd comprehendatur in statutis maximè pœnalibus quæ debent propriè uerificari,iuxta l. 3.§.hæc uerba.ff.de negotijs gest. uide Bal.in c. causis.§.Opizoni uersi.etiam in statutis.de pace Constantiæ. & Doct.3.alleg. & Ang.Aret.in prooem,instit.§ igitur.col 2.& in tract.suo Malefic.in gl. Sempronium.uersi.14.tex.& Bar.in l,hæc uerba.ff.de adult.& Ias.in l. si quis id qđ ff.de iuris.om.iud.& Alex.in l.familia.§.si eo.tit.& Bald.in l. Gallus.§.& quid si tantum.ff.de lib. & posthu. & Cyn.in l. si per alium. ff. ne quis eum qui in ius uoc.& Abb.in c.mulieres.& ibi Fel.de sent.exc.& Bal.consi.3.uol 3.& Ale. consi 65.uol.4,& cepol.consi.34.& Bar.in l.si is qui. col.21.uer. uenio, ad fin. de usuc.& in l.si uniu .§.5.ff.de iniur.& And. barb.in reper. rub. de fide instr. col.9.ante.fi.& an mandans & mandatarius possint excusari in uno & eodem libello,uide tex.sing.& ibi Bar.& Lud,Bol.in l.Athletes uersi.scriptorem. & ibi scripsi.in addit.meis.in eo.uer.scriptorem. ff.de fals. & Bal.in l.minorem. de his quib.ut indig.& Ang.in §.1.in auth.ut omnes obe. iudic. ubi dicit unam quod est fortius.quod & si fuissent accusati in diuersis libellis,possint condemnari postea simul.& semel in eadem sententia.vnde Lud. Bol. in d.l. Athletas. dicit quod mandans & mandatarius tenentur eadem lege,secundum Cy. in d. l. non idõ minus.C.de accusa.& in l.1.C.si reus uel accus.mor.fue. & uide Bar.in d.§. si mãdato.Ang.Are.in §.interdũ furti.instit.de obli. quæ ex delict. nascunt.& Cepol.in caut.vlt.Hippol.de Marsi.in suo sin.185.Abb.& Doct.in c.ad audientiam.de homi,& Fel.in c.sicut dignum.in prin.eod.tit.& Cepol, in consi.34.

vnde vi,qui deiecit per se, ita si deiecit *a* per alium. a
vt ff.de vi & vi armata.l.1 §.deiecisse. & de regulis
iuris. l. hoc iure.§. deiecit. † Item sicut tenetur le-
ge Cornel. de sicarijs,qui occidit per se, ita *b* & qui b
occidit per alium. C. de accusat. l. non ideo . ff. ad
Syllanianum.l. & si certus sit percussor. argum. ad
Turpil. l. 1. §. pen. † Item sicut punitur tanquam 4
calumniator, qui per se detulit, & non probauit.
ita,& qui per aliũ.ff. de iure fisci.l.2. §. diuus Pius.
& l.non tantum.& ad idem potest induci.ff. de fide
iussoribus.l. postulare cum infinitis similib. ¶ Sed
opponitur, & videtur ꝙ longè aliud sit facere per
se, quàm per alium.ff.de solut.l. inter artifices. sed
dicendũ est † ꝙ vbi eligitur personæ industria, re- 5
gula non procedit. C. de caduc. tollen. l. vna. §. ne
autem.& d.l. inter artifices.vbi non eligitur perso-
næ industria, tunc procedit effectus regulæ.† Item
opponitur & videtur impossibile esse factum per
alium,

a Adde Bart.in l.inter artifices an quis possit legere per substitutum. & plenè in l.nemo.& ibi Alex.in additio ff.de duobus reis.& Cyn.in l. quisquis. C. de episco & cler.& Bal.in l.parabolam.eo.tit.& Io. And.hic. & in regula,contractus.in Mercurialib.& Bar.in l.1.de præpos.agen in reb.lib.12. & in l.1.§. aduocatus.ff.de uarijs & extraordina.cogni.& Fel in prooem.Decreta, col.30, Et uoluit allegare.in c.1. in 2. col. .uersi. furtum, Doctor. de sum.Trini. & fide cathol. & spec. in tit. de salarijs. § fi. quæstio. fi. Bald in l.fi. ff. de excusa.Bal. & Salyce. in l. 1 §. ut autem. C.de cadu. tollend. & Doct. in c.cum dilecta.de rescrip. & Fel. in c. fi. de offic. deleg. & Ludo. Bolo. in l.certe.§. 1. in primis iterpretationibus. ff.de precar, & Ioan.ds Pla in l. nullus qui. C.de decur. lib. 10 & ibi Rebuffi.& in addit. meis ad eum.& Panor. In ea.firmiter. in antique & not. addit. de sum. Trinita. dixi in glo. in uerbo, seruum in l. Stichum. apost.in uersi. eo.in faciendo suos. de statu. libe.

alium perinde haberi,ac si fuerit per seipsum. quia iure cauetur q etiã factum ab eodem diuersis temporibus non repræsentat identitatem eiusdem facti,vt ff.de cõdit.indeb.l.si non sortem. §. libertus in authen.de fide instrument.circa princip. Dicendum est quantum ad ueritatem impossibile esse factum vnius dici factum alterius,sed de quadam iuris interpretatione procedit,q factum unius,alterius intelligatur.ut ff. de duob. reis .l. nemo. a & not.ff.de ui & ui arma.l.1.§.deiecisse. & §. quod dicitur. sed videtur quòd hæc regula sit superuacua per illam quæ est posita suprà cap. potest. sed non est,si quis bene aduertat, quia illa loquitur de potestate explicandi per alium, ista verò de effectu explicati.Dynus.

IN REG. FACTVM LEGITIME

Argumenta.

1 *Matrimonium legitimè cõtractum nõ dissoluitur ob furorem alterutri superuenientem.*

2 *Faciendum quando impediat, quod factum tollit.*

3 *Tutor suspectus accusari nequit tutelæ finita.*

4 *Actio de partu conoscẽdo locũ non habet patre mortuo.*

5 *Stipulatio seruitutis quando corrumpatur pro indiuiso.*

6 *Actus perfectus non uitiatur si deuenerit ad casum, qui incipere nequiuit.*

7 *Inquisitio inchoata cessat ordinario superueniente.*

7 *Legatum debiti purè factum creditori,nõ ualet,in diẽ autem valet.*

REGVLA LXIII.

FACTVM *legitimè retractari non debet,licet postea casus eueniat a quo non poterat inchoari.*

1 ¶ † Si homo sanæ mentis contrahat matrimoninm, licet postea fiat furiosus, non propter hoc dissoluitur matrimonium iam cõtractum.ut ff. de

his

peruenienς qui impediret ab initio inchoari, non tollit iam factum. & ita loquitur regula. ff. eod. l. in ambiguis. §. 1. & de ritu nup. l. si qua. & de serui. rustic. prædio. l. via. §. quæcunque. & de verb. oblig.
7 l. pluribus. §. & si placeat. vnde sumitur arg. † quòd si post inquisitionem per officium inchoatã, & ante sententiam, superueniat ordinarius accusator,
a inquisitio *a* quiescat: sed si superueniat post sententiam, non tollitur effectus inquisitionis factæ, nisi probaretur præuaricatũ processum. ff. de præuaricatio. l. præuaricationis. & de liber. homi. exhiben. l. 3. §. si tamen postea. & de accusa. in l. si cui. §. iisdem. & d. l. si maritus. §. si ante. ¶Sed contra prædictam solutionem videtur. Institu. de leg. §. è contrario. & ff. ad legem Falcidiam. l. verbis legati. vbi
8 dicitur † ꝙ si lego debitum purè creditori, nõ valet legatum: sed si lego debitum in diem, bene valet legatum, adeò ꝙ si dies ueniat testatore viuente, legatum non vitiatur. ¶Sed dicendum est, quòd aut superuenit casus annullationis, & tunc habet
b locum prædicta distinctio: aut superuenit casus *b* ad eundem effectũ tendens, & tunc alium tendentẽ ad eundem effectum quem inuenit, secum concurrere patitur. vt in d. §. econtrario. Instit. de leg. & d. l. verbis legati. ad leg. Falc. Dyn.

a Adde, & not. ꝙ si incepta inquisitione superueniat accusator, finiatur inquisitio. de quo vide cyn, & Bar. in l. 3. §. quia Plautianum. ff. de libe. agnos. & Dyn. & Barto. in l. si maritus. §. si ante. & ibi Alex. in additio. ff. de adul. & Dyn. & Barto. in l. pen. ff. de suspect. tuto. in quibus locis tenet Dyn. opin. quam tenet hic. Sed contrarium tenet Inno. cap. super literis. de rescrip. & Gy. in l. ea quidem. in fi. C. de accus. sed Bar. in d. l. si maritus, ponit vnã distictioné cũ qua trãsit Bal. in d. l. eà quidem. col. pen. & Fel. in c. nulli. col. 1. versi. not. ex gl. 1. de accusat. & ibi Abb. & Bart. in sua dispu. inci. iudex malefic. col. 2. versic. 8. Et adde ꝙ no. Bal. in l. si seruus pluriũ. §. si quis ante. ff. de leg. 1. & singulariter Ang. Aret. in tract. malefi. in prin. col. 10. versicu. quæro, an inquisitus. ibi uide Ang. de Arim. & Bart. Land. in add. & Gãd. de malefi. titu. quomõ de malef. cog. & per inquisitionem. col. 3, versi. sed pone ꝙ iudex.

b Adde, quando casus superueniens, tendens ad eundem effectum cum legato faciat valere legatum. Bart. in l. 2. ff. de his qui pro non scrip. hab. & latius. in l. pluribus. §. si placet & ibi Paul. Pet. & Alex. ff. de verb.

Adde inquantum hic tangit materiam decimarum. & an ex priuilegio possunt concedi laicis, & per quem, vide Archid. & Card. Alex. in c. Hadrianus. 63. dist. & in cap. in synodo. 97. dist. notat Host. in cap. quamuis. de deci. Card. in cle. clerici. q. 4. eod. tit. dixi in apost. ad Panor. post eum & alios. in cap. cum homines nu. 3. in versi. nec præscribere. eod. tit. in antiq. & Fel. cap. causam. col. 2. versi. signa theoricam, & versi. limita 20. de præscrip. & Pan. omnino. consi. 136. volum. 1.

IN REG. QVOD ALICVI. ARG.

1 *Concessum alicui gratiosè, ab alijs in exemplum trahi non debet.*
2 *Immunitas alicui concessa non excusat reliquos quo minus ad munera teneantur.*
3 *Beneficium alicui specialiter indultum non debet ab alijs trahi in exemplum.*

REGVLA LXXXIIII.

QVOD *alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab alijs in exemplum.*

¶ † Si summus Pontifex concessit alicui de gratia speciali, 1
ꝙ posset habere plura beneficia cum cura, & ꝙ posset per procuratorem visitationē facere, vel precipere integraliter fructus beneficiorum suorum, absque eo ꝙ in ecclesijs resideret hoc nō debet trahi ab alijs in exemplum: sed ius cōmune seruari, quod est per omnia contrarium supradictis. † Item si cōcessit alicui ꝙ non teneatnr subire munera publica, vel soluere decimas: quia fortè in aliqua re prospere gesta uirtuosè se habuit hoc similiter trahi non debet ab alijs in exemplum: sed ius commune seruari. Et hoc est quod vult dicere regula, & probatur. ff. de constit. prin. l. 1. versi. planè ex ijs. & C. de decur. l. neq; Dorotheum. & l. nullus. lib. 10. & de episco. & cler. l. quoniam, sed etiam videtur, ꝙ ea quæ certæ personę adscribuntur, constituant ius commune: vt C. de no. codi. compo. l. 1. §. nullaq; dubietate
Dicendum est, *a* ꝙ aut rescribitur alicui personę, a
vel vniuersitati, concedendo beneficium † speciale, 3
& tunc non debet trahi ab alijs in exemplū, & ita loquitur regula, & l. superius alleg. & probatur. C. de leg. l. leges vt generales. in fi. aut rescribitur con stituēdo ius commune, & certæ personæ expressio nihil operatur, qnia iura non in singulas personas sed geaeraliter constituuntur, vt in d. l. 1. §. nullaq; C. de nouo cod. compo. & ff. de legat. & senatuscon sul. iura. Dyn.

a Adde Bart. & ibi Ang. de Peruf. I addit. in l. neq; Dorotheum. & ibi Ioan. de plat. C. de decur. ib. 10. & qđ not. Cepol. caut. 92. & Bart. & Ioan. de Plat. in l. vacuatis. & C. de decur. & Bar. Bald. & Doct. Mod. I l. j. ff. de constit. prin. & Ange. Aret. insti. d iu re natur. & qđ princ. & Dy. I. in regula priui legiū. personale. & in regula, quæ à iure cōi. & in regula, in iudicijs & in regula qd ob gratiā. & quæ scrip. i in præ-

IN REG. FRVSTRA. ARG.

1 *Fides non est seruanda ei qui prior fidem fregit.*
2 *Locator expellens colonum non soluentem pensionem, non*

non potest ad pœnam conueniri.

3 *Pupillus qui sine tutoris autoritate rem vendidit, fidē emptori seruare non tenetur.*

4 *Emens a pupillo non caret culpa ideoq; pupillo obligatur, & non contrà.*

REGVLA LXXV.

FRVSTRA *fidem qui sibi postulat seruari ab eo cui fidem a se præstitam seruare recusat.*

1 ¶ † Si duo fratres habentes domos communes, inuicē conueniunt de non alienando sub certa pœna, & vnus eorum alienauit, & vult ꝙ alter ab alienatione abstineat, non auditur, quia frustrà sibi fidem postulat a me seruari, qui fidem seruare recusat. ff. eodem. l. cum pater. §. illi. & de legat. 2. l. cùm

2 pater. §. libertus. † Item si locaui domū pro pensione certa, & promisi eum nunquam expellere, sub certa pœna, & eum expello, quia pensionem non soluit, non potero conueniri ad pœnam, quia frustrà sibi postulat a me fidem seruari qui fidem seruare recusat. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. & quia generale est, ꝙ non seruanti fidem, non debet fides de necessitate seruari, ut ff. de inofficioso testament. l. si institui. in principio. & C. de pactis.

a in l. cùm proponas. *a* & de transact. l. si diuersa. & l. si quis maior. ¶ Sed contra regulam videtur. ff. de act. empt. l. Iul. §. si quis a pupillo. ubi pupillus uendens siue tutoris auctoritate nō seruat, nec seruare cogitur fidem emptori, & tamen emptor cogitur seruare pupillo fidē, sed regula locum habet, ubi eadem est æqualis per omnia personarum con-

3 trahentium conditio. † In contrario uerò non erat æqualis, & poterat imputari emptori, quia sciebat vel scire debebat pupillum contrahendo non posse sine tutoris auctoritate obligari, ut ff. de con

b trahend. empt. l. quia quolibet. *b* & de acquir. hæred. in l. more. Et ideo ratione illius culpæ tenetur ipsi pupillo, & non pupillus sibi, aliàs autem ubi culpa non posset sibi imputari, quia contraxisset cum tutoris auctoritate, sicut pupillo subueniretur per restit. in integ. nec tenetur per restitutionem ser-

dictis locis.
a Adde Cyn. Bal. Sal. & singulariter Ale. & Ias. in d. l. cum pponas. C. de pact. & Ab. & pulchrè Fel. in c. peruenit. lo. 2. ꝺ iu reiura. colū. & Ioan. And. hic in nouel. ubi Alex. & Fel. ponūt 5. casus fallen ꝙ rūpēti fidē uel iuramētū, debet fides seruari, ut ibi uide. & Ale. in l. ut responsum in princip. C. de transact.
Adde dum ꝗ ritur, an fides sit seruāda eā frāgēti. Car. oīne in c. peruenit, el 2. de iureiu. & Bar. Soc. plene ī suo tract. fall. reg. 149. ponit regulā negatiuā, & illā septem limitationibus restringit, Dixi ī apostil. ī uer. eo. ꝗ nō seruat. post a sup. gl. ī ver. legitimè. ff. de loco pub. fruē do. & no. Fel. post Abb. in c. 2. col. 2. ver. venio ad sedam ptē de iureiu.
b Adde Dy. in regula, qui contra iura in prin. infra. eo.

ſeruare fidem emptor: ita virtute eiuſdem reſtitutionis ſubueniretur emptori, ut non teneatur fidem ſeruare pupillo, ut C. de reput. quæ fiunt iudi. in integ. l. unica. & aduerſus cred. l. 1. & 2.

IN REG. DELICTVM. ARG.

1 *Delictum perſonæ non præiudicat eccleſiæ.*
2 *Eccleſia quatenus ex dolo prælati poſſi: obligari.*
2 *Vniuerſitas quatenus ex facto priuati teneatur.*
4 *Delictũ prælati vel collegij quãdo in damnũ eccleſiæ poſſit redũdare.*

REGVLA XXXVI.

DELICTVM perſonæ non debet in damnum eccleſiæ redundare.

¶ † s 1 Abbas vel monachus vel alius clericus delinquat, in iuriam faciendo, vel damnum dando, uel alicuius poſſeſſionem violenter occupando eccleſia non tenetur: quia delictum perſonæ non debet in damnũ eccleſiæ redundare, nam qua ratione delictum tutoris non obligat pupillum. ff. de re iudi. l. neq;. & de tab. exhib. l. pen. eadem ratione delictum clerici, vel prælati, non debet eccleſiam obligare, cùm pupillus & eccleſia *a* parificentur ex vna parte, & eorum adminiſtratores parificentur ex altera parte. vt C. de epiſcop. & cler. l. orphanotrophos. ſed occaſione prædictæ parificationis opponitur, quia iure cauetur, ꝙ pupillus tenetur de dolo tutori. §. ne uis fiat ei qui in poſſ. l. 1. §. hoc edicto. & de pecul. l. ſumma. §. ſi dolo. & de tribut. l. 3. §. 1. & de ad miniſtr. tuto. l. fi. dicẽdum eſt † ꝙ ſi ex dolo prælati vel alterius clerici peruenit ad eccelſiam aliquid, eatenus tenetur eccleſia, ſicut tenetur pupillus de eo quod ad ſe peruenit ex delicto tutoris, ut in l. præalle. ſicut pater ex delicto filij, & dominus ex delicto ſerui quatenus ad ſe peruenit. ff. de ui, & ui ar. l. 1. §. quod ergo adijcitur. † & §. ſi quis tamen. & §. ſi filius. & de pecul. l. 3. §. ex furtiua cauſa. & ſicut tenetur vniuerſitas quatenus ad ſe peruenit ex delicto alicuius qui vniuerſitati præeſt. ut ff. de ui & vi arm. . ſi ui a me. & de dolo. l. ſi ex dolo. §. ſed an municeps. tunc enim eccleſia non videtur pati damnum, cum de ſuo ſoluat: ſed quod ad eam peruenit

1 (right margin, beside "¶ † s 1 Abbas")
a (right margin, beside "parificentur")
2 (right margin, beside "dicẽdum eſt †")

a Adde ꝙ pupill⁹, eccleſia, ciuitas & vniuerſitas æquiparantur ſecũdum gloſ. in l. præſes. & ibi Docto. C. quomodo & quando iud. & glo. Bald. Ludo. Bolog. in ſecundis interpret. in l. ciuitas. ff. ſi cer. pet. & gloſ. & Docto. in l. res publ. C. ex quibus cau. ma. in integrum reſt. & Bart. in l. 1. §. quod ſi nemo ff. quod cuiuſ. vniuer. nom. de tuto. & prælat. vide in ſequen. apoſt. & Ange. pulchrè in conſi. 245. incip quia omne datum optim. uin

uenit restituat, & damnum dicitur à patrimonij diminutione. ff.de damn. infect.l. 2. Item oppo. & videtur quòd delictum personæ debeat in damnum ecclesiæ redundare: quia propter delictum personę confiscatur nauis ecclesiæ: ut C. de sacrosanct.eccles. l.iubemus nullam.†Sed dici solet communiter ꝙ de
a lictum commissum à prælato a.& collegio, scilicet cõmunicato consilio, redundare posset in damnum ecclesię: vt d.l.iubemus, delictum verò prelati tantum, seu alicuius aut aliquorum de collegio ecclesię non preiudicat: & ita loquitur regula Dy.

a Adde Cyn. Bald. & Sal. in lege meminerint.& in l. si quis in tantam. & ibi Bart. C.vnde v .& Cy. Barto Bald. Salic.in l. iubemus nullam. C.de sacrosan.eccle.& Innoc.& Abb. in cap.1.col.vlt.vt lite non contest. Abb in consi 40 colum. 3.vel 1.& Barto.in l.aut facta.§.fin.ff. de poe & glo.& oct. in cap.cum ad sedem. & Abb.in c.1.de restit.spol.& glo. & Abb.in c. cum dilectus. colum.3 de ordine cogn. & aliquid per Fel. in cap. ad apostolicam. col. 2. & de summo &c. edocerі colum. penul. versic. etiam in alijs. de rescri. & per Ambro. Opizon in rep. l. filiusfamilias. §. diuus Seuerus.col. 43. cum sequen. Versic. circa verò secundum. ff. de leg.i. & Lud.de Rom.in consi.249.colum.vlt. Anto de Butr.in c.1.de dolo & contu.& Bald.in prælud.feud. in fin. & Alex. in consi.5.col.5. cum sequen.versi. 5.quæritur, & quod prælatus æquiparetur tutori vel curatori. vide glo. fin. in cap.sentiunt.in glo.fin.& ibi. Abb. Sic.de pigno & Abb.in c. cum deputari.in fi. & ibi Doct.de iudic. & Innocen. in c cum officijs.de testament.adde hic amplè Felyn. in cap. cum dilecti colum.2.de accusat.& Abb. Sicu.in d. cap.1.de dolo & contumac. & Ang. consi.242. incip omne datum.& Fel.in cap.ad audientiam. in 2.colum.4.versicu.secundo limitatur.de rescrip.& Abb. & Felin. in capitulo cum venerabilis colum. 5. versicu. ad intellectum regulæ, delictum. de except. vbi dicunt quòd delictum prelati non nocet in iudicialibus. & Felin. in capitu. cum accessissent.colum.16.versicu.& pro intelligentia &c. de constitutione. vbi ponit duos casus quibus prælatus tacitè potest præiudicare ecclesiæ. & Felin. in capitu. accepimus.colum 2.ante finem versicu. & non solum.de fide instrumentorum.

Adde inquantum quærit, an & quando delictum prælati noceat ecclesiæ. Tu vide Bald omnino in l. iubemus nullam. numero 4. & quod ibi signaui in apostil.ad ipsum in versicu. delictum prælati. C. de sacrosanct.eccles.& in pręiud. feud.colum fin dixi in apostil.ad Panorm.in capitu si diligenti. numero. 34 in versicu.nocet ecclesiæ.de foro competen.& in capit.Imperatorum.num.3. in versicu.præiudicat ecclesiæ. de iuram.calum. & quid in commisso ante prælaturam vide eundem Panorm.in capitu cum ven.ssent.numero 17. in versicu. in vita sua, & ibi quid in feudo.de institutio. Bald. in capitulo fin de cap.cor.& Alexand. consilio 23.volumine 1. Et de vniuersitate quando teneatur ex delicto, vide istum in l. super, & quod ibi posui in apostil.in versicu si communicato consilio ff quod vi, aut clam. dixi post Iacob. Rebuffi. in l. quinque casus. numero 1.C.de decur.libr 10.melius in additio ad eundem in rub.8. C. de non numero pecu.eodem titulo numero 1. vbi limitaui hanc regulam dixi etiam in addit.ad Panor.in cap. in causis.numero 5.in versicu. per sonum campanæ, de elect. Ange. latè consi. 47. vel 157. Francis.de Are. consi. 154. & Oldrad. consi: 65.

IN REG. RATIONI.

Argumenta.

1 *Hæres succedens in honore, succedit in onere.*
2 *Succedens in honore quando succedat in onere.*
3 *Substitutus in honore hæreditatis, an succedat in onere legatorum.*
4 *Legata quando debeantur, & quando inutilia reddantur. & nu. seq.*

REGVLA LXXVII.

RATIONI congruit, *vt succedat in onere, qui substituitur in honore.*

¶ HAEC regula pertinet ad materiam regulæ præcedentis. s. eo. cap. qui sentit, licet enim conuerso modo loquatur, ad eundem tamen tendit effectum: † & propriè poni potest exemplum in substi- 1
tuto in honore, id est hæreditate, quæ honor appellatur: vt ff de leg. præstand. leg. filium. §. si à legato. & propterea succedit in onere, scilicet legatorum: quæ relicta ab instituto videntur legis potestate tacitè repetita à substituto, vt ff. de leg. 1. l. licet Impe-
rator. & de leg. 2. l. si Titio *a* & Mæuio. §. Iulia- a
nus. & l. cum pater. §. ab instituto. ¶ † Sed opponi- 2
tur & uidetur, quod substitutus in honore non succedit in onere: iure cauetur quod si hæredi instituto sub conditione simpliciter substituatur alius onus, conditionis in personam instituti adiectum, non videtur in personam substituti repetitum. ff. de hæredib. instituend. l. sub conditione, sed ibi grauatur in onere conditionis nouę, quæ in personam instituti non erat. & ideo ibi conditio institutionis non videtur
repetita in substitutione *b* vt ff. de leg. 1. licet. Item b
oppo. & videtur † quod substitutus in honore hæredi- 3
tatis, non succedat in onere legatorum, vt d. l. licet. de leg. 1. Et ideo distingui oportet: quia aut legata reperiuntur verbis testatoris expressis, aut
non. Si verbis expressis, cum eiusdem diei vel conditionis adiectione, aut simpliciter. † Si cum eius- 4
dem diei vel conditionis adiectione, expectatur illa, etiam si legatum redderet inutile, vt ff. de leg. 1. l. si quis à filio. circa prin. Si simpliciter deberetur

non

a Adde Dyn. & quæ ibi dixi in regu. qui sentit. in 1. addit. & glo. & docto. Moder. in l. secundum naturam ff. eod. tit. vnde B. Paulus 2. ad Corinth. 1. dicit. quod sicut socij passionum estis: sic eritis & consolationum. & Beatus Bernardus super Cantic. ait, O bone Iesu quot sunt super terram qui tecum vellent habitare in cœlo: sed pauci sunt qui vellent tecum sociari in pœna & labore. ideo dicitur Matth. 26. omnes, relicto eo, fugierunt.

b Adde quando onus vel conditio apposita in institutione videatur tacitè repetita in substitutione: Barto. in l. sub cōditione. & ibi dē Bar. & Doc. moder. ff. de hæredibus institu. & Bart Bald. & Sal. in l. vna. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. & Bart. & Ioan. de Imo. in l. legatum. ff. de cōdi. & demonstr. & Bart, singula-

aliter,& ibi Alex in l.licet Imperator de leg.1. & celebrem gl.in l.si cui.§. a filio. & ibi Bar. Alex.ff. de leg 1.

a Vendere filium,hoc est verum, si talis filius sit in potestate patris, vt no. Io. de Imo.in l.1.col.3 ff.de vulg.& pup.l.2.C.de patr.potest, no. Spec.in tit. de feu. §. 2. versi. quod fallit in filio sacerdotis: quoniam pater etiam propter necessitatem vendere non pót. Ita sing.Holt.in ca. Iudæorum. de ætа. & qua. quẽ ibi scrib. refert & sequitur Hippo. de Marsi. sing. 110, incip. pater,

non expectata conditione vel die quæ in personam instituti fuerat adiecta: vt d. l. si quis à filio.& leg. si
5 cui. §. a filio. † Si vero non reperiuntur verbis expressis: tunc legis potestate tacitè repetita intelliguntur, cum eadem semper conditione & die. vt ff. de legatis 2. l. cum pater ab instituto. nisi talis esset conditio,quæ redderet legatum inutile:vt ff. de ver. oblig.l.Titia §.idem respondi.de fideicommiss.lib.l. vlt.& hæc vera sunt in onere personę non cohærente. in eo enim quod personæ cohęret, non succedit qui substituitur in honore,vt ff.de adimend.legat.l.legatum sub conditione.& de condit.& demonst.l. legatum.& de adimen.leg.l.Caio.in prin.

Adde quãdo quęrit an cõditio apposita ĩ institutione videatur &c. istum in l.firmio. §: pr. & qđ ibi posui in apost, ad ipsum, in versicu. non vr̃ ff.vt leg. non cauea. ponit Rom. sing. suo 668. incip. scis ꝙ conditio. & consi. 110. & consi.129. Anc. Cors sing. suis in versi.clausula incip.clausulatũ in fin. apposita Ang:cons 244& vide oĩno quod posui ĩ tra. meo clausularum. in versi clausula in prin.&nu.2.& p totum.& dixi in apostil. ad Bar. consi. 39 incip. clausula relique.

IN REG. IN ARGVMENTVM.

Argumenta.

1 *Pater famæ compulsus filium vendere potest, alias non.*
2 *Sacra necessitate cogente,alienari possunt.*
3 *Permissa necessitate an possint in argumentum trahi.*
4 *Necessitatis causa permissum trahi potest in consequentiam, vbi non est nominatim prohibitum.*

REGVLA LXXVIII.

IN argumentum trahi nequeunt,quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

1 ¶†PROPTER necessitatem famis,concessum est
a patri vendere filium:*a* & ideo non debet in argumentum trahi,vt in alia causa filium vendere liceat.
2 C.de patr.qui fil. distr.leg.1. & 2. †Item propter necessitatem permissum est ꝙ fiat alienatio rei sacræ, scilicet pro redimendis captiuis.C.de sacrosanc.eccl. l.sancimus. & ideo non debet in argumentum trahi: quæ enim contra ius commune conceduntur, non debent ad consequentiam trahi,supra.eo.l.quod alicui.& ff.eod.l.quod contra.& ff.de leg.& sena.l.quod
3 verò.& l. in his, & l. ius singulare. † Sed si eadem
b ratio necessitatis *b* vel maior subest, an ea quæ

b Adde hic no. in reg. quæ a iure cõi. supra.eo. & Batto. in l.si constante,& docto. in l. si vo-

propter necessitatē recepta sunt licebit in argumentum trahi? videtur ꝙ non vt hic. & ff.co.l.quod contra. Et de legi.l.quòd verò. Econtrà videtur quòd sic: quia ea quæ conueniunt in identitate rationis, non debent separari in constitutione iuris. vt ff. de leg. 1.l.si dom.§.cum verò alicui.& de iniu. test.l. posth. Circa hoc Glossatores iuris ciuilis variant. nam ff. co.l.quæ propter. determinant, ꝙ in argumentū trahere licet vbi eadē ratio necessitatis, vel maior subest. sed C. de pat. qui fil. distra. determinant, quòd nō liceat in argumentū trahere, vbi est eadem ratio necessitatis vel maior subest. † Sed credēdū est quòd quando nominatim non reperitur prohibitum ad consequentiam trahi, quòd trahere liceat, vbi eadem vel maior causa necessitatis subest, cum ea quæ conueniunt in identitate rationis, non debeant separari constitutione iuris, vt dictum est: sed lex 2. de patribus qui fil.distraxe.restringit concessionem, cum dicit, in hoc tantummodò casu &c. Et ideo non licet trahere in argumentum: licet similis causa subesse reperiatur: quia reperitur expressa prohibitio in contrarium vel quæ expressè æquipollet. Contra hanc distinctionem videtur expressè.l. C. de procur.l.curiales.lib.10. Sed dic vt j.cod.c.seq. Dy.

iò § de viro ff sol.matrimo Cyn.Bald. Ang & Salic. in l.2.C.de patr. qui fil.di str.& F l in cap.dilecta col.22 versi.fallit 8. de rescrip. & Cyn. in l.illud.circa fi. C de sacrosan eccl. & ibi Barto. quando in legibus & statutis exorbitantibus ex regulis generalibus procedatur de similibus ad similia: quia aut secundum Bal. in l.2.colum 2 de patr.qui fil. distr. procedere de similibus ad similia est æquum, & fauorabile, & tunc proceditur vt no. glo. in l.ob æs. C. de præd. min licet enim reperiatur expressim à lege prohibitum. secundum Docto. sup.all.quod est contra Dy hic. aut odiosum: & tunc non proceditur.vt d l 2. C.de pa. qui fi dist. & ideo in statutis pœnalibus exorbitantibus à iure communi nulla fit extensio vt dicit ibi Bald.licet in cap.1. §. porrò. colum.3. versic. deinde not. quæ fuit pri. cau.benefi. amit. dicat contrarium. sed intelligo Bald. quando pœna imponitur respectu alicuius personæ, tunc non fit extensio vt d l.2.& tenet Alex. consi.29. col. pen.& fi & in consi.112 col.pen versi.prædictum statutum.& in cons. 85. lib.4. de quo vide in l si quis seruo.C.de fur.& Car. Alex.in c.1 col 2.27 orth & Abb. Sic in c.cum di lecta de confir.vtil. vel inutil.& pulchre An. Cors.in suis sing.in litera extensio. in 1.& 2.& Ang.Are.in §.ex maleficijs.col 10 versic.in ea glo.in fi.Inst.de act. & Ias.de May.in §.sequens.col 4.& in §.in personam.colum.10.in fi.post lo.Fab.& Card. Alex.in d.c.1.§.prædictis.1.quæ fuit prima cau. & Ioan de Imo. & Luco.de Rom.in d.§.de viro & Alex.in d.l.si constante.in prin col 3 versi. item inquantum. & Cyn. Bar.& Bal.in l.non dubium. C.in fi.& Ioan. And.& Docto. in regu.odia ꝭ.co.tit.in Mercuria.& Sal.in l.2. C. de noxa & plenè per do. Math.de Math.in suo eleganti tractat. extensionum. Cum pater possit vendere filium ex causa necessitatis.vt in iuribus.sup.allegatis fallit in filio presbyteri.secundum Hipp.de Marsi.in suo.sing.101.quod notat.

Argumenta.

1 *Vendens rem aliquam, id iuris transfert solum, quod in eadem habet.*
2 *Venditio rei fit cum onere suo.*
3 *Bona pupilli an possint vsucapi.*
4 *Traditio rei an possit aliquid transferre, quod pœnes tradentem non fuerit.*
5 *Transferre qui possunt plus iuris quàm habeant*

REGVLA LXXIX.

NEMO *potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur.*

1 ¶ † Si vendo tibi &c. causa venditionis trado rem aliquam illud iuris quòd erat pœnes me venditorem transit in te emptorem. Vnde si eam directè dominus, directum dominium transfertur in emptorem: si vtiliter, vtile dominium tranfertur
2 in emptorem. ff. de act. em. l. exempto. in prin. † Item si erat libera pœnes me venditorem, transibit libera ad emptorem. Item si seruitutem debeat, cum seruitute transibit. Item si erat alijs obligata & poterat à me per hypothecariam aduocari, cum eadem ob-
a ligatione *a* & possibilitate aduocationis transibit: quia res transit cum sua causa, id est cum suis emp. l. alienatio. & C. rem alie. geren. l. 1. C. sine censu vel. reliq l. 2. ¶ Sed oppo. & videtur quòd aliud iuris sit pœnes tradentem, & aliud pœnes eum cui fit tra-
3 ditio. † Constat enim rem pupilli inusucapibilem esse. ff. de acquir. re. do. l. bonæ fidei. & tamen si legitimè vendat alij & tradit, incipit esse vsucapibilis. vt ff. pro emp. l. 2. si à pupillo. Sed dicendum est quòd priuilegium personæ ad quam pertinebat dominium, reddebat eam inusucapibilem. Et ideo persona domini mutata mutatur conditio rei venditæ. ut ff. de acquir. hære. l. Paulus respondit. §. 1. & de colla. bo. l. 1. §. si in qui bona. & de pupil. l. licitatio. §. vlt. ¶ Itē oppo. & videtur ꝙ traditio transferat illud, quod non est pœnes tradentem: constat. n. ꝙ si habeo dominium rei, ꝙ non habeo

Adde ad fin. huius apostill. quod no. in addi. præceden. in versic. vendere filium. & Ioan. de Ana. in c. si quis. col. 2. versic. tu adde &c. de furtis. & ratio est quia illud operatur ordo sacer, seu clericalis vt plenissimè posuit idem Hippo. de Marsil. in rep. rub. de fideiuss. char. 15.

a Adde quando obligatio personalis vel realis & hypothecaria transeat contra quencúque possessorem, glo & ibi Bart. in l. 2. ff. de alimen. leg. & Bart. in l. fundus, quem. & in l. Caius ff. de ann. leg. & tex. singu. in l. si §. & ibi Alex. in addi. ad Bart. ff de cõtrahẽd. & Ang. Aret. in §. si. versi in gl. pecoris. Institu. de ser & Bart. in consil. 211. col. 2. versi. circa hypothecariam. & Bald. consil. 38. lib. 1. & glo. in Prag. Sanct. de anna. §. item fuit. in versic. teneatur.

vsumfructum, cũ. res sua nemini posſit ſeruitutem debere. ff. ſi vſuf. per l. vtifrui. & de ſer. vrba. præd. l. in re cõi. tam poſſum conſtituere ſeruitutem vſufru. ff. de vſufr. l. quod noſtrum. ſed ibi nõ tranſfertur plus; ſed per conſtitutionem variatur tantum ſpecies vſufru. quia penes me dominum erat cauſalis, & non erat ſpecies ſeruitutis: penes eum cui conſtituitur formalis, & erit ſpecies ſeruitutis. † Fallit autem hæc regula in tutore vel curatore. Item in procuratore, iudice, executore, creditore, in malæ fidei venditore. Item in cenſitore. Item in flumine. In libertatis datione, & in Imperatore & Auguſta, de quibus latè notari ſolet. ff. de acq. re. do. l. traditio. & de reg. iur. l. nemo plus iuris. & Inſtitut. quibus alien. licet. circa princ. *a* & ideo ſuperuacuũ foret hoc ſcribere. Dyn. 5

a Adde quando plus transferat quam habeat. Io. Fabr. Chriſtopho. Porc & Iaſ. ad di. Ang. de Aret. in §. 1. Inſtitu. quib. mo. alie. licet. & Ioan. Andr. hic. & Doct. Moder.

IN REG. IN TOTO ARGVM.

1 *Abſoluta à petitione totius fundi, abſoluitur à qualibet eius parte.*
2 *Actus legato non poteſt iter adimi.*
3 *Iter bifariam ſumi poteſt.*

REGVLA LXXX.

IN toto partem non eſt dubium contineri.

¶ DE materia huius regulæ tractatum eſt ſ. eo. c. plus. ſed nihilominus ex abundanti dicendum eſt † ꝙ qui abſoluitur à petitione totius fundi, intelligitur abſolutus à quilibet eius parte, cùm in toto pars contineatur. *b* ff. de except. rei iud. l. ſi quis cum totum. quòd autem regula falſa ſit, poteſt oſtendi: quia iure cauetur quòd in actu contineatur iter. ff. de ſer. ruſtic. præd. l. actus. & inſti. de ſerui. §. actus. & tamen qui abſoluitur ab actu non uidetur abſolutus ab itinere, quod eſt pars actus, nec contra: vt ff. de except. rei iudi. l. ſi mater. §. ſi quis ita. & ibi not. † Item iure cauetur ꝙ ſi teſtator legat actum, & poſteà adimat iter, ademptio eſt inutilis: quia non videtur a demiſſe totum, vel partem eius quod legauit. ff. de adi. leg. l. 2. ergo patet ꝙ in toto, non continetur pars. ¶ Dicendum eſt ꝙ iter c. dupliciter 1

b Cum in toto pars contineatur. Adde quod aliquando etiã totius appellatione venit totum. vt no. Bar. in l. plures. ff. de dam. infect. & Alex. in l. 2. C. de hære. inſtit. quod an & quando ſit verum, vide quod not. plenè in l. vxori in apoſ. in verſi. totum contineatur & ibi etiam gl. & Bar. ff. de leg. 3. & de his vide Anro. Corſ. ſing. ſuis in verſi. pars. incip. licet appellatione partis.

c Adde quando iter ſit pars act us. Bart. in l. 1. & 2. ff. de adi. leg. qui ſequitur DYN. hic, licet de eo non faciat mentionem.

3 ter sumitur, † nam vno modo sumitur pro distincta specie seruitutis, & sic eo modo sumpta non est pars actus: imò species seruitutis actui opposita & coæqueua: vt ff. si ser. ven. l. loci corpus. §. 1. & d. l. 1. de adi. leg. ¶Alio modo sumitur iter pro commoditate eundi, & hoc modo sumptũ, habet se ad actũ, sicut pars ad totum: quia est pars subiectiua ad actum & actus est totum potestate ad iter, qui sui ptãte iter comprohendit. & in hac significatione sumitur. ff. serui. rusti. prædio. l. 1. §. actus, & de verb. obli. l. qui vsumfruct. & de nouatio. l. si pupillus. §. vlt. Dyn.

IN REG. GENERALI. ARGVMENTA.

1 *Vicarius episcopi beneficia non confert sine mandato speciali.*
2 *Filius donare nequit, cui libera administratio concessa est.*
3 *Filius cui concessa est, peculÿ administratio libera, in fraudem creditorum alienare non potest.*
4 *Concessio generalis quæ continere soleat.*

REGVLA LXXXI.

IN generali concessione, non veniunt ea quæ quis non esset uerisimiliter in specie concessurus.

1 ¶†Exemplum poni potest in generali vicario episcopi qui conferre non potest beneficia, nisi super
a hoc mandatum habeat speciale. *a* vt §. de offic. vica. c. cum in generali concessione. Rõ aũt est: quia nõ est verisimile q̃ eps foret spãliter concessurus beneficiorum collationem. & hæc eadem generalitas cõfirmatur. §. de pœn. & remis. c. 2. & de iureiur. cap. 1. & de
2 proc. c. qui ad agendũ. lib. 6. †Itẽ patet exẽplũ: quia iure cauetur q̃ si pr̃ concedat filio generalẽ & liberam administrationem peculij, nõ vr̃ cõcedere q̃ donet, cum nõ sit verisimile q̃ foret specialiter donare con-
b cessurus. ff. de dona. l. si filiusfa. *b*†Item si pater conce-
3 dit filio liberam administraeionem peculij, non videtur concedere q̃ alienet in fraudem creditorum: quia non est verisimile q̃ illud fuisset spãliter cõcessurus: vt ff. quæ in frau. cre. l. si pr̃ filio. ¶Itẽ si dominus cõcedat seruo suo administrationem peculij, cõmittere non vr̃ generaliter ea q̃ non erat specialiter concess-

a Adde an vicarius episcopi sine mãdato spãli possit cõferre beneficiũ Dyn. in re. beneficiũ & quæ ibi dixi & per Doct. hic & Ioã. Andr. de S. Gem. in d. ca. cũ in generali. hic alle. & Abb. in c. ex frequẽti. & c. ex authoritate. de insti. & in consi. 88. volum. 1. & quæ no. Fel. in cap. quoniam. co. 2. vt lite nõ cõtes. §. 1. q̃ si vicarius epi ex speciali mandato, cũ ignoret aliũ vicarium fuisse creatũ, contulit vnũ beneficiũ, an valeat collatio. vide Ludo. de Rom. in suis sing. fol 3. versi. fuit qu. col. 1. Adde q̃ voluit allegare. Rom. sing. 650. incip. tu scis q̃ fundatores.

b Adde quando filius liberã habẽs administrationẽ possit donare. Bart. & ibi Alex. in 1. add. in l. filiusfa. hic alleg. & Ioan. And. in c. cũ in generali. §. de of. vic. eo lib Bart. & Bal. & Alex. in l contra iuris §. si. de pa&

conceſſurus. ff. de pecu. l. qui peculij. Sed opp. & videtur quòd omnia deducantur in generali cōceſſione: cùm illud operetur generale, quantùm ad omnia, quod ſpeciale operatur in qualibet ſpecie, vt ff. de admi.tut.l.ſi duo.& de leg.2.l.ſi corpus.in princ. & de uſu.& hab.l.ſi ita.& C.de quadr præſcr.l.2.& de præſcri.30.anno.l. omnes. Sed illud in his quæ veriſimiliter erat in ſpecir conceſſurus: ad alia verò nō trahitur conceſſio generalis, a quia derogatur ei per præſumptionem contrariam: vt in hoc.c.& in legibus ſupra allegatis. Dyn. a

a Adde an generali obligatione veniat id quod ſpecialiter non erat obligaturus. Bart. & Bald. in l. 1 §. quæ res oblig poſſ. & quæ not. Bart. & ibi Alex. in addit. in l. generali. § vxori. ff. de vſufru. leg & Alex. in addit. ad Bart. in l. obligatione. ff. de pig.& Lud. de Roma. in ſuis ſing. fo. 4. col. 3 verſic. uolo. & Bald. in l. incerti. C. de loca. & Barto ſing. in l. is qui ducta §. vtrū. colū. vlt. ff. de rebus dubijs.

Dum allegat Rom. ſing. ſuis fol. 64. incip. volo. dic quod eſt ſingu 138. quod incip volo unum dicere. ſed melius facit ſing. eiuſdem num. 607. quod incipit. accipio a te pecuniam mutuò. & plenius Gerar. de petra Sancta ſing. 25. vbi dicit ꝙ in obligatione generali non uenit res alteri hypothecata, licet poſtea redimatur.

IN REG. QVI CONTRA IVRA.

Argumenta.

1 *Emens à pupillo ſine tutoris auhtoritate cenſetur in mala fide.*

2 *Emens à prælato bona eccleſiæ circa debitam ſolennitatem, contra iura mercari dicitur.*

3 *Emens aſcriptitium ſine gleba, mercatur contra iura.*

4 *Emons contra prohibitionē iuris, quando fit in mala fide.*

5 *Bona fides ſemper præſumitur, niſi mala adeſſe probetur.*

REGVLA LXXXII.

QVI *Contra iura mercatur, bonam fidem non præſumitur haberei*

¶ † QVI emit à pupillo ſciens illum pupillum eſſe, ſine tutoris autoritate præſumitur malæ fidei: quia contra iura mercatur: & ideo non preſcribit de authoritate præſtan.l.eum qui.& de uſuca.pro empto. l. vlti. & ff. de contrahend. emp. l. qui à quolibet. † Item qui emit à prelato bona eccleſiæ, non ſeruata ſolemnitate quæ de iure ſeruari debet: vt c.ſine excep. 12. q. 2. & C.de ſacroſanct. eccle. in auth. hoc ius porrect. contra iura mercatur, & ideo non præſumitur habere bonam fidem. † Item qui emit aſcriptitium ſine gleba contra legū interdicta mercator: quia nullus eam abigit malæfidei poſſeſſorē. & ideo mullo tēporis ſpatio præſcribitur. C. de agri. & cenſi. l. quemadmodū. in fi. & §. eo. c. poſſeſſor. ratio autem eſt, † quia aut emptor ſciebat prohibitionem iuris aut ignorabat. Si ſciebat, planū eſt: quia mala fides apertè cōcluditur in ipſo. Si ignorabat, eſt ma-

2

4

a Adde & no. quòd vbicunque quis emit rem vendi. prohibitam ratione personæ uel rei etiam ignoranter ꝙ emens præsumitur scire quo ad hoc vt non vsucap. de quo per Bart. & Io. de Plat. in l. quemadmodum in fi. C. de agr. & censi. lib. 11. & Io And. hic. & seq. Cyn. in fi. C. de vsuc. pro empto.

b Adde Cy. & Bart. Bald. & Sal. in d. l. pen. C. de præscr. longi temporis quando præsumitur bona fides: & Ang. Aret. Ioan. Fabr. Christopho Por. & ibi Ias. in addit. Institu. de usuca. in prin. & Bart. in l. fin. C. unde ui: & hic per Mod. & uide no. Dyn. & quæ ibi dixi in reg. possessor & prima & 2. addit. & Barto. in l. Celsus. col. pen. ff. de usuc. & Alex. consil. 35. col. versic. & ideo secundam uolum 4. & pulchrè Ange. Aret. Insti. tut. de rerum diuis. § si quis à non domino. colum. 1. & Abb. Sicul. in consil. 102. col. 1. lib. 1. & in consil. 53. uol. 2. Faciunt ad no. in hac: apostil. in princip. scilicet an & quando præsumatur bona fides Car. in cle. quod circa. q6. 7. in fin. de election. Gem. in cap. Abbate sanè post gloss. in uerb. dominij. uel quasi s. de

a læ fidei p̄sumptione iuris, cùm in iure errauerit. *a* ff.
5 de vsucap. l. si fur. ¶ † Sed opp. quia semper præsumi
tur bona fides si abesse non probetur. C. de præscrip.
b long. tēpor. l. penul. *b* Arg. ff. de fideicom. lib. l. si eum
§. ex iniusta. & de administr. tuto. l. hoc autem. & de
probat. l. verius. & de legat. 2. l. si cum ita legatur. §.
speciés. Sed dicendum est ꝙ aut allegatur ignoran-
tia facti aut iuris. Si facti, tunc præsumitur bona fi-
des: quia iuris præsumptio allegationi non resistit:
vt s̄. eo. c. præsumit. & in l. præalleg. Sed si allegatur
ignorantia iuris: tunc p̄sumitur mala fides, vt hic:
quia præsumptio iuris allegationi resistit: ut s̄. eo. c.
ignorantia. & ff. pro emp. l. 2. §. si à pupillo. & §. si à
furioso. & C. de legi. l. leges sacratissimæ. & de iuris
& fac. ignor. l. constitutiones. Dy.

IN REG. BONA FIDES. ARG.

1 *Exactum semel a n&r quando i. erum licitè exigatur. & num. 3.*
2 *Legatum sub conditione si ea pendente exactum fuerit non poterit eadem eueniente iterum exigi.*
4 *Exigerer non possum, et ab alio, quod semel exigi ab vno.*
5 *Exactio vnius quando non impediatur per exactionem alterius.*

REGVALA LXXXIII.

BONA *fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur.*

1 ¶ † Hoc intelligendum est ꝙ non exigatur, scilicet ab eodem val ab eo qui ab exacto causam habet, vel contra exactū est habiturus regressum: sed à diuersis prosus pōt bis idē exigi: vt patebit in solutione contrariorum. Exemplū aūt poni potest sic:
2 † Si testator legat mihi centum sub conditione, pendente conditione egi contra hæredem interdicto de ta. exhib. & quia non exhibuit condemnatus

fuit

re iudi. institu. lib. 6. Oldr. consi. 241. & Alex. consi. 299. volu. 3. & omnino Cepol. in tit. de ser. vrb. c. 20.

a Adde Bart. qui sequitur Dyn. hic in l. locum. §. condemnatio. ff. de tab. exhib. & in l. planè §. si eadem res. & ibi Bald. & Mod. ff. de leg. 1. Bart. in l. 1. §. mela. ff. de do prælег. lo. And. Paul. Franc. & Mod. hic.

b Adde quando vna res possit solui ex duabus causis lucratiuis. Bart. in l. si quis duos. ff. de solut. & Paul. de Cast. in l. Maui⁹. §. duorum. ff. de leg. 2. vnde dicit ibi Pau. de Cast. ad fin. quod si aliquis habeat soluere magnam quantitatem pecuniæ si eã non habet integraliter & velit cõficere instrumẽtum de tota reali solutione, & quod partes sunt in concordia puta quia debes mille, & non habes nisi cẽtum, consilium est quod numeres decies illa centum tuo creditori & ipse creditor postea tibi illa restituat, & deinde illa centum soluas creditori, & sic de singulis vsque ad decies erit liberatus, vt d. l. si quis duos. & idem tenet Cepol. in caus. 26. incipiẽte si quis habeat.

fuit ad interesse meum, id est ad solutionem legati: & postea existente conditione volo agere ex testamentó, & iterum peto legatum, non sum audiendus; quia bona fides non patitur &c. vt hic. & ff. eo. l. bona fides. & de tab. exhi. l. locum. §. condemnatio. ¶ Sed opp. & videtur, quod semel exactum iterum exigitur, † quia si egi contra eum qui dolo desijt possidere, & consecutus sum æstimationem, nihilominus possum agere contra possessorem ad rem, ut ff. de petit. hæredit. l. nec vllam. §. item si quis. & de solu. l. Stichum. in 2. §. dolo. sed dicunt, aut petitur ab eodem á quo fuit exactum, aut ab alio. Si ab eodem, locum habet regula. Si ab alio, locum habent contraria, ut probari uidetur in d. l. locum. §. condemnatio. Sed hæc solutio non est sufficiens † quia iure cauetur, quòd semel exactum non possum iterũ exigere etiam ab alio, ut ff. si famil. fur. fecis. dicatur. l. quoties. & de rebus eorum, qui sunt sub tutel. illicitè. & de re iudic. l. si quis dolo. §. si quis creditorem. & ideo uidetur dicendum, quod si peto ab eodem, non audior: sed si peto ab alio, siquidem non est habiturus regressum contra exactum tunc audio, ut d. l. nec vllam. §. item si quis. & l. Stichum. §. dolo. & l. locum. §. condemnatio. a ¶ † Item oppo. & uidetur, quòd etiam ab eodem possit iterum exigi: ut ff. de don. l. fundum Cor. sed ibi erant obligationes diuersæ & ex diuersis contractibus originem sumentes. Et ideo exactio vnius non impeditur per exactionem alterius; nisi quando omnes causæ essent lucratiuæ: b tunc enim exactione facta ex una impeditur exactio ex altera; ut ff. de actio. & obligat. l. omnes. & de leg. 2. l. Mæuius. §. duobus. Præterea in l. fundum. una obligatio contracta erat super fundo, alia super æstimatione fundi. vnde cùm non super eodem. sed super diuersis procedat duplex exactio, sequitur quod ad regulam non pertinent. Dyn. In

Margin numbers: 3 (beside "gitur, † quia si egi"), 4 (beside "natio. Sed hæc solutio"), 5 (beside "quòd etiam ab eodem"); margin letters a, b.

a Adde quòd emancipatus olim de iure ciuili non succedebat: sed de iure prætorio Gyn. Bart. Bald. Sal. Signor. de Homed. in l. qui se patris. ff. unde liberti. & Ange. Aret. in §. emancipato. & ibi Io. Fab. Inst. de exhæred. lib. sed hodie emancipatus suceedit ad similitudinem sui: vt tenet Bart. in l. 1 §. 6 filius. in fin. ff. de legi. hæred. & an sublata sit differentia emancipaionis & patriæ potestatis. vide per Bar. in l. emancipati circa fi. & ibi Doct. C. de collat. & maxime Lud. Bologn. in suis secundis interpret. Ratio autem assignatur per Bald. in auth in successione. uum 3. C. de suis & legiti. & an tollat emancipatio agnationem, vide Angel. Aret. in §. fi. Instit. de legi. agn. succes. glo. In l. qui se patris. C. vnde leg. & Bar. in l. 1. §. domini. l. 2. ff. ad Silla. & ibi tangitur materia de qua hic agitur.

b Adde Bart. in d. l. si cui. de conditio. & de monst. quando pater cogatur emancipare filium, & gl. Bart. & Alex. in l. cogi. §. si pater. ff. ad Treb. & Bart in l filiusfamiliàs. § secū dū vulgarē. ff de legat. 1. & ibi Bald. & Angel. Aret in §. fin & ibi Ias. in add. ad Christoph.

IN REG. CVM QVID VNA VIA.

Argumenta.

1 *Pater, vt pater administrare prohibitus, non poterit idem vt curator.*

2 *Succedere qui nequit iure ciuili, alia via non debet admitti & nu. 4.*

3 *Filius actione emancipationem petere nequit, ex testamento autem petere poterit.*

5 *Filius per vnde liberi exclusus, per vnde legitimi est admittendus.*

6 *Succedere potest ab intestato, qui repudiauit ex testamēto.*

REGVALA LXXXIIII.

CVM quid vna via prohibetur alicui, ad id aliā non debet admitti.

¶ ISTIVS regulæ exemplū propriè ponitur s. de cle. coiug. c. 1. lib. 6. poni etiam potest sicut cauetur. ff. de tut. & cura. dat. ab his. l. scire oportet. §. si
1 mater. † nam si pr̄ prohibetur administrari tanquā curator, ut non alia via quā quod voluit testatrix
2 faciat. ¶ † Item qui prohibetur ad successionē vocari de iure ciuili, non admittitur per aliā viā, i. de iure prætorio. ff. de bon. pos. contra tabu. l. 3. §. liberi. & l. post mortē. §. exhæredati. ¶ Sed opp. & vr̄ quòd emancipatus qui prohibetur succedere de iure ciuili, uocatur de iure prætorio ff. de bon. poss. l. si cū
3 patrono. §. bonorū. † Itē si legatū relinquitur patri, & rogatur filium emancipare, licet filius ꝓhibeatur emancipationem petere vna via, i. iure actionis ex testō, tamen admittitur alia, i. per officium iudi-
a cis: vt ff. de condit. & demon. l. si cui, *a* ¶ † Item si
4 alicui duplici iure deferatur hæreditas, licet vno iure succedere prohibeatur, nihilominus admitti-
5 tur alio, vt ff. de re iu. i. quoties duplici. & C. de iur.
b deli. l. suum hæredē. † Item filius *b* exclusus ab vnde liberi

liberi, vocatur per vnde legitimi, & exclusus ab vnde legitimi, vocatur per vnde cognati. ff. de succes. edic. l. 1. §. sed videndum. † Item repudias ex testamento, succedere potest ab intestato: vt ff. de acqui. hæred. l. nec is. §. 1. per quæ omnia videtur concludi posse regulam esse falsam. sed dici potest ꝙ regula locum habet ubi ius resistit in odium prohibiti: sed vbi assistit propter alium contingentem defectum, habent locum contraria. 6

Vor. Instit. quibus Mod. ius pat. pot. solui. & Bart. in l. qui dam cum filiū. ff. de uerb. obl. & Bald & Alex. in l. senium C. de testamen.

Adde an & quando patet inuitus filium emancipare cogatur. Ioan de Imo. post Bart. in l. quidē cum filiū ff. de uerb. oblig. & Alex. omnino in l. utrum. eo. tit. & l. non poseſt. de adop. & Pau. de Cast. consil. suo 16 Et an filius cogatur cō sentire emancipationi. not. Bald. post Bart. in l. ex l betis. C. de colla & l. quamuis C. de fideicom. & Inno. & Alex. ubi s. proximo.

a Adde quòd Dyn. hic ponit ea quæ dicunt tex., & gloss. in l. contractus. ff. eo. tit. de quo uide ibi per Doctor. Moder. & Bart. in repet. l. quod Nerua. ff. de positi. & ibi Alex. in ad di. & Bald. in l. qui fortuitis: col. pen. & fin. C. de pigno. acti. & Bald. &

IN REG. CONTRACTVS. ARG.

1 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*

2 *Dolus, lata culpa & leuis quando ex natura contractus debeantur.*

3 *Culpa leuissima quando debeatur ex contractus natura.*

4 *Casus fortuitus in quibus præstetur contractibus.*

5 *Deponens conuenire potest vt depositarius de leui & leuissima tantum culpa teneatur.*

6 *Pactum an valeat quòd quis tenetur de casu extra naturam contractus.*

7 *Pactum generale in contractibus quando operetur, & quando speciale.*

8 *Pactum de dolo non præstando an sit validum.*

REGVLA LXXV.

CONTRACTVS *ex conuentione regem accipere dignoscitur.*

¶ † De natura quorundam contractuum est, ꝙ debeatu r tantùm dolus & lata culpa: vt in deposito & precario: in deposito, ideo quia eius reuocatio dependet in voluntate deponentis tantùm: in precario, ideo quia eius reuocatio pendet ex libera voluntate concedentis solùm. vt ff. deposi. l. 1. §. vlt. l. quod Nerua. & de preca. l. 1. & l. quæsitum. §. illud. & l. cum precario. † Item de natura quorundam est ꝙ debeatur dolus lata culpa, & leuis: vt in omnibus cõtractibus qui celebratur gratia utriusq; & in quibus non licet vni altero inuito à contractu discendere, ut in emptione, vẽditione, locatione, cõductione dotis, datione, societate, *a* & similibus. 1 2

vt

vt ff. de leg. 1. l. si seruus legatus. §. cū quid. & commodati. l. si vt certo. §. nunc videndum. & de reg. iur. l. contractus. 3 †Quidam verò sunt in quibus debetur de natura contractus culpa leuissima: vt in mandato ꝓp tacitam assertionem industriæ suscipientis mandatū cum ꝓcurator propter solā industriam eligatur: vt C. manda. l. à procurat. & in cōmodato concesso gratia cōmodatarij tantū, quia tenetur de culpa leuissima: vt d. l. si vt certo. §. commodatum. 4 †Casus autem fortuitus, de natura nullius contractus ex quo debetur species certa, præstatur: vt d. l. contractus. in fi. in contractu aūt mutui tenetur de casu non propter naturā contractus: nā celebratur gratia vtriusq; sed propter naturā debiti. est. n. in genere debitum ꝙ perire a non potest. C. si certum peta. l. incendium. & ff. de act. & obligat. l. 1. §. is quoque & ad leg. Falcid. 5 l. in ratione. 2. §. incertæ autem. † Si ego in contractu depositi in quo de natura contractus debetur dolus & lata culpa, cōueniat inter deponentem & depositariū, ꝙ depositarius teneatur de leui culpa & leuissima, pactum valet. Item si in contractu in quo debetur leuis, conueniat ꝙ debeatur leuissima, pactū valet: quia contractus ex conuersione legē accipiunt. ff. depositi. l. 1. §. si conuenerit. & §. sæpe euenit. Item econtrà si in contractu in quo debetur dolus & lata culpa ac leuis, & conueniat vt prestetur dolus tantum cōuentio valet. vt d. l. contractus, nisi in dote. vt 6 ff. de past. dota. l. cōueniri. & l. Pomp. ¶ †An autē valeat pactū, ꝙ aliquis de casu teneatur extra naturam contractus? Dicendū est ꝙ si culpa deprehēdi potest videatur præcedere casum vel mixta cum casu, ꝙ pactum habeat effectum, quia tenetur ēt sine pacto. ff. de actio. & ob. l. 1. §. is verò. & commod. l. in rebus. §. quod aūt. & arg. ff. de dam. infec. l. fluminum. §. idem 7 Seruius. & §. idem ait. & §. item apud. † Sed vbi culpa deprehendi non pōt, tunc communiter dicitur ꝙ pactum generale nihil operatur: speciale verò effectum habet. Item si quidam casus specialiter exprimuntur, & generalis clausula, valet pactum, & extenditur ad omnes casus in conuentione non expressos. Plenè determinari solet. b ff. si quis cau. l. sed

&

Modern. in l. si constante. § si maritus. ff. sol. matri. & glos. Ioā. And. Abb. Sicul. & Andr. cum Sic. vulgo Barb. in ca. vno de commod. & Ioan Fab. in §. item is cui. Institu. quib. modis cōtrah. obli.

a Adde quando & quomodo genus perire non possit. Cy. Bart. Bald. Sal. l. loder. in l incendiū. C. si cer. pet. & Alc. & Doct. in l. in ratione. § incertæ autem ff ad legem Fal. & Barto. Paulo de Castren. Fulg. & Raph & vtrunque Imo. in l. si ex legati causa ff de verb. obligat.

b Adde an casu fortuito possit renunciari: hoc est dicere, an valeat exceptio casus fortuiti: licet alias non teneretur Cy Bart Bald & Salic. in l. 1. C. cōmod. & Bart. Bal Pau de Cast. & Alex. in l. & si quis. § quæsitum. ff. si quis caut. Ioā. And. & Abb. Sic. in ca. vno. co. pen de commoda.

a Adde Bart. & Bald. in l. si quis negotia. hic alleg & in l. si neg. eod. titu. & Ioan. Andr. Philipp. Franc & Moder. hic.

b Adde de qua culpa teneatur socius socio suo. Alex. in consi. 17. colum. 1. & 4 vol. 1. & in consi. 102. col. 1. lib. 2. & etiam de qua culpa teneatur procurator, vide Alex. in d. consi. 47. in prin.

a nem gerebat: vt ff. de neg. gest. leg. si quis negotia *a*
3 † item si vnus sociorum condemnatus fuerit propter delictum suum, non poterit pœnam propter delictum solutam societati imputare, quia propter
b culpam suam *b* sibi potius imputari debeat, quàm alij. ff. pro soc. l. cum duobus. §. vlti. & l. sequ. ¶ Et ad istius regulæ generalis constitutionem accedit. ff. rem ratam haberi. l. si sine. §. cum autem. de instit. l. sed & si quis. §. pupillus. & famil. ercifcund. l. inter eos cohæredes. §. qui ex facto. Sed opponitur
4 & videtur † ꝙ quis possit imputare alij damnum qđ sua culpa sentit. ff. pro soc. l. si igitur. Sed dicendū est quòd aut alij potest imputari culpa participationis causæ, propter quam damnū ingeritur, aut non potest imputari, tunc habet locum quod dicitur in d. l. igitur. in fi. Si non potest imputari, tūc procedit quod continetur in regula & l. supradictis. Dyn.

a Adde, ad prin. huius apostil. Bald. in l. pe § nauem. ff. pro socio. & in fi. vt certo. & ibi Doct. § nunc videndum ff cōmo. Bart. in l. si duo. ff si quis cau. & in l si de cōi. & ibi Floria ff. si serui. vend. & Bald. consi. 31. incip. in Christi nomine, amen. proponitur quosdam mercatores. & omnino Ang. de Perusio, in suo tracta. de societate. paulo post prin.

IN REG. INFAMIBVS. ARGVMENTA.

1 *Infamia duplex iuris & facti: & quæ sit infamia iuris.*
2 *Infamia facti quæ dicatur, & qualiter contingat.*
3 *Interdictum vnde vi etsi non infamat iure, existimationem tamen grauat.*
4 *Filius qui in patris testamento increpatur, in existimatione grauatur.*
5 *Infames, in dignitatibus cum viris integris non debent communicare.*
6 *Infamia nedum impedit, sed & remouet a dignitate.*
7 *Infamia sola delatione citra sententiam non irrogatur.*
8 *Infamis an possit esse arbiter.*

Adde quotuplex est infamia & quando infamet. Bart. Bal. & ibi Alex. in addi. ad Bart. in l. 1. ff de his qui no. infa. Et de multiplici genere infamiæ, vide Bald. & Ias. in l. cunctos populos in 5. opp. C. de sum. Tri. & Bald. in c. 1. an remoueri debent testes qui pares esse desierint. & text. & glos. in c. infames. versi. por-

REGVLA LXXXVII.

IN famibus portæ non pateant dignitatum.

1 ¶ † INFAMIA reperitur duplex *a* vna iuris, &
a altera facti. Infamia iuris appellatur illa quæ irrogatur per sententiam in casibus illis in quibus iure cauetur

condem-

tt6.in q 7. & Card.Alex. insumma.50.dist.col antepen.multum sing.& Ioan. de Plat.in l.infames,de,infam. lib.10. & Bal.in sua Margarita, in littera, infamia. Calder.in consi 1.tit.de accusat.

condemnatum esse infamem.vt patet in eo qui furti,vi bon. rap.iniuriarum, de dolo malo damnatus pactus ve fuerit,& in alijs casibus qui enumerantur. ff.de his qui not. infam.l. 1. †Infamia verò facti ap- 2
pellatur quę grauat opinionem apud bonos *a* & gra- a
ues: & illa contingit multipliciter, vel quia damnatur quis actione, ex delicto descendente, quod infamiam iuris non irrogat: vt in condictione furtiua,quam certũ est infamiã iuris non irrogare.ff.de
act.& oblig.l. cessat. †Item interdicto vnde vi, quod 3
similiter non irrogat infamiam iuris. ff. de vi & vi ar.l.neq; tñ grauat opinionem apud bonos, & graues: vt ff. de obsequijs.l.honor. & l.parens. & l. li-
cet. †Item si pater in testamento filium increpauit, 4
vel iudex interloquendo diceret aliquem malæ vitæ,vt C. de his qui not. infamia.l. interlocutio. & l. verbis.Item si aliquis qui turpiter viuat, & propter turpitudinem ab honestorum cœtu segregatur: vt C. de dignitatibus.l.2. lib. 12. Et de qualibet prædi-
ctarum infamiarum loquitur regula: †quia non de- 5
bent in dignitatibus homines infames quacunque infamię specie, cum hominibus integrę famę par-
ticipare. C. de decur.l. infamia. *b* & l. ne quis. & de b
infami.

a Adde quid sit infamia iuris, & facti Docto. sup. proximè alleg. & pulchrè per Fel. post And.Barb.in c. testimonium. in fi.4.colum.cum seq.de test. qui sequitur Dyn. hic & Bald. in l. fratres. C.de inoff. testa. vbi vide quos effectus habet.

b Adde quod infamia qualibet non solũ excludit à dignitate consequenda. vt l. 2. de dignit. & ibi Barto. & Ioan. de Plat. & Luc. de Penna. lib. 12, sed profectò à dignitate habi. vt not. Barto. & Ioan. de Plat. in l. infamia de decur. Et vide Inno. & Docto. in c. cum oporteat. de accusa. etiam ipso facto ante latã sententiam, vt tenet Ludo. Roma. in suis sing. in verb. infamia. per tex. in l.Iulij.§.miles.& ibi Lud.Bologn.In primis interpret. sing. ff. de his qui not.infa & Philip.Franc.hic.& decis.Capel.Tholos q.173.

Adde ꝙ voluit allegare Rom.sing. 540.aliàs 560 incip.fuit a me quæsitum, pro quo facit quod notat Spec.in tit.depotit.§.7. versi. 19. quod tamen puto esse limitandum,vt procedat tantum in eo. qui prouenit ex maleficio, non ex contractu, quia minor est, secundum Bald.in l in re mandata. C. mand.& Inno. in c. quali.& quando.de accus Aduerte tamen ꝙ infamia facti licet repellat quem à dignitatibus habendis: vt no.in alleg.l.infamia.C:de dignit. lib.10. non tamen repellit à dignitatibus quæsitis, nisi dicatur in sententia.ita not.Bald.in l.1.C. de hær.insti.Guil.de Cun.in l.cunctos pupulos.nu.5. & ibi dixi in apost in versi. àdignitate. C. de sum. Trin. Iaco. Rebuf.in l.1. nu.1.vbi etiam dixi in addi. in versi ab honoribus & dignitate.C.de infa.lib.10.dixi in apost.ad Pan.in c. super eo.nu.2.in versi.impedit.de elec.& Pau.de Cast.consi.169.& quid in dignitatibus ecclesiasticis & beneficijs,vide quæ dixi in addit. ad istum.§.in reg.beneficium. in uerbo, homicidium.

a Adde an accusatus pendente accusatione possit promoueri, & consequi honores & dignitates. Bar post Dyn. in l. reus delatus. & ibi Lud. Bolog. in primis interpret. ff. de mun & honor. & Abb. Fel. post Maria. in c. omnipotens. & de accusat. & Ioan Calder. in consi 4. tit. de accusat.

b Adde Ioan. Fab. & Ang. Aret. instit. de exception. §. fi. & Io. de Plat. & Lud. de penna in l si quis pcurationē. de decurion. lib. 10 & Bal. in l. Cassius. col. 3. versi. & not. ff. de senator. vbi dicit q interdum officium pcuratoris est vilissimum, & nō repellitur. vt d. §. fi. de exception. instit. aliquando est honorabile, vt esse procuratorem regis vel epi. & tunc repellitur infamis. vt c. accedēs. & ibi Cardinal. Alexan. col. vlt 50. distinct. & 5. q. 3. c. quia eps. & adde Spec. tit. de procuratore. §. 1. versic. itē q infamis.

infami. i. infames perso. libr. 10. & ff. de postul. l. j. §. ait prętor. & de iudi. l. cum prætor. §. non autem. & ad legē Iuliam. de ui publica. l. j. & d. l. 2. C. de digni
6 tatib. libr. 12. adeò † q non solum impedit prædicta infamia, sed etiā facit a dignitate habita remouere. C. de decurionib. l. infamia. lib. 10. de dignitatibus. l. iudices. lib. 12. sed obstare videtur regulæ. ff. de muneribus & honoribus. l. reus delatus. † sed
7 dicendum est, q per solam delationem absq; sentētia non irrogatur infamia: nihilominus tamē a tēpore delationis vsque ad annū prohibetur ad hono
a res *a* promoueri, post annū uerò nō prohibetur, nisi per ipsum steterit, quominus causa intra annū expediretur, vt ibidē patet. † Et si opponit. de arbitro
8 qui potest esse licet infamis. ff. de arbitr. l. penul. dicendū erit q esse arbitriū nō est dignitas, cùm nudā & simplicem cognitionem habeat. & iurisdictionem nullum, vt dici solet. ff. de re iudica. l. ait prætor. item si opp. de procurat. qui iudiciis potest esse licet infamis. *b* Institut. de exception. l. ulti.
b dicendum erit quod ministerium procuratoris non est dignitas, sed onus infamissimum & uilissimum. vt C. de decu. l. si quis pcurationē lib. 10. Dy. In

& Io. And. & Ant. de Butr. in c. Imperator. de iuramen. calumniæ. & ibi Abb. & in c. 2. de iud. Quid de officio tabellionis? dic quod est vtile. & no. in l. vniuersis. & ibi Io. de Plat. C. de decu. lib. 10. nisi transeat in speciale nomen maioris officij. vi l. 1. C. de manda. prin. & vide Bald. in d l. Cassius. & Bart. & ibi Alexan. ad addit. in l. ead. ff ad legem Iuliam repet. & Ang. Aret. instit. de iure person. §. serui. & Oldrad. consi 75. & Ang. consi. 284. & Ant. Cors. in tract. de potestate regia. in q 95. vbi ponit de consiliario & cogno. ac procuratore principis. & de procurat. adde Ludo. de Roma. in suis sing. fol. vltim. & colum. vlt. versic. tu habes. & Ludo. Bolog. in l. nemo, C. de dignit. lib. 10. in primis interpret. & Io. de Plat. in l. infamia. de decurion. lib. 10. & ibi de arbit. & per Bart. & Bald. in l. pen. ff. de arbit. & an infamia priuet ab aduocatione seu postulatione. vide per Ioan de Plat. in d. l infamia. & Bart. & Bald l. 1. §. ait prætor. ff. de postula. & de supradictis, vide in cap. 1. 3. q 7. & decisio. Parlamenti Delphinalis. q. 79. & ibi in addit. & q. 90. & in addit. & vide .caldet.

in consi. 2 in de fide instrumen. in notario satis nota. & ibi de arbitro. & procuratore.

Adde quod voluit allega. Rom. sing. suo 810. quod incipit tu habes officiu. quod officiu procuratoris. & quando loquitur de coquo principis, an habeat dignit. dic quod sic. ut no. Bal. singula. in c. 1. qs dicat Dux, Com. vel Mar. in usibus feud. refert & sequitur Rom. sing. 651. incipiete, nuquid esse co quum. Fel. in rubri. de officio deleg. col. 5. uersi. tribus modis. & Fracisc. de Crema. singulari, 98. incipiente, statuto cauetur,

IN REG. CERTVM EST. ARG.

1 *Legem implere non dicitur qui uerba sequens mentem non imitatur.*

2 *Legis sententiam non seruans eadem pæna plectitur qua qui facit contra eiusdem sententiã & uerba.*

3 *Fraus quibus modis fieri soleat legi.*

4 *Mutuans frumentum uel uinum, ut his distractis pecunia habeatur, fraudem facit legi.*

5 *Præsides prouinciarum quæ munera a subditis accipere possint.*

6 *Maritus donans vxori quando fraudem faciat legi.*

7 *Fraus quando de persona ad personã legi dicatur fieri.*

8 *Licere nemini debet per alium quod non licet per seipsum.*

9 *Fraus qualiter fiat legi de contractu ad contractum.*

10 *Fraus legi potest fieri de nomine ad nomen, de tempore ad tempus, & de loco ad locum.*

11 *Legis uerba an offendere liceat sententia seruata. & nnmero 12.*

13 *Mens legis seruari debet, si appareat uerbis contraria.*

REGVLA LXXXVIII

CERTVM est quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

¶ † SICVT facere secundum uerba legis & secundum sententiam, item secundum sententiam tantùm uerbis non seruatis, paria sunt. ut ff. de uerborum significationib. l. nominis §. uerbum. Ita econtrario, facere contra uerba & sententiam, & facere contrà sententiam tantum paria reputantur. & is est regulæ intellectus, ut probatur C. de lega. l. non dubiũ. ff. de leg. contra legem. & l. fraus. 1

† Et ideò illa pœna punitur faciens contra sententiam qua punitur faciens contra uerba & sententiam. de d. l. nõ dubium. ut patet exemplum in omnibus modis in quibus fraus fit legi. † Hi autem 2 modi propriè intelligendi sunt quatuor: de re ad rem, de persona ad personam, de contractu ad contractum, item de contractu ad eundẽ contractum. sed 3

a Adde quando filiusfamiliàs iuuetur Macedoniano. tex. Cald. Sal. & iac. de Otilianis. in l. Macedoniani. & in l. Zenodorus. C. ad Maced. & in l.sed Iul.§ pen.ff.eod.tit.& quæ dixi in regula,nemo potest ad impossibile.

b Adde Bart. Bald. & Ang. in l. solet. §. fin. hic alleg. Imo. Io. And. & Abb. in c.cum ab omni.Spec.de vita & honest. cler. & dominus. Petr. de Anch & Philip. Franc. in c.statutum. §. insuper. de rescrip. lib. 6. vbi est tex. celebris.

c Adde Bald. in l.si sponsus. in prin. ff. de donation. inter vir. & vxo. quod not.contra Bituricenses qui licet de iure & consuetudine non possint donare vxoribus. alijs tamen amicis de quibus confidunt donant, vt inde illorũ ministerio ad vxores res donatæ perueniãt. quia tales donationes sunt nullæ. Et simili modo donationes per uxores factæ viris sunt nullius effieaciæ.vt l.3.§.non tamen.& l.pen cum.l. sequen. ff. de donation.inter virum & vxorem.& vide quæ latè dixi in libro Consuetud. Biturigum,tit.de matrim.& donat § 1.& 4.per Alex.consi.19.col. 2. vol. 4. & quæ j. eod. post sequen.addi.dicam super uerbo,uenditio.& Ang in consi. 5. Quid si maritus donauerit vxori constante matrimonio pretiosa iocalia seu bagas de perlis,gemmis,margaritis.& alijs lapidibus pretiosis, an soluto matrimonio per mortem viri lucretur dicta iocalia ? vide Bart. in l.1.§. nec castrens. ff de collat.bonor. & in l.quamuis. ff. de auro & arg. & Bal. in l. cum te. C. de donat. ante nuptias.& Dy.Bar.Bal.Ang. & Alex. & modern. in l. pen. §. 1.ff.sol.mat. & Sal. in l.sicut. C.de donat inter uirum & vxorem. & Alex. consi 30 col penult.propè finem quarti libri.& Bart. in consi. incip.filius Petri de Florentia.& in tract. suo de duobus fratribus.& in alleg. l. filiæ cuius.C.famil.erciscun.& Franc. de Crema in suo sing. 64. & Alex. in consi. 42. col.5.in fi. cum seq. lib. 1. in aliquibus locis reperies aliam. Quid de uesti-

sed nõ eodẽ modo, & ppterea videtur alius cõtractus, & fraus facta de cõtractu ad aliũ contractũ de re ad rẽ, prohibitũ est per senatusconsul. Maced. pecuniã
4 mutuare filiofam. † Si ergo nõ mutuatur pecunia, sed frumentũ, uel uinũ, vel oleũ, vt his distractis pecuniã mutuet, factũ videtur cõtra volũtatẽ senatusf
a consulti, licet nõ cõtra uerba: & ideo filiofamilias *a* subuenitur. ff. ad senatusconsultũ. Macedonianũ. le
5 ge, sed Iulianus. mutui. † Itẽ est prohibitũ ne præsides prouinciarũ uel alij qui prouincias regũt accipiant a subditis munera: sed permissum est, q̃ percipiãt esculenta & poculẽta: quæ intra paucos dies
b cõsumi debeant: *b* si ergo recipiunt esculẽta & poculẽta quæ trahi pñt ad munerum qualitatẽ. videntũ uerba amplecti, sed offendere volũtatẽ dicunt, vnde faciunt fraudẽ legi de re ad rẽ. ff. de offic. proconsul. l. solet. §. fi. & de offic. pręsid. l. plebiscio. de persona ad personã patet exemplũ † in marito, qui non
6 potest vxori donare, nam si donat alij, ut eius ministerio quæratur vxori, fraus uidetur facta de per-
c sona ad personam. *c* Et propterea non ualet donatio: vt ff. de donatio. inter uirũ & vxorem. l. si spon
7 sus, in prin. & l. 3. § non tantùm. & §. vlt. ¶ † Et gene-

bus & coctis [quas lingua Occitana Gonellas uocat] & fatui mariti in numero grandi, vxoribus condonant & illas & bagas propter consuetudinem uel contractum [ut plerunque in ipso opponi solet] per mulieres fortè in troductam post mortem maritorum volunt præcipuas habere, & lucrari una cum dote & donatione propter nuptias sine doerio ac de Tuto. Parif. intan tū q nihil aut parū remaneret liberis ære alieno soluto non raperent, & ideo caueăr de extero mariti. licet enim non debeăt lucrari; quia tales donationes

neraliter dici potest scilicet fieri fraudem de persona ad personam, ubicunq; persona prohibita facit contra prohibitionē alterius ministerio, quia videtur offendi legis voluntas: † Cùm non debeat 8
licere alicui facere per alium quod non licet per seipsum. ff. de adminiſt. rerū ad ciuit. pert. l. 2. §. j. & de author. tuto. l. pupillus. §. sed & si per interpositam

nes talium iocalium pretiosorum non valent factæ cōstante matrimonio, illa iocalia & uestes non ueniunt in legato quæ non conueniunt mulierem statui & conditioni, vel quæ statuto portari uetitæ sunt, ut tenet Bart. in d. l. quis. & locus. 3. alleg. nec æstimatio debetur. licet Bal. in d. l. cum te teneat cōtrariū bonū, profectò esset q rex in regno vel epi in diœcesibus eorum interdicerent statu tum mediante mulieribus maximè plebiorum portare uestes superuacuas. uel nimis sumptuosas, vel infestantes ad immunditiam argumento l cum supra. C. de re milita. lib. 12 & in auth. de referen. ubi dicitur quòd excedere modum nihil habet honestum, licet non sit mulieribus de iure prohibitum portare uestes pretiosas, ut l. 1. & 2. & ibi lo. de Plat. & Luc. de Penna. C. de uest. olober. lib. ij. & in l. 1. nemini licere in frenis lib. 11. iñ propter mala exempla, scandala & paupertates quæ exinde sequūtur. quia plerunq; ad intertenendum talem statum, quem inopia excusat manutenendum, plures se in grāde meritorum parētum dedecus prostituunt. esset ita statuendum. ut no. Bal. in procem. Grego. in uersi violétos. col. 5. in fi. cum seqūē. Ioan. Andr. in regul. ea quæ fiunt. 3. col tit & Alber. de Rosat. in l. factum a iudice ff. eo & in 2. té pore stat. q. 197. & deberet tale statutum esse quod mulieres non possent etiā portare margaritas & perlas. catenas, annulos, testutos, & bagas veras vel fictas adtollendum opi. Bar. l. 1. §. hoc interdictum ff. de fonte. quia tale statutum intelligere debetur de ueris. & non fictis, quando nihil dictum est de fictis, & idē tenet Francis. de Cre. in sing. 82. licet Lud. de Rom. in rep. §. de uiro. l. si uerò. ff. sol. matri. in fallent. 22. teneat contrarium Bar. & idem Alex. in addit. ad Bar. in d. §. hoc interdictum. q. etiam de fictis intelligeretur, sicut de veris. & idem Barto. in conf. 39. lib. 2. & non solùm de uestibus mulierum sed etiam virorū, præcipuè ecclesiasticorum pariter esset statuendum. nam prodigalia. c. uestimenta modernus abusus induxit. secundum Bal. in c. iurauit. col. vlt. vers. sanè. de proba unde Rober. Gagui. in chronica Francorum sic ait, fuisse enim tem pore per Franciam vestimentorum nimiam deformitatem, omnes piunt. Ita ut ioculatoriam vitam [vt sic dicam] agere Francos a vestibus iudicares. Crediderim non defuisse illis & lasciuiam atq; superbiam quotidianā gentis mala. Itaque continuo uix decennio unius modi interdumentum seruat noui ætis semper studiosa. atq; uel angustia, uel laxitate. item breuitate seu longitudine uestimentorum Galli peccant semper. & uide Valer. Maxi. lib. 9. c. 1. tit. de luxuria. versi. de mul. Rom.

Adde q; ubi statutum non prohiberet mulieres uti talibus indecentibus indumentis, ius tamen illud expresè prohibet, ut not. Iac. Reb. in l. fortissimis. nũ. 1. & ibi po. in add. ad ipsum in uersi. debet esse maioris pretii. C. de milit. uesti. lib. 12. no. Spec. in tit. de aduoc. § refer. videtur. in prin. & Flo. in l. sed si quid. §. emanc. ff. de vsufru.

sitam. l. & ad Macedon. l. filium. & C. quod metus
9 cau. l. si per impressioné, fit etiã fraus *a* de cõtractu
a ad contractũ. ut ecce maritus qui nõ potest donare fingit se vẽdere cũ alias venditurus nõ esset. Nã non
b valet vẽditio, *b* quia cõtra legis voluntatẽ nititur, si aliàs venditurus nõ erat: aliàs valeret uenditio, nisi quatenus contractus in speciem donaitonis incideret. ff. de donatio. inter uirum & uxorem. l. si sponsus. §. circa. Fit etiã fraus de contractu ut eundẽ contractũ, vt cũ mulier vellet pro alio intercedere, actũ est ut principaliter obligationẽ suscipiat, ut non iuuetur beneficio Velleiani, nã nihilominus iuuatur, cũ reuera intercedere videatur. ff. ad Velleia. l.
10 quãuis. & l. si cũ essem. ¶ †Dicunt etiam quidã Doctores quod fit legi fraus de nomine ad nomen, & de tempore ad tempus, & de loco ad locũ: sed mihi non videtur probabile dictum: quia si quis recte respexerit, sunt reducibiles ad prędicta uel ad aliqua de prędictis: & ideo non est ponere nouas spe-
11 cies, sed contingentias speciales. ¶ † Quęri aũt solet an liceat offendere uerba legis seruata sententia? Et quidam dicunt q; non. ff. de exercit. l. j. §. si is qui nauem. & qui, & a quibus. l. prospexit legislator. econtrá q; liceat, videtur apertè. ff. qui petant tuto. l. credendum. & de excus. tuto. l. scire oportet. §. aliud. & quia sensum non uerba spectamus ff. de

a Adde quòd fraus fit legi dre ad rem, de cõtractu ad cõtractũ de persona ad personam. gl. & Aret. in c. pletiq; 14. q. 3. & Ioã. And. hic in Mer. & Bar. & doct. in l. contra. ff. de leg. & Cy. Bal. & Bal. in l. non dubium. C. de leg. & Doct. j. in ult. addi. al leg. & glo. & doct. in c. quanto. de priuile. signánter per Io. And. & per Bar. & doct. in l. qui test. ff. de prob. & Bal. in l. hac edictali. in fi. prin. C. de secun. nup. in antiq lect.

b Adde Bal. in l. si sponsus §. circa uenditioné. ff. de donat. inter uirũ & vxo. Quid si maritus confitetur se mutuo ab eius vxore habuisse animo donandi certá pecuniæ summá, & post mortem uiri vxor repetat, an possit dic q; non, per d. §. circa Venditionem. & maximè si constaret vxorem constante matrimonio nulla bona prǽter dotem habuisse, aut alias cum alio uiro prius matrimonium non contraxisse, ex quo certè non habuisset uel lucrata fuisset iure uel iniuria ultra dotem aliquid. aliàs autem secus esset præsumendum q; ex relictis bonis mutuasset uiro, nisi essent aliquæ coniecturæ, quia nimis fuisset eius amore bacchatus, ut instit. de succes. subla. in fi. uel blanditijs & suasionibus mulieris ad faciendum inductus, ut l. si. cum ibi no. C. si quis aliquem test. phi. ũ: de Bal. in l. hac edictali. in fi. prin. C. de secun. nup. in lect. antiq.

ff.de condi.& demonst.l.pater.in prin.§. cõditionũ
uerba.& l.in conditionibus.&c.¶ †Solet aũt magi- 12
straliter dici,ꝙ si appareat aliam mentem esse, &
est reducta in scriptis. tunc licet offendere uerba
seruata sententia.Si uerò nõ appareat,tunc non li-
cet.ff.de lega.3.l. non aliter. & de exerci. l. j.§. si is.
qui.& de test.mil.l.ꝙ constitutũ.mihi autem uide-
tur,ꝙ cùm mens nihil aliud sit quàm ratio quæ le-
gislatorem mouit,tunc uerba legis non extendan-
tur nisi ad eum casum ad quem extendatur ratio.
ff.de iure patr.l.adigere.§. quamuis. de re milit. l.
milites agrum.circa prin. † & videtur ꝙ ubicunq; 13
constat de ratione legis,seu de mente uerbis cõtra
ria,licet offendere uerba mentẽ seruando.a ff. qui a
pet.tut.l.credendum. circa principium.dicta l.scire
oportet. §. aliũd.& ita credendum est intellexisse
Doctores, cùm effectus uerborum semper trahan-
tur ad limitationem rationis,& non econtra. ff. de
lega.& fideicommis.2.l.cùm pater.§.dulcissimis.&
de legat.3.l.nomen.§.vlt.Dy.

a Adde Bar.in d.l.contra,qui sequitur Dy.hic & Bald.ubi supra. & uide hic Philipp.Franc.col.1.& Abb.Sicul.in consi.1 col.3.vlt. adduco pulchrũ motiuũ. lib 1.quod elicit ex dictis Cy.in l.non dubium.C.de leg.& Bal. in l. scire. de excusatio.tut.& in l.si quis seruo C.de fur. & tale quòd solum debemus recedere a uerbis legis & seruare mentem,ubi mens est expressa. sed etiã vbi mẽs seu ratio, non est in lege expressa, dummodo illa rõ præfinita sit naturalis,& naturaliter,& communiter possit probari per simile. per quã rationem etiã si lex esset,contrariũ imaginari potest.ut not.in d.l.scire.§. sufficit. de excus. tut. dicit ibi tex. ex naturali institutione. & latius uide in d consi. p Abbat. Et quod idem firmens & ratio legis. vide Bart in l. cum mulier, & ibi Moder.ff. sol. matr. & Alexand. in l. sororem. colum.1. C. de his qui bus ut indig.Bal.consi.399 col.2.lib.1.& in l.Gallus.§.nunc.de leg in fi.ff de lib.& posthu.unde dicit Bal.in l.quamuis.ff. de fi leicommis. per illum tex.q ubi una ratio reddi potest.illa habetur pro expressa.& istud uoluit Abb.in c. si.de re iudi.& Bar.in l.maximum C de.liberis præteritis & Abb.in c.secundo requiris de appell.& Alex.d.consi.51.col 4.uersi §.plus uol.4 & And.Barb. in repet.rubr.de fide instrum.col.9.sequen.Et quando lex ex identitate rationis possit extendi pulchrè Lud.Ro.in repet.auth.similiter.col.22.cum sequen. e.ad legem Falcidiam. Nicolaus Boerius.

¶Explicit celebris & solennis Tractatus de regulis iuris a famosissimo I.V. monarcha domino DYNO de Muxello ædítus.Vna cum additionibus Do.Nicolai Boerij utriusque iuris Licent. de Montepessulano oriundi, curię Metropolitanæ & primitialis. Bituricen.aduocati deinde magni consilii Regis ordinarii consiliarii.postremo præsidis Senatus Burdegalensis.

REGISTRVM.

* ** A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V.

Omnes ſunt quaterniones, præter V qui eſt duernio.

VENETIIS, Ad ſignum Concordiæ. 1585.

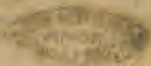

C.A.V.D.C.